

Biblioteka SVEDOČANSTVA

FAHRI MUSLIU

**MONTIRANI
PROCESI
PROTIV
KOSOVSKIH
ALBANACA
(1999-2001)**

**Izdavanje knjige finansijski je pomogao
Fond za otvoreno društvo u Srbiji**

Biblioteka SVEDOČANSTVA – N° 28
Fahri Musliu

**Montirani procesi protiv
kosovskih Albanaca
(1999-2001)**

IZDAVAČ:
Helsinški odbor za
ljudska prava u Srbiji
i autor

ZA IZDAVAČA:
Sonja Biserko

UREDNIK:
Seška Stanojlović

RECENZENTI:
Filip David i
Rajko Danilović

LEKTURA I KOREKTURA:
Angelina Mišina
Marica Marić

PRELOM:
Dejana Gajić

KORICE:
Ivan Hrašovec

ŠTAMPA:
“Zagorac”, Beograd 2007.

TIRAŽ: 600

ISBN-

»Veritas vos liberabit«
(Istina će vas osloboditi)

Ovu knjigu posvećujem svim žrtvama
državnog terora i političkog progona
na ovim prostorima od 1989-2000.

Reč izdavača

Sudski procesi kosvskim Albancima pred sudovima u Srbiji, jedan su od mnogobrojnih svedočanstva dugogodišnje represije srpskih vlasti. Dramatično neposredno svedočenje Fahrija Muslijua sa ovih, u suštini političkih suđenja, ne pokazuje samo bezobzirnost tretmana pripadnika albanske etničke zajednice od strane režima u Beogradu, već i smišljenu dobro organizovanu akciju koja se odvijala u senci NATO intervencije. Sudbina ljudi o kojima svedoči ova knjiga samo je deo sumornog mozaika, koji upućuje na razloge zbog kojih je suživot Srba i Albanaca u istoj državi postao nemoguć.

Objavljujući ovu knjigu u ediciji Svedočanstva Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji se obraća srpskoj javnosti čiji veći deo odbija da se suoči sa ovakvim činjenicama. Helsinški odbor se nada da će knjiga doprineti otvaranju ove teme na način koji u budućnosti može da doprinese procesu obnove poverenja između Srba i Albanaca.

Recenzija

Verodostojno svedočanstvo o vladavini jednog nedemokratskog režima!

Priroda jednog političkog režima najbolje se pokazuje kroz delovanje njegovih institucija, posebno sudstva i pravosuđa. Fahri Musliu je kao uporni i dosledni hroničar pratio suđenja albanskim zatvorenicima koji su posle potpisivanja Kumanovskog sporazuma, početkom juna 1999. prebačeni sa Kosova u srpske zatvore. Musliu je ova suđenja pratio direktno, u sudnicama, ali je beležio i reagovanja medija, zvanične i nezvanične komentare, pa i sopstvene utiske.

Neki od ovih slučajeva kao što su suđenje Fljori Brovini, proces protiv albanskih studenata u Beogradu, grupi od 145 Albanaca iz Đakovice, Aljbinu Kurtiju ili takozvani slučaj «Klečka» ulaze u anale našeg domaćeg sudstva, ali i evropskog kao primeri političkih procesa koji po nekim svojim detaljima podsećaju na sudske procese u totalitarnim režimima, kada se odluka o kaznama i krivici donosi i pre suđenja, a «priznanja» se iznuđuju torturom i nezakonitim sredstvima.

Za one koji su u budućnosti budu bavili pravnim, etičkim, političkim i ideološkim aspektima ovih procesa, dokumenti, zvanični i nezvanični, službeni i neslužbeni koje je prikupio Musliu i ponudio u ovoj knjizi, predstavljaće verodostojno svedočanstvo o krunskim godinama vladavine Slobodana Miloševića i pomoći će boljem razumevanju prirode represije koja je vladala na Kosovu, kao i prirode samog Miloševićevog režima. Način na koji su vođeni istražni postupci, iznuđivana priznanja, izricane presude, a u nekim slučajevima i masovnost tih procesa, mogu podsetiti na Staljinove monstr-procese i ukazuju na neke karakteristične odlike poslednjeg neokomunističkog, nacionalističkog bastiona na Balkanu i u Evropi.

Da bi upotpunio sliku vremena i dao što objektivniji prikaz atmosfere koja je vladala na suđenjima i oko suđenja, Fahri Musliu je zabeležio i ne tako brojne, ali važne i časne kritike ovih procesa, koje su dolazile iz redova nekih nevladinih organizacija u Srbiji i pojedinaца iz redova nezavisnih srpskih intelektualaca.

Sta se može izvući kao pouka iz analize ovih procesa? Pre svega to nema pravde tamo gde se politika i «nacionalni interesi» postavljaju iznad prava. Da nema pravne države tamo gde nema nezavisnog sudstva. Naše pravosuđe, međutim, neće biti ni objektivno, ni nezavisno dogod se ne spere ljava sa ovih suđenja, organizovanih u bliskoj prošlosti, kada su za rad sudova merodavnije bile političke instrukcije od poštovanja zakona i prava.

Knjiga Fahria Muslia u kojoj su sabrani sudski spisi, iskazi optuženih, komentari i utisci, upravo može biti povod za takva preispitivanja, za kritički osvrt na rad sudova i sudija što bi predstavljao polaznu osnovu za neko drugačije pravosuđe. Bez takvog preispitivanja, bez odlučne kritike i samokritike, pa i lustriranja svih onih koji su bili i ostali spremni da budu sluge političkih gospodara i kriminalnih klanova, a ne sluge svoga poziva i zakona, nema niti će biti vladavine zakona i poverenja u institucije države.

Filip DAVID

Dragoceno svedočanstvo o jednom vremenu

Rukopis knjige Fahri Musliua “Montirani procesi protiv kosovskih Albanaca” predstavlja koristan pregled zloupotrebe policije, tužilaštva i suda na ostvarivanju što dublje etničke distance između Srba i kosovskih Albanaca. Sva suđenja, bez obzira da li su bila pred Okružnim sudom u Beogradu, Nišu, Leskovcu ili pred nekim drugim sudom imaju jednu svrhu - progon Albanaca sa Kosova i produbljivanje sukoba na relaciji Srbija-Kosovo. Autor nije izričito ovako formulisao cilj ove knjige, međutim taj se zaključak eksplicite sadrži u rukopisu knjige i nameće se sam po sebi.

Nakon potpisivanja Kumanovskog sporazuma mnogi zatvorenici -Albanci sa Kosova prebačeni su sa Kosova u Srbiju. Vlasti Srbije organizuju na teritoriji Srbije suđenja. Do sada nisu dati oficijelni rezultati i pregled ovih sudskih postupaka, ali je nevladin sektor koji se protivio tim suđenjima, koji je organizovao kada je to bilo moguće odbranu, prikupljao podatke i imao je izvesnu evidenciju. Međutim, upravo je autor ovog rukopisa bio taj koji je i lično imao najviše uvida u te sudske procese, koji je prikupljao podatke, informacije i koji je, čak, pružio i izvesnu pomoć zatvorenicima.

Albanci sa Kosova- zatvorenici, bili su procesuirani i pred vojnim i pred redovnim sudovima, a svi su bili uhapšeni pre ili tokom NATO bombardovanja.

Prikaz najvažnijih suđenja, pojedincima ili grupama naročito, pokazuje da se radilo o organizovanom i sistematskom obračunu sa kosovskim Albancima.

Vrednost ovog rukopisa je višestruk. Prvo treba istaći da je autor, snalazeći se na razne načine, uspeo da prikupi zaista impresivnu građu, da obradi mnoge slučajeve, a pretpostavljamo sve najvažnije. Ovo prikupljanje i ova “obrada” građe, predstavlja dragoceno svedočanstvo o jednom vremenu i o jednom štetnom i rđavom policijskom vremenu i štetnoj praksi. U ovom mukotrpnom poslu autor unosi i ličnu notu, svoje snalaženje i prodornost, ne samo da dođe do podataka, već i do pojedinačnih optuženika. Ova lična obojenost rukopis čini još zanimljivijim, autentičnijim i uverljivijim.

Mada se radi o rukopisu, inače kvalitetnog i pozantog novinara, njegova najveća vrednost je što predstavlja svedočanstvo jednog vremena i rđave prakse.

Rukopis bi bio još uverljiviji da je data i pravnička analiza zloupotrebe pravosudnih organa i prava uopšte. Međutim, rukopis koji se temelji na prikupljenim podacima (optužnicama, presudama, žalbama, novinarskim napisima, pojedinačnim reagovanjima...) predstavlja dovoljan okvir i podsticaj za neka buduća i produbljenija istraživanja ovog fenomena.

U rukopisu je prikazana plastično i autentično atmosfera u kojoj se sudi zatvorenicima –Albancima sa Kosova. A drastične kazne postaju očekivane i deo same te atmosfere.

Posebno su obrađena dva najpoznatija slučaja. Suđenje pred Okružnim sudom u Nišu lekarki i pesnikinji Fljori Brovini i, posebno, suđenje Aljbinu Kurtiju, lideru studenata Univerziteta u Prištini.

U rukopisu je na uravnotežen način prikazano ono što predstavlja besmisleni progon Albanaca na Kosovu od strane policijsko–sudskih vlasti Srbije, i ujedno, akcije nevladinih sektora Srbije koji je ustao u zaštitu prognanih.

U celini posmatrano rukopis je pisan jasnim i čitljivim jezikom, ne ostavljajući mogućnost za dvosmisleno tumačenje činjenica i podataka, što će verujemo kod čitalaca predstavljati lako štivo.

Imajući u vidu kvalitet rukopisa u celini, predlažem da se rukopis objavi, jer bi njegovo objavljivanje predstavljalo značajan dokument vremena uoči, tokom i posle NATO bombardovanja i posebno bi predstavljao značajan dokument o položaju Albanaca u Srbiji.

Dr Rajko Danilović

Umesto uvoda

Poslednji rat na Kosovu nije vođen samo na Kosovu. Čak ni svi ubijeni u tom ratu nisu sahranjeni na Kosovu. Priča o hladnjačama kojima su dovožena tela masakriranih kosovskih Albanaca da bi bila zakopana u masovnim grobnicama po Srbiji, jeste jedna bolna i mračna istorija.

Albanci su bili redovni stanovnici mnogih zatvora u bivšoj Jugoslaviji od njenog formiranja pa sve do raspada. Ali igra sa albanskim zatvorenici tokom poslednjeg rata na Kosovu jeste jedna od najvećih enigmi strategije politike srpskog režima tokom NATO bombardovanja. Prvo, svi Albanci koji su bili držani po zatvorima u Srbiji tokom rata su vraćeni na Kosovo i smešteni u zatvor "Dubrava" kod Istoka, koji je bio jedna od meta NATO napada. Tu se dogodio i najmonstruozniji masakar: zatvorenici nisu mogli da pobjegnu ni od raketa NATO-a ni od rafalskih paljbi policije. Tako je poginulo 200 njih.

Nakon potpisivanja vojno-tehničkog sporazuma u Kumanovu, između Vojske Jugoslavije i NATO pakta, početkom juna 1999, svi zatvorenici koji su se nalazili u kosovskim zatvorima, bez obzira na dela za koja su optuženi, premešteni su u zatvore u Srbiji, gde je u suprotnosti sa međunarodnim konvencijama o ratnim zarobljenicima, nastavljeno njihovo zlostavljanje. Srpske vlasti su ih formalno tretirale kao uhapšene "teroriste", iako je ove ljude raznih uzrasta i pola policija pokupila na ulici, po kućama, prodavnicama, na radnim mestima, bez oružja, bez uniforme. Oni su zapravo bili ratni zarobljenici. Njihova sudbina bila je užasna: niti su imali kontakt sa porodicama niti su imali pristup pravnoj pomoći u Srbiji, osim pomoći koju im je pružao Fond za humanitarno pravo, a posebno predsednica Nataša Kandić. Ona je smogla snage i hrabrosti i svojim nesebičnim zalaganjem, kao i angažovanih advokata, uspela da na videlo iznese mnoge istine o sudbini ovih ljudi.

Montirani politički procesi protiv kosovskih Albanaca nisu ništa novo. Oni datiraju još od završetka Drugog svetskog rata i na njima je suđeno hiljadama Albanaca, uglavnom intelektualaca i ljudi koji su se borili i zalagali za nacionalna prava i pitanje Kosova, zbog čega su od zvaničnih vlasti i sudskih organa smatrani i proglašavani "neprijateljima" tadašnje države Jugoslavije. Međutim, sudski procesi koji su vođeni u Srbiji protiv Albanaca, uhapšenih na Kosovu (mart-jun 1999.) i kao taoci prebačeni u zatvore po Srbiji, svakako su oborili sve dotadašnje sudske rekorde. Oni će ostati u analima srpskog pravosuđa kao svedočanstvo najvećeg posrnuća ovog sistema, jer je prvi put u njegovoj istoriji jedan sud - Okružni sud u Nišu, izrekao kolektivnu kaznu i proglasio krivim 145 Albanaca iz "Đakovačke grupe", među kojima je bilo i maloletnika.

S tim u vezi, jedan poznati beogradski advokat dao je sledeći komentar: "To je najveći poraz srpskog pravosuđa od njegovog nastanka. Time je naneta šteta, ne samo sudstvu već i srpskom narodu, koji zbog toga treba da se stidi sam pred sobom i pred civilizovanim svetom".

Nisam ni slutio da ću se baviti temom suđenja albanskim zatvorenici-
ma u Srbiji koji su sa Kosova prebačeni u Srbiju nakon potpisivanja Ku-
manovskog sporazuma, početkom juna 1999. godine, a još manje da ću o
tome pisati knjigu. Za veliki broj albanskih zatvorenika koji su prebačeni u
Srbiju saznao sam iz raznih nevladinih izvora, a i zvaničnici su početkom
septembra 1999. godine javno priznali da je u Srbiju prebačeno više od
2000 albanskih zatvorenika koji su optuženi za neprijateljsku delatnost,
odnosno terorizam. Tako sam prve tekstove o tim sudskim procesima pri-
kupio iz dnevne štampe, koja je stidljivo, sporadično ili jednostrano pisala o
tim suđenjima, unapred proglasivši optužene krivim... Odluku da te sudske
processe neposredno i pažljivije pratim, onoliko koliko je to bilo fizički
moguće, doneo sam nakon praćenja sudskog procesa koji se u niškom sudu
vodio protiv pesnikinje i lekarke Fljore Brovine.

Knjiga je i plod mog novinarskog rada, budući da sam kao dopisnik »Glasa
Amerike« i lista »Zeri« iz Prištine, izveštavao sa najznačajnijih sudskih pro-
cesa kao što su: suđenje Fljori Brovini; suđenje grupi albanskih studenata
Beogradskog univerziteta; suđenje lideru albanskih studenata Aljbinu Kur-
tiju; suđenje „Đakovičkoj grupi“ od 145 zatvorenika, među kojima je bilo
i maloletnika i akademika; i suđenje braći Mazreku (poznato kao »Slučaj
Klečka«. Tu su i razna pojedinačna i grupna suđenja koja su obrađena na
osnovu pisanja beogradske štampe ili izjava advokata i predstavnika nev-
ladinih organizacija. Takođe sam prikupljao i razna reagovanja, analize
i tekstove poznatih srpskih intelektualaca, stručnjaka i nevladinih orga-
nizacija za zaštitu ljudskih prava, koji su objavljivani u beogradskim neza-
visnim medijima.

Posebnu težinu knjizi daje zvanični spisak albanskih zatvorenika dobi-
jen od Ministarstva pravde Srbije, kao i spiskovi dobijeni od Fonda za
humanitarno pravo.

Albanska verzija knjige pod naslovom »Suđenje taocima« objavljena je
u junu 2002. godine u Prištini.

Autor

Beograd, maj 2007.

I Lista albanskih zatvorenika

Lista albanskih zatvorenika u zatvorima u Srbiji

(prebačeni iz kosovskih zatvora uoči ulaska međunarodnih mirovnih vojnih i civilnih misija na Kosovu, prema podacima Ministarstva pravde Srbije od 06.09.1999., Fonda za humanitarno pravo i njihov izvora)

I. SREMSKA MITROVICA

1. Abazi Abaz ĆAMILJ	02.02.1965. Pojatište, G. Janković
2. Abazi Agil BEĆIR	10.08.1969. Graštice, Priština
3. Abdulahu Sejdi ZEĆIR	05.04.1977. Bradaš, Podujevo
4. Ademi Alji ASLAN	25.05.1941. Karač, Vučitrn
5. Ademi Hasan JAKUP	12.12.1962. Bradaš, Podujevo
6. Ademi Izet BEDRI	10.10.1953. Pestovo, Vučitrn
7. Aguši Sadik JAHIR	02.08.1948. Drenovč, Kljina
8. Ahmeti Sefë AHMET	02.04.1948. Račak, Štimlje
9. Ahmeti Sylë RAGIP	19.06.1967. Pasta selo, Peć
10. Ahmeti Zenelj ŠEREMET	15.02.1953. Radiševo, Priština
11. Ahmetdžekaj Ćemalj GANI	09.08.1965. Rudice, Peć
12. Ahmetdžekaj Seljmani LJUAN	11.07.1975. Rudice, Peć
13. Hadžibećiri Masar ADNAN	28.03.1953. Đakovica
14. Ajeti Zejnulah AVDI	17.12.1957. Tupale, Ajvalija
15. Ajrizi Ismail ISUF	15.03.1963. Kečekole, Ajvalija
16. Ajvazi Džafer DŽAVID	06.03.1963. Dobratin, Podujevo
17. Ajlija Mustafë HASAN	10.09.1975. Kraljan
18. Aljiju Fazli LJIMAN	20.08.1969. Ajvalija
19. Aljiti Rifat DŽEMŠIR	11.08.1970. N. Ćikatovo, Glogovac
20. Arifaj Bajram SABRI	27.07.1966. Đakovica
21. Asani Adnan AZEM	10.02.1943. Stropče, Priluze
22. Asani Smail SKENDER	07.07.1968. Likošan, Glogovac
23. Aslani Seljim ASLAN	20.06.1953. Brovine, Đakovica
24. Avdija Ali MUHAMER	10.03.1979. Gramočelj, Dečane
25. Avdyli Abdula SYLË	22.03.1966. Likošan, Glogovac
26. Avdyli Sefula FEJZULA	08.08.1980. Likošan, Glogovac
27. Azemi Jahi BASRI	05.06.1976. Orlane
28. Aziri Esat DŽEVAT	19.02.1954. Podgorc, Vitinjanja
29. Bahtiri Hamiti BAHTIR	01.06.1969. Priština
30. Bajgora Sali SYLEJMAN	14.01.1957. Hrtice, Orlane
31. Bajraktari Ahmet ARBEN	22.01.1972. Rudice, Budisavc
32. Bajraktari Isljam HAJRULA	15.04.1981. N. Ćikatovo, Glogovac
33. Bajraktari Rame SKËNDER	25.05.1952. Rudice, Kljina
34. Bajraktari Redžep NEZIR	10.12.1968. Rudice, Kljina

КАЗНЕНО ПОПРАВНИ ЗАВОД НИШ

СПИСАК ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ ИЗ КАЗНЕНО ПОПРАВНИХ ЗАВОДА
НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Ред. бр.	ПРЕЗИМЕ , (име оца) и ИМЕ	Датум, година и место рођења	пребивалиште	завод	
				у коме се тренутно	лице налази
1	2	3	4	5	
1.	АБАЗИ Имин ЉИМАН	26.02.1970. Урошевац	Камена глава Урошевац	Завод у Нишу	
2.	АБАЗИ Мехмет Ружди	20.10.1956. Урошевац	с. Комоглава Урошевац	Завод у Нишу	
3.	АВДИЈУ Химија РАМАДАН	16.03.1961. Запужје, Призрен	Запужје	Завод у Нишу	
4.	АДИМАЈИ Јемина ХАЛИЛ	03.06.1972. Жур	Загреб	Завод у Нишу	
5.	АЛИЈУ Адем РАИМ	03.05.1962. Резало, Србица	Резало	Завод у Нишу	
6.	АЛИЈУ Алија ЉИБУРН	10.04.1975. Приштина	Приштина	Завод у Нишу	
7.	ХАСАЛАРИ Расим ШАБЕДИН	19.06.1970. Режанце	Ђенерал Јанковић	Завод у Нишу	
8.	БЕРИША Реџеп БАШКИМ	10.07.1973. Лабање	Лабање	Завод у Нишу	
9.	БЕЉУЉИ Хамдија Решат	15.04.1959. Кос. Митровица	Косовска Митровица	Завод у Нишу	
10.	БАЉИЈА Азиз ГАНИ	10.04.1958. Видушићи	Косовска Митровица	Завод у Нишу	

Lista albanskih zatvorenika

35. Bajraktari Seljman BISLJIM	12.01.1953. Kljina
36. Bajrami Sulë LJUAN	24.05.1980. Babaloč, Đakovica
37. Baljaj Sait SAFET	19.12.1965. Iglarevo, Kljina
38. Bašota Ruždi ARTON	23.01.1977. Lapaštica, Podujevo
39. Bašota Vesel MIRSAD	07.05.1979. Cerovik, Kljina
40. Badžaj Gani	01.04.1966. Drenoc, Dečane
41. Bega Osman MUHAMED	07.09.1943. Jezerc, Uroševac
42. Bega Tahir SEJDI	07.12.1949. Jezerc, Uroševac
43. Begoli Idriz BEKIM	01.04.1974. Trnovo, Podujevo
44. Begoli Jahir ILJMI	04.05.1941. Trnovo, Podujevo
45. Belja Fazlji ŠEĆET	04.04.1979. Dač, Kačanik
46. Beriša Bećir MERSIN	01.05.1974. Koneševc, Podujevo
47. Beriša Maljē ŠAIP	27.04.1948. Svirce, Gračanice
48. Beriša Osman DRITON	04.09.1979. Đakovica
49. Beriša Rustem ALJI	12.01.1974. D. Grabovac, Ajvalija
50. Beselica Hamzi ENVER	20.12.1963. Priština
51. Bytyçi Faik SYLEJMAN	02.03.1952. Mirosavlje, Uroševac
52. Blakčori Avdylyj HYSEN	05.03.1969. Letnice, Poduejvo
53. Blakčori Avdylyj ZIJADIN	15.05.1964. Letnice, Poduejvo
54. Bođoli Sylë KAMBER	18.09.1960. Raušić, Peć
55. Brahimi Ljikë AGIM	29.08.1965. Rakinice, Podujevo
56. Brajšoli Mehmet ČERKIN	05.03.1968. Šarbane, Priština
57. Buza Aslan MITAT	23.10.1962. Đakovica
58. Bužala Pašk PJETER	23.09.1961. Peć
59. Buzuku Musë AGIM	25.05.1974. Marevac, Priština
60. Canolli Bajram FATMIR	03.05.1979. Marevc, Priština
61. Cikaći Sadri BEKIM	03.03.1975. Doberdelan, Suva Reka
62. Cufaj Bajram IDRIZ	15.09.1972. Gramočel, Dečan
63. Cufaj Džemail DŽAFER	20.09.1959. Prejlep, Dečan
64. Čuni Ibrahim BUJAR	22.10.1971. Molić, Đakovica
65. Dakaj Miftar FARUK	25.03.1976. Cerovik, Kljina
66. Daki Aslan GANI	28.03.1962. Lajčić, Priština
67. Dautaj Saljajdin HASNI	05.08.1975. Carabreg, Dečane
68. Dabičaj Zejnula FADILJ	05.02.1959. Prejlep, Dečane
69. Demaj Zećir ŠERIF	29.11.1965. Romaje, Prizren
70. Dembogaj Hajdar RIZA	26.06.1976. Labjane, Zahać
71. Deriša Šaban ARSIM	15.06.1977. Blate, Priština
72. Derviši Sadri FLJORIN	30.01.1964. N. Čikatovo, Glogovac
73. Diorani Šećet BAŠKIM	02.09.1978. Trstenik
74. Dobruna Fazlji ŠPEND	05.06.1964. Dečane
75. Dragušā Mehmet BASRI	09.07.1970. Brnice
76. Drenica Sejdi HUSNI	06.08.1968. Sedlare, Priština

Montirani procesi

77. Dulja Muhamet ENVER	05.08.1962. Đakovica
78. Derguti Šyćyri KADRI	05.08.1953. Orahovac
79. Ejupi Bećir AGRON	08.06.1976. Dragaš
80. Ejupi Šefki EKREM	19.02.1969. Sekirice, Podujevo
81. Eljašani Kadri GANI	26.01.1962. N. Čikatovo, Glogovac
82. Eljšani Muhamed ALBAN	27.08.1982. D.Korotica, Glogovac
83. Eljšani Avdi DŽEMAIL	20.08.1955. Krajkove, Glogovac
84. Franca Miftar FAZLJI	14.06.1972. Trstenik, Glogovac
85. Frašeri Hamza ŠABAN	16.09.1971. Uroševac
86. Gaši Bajram BASRI	28.08.1968. Ajvalija, Priština
87. Gaši Bajram RAMADAN	14.05.1955. Suva Reka
88. Gaši Elbasan ERDŽULENT	17.05.1975. Prizren
89. Gaši Erat MUHAREM	22.10.1972. Priština,
90. Gaši Fazli REDŽEP	04.03.1959. Bučane, Peć
91. Gaši Feriz ŠPETIM	06.02.1977. Drenoc, Orahovac
92. Gaši Gani ILJAZ	01.11.1978. Zabrce, Kljina
93. Gaši Hajri MUSAJA	28.09.1976. Balnice, Kljina
94. Gaši Idriz VALJON	07.12.1979. Balince, Kljina
95. Gaši Isa BEDŽET	27.03.1955. Doberdo, Podujevo
96. Gaši Jakup ARBEN	17.11.1975. Priština
97. Gaši Kosum FADILJ	29.10.1963. Mramor, Priština
98. Gaši Mustafë BAJRAM	27.11.1955. Barane
99. Gaši Redžep MEHMED	14.03.1979. Petreštice, Štimlje
100. Gaši Sefer ZOJĚ	16.06.1977. Bučane, Peć
101. Gaši Sylë SALJI	26.11.1967. G. Petrica, Kljina
102. Gaši Džemailj NEDŽMEDIN	27.03.1964. Ajvalija, Priština
103. Đota Ramadan RASIM	19.02.1977. Dobrošac, Glogovac
104. Đunaj Sadri ABDULAH	25.12.1964. Kojuš, Prizren
105. Golaj Mehmed UKĚ	22.02.1966. Šeremet, Junik
106. Goranci Džafer BUJAR	08.06.1962. Đakovica
107. Grbeši Bahtir BRAHIM	15.01.1977. Marevc, Novo Brdo
108. Grbeši Redža DURAK	20.03.1958. Marevc, Novo Brdo
109. Hadri Hadži ISUF	06.11.1970. Nec, Đakovica
110. Hadraj Muhamed HALJILJ	11.05.1975. Prizren
111. Hajdari Hamit FAZLI	25.11.1962. Dobroševc, Glogovac
112. Haljiljaj Avdi VALDET	19.10.1979. Trdevc, Glogovac
113. Haljilji Hamit NAZIM	30.08.1961. Gnjlilane
114. Haljimi Nazmi FITIM	12.09.1972. D. Dumnica, Podujevo
115. Hamzaj Ibrahim AZIZ	11.04.1971. Đinovc, Suva Reka
116. Hasani Idriz ARSIM	27.04.1963. Podujevo
117. Hasani Ismail PREDRAG	13.08.1959. Dobruša, Istog
118. Hadžoli Šefki LJIMAN	01.01.1954. Mirevc, Obilić

Lista albanskih zatvorenika

119. Haziraj Osman HAKI	25.06.1964. Vučjak, Glogovac
120. Huseni Hajdar HAJREDIN	10.10.1968. Balovc, Podujevo
121. Hoti Isuf OSMAN	10.11.1975. Carraluk, Dečane
122. Hodža Hadži ABDULAH	16.10.1957. Plužine, Priština
123. Hodža Hadži ŠABAN	01.05.1950. Plužine, Priština
124. Hodža Hadži TOMOR	05.05.1978. Plužine, Priština
125. Ismailji Sahit BESNIK	03.05.1979. Tučevc, Kamenica
126. Istogu Bajram NASEN	12.03.1966. Polužje, Glogovac
127. Istogu Ibrahim ZEKIM	21.11.1973. Polužje, Glogovac
128. Istogu Iljmi BEKIM	15.07.1982. Vrbovc, Glogovac
129. Istogu Iljmi FLORIAN	09.05.1979. Vrbovc, Glogovac
130. Istogu Veselj FATON	22.08.1979. Polužje, Glogovac
131. Isufaj Ibrahim RAMIZ	08.11.1970. Gramočelj, Dečane
132. Isufi Muharem BRAJIM	10.10.1956. Sankovc, Priština
133. Jakupi Bajram RAMADAN	05.03.1958. Prapaštica, Ajvalija
134. Jakupi Brahim REDŽ	09.03.1955. Kralan, Crmjane
135. Jakupi Džafer SOKOL	28.11.1974. Gradodovo, Priština
136. Jašari Ahmet HASAN	02.03.1942. Svirc, Priština
137. Jašari Hasan BESIM	18.07.1963. Svirc, Priština
138. Jegrova Ramadan AZEM	04.04.1961. Orlović, Priština
139. Jetiš Gani BEHAR	13.11.1966. Brekoc, Đakovica
140. Jetiš Gezim VALDET	11.09.1970. Brekoc, Đakovica
141. Jetiš Hure AGIM	28.09.1960. Brekoc, Đakovica
142. Jetiš Jusuf AVDY LJ	14.04.1957. Brekoc, Đakovica
143. Jetiš Miftar ZENEL	28.11.1964. Brekoc, Đakovica
144. Jetiš Ćazim KASTRIOT	16.05.1962. Brekoc, Đakovica
145. Jetulahu Malić AVDY LJ	23.11.1964. Domonek, Glogovac
146. Jusufi Zejnel EKREM	08.06.1973. Drenoc, Priština
147. Kajtazi Halid VELJI	01.10.1968. Priština
148. Kamani Mehmet BAKI	07.12.1979. Priština
149. Kambari Ajet SAMI	07.12.1949. Llapaštice, Podujevo
150. Kapitaj Mustaf AHMET	16.07.1978. Streoc, Dečane
151. Kaćili Aziz FERIZ	01.12.1970. D. Ljupče, Podujevo
152. Karadžani Muslji ILJMI	10.04.1959. N. Ćikatovo, Glogovac
153. Kastrati Ramadan HAKI	30.09.1976. Radost, Orahovac
154. Kastrati Šani YLJBER	17.03.1977. Đakovica
155. Kautaj Ibrahim SALJI	20.02.1948. Šilovo, Gnjilane
156. Keljmendi Hadži SKENDER	02.09.1966. Zlopek, Peć
157. Keljmendi Redžep SAFET	15.09.1975. Balince, Kljina
158. Keljmendi Sylejman AGIL	10.03.1980. Balince, Kljina
159. Keljmendi Sylejman SINAN	20.03.1957. Balince, Kljina
160. Keljmendi Gani MEHMED	16.04.1969. Peć

Montirani procesi

161. Kida Ramadan NEDŽDET	05.12.1976. Crmljane, Đakovica
162. Kida Ramadan ŠKELZEN	30.06.1980. Crmljane, Đakovica
163. Koljmehaj Hadži ZENEL	23.02.1971. G. Stroce, Dečane
164. Korča Seljim REDŽEP	30.06.1969. Kostadice, Ajvalija
165. Kosumi Aziz ŠEFĆET	17.01.1969. Vrbice, Ajvalija
166. Krasnići Idriz SADRI	15.07.1945. Makovc, Priština
167. Krasnići Iljaz ABAZ	1957. N. Čikatovo, Glogovac
168. Krasnići Isë AGIM	28.01.1962. Lokare, Priština
169. Krasnići Isë ARSIM	10.09.1968. Lokare, Priština
170. Krasnići Idriz ILJIR	10.04.1977. Vranovc, Peć
171. Krasnići Kadi BEDŽET	31.08.1969. Nagalc
172. Krasnići Lah MUHAREM	1917. Negroc, Glogovac
173. Krasnići Murat NEDŽAT	21.09.1970. Negroc, Glogovac
174. Krasnići Mustafë FATMIR	05.09.1965. Lukare, Priština
175. Krasnići Ramadan HAŠIM	17.07.1951. Negroc, Glogovac
176. Krasnići Šaban JAHIR	15.09.1958. Negroc, Glogovac
177. Krasnići Smail HAZER	21.06.1960. Radost, Orahovac
178. Klečka Bećir AVDUL	1940. Orahovac
179. Kuršumlia Iljaz ISAK	21.02.1958. Leksovčić, Obilić
180. Ljeci Selim EKREM	21.03.1975. Barilevo, Priština
181. Ljeku Sadri AGIM	11.03.1972. Banice, Glogovac
182. Ljetaj Bajram RUSTEM	14.12.1977. Osek Hila, Đakovica
183. Ljika Sahit HALJILJ	15.08.1956. Stenkovec, Glogovac
184. Ljuštaku Bećir SUAT	03.11.1976. Srbica
185. Mahmutdemaj Bajram HAKI	22.11.1963. Streoc, Dečan
186. Mahmuti Dželadin ISMET	16.11.1968. Lapaštica, Podujevo
187. Makoli Jašar FADIL	10.04.1972. Priština
188. Maksuti Zekë BUJAR	11.03.1978. Priština
189. Malaj Selman ŠKUMBIN	16.03.1970. G. Stroce, Dečane
190. Malaj Zimber JETON	04.02.1970. G. Streoce, Dečane
191. Malaj Zimber FATON	06.02.1967. G. Streoce, Dečane
192. Maćastena Hašim FEJZULA	10.11.1942. Dumoš, Podujevo
193. Markaj Pren NIKOLĚ	07.03.1957. Ramac, Đakovica
194. Mataj Hadži LJAN	15.10.1958. Babaloć, Dečane
195. Mazreku Avdylyj BEKIM	10.10.1978. Mališevo
196. Mehamel Murselj ABEDIN	13.08.1955. D. Prekaz, Srbica
197. Mehmetaj Imer ŠABAN	12.10.1945. Rodice, Kljina
198. Mehmetaj Sylë MUSTAF	03.08.1945. Rodice. Kljina
199. Mekaj Bek SKENDER	02.05.1977. Neberdže, Peć
200. Mehmeti Mustaf ABEDIN	01.01.1974. S. Kljina, Srbica
201. Memija Brahim AVNI	19.10.1960. Tropoja, R. Albanija
202. Miftari Aslan ZENEL	15.02.1968. St. Stankovec, Priština

Lista albanskih zatvorenika

203. Mika Avdi RAHIM	23.12.1979. Gladno selo, Glogovac
204. Morina Halit NIZAT	01.12.1968. Sferka, Kljina
205. Morina Isuf ADEM	12.09.1965. Globare, Glogovac
206. Morina Sadri DŽEM	29.09.1958. Ratkoc, Orahovac
207. Morina Syl BURIM	02.12.1979. Reštane, Suva Reka
208. Mučaj Arif ABEDIN	15.11.1971. Nov. Čikatovo, Glogovac
209. Muharemi Muharem ĆEMAJL	10.07.1969. Komorane, Glogovac
210. Muja Dželadin RASIM	08.07.1960. Gradica, Glogovac
211. Mulaj Bećir HASAN	05.10.1965. Lužane, Peć
212. Murati Muslji HAJRIZ	23.12.1949. Šajkovce, Podujevo
213. Murati Rahman NAMON	15.11.1954. Ajvalija, Priština
214. Murati Rahman OSMAN	10.02.1949. Ajvalija, Priština
215. Murati Rame SYLĚ	04.05.1962. Ajvalija, Priština
216. Muratović Rahman SEVDI	15.09.1964. Ajvalija, Priština
217. Murići Idriz VISAR	20.03.1976. Trbović, Peć
218. Murselji Rustem HISNI	06.08.1970. Grebna, Uroševac
219. Murtezi Šerif DŽEVDET	25.07.1966. Glogovac
220. Mušanami Šaban DŽAVIT	21.02.1967. Peć
221. Musliu Ramadan HALJIM	10.07.1959. Milevc, Priština
222. Musliu Rušit REDŽEP	20.04.1958. Gladnik, Podujevo
223. Namani Mehmet BAKI	15.11.1979. Prapaštica, Priština
224. Nuši Jakup GENT	27.07.1981. Đakovica
225. Pačarizi Hazir ISMET	01.01.1958. Dragobil, Orahovac
226. Pacoli Alji ZEĆIR	07.07.1974. Marevc, Priština
227. Pacoli Idriz REMZI	02.03.1975. Marevc, Priština
228. Pacoli Sabit BAJRAM	06.02.1948. Marevc, Priština
229. Pacoli Zećir AVDI	04.05.1977. Marevc, Priština
230. Pajaziti Seljim NASER	30.10.1965. Orlan
231. Pepši Beka BRAHIM	30.08.1960. Dujak, Đakovica
232. Perćuku Šefčet ARBER	04.06.1972. Ceceli, Vučitrn
233. Pllana Muslji SAHIT	02.08.1946. Priština
234. Podrimčaku Rustem HYSNI	01.12.1960. Krajovo, Glogovac
235. Podvorica Behedzet DŽEVAT	12.05.1983. Dumoš, Podujevo
236. Prokši Šaban AGRON	18.12.1965. Vrbovc, Glogovac
237. Pervorfi Mih LEK	21.03.1957. Dujaka, Đakovica
238. Ćulani Ahmet NAZIF	07.09.1943. Bajince, Glogovac
239. Ragomi Nevruz BEKIM	30.06.1971. Đakovica
240. Rama Dibran NEBIH	01.06.1978. Kečekol, Priština
241. Ramaj Musë BESIM	02.04.1974. Priština
242. Ramaj Sylë SALJI	09.01.1960. Cerovik, Kljina
243. Ranosaj Haljilj DEMĚ	15.08.1949. Carabregu i ulet. Dečan
244. Rašica Hajrula HALJILJ	28.06.1957. Don.Stubimlja, Vučitrn

Montirani procesi

245. Redžepi Dževat JAKUP	01.12.1973. Lipljane
246. Rmoku Imer BEDŽET	25.04.1981. Hertica, Podujevo
247. Sadiku Kurtiš ALBERT	18.05.1978. Peć
248. Sadiku Mehdi BAŠKIM	01.07.1975. Šibovc, Obilić
249. Sadiku Sadik NUSRET	11.12.1970. Veternik, Ajvalija
250. Sadiku Seljadin NEKI	25.05.1975. Osek Hila, Đakovica
251. Sadriu Sadik IZET	10.08.1968. Ajvalija
252. Salih Bafti TEFIK	05.01.1962. Bibaj, Uroševac
253. Salihu Šaip RIDVAN	29.06.1979. Mališevo, Gnjilane
254. Hasani Hamdi REFIK	11.08.1967. Podujevo
255. Seferi Feriz AFRIM	20.06.1965. Nov. Čikatovo, Glogovac
256. Seljimi Rahim ŠKELĆIM	03.08.1981. Banule, Lipljane
257. Seljmanaj Muhamed RASIM	08.03.1963. Glodžan, Dečane
258. Šabanaj Zymer BEDRI	07.12.1958. Streoce, Dečane
259. Šabani Adem TEFIK	23.02.1972. Priština
260. Šabani Rizë ARBEN	25.01.1976. Doevc, Srbica
261. Šabani Šaban HABIB	20.08.1969. Bradaš, Podujevo
262. Šalja Emin MUSTAF	22.10.1976. Lodža, Peć
263. Šalja Latif BEKIM	13.12.1974. Trud, Priština
264. Šalja Seljim ISAT	15.09.1980. Baralevo, Priština
265. Šalja Tafil MEZER	28.03.1950. Vučjak, Glogovac
266. Šalja Džafer MINISTET	23.05.1967. Biluš, Prizren
267. Šalja Zećir BLERIM	10.10.1978. Vučjak, Glogovac
268. Šatri Sadik BLERIM	15.04.1975. Tomanci, Istog
269. Šehaj Maljë DŽEMSAD	07.04.1962. Prejlep, Dečane
270. Šišani Ismail FATMIR	05.11.1963. Dobroševc, Glogovac
271. Škambi Hamdi KUJTIM	08.03.1982. N.Čikatovo, Glogovac
272. Športa Aćif NASER	28.05.1967. Prizren
273. Sikiriača Hamit ENVER	18.11.1973. Priština
274. Sinani Džemail BLJERIM	21.10.1964. Resinovc, Lipljane
275. Skilferi Šaćir ABDYLJ	01.12.1968. Laškobare, Uroševac
276. Sopjani Bejtulah SYLEJMAN	12.10.1964. Ajvalija, Priština
277. Sopjani Rizë RAMIZ	09.02.1962. Ajvalija, Priština
278. Statovci Ajet LJUAN	04.01.1978. Batlava, Podujevo
279. Statovci Nazmi GEZIM	28.11.1974. Kutleš, Podujevo
280. Stolići Mustafë NAZIR	30.04.1973. Komoran, Glogovac
281. Stubla Adem DŽEVDET	04.07.1972. Alabah, Lozana
282. Sukaj Isjlam BRESTAN	19.06.1976. Beleg, Dečan
283. Sylja Ukë AVNI	25.07.1958. Molić, Đakovica
284. Syljaj Hasan BUJAR	21.02.1978. Tropoja, R. Albanija
285. Syljaj Aslan ISUF	02.02.1937. Bresalc, Priština
286. Sylejmani Nezir AZEM	25.12.1945. Kruševica, Priština

Lista albanskih zatvorenika

287. Sytaj Sadri SELIM	01.08.1962. G. Luka, Dečane
288. Sylejmani Šefki RAMIZ	04.06.1955. Končulj, Gnjilane
289. Sylkaj Isljam ISMET	1973. Obrije, Glogovac
290. Tahiraj Mustaf GAZMEND	28.03.1970. Ereč, Đakovica
291. Tahiri Šaban DŽEVAT	10.05.1957. Brađaš, Podujevo
292. Tahirukaj Ahmet RIZA	06.05.1947. G. Luka, Dečane
293. Tertica Zejnel REMZI	16.02.1946. Đakovica
294. Thači Bedžet MUHAMET	03.05.1964. Retine, Orahovac
295. Thači Ibrahim ENVER	03.07.1951. Zakut, Podujevo
296. Thači Seljman SABID	23.03.1963. Lapušnik, Glogovac
297. Topali Isljam YLJBER	19.03.1965. Grevna, Uroševac
298. Topali Sokol SKENDER	20.04.1966. Banjice, Glogovac
299. Topali Ismail ADNAN	15.01.1979. Orahovac
300. Topila Hadži OSMAN	26.02.1958. Gladnaselo, Glogovac
301. Toplana Hamid ZUMER	14.02.1969. Ajvalija, Priština
302. Toskaj Sadik ARIF	16.01.1972. Novo selo, Peć
303. Ujupi Redžep FAHRI	05.02.1970. Podujevo
304. Uka Ismet AFRIM	11.10.1966. Babin most, K. Polje
305. Uka Zejnula FEHMI	07.01.1948. Babin most, K. Polje
306. Ukšini Isuf BEĆ	19.12.1961. Morina, Đakovica
307. Veselji Hysen REDŽEP	28.03.1950. Škopje, Makedonija
308. Vitija Abdula AVDI	25.11.1974. Ajavalia, Priština
309. Vitija Šefki RAMIZ	28.12.1961. Marevc, Priština
310. Vrelaku Rustem FEHMI	1984. Banjice, Glogovac
311. Vraševci Šyćyri AGIM	01.02.1969. D. Dumnica, Podujevo
312. Dželjilji Sylejman HALJILJ	1927. Kičić, K. Mitrovica
313. Dželjilji Dželjilj ZIJA	15.08.1946. Prilepnice, Priština
314. Džemailji Muharrem BAJRUŠ	11.05.1956. Kamena Glava, Uroševac
315. Džemailji Nedžat ARBNOR	01.09.1977. Peć
316. Džiha Sylejman SKENDER	19.08.1944. Đakovica
317. Ćuni Pren PAŠK	27.10.1957. Doblbare, Đakovica
318. Zani Hamid NEDŽID	24.05.1966. Polac, Srbica
319. Zarići Ljimon AJET	06.05.1956. Banjice, Glogovac
320. Zarići Seljman SALJIH	23.05.1955. Banice, Priština
321. Zekaj Haljilj MUJĚ	01.02.1964. Carabreg, Dečane
322. Zekaj Jusuf ASLAN	10.08.1977. Raošić, Peć
323. Zeneli Džemailj ILJMI	01.12.1974. Petrice, Kljina
324. Zenuni Sabri IZET	17.06.1972. Gramočelj, Dečane
325. Zećaj Muhamed GEZIM	03.11.1960. Samodraža, Suva Reka
326. Žuši Bajram YMER	10.12.1951. Mijalic, Prilužje
327. Zogaj Ahmet FLORIM	22.04.1971. Beleg, Dečane
328. Žubi Refet GAZMEND	25.02.1974. Đakovica

Montirani procesi

329. Zukaj Kadri DERVIŠ	25.08.1977. Beleg. Peć
330. Zimberi Muhamed BESIM	04.03.1968. Varoš, Gnjilane
331. Zimeri Kadri BEHAR	04.03.1981. Gradica, Glogovac

II. POŽAREVAC

332. Abazi Daut ISAK	16.06.1964. Sutkovc, K. Mitrovia
333. Ademaj Idriz HAKI	29.09.1967. Ponošec, Đakovica
334. Ademaj Isuf MET	08.03.1948. Raušić, Peć
335. Ademi Azem ZENEL	03.01.1979. Dobrosevc, Glogovac
336. Ademi Eljmi ŠEFCET	20.02.1970. Lubište, Vitinjanja
337. Ademi Iljaz AGRON	04.07.1973. Strovce, Vučitrn
338. Ademi Isë FAZLI	16.01.1952. Galice, Vučitrn
339. Ademi Riza ISUF	17.03.1947. Kečekol, Priština
340. Ademi Šeremet ISMET	20.03.1976. Priština
341. Ahmeti Ymer AVNI	20.06.1974. Ponošec, Đakovica
342. Ahmeti Jakup ŠPEJTIM	21.06.1969. Smire, Vitrnja
343. Ahmeti Mistaf RAHMAN	22.05.1964. Mazice. Vučitrn
344. Ahmeti Raif NEDŽDET	10.06.1978. Lubovec. Vučitrn
345. Ahmeti Zaj ARIF	04.12.1939. Batuse, Đakovica
346. Ahmetdžekaj Adem KAMBER	07.11.1974. Irznić, Dečan
347. Ajeti Sadri FADIL	07.04.1962. Sr. Kljina, Srbica
348. Ajrizi Sadik ENVER	03.08.1967. Pansaselo, Peć
349. Ajvazi Ramadan MURSEL	21.08.1957. Svetle, Podujevo
350. Aljija Nebi HARADIN	03.03.1976. Plužine, Srbica
351. Aljija Rasim ISAK	01.02.1979. Dobri Lug, Vučitrn
352. Aljimani Nefail DŽEMIL	23.02.1968. Begovina, Tetovo
353. Aljimusaj Smail BEĆIR	10.05.1941. Streoc, Dečane
354. Aljiu Elez ZUKĚ	27.01.1943. Strovce, Vučitrn
355. Aradini Adem SADIK	09.11.1975. Dubenice, Peć
356. Arifi Alji SABIT	22.04.1964. Lubovec, Vučitrn
357. Arifi Idriz YLJBER	23.11.1968. Pacaj, Đakovica
358. Arlati Ramadan ŠERIF	17.09.1957. Trstenik, Glogovac
359. Arlati Šerif MUHAME	24.06.1983. Trstenik, Glogovac
360. Aručaj Rrahim AFRIM	23.06.1972. Rezale, Srbica
361. Aslani Ahmet FEKA	23.03.1962. D. Dobrinja, Glogovac
362. Aslani Delji IBRAHIM	07.07.1981. N.Čikatovo, Glogovac
363. Aslani Haljit IDRIZ	02.01.1954. Trstenik, Vučitrn
364. Aslani Hadži FATON	04.05.1979. Obrija, Glogovac
365. Aslani Džemail GANI	20.07.1954. K. Mitrovica
366. Avdija Bajram EKREM	16.07.1971. K. Mitrovica
367. Avdija Hadži BLJERIM	06.11.1978. N. Čikatovo, Glogovac

Lista albanskih zatvorenika

368. Avduli Sadik MUSLJI	16.12.1960. Plesine, Uroševac
369. Adža Hadži SKENDER	11.09.1944. G.Prekaz, Srbica
370. Azemi Šaban SALJI	21.03.1951. Likovc, Srbica
371. Bajraktari Emin HYSNI	12.12.1984. Banjice, Lipljane
372. Bajraktari Ymer HADŽI	21.06.1937. Irsnić, Dečane
373. Bajraktari Ramadan AGIM	15.12.1968. N. Čikatovo, Glogovac
374. Bajrami Aslan IBRAHIM	11.05.1955. Pantine, Vučitrn
375. Bajrami Jahir MUHAMET	20.03.1963. Jezero, Vučitrn
376. Balaj Seljman FATMIR	06.02.1975. Korotice, Glogovac
377. Balaj Seljman NAIM	01.12.1965. Doberdolan, Suva Reka
378. Baleci Gani ENVER	13.10.1979. N. Čikatovo, Glogovac
379. Baleci Jahir AGIM	01.01.1972. N. Čikatovo, Glogovac
380. Baliya Tahir ZYMER	17.04.1943. Jezerc, Uroševac
381. Bajraj Šaćir BAJRAM	10.06.1954. Savrove, Suva Reka
382. Bardoši Rustem ISUF	01.05.1959. Peraje, R. Albanija
383. Batuša Redž DEM	15.10.1963. Babaloć, Đakovica
384. Begu Elez RIJAD	02.09.1973. Kačandol, K. Mitrovica
385. Behrami Mehmet ZENUN	15.04.1927. Dolanek, Glogovac
386. Bejtulahu Bejtulah HAJZER	15.10.1969. Smrekovica, Vučitrn
387. Bejtulahu Fetah DŽELJILJ	10.06.1976. Čalopek, Lipljane
388. Bejtulahu Pajazit DŽEVDET	01.10.1970. Reka, K. Mitrovica
389. Bejtulahi Nuhi SYLEJMAN	27.03.1965. Smrekovice, Vučitrn
390. Bejtulahi Šefcet DŽELJALJ	04.06.1973. Reka, K. Mitrovica
391. Bekoli Sefedin SABRI	22.08.1955. Vrani do, Priština
392. Bekteši Haljilj ČAHILJ	15.04.1940. Lubište, Vitinjanja
393. Bekteši Čahilj ARIF	20.01.1968. Lubište, Vitinjanja
394. Besnuku Zejnel FEHMI	13.03.1965. Glogovac
395. Bećiraj Ramadan ALJI	11.01.1965. Rač, Đakovica
396. Bećiri Mus ABAZ	04.07.1979. Slatina, Vitinjanja
397. Beriša Bedžet ARMEND	20.03.1980. Lukare, Priština
398. Beriša Bedžet SABIT	01.05.1947. Drenoc, Priština
399. Beriša Feriz FAHRI	16.07.1954. V. Kičić, K. Mitrovica
400. Beriša Ymer VALON	15.07.1973. Miloševo, Obilić
401. Beriša Musë BAJRAM	03.12.1976. Naglo, Peć
402. Beriša Rahim MUHAREM	30.08.1962. Konuševc, Priština
403. Beriša Ramadan RAMADAN	19.01.1960. Zlopek, Peć
404. Beriša Seljim RAMIZ	14.07.1948. Čalopek, Peć
405. Beriša Šefki FATMIR	03.02.1963. Vranić, Suva Reka
406. Beriša Veselj MENTOR	03.03.1980. Ajvalija, Priština
407. Bilali Ljatif BEĆIR	21.02.1955. Pasome, Vučitrn
408. Binaku Muhamet NEHAT	02.06.1970. Globare, Glogovac
409. Bisljimaj Nasuf BISLJIM	28.04.1957. Drobjes, Vitinjanja

Montirani procesi

410. Bisljimi Dželjadin RAMADAN	16.10.1972. Prekaz i eperm. Srbica
411. Bilkići Emin ERĐAN	08.04.1978. Priština
412. Boban Adem ARBEN	19.12.1977. Đakovica
413. Brahimi Ymer HAJRULA	22.11.1946. Kičić, K. Mitrovica
414. Brahimi Sejdi NEDŽAT	21.07.1964. Kičić, K. Mitrovica
415. Brahimi Zymber BESIM	13.09.1973. Kičić, K. Mitrovica
416. Bujupi Nezir RAMIZ	10.10.1940. Orlat, Glogovac
417. Bylykbaši Lah DŽELJADIN	23.03.1958. Trstenik, Glogovac
418. Bylykbaši Tafë ZENEL	24.04.1933. Trstenik, Glogovac
419. Buši Sabri ISA	17.07.1944. Pustenik, Kačanik
420. Bitiči Avdula SINAN	10.12.1960. Semetište, Suva Reka
421. Bitiči Hajdin HALJILJ	20.11.1955. Milunović. Prizren
422. Bitiči Ismail TAHIR	06.09.1943. Oralt, Glogovac
423. Bitiči Muhamet SALJIH	04.07.1958. Nišura, Glogovac
424. Cakoli Adem SKENDER	03.06.1968. Priština
425. Canziba Ethem DŽELJALJ	19.07.1958. Orahovac
426. Čekaj Isuf MILAIM	28.04.1967. Irznić, Dečane
427. Čerkinaj Ferat ISA	03.05.1978. Obrijnje, Glogovac
428. Čunaj Dinë SALJI	22.06.1942. Kojuš, Prizren
429. Dardovci Tahir ISMET	18.10.1954. Gornje selo, Glogovac
440. Daloši Šefki HASAN	21.04.1957. Sopotnica, Kačanik
431. Dautaj Šefcet ERDOGAN	11.01.1978. Carabreg, Dečane
432. Deljiaj Šaćir HISEN	- - 1939. Rezale, Srbica
433. Deljiaj Murselj RAMADAN	14.06.1943. G.Obrija, Glogovac
434. Deljiaj Adem NAZIF	16.12.1965. Rezale, Srbica
435. Deljiu Bafti SULEJMAN	18.12.1961. Dremjak, Uroševac
436. Dejliu Ramadan BURIM	05.06.1984. Obri, Glogovac
437. Demaku Brahim SOKOL	20.04.1929. Trstenik, Glogovac
438. Demaku Milazim ZEĆIR	29.03.1939. Obri, Glogovac
439. Demaku Hazir RAMADAN	03.11.1967. Trstena, Gnjilane
440. Demcanaj Bajram HAKI	04.01.1965. Đakovica
441. Demiri Musë VISAR	02.05.1978. Požoran, Vitinja
442. Demiri Havdi AHMET	10.11.1964. Gnjilane
443. Derguti Bećë DŽEVDET	26.03.1957. Orahovac
444. Dervišaj Osman NEDŽAT	22.09.1966. Irznić, Dečane
445. Desku Adem DŽEVAT	22.04.1970. Jedovce, Kljina
446. Dili Kamer MURAT	- - 1947. Niševc, Priština
447. Dina Hamzë FAHREDIN	09.10.1959. Orahovac
448. Dobra Halim RIFAT	02.05.1944. Kruševc, Srbica
449. Dobra Imer MIFTAR	22.02.1958. Kruševc, Srbica
450. Dodaj Mehil MIKEL	02.10.1958. Dujak, Đakovica
451. Drita Avdi NAMANI	11.11.1971. Merdare, Podujevo

Lista albanskih zatvorenika

452. Duraku Bajram HATIF	25.11.1944. Strovc, Vučitrn
453. Duraku Rifat ŠEĆET	11.01.1945. Strovc, Vučitrn
454. Duraku Bahtir ŠABAN	24.04.1971. Strovc, Vučitrn
455. Ejupi Haljilj BURIM	30.05.1966. Orahovac
456. Eljšani Amerlah MUHAREM	05.02.1955. Banjice, Glogovac
457. Eljšani Brahim BRAHIM	17.12.1965. N. Ćikatovo, Glogovac
458. Eljšani Delji RAHIM	10.10.1960. Banjice, Glogovac
459. Eljšani Emerlah EJUP	23.06.1960. Banjice, Glogovac
460. Eljšani Hajr DŽEMAILJ	17.04.1951. Banjice, Glogovac
461. Eljšani Hamit RAHMAN	05.12.1953. Krajkovo, Glogovac
462. Eljšani Kadri ŠABAN	27.03.1956. Glogovac
463. Eljšani Mehmet HETEM	19.06.1949. Banjice, Glogovac
464. Eljšani Šećet ELJMAZ	07.01.1984. Globare, Glogovac
465. Ferati Hamit DŽEMŠIT	03.08.1970. Bare, K. Mitrovica
466. Ferizi Avdi MALIĆ	16.06.1958. Lubovec, K. Mitrovica
467. Ferizi IBRAHIM	01.05.1974. Peć
468. Ferizi Ismet SKENDER	25.08.1968. Papaz, Uroševac
469. Ferizi Mehmet SAFET	10.05.1979. Stari trg, K. Mitrovica
470. Fljora Džavit BROVINA	30.09.1949. Priština
471. Fonići Hasan RAGIP	05.02.1961. Lloziceć Kljina
472. Galopeni Hajrun ŠEMSI	15.08.1971. Prizren
473. Gaši Adem BEĆIR	19.05.1957. Mramor. Priština
474. Gaši Alji AGIM	15.06.1975. Raušić, Peć
475. Gaši Demuš HALJIT	28.06.1950. Oklap, Lipljane
476. Gaši Ferat AFRIM	10.08.1967. Ajavlija, Priština
477. Gaši Hasan MIFTAR	16.01.1961. D. Dobrinja, Srbica
478. Gaši Ibiš DŽEMAIL	08.07.1960. Petrestine, Štimlje
479. Gaši Osman BRAHIM	07.11.1948. Barane, Peć
480. Gaši Ćazim SADIK	- - 1932. Besije, Priština
481. Gaši Ramadan ISLJAM	- - 1928. Matičane, Priština
482. Gaši Sahit SMAILJ	07.05.1954. Lapušnik, Glogovac
483. Gaši Sefer RAM	19.09.1975. Prečevo, Kljina
484. Gaši Šemsi ADEM	08.10.1971. Priština
485. Gaši Uka ZEĆIR	26.09.1962. Bredice, Peć
486. Gaši Zećir AVDI	24.02.1949. Lapušnik, Glogovac
487. Ćunaj Adema MUHAREM	22.05.1943. Kojuša, Prizren
488. Ćunaj Rahman DY LJĚ	26.01.1976. Kojuša, Prizren
489. Glogovci Ramadana BAŠKIM	10.03.1978. K. Mitrovica
490. Grbeši Bahtira LJULJZIM	03.02.1975. Marevac, Priština
491. Guri Hamdi DŽEVDET	16.02.1973. Nikaj, Kačanik
492. Guta Džemail HALJILJ	03.01.1962. Đakovica
493. Haderdžonaj Ljuš NAIM	03.05.1965. Slup, Dečane

Montirani procesi

494. Hajraj Ramadan NAIM	15.03.1972. Lauše, Srbica
495. Hajdari Iljaz SKENDER	15.05.1971. Stubulovo, Glogovac
496. Hajdari Jonuz MURSELJ	- - 1937. Stutice, Glogovac
497. Hajrizi Ymer MILJAIM	17.10.1970. Strovc, Vučitrn
498. Haljiljaj Ćerim KUŠTRIM	12.07.1983. Tvrdevac, Glogovac
499. Haljiljaj Zenë FATON	25.07.1985. Tvrdevac, Glogovac
500. Haljiti NAZMI	07.03.1954. Drmljak, Uroševac
501. Hasani Bahtir FADILJ	14.08.1956. Strubulovo, Glogovac
502. Hasani Bajram KENAN	02.01.1977. Štitarice, Vučitrn
503. Hasani Hasan DŽEVDET	24.08.1969. Strubulovo, Glogovac
504. Hasani Miljazim ELJMAZ	15.04.1946. Strovc, Vučitrn
505. Hasani Ramiz ŠEREFEDIN	14.08.1970. Strovc, Vučitrn
506. Hasani Salji RIFAT	23.05.1954. Pantina, Vučitrn
507. Hasani Šemšir UKŠIN	01.11.1962. Strovc, Vučitrn
508. Hasani Skender RAMI	25.05.1979. D. Žabare, K. Mitrovica
509. Hasani Dželjadin FEHMI	11.05.1963. Strovc, Vučitrn
510. Hasani Džemailj NAIP	15.01.1965. Randobrava, Prizren
511. Hasani Zymer AHMET	30.03.1960. Strovc, Vučitrn
512. Hasi Jakup ISA	05.12.1972. N. Čikatovo, Glogovac
513. Hasi Mustafë SMAJL	05.05.1957. Glogovac
514. Hasani Redžep RAIF	01.01.1962. Glogovac
515. Haska Bejadin ARSIM	13.03.1966. Orahovac
516. Hadža Azem MUSLJI	11.06.1952. Slivovo, Uroševac
517. Hadžiymeri Šaban FLJORIM	21.02.1973. Orahovac
518. Hadžija Zenelj REDŽEP	09.03.1975. Đakovica
519. Hadžimustafa Džemajl HAKI	06.10.1960. Orahovac
520. Hadžići Feriz HADŽI	03.09.1983. Krajkovo, Glogovac
521. Hadžosaj Maljē SAHIT	21.06.1962. Prkoluk, Dečane
522. Haziraj Alji MUSLJI	10.01.1961. Trlovac, Glogovac
523. Haziraj Bisljim IMER	10.02.1967. Lauša, K. Mitrovica
524. Haziraj Redžep BAŠKIM	21.01.1978. Savrove, Suva Reka
525. Haziri Muharem SAMI	22.04.1966. Dremjak, Uroševac
526. Heta Bajram FATON	06.10.1972. N. Čikatovo, Glogovac
527. Heta Murat BESNIK	27.07.1970. N. Čikatovo, Glogovac
528. Heta Nuredin ASLAN	05.07.1956. N. Čikatovo, Glogovac
529. Heta Zenel SKENDER	20.08.1984. N. Čikatovo, Glogovac
530. Himaj Redžep KAMBER	15.02.1958. Glodžan, Dečane
531. Hyseni Murat HAMDI	23.04.1956. Prapaštice, Priština
532. Hoti Enver NYSRET	01.10.1970. Ratkove, Orahovac
533. Hoti Hysni HILJMI	15.03.1980. Crnilug, Priština
534. Hoti Zenelj RUSTEM	01.07.1948. Polac, Srbica
535. Hodža Malić BAŠKIM	05.01.1976. Orahovac

Lista albanskih zatvorenika

536. Hodža Mustafë SKENDER	10.09.1957. Domonek, Glogovac
538. Hodža Sabit ALBERT	12.10.1968. Krajkov, Glogovac
539. Hodžaj Šaban BAJRAM	10.04.1928. Goluboc, Kljina
540. Hulaj Daut AGIM	23.01.1960. Hulaj, Dečan
541. Hyseni Isljam Avduš	26.01.1955. Drvare, Vučitrn
542. Ibrahim Rizë ISMET	01.06.1951. Halabak, Podujevo
543. Ibraj Ymer AGIM	03.01.1967. Hadžaj, Peć
544. Ibraj Idriz MUJ	11.06.1966. Hadžaj, Peć
545. Ibraj Jašar AJET	28.08.1974. Hadžaj, Peć
546. Jahaj Ćazim ILIRIANA	08.02.1977. Peć
547. Imeri Idriz SABEDIN	03.05.1977. Balince, Vučitrn
548. Imeri Mehmet Avdi AVDI	01.12.1964. Ižac, Uroševac
549. Imeri Misin ŠEREMET	15.03.1948. Štrubel, Glogovac
550. Imeri Rrahman LJULJZIM	16.05.1976. Priština
551. Imeri Šerif ULJTRIM	01.01.1964. Sibovc, Priština
552. Isljami AZIZ	- - 1930. Mikusnic, Srbica
553. Isljami Aziz ILJAZ	13.09.1963. Mikusnic, Srbica
554. Isljami Hajriz AGIM	14.04.1979. Mikusnic, Srbica
555. Isljami Murat HAJRIZ	15.08.1974. Tarac, Vučitrn
556. Isljami Šukri HAKI	09.06.1960. Gušice, Uroševac
557. Isma Hazar FADILJ	07.11.1965. Otrahovac
558. Ismail Hasan PEĆI	26.11.1973. Orahovac
559. Ismajli Ismail LJATIF	09.04.1962. Šipolje, K. Mitrovica
560. Istogu Amruš NAIM	27.01.1967. Poluža, Glogovac
561. Istogu Hafiz NJAZI	08.09.1976. Poluža, Glogovac
562. Istogu Kadri NEBIH	28.04.1971. Poluža, Glogovac
563. Istogu Muslji BEĆIR	12.05.1939. Poluža, Glogovac
564. Istogu Rahim VESEL	10.05.1950. Poluža, Glogovac
565. Istrefi Ramiz BAHRI	10.11.1969. Bajgora, K. Mitrovica
566. Istrefi Šefčet JAŠAR	24.03.1979. Kovačica, K. Mitrovica
567. Istrefi Šerif RRAHMAN	16.03.1952. Kovačica, K. Mitrovica
568. Isufaj Jahë RASIM	05.05.1965. GlloDžan, Dečan
569. Isufaj Selman IBRAHIM	11.10.1951. Gramočel, dečan
570. Isufi Remzi PLEURAT	08.12.1983. Sankovc, Glogovac
571. Isufi Redžep ISMET	04.07.1964. Čikatovo, Glogovac
572. Isufi Redžep SKENDER	11.06.1960. Čikatovo, Glogovac
573. Isufi Safet GEZIM	26.05.1966. Čikatovo, Glogovac
574. Isufi Šaban ISUF	24.09.1946. Kečekole, Priština
575. Isufi Mustaf GAZMEND	02.05.1977. Čikatovo, Glogovac
576. Jaha Hajrula ESAD	04.11.1940. Orahovac
577. Jakupaj Sefer PETRIT	30.06.1967. Skivjane, Đakovica
578. Jakupi Seljman OSMAN	10.12.1948. Baks, Srbica

Montirani procesi

579. Jašanica Redžep ENVER	28.04.1964. Belačevac, K Polje
580. Jašari Hajredin ILJMI	02.03.1950. Pasum, Vučitrn
581. Jašari Hajredin NURADIN	20.03.1961. Pasum, Vučitrn
582. Jašari Rahim FEHMI	25.01.1977. Tavnik, K. Mitrovica
583. Jetiši Gani BURIM	10.10.1974. Brkoc, Đakovica
584. Jetiši Ibrahim ĆERIM	15.04.1965. Brkoc. Đakovica
585. Jetulahu Osman MUHAMET	17.01.1975. Domonek. Glogovac
586. Jonuzaj Sokolj RAHMAN	20.04.1956. Dujak, Đakovica
587. Jonuzi Salji NUHI	22.05.1953.. Mažice, K. Mitrovica
588. Juniku Haljim BLJERIM	18.02.1982. Đakovica
589. Jupolli Haćif MIRSAD	01.03.1981. Vučitrn
590. Jusufi Zumer JETON	08.09.1974. N. Ćikatovo. Glogovac
591. Kabaši Sul BAŠKIM	25.10.1978. Zahać, Peć
592. Kadrija Jetiš FAZLJI	30.06.1966. D. Prekaz, Srbica
593. Kadriu Kadri LJULJZIM	30.09.1973. Zborce, Štimlje
594. Kaludra Jusuf ENES	25.03.1976. K. Mitrovica
595. Karači Ded ĐERĐ	24.04.1959. Doblbare, Đakovica
596. Kasapi Redžepa ESAT	06.04.1979. Orahovac
597. Kastrati Haljim ĆAMIL	30.05.1945. Poluža, Glogovac
598. Kćira Đon PJETER	28.06.1969. Žub, Đakovica
599. Kicina Avdulj DEMIR	11.03.1980. Banjice. Glogovac
600. Kicina Fejza ŠABAN	26.05.1951. Banjice. Glogovac
601. Kicina Miljaim DEFRIM	24.08.1977. Banjice, Glogovac
602. Kicina Šaban NAZIM	15.07.1978. Banjice, Glogovac
603. Kida Jaha AVDI	05.03.1966. Crmjan, Đakovica
604. Kida Jahë NAIM	25.09.1971. Crmjan, Đakovica
605. Kida Ramazan ŠABAN	04.05.1978.. Crmjan, Đakovica
606. Klječka Abdyl BEHAJDIN	01.05.1960. Orahovac
607. Klječka Abdyl EŠREF	15.01.1965. Orahovac
608. Kljinaku Šaban IDRIZ	09.02.1957. Bivolak, Vučitrn
609. Kofrea Lutfi HIVZI	01.12.1958. Prvi Tunel, K. Mitrovica
610. Kokolari FATMIR	24.02.1974. Savrovo, Suva Reka
611. Kolari Osman BEĆIR	27.07.1962. Orahovac
612. Kolari Ćamilj ADILJ	10.03.1968. Orahovac
613. Kolari Sylejam MEHDI	30.01.1967. Orahovac
614. Korča Rustem MEVLYD	18.11.1954. Ajvalija
615. Korenica Seljim MUJEDIN	14.03.1964. Orahovac
616. Kortoći Avdyl ILJIR	26.02.1973. Tropoja, R. Albanija
617. Kortoći Haljilj OSMAN	25.08.1961. Mihejane, R. Albanija
618. Koši Adem ARMOND	25.02.1963. Đakovica
619. Krasnići Ajet DIBRAN	02.06.1954. Žilivode, Vučitrn
620. Krasnići Aslan ŠPEJTIM	01.10.1971. K. Kamenica

Lista albanskih zatvorenika

621. Krasnići Aziz BRAHIM	08.11.1971. Žilivode, Vučitrn
622. Krasnići Destan IDRIZ	01.02.1942. Negroc, Glogovac
623. Krasnići Haljim BRAHIM	13.06.1946. Vučjak, Glogovac
624. Krasnići Mehmet GAZMEND	17.05.1971. Vranoc, Peć
625. Krasnići Ćerim SELJMAN	05.09.1956. Trpeza, Glogovac
626. Krasnići Seman FAHRI	16.06.1978. Vranoc, Peć
627. Krasnići Zeki FADIL	22.07.1966. Prizren
628. Krelani Smail AZEM	29.05.1963. Vrbovc, Glogovac
629. Kryeziu Esat ATLJI	10.10.1948. Đakovica
630. Kući Imer SYL	02.01.1963. Ratište, Dečane
631. Kukaj Hadri HILJMI	18.12.1953. Trstenik, Glogovac
632. Kukići Bahtir JAŠAR	03.03.1974. Trstenik, Glogovac
633. Kukići Saljih AHMET	25.11.1947. Trstenik, Glogovac
634. Kukići Zuk FEHMI	10.04.1956. Trstenik, Glogovac
635. Kukolaj BEDRI	
636. Kući Hasan BESNIK	01.10.1945. Prizren
637. Kurtaj Feriz FATMIR	03.09.1962. Gabrice, Kačanik
638. Kurtaj Redžep TAF	01.03.1942. Dološaj, Đakovica
639. Kurteljani VEBI	09.06.1967. Trsten, Gnjilane
640. Kurteši Jetiš ALJUŠ	24.12.1942. Štrbulovo, Glogovac
641. Kurti Zaim Aljbin	24.03.1975. Priština
642. Ljahu Bećir ISMET	17.03.1950. Galica, Vučitrn
643. Ljahu Ćemajl SEJDI	15.11.1934. Galica, Vučitrn
644. Lapaštica Safet HAJRUDIN	09.01.1978. Priština
645. Latifaj HYSEN	10.04.1964. Prejlep, Dečane
646. Lauša Hetem NEDŽMEDIN	15.11.1953. K. Mitrovica
647. LEJLIJE Mustaf Mujota	01.12.1974. Malopolje, Štimlje
648. Ljeku Dan FLORIN	26.09.1976. Bance, Glogovac
649. Ljeku Sadri BRAHIM	03.01.1969. Bance, Glogovac
650. Ljeku Salji MUSLJI	01.05.1965. Bance, Glogovac
651. Ljenjani Haljilj ZEĆIR	25.01.1964. Karačeve, K.Kamenica
652. Ljimani Hamdi JAKUP	24.08.1951. Glogovac
653. Ljimani Hamdi SADIK	17.04.1969. Glogovac
654. Ljimani Ljiman MUHAMET	18.10.1966. N. Ćikatovo, Glogovac
655. Ljimani Hamdi RRAHIM	23.01.1974. Glogovac
656. Ljimani Jakup AGIM	25.11.1980. Glogovac
657. Luka Mustaf JAHJA	17.03.1952. VVI (UUB-411809) ???
658. Ljohaj Hasan REMZI	30.03.1976. M. Toplica, Uroševac
659. Ljoku Pajazit SELIM	18.01.1953. Kotlina, G. Janković
660. Ljoku Ćamil SALJI	13.06.1967. Kotlina, General Janković
661. Lugaljiu Osman ARBEN	20.03.1980. Leletice, Lipljane
662. Luki Nuhi AVNI	31.06.1976. Kotlina, G. Janković

Montirani procesi

663. Ljuša Hasan REDŽEP	17.03.1961. Vranić, Suva Reka
664. Ljutfi Bećir DŽAFER	11.11.1971. Dobrillug, Vučitrn
665. Macuni Ibiš GANI	05.01.1942. Novoselo, Vučitrn
666. Mahmuti Bajram ELJMI	03.06.1946. Trpeza, Uroševac
667. Makli Hasan AGIM	08.08.1962. Priština
668. Maleta Aziz HAMIT	10.08.1944. Dobrillug, Vučitrn
669. Malji Avdylj ŠEFCET	23.01.1962. Glogovac
670. Maljoku Bajram IBRAHIM	20.05.1955. Dremnjak, Uroševac
671. Maljoku Hadži RAMIZ	05.03.1943. Pločić, Kljina
672. Malota Ljuš NDUE	22.09.1965. Grabanica, Kljina
673. Mataj Sadri SEFEDIN	21.05.1977. Baballoć, Đakovica
674. Matoši Hazir HALJILJ	24.10.1961. Gmnice, Ajvalija
675. Mehmetaj Hamdi HYSNI	22.07.1979. Cervik, Kljina
676. Mehmeti Šahin DŽELJILJ	10.04.1978. Becuk, Vučitrn
677. Merdža Alji BAJRAM	16.12.1975. Orahovac
678. Miftaraj Riza IZET	07.06.1964. Rudnik, Srbica
679. Miftari Feriz ŠEMSI	08.05.1973. Rudnik, Srbica
680. Miftari Ukë MUHAMET	19.07.1948. Štrubulovo, Glogovac
681. Miftari Džafer ZIJADIN	23.06.1942. Orahovac
682. Mirena Hajzer RRAHIM	07.07.1972. Hade, Obilić
683. Morina Aruč REMZI	20.08.1970. Globare, Glogovac
684. Morina Bajram ELMI	20.03.1950. Globare, Glogovac
685. Morina Bajram HABIB	14.10.1956. Globare, Glogovac
686. Morina Latif IMER	14.10.1952. Globare, Glogovac
687. Morina Čahil DŽEMAJL	02.06.1959. Topanice, K. Kamenice
688. Morina Ramadan HABIB	06.12.1957. Drenoc, Kljina
689. Morina Sokol ISA	10.01.1945. Globare, Glogovac
690. Muhadin Šaban ŠEFKI	12.11.1953. Drmanjak, Uroševac
991. Muhadžeri Bedžet AHMET	30.07.1960. Dremjak, Uroševac
692. Muja Jahir GANI	05.03.1968. Kovačice, K. Mitrovica
993. Mujota Mistafë ABAZ	01.05.1970. Monopolce, Štimlje
694. Mujota Sefë MUSTAFE	- - 1942. Monopolce, Štimlje
695. Mulahasani Muhamed BEKIM	31.01.1973. Đakovica
696. Muljaj Brahim BAJRAM	25.04.1965. Trstenik, Glogovac
697. Mulići Bećir TAFILJ	03.10.1974. G. Obrija, Glogovac
698. Mulići Kadri JETULAH	26.05.1963. Obrija, Glogovac
699. Mulići Smail ISTREF	10.12.1979. Obrija, Glogovac
700. Mulići Smailj ŠEFCET	01.02.1966. Obrija, Glogovac
701. Mulaljia Masar VETON	01.04.1979. Orahovac
702. Muljoku Avdulah BEDŽET	12.03.1964. Cicelj, Vučitrn
703. Murati Habib AHMET	03.04.1958. Gllavotine, Vučitrn
704. Murati Hajriz FARUK	13.10.1979. Šakovic, Poduejvo

Lista albanskih zatvorenika

705. Murtezi Bul FEHMI	01.02.1981. Glogovac
706. Murtezi Ljatif ELJMI	02.03.1966. Štrblovo, Glogovac
707. Murtezi Šefki KADRI	07.05.1960. Firaja, Štrpce
708. Murtezi Šukri JANUZ	29.07.1963. Firaja, Štrpce
709. Murtezi Murtez NASER	05.08.1971. Šrtubulovo, Glogovac
710. Musaj Ramë ISMET	02.01.1972. Dečane
711. Musliu Bislim SABRI	25.06.1984. Štrubulovo, Glogovac
712. Musliu Halim BURIM	28.08.1977. Štrubulovo, Glogovac
713. Musliu Isuf ELNI	24.07.1955. Štrubulovo, Glogovac
714. Musliu Sejdi ŠEMSI	26.01.1985. Štrubulovo, Glogovac
715. Musliu Šaban AHMET	10.11.1932. Ramanište, Priština
716. Mustafa Avdylyj NEDŽAT	01.04.1976. Mihalić, Vučitrn
717. Mustafa Misin HALJILJ	20.02.1966. D. Abrija, Srbica
718. Mustafa Misin MILAZIM	10.08.1974. D. Abrija, Srbica
719. Mustafa Misin PERPARIM	15.03.1976. D. Abrija, Srbica
720. Mustafa Muharem DŽEVAT	10.02.1967. Dobiševc, Priština
721. Mustafa Mustafë DŽEVAT	14.12.1936. Lubovec, Vučitrn
722. Ndrecaj Štjefan VERA	01.05.1961. Muglica, Đakovica
723. Nebihi Hajzer DŽAFER	26.09.1958. Domonek, Glogovac
724. Nebihi Redžep ASLAN	20.06.1965. Domonek, Glogovac
725. Nebihi Džafer EKRAM	14.09.1986. Glogovac
726. Nika Nebih LJULJZIM	27.01.1977. Gladno selo, Glogovac
727. Nikçi Ujkan ALJI	27.05.1952. Zlopek, Peć
728. Nivokazi Šefçet MUHEDIN	15.12.1977. Nivokaze, Đakovica
729. Nrecaj Tafë HALIT	07.06.1969. Mačitevo, Suva Reka
730. Nurboja Arif REŠAT	17.11.1959. Peć
731. Nurbaša Muhedin DESTAN	03.05.1972. Orahovac
732. Oluri Faik RRAHMAN	14.11.1960. Krajmirovc, Lipljane
733. Osmani Ljatif NASER	05.09.1957. Smrekovice, Vučitrn
734. Osmani Muharem SABRI	17.01.1956. Lubovec, Srbica
735. Pajaziti Sadik MUHAREM	13.07.1969. Dobroš, Đakovica
736. Peci Ajet AGIM	19.03.1962. D. Orahovo, K. Mitrovica
737. Peci Hazir NAIM	23.12.1974. K. Mitrovica
738. Peci Jetulah HAJRULAH	02.07.1961. Orahovo, K. Mitrovica
739. Peci Salih HAZIR	20.03.1945. Orahovo, K. Mitrovica
740. Plana Bećir FERID	07.07.1967. Kičić K. Mitrovica
741. Plana Emin FEHMI	06.02.1958. Kičić, K. Mitrovica
742. Plana Kadri AGRON	19.05.1976. Kičić, K. Mitrovica
743. Plana Kadri NAIM	29.09.1963. Kičić, K. Mitrovica
744. Plana Mehdi ŠKELZEN	16.02.1979. Kičić, K. Mitrovica
745. Plana Ćazim MEHDI	13.05.1950. Kičić, K. Mitrovica
746. Plana Rifat ISMET	02.02.1946. Kičić, K. Mitrovica

Montirani procesi

747. Plana Ahmet Šučuri	03.01.1958. Kučić, K. Mitrovica
748. Podrimčaku Iljaz FEJZULAH	29.04.1954. Gradanice, Glogovac
749. Podrimčaku Ramadan ZAHRI	10.02.1970. Krajkovo, Glogovac
750. Pondža Sul TAHIR	10.04.1944. Kosurić, Peć
751. Prepoli Ibrahim MUHEDIN	20.09.1949. Priština
752. Prokši Redžep LJIMAN	17.05.1949. Vrbovc, Glogovac
753. Prokši Zećir TAFILJ	24.04.1948. Rudnik, Srbica
754. Pruthi Dževdet ALIRIZA	26.01.1960. Đakovica
755. Pučoli Alji NUSRET	15.10.1976. K. Polje
756. Čerimaj Šerif BEDRI	09.07.1962. Llauše. Srbica
757. Čitaku Avdylj ŠUKRI	30.12.1957. Bajćine, Podujevo
758. Čorri Rrahim MAHMUT	14.03.1973. N. Čikatovo, Glogovac
759. Čorri Ajet ZEJNULLAH	24.05.1983. Glogovac
760. Raci Rustem TAHIR	10.06.1958. Lugač, Peć
761. Rafuna Hamit TALJAT	05.03.1954. Marevc, Priština
762. Rahmani Mehmet DAUT	18.08.1974. K. Mitrovica
763. Rahmani Čemajl MUSTAFE	02.05.1964. Lubnice, Podujevo
764. Rama Bajruš VALJDET	04.07.1978. Likovc, Srbica
765. Rama Hazir ŠABAN	01.08.1950. Ponošec, Đakoce
766. Rama Tahir ČAMIL	14.05.1966. Ponošec, Đakovica
767. Rama Valjdet BEKIM	01.02.1971. Orahovac
768. Rama Džemajl BAŠKIM	13.06.1978. Priština
769. Ramadani Abaz MUSTAF	24.04.1952. Lubavac. Srbica
770. Ramadani Hysen ENVER	29.07.1976. Priština
771. Ramadani Idriz MUSLJI	07.10.1967. Zojćec. Priština
772. Ramaj Salih FLJAMUR	15.12.1981. Cerovik. Kljina
773. Ramlaku Redžep ARBEN	28.08.1977. Priština
774. Ramosaj Isë AVNI	02.12.1973. Carabreg, Dečan
775. Rašiti Raif BEDŽET	09.11.1946. Petrovo, Štimlje
776. Reci Hadži DESTAN	23.05.1978. Lauša, Srbica
777. Rečica Šaban RAGIM	04.06.1963. Uroševac
778. Reka Ramiz GAZMEND	08.04.1975. Peć
779. Redža Ibrahim BESNIK	10.05.1966. Priština
780. Redža Šaban UKĚ	20.11.1928. Ponošec, Đakovica
781. Redža Sylejman BASRI	15.09.1966. Pantina, Vučitrn
782. Redža Ukë MEHMET	09.12.1965. Ponošec, Đakovica
783. Redžaj Isuf MISIN	04.08.1972. Nerodimlje, Uroševac
784. Redžaj Čazim ZOJĚ	- - 1952. Jablanica, Peć
785. Redžepi Habit MEHDI	03.01.1956.. Koretica, Glogovac
786. Redžepi Ljimon ŠAIP	08.05.1960. Štrubulovo, Glogovac
787. Redžepi Rahim ŠABAN	09.02.1974. Predovc. Srbica
788. Rukoli Mehmet BAJRAM	08.07.1957. Rezale, Srbica

Lista albanskih zatvorenika

789. Rušiti Gani RAFET	10.09.1976. Polate, Priština
790. Rušiti Šaban VEHBİ	05.08.1944. Glavnik, Podujevo
791. Rušiti Zećir AGIM	- - 1957. S. Kljina, Srbica
792. Sadikaj Bajram HASAN	15.03.1940. Danišoc, Dečan
793. Sadiku Murselj SKENDER	30.08.1954. Dubovc, Vučitrn
794. Sadiku Zymber SADIK	01.06.1951. Sibovc, Priština
795. Sadrija Bajram REDŽEP	09.02.1952. Dečan
796. Sadrija Sadri JAHA	25.11.1957. Ponošec, Đakovica
797. Sahiti Bećir BEHRAM	05.08.1960. Štrbulovo, Glogovac
798. Sahiti Rahim MIFTAR	13.05.1964. Lubovec, Srbica
799. Saljihu Džahil ADEM	08.06.1962. Bičevac, Kačanik
800. Salji Iljaz EJUP	21.07.1974. Gnjilane
801. Salji Mustafë MUSTAFË	14.06.1952. Trbovec, Peć
802. Saljihi Bajram AFRIM	25.09.1974. Drvar, Vučitrn
803. Saljihi Isljam SYLË	28.03.1941. Morina, Đakovica
804. Saljihi Isljam TAHIR	06.11.1936. Morina, Đakovica
805. Saljihi Ferat FADILJ	04.04.1979. Drvar, Vučitrn
806. Saljihu TEFIK	
807. Saljiju Ymer JEMIN	04.05.1957. Gnjilane
808. Seferi Feriz HALJILJ	01.10.1972. N. Ćikatovo, Glogovac
809. Sejdiaj Halil BEKIM	27.05.1977. Rudnik, Srbica
810. Sejdiaj Muja BEDŽET	29.04.1975. Rudnik, Srbica
811. Sejdiaj Zukë FAIK	28.01.1962. Rudnik, Srbica
812. Sejdiju Hamit EJUP	11.03.1977. Pantina, Srbica
813. Sejfijsa Sadik IZET	24.11.1961. Peć
814. Selca Šaban ĆAUŠ	08.08.1945. Barane, Peć
815. Seljmanaj Demë ŠAĆË	28.04.1963. Glodžane, Dečane
816. Seljmanaj Mehil GASPER	15.02.1966. Radovac, Kljina
817. Seljmani Jakup RUŽDI	05.08.1961. Laškobare, Uroševac
818. Šabani Fetah FADIL	10.08.1969. Prekaz, Srbica
819. Šahe Hysen ISAF	16.06.1969. Bec, Đakovica
820. Šalja Demë ALJBERT	25.11.1975. Dobre Vode, Kljina
821. Šalja Ymer DŽAFER	23.12.1956. Dubovik, Dečan
822. Šalja Januz DŽAFER	30.04.1959. Vrbovc, Glogovac
823. Šalja Osman FETAH	19.05.1955. Ješkovo, Prizren
824. Šalja Ćazim ISMET	11.07.1945. Barilevo, Priština
825. Šalja Ramë AGIM	25.08.1962. Besije, Priština
826. Šalja Šaban BAJRAM	22.04.1971. Dubovik, Dečane
827. Šalja ŠEMSI	27.07.1957. Ruhaj, Peć
828. Šalja Zećir HIME	15.03.1945. Raušić, Peć
829. Šaćiri Seŕë ŠEMSI	21.04.1962. Broznik, Vučitrn
830. Šarku Mustafa SELJAMI	06.02.1964. Orahovac

Montirani procesi

831. Šehu BYLJBYLJ	04.09.1976. Orahovac
832. Šehu Deme MILJAIM	07.07.1956. Dobrovec, Glogovac
833. Šehu Hasim ZEĆIR	01.01.1972. Orahovac
834. Šehu Nedžad SABIT	01.01.1970. Orahovac
835. Škambi Ram HAMDI	19.07.1951. Čikatovo, Glogovac
836. Škodra Biljal ZAHIR	15.08.1952. Desivojc, Priština
837. Smajli Adem SMAILJ	07.04.1967. Kodrali, Đakovica
838. Sokoli Redžep SALJIH	14.05.1961. Orahovac
839. Sopa Binak ŠABAN	01.09.1955. Lapušnik, Glogovac
840. Sopjani Šerif RAMADAN	04.08.1980. Ajvalija, Priština
841. Spahija Sokolj IDRIZ	04.08.1965. Trstenik, Glogovac
842. Spahija Aslan NAZMI	01.02.1978. Trstenik, Glogovac
843. Statovci Jahir NEDŽMI	12.05.1955. Batlava, Podujevo
844. Strana Bejte SABIT	23.07.1948. Mažice. K. Mitrovica
845. Strana Šaban RUŠIT	15.05.1950. Mažice. K. Mitrovica
846. Sufaj Jak NJAZI	25.04.1968. Dečane
847. Sufaj Metë LJAN	15.12.1968. Dečane
848. Suka Avdul REŠAT	05.12.1966. Peć
849. Sylja Binak SOKOLJ	20.04.1956. Šišman, Đakovica
850. Sylja Šaban NEVDŽET	05.09.1971. Raskovc, Đakovica
851. Sylejmani Izet BESIM	14.11.1979. Priština
852. Sylejmani Muhamrem NAMAN	- - 1956. Paralova, Priština
853. Sylkaj Miftar SADIK	05.08.1965. G. Abrija, Glogovac
854. Tafalari Skender FERIT	06.10.1964. Prizren
855. Tafilaj Džeme SINAN	20.08.1974. Sičevo, Kljina
856. Tahiraj Nezir FATMIR	14.04.1967. Trdevac, Glogovac
857. Tahiri Čun ADEN	09.07.1956. Strovc, Vučitrn
858. Tahiri Fazli ŠEFKI	10.03.1964. Strovc, Vučitrn
859. Tahiri Feriz ELJMI	14.09.1980. Dobroš, Đakovica
860. Tahiri Isljam MUHAMET	07.04.1952. Dobroš, Đakovica
861. Tahiri Nezir JAKUP	21.04.1948. Čikatovo, Glogovac
862. Tahirsulaj Husen ARBEN	10.01.1980. Irznić, Dečan
863. Tahirsulaj Husen NASER	01.03.1978. Irznić, Dečan
864. Telćiu Ćerim KRENAR	29.11.1977. Obilić, Priština
865. Thaći AGIM	
866. Topali Ahmet FJAME	- 02.1985. Banice, Glogovac
867. Topali Ajet ISMET	01.07.1977. Banice, Glogovac
868. Topali Aljuš ALJI	15.02.1954. Banice, Glogovac
869. Topali Fetah FEHMI	19.04.1974. Banice, Glogovac
870. Topali Hajrulah HAZIR	04.03.1986. Banice, Glogovac
871. Topali Lah FAIK	15.08.1975. Banice, Glogovac
872. Topali Muhamet BEKIM	25.12.1977. Benice, Glogovac

Lista albanskih zatvorenika

873. Topali Sylejman ISA	09.01.1971. Banice, Glogovac
874. Trdevci Miftar SADRI	04.08.1944. Gllobar, Glogovac
875. Trolli Šaban HYSEN	04.02.1942. Dragačina, Lipljane
876. Tulari Sabit AFRIM	23.06.1978. Trnava, Podujevo
877. Uka Šefčet REDŽEP	13.06.1971. Bajgora, K. Mitrovica
878. Ukaj Azem BEKIM	23.10.1979. Gradica, Glogovac
879. Vlasaljiu Ćazim EMRUŠ	04.03.1964. Novo Brdo, Priština
880. Veljiu Velji SELIM	23.11.1976. Bradaš, Podujevo.
881. Veseli Seljim ESAD	01.03.1947. Slatina, Vučitrn
882. Vitija Avdulah ISAM	06.07.1971. Ajavlija, Priština
883. Voca Bajram LUTFI	02.01.1971. Rasane, K. Mitrovica
884. Vocaj Hysen KUMRIJE	Madžare, K. Mitrovica
885. Vrelaku Avdullah ŠAIP	02.05.1974. Bajince, Glogovac
886. Džafaj Ramiz IGBALE	20.03.1979. Miraš, Uroševac
887. Džaklji Eljmaz RIZAH	07.01.1967. VVI (UUB-000494)
888. Džekaj Ymer IBRAHIM	11.04.1941. Trdelac, Glogovac
889. Dželjaj Misin ISMET	02.02.1973. Maznik, Dečan
890. Džema Avdylyj FADIL	05.02.1977. Komoran, K. Polje
891. Džemajli Habib HAMIT	16.11.1980. Abrija, Glogovac
892. Džemajli Idriz REDŽEP	10.04.1947. Abrija, Glogovac
893. Džiljani Nazuf FADIL	13.01.1979. Bajince, Glogovac
894. Džiljani Hajdar DŽEVDET	04.11.1974. Bajince, Glogovac
895. Zabića Ukë BAJRAM	05.10.1958. Letonce, Podujevo
896. Zani Šyćyri MUSTAF	20.06.1949. Polance, Srbica
897. Zarići HASAN	
898. Zarići Ramiz IDRIZ	17.06.1969. Pojatište, Uroševac
899. Zarići Arug ISUF	15.06.1942. Bajince, Glogovac
900. Zefaj Đon MARTIN	14.09.1979. Ranovc, Kljina
901. Zeka Haljilj ABDULA	07.12.1971. Breženice, Obilić
902. Zekaj Fazli SEJDI	03.08.1975. Abrija, Srbica
903. Zekaj Mahmut BEDRI	02.02.1974. Abrija, Srbica
904. Zekaj Ćazim AFERDITA	14.02.1970. Jablanica, Peć
905. Zejneli Kamber BEDŽET	20.06.1972. Lubovec, Srbica
906. Zeneli Abit FERID	10.11.1965. Mažice, K. Mitrovica
907. Zenuni Ramë ADEM	05.11.1971. Košare, Đakovica
908. Žerka Ibrahim ESAD	15.09.1952. Đakovica
909. Žitia Nedžip BASRI	09.09.1972. Luga, Podujevo
910. Zogaj Seljim NEZIR	25.03.1933. Divjaka, Lipljane
911. Zuhranaj Delji ŠABAN	22.04.1955. Lauša, Srbica Priština
912. ZUHRIJE Mustaf MUJOTA	18.11.1979. Polate, Štimlje
913. Zukaj AZEM	10.07.1972. Beleg, Dečan
914. Zymberaj Nizan BEDŽET	25.08.1974. Ponošec, Đakovica

Montirani procesi

915. Zymberi Aslan KADRI 26.09.1962. Žilivode, Glogovace
916. Zymberaj Šaban RAMADAN 07.05.1954. Petković, Orahovac
917. Zymeri Kamber MUHAREM 25.10.1954. Dubovec, Vučitrn
918. Zymeri Ramadan FADIL 25.01.1960. Bradaš, Podujevo
919. Ahmetaj Habib MUSTAF 22.02.1974.
920. Ahmetaj Tahir KASIM 25.05.1968.
921. Ahmetaj Habib AGIM 18.10.1971.
922. Avdyli Sadik FADILJ 20.10.1967.
923. Bućinca Vehbi FUAT 09.03.1966.
924. Bujupi Rahim BAŠKIM 01.06.1952.
925. Deliju Adem NASUF 24.02.1959.
926. Fetahu Zećir IBRAHIM 1942.
927. Gaši Isljam BAJRAM 12.03.1925.
928. Hajrizi Mujë DŽAVIT 1937.
929. Heta Bajram JETON 12.10.1983.
930. Heta Nuredin BAJRAM 09.12.1947.
931. Hoti Aljuš JESET 17.02.1983.
932. Hodža Sejdulah ILIR 25.05.1975. Priština
933. Hyseni TAHIR 1969.
934. Jašari Nazmi BEKIM 03.03.1978.
935. Jusufi Abit NEDŽIP 02.02.1945.
936. Kastrati Haljim DŽEMAJL 17.08.1931.
937. Kopriva ŠABAN 11.06.1968.
938. Krasnići Hadžë FEHMI 25.08.1955.
939. Kukaj Elmi BUJAR 01.10.1980.
940. Malja Avdyl AJET 27.04.1950.
941. Malići Šerif BEĆIR 20.07.1936.
942. Maljoku Bajram KEMAL 09.05.1964.
943. Morina Rustem SEFEDIN 07.04.1942.
944. Murati Daut HAJRIZ 11.02.1961.
945. Nebihu Kamer ALJBERT 26.11.1984.
946. Plana Aslan ĆAMILJ
947. Ćori Misin FERIZ 18.08.1963.
948. Sejdiu Hamit AVDYL 12.09.1960.
949. Šabani Zukë MUJË 10.05.1949.
950. Džemajli Džemajlj NEHAT 15.03.1975.
951. Džodža Gani SALJI 02.05.1982.

952. Isufaj LJAN, Glodžane, Dečan (Otkrio ga adv. Ibiš Hoti, 3.08.1999.)
953. Isufaj NJAZI, Glodžane, (Otkrio ga adv. Ibiš Hoti, 3.08. 1999.)
954. Šehu ZEKIRI, Orahovac. (pronašao ga adv. Teki Bokši)
955. Zeka REMZI GAZMEND, Peć (otkrio ga adv. Ibiš Hoti, 1.9.1999.)
(Ovi nisu nalazili na listi zatvorenika Ministarstva pravde Srbije)

III. NIŠ

956. Abazi Emin LJIMAN	26.02.1970. Kam. glava, Uroševac
957. Abazi Mehmet RUŽDI	20.10.1956. Kam. glava, Uroševac
958. Abazi Salji ARBEN	22.11.1975. Stubla
959. Abazi Salji GEZIM	29.06.1973. Stubla
960. Ademaj Jelim HALJILJ	03.06.1972. Zagreb, Hrvatska
961. Ahma Nazmi ESAT	10.01.1960. Đakovica
962. Ahmeti Osman MUSTAF	16.07.1960. Đakovica
963. Ahemti Salih ASLAN	25.05.1960. Đakovica
964. Aljiaga Istref DRITON	01.01.1979. Đakovica
965. Aljiaga Naim BURHAN	25.01.1952. Đakovica
966. Aljija Gani JETON	25.05.1977. Kodrali, Đakovica
967. Aljija Hajdin HAJDIN	10.04.1972. Kodrali, Đakovica
968. Alji Ymer RIZA	10.02.1977. Kodrali, Đakovica
969. Alija Redžep ISA	29.02.1973. Kodrali, Đakovica
970. Aliju Adem RAHIM	03.05.1962. Rezalle, Srbica
971. Alilaj Sinan REDŽEP	21.05.1962. Mačiteve, Priština
972. Alimusaj Redžep MUSTAFA	11.01.1944. Streoce, Dečane
973. Aljiu Alji LIBURN	10.04.1975. Priština
974. Arifi Zenun MET	20.01.1963. Pacaj
975. Avdiu Hijlmi RAMADAN	16.03.1961. Zaplužje, Dragaš
976. Avdyli Alji BAJRAM	20.09.1964. Šišman
977. Adžanela Kamber ISA	16.03.1975. Đakovica
978. Bakali Jahja ARSIM	23.05.1971. Đakovica
979. Baleci Ymer NAIM	02.05.1973. N. Čikatovo, Glogovac
980. Balia Aziz GAM	10.04.1958. Vidišić, K. Mitrovica
981. Balata Ragip DRITERO	19.04.1973. Đakovica
982. Balovci Mustafe VISAR	03.06.1973. Priština
983. Baraku Haljim NEDŽMEDIN	30.11.1950. Đakovica
984. Baša Dževdet ARBEN	15.10.1975. Vranić, Suva Reka
985. Bitiči Ibiš SALJI	29.05.1962. Damjan, Orahovac
986. Bitiči Selim GAZMEND	10.06.1969. Damjan, Orahovac
987. Batuša Sadri GEMBI	22.10.1977. Đakovica
988. Begoli Ismail MAKI	13.06.1965. Peć
989. Beka Haljilj DILBER	25.01.1968. Beograd, Priština
990. Beka Ismail ŠABAN	18.11.1967. Kičić, K. Mitrovica
991. Beljani Avdulah BEĆIR	02.09.1942. Ladrovc, Glogovac
992. Belanica Jašar SEJDI	20.11.1975. V. Kruša, Orahovac
993. Beljulji Hamdi REŠAT	15.04.1959. K. Mitrovica
994. Bećiraj Džafer BAHRI	06.12.1971. Račaj, Đakovica
995. Bećiraj Aljilj BRAHĚ	11.01.1966. Peć

Montirani procesi

996. Bećiraj Ramadan ISMET	07.10.1958. Račaj, Đakovica
997. Bećiri Jetula SABIT	15.02.1958. Dobiševc, Đakovica
998. Berbati Hasan ISMET	01.03.1970. Peć
999. Beriša Derviš HASAN	11.09.1966. Volujak, Kljina
1000. Beriša Muzafer VALJON	21.07.1971. G. Janković, Kačanik
1001. Beriša Nesim ZADIM	18.09.1973. Prizren
1002. Beriša Ramadan ENVER	11.06.1964. Prizren
1003. Beriša Redžep BAŠKIM	10.07.1973. Jablane
1004. Beriša Rušit ŠERIF	16.04.1969. Kačanik
1005. Beriša Seljman MUSTAF	01.03.1966. Vragovc, Peć
1006. Beriša Ukë BRAHIM	10.01.1961. Kruševc, Peć
1007. Bisljimi Šaban ILJAZ	02.06.1971. Carabreg, Dečan
1008. Blaca Nisim BURIM	31.07.1978. Blace, Suva Reka
1009. Boka Tafë NUHI	07.03.1970. Grejčevc
1010. Božidaraj Alji FERIZ	24.02.1961. Carabreg, Dečan
1011. Brovina Avdulah BURIM	26.07.1965. Đakovica
1012. Brovina Aziz SYLEJMAN	18.01.1955. Đakovica
1013. Brovina Muhamet ADNAN	29.11.1966. Đakovica
1014. Brovina Muhamet JUSUF	01.01.1955. Đakovica
1015. Vokši Dergut ŠEFCET	20.01.1944. Đakovica
1016. Bužala Jahir AZEM	21.05.1978. Budakovo, Suva Reka
1017. Bužala Eljez HAMIT	27.01.1966. Budakove, Suva Reka
1018. Bitiči Aljuš FATMIR	05.05.1973. Đakovica
1019. Bitiči Bajram JETON	12.07.1968. Đakovica
1020. Bitiči Brahim AVNI	04.07.1978. Drnjane Đakovica
1021. Cakaj Tafë GANI	29.06.1947. Čušak, Peć
1022. Camaj Ramë BLJERIM	20.01.1967. Novoselo, Peć
1023. Čanamura Ismet ŠPEND	18.04.1974. Đakovica
1024. Čari Fatmir HEKURAN	31.01.1980. Đakovica
1025. Čekaj Gani SELIM	05.12.1979. Riznić, Dečane
1026. Curaj Ferik SELAMI	11.05.1967. Popović, Đakovica
1027. Caka Šefčet AFRIM	25.02.1954. Đakovica
1028. Dautaga Mahmut FATOS	19.03.1970. Đakovica
1029. Delija Hysen ALBERT	16.08.1972. Đakovica
1030. Delija Redžep ZOG	02.04.1962. Đakovica
1031. Delija Selami EMIN	14.07.1969. Đakovica
1032. Delija Selami LULZIM	26.03.1966. Đakovica
1033. Deva Muharrem FATOS	21.10.1972. Đakovica
1034. Dizdari Alji YLBER	02.05.1975. Kosorić
1035. Dobruna Hasim BURIM	29.01.1973. Priština
1036. Dugolli Adil ENVER	27.01.1963. Nekovc
1037. Dugolli Nuhi ILJAZ	10.03.1959. Petrasice

Lista albanskih zatvorenika

1038. Duraku Avdurahman BILBIL	03.07.1976. V. Kruša, Orahovac
1039. Duraku Dževdet MENDUH	06.09.1959. Đakovica
1040. Duši Manuš EDMOND	04.09.1965. Đakovica
1041. Duši Manuš VISAR	05.10.1972. Đakovica
1042. Dvorani Aziz AGRON	04.10.1971. Trstenik, Glogovac
1043. Dvorani Rifat NASUF	01.07.1950. Trstenik, Glogovac
1044. Eefendija Kenan PERPARIM	17.10.1958. Đakovica
1045. Eljšani Hamit ASTRIT	1978. Banjice, Glogovac
1046. Eljšani Mujë HAKI	20.10.1975. Banjice, Glogovac
1047. Fazlia Riza ŠEFKI	02.02.1969. Pugarovc
1048. Ferizi Mehdi YLL	13.03.1979. Đakovica
1049. Ferizi Muse MEHDI	06.09.1949. Đakovica
1050. Frnaca Miftar NAZMI	31.12.1975. Trstenik, Glogovac
1051. Gaši Tahir SELJIM	11.07.1978. Krusevc, Peć
1052. Gašani Brahim SELJIM	16.05.1955. Trstenik, Glogovac
1053. Gaši Alji ISMET	10.07.1950. Cvrčke
1054. Gaši Bajram SAMI	15.05.1975. Cvrčke
1055. Gaši Fazlji BRAHIM	15.07.1949. Čabić, Kljina
1056. Gaši Haljilj ISMET	07.10.1968. Vrmnice, Kljina
1057. Gaši Hamdi MEHDI	25.08.1974. Vrbovec
1058. Gaši Hamdi ZUMER	16.08.1967. Vrbovec
1059. Gaši Hadži DAUT	03.12.1970. D.Godance
1060. Gaši Husen ARSIM	1971. Sabuze
1061. Gaši Liman SKENDER	11.08.1973. Movljaneš Suva Reka
1062. Gaši Sadik DŽAVIT	08.06.1962. Kruševč Suva Reka
1063. Geđa Rasim GANI	15.12.1949. Đakovica
1064. Đocaj Šaban MUSTAFE	15.08.1951. Raušić, Peć
1065. Đocaj Šaban RAMIZ	12.01.1970. Raušić, Peć
1066. Đoci Sadri DINË	11.10.1969. Babaloć, Dečan
1067. Godeni Musa FLAMUR	23.06.1958. Đakovica
1068. Grušti Mazlum MAZLUM	20.08.1971. Đakovica
1069. Gurkući Ymer KASTRIOT	19.08.1967. Đakovica
1070. Guta Dergut MUHAMET	05.03.1964. Đakovica
1071. Guta Mahmut YMER	26.11.1961. Đakovica
1072. Guta Ruždi MITAT	03.10.1974. Đakovica
1073. Hajdari Džafer HILJMI	21.07.1977. Šaljska Bistrica, K. Mitrovica
1074. Halilaj Bajram HASAN	30.03.1971. Đakovica
1075. Hameli Rustem SALJIH	14.10.1976. Mazrek, Prizren
1076. Hamza Šaban ŠERIF	20.02.1958. Mušitište, Suva Reka
1077. Hana Džemail FLAMUR	03.04.1972. Đakovica
1078. Hasalari Rasim SEBEDIN	19.06.1970. Rezance, Kačanik
1079. Hasani Musli ISTREF	15.02.1962. Bečić, K. Mitrovica

Montirani procesi

1080. Hašani Haćif ENVER	12.03.1955. Obilić
1081. Hašani Nazim SAMI	04.05.1977
1082. Hasi Seljajdin ARBAN	03.08.1974. Đakovica
1083. Hasići Ljan AGIM	12.11.1963. Đakovica
1084. Hasići Ljan BUJAR	01.12.1977. Đakovica
1085. Hasići Ljan BURIM	13.12.1972. Đakovica
1086. Hadžaj Hajriz ARDIJAN	29.11.1976. Iglarevo, Kljina
1087. Hadžibećiri Džemil ĆAMILJ	08.04.1949. Đakovica
1088. Hadžiaj Muhamet BINAK	21.06.1961. Dobroš, Đakovica
1089. Haziraj Arif FERIK	15.05.1962. Savrovo
1090. Haziraj Jakub SEJDI	19.06.1975. Savrovo
1091. Hereći Idriz BEK	12.01.1980. Kraljane
1092. Hereći Idriz HAMDI	15.01.1978. Kraljane
1093. Huseni Rame HMET	15.05.1971. Popovc
1094. Huseni Rama ZEĆIR	29.10.1959. Popovc
1095. Hoti Feriz SKENDER	21.03.1953. Ratkoc, Orahovac
1096. Hoti Hysen ISAK	15.07.1974. Ratkoc, Orahovac
1097. Hoda Krešnik AGIM	17.01.1981. Đakovica
1098. Hodža Hasan ŠPETIM	18.02.1965. Đakovica
1099. Hoda Ljatif AGIM	05.02.1953. Đakovica
1100. Hoda Mehmet FATON	29.01.1964. Đakovica
1101. Hoda Miftar HYSNI	03.06.1963. Đakovica
1102. Hodža Ramiz ENVER	08.03.1956. Peć
1103. Šatri Fejze HALIM	06.02.1964. Haski Kušnin, Prizren
1104. Hysaj Bajram NASER	13.03.1957. Peć
1105. Hyseini Bek TAHIR	25.04.1944. Pacaj
1106. Igbali Redžep GANI	05.05.1951. Blace, Suva Reka
1107. Iljazi Haki HAĆIF	25.05.1977. Dušanovo, Prizren
1108. Ismajli Abedin ISA	10.02.1952. Kačanik
1109. Istogu Hamdi HASAN	08.01.1977. Vrbovc
1110. Isufi Isuf BAŠKIM	05.05.1972. N. Ćikatovo, Glogovac
1111. Jahaj Uka KADRI	28.05.1970. Đonaj, Prizren
1112. Jahija Milaim HESAT	26.03.1975. Uroševac
1113. Jetuši Bajram RRUSTEM	07.03.1955. Brekovc, Đakovica
1114. Jetuši Nuredin KUJTIM	23.11.1962. Brekovc, Đakovica
1115. Jetuši Šaban FADIL	14.03.1964. Brekovc, Đakovica
1116. Juniku Fehmi HYSEN	12.04.1963. Đakovica
1117. Kabašaj Bali ARIF	10.01.1961. Krušice
1118. Kabaši Azem MURAT	03.10.1970. Moglane, Suva Reka
1119. Kabaši Šaćir MILJAIM	13.03.1976. Suva Reka
1120. Kabaši Redžep AVDI	01.03.1964. Zahać, Peć
1121. Kabaši Tahir ŠEFCET	01.07.1976. Zahać, Peć

Lista albanskih zatvorenika

1122. Kačaniku Bećir DŽAVIT	03.07.1942. Prizren
1123. Kadriaj Selman SELJIM	18.03.1954g. Krušica
1124. Kajdomčaj Derviš TAHIR	11.11.1980. Đakovica
1125. Kalimaši Hazir NASER	10.08.1973. Kodrali, Đakovica
1126. Kastrati Aguš BESIM	12.10.1973. Radost, Orahovac
1127. Kastrati Kadri ASMAN	17.05.1971. Radost, Orahovac
1128. Kastrati Muharrem MILJAIM	10.01.1977. Vrbovc
1129. Kastrati Ćazim EĆREM	01.11.1970. Turjak
1130. Kćira Isuf HIL	18.01.1954. Źub, Đakovica
1131. Kepuska Sami PETRIT	18.07.1968. Đakovica
1132. Kida Ramadan GENC	18.10.1973. Crmljan, Dećan
1133. Kićina Osman MUHAMED	06.09.1975. Banjice, Glogovac
1134. Kljinaku Zećir AVNI	25.05.1965. Bivolak
1135. Kokolari Šaćir RAMADAN	22.10.1970. Savrovo, Suva Reka
1136. Kolari Sulejman JUSUF	01.05.1963. Orahovac
1137. Koljgeci Adem MUSTAF	21.03.1944. Vranić, Suva Reka
1138. Koljgeci Azer ŠABAN	07.09.1980. Vranić, Suva Reka
1139. Koljgeci Bajram MILAZIM	24.04.1964. Vranić, Suva Reka
1140. Koljgeci Hajruš ALBERT	05.09.1976. Vranić, Suva Reka
1141. Koljgeci Ymer UKĚ	01.01.1974. Vranić, Suva Reka
1142. Koljgeci Ćamilj SEDAT	10.08.1979. Vranić, Suva Reka
1143. Koljgeci Rrahman AVNI	01.10.1976. Vranić, Suva Reka
1144. Koljgeci Salji DŽAVIT	02.10.1974. Vranić, Suva Reka
1145. Koši Abdurrahman ARBEN	16.11.1975. Đakovica
1146. Koši Adem ALBERT	24.01.1964. Đakovica
1147. Koši Masar ARBNOR	21.09.1966. Đakovica
1148. Koši Masar BEHAR	09.04.1964. Đakovica
1149. Koši Masar FAHRI	31.10.1968. Đakovica
1150. Koši Nazmi ADNAN	30.09.1956. Đakovica
1151. Krasnići Ahmet BEKIM	26.07.1965. Negrovc, Suva Reka
1152. Krasnići Ahmet DŽAVIT	25.04.1959. Savrovo, Suva Reka
1153. Krasnići Avdulah NAIM	04.03.1953. M. Hoća, Prizren
1154. Krasnići Bajram HYSNI	21.11.1971. Savrovo, Suva Reka
1155. Krasnići Bajram MUSE	02.05.1962. Irznić, Dećane
1156. Krasnići Ćauš ISMET	05.06.1977. Barane, Peć
1157. Krasnići Halim RIZA	23.10.1956. Negrove, Suva Reka
1158. Krasnići Hamdi ILMI	08.09.1969. Tućevc
1159. Krasnići Hazir LEONARD	22.07.1977. Baran, Peć
1160. Krasnići Malić IMER	02.11.1949. Prizren
1161. Krasnići Muhamed BLERIM	22.04.1977. Peć
1162. Krasnići Ćazim ATOMAN	08.03.1976. Vranovc, Peć
1163. Krasnići Ram FLAMUR	09.04.1975. Vranovc, Peć

Montirani procesi

1164. Krasnići Šaip REMZI	29.09.1964. Pagaruša, Orahovac
1165. Krasnići Šefčet ARSIM	16.11.1977. Vranovc, Peć
1166. Krasnići Šefčet VALDET	16.02.1968. Đakovica
1167. Krasnići Sylejman AZEM	14.08.1972. Prizren
1168. Krasnići Sylejman ĆAZIM	15.06.1965. N. Šumadija, Suva Reka
1169. Krasnići Zeki FATMIR	22.07.1966. Đakovica
1170. Kryeziu Ibrahim NIJAZI	18.08.1997. Prizren
1171. Kryeziu Redžep JEMIN	25.09.1955. Retime, Orahovac
1172. Kući Hetem ADEM	1969. Suva Reka
1173. Kulaši Aguš ARSIM	23.08.1977. Peć
1174. Kumnova Fatmir ARDIJAN	13.06.1974. Đakovica
1175. Kusari Baškim YLL	07.08.1980. Đakovica
1176. Ljama Misin AGRON	17.06.1955. Đakovica
1177. Ljeku Kamber NAIM	23.03.1979. Banjice, Glogovac
1178. Ljimaj Kadri DEMIR	14.10.1973. Banja
1179. Lambi Gani RINOR	06.04.1967. Đakovica
1180. Lugadžiu Arben VESELJ	08.01.1977. Vranić, Suva Reka
1181. Ljokaj Delji SELJIM	10.07.1948. Pobrđže, Dečane
1182. Loši Azem SALJIH	15.03.1969. Vranić, Suva Reka
1183. Ljoši Halit EMRI	10.09.1997. Vranić, Suva Reka
1184. Ljota Skender BEKIM	03.09.1971. Đakovica
1185. Ljuhani Etem FERAT	10.03.1958. Đakovica
1186. Lugadžiu Tahir VESEL	27.11.1953. Vranić, Suva Reka
1187. Lugadžiu Bafti OSMAN	16.11.1978. Vranić, Suva Reka
1188. Lukaj Ndu Arben	24.11.1976. Đakovica
1189. Ljulaj Zog NAIM	30.10.1978. Osek Hila, Đakovica
1190. Ljumi Aziz AGIM	20.10.1967. Suva Reka
1191. Ljumi Maluš ASLAN	11.06.1953. Blace, Suva Reka
1192. Ljušaj Kadri FADIL	16.09.1966. Đakovica
1193. Ljuši Avdullah NAIM	23.04.1969. Ćušik, Peć
1194. Ljuta Zija ILIR	30.10.1959. Đakovica
1195. Malja Hamdi DŽAVIT	14.10.1960. Mušitište, Suva Reka
1196. Maljaj Isuf FATMIR	17.05.1972. Kljina
1197. Maljićaj Ramë SALIH	30.04.1958. Dolašaj, Đakovica
1198. Mandžuka Neki DIJAMANT	17.12.1972. Đakovica
1199. Maći Muhamet AVDYL	17.01.1972. Šišman, Đakovica
1200. Maći Sali BEĆIM	11.06.1979. Đakovica
1201. Marku Ndu LUZ	04.05.1971. Pistan
1202. Mati Vehbi ERDOGAN	06.01.1977. Đakovica
1203. Matići Silvester NDREC	10.01.1966. Drsnik, Kljina
1204. Matoši Gani LJUMNI	27.05.1975. Vranić, Suva Reka
1205. Matoši Džemajl MILAIM	27.01.1969. Vranić, Suva Reka

Lista albanskih zatvorenika

1206. Mazreku Hasan JAHIR	15.02.1972. Drenovc, Orahovac
1207. Mazreku Muharrem LJUAN	09.10.1978. Mališevo
1208. Mehmedović Šaban AVDIJA	03.12.1953. Leskovc, Priština
1209. Mehmenti Riza AGIM	22.06.1970. K. Mitrovica
1210. Mejzini Ragip BESNIK	27.12.1966. Đakovica
1211. Mema Šahin NASER	23.04.1965. Vata, Kačanik
1212. Memčaj Islam MEHMED	21.10.1964. Lušnjje, R. Albanija
1213. Mici Ibrahim DIJAMANT	21.01.1978. Đakovica
1214. Morina Avdul RAMADAN	12.11.1969. Radost, Orahovac
1215. Morina Ejup ARTAN	11.06.1976. Đakovica
1216. Morina Gani SAMI	13.01.1964. Đakovica
1217. Morina Haljilj SOKOL	20.11.1945. Ratkovc, Orahovac
1218. Morina Isuf ADEM	12.09.1965. Globare, Glogovac
1219. Morina Jakup RUŽDI	13.03.1968. Đurdice, Glogovac
1220. Morina Nasim HIDAI	21.03.1973. Orahovac
1221. Morina Ćerim NAZIM	10.06. 1970. Đakovica
1222. Morina Ramadan ARBEN	18.09.1979. Reštan, Suva Reka
1223. Morina Džafer AGIM	14.09.1963. Radost, Orahovac
1224. Morina Džafer ARSIM	03.01.1978. Radost, Orahovac
1225. Mučaj Šerif HASAN	14.01.1978. Vranić, Suva Reka
1226. Muharremi Muharrem VEHBI	05.06.1968. Drenoc
1227. Muharemović Musa MALIĆ	04.07.1960. Tusale, K. Polje
1228. Mulahasani Dželal BESFORT	09.02.1976. Đakovica
1229. Musa Isuf SMAJL	18.02.1955. Bec, Đakovica
1230. Musa Sami BEKIM	13.12.1969. Đakovica
1231. Musljiu Ymer IDRIZ	05.02.1958. Gnjilane
1232. Mustafa Muharrem BAJRAM	08.11.1975. Priština
1233. Mustafa Nezir BAŠKIM	21.09.1967. Đakovica
1234. Mustafaj Isljam FAIK	01.11.1952. Mazrek, Dečan
1235. Naka Feim AVDURAHMAN	03.10.1971. Đakovica
1236. Ndrecaj Aljilj AVDY LJ	24.06.1955. Mačiteve
1237. Ndrecaj Gani AZEM	02.03.1976. Mačitevo
1238. Ndrecaj Tahir UKË	01.03.1968. Mačitevo
1239. Nišori Nezir RAMADAN	16.09.1976. Komoran
1240. Nura Ruždi ŠKELZEN	27.02.1975. Đakovica
1241. Orući Demir REDŽEP	20.06.1951. Orahovac
1242. Pepa Nešat IDRIZ	01.12.1978. Đakovica
1243. Pepa Nešat YLL	24.02.1977. Đakovica
1244. Peroli Hasan HIVZI	04.02.1973. Đakovica
1245. Perteši Hadet AGRON	15.08.1978. Duhle, Suva Reka
1246. Pjetri Prenk FILIP	10.04.1969. Polok, Đakovica
1247. Prekupi Rrahman MUJË	11.04.1959. Glavica

Montirani procesi

1248. Pruthi Jusuf ADMIR	27.11.1976. Đakovica
1249. Pruthi Džemil FATMIR	05.07.1957. Đakovica
1250. Pulja Avni ADRIATIK	02.05.1979. Đakovica
1251. Pulja Faik AGRON	23.03.1952. Đakovica
1252. Pulja Mazllam LABINOT	14.07.1975. Đakovica
1253. Pulja Šemsedin DUKAĐIN	18.01.1963. Đakovica
1254. Džara Minir JETON	05.03.1966. Đakovica
1255. Džara Njazi GENC	01.04.1959. Đakovica
1256. Čatani Ramadan ZAIM	22.06.1972. Duhle, Suva Reka
1257. Čerimi Brahim NASER	31.01.1979. Uroševac
1258. Čerimi Ymer LJULJZIM	23.05.1965. Đakovica
1259. Čulani Salji ELJMI	16.06.1969. Banice
1260. Čupi Munir ŠABAN	02.01.1961. Paladenica
1261. Radogoši Šefčet VLAZNIM	01.09.1960. Đakovica
1262. Rama Alji MUHAMED	02.07.1962. Ponošec, Đakovica
1263. Rama Brahim HAJDIN	05.04.1938. Sankovc
1264. Rama Idriz HASAN	08.09.1958. Ponošec, Đakovica
1265. Rama Sokol BESIM	13.07.1965. D. Prekaz, K. Mitrovica
1266. Ramadani Redžep AGRON	02.04.1970. Zabel, Priština
1267. Rraci Brahim SKENDER	08.12.1969. Drenje, Istog
1268. Reka Osman HYSEN	16.05.1977. Priština
1269. Redža Redžep RASIM	18.05.1962. Dobroš, Đakovica
1270. Redžaj Derviš SADIK	04.05.1950. Jablanica, Peć
1271. Reznići Alji JETON	20.07.1966. Đakovica
1272. Rifaj Šaban DEFRIM	25.07.1967. Belograd, Dragaš
1273. Rudi Mazlam FLJORENT	10.12.1978. Đakovica
1274. Sada Isa GEZIM	17.06.1965. Đakovica
1275. Sadrija Sade ISTREF	04.03.1963. Popovc, Đakovica
1276. Sahatčiu Haki PETRIT	08.09.1974. Đakovica
1277. Samadradža Aslan HAJRĚ	10.07.1945. Banje, Glogovac
1278. Sejdiu Čazim LJUAN	18.10.1973. Đakovica
1279. Sejdiu Ukë ČAZIM	19.03.1943. Ponošec, Đakovica
1280. Sejdiu Miran REDŽER	15.02.1972. G. Prekaz, Srbica
1281. Seljimi Destan ASLAN	03.06.1966. Ovčarevo, Kljina
1282. Selmani Šaban ARBEN	27.04.1978. Uroševac
1283. Šabani Riza ISAK	16.03.1963. Orlane, Priština
1284. Šalja Avdylj ISA	14.08.1969. Raošić, Peć
1285. Šalja Hazir NESIM	05.07.1952. Uroševac
1286. Šalja Isen HASAN	06.05.1978. Mušitište, Suva Reka
1287. Šalja Kajtaž ARBEN	14.02.1979. Orahovac
1288. Šalja Murat AVDULAH	21.09.1967. Vučjak
1289. Šalja Redžep ISUF	28.12.1951. Raošić, Peć

Lista albanskih zatvorenika

1290. Šalja Zenun JAHIR	02.03.1945. Lugovo, Lipljane
1291. Šalja Zećir AVNI	08.08.1972. Lodža, Peć
1292. Šalja Zećir ZEJNULLAH	30.01.1938. Vidišić, K. Mitrovica
1293. Šehu Džemajl ESAD	16.07.1978. Đakovica
1294. Ahmeti Osman YMRI	17.12.1969. Grben, Uroševac
1295. Štaloja Murtezan EDMOND	27.06.1978. Đakovica
1296. Šunjaku Musë NEDŽAT	15.01.1953. Đakovica
1297. Šunjaku Kenan NASER	25.10.1958. Đakovica
1298. Šukoli Ljatif MALIĆ	15.01.1976. Duhle, Suva Reka
1299. Šukoli Sokol DŽEVAT	23.08.1974. Duhle, Suva Reka
1300. Sina Hiljmi SKENDER	08.09.1934. Đakovica
1301. Skenderi Ahmet TAHIR	20.05.1972. Đakovica
1302. Salauka Sallah DŽEMALI	28.09.1967. Budakovo, Suva Reka
1303. Sula Hali AGRON	10.12.1970. Konoševc
1304. Sulaj Rustem AGIM	20.07.1969. Nekovc
1305. Tafaršiku Avdulah FATMIR	09.10.1956. Đakovica
1306. Tahiri Šaćir NEBIH	10.04.1963. Drvar
1307. Tašoli Ramuš SKENDER	01.11.1973. Priština
1308. Tetaj Zenel LJAVIDIM	07.12.1980. Dečane
1309. Tetrica Džemail ARDIJAN	09.12.1978. Đakovica
1310. Thaći Hamid RIFAT	15.04.1981. Đakovica
1311. Thaći Hamid DŽEMAILJI	02.12.1961. Đakovica
1312. Thaći Ibrahim UKE	27.06.1956. Salagraža, Prizren
1313. Tolaj Alji AGRON	28.01.1970. Pobrđe, Dečan
1314. Topali Avdylyj FADIL	15.06.1975. Banjice
1315. Topojani Rasim ŠEĆET	02.06.1969. Kačanik
1316. Ukaj Alji HADŽI	19.10.1977. Savrovo
1317. Ukaj Hadži MUSTAFE	35.05.1962. Đakovica
1318. UkhaDžaj Husen SELMAN	15.11.1976. Carabreg, Dečan
1319. Vehapi Rize HEDŽDET	12.02.1969. Đakovica
1320. Vokši Brahim ARIF	01.03.1965. Pobrđe, Dečane
1321. Vokši Šefčet ADRIATIK	10.05.1980. Đakovica
1322. Vrelaku Asllan AFRIM	07.03.1977. Banjice
1323. Vrelaku Husen HASAN	02.08.1962. Banjice
1324. Vulja Nazmi PETRIT	19.09.1958. Đakovica
1325. Džeka Daut LJUAN	13.05.1966. Crmljan, Đakovica
1326. Dželja Brahim RAIF	14.09.1963. Rasan
1327. Džiha Fatmir DRITOM	04.03.1981. Đakovica
1328. Džogaj Bajram RAMADAN	10.11.1973. Prizren
1329. Džulići Redžep ALJI	18.11.1973. Moravija
1330. Zabelaj Halim FERIZ	07.11.1963. Ludevčić
1331. Zarići Saljih ŠKELZEN	29.06.1980. Priština

Montirani procesi

1332. Zejnnullahu Zenun PERPARIM	03.02.1973. Đakovica
1333. Zeka Emin MUHEDIN	09.11.1970. Đakovica
1334. Zeka Nesret MITAT	25.07.1973. Đakovica
1335. Zekaj Alji ISUF	04.11.1960. Lebuša, Dečane
1336. Zenaj Hadži NAIM	15.12.1975. Reznić, Dečane
1337. Zenelaj Dalip MEDŽIT	25.05.1976. Savrovo, Suva Reka
1338. Zenelaj Ećrem NAZIM	01.07.1964. Savrovo, Suva Reka
1339. Zenelaj Januz HAZIR	16.01.1971. Savrovo, Suva Reka
1340. Zeneli Seljim HASAN	30.03.1964. Balaban, Đakovica
1341. Zećir Miftar SADIK	15.05.1973. Stubla
1342. Žubi Avni BURIM	03.05.1959. Đakovica
1343. Žubi Avni MIRĐIN	01.07.1969. Đakovica
1344. Žubi Fadil FLJORENT	17.02.1976. Đakovica
1345. Žubi Masar KASTRIOT	23.09.1963. Đakovica
1346. Ziba Alji SAHIT	01.05.1950. Bukoš, Suva Reka
1347. Ziba Malić SYLEJMAN	13.01.1951. Bukoš, Suva Reka
1348. Ziba Medžit ARSIM	15.05.1977. Bukoš, Suva Reka
1349. Ziba Džavit GEZIM	30.09.1973. Bukoš, Suva Reka
1350. Zlonoga Halit ŠKELJZEN	27.07.1963. Orahovac
1351. Zogaj Eljez BISLIM	27.04.1965. Trpeza, Komorane
1352. Zymi Alji MUHAMET	29.09.1945. Damjan, Đakovica

IV. N I Š

1353. Ajeti Alji ADEM	28.05. -
1354. Ajliu Ramuš REFIK	26.04.1963.
1355. Avdyli Feriz AVDULJ	02.02.1946.
1356. Bedri Sadri ADEMI	16.01.1952.
1357. Beha Murat KADRI	28.01.1959.
1358. Beriša Behljulj JANUZ	20.04.1978.
1359. Beriša Haljilj SELATIN	17.11.1956.
1360. Beriša Mario BESNIK	06.05.1973.
1361. Beriša Ragip FLJORIM	28.10.1971.
1362. Beriša Šaćir ZEĆIR	07.07.1955.
1363. Beriša Nikolë PREN	05.05.1965.
1364. Bici Ramadan BAJRAM	01.10.1951.
1365. Bici Ramadan HAZIR	06.01.1964.
1366. Bolići Hyda MUHAMET	19.06.1942.
1367. Brajšori Seljim BAJRAM	07.02.1953.
1368. Bujaku Zećir MENTOR	23.07.1979.
1369. Bitiči Balji AGRON	25.07.1975.
1370. Cenaj Murat SULTAN	28.01.1970.

Lista albanskih zatvorenika

1371. Dili Jakup NEĐMEDIN	25.04.1978.
1372. Emini Šukri ESAT	22.12.1960.
1373. Fejzullahi Hašim BAŠKIM	20.07.1958.
1374. Gara Osman LUTFI	19.06.1956.
1375. Grišoli Fetah NASER	03.01.1966.
1376. Guebtina Sabri DŽAFER	03.10.1967.
1377. Gurgurovci Redžep EKREM	15.06.1972.
1378. Haljimi Alji RUSTEM	13.10.1958.
1379. Haljiti Redžep REFIK	
1380. Haradinaj Ukë GEZIM	18.08.1970.
1381. Himaj Redžep ALJI	20.12.1945.
1382. Hoti Hazir MUJË	22.06.1978.
1383. Hodža Hysen SEJDI	03.04.1966.
1384. Hysejni Ram AVDI	28.08.1963.
1385. Hysejni Rizah FLJORIN	06.10.1965.
1386. Ibrahim Vebi HAJREDIN	13.12.1964.
1387. Imeri Haljilj REDŽ	09.03.1971.
1388. Imeri Bećir EJUP	15.06.1941.
1389. Januzi Januz IDRIZ	- 1945.
1390. Kadroli Sahit RAMADAN	06.02.1935.
1391. Kstrati Rahman BEKIM	29.08.1968.
1392. Keljmendi Bajram DŽAVIT	04.07.1976.
1393. Koci Alji MUHAMET	25.05.1974.
1394. Kodralju Rizah ŠABAN	02.02.1952.
1395. Kosumi Šaban FITIM	25.01.1969.
1396. Krasnići Alji ISMAJL	30.07.1977.
1397. Kunuševeci Brahim SAMEDIN	30.05.1975.
1398. Ljatifi Avdylyj UKŠIM	16.07.1967.
1399. Ljatifi Kajtaž NESER	08.12.1966.
1400. Ljipovica Faik FATMIR	24.07.1975.
1401. Malići Adem NEDŽAT	- 1933.
1402. Maljoku Behdžet AGIM	17.06.1965.
1403. Mehara Avdi FATMIR	20.05.1974.
1404. Mehemti Rahman AHMET	02.11.1951.
1405. Morina Ćerim SOKOLJ	18.08.1968.
1406. Muhadžeri Šaban AGIM	22.10.1955.
1407. Murati Muharem AVDULAH	15.12.1950.
1408. Musa Musë ALJI	25.06.1947.
1409. Musliu Alji FERAT	- 1934.
1410. Ndrecaj Fazlji ŠEFKET	25.03.1974.
1411. Ndrecaj Ymer NASER	11.04.1974.
1412. Nimani Hysen DŽEVDET	20.10.1968.

Montirani procesi

1413. Pajazitaj Jahë NASER	09.01.1961.
1414. Ponošeci Hazir RIZA	13.06.1967.
1415. Ramadani Hamit SYLEJMAN	05.04.1974.
1416. Rašiti Rašit TALJAT	15.09.1960.
1417. Sejdiovski Haljilj AVDY LJ	04.07.1954.
1418. Seljmoni Adem GANI	10.05.1976.
1419. Šabani Ajet BEKIM	
1420. Šabani Elat FAIK	04.05.1972.
1421. Šabani Hafez SKENDER	
1422. Šabani Ćani FATMIR	23.06.1953.
1423. Šahini Servet ĆAILJ	25.05.1957.
1424. Šehu Emin AGIM	30.08.1966.
1425. Sylejmani Alji ŠABAN	28.01.1956.
1426. Džačku Ljatif MUSA	20.02.1969.
1427. Džara Minir JETON	05.03.1966.
1428. Zeneli Rasim KADRI	12.05.1964.

(Nisu bili na zvaničnoj listi zatvorenika, ali su otkriveni u zatvorima od strane advokata Fonda za humanitarno pravo za koje nedostaju tačni podaci):

1429. Gaši Dinë IBER	Peć
1430. Hajdari ŠABAN	Ljebuš, Dečane
1431. Šatri Fejzi HALJIM,	
1432. Žaveli Ejup FISNIK	Đakovice

V. KRUŠEVAC

1433. Bajrami Agim DŽEMAIL	08.06.1973. Priština
1434. Agaj Salji VELJI	06.11.1968. Pančevo

VI. LESKOVAC

1435. Avdulahi Džemailj REDŽE	01.05.1971. Ponovac
1436. Ajdinaj Tahir MALJE	20.05.1948. Ljubovo
1437. Adrović Sait ENVER	14.04.1960. Vitimirica
1438. Aslani Ademaj HYSNI	04.06.1959. Drenovac
1439. Avdulahu Miftar AGIM	05.02.1957. Lešane
1440. Bajraj Arif BAŠKIM	14.02.1980. Istok
1441. Bajraktari Bećir VALJDET	01.02.1978. Terbuhovac
1442. Bajraktari Isuf TAHIR	15.12.1950. Kasice
1443. Bajramaj Daut MUSTAFA	02.01.1961. Đurakovc
1444. Bajrami Isuf NEDŽDET	15.11.1976. Istok

Lista albanskih zatvorenika

1445. Bajrami Ramë DŽEVDET	20.10.1977. Izbice, Peć
1446. Bajrami Sinan GAZMEND	05.10.1978. Peć
1447. Baljaj Derviš NAIM	08.01.1965. Zablaće, Istok
1448. Baljaj Musë SALJI	20.12.1969. Zablaće, Istok
1449. Bardhaj Zekë MUHAMED	29.05.1966. Ljutoglava
1450. Baljaj Zenun AVNI	18.07.1970. Zablaće, Istok
1451. Behira Madžun DEM	15.11.1966. Ruhot
1452. Bećiraj Arif BEĆIR	09.02.1966. Šaptej
1453. Bećiraj Bajram BLJERIM	18.05.1975. Peć
1454. Bećiraj Hazir MUSEË	21.04.1960. Racaj
1455. Beriša Ramadan DŽEMEË	18.03.1954. Kramovik
1456. Beriša Redžep DŽEMEË	05.01.1952. Starodvorane
1457. Beriša Salji FERAT	04.05.1972. Sverce
1458. Beriša Šeremet ADEM	20.09.1969. Romune, Peć
1459. Bisaku Pren ZEF	05.04.1957. Ćerim, Đakovica
1460. Blakaj Sadik MILAZIM	20.02.1967. Terbuhovac
1461. Blakaj Tahir MUSEË	23.03.1960. Terbuhovac
1462. Blakaj Zekë IDRIZ	12.03.1942. M.Jablanica
1463. Bitiči Hazir JAKUP	02.06.1961. Drenjane
1464. Bitiči Muharem HYSEN	18.03.1946. Orlat, Peć
1465. Ćekaj Ramë ISLAM	20.03.1953. Reznicić, Dečane
1466. Ćeku Ram RIZA	13.04.1968. Ćušak, Peć
1467. Danaj Ljuš SADIK	22.09.1943. Racaj
1468. Gaši Demë FLJORIM	26.05.1971. Ozrim, Peć
1469. Eljšani Bajram ĆERIM	28.03.1943. Ozrim, Peć
1470. Fetahaj Haljilj OSMAN	24.07.1948. Petković, Orahovac
1471. Fetahaj Saljih ARIF	15.06.1950. Skivjane, Đakovica
1472. Fetać Binak ŠABAN	13.11.1956. Raušić, Peć
1473. Gaši Adem HALJILJ	21.07.1945. Ozrim, Peć
1474. Gaši Gani SOKOL	25.04.1975. Sopnić, Đakovica
1475. Gaši Osman ŠABAN	29.07.1952. Ozrim, Peć
1476. Gaši Ćerim SEJDI	28.08.1960. Ozrim, Peć
1477. Gaši Redžep ARIF	12.02.1938. Ozrim, Peć
1478. Gaši Riza KADRI	27.10.1946. Sopnić, Đakovica
1479. Gaši Velji ŠANI	05.07.1953. Z.Ćoća, Prizren
1480. Gecaj Mark DEDEË	07.12.1957. Đakovica
1481. Gojani Pjeter ĐON	20.06.1969. Koš
1482. Haderdžonaj Rustem ŠABAN	11.03.1942. Pobređe
1483. Hadži Muharem ZYBAJ	07.11.1975. Babaloć, Đakovica
1484. Hetaj Etem SUAD	07.02.1981. Banja
1485. Hetaj Uka BLJERIM	24.09.1978. Banja
1486. Hoti Muharem EŠREF	07.08.1970. Damjane, Đakovica

Montirani procesi

1487. Hoti Zenun AMRUŠ	01.01.1972. Radoste, Otarhovac
1488. Hodža Sadik ABDULAH	14.02.1964. Lužane, Podujevo
1489. Iberdemaj Sylë ZENEL	09.04.1954. Peć
1490. Imeri Smajl ISUF	25.09.1961. Ponošec, Đakovica
1491. Imeri Smajl KADRI	17.06.1965. Ponošec, Đakovica
1492. Ismajlaj Dan MYARTEZ	25.06.1956. Raušić, Peć
1493. Kabaši Alji ISË	27.12.1952. Đurakovc
1494. Kabaši Dergtu SAFET	26.03.1962. Opteruša
1495. Kabaši Januz NEDŽAT	05.06.1965. Đurakovc
1496. Kabaši Rama GEZIM	06.02.1960. Priština
1497. Kalimaši Syla BEKIM	25.09.1978. Kodralji, Dečane
1498. Kameraj Hasan GAZMEND	23.10.1967. Skivjane, Đakovica
1499. Keljmendi Ymer BLJERIM	09.04.1981. Peć
1500. Keljmendi Jusuf LJUARAS	14.03.1971. Lutoglava
1501. Keljmendi Šerif ISMAIL	11.05.1965. Balince, Peć
1502. Kolari Abdulah HASAN	10.09.1941. Orahovac
1503. Krasnići Bajram ISUF	17.05.1954. D.Barane, Dečane
1504. Krasnići Delija MERITON	05.08.1978. Senovac
1505. Krasnići Ćaz MUHAMET	20.04.1975. Istok
1506. Krasnići Zećir ŠERIF	28.01.1980., Barane, Peć
1507. Kući Nezir IZET	20.09.1963. Zahać, Peć
1508. Ljuboja Gani HAMZË	27.10.1962. Đakovica
1509. Mahmutaj Rama NEDŽAT	16.06.1956. Terbuhovac
1510. Maljoku Meta DŽAFER	02.07.1956. Junik
1511. Markaj Ndue ZEF	10.12.1957. Ramoć
1512. Mehmetaj Aslan TAHIR	25.05.1928. Rudice
1513. Mehmeti Alji SKENDER	07.07.1969. Batuša
1514. Mekaj Hajdar FLAKRON	26.01.1973. Peć
1515. Memaj Adem BEKIM	13.09.1974. G. Luka, Dečane
1516. Miroći Beka MALJUŠ	15.08.1960. Junik, Dečane
1517. Morina Hamza MALJUŠ	08.06.1950. Semavac
1518. Morina Hasan RIFAT	10.11.1951. Lodža
1519. Morina Jetula MUJA	01.01.1975. Bratotin
1520. Morina Murat ĆAZIM	17.04.1954. Vernjak
1521. Muharemi Rufat EDUARD	21.06.1970. Peć
1522. Neziraj Demë ARIF	15.08.1969. Trstenik, Srbica
1523. Neziri Hajdar LJATIF	14.10.1957. Ponošec, Đakovica
1524. Nikol Frat BERIŠA	04.10.1943. Šišman, Đakovica
1525. Nrecaj Matej PJETER	29.06.1975. D. Bites, Đakovica
1526. Nrecaj Pren PALJ	15.07.1980. D.Btes, Đakovica
1527. Osmanaj Isuf DŽAFER	11.03.1958. Dubrava, Istok
1528. Osmanaj Hysen SELJMAN	25.12.1968. Terbuhovce

Lista albanskih zatvorenika

1529. Osmanaj Isuf ŠEFCET	15.04.1968. Dubrava, Istok
1530. Račmaj Muharm SMAIL	30.08.1978. Čerkolez
1531. Rahmanaj Murat ISUF	30.05.1960. Pomorac
1532. Redžaj Zekë FAZLI	10.08.1951. Gramočelj, Dečane
1533. Rustemaj Sadri BEKIM	16.07.1970. Skivjane, Đakovica
1534. Salčaj Redežp BRAHIM	05.05.1944. Ramač, Đakovica
1535. Salihaj Ymer KUJTIM	29.04.1964. Junik, Dečane
1536. Salih Redžep REFET	17.08.1979. Đakovica
1537. Selmanaj Misin BINAK	06.04.1970. Rastavica
1538. Selmanaj Smail DŽAVIT	10.08.1954. Rastavica
1539. Seniku Šefki ILJIR	30.03.1972. Jablanica, Peć
1540. Šabalji Riza SKENDER	01.10.1967. Naberđe
1541. Šalja Rama SAMI	30.10.1966. Žac, Đakovica
1542. Šalja Šaban DŽELE	02.12.1958. Lodža, Peć
1543. Šošaj Hasan SKENDER	29.03.1959. Kašice
1544. Šošaj Nimon AVNI	07.12.1977. Istok
1545. Špatolaj Nezir ČAUŠ	10.05.1961. Muževina
1546. Sinoni Omer MUSA	04.11.1976. Hereć, Đakovica
1547. Sopjani Ahmet RAMADAN	14.12.1958. Dobridol, S. Reka
1548. Sylaj Kadri HAJRUŠ	09.04.1973. Slapuzane, S. Reka
1549. Temaj Ramë AZIZ	01.10.1970. Stupel
1550. Ukaj Ibiš RIZA	16.11.1974. Peć
1551. Vranezi Azem RAGIP	11.04.1960. Maralija
1552. Dželaj Demë ALJI	27.05.1939. Mazrek, Dečane
1553. Zećaj Mehmet MEHDI	28.02.1973. Peć
1554. Zekaj Ibrahim ESAT	21.03.1976. Đakovica
1555. Zekaj Madžun NIMON	30.08.1940. Račaj, Đakovica
1556. Zeneli Hajdin ALIJA	01.08.1969. Kodrali, Dečane
1557. Džemalji Žabel NYSTRET	30.09.1974. Đakovica
1558. Zukaj Selman ŠKELZEN	25.12.1975. Istinić, Dečane
1559. Zymberaj Etem HAJREDIN	30.04.1969. Drenovac, Dečane
1559a. Žaveli Džemajl NUSRET	30.09.1974. Đakovica

VII. NOVI PAZAR

1560. Ahemti Muharem SALJIH	01.02.1955. Mijalić, Vučitrn
1561. Bećiri Sabri RIDVAN	24.11.1980. Bukoš, Vučitrn
1562. Brahimi Ymer BAHRI	11.00.1951. Kicić, K. Mitrovica
1563. Deljiaj Bećir AFRIM	20.06.1978. G. Obrinja, Srbica
1564. Fevzi Muhamed VASI	05.04.1963. Prizren
1565. Morina Salji HASIM	12.09.1973. Klin
1566. Prokši Bajram AGIM	07.02.1959. Rudnik, Srbica

Montirani procesi

1567. Radonići Hamdi NEDŽAT	18.12.1945. Peć
1568. Strana Zenë OSMAN	10.08.1945. Mažić, Vučitrn
1569. Demiri Arif HADŽI	- 1956.
1570. Dervišaj Salji NEHAT	12.12.1971.
1571. Gaši Bajram RUSTEM	11.05.1972.
1572. Krasnići Maluš SAHIT	15.10.1952.
1573. Osmanaj Zenun NASER	22.03.1965.
1574. Zymberaj Smajl BAŠKIM	16.05.1972.

VIII. PROKUPJE

1575. Aljiaj Avdyly HALJILJ	12.08.1966. S. Reka
1576. Aljiaj Jakup YLBER	20.03.1980. S. Reka
1577. Bajraktari Ram JEMIN	02.02.1959. S. Reka
1578. Baša Avdyly BESNIK	01.03.1966. S. Reka
1579. Baša Hamdi RAHMAN	10.05.1940. S. Reka
1580. Baša Šaban MUHAMET	17.02.1939. S. Reka
1581. Baša Sinan ARIF	27.02.1959. S. Reka
1582. Beriša Sokol ISEN	18.03.1953. S. Reka
1583. Bobaj Isljam REDŽEP	13.11.1972. S. Reka
1584. Buđaj Hysein MUHAREM	15.02.1954. S. Reka
1585. Buđaj Bajram BAJRAM	28.06.1967. S. Reka
1586. Buđaj Etem DŽEMAJLI	20.01.1968. Orahovac
1587. Bungu Šaban HALJIM	06.04.1969. S. Reka
1588. Bitiči Ekrem NAIM	20.06.1966. S. Reka
1589. Bitiči Hajdin FADIL	04.01.1971. Orahovac
1590. Bitiči Hajdin SEFER	16.11.1973. Orahovac
1591. Daka Iljaz ARIF	10.06.1974. S. Reka
1592. Eljšani Adem NEZIR	25.08.1980. S. Reka
1593. Eljšani Nezir HAJRULAH	01.12.1969. S. Reka
1594. Eljšani Ramadan HALIT	08.11.1950. S. Reka
1595. Fanaj Ćazim ASLAN	01.01.1964. Prizren
1596. Ferati Hysen HASAM	1946. Prizren
1597. Gaši Abedin SALJI	12.07.1971. S. Reka
1598. Gaši Redžep ELMI	11.05.1967. S. Reka
1599. Gaši Redžep FADIL	18.07.1954. S. Reka
1600. Gaši Redžep HADŽI	15.05.1963. S. Reka
1601. Gaši Redžep SAFET	01.05.1973. S. Reka
1602. Gaši Šefki ISUF	09.01.1953. S. Reka
1603. Gaši Sylë AHMET	02.03.1954. S. Reka
1604. Gaši Džafer ARTAN	05.09.1951. S. Reka
1605. Gaši Džafer BAFTI	21.05.1969. S. Reka

Lista albanskih zatvorenika

1606. Gaši Džafer HYSNI	17.05.1965.S. Reka
1607. Gaši Zenelj REŠAT	22.01.1974.S. Reka
1608. Guraziju Hamit RASIM	15.01.1943.S. Reka
1609. Hoti Hajruš ŠANI	05.05.1976.Orahovac
1610. Januzi Mendur DŽEMIL	05.03.1955.Dušanovo, Prizren
1611. Kabašaj Ymer SOKOL	10.01.1972.S. Reka
1612. Kabaši Aljija SEDAT	25.12.1968.Orahovac
1613. Kabaši Hamdi JETIŠ	10.07.1947.S. Reka
1614. Kabaši Iljaz NEBI	01.02.1939.S. Reka
1615. Kabaši Muharem MILJAIM	05.01.1954.S. Reka
1616. Kabaši Ćerim ALJUŠ	06.02.1959.S. Reka
1617. Kabaši Ramadan GEZIM	02.10.1979.S. Reka
1618. Kabaši Skender BEKIM	31.08.1969.Orahovac
1619. Kabaši Zećir NIMAN	25.04.1969.S. Reka
1620. Kadriaj Džemajl SELJADIN	27.03.1963.Prizren
1621. Koljgeci Brahim SADIK	01.06.1955.S. Reka
1622. Koljgeci Idriz RAHIM	12.04.1954.S. Reka
1623. Koljgeci Šaban RIZA	12.04.1952.S. Reka
1624. Koljgeci Šerif ABDULA	29.08.1937.S. Reka
1625. Koljgeci Veselj TAHIR	19.07.1967.S. Reka
1626. Koljgeci Džafer DESTAN	05.04.1954.S. Reka
1627. Krasnići Abdylj FRAŠER	14.06.1975. Orahovac
1628. Krasnići Adnan NUSRET	01.05.1976.Prizren
1629. Krasnići Bisljim BAKI	25.11.1970. Orahovac
1630. Krasnići Jetula HAJRULA	20.04.1949. S. Reka
1631. Lugadžija Arif BAKI	17.03.1964.Priština
1632. Lugadžija Azem JAKUP	25.07.1942.S. Reka
1633. Ljoši Ahmet GEZIN	15.06.1960.S. Reka
1634. Ljoši Hazir RAMIZ	07.05.1961.S. Reka
1635. Ljoši Rustem NEZIR	25.10.1965.S. Reka
1636. Ljubićeva Ismet ŠENOL	21.07.1969.Prizren
1637. Ljulji Maljuš ŠABAN	21.02.1945.S. Reka
1638. Matoši Hajriz ASLAN	28.06.1953.S. Reka
1639. Matoši Muslji EMRUŠ	24.06.1957.S. Reka
1640. Matoši Muslji HAJRULAH	20.10.1954. S. Reka
1641. Mazreku Beljulj KAPLAN	10.11.1960. Orahovac
1642. Mazreku Gani ASLAN	24.11.1967. Orahovac
1643. Morina Jakup NESIM	29.01.1956.S. Reka
1644. Mučaj Sadik EMRUŠ	09.05.1968.S. Reka
1645. Murići Izet EKREM	20.02.1979.Prizren
1646. Paljuši Avdyl MUSEË	03.12.1960.S. Reka
1647. Prteši Hazir BEĆIR	16.06.1952.Orahovac

Montirani procesi

1648. Čerkinaj Bislim HAJRULA	09.05.1965.S. Reka
1649. Raci Muharem SADIK	27.03.1956.S. Reka
1650. Ramanaj Aziz BAKI	13.08.1949.Prizren
1651. Rešani Zimer AHMET	03.09.1960.S. Reka
1652. Rudaj Bećir HAFIZ	21.06.1961. S. Reka
1653. Salauka Kadri GANI	25.12.1969. S. Reka
1654. Sopa Ymer RIFAT	17.07.1953. S. Reka
1655. Sopa Ramadan BAJRAM	10.07.1967. S. Reka
1656. Sopa Adem MUHAMET	20.07.1944. Prizren
1657. Sylaj Dalip HAJREDIN	06.04.1968. S. Reka
1658. Šehu Isë FEIM	15.10.1979. S. Reka
1659. Šehu Salji ADNAN	03.01.1968. S. Reka
1660. Šukoli Haljilj ABAZ	05.02.1952. S. Reka
1661. Thaçi Faredin HYSEN	27.09.1980. S. Reka
1662. Tršani Hajriz GANI	1953. S. Reka
1663. Zekoli Ahmet AGRON	01.12.1976.S. Reka
1664. Ziba Sylejman BEKIM	01.05.1978.S. Reka
1665. Ziba Sylejman URIM	06.07.1980.S. Reka

PROKUPLJE dopunska lista

1666. Beriša Afrim SAID	10.11.1963. Podujevo
1667. Beriša Sabri YMER	04.02.1954. Podujevo
1668. Džemajli Rahman HAJDAR	16.02.1950. Podujevo
1669. Gaši Naim KADRUS	02.02.1970. Poduejvo
1670. Jašaraj Šaban AVDOLAH	02.02.1962. Podujevo
1671. Ljatif Avdurahim YMER	02.02.1976. Podujevo
1672. Ljutoli Avdula AHMET	10.07.1955. Podujevo
1673. Mehana Dželjilj AHMET	13.08.1964. Podujevo
1674. Mehemti Riza TAHIR	1938. Podujevo
1675. Restelica Šukri ŠEFRIF	01.05.1965. Podujevo
1676. Seljimi Fejzula HAŠIM	12.02.1936. Podujevo
1677. Tršova ENVER	14.08.1957. Albanija
1678. Uka Arsim MALIĆ	10.10.1977. Podujevo
1679. Zejnulahu Hakif RIFAT	05.05.1954. Podujevo

PROKUPLJE, Lista FHP **(12.07.1999)**

1680. Ahemti Hazer MALIĆ	12.11.1955.
1681. Aljiju Rahim ADEM	03.05.1962.
1682. Avdiu Hiljmi RAMADAN	16.03.1961.

Lista albanskih zatvorenika

1683. Balaj Naim SELMAN	01.12.1965.
1684. Bećiraj Hazir BAJAZIT	06.06.1974.
1685. Bećiraj Hysen AVDI	15.03.1956.
1686. Beriša Idriz BRAHIM	1966.
1687. Beriša Isuf RAŠIT	04.04.1968.
1688. Beriša Zećir MUHAREM	18.02.1957.
1689. Blaca Burim MISIN	31.07.1978.
1690. Boka Nuhi TAFË	07.03.1970.
1691. Bitiçi Muharem HAJDAR	19.08.1955.
1692. Bitiçi Muhedin EMIN	20.07.1953.
1693. Bitiçi Samedin EMIN	14.03.1951.
1694. Bitiçi Sinan AVDULAH	10.12.1960.
1695. Gaši Abedin ABEDIN	21.01.1979.
1696. Gaši Adem IBRAHIM	22.11.1940.
1697. Gaši Alji HYSEN	01.07.1955.
1698. Gaši Aziz LJATIF	27.12.1963.
1699. Gaši Bekim HAMDI	05.01.1977.
1700. Gaši Feket ALJI	22.02.1950.
1701. Gaši Namik HAJREDIN	14.10.1979.
1702. Gaši Sahit FETAH	09.05.1951.
1703. Gaši Skender MUHAREM	23.09.1973.
1704. Hajrulahi Ramiz HASAN	10.04.1957.
1705. Hoti Naim JEMIN	10.09.1966.
1706. Hoti Tefik ŠABAN	20.04.1965.
1707. Isakaj Hamza DŽAFER	25.05.1978.
1708. Kabaši Refki KADRI	26.01.1966.
1709. Kačaniku Džavit BEĆIR	03.07.1942.
1710. Kastrati Ahmed DŽEVDET	25.01.1978.
1711. Krasniçi Sylejman AZEM	14.07.1972.
1712. Krasniçi Sylejman ĆAZIM	15.06.1965.
1713. Krasniçi Ymer MALJIĆ	02.11.1969.
1714. Maljiçi Rešat RAMADAN	21.04.1960.
1715. Morina Rešat ŠEFCËT	15.06.1960.
1716. Morina Skender BAJRAM	25.06.1965.
1717. Morina Sylë BAJAZIT	20.02.1947.
1718. Mustafa Ramadan JEMIN	14.05.1965.
1719. Mustafaj Muharem HADŽI	10.03.1977.
1720. Ndercaj Halit TAFË	06.07.1969.
1721. Oosmani Džavit ZENEL	29.05.1954.
1722. Paçarizi Besim HAZIR	12.09.1969.
1723. Samadrdža Hajrulah ASLAN	10.07.1945.
1724. Saćijani Nevruz SALJI	24.02.1968.

Montirani procesi

1725. Thači Avni BEDŽET	28.04.1976.
1726. Thači Sabri KAPLAN	10.12.1960.
1727. Ukaj Hadži MUHAMET	08.09.1955.
1728. Zabelaj Feriz HALJIM	07.11.1963.
1729. Zogaj Enver AVDY LJ	02.08.1972.
1730. Zyberaj Hajriz YLJBER	28.03.1976.
1731. Zymeraj Ramadan BLJERIM	01.10.1980.
1732. Zymeraj Šaban RAMADAN	1954.

IX. ZAJEČAR

1733. Ademaj Hysen RASIM	08.04.1976. Šeremet
1734. Avduluha Džemajl ISUF	15.01.1974. Popovac
1735. Aziraj Tahir RAMĚ	07.05.1954. Banja, Mališevo
1736. Bajramaj Mehmet BLJERIM	25.05.1974. Šalinovica, Istok
1737. Bajri Adem BEHAR	25.08.1980. Peć
1738. Balaj Misin HIMĚ	25.11.1957. Zablaće, Peć
1739. Beriša Idriz DŽAVIT	13.06.1973. Trstenik Peć
1740. Beriša Ćazim MUSLJI	12.03.1964. Beriš, Peć
1741. Beriša Smajl FADILJ	09.01.1966. Starodvorane, Istok
1742. Bibićaj Đok KRISTI JAN	19.12.1977. Dobroš, Đakovica
1743. Blakaj Avdi AFRIM	25.09.1972. M. Jablanica, Peć
1744. Bunjaku Hasan DEMĚ	21.09.1968. Racaj, Đakovica
1745. Čestaj Miftar ISLJAM	29.01.1952. Junik, Dečane
1746. Čočaj Adem HASAN	28.01.1968. Raušić, Peć
1747. Curaj Derviš ALJI	27.01.1977. Đakovica
1748. Danaj Ljuš MUHAREM	18.08.1960. Racaj, Đakovica
1749. Dervišaj Aziz FIDAN	07.03.1983. Glođan, Dečane
1750. Drešaj Musa DŽAVIT	07.10.1971. Nabrđe, Peć
1751. Dukaj Kadri AVNI	23.10.1974. Drenovc, Dečane
1752. Dukaj Kadri HASIM	07.03.1982. Drenovc, Dečane
1753. Gaši Behram BEKIM	06.01.1977. Ajvalija, Priština
1754. Gaši Delji DŽAFER	05.08.1946. Ozrim, Peć
1755. Gaši Sahit HALJILJ	15.01.1971. Krstovac, Peć
1756. Hajdaraj Azem ŠAĆIR	22.10.1972. Šaptej
1757. Hasaj Adem ZEC	06.03.1953. Kodrali, Dečane
1758. Hasaj Špend ARMEND	16.06.1978. Kodrali, Dečane
1759. Hasaj Smajl AFRIM	18.03.1954. Kodrali, Dečane
1760. Hysenaj Smajl ISA	15.12.1957. Škrelj, Peć
1761. Hoti Bajram ŠPEJTIM	28.02.1978. Đakovica
1762. Himaj Rasim ZIJA	27.07.1957. Babaloć, Dečane
1763. Hysaj Džafer ARIF	02.05.1958. Naberđe, Peć

Lista albanskih zatvorenika

1764	Hysaj Mahmut AVDY LJ	11.11.1961.	Naberde, Peć
1765.	Ibrahimi Seljajdin NEDŽAT	10.06.1959.	Zgatar, Prizren
1766	Idrizi Hasan ARTIM	19.04.1974.	Đakovica
1767.	Kabaši Dalip FATMIR	22.03.1963.	N.Šumadija, Prizren
1768.	Keljmendi Azem FARUK	09.01.1977.	Ruhot, Peć
1769.	Keljmendi Redžep BAJRAM	03.04.1955.	Lutoglava, Peć
1770.	Keljmendi Redžep ISA	07.01.1957.	Lutoglava, Peć
1771.	Keljmendi Šerif IMER	02.03.1959.	Lalince, Peć
1772.	Kolčaku Ibrahim	14.12.1972.	Peć
1773.	Kćiraj Zef NDREC	02.10.1962.	Žub, Đakovica
1774.	Ljekaj Muhamet KUJTIM	29.09.1961.	Đakovica
1775.	Ljekaj Muhamet VALJDET	08.06.1978.	Đakovica
1776.	Ljetaj Zenel DŽAFER	28.10.1963.	Dološaj, Đakovica
1777.	Ljika Mehdi ADEM	06.05.1954.	Straže, Kačanik
1778.	Lipoveci Alji FLJORENT	31.01.1966.	Đakovica
1779.	Lodžaj Tahir BEĆIR	21.10.1971.	Vitomirica, Peć
1780.	Mavraj Eljez HAMDİ	21.09.1963.	Starodvorane, Istok
1781.	Mavraj Eljez DŽEMĚ	21.09.1963.	Starodvorane, Istok
1782.	Mavraj Musa KADRI	02.01.1981.	Starodvorane, Istok
1783.	Mavraj Mustafa DELJI	22.01.1978.	Starodvorane, Istok
1784.	Mavraj Rustem RIZA	15.05.1967.	Starodvorane, Istok
1785.	Mavraj Tahir NEDŽMEDIN	01.01.1975.	Starodvorane, Istok
1786.	Mazrekaj Alji HASAN	05.09.1966.	Drenovc, Dečane
1787.	Mazrekaj Alji RYSTEM	07.07.1970.	Drenovc, Dečane
1788.	Mazrekaj Seljman RAMĚ	26.02.1967.	Drenovc, Dečane
1789.	Mehmetaj Duć HADŽI	22.06.1964.	Zablaće, Istok
1790.	Morina Ramadan GAZMEND	02.03.1973.	Prizren
1791.	Mučaj Mehmet RAMĚ	29.05.1960.	Lutoglava, Peć
1792.	Muzljiaj Džemajl ŠKELZEN	01.01.1973.	Šaptej, Dečane
1793.	Myrta Šaban VESELJ	10.10.1935.	Osek Hila, Đakovica
1794.	Nitaj Bekë IMER	03.11.1969.	Drenovc, Dečane
1795.	Nitaj Bekë SEFER	10.01.1974.	Drenovc, Dečane
1796.	Nitaj Ismet BESIM	20.10.1961.	Drenovc, Dečane
1797.	Nitaj Miftar ZENEL	02.06.1973.	Drenovc, Dečane
1798.	Pacoli Haljim BEKIM	05.03.1978.	Ajvalija, Priština
1799.	Perdeđaj Brahim VLAZNIM	14.08.1979.	Ljumbardh, Peć
1800.	Puka Bećir HASAN	15.02.1958.	Košare, Đakovica
1801.	Rahmani Haljilj IDRIZ	20.03.1953.	Smolica, Đakovica
1802.	Redžaj Ahmet ELZAN	08.03.1972.	Jablanica, Peć
1803.	Redžaj Musë MEHMET	06.03.1970.	Jablanica, Peć
1804.	Redžaj Ćazim SYLĚ	13.11.1963.	Jablanica, Peć
1805.	Redžaj Zenun AGRON	11.04.1982.	Jablanica, Peć

Montirani procesi

1806. Sadrijaj Metë RIZA	20.02.1954. Radovc, Peć
1807. Seljmonaj Smajl BEK	23.01.1968. Rastavica, Dečane
1808. Šabani Biljal AFRIM	04.03.1965. Trsetnik, Peć
1809. Šalja Feriz AVNI	17.10.1962. G. Prekaz, Srbica
1810. Šošaj Imer HAMDİ	10.06.1974. Kašice, Istok
1811. Šošaj Ramadan ISAK	15.06.1980. Kašice, Istok
1812. Sylaj Hafi AHMET	16.09.1954. Šišmon, Đakovica
1813. Tuzi Džemë NAIM	10.12.1976. Istok
1814. Ukaj Jusuf HASAN	12.08.1976. Biteš, Đakovica
1815. Vranezi Haki NAIM	21.12.1974. Romuen, Peć
1816. Dželjaj Binak FADILJ	21.02.1964. Lutoglava, Peć
1817. Džulići Ramadan FADILJ	20.04.1963. Đakovica
1818. Zeneli Musë DŽAFER	13.05.1934. Bec, Đakovica
1819. Zećaj Mehmed AZIZ	20.03.1978. Peć
1820. Zećaj Mehmed MEDŽID	28.02.1973. Peć

X. VRANJE

1821. Ahmeti Gani NAZIM	03.03.1960. D.Potoćane, Orahovac
1822. Alju Arif AHMET	13.01.1956. G.Livoč, Gnjilane
1823. Beriša Kapetan HAMEDIN	01.05.1960. Leskovec, Prizren
1824. Beriša Osman HAJDAR	03.06.1948. Lez, Prizren
1825. Beriša Saljih HASAN	09.10.1946. Lez, Prizren
1826. Beriša Dželadin NEDŽMEDIN	01.12.1952. Lez, Prizren
1827. Bitiči Ibiš DAUT	05.02.1952. Denjane, Orahovac
1828. Čakerdžiu Nedžmedin KUJTIM	23.12.1959. Prizren
1829. Durguti Husamedin BILJAL	05.01.1974. Orahovac
1830. Durmiši Iljaz ISEN	03.04.1972. Mušutište, S. Reka
1831. Durmiši Ljatif BLJERIM	03.11.1976. Mušutište, S. Reka
1832. Hajdari Ajruš NIJAZI	20.04.1950. Vitinja
1833. Mazreku Medžit ETHEM	27.06.1968. Sopina, S. Reka
1834. Hoti Aslan MAZLUM	13.08.1961.
1835. Hoti Redžep FAIK	10.06.1965. Crni lug, Kljina
1836. Hoti Sefi MYRTEZA	03.02.1964.
1837. Hodža Imer SABIT	25.10.1954. Zaskog, Uroševac
1838. Kalaba Faik FADILJ	19.05.1951. Rogačica, K. Kamenica
1839. Kicaj Abaz HAZIZ	23.07.1974. Trajkovce, S. Reka
1840. Krasnići Hysen SAHIT	20.11.1964. Leskovec, Prizren
1841. Krasnići Mehmet GEZIM	20.10.1960. Radoset, Orahovac
1842. Kryeziu Niman HAZIZ	26.04.1967. Sopina, S. Reka
1843. Lezi Muslji GANI	01.01.1962. Blace, S. Reka
1844. Lužnica Gani ATDHE	22.01.1977. Lužnice, S. Reka

Lista albanskih zatvorenika

1845. Mazreku Medžit EŠREF	26.04.1968.
1846. Morina Adem EJUP	25.07.1953. Odanovce
1847. Morina Alji ARIF	21.01.1976. Ratkovac, Orahovac
1848. Morina Imer SKENDER	15.02.1978. Gace, Orahovac
1849. Morina Ismajl FADILJ	26.12.1959. Ratkovac, Orahovac
1850. Morina Nazif MILJAZIM	28.02.1962. Ratkovac, Orahovac
1851. Morina Redžep MEHMET	25.09.1962. Ostrožub, Orahovac
1852. Mustafa Mehmet DŽAVIT	05.10.1950. D.Potočane, Orahovac
1853. Mustafa Salji DAUT	18.04.1959. D.Potočane, Orahovac
1854. Novobrdaljija Redžep BEJTUŠ	30.04.1974. N.Brdo, Priština
1855. Perteši Redžep HILMI	02.03.1973. Dulje, S. Reka
1856. Poniku Miftar ŠAĆIR	26.02.1967. Ljubičevo, Prizren
1857. Rulani Vebi RASIM	25.10.1977. Rogačica, K. Kamenica
1858. Šabani Azem RUŽDI	30.06.1976. Dulje, S. Reka
1859. Šehi Avdykadi AGRON	11.12.1977. M.Kruša, Prizen
1860. Vasiljija Avdula JETON	21.11.1974. Novo Brdo, Priština
1861. Veseljaj Hasan EKREM	13.06.1967. Rečane, S. Reka

XI. VALJEVO

1862. Sadrija Salji SYLEJMAN 09.01.1977

Bolnica Centralnog zatvora u Beogradu

(Ranjenici – Jul 1999, prema podacima FHP)

1863. **Salihu Tefik** (78) – umro je 1. avgusta 1999. od infarkta

1864. **Zariči Hasan** (30)

1865. **Thači Agim** (30) Skivjane, Đakovica

1866. **Šalja Šemsi** (42) – ranjen u noge

1867. **Kukalaj Bedri** (30) – povređena vilica i oko

1868. **Kokolari Fatmir** (30) – povređen na koljenicu, potkoljenicu, imagoelereutelu
Greškom prezime je bilo napisano “Kokolaj”

1869. **Latifaj Hisen** (35) –

XII: Centralni zatvor u Beogradu:

(jul- 1999, prema podacima FHP)

1. SAFET Blakaj	Istog
2. BEKIM Blakaj	Istog
3. LUIĐ Ndou	Đakovica
4. EDON Hajrulagini	Prizren
5. PETRIT Hysen Beriša (VF)	13.09.1970. Peć
6. DRITON Hysen Beriša (FM)	23.01.1973. Peć

Montirani procesi

7. DRITAN Faherdin Meća (FM) 08.10.1972. Đakovica
 8. ŠKODRAN Mahmut Derguti (VF) 02.07.1968. Priština
 9. ISAM Hazer Abdulahu (VF) 11.03.1968. Kuklubeg, Dragaš
- (Ovo su bivši i redovni studenti beogradskog univerziteta u vreme hapšenja, početkom maja 1999. Godine)

XIII: Vojni zatvor u Nišu:

(Podaci od 09.1998. godine)

01.ISLJAM Ymer Thači	11.10.1972. Leskovec, Prizren
02.KUJTIM Ekrem Memaj	15.08.1978. Žur, Prizren
03.NEDŽMEDIN Haki Ajazaj	01.09.1971. Žur, Prizren
04.FATMIR Šasivar Memaj	01.05.1975. Žur, Prizren
05.AFRIM Muhamet Beriša	24.04.1972. Lez, Prizren
06.BERAT Ramadan Džezairi	03.01.1969. Prizren
07.ADEM Tahir Elezkurtaj	28.05.1969. Žur, Prizren
08. JETON Dalip Krasnići	29.04.1960. Buće, Dragaš
09.ELEZ Hadžilari	Stružje, Prizren
10.RIZA Ahmetaj	Istok

(Ova trojica Albanaca uhvaćena su od strane srpske policije na graničnom prelazu blizu Bujanovca krajem 1999 godine):

01. BEKIM Susuri	Žur, Prizren
02. ŠEFCET Makšani	Drenovc, Orahovac
03. DŽEMAJL Beriša	Drenovc, Orahovac

(oni su osuđivani visokim zatvoprskim kaznama ali na osnovu Zakona o amnestiji pušteni iz zatvora u Nišu 17 marta 2002, kada su pušteni i svi ostali albanski zatvorenici.

Dodajem da na ovom spisku nedostaju imena onih koji su kazne izdržavali ranije u civilnim i vojnim zatvorima, izuzev navedenih imena grupe albanskih studenata u Centralnom zatvoru u Beogradu, i onih u vojnom zatvoru u Nišu, prema podacima ovog autora.

P.S. Ovde nedostaje lista sa oko 400 imena zatvorenika iz opštine Peć koji su tokom rata (polovinom maja) lišeni slobode, kao navodno pripadnici UČK, ali su oslobođeni iz srpskih zatvora krajem juna, kako kažu, kao razmena za nekoliko zarobljenih srpskih vojnika i policajaca, ali njihova imena zvaničnici nisu saopštili javnosti. Listu je objavio dnevnik "Koha ditore", a njeno postojanje potvrđuju i sami zatvorenici koji su iz kosovskih zatvora prebaćeni u zatvore u Srbiji nakon potpisivanja Kumanovskog sporazuma i uoću ulaska međunarodnih mirovnih snaga na Kosovo.

Lica oslobođena iz zatvora u Srbiji, na osnovu saveznog Zakona o amnestiji (prema izvorima FHP)

9. maj 2001. godine

Iz Okružnog zatvora u Vranju oslobođeni su : Milazim Morina, Arif Morina, Fadil Morina, Mazllom Hoti, Murtez Hoti, Bilall Dërguti, Daut Bytyçi, Gëzim Krasniqi.

26. april 2001. godine

Isa Axhanela i Luan Xheka oslobođeni su iz KPZ Niš.

Avdi Hyseni i Berisha Selatin oslobođeni su iz Okružnog zatvora u Zrenjaninu.

23. april 2001. godine

Oslobobđeno je 143 Albanca – “Đakovička grupa”:

Albert Delia, Lulëzim Delia, Emin Delia, Mithat Guta, Ymer Guta, Bujar Hasiqi, Burim Hasiqi, Fahri Koshi, Alban Koshi, Idriz Pepaj, Yll Pepaj, Labinot Pula, Adriatik Pula, Myhedin Zeka, Mithat Zeka, Gazmend Zhubi, Fljorent Zhubi, Driton Aliaga, Asim Bakalli, Dritëro Ballata, Gemb Batusha, Avni Bytyçi, Shpend Canamusa, Fatos Deva, Burim Dobruna, Menduh Duraku, Visar Dushi, Yll Ferizi, Mazllom Grushti, Bekim Lota, Diamant Manxhuka, Endohan Mati, Besnik Mejzini, Diamant Mici, Artan Morina, Besfort Mullahasani, Abdurrahman Naka, Shkëlzen Nura, Hivzi Perolli, Admir Pruthi, Fljorent Rudi, Bekim Rragomi, Petrit Sahatçia, Edmond Shtaloja, Naser Shunjaku, Skënder Tahiraj, Petrit Vula, Përparim Zejnullahu, Fisnik Zhavelli, Burim Brovina, Jusuf Brovina, Sulejman Brovina, Agim Hoda, Faton Hoda, Hysni Hoda, Alban Koshi, Albert Koshi, Behar Koshi, Emri Ahmeti, Mustafë Ahmeti, Aliriza Pruthi, Fatmir Pruthi, Agron Pula, Dukagjin Pula, Burim Zhubi, Kastriot Zhubi, Esat Ahma, Burhan Aliaga, Feriz Bazhdaraj, Sahit Beqiri, Fatmir Bytyçi, Selami Curraj, Edmond Dushi, Përparim Efendia, Muhamet Guta, Hasan Halilaj, Artan Hasi, Bekim Hoxha, Hysen Juniku, Tahir Kajdomçaj, Petrit Këpuska, Yll Kusari, Rinor Lama, Fadil Lushi, Ilir Lyta, Nazmi Morina, Agim Muhaxheri, Bekim Mullahasani, Bekim Musa, Bashkim Mustafa, Avdyl Ndrecaj, Vllaznim Radogoshi, Jeton Reznici, Gëzim Sada, Qemajl Thaçi, Mustafë Ukaj, Nexhdet Vehapi, Genc Xharra, Driton Xhiha, Esat Zherka, Adem Morina, Sami Morina, Adriatik Vokshi, Shefqet Vokshi, Asllan Ahmeti, Nexhmedin Baraku, Adnan Brovina, Afrim Caka, Zog Delia, Flamur Godeni, Afrim Hasiqi, Qamil Haxhibeqiri, Agron Lama, Hav Mustafaj, Lulzim Qerimi, Ferhat Ruhani, Nysret Shunjaku, Fatmir Tafarshiku, Rifat Thaçi, Driton Xhiha, Driton Bytyçi, Fatos Dautaga, Mehdi Ferizi, Halim Guta, Flamur Hana, Binak Haxhia, Kreshnik Hoda, Petrit Jakupaj, Avni Kryeziu, Ardian Tetrica, Ergjin Zhubi, Arbnor Koshi, Armand Koshi, Mithat Buza, Enver Dula, Gani Gexha, Adnan Haxhibeqiri, Ylber Kastrati, Fadil Krasniqi, Elmi Tahiri, Skënder Xhiha, Blerim Juniku, Valdet Krasniqi.

Montirani procesi

12. april 2001. godine

Florim Haxhi i Balaj Fatmir oslobođeni su iz *Okružnog zatvora* u Vranju.

10. april 2001. godine

Daciq Xhevat je oslobođen iz *Okružnog zatvora* u Zaječaru.

9. april 2001. godine

Haradinaj Gezim je oslobođen iz *Okružnog zatvora* u Zrenjaninu.

7. april 2001. godine

Iz *KPZ Niš* oslobođeni su: Sherif Berisha, Valon Berisha, Shefket Topojani i Salih Hameli

Iz *Okružnog zatvora u Prokuplju* pušten je Asllan Mazreku.

5. april 2001. godine

Iz *Okružnog zatvora u Prokuplju* oslobođen je Sabri Berisha.

4. april 2001. godine

Iz *KPZ Niš* pušten je Avni Shala.

Iz *Okružnog zatvora u Zaječaru* oslobođen je Avdi Kabashi.

3. april 2001. godine

Iz *KPZ Niš* oslobođen je Gani Baliu.

31. mart 2001. godine

Iz *KPZ Niš* oslobođeni su Esat Shehu i Kastriot Gurakuqi iz Đakovice.

28. mart 2001. godine

Iz *KPZ Niš* oslobođen je Florim Berisha.

26. mart 2001. godine

Iz *KPZ Niš* su oslobođeni : Avni Klinaku, Liburn Aliu, Dylber Beka, Raif Qela, Demir Limaj, Asllan Selimi, Ali Xhyliqi, Skender Gashi, Hajrullah Samadraxha, Eqrem Kastrati, Rizah Mehmeti, Isak Shabani, Visar Ballofci, Ymer Krasniqi, Qazim Krasniqi, Nuhi Boka, Ilaz Dugolli, Haqif Iliazi, Nijazi Kryeziu, Hil Keqiraj, Kujtim Jetishi, Fadil Jetishi, Ardian Kumnova.

Iz *Centralnog zatvora u Beogradu* oslobođen je Ahmet Demiri, a iz *KPZ Ćuprija* pušten je Xhevdet Guri.

24 mart. 2001. godine

Iz *KPZ Niš* su oslobođeni Mentor Bunjaku i Kadri Jaha.

23 mart 2001. godine

Iz *KPD Požarevac* pušteni su Berisha Bashkim i Shala Nezir.

Iz *Okružnog zatvora u Smederevu* pušten je Beqir Bellani.

Iz *KPZ Niš* pušten je Sejdi Hoxha.

Lista albanskih zatvorenika

Iz Okružnog zatvora u Beogradu su oslobođeni i Adrian Haxhaj i Imran Selmani.

22. mart 2001. godine

Iz KPZ Niš oslobođen je Beqir Perteshi.

17. mart 2001. godine

Iz KPZ Požarevac oslobođena je Zahrie Podrimcaku.

16. mart 2001. godine

Iz KPZ Niš oslobođeni su : Haki Elshani, Astrit Elshani, Bekim Krasniqi, Rizah Krasniqi, Nazmi Franca, Ramadan Nishori, Ruzdi Morina

Iz Okružnog zatvora u Vranju : Arben Babani, Mehmet Rexha, Valdet Rama, Zeqir Gashi, Xhavit Gashi.

Iz KPZ Čuprija - Skender Rraci.

15. mart 2001. godine

Iz Okružnog zatvora u Vranju oslobođeni su Naim Peci i Fehmi Jashari.

Iz Okružnog zatvora u Zrenjaninu pušten je Hasan Rama.

14. mart 2001. godine

Iz KPZ Čuprija oslobođeni su : Rizah Gjakl i Arsim Zyba.

Iz Okružnog zatvora u Beogradu pušteni su : Osman Kortoqi, Ilir Kortoqi, Avni Memija i Bujar Sylaj.

Iz KPZ Požarevac puštena je Aferdita Zekaj.

13. mart 2001. godine

Iz Okružnog zatvora u Vranju oslobođeni su : Mustafa Nexhat i Lulzim Kadriu

10. mart 2001. godine

Oslobođeno je još 99 kosovskih Albanaca:

63 iz Okružnog zatvora u Beogradu : Gani Ahmetgjekaj, Naim Balaj, Hazer Bejtullahu, Shaip Berisha, Mersin Berisha, Bislim Bislimaj, Kamber Buccoli, Sinan Bytyqi, Xhelal Canziba, Muharem Cunaj, Dulle Cunaj, Sali Cunaj, Abulla Cunaj, Pashk Cuni, Visar Demiri, Fazli Franca, Ramadan Gashi, Mehmet Gashi, Sali Gashi, Agim Gashi, Bahtir Gerbeshi, Fitim Halimi, Ramiz Hisufaj, Tomor Hoxha, Abdulla Hoxha, Agim Hulaj, Hajredin Hyseni,

Rexhe Jakupi, Zenel Jetishi, Valdet Jetishi, Driton Berisha, Agim Jetishi, Behar Jetishi, Burim Jetishi, Kastriot Jetishi, Pjeter Kqiraj, Ilir Krasniqi, Nexhat Krasniqi, Fahri Krasniqi, Gazmed Krasniqi, Agim Leku, Haki Muhmudemaj, Agim Makolli, Fadil Makolli, Faton Malaj, Shaban Mehmetaj, Halil Morina, Nizat Morina, Visar Muriqi, Xhavit Mussshabanaj, Halit Ndrecaj, Avdi Pacolli, Zeqir Pacolli, Jakup Rexhepi, Rasim Selmanaj, Mustafe Shala, Ministret Shala, Sinan Tafilaj, Riza Tahirukaj,

Montirani procesi

Ylber Topalli, Ilmi Zeneli, Dervish Zukaj i Ramadan Zymeraj.

21 iz Okružnog zatvora u Smederevu : Ramadan Avdiu, Nikolle Berisha, Bajram Bici, Hazir Bici, Burim Blaca, Kenan Hasani, Abdulla Hoxha, Xhavit Kacaniku, Selim Kadriaj, Azem Krasniqi, Selim Lokaj, Xhafer Maloku, Luz Marku, Tahir Ponxhaj, Muje Prekupi, Bashkim Rama, Kujtim Saliq, Binak Selmanaj, Agim Thaqi, Emrush Vllasaliu i Hakif Zejnullahu.

Iz Okružnog zatvora u Zrenjaninu : Mustafë Gjocaj, Bekë Hereqi, Tahir Hyseni, Naim Krasniqi, Flamur Krasniqi, Arsim Krasniqi, Muhamet Rama, Xhavit Selmonaj, Avni Shala i Haxhi Zhubi.

Iz Okružnog zatvora u Prokuplju : Arif Daka, Isuf Gashi, Gëzim Kabashi, Nusret Krasniqi i Hajredin Sylaj.

9. mart 2001. godine

Iz KPZ Čuprija pušteni su : Vesel Ismajli, Ajdin Rama, Enver Dugolli, Bislim Zogaj, Ismajl Beka, Ukë Thaqi, Mehmet Memqaj, Nebih Tahiri, Abdurahim Latifi, Feriz Zabelaj, Sejdi Bellanica, Rrahim Aliu i Shaban Jashari.

Iz Centralnog zatvora u Beogradu puštena su 4 albanska studenta beogradskog Univerziteta : Shkodran Derguti, Driton Meqa, Driton Berisha i Isam Abdullahu.

Iz Okružnog zatvora u Leskovcu pušten je Ali Çelaj.

8. mart, 2001.

Shani Hajrush Hoti (Prizren), pušten iz *Okružnog zatvora u Prokuplju*
Lulzim Rrahman Ymeri (Prizren), I Ilir Sejdullah Hoxha (Priština), pušteni iz *Okružnog zatvora u Vranju*

Jeton Dalip Krasniqi (Prizren), pušten iz *Okružnog zatvora u Zaječaru*
Rrahman Ahmet Mehmeti (Priština), i Adem Gani Selmani (Priština), pušten iz *KPZ Niš*

7. mart, 2001.

Oslobođeno je 26 kosovskih Albanaca primenom odredaba Zakona o amnestiji.

Iz Okružnog zatvora u Zaječaru pušteni su : Mursel Ajvazi, Brahim Berisha, Kristian Bibcaj, Ertan Bikliqi, Lulzim Gerbeshi, Zija Humaj, Bajram Isakaj, Shpend Kopriva, Valdet Lekaj, Xhafer Letaj, Nexhmedin Llausha, Avdullah Lutolli, Zef Markaj, Abaz Mujota, Shkelzen Muslijaj, Hazir Peci, Ismet Pllana, Islam Qestaj, Bek Selmanaj i Krenar Telqiu.

Osim njih oslobođeni su i : Bekim Memaj, Hasan Aliu, Qazim Berisha, Hazir Hoti, Ajdin Ahmeti i Sali Ahmeti.

Oni su pušteni iz *KPZ Niš, okružnih zatvora u Prokuplju, Subotici i Leskovcu.*

II Razna suđenja

RAZNA SUĐENJA

Nisam ni slutio da ću se baviti temom suđenja albanskim zatvorenima po zatvorima u Srbiji koji su sa Kosova prebačeni nakon potpisivanja Kumanovskog sporazuma između predstavnika VJ i predstavnika NATO-a odnosno UN, početkom juna 1999. godine, a najmanje da ću o tome pisati knjigu. Za veliki broj albanskih zatvorenika koji su prebačeni u Srbiju saznao sam iz raznih nevladinih izvora, a i zvaničnici su početkom septembra javno priznali da je prebačeno preko 2000 albanskih zatvorenika, koji se optužuju za neprijateljsku delatnost, odnosno terorizam. Tako sam prve tekstove o tim sudskim procesima prikupio iz dnevne štampe koja je stidljivo, s vremena na vreme ili jednostrano pisala o tim suđenjima, proglašivši optužene unapred krivim... Odluku da te sudske procese pratim šire i direktno, onoliko koliko je bilo moguće i fizički, doneo sam nakon praćenja sudskog procesa u niškom sudu protiv pesnikinje i lekarke Fljore Brovine.

Sud u Prokuplju izriče drakonske kazne

18. septembar 1999. – Od danas počinjem da skupljam informacije o sudskim procesima protiv Albanaca u Srbiji. Prema pisanju štampe a i od mog prijatelja advokata Husnije Bitićija saznajem da se u avgustu i prvoj polovini septembra u mnogim civilnim i u vojnim sudovima u Srbiji, koji su preuzeli nadležnosti kosovskih srpskih sudova, vode sudski procesi protiv kosovskih Albanaca koji su uhapšeni pre i za vreme NATO bombardovanja. Oni su iz kosovskih zatvora prebačeni u zatvore u Srbiji nakon potpisivanja Kumanovskog sporazuma između predstavnika VJ i NATO komande, odnosno UN. Ovim zatvorenima, koji su zapravo ratni taoci, po skraćenom postupku i čak bez prisustva branioca sudovi izriču drakonske kazne zatvora i do 20 godina za krivična dela neprijateljske delatnosti i terorizma.

Jedno takvo suđenje je održano u Vojnom sudu u Nišu gde je deset lica albanske nacionalnosti osuđeno na po 20, 13 i 12 godina zatvora. Samo u toku prošle sedmice sudski procesi su vođeni i u civilnim sudovima u Prokuplju, Požarevcu i Leskovcu gde su zatvorenim Albancima sa Kosova ali i onima koji su, kako se kaže, u bekstvu, izrečene teške zatvorske kazne. Prema srpskim medijima, sud u Prokuplju je u sudskom procesu, održanom 15. septembra, kaznio sa 15 godina zatvora Salija Gašija iz sela Pećane, Suva Reka, za krivično delo terorizma, po KZ SRJ (kao pripadnik UČK). Iste vremenske kazne su izrečene, ali u odsustvu, Šaćiru Mehmetiju iz sela Đurince kao i Safetu Hasaniju, Besimu Islamiju, Fatmiru Ukaji, Baškimu Murtezaniju i Biljalu Nuhi iz Podujeva.

Montirani procesi

VOJNI SUD U NISU
IK br.144/99
17.9.1999.godine

U IME NARODA

Vojni sud u Nišu, u veću sastavljenom od sudije pukovnika Kadenka Miladinovića, kao predsednika veća - sudije poručnika Mirka Krstovića i sudija - porotnika potpukovnika Miluna Zivkovića i Dragana Nikića, te i čl na sl. u VJ Trajković Blagice, kao članova veća, uz sudelovanje Vesne Nešić, kao zapisničara, - odlučujući o optužnici Vojnog tužioca u Nišu, i VTK br.1004/98 od 22.1.1999.godine, podnete protiv opt. KRASNICI DIMSITA, BERISE DZEVATA, CENGAJ HAJRIMA, TAČI ISLJAMA, MAMAJ KUJTIMA, AJAZAJ NEDŽMEDINA, MEMAJ FATMIRA, BERISE AFIRIMA, DJEZAJRI BERATA i ELJEZKURTAJ ADEMA, svi civilna lica van VJ iz Prizrena, zbog krivičnog dela udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136. st.1. i 2. u vezi čl.125. KZ SRJ, u sticaju sa krivičnim delom upućivanja i prebacivanja na teritoriju SRJ, oružanih grupa, oružja i municije iz čl.132. KZ SRJ i krivičnim delom terorizma iz čl.125. u vezi čl.139. st.1. i 2., u vezi čl.26. KZ SRJ, kao i optužnicu, i VTK br.14/99. od 14.4.1999.godine, podnete protiv opt. JETONA KRASNICIJA, civilnog lica van VJ iz s. Buće - SO Prizren, zbog krivičnog dela udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136. st.2. u vezi čl.125. KZ SRJ, u sticaju sa krivičnim delom upućivanje i prebacivanje na teritoriju SRJ oružanih grupa, oružja i municije, pomaganjem iz čl.132. u vezi čl.24. KZ SRJ i krivičnim delom terorizma u pomaganju iz čl.125. u vezi čl.24. KZ SRJ, nakon održanog javnog, glavnog pretresa na dan 17.9.1999.godine, u prisustvu zastupnika optužbe kapetana Aleksandra Kaličanina, optuženih Tači Isljama, Kujtim Memaja, Ajazaj Nedžmedina, Memaj Fatmira, Berise Afirima, Djezairi Berata i Eljezkurtaj Adema, kao i njihovog branioca - advokata Vladimira Ilića iz Niša, te i opt. Krasnici Jetona i njegovog branioca - advokata Momčila Kovacevica, - na osnovu čl.9, 15. i 18. Zakona o vojnim sudovima, te čl.300. st.3. i čl.351. ZKP, doneo je i istog dana, u prisustvu navedenih stranaka, javno objavio sledeću

ispisitec Husnija Bitigi

P R E S U D U

1. Opt. DIMSIT KRASNICI, civilno lice van VJ iz Prizrena, od oca Kize i majke Selime, devojčko Berica, rođen 12.12.1963.godine u s. Leskovač - U Prizren, Albanac, državljanin SRJ, pismen - završio srednju građevinsku školu, oženjen - otac četvororo dece, regulisao obavezu služenja vojnog roka u VJ, vodi se u evidenciji Vojnog oseka Prizren, ranije osuđivan, nalazi se u bekstvu.

2. Opt. DZEVAT BERISA, civilno lice van VJ iz Prizrena, od oca Ahmeta i majke Rifete, devojčko Salja, rođen 30.8.1961.godine u s. Ljez - U Prizren, Albanac, državljani SRJ, pismen - završio visu pedagosku školu, oženjen - otac četvororo dece, regulisao obavezu služenja vojnog roka u VJ, vodi se u evidenciji Vojnog oseka Prizren, po zanimanju učitelj, neosuđivan, nalazi se u bekstvu.

Inače, (17. septembra 1999.) i u Vojnom sudu u Nišu, nakon više od godinu dana čekanja, održan je sudski proces protiv desetorice Albanaca iz okoline Prizrena (jedan od njih je ubijen avgusta '99, a dvojici se sudilo u odsustvu), koji se u Vojnom zatvoru u Nišu nalaze od kraja jula 1998. godine. Ova grupa zatvorenika je u toku NATO bombardovanja prebačena u Vojni zatvor u Beogradu. U ovom zatvoru posetio sam mog daljeg rođaka Afrima Berišu iz sela Ljez kod Prizrena tri puta uzastopce, a Beratu Džezairiju, Islamu Tačiju i Nedžmidinu Ajazaji dostavio novac i pakete sa hranom i odećom, koje su im poslale njihove porodice.

Ovde moram da opišem jedan susret u zatvoru sa Afrimom Berišom.

Danas je 22. jun, 1999. godine. Današnji dan (utorak) počeo je dosta hladnim vremenom za ova doba godine, temperatura je bila oko deset stepeni i padala je jaka kiša. Odlučio sam da posetim Afrima (Berišu) u Vojnom zatvoru u Beogradu gde je premešten iz niškog vojnog zatvora na početku NATO bombardovanja. Dva puta ranije, u toku bombardovanja, nisu mi dali da se sastanem s njim, ali su primili određenu količinu novca, cigarete, neke druge prehrambene stvari i rublje. Nisam se nadao da će mi dopustiti da se sretnem s njim ni danas. Afrim se nalazi u vojnom zatvoru jer je sa još sedmoricom Albanaca iz okoline Prizrena uhapšen posle prelaska jugoslovensko-albanske granice u blizini sela Buče kod Dragaša, i optužen za teška krivična dela. Njegovo suđenje još nije počelo, iako je prošlo više od godinu dana otkako je u zatvoru.

Na šalteru zgrade Vojnog zatvora bile su dve devojke u vojničkoj uniformi. Kažem im da sam doneo za Afrima neke prehrambene artikle i rublje, ali da želim i da ga vidim. Jedna od njih mi kaže da moram da popunim formular sa spiskom stvari, a što se tiče susreta sa njim, moram da imam dozvolu Vojnog suda u Nišu. Zamolio sam je da mi omogući susret pošto ga puna tri meseca niko nije posećivao. Primećujem da ima razumevanja i nastoji da ispuni moj zahtev. Nakon telefonskog razgovora rekla mi je da sačekam u prostoriji za posetioce u zgradi zatvora. Ulazim u zgradu sa nekakvim čudnim osećajem. Prvi put posećujem nekog zatvorenika, ne znam ni pravila. Sa nestrpljenjem očekujem susret sa Afrimom koga ranije nikada nisam video. Pošto sam ispušio dve cigarete jednu za drugom, došla je devojka i rekla mi je da idem do sobe za posete gde me čeka Afrim. Prošao sam kroz hodnik i sreo vojnike koji se u tišini kreću gore-dole, ali i neke zatvorenike. Otvaram sam vrata i vidim da se tu nalazi jedan vojnik. Ulazim u drugu prostoriju sa otvorenim vratima gde me je čekao Afrim. Izgledao mi je veoma slab, potpuno izgubljen, a tako me je i posmatrao. Grlim ga i kažem mu da sam ja ujka Fahri. Ali on nastavlja da me posmatra izgubljeno i začuđeno. Možda ne veruje da sam to ja.

Montirani procesi

Sedeli smo za stolom jedan naspram drugog. Počeli smo da razgovaramo na albanskom, mada primećujem da on strahuje. Vojnik koji je sedeo pored ulaza samo je slušao i nije imao primeđbi na naš razgovor na albanskom jeziku niti je tražio da govori srpski. Pitam ga kako se drži, kako je sa zdravljem i da li ima problema. Počeo je da izgovara neke neartikulisane rečenice, nepovezano i u potpunom strahu. Nastojim da ga ohrabrim i malo smirim nudivši mu cigaretu. Kaže mi da je dobro, da se ovde u beogradskom zatvoru lepo ponašaju i da ih ne maltretiraju kao pre. Čak mi kaže da im hranu deli jedan iz njihove grupe. Kaže mi da su se dosta namučili tokom bombardovanja, pa čak su mislili da neće ostati živi, ali i to su prebrodili. Ne žali se na ishranu ni na druge stvari, osim što ima problema oko srpskog i ne može da se dobro informiše o tome šta se događa van zatvora, posebno na Kosovu...

Odjednom kao da se malo oslobodio i počeo je da me pita za svakoga iz svoje uže i šire porodice, pa čak i za neke dalje rođake. Rekao sam mu da su svi dobro. Strahovao sam da će me pitati za brata Aljedina i bliskog rođaka Bekima koji su poginuli krajem avgusta 1999. u borbama sa policijskim i vojnim snagama u Vrinu blizu Prizrena, nekoliko dana nakon njegovog hapšenja. Kažem mu da na treba da brine ni za koga, već treba da misli na sebe i da se "ponosi onim što je učinio".

Pita me u strahu: "Ujače, da li ima šansi da se brzo oslobodimo?". Uzvrćam mu: "Treba da izdržiš i da budeš jak, jer će se sve brzo završiti", iako sam znao da se to neće desiti, jer će biti osuđeni na dugogodišnji zatvor. U jednom trenutku, onako izgubljen i očima punim suza kaže mi: "Napravio sam veliku grešku". Uzvrćam odsečnim tonom ali sa osmehom: "Ne. Ne pričaj tako. Vaš cilj, znači i tvoj, bio je viši, sveti cilj i to je dalo rezultate. Kosovo je slobodno. Ali tebi i drugima je pripalo da ovo doživite. Čovek i greši, ali treba da se drži muški. Na kraju krajeva nisi u zatvoru zbog krađe, špijunaže i drugih nemoralnih dela, već zbog onoga što je sveto delo i na to treba da budeš ponosan". Ponovo mu dajem nadu da ću se zalagati da on i drugi budu što pre oslobođeni. Pružam mu još jednu cigaretu. Puši kao ludak i opet me čudno posmatra sa tugom i očima punim emocija. Menjam temu razgovora i kažem mu da sam kod portirnice ostavio dva boksa cigareta, rublje i neke prehrambene stvari. Čuti... Ponovo menjam temu i pitam ga da li je informisan šta se događa van zatvora. Kaže da pomalo čita novine, jer nema para da ih kupi. Pitam ga koliko mu novca treba. Sleže ramenima i ponovo me posmatra sa strahom... Kažem mu da ću pare ostaviti na portirnici kako nalažu pravila...

Dok smo mi još pričali u prostoriju je ušao muškarac u civilnom odelu, visok, srednjih godina. Pružio mi je ruku i predstavio se kao direktor zatvora, ali mu ime i prezime nisam razumeo, jer ih je izgovorio dosta brzo. Nakon kraćih kurtoaznih rečenica, bez oklevanja je rekao "Afrim je veoma dobar dečko". To je ponovio dva puta. "Verujem da će se brzo završiti ovo zlo i

da ćemo Arfim i ja biti slobodni”. Zahvaljujem mu na izgovorenim rečima poželeći mu sve najbolje. On je brzo napustio prostoriju uz srdačan pozdrav i sa osmehom.

Kod Afrima ponovo primećujem ogroman strah. Pita me: “Sta da im kažem kada me pitaju ko si ti”. – Kaži im da sam ti brat od ujaka, da živim u Beogradu, ali nemoj im reći da sam novinar i da radim za “Glas Amerike”.

Iako sam imao još vremena, nisam mogao više da ostanem, jer sam osećao veliku uznemirenost. Kažem mu da moram da idem zbog nekih obaveza ali mu obećavam da ću mu doneti sve stvari koje su mu potrebne i da ću ga posetiti čim se vratim iz Prizrena. Moli me da prenesem svima najtoplije pozdrave, posebno roditeljima. Rastali smo se jednim čvrstim i dirljivim zagrljajem. On je briznuo u plač, a i ja sam se jedva uzdržao. Na portirnici mi kažu da moram da ponese sa sobom dve vreće sa njegovim rubljem za pranje. Uzeo sam te dve vreće i na glavnom ulazu sačekao još malo da prestane veliki pljusak. Osećam ogromnu tugu i bol u duši. Čim je kiša malo prestala zaustavljam taksi i brzo stižem do stana.

Već je bilo podne, kiša je prestala, a sa neba stidljivo prodiru zraci sunca. Odlučih da ovu tugu i bol ublažim šetnjom po gradu. U glavnoj ulici u centru grada srećem drugare sa kojima se nezainteresovano pozdravljam, a i oni primećuju da sam uznemiren. Dok sam hodao po Knez Mihailovoj, udubljen u misli, ali sa čežnjom za porodicom u Prizrenu koju nisam video šest meseci, oko 13,15 zazvonio mi je mobilni telefon. Javlja se Mira iz Austrije, jetrva moje ćerke Lindite. Nakon uobičajenih početnih rečenica o zdravlju i o tome šta ima novo, ona mi saopštava vest koju čekam danima: “Baca Fahri, postali ste deda. Vaša ćerka Lindita je rodila sina, čestitam vam”. Pitam je kako je to podnela, i kako je beba. Kaže mi da je sve bilo normalno, da je ona dobro, a takođe i beba koja je teška oko 3,5 kilograma. Obuzele su me emocije, ali nekako sam se uzdržao i zahvaljujući joj, brzo završio razgovor. Od radosti ali i čežnje, oči mi se napuniše suzama i samo što ne briznuh u plač. Srce mi puca od radosti ali pre svega zbog toga što će se najviše radovati moja stara majka kojoj je pre par dana umro brat mlađi od nje. Malo sam smirio emocije i poželeo da radost podelim sa nekim, pošto moje u Prizrenu nisam mogao da dobijem, jer telefonske veze još nisu proradile. Pozvao sam Sašu, (Aleksandru Šanjević) moju voljenu prijateljicu, i saopštio joj vest. Saša se veoma obradovala i od srca mi čestitala. Pozvao sam je na ručak što je ona rado prihvatila. Malo kasnije u kafeu “Ajša”, mom omiljenom kutku, sreo sam Duška Janjića, Slavka Milosavljevskog (ambasadora Makedonije u Beogradu) i Milenka Markovića. Seo sam za sto i pitao ih šta žele da popiju, jer sam postao deda. Svi su mi od srca čestitali i naručili po viski za zdravlje mog unuka - **RINORA...**

Kako je čudan život: **Očekuju te neočekivane stvari, dogode se razni obrti.**

Montirani procesi

Dakle, **17. septembra, 1999.**, prema srpskim medijima, u Vojnom sudu u Nišu osuđeni su: Islam Tači, Afrim Beriša i Berat Džezairi sa po 13 godina zatvora, a Kujtim Memaj, Nedžmedin Ajazaj, Fatmir Memaj i Adem Elezkurtaj sa po 12 godina zatvora. U odsustvu su sa po 20 godina zatvora osuđeni Džimšit Krasnići, Dževat Beriša (ubijen avgusta 1998) i Hajrim Čengaj. Optužnica ih tereti za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti, ilegalni prenos oružja preko državne granice iz Albanije u Jugoslaviju, terorističke akcije i napade na pripadnike jugoslovenske vojske i srpske policije, kao i za ubistvo jednog oficira Jugoslovenske vojske.

Ova grupa je uhvaćena od strane policijskih i vojnih snaga 28. jula, 1998. godine, u selu Buče, opština Dragaš, dok je prelazila granicu sa Albanijom sa oružjem i uniformama UČK. U toku akcije VJ (koja je postavila veliku vojnu bazu na mestu zvanom Dubrava u blizini opoljskog sela Zjum, i nadzirala celu zapadnu granicu sa Albanijom - pr.a.) i srpske policije, kaže se da “je grupa razbijena kada su i pobjegli Džimšit Krasnići, Dževat Beriša i Hajrim Čengaj, koji se terete i za ubistvo kapetana VJ, Bojana Denića i ranjavanju policajca iz Dragaša Rustema Agušija, dok su drugi uhvaćeni i od tada se nalaze u pritvoru”.

Sa ovog suđenja nezavisne novine su objavile i reči optuženog Islama Tačija koji je u toku sudskog procesa “izrazio saučešće majci i supruzi poginulog kapetana Denića zbog njegove pogibije za vreme borbi sa grupom pripadnika UČK”. Islam je rekao da je “kapetan Denić bio veliki profesionalac u svom radu i to je potvrdio i u toku našeg hapšenja i žalim što je ubijen nakon pola sata”.

Ovo suđenje provladina štampa je najavila pre desetak dana, ali jedan od branilaca optuženih, advokat Hisni Bitići, rekao mi je da to ne može da se desi jer optužnica nije poslata i braniocima zbog čega suđenje ne može da se održi. Gospodin Bitići je za ovo suđenje i presude saznao iz medija što dokazuje da “srpski organi pravosuđa ne poštuju ni svoje zakone koji garantuju odbranu optuženih”, kako on kaže.

Okružni sud u Prokuplju:

PLJUŠTE DRAKONSKE KAZNE

(Prokuplje, 19. septembar 1999.) – Krivično veće Okružnog suda u Prokuplju kojem je predsedavao, predsednik suda, Branislav Đ. Niketić, osudilo je na po 15 godina zatvora **Safeta Hasanija i Nuhi Balu** iz Podujeva zbog krivičnog dela terorizma, kažnjivog prema članu 125 KZ

SRJ. Kako u optužnici, tako i u presudi veća, kaže se, da su »oni« kao pripadnici terorističke UČK, uveče ispred kuće u selu Donja Dumnica kod Podujeva sačekali Muja Zejnulahua, a sa njima je bilo još jedno lice za sada neidentifikovano takođe naoružano i u uniformi UČK. Pod oružanom pretnjom oni su ubacili silom Muja u kola marke 'Audi 100' i odveli ga u selo Burince. Nakon konsultacija u štabu ubacili su ga u drugo vozilo, marke 'Opel rekord', i odvezli u selo Donja Lapaštica, u kuću Abaza Lutolija gde se nalazio glavni štab. Zejnulah je tu ispitivan i mučen zbog njegove lojalnosti prema srpskim vlastima i državi. Hasani i Bala uspeli su da pobjegnu ali su osuđeni u odsustvu za krivično delo terorizma, odnosno akta sile kojim se ugrožava ustavno uređenje i bezbednost SRJ i stvara nesigurnost kod građana, javljaju srpski mediji.

(20. oktobar 1999.): Sud u Prokuplju osudio je danas na 5 godina zatvora Ekrema Murićija iz Prizrena, zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizam, po članu 136 i 125 KZ SRJ, izveštava list »Politika«. Kako se kaže u optužnici i na glavnom pretresu »Murići je tokom 1998. postao član terorističke UČK u selu Retinja kod Prizrena. Pošto je završio obuku za rukovanje oružjem i eksplozivnim sredstvima, određen je za razvodnika straže u jednoj od terorističkih grupa koje su delovale u selu«. List ističe da je »interesantno da je na suđenju Murići priznao u potpunosti navode optužnice, čak i ciljeve i metode delovanja UČK za ugrožavanje ustavnog poretka i bezbednost Srbije i Jugoslavije«.

(21. oktobar 1999.): Isto krivično veće u istom Sudu osudilo je danas na 12 godina zatvora **Aslana Fanu**, pripadnika UČK iz sela Graždanik kod Prizrena, za krivično delo »terorizam« kažnjivo po članu 125 KZ SRJ. U optužnici se kaže da je »Fana od jula do oktobra 1998. godine, kao pripadnik terorističke UČK preduzimao radnje opšte opasnosti i akte nasilja kojima je stvorena nesigurnost građana. On je od vodstva terorističke bande dobio zadatke da organizuje i obezbedi grupu koja bi prešla jugoslovensko-albansku granicu radi obuke i prenosa naoružanja i vojne opreme na Kosovo«.

Kao istaknuti aktivista »Fana« je regrutovao i druge građane da bi pomagali teroriste zbog čega je dobijao i poverljive zadatke i bio punomoćnik za selo Kobaj. U tom svojstvu on je izviđao pokrete pripadnika srpske policije i prijavljivao lica albanske nacionalnosti koja su se lojalno ponela prema svojoj državi«. Međutim, u novinama se ne kaže kako je branjen optuženi Fana.

(22. oktobar 1999.): Krivično veće Okružnog suda u Prokuplju, na današnjem glavnom pretresu osudio je na 15 godina zatvora **Frašera Krašnićija** (24) iz sela Domanik kod Orahovca, za krivično delo terorizma, i kao pripadnika UČK na osnovu člana 125 KZ SRJ.

Montirani procesi

Kako izveštava list »Politika« u »optužnici se ističe a na glavnom pretresu je dokazano da je Krasnići postao pripadnik UČK u junu 1998. godine i pripadao je terorističkoj grupi koja je u Mališevu i okolini izvršila napade na organe reda i pripadnike VJ, ali i na građane srpske nacionalnosti. Nakon tih akcija, Krasnići je zadobio poverenje od vođa terorista i određen je za kurira. Za tu svrhu, od Sokola Baše jednog od vođa terorista u rejonu Mališeva dobio je na korišćenje auto marke 'Folksvagen pasat' i dozvolu za kretanje na teritoriji pod kontrolom UČK. Tim kolima titogradske registracije TG: 125-681, on se kretao po teritoriji 'Metohije' i prenosio poruke od jedne do druge grupe terorista. Uhapšen je u februaru 1999. rešenjem okružnog suda u Prizrenu i nalazi se u pritvoru do pravosnažnosti presude«.

(26. oktobar 1999.): Krivično veće Okružnog suda u Prokuplju kojim je predsedavao Branislav Đ. Niketić, i danas je osudilo na po sedam godina zatvora braću **Fadila (28) i Sefera Bitićija (26)** iz sela Milanović kod Prizrena. Kako se navodi u optužnici i u obrazloženju presude, a prema pisanju beogradske štampe, »Sefer i Fadil Bitići u drugoj polovini 1998. godine postali su članovi UČK u selu Oštrozub kod Orahovca, prihvativši ciljeve i zadatke ove terorističke organizacije kojima se želi da se nasiljem i oružjem otcepi Kosovo i Metohija od Srbije, stvori Republika Kosovo i njeno ujedinjenje sa Albanijom, zbog čega su braća **Bitići** dobijala posebne zadatke. Tako je Sefer kao stražar na ulazu u selo Oštrozub kontrolisao kretanje pripadnika srpske policije, zaustavljao sva sumnjiva lica i odvodio ih u štab na razgovore. Sefer je, kako u istrazi tako i na glavnom pretresu, odbacio takve navode optužnice i izrazio čuđenje »otkud njegovo ime na osmom mestu liste terorista za selo Pagaruša, odnosno selo Milanović, koju su pronašli istražni organi«.

»Fadil Bitići je imao obavezu da snabdeva ovu terorističku grupu naftinim derivatima, što je on činio neprestano dopremavši gorivo za potrebe štabova za selo Velika Kruša i Samodraž«.

Osim ovoga, »on je organizovao i sakupljao pomoć za nabavku opreme i materijalno-tehničke opreme za UČK. Fadil je priznao da je prodao više od jedne tone benzina baveći se ilegalnom trgovinom, a ne kao pomoć za UČK. Kod njega je pronađena i velika količina strane valute kao i pisana poruka koju je trebalo da dostavi jednom od sinova nekog Ramadana Krasnićija a na njoj je pisalo da su Fatmir Šala i Fatmir Tači iz sela Rogovo kod Prizrena bili u Albaniji u selu Cahan i traži se odgovor«, piše beogradska Politika. Oni su uhapšeni krajem januara 1999. godine.

(27. oktobar 1999.): Isto krivično veće suda u Prokuplju osudilo je danas na 14 godina zatvora **Seljadina Kadrijua** iz sela Petrovo kod Prizrena, zbog krivičnog dela terorizma. Kako se kaže u optužnici, »Kadriju je od

jula 1998. do februara 1999. u selima Ješkovo i Petrovo, kao pripadnik UČK, organizovao snabdevanje oružjem, municijom i drugom opremom za teroriste«. Zajedno sa Bedri Puljom iz Petrova i »naredbom vođe štaba bande u Ješkovom, Ramiza Ademija, Kadriju je 15. Jula, 1998. godine dopremao iz Albanije mitraljeze, ručne minobacače sa projektilima, bombe, snajperske puške, uniforme, municiju i drugu opremu, koja je kasnije korišćena za napade na pripadnike policije. Kadriju je organizovao i grupu od oko 50 ljudi koja je odlazila na obuku u Albaniji«, kaže se u presudi.

(28. oktobar 1999.): Krivično veće suda u Prokuplju, koji je postao poznat po drakonskim kaznama predsednika veća Branislava Đ. Niketića, nastavilo je i danas suđenje kosovskim Albancima za krivično delo terorizam, izricanjem kazni od 10 do 14 godina zatvora. Prema listu »Glas Javnosti«, **Arif Daka** (25) osuđen je na 14 godina zatvora, **Gezim Kabaši** (20) i **Gani Salauka** (30) na po 13 godina, dok su sa po 10 godina osuđeni **Isuf** (46) i **Ahmet** (43) **Gaši**. Ta »teroristička grupa je od jula do 9. oktobra, 1998. godine kada su uhapšeni, u selima Moljane, Reštane, Krušica i Budakovo u regiji opštine Suva Reka, organizovala grupu pripadnika terorističke UČK, i zajedno sa njima prešla ilegalno jugoslovensko-albansku granicu sa ciljem da se tamo obučavaju i snabdeju oružjem i municijom«, kaže se u optužnici i presudi.

(2. novembar 1999.): Hajredin Sulaj (31) iz sela Slapuzane kod Suve Reke osuđen je danas na 13 godina zatvora u Okružnom sudu u Prokuplju za krivično delo terorizma. Navodi se da je »kao pripadnik UČK od juna do kraja septembra 1998. godine u svom selu držao stražu i kontrolisao i legitimisao razna lica u funkciji pripremanja napada na policiju i VJ« (piše list »Glas javnosti«).

Za 14 Albanaca - 207 godina zatvora

(4. novembar 1999.): Poslednji sudski proces u Okružnom sudu u Prokuplju, prema srpskim medijima, održan je juče (3. novembra), gde je krivično veće kojem je predsedavao Branislav Đ. Niketić, osudilo četrnaestoricu Albanaca sa Kosova na ukupno 207 godina zatvora. Svi oni, prema krivičnom veću, pripadali su »terorističkoj grupi iz sela Vranić, opština Suva Reka, koja je u toku 1998. godine ubila tri i ranila pet srpskih policajca«. Na po 15 godina zatvora osuđeni su: **Ramiz Loši** (38), **Riza Koljgeci** (47), **Destan Koljgeci** (43), **Redžep Luža** (38), **Arben Baša** (19), **Hajrulah Matoši** (45), **Hisen Beriša** (66), **Sadik Rači** (43), **Avni Koljgeci** (23), **Arben Lugadžiju** (22) i **Albert Koljgeci** (23), a na 14 godina osuđeni su **Rahman Baša**, **Avdulj Koljgeci** i **Muharem Baša**. U optužnici se kaže

Montirani procesi

da je »ova grupa operisala na teritoriji sela Budakovo, Dulje, Reštane, Grečevce, Krušica, Morlane, Matičane i Vranić i o svim aktivnostima srpske policije i jugoslovenske vojske informisala vođe UČK«.

U drugom sudskom procesu, isti sud je osudio još pet Albanaca iz Suve Reke. Na 14 godina zatvora osuđen je **Afrim Daka**, na po 13 – **Gezim Kabaši i Gani Salauka**, a na po 10 godina – **Isuf i Ahmet Gaši**.

Hisni Bitići, jedan od branilaca optuženih, kazao je za »Glas Amerike« da se sud u Prokuplju ističe ne samo po izricanju drakonskih kazni već i po nepoštovanju elementarne sudske procedure od strane predsednika Veća, Branislava Đ. Niketića, koji čak sprečava i advokate da brane svoje štićenike. Sličnog mišljenja je i advokat iz Prokuplja, Božidar Filipović, koji je nekoliko puta zahtevao izuzeće ovog sudije sa sudskog procesa, ali njegov zahtev je odbijen. Gospodin Bitići kaže da je zbog udaljavanja sa suđenja i uvrede koju mu je uputio sudija Niketić, protiv njega podneo tužbu Vrhovnom sudu Srbije.

(9. novembar 1999.): U Okružnom sudu u Prokuplju danas je, prema listu »Politika«, održano suđenje grupi od 12 Albanaca iz sela Vranić kod Suve Reke, koji se optužuju za »krivično delo terorizma«. Sve njih, kako izveštava dopisnik pomenutog dnevnika, optužnica tereti da su »počev od jula do kraja septembra 1998. godine, u regionu opštine Suva Reka, u selima Vranić, Budakovo, Dulje, Movlane, Matičane, Krušica i Reštane, izazivali eksplozije i preduzeli nasilne akcije opšte opasnosti, kojima su podsticali osećanje nesigurnosti među građanima«. Sa 14 godina zatvora kažnjeni su: **Gezim Loši (39), Hasan Mučaj (21), Vejsel Lugadžiu (21), Aslan Matoši (46), Osman Lugadžiju (21), Bajram Mučaj (33), Lumni Matoši (24), Milaim Matoši (30) Emruš Mučaj (34), Fehim Šehu (30), Besnik Baša (33) i Jakup Lugadžiu (57)**, svi iz sela Vranić. U optužnici i presudi se ističe da »naoružana raznim oružjem, snabdevena municijom i bombama, ova grupa je izvela terorističke napade duž puta na Čaf Dulje u pravcu Budakova i Vranića. Sa ciljem ugrožavanja ustavnog poretka i bezbednosti SRJ, i nasilnog otcepljenja Kosova i njegovog pripajanja Albaniji, oni su najpre učestvovali u držanju oružane straže, iskopavanju rovova i utvrđenja, kao i u praćenju kretanja pripadnika policije i vojske, o čemu su obavestavali svoje vođe, a nakon toga su prešli na oružane napade. Tako su 28. septembra 1998. napali patrolu policije u Budakovu, iznad mahale Bužalaj, i na široj teritoriji sela Vranić. Tom prilikom su ubili tri i teško ranili pet policajaca, kao i uništili dosta kuća i drugih objekata. Ali policija ih je brzo uhvatila i oni su se predali«, kaže se u tekstu lista »Politika«.

Saopštenje Jugoslovenskog komiteta pravnika iz Beograda

»Nova suđenja Albancima politička manipulacija sudstva«

(11. novembar 1999.): Jugoslovenski komitet pravnika (JUKOM) iz Beograda, ocenio je u jednom saopštenju za javnost da novi talas sudskih procesa protiv Albanaca sa Kosova u Srbiji »predstavlja političku manipulaciju pravosuđa, javnosti i građana Srbije«. Ova organizacija za zaštitu ljudskih prava, polazeći od toga, predložila je formiranje komisije koja bi pratila sva suđenja i razmotrila postupke sudova u dosadašnjim procesima. JUKOM podseća na suđenja u Prokuplju u kojima je predsednik Okružnog suda, Branislav Đ. Niketić, »izrekao paušalne kazne od 14 godina zatvora u procesu na kome ni jedan navod optužnice nije dokazan, a nije poštovano ni pravo branioca (advokata) ni pravo optuženog da se brani na svom maternjem jeziku«. U saopštenju se ističe da ima malo prostora za verovanje da će se najavljeni procesi protiv šestorice Albanaca u Beogradu, kao i suđenje gospođi Fljori Brovini u Nišu, odvijati korektno. Ova organizacija ukazuje da »na kraju ovakvi postupci najviše štete nanose upravo Srbima kojima se sudi za slična dela na Kosovu«.

Zbog toga, ova organizacija poziva sve sudije da »podignu svoj glas protiv zloupotrebe pravosuđa od strane vlasti i na raskrinkavanju ovih procesa zbog kojih ćemo se jednog dana svi postideti« kaže se u saopštenju JUKOM-a.

(12. novembar 1999.): Kako izveštavaju beogradski mediji, u Okružnom sudu u Prokuplju izrečene su kazne dvanaestorici Albanaca koji su osuđeni na po 13 godina zatvora: **Milaim (45) i Liman (30) Kabashi, Rešat (25), Iljmi (42), Aslan (48), Bafti (30), Hisni (34), Hadži (36), Safet (26) i Fadil (45) Gaši i Jetiš Kabaši, svi iz sela Movlane kod Suve Reke, kao i Aluš Kabaši (40)** iz Rudnika kod Srbice.

U optužnici i presudi se kaže da su »osuđeni u periodu od 9. oktobra 1998. godine u selima Movlane, Budakovo i Krušica, na teritoriji opštine Suva Reka delovali kao pripadnici terorističke UČK. Oni su učestvovali na obezbeđivanju i podeli velike količine oružja i municije, nosili su javno oružje i oznake UČK, držali stražu, kontrolisali kretanje lica i vršili posmatranje o čemu su obavestavali svoje starešine«.

(16. novembar 1999.): Srpski mediji i danas su izvestili da je sud u Leskovcu osudio **Ramiza Berišu (51) i Halima Šalu (54)** iz sela Čelopek kod Peći, na po 20 meseci zatvora zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljeske delatnosti protiv SRJ. Kako se naglašava u optužnici i presudi »oni su u toku juna 1998. godine, u verskoj školi 'Mejtepi' u svom selu formirali jedinicu UČK koju su nazvali 'DPG' sa ciljem izvršenja napada na pripadnike policije Srbije i vojske Jugoslavije«.

Kaže se da je »Beriša izabran za komandanta štaba 'DPG', a Šalja za njegovog zamenika. Oni su zatim mobilisali mlade pripadnike UČK,

Montirani procesi

prenosili su oružje iz Albanije i podelili ga meštanima«. Uhapšeni su 28. septembra 1998. godine.

(17. novembar 1999.): Takođe se izveštava da je sud u Leskovcu osudio nekoliko kosovskih Albanaca na visoke zatvorske kazne zbog »terorističke aktivnosti«, ili za »krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti«. **Riza Alia (39), Hasan Alia (34) i Ibrahim Redžaj (60)** osuđeni su na po 15 godina zatvora za krivično delo terorizma. Na po tri godine i šest meseci zatvora za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti osuđeni su Hasan Rama i Hisejn Dući, na po tri godine - **Muharem Rama, Ukë Redžaj i Mehmet Redžaj**, a **Čazim Sejdiu** osuđen je na dve godine zatvora. Mediji kažu da su dve osobe iz ove grupe od 13 članova oslobođene optužbe, ali se njihova imena ne pominju.

Izjava ministra pravde Srbije

»Iz kosovskih zatvora u Srbiju je prebačeno 2050 zatvorenika«

(18. novembar 1999.): Kao posledica NATO agresije, sva pritvorena lica, zbog njihove i sigurnosti zaposlenih u tim institucijama, bilo je potrebno prebaciti iz zatvora na Kosovu u druge zatvore na teritoriji Srbije, izjavio je »Tanjugu« srpski ministar pravde Dragoljub Janković.

»Premeštene su 2050 pritvorene osobe od kojih su 176 Srbi, Crnogorci i drugi nealbanci a 1874 Albanci«, kazao je Janković i dodao da najveći broj odgovara ili je osuđen za krivična dela terorizma i udruživanja radi neprijateljske delatnosti po članu 125. i 139. KZ SRJ. Među pritvorenima bilo je i lica protiv kojih su okončane istražne radnje, dok su protiv drugih bila u toku suđenja prvog stepena, potvrdio je Janković.

Prema njegovim rečima, zbog činjenice da su dolaskom KFOR-a u kosovske zatvore upali pripadnici takozvane UČK zajedno sa hordama kriminalaca pridošlih iz Albanije, koji su zaplenili ili uništavali pronađenu dokumentaciju u tim institucijama, i zbog netačnih i nepotpunih podataka što su ih dala pritvorena lica u toku privođenja, bio je potreban jedan složen postupak utvrđivanja njihovog identiteta.

»Sada pred ovlašćenim sudovima u Republici vode se redovni krivični postupci protiv ovih lica. Iz suđenja nisu izuzeti ni Srbi za koje se sumnja, odnosno postoje dokazi da su izvršili krivična dela, ali najveći broj krivičnih postupaka vodi se protiv Albanaca, što je posledica strukture stanovništva Kosova i eskalacije albanskog terorizma tokom 1998 godine... On je rekao da » je jedan broj lica sa presudama prvostepenog suda proglašen krivim i osuđen na odgovarajuće zatvorske kazne«, i tim povodom je spomenuo Sud u Prokuplju, koji je 61 okrivljenog Albanca osudio na ukupno 619 godina zatvora.

Za jedan broj lica u toku postupka utvrđeno je da nema dokaza da su izvršili krivična dela i posle ukidanja pritvora oni su oslobođeni, kazao je Janković. Ovih dana iz zatvora u Zaječaru u Leskovcu iz pritvora je oslobođeno ili će biti pušteno na slobodu ukupno 73 lica koja će biti predati KFOR-u. Osim ovog broja u međuvremenu je oslobođeno još 416 lica po raznim osnovama (isticanje zatvorske kazne, isticanje pritvora, ili na osnovu uslovnog otpusta...).

On je rekao da »i izrečene višegodišnje zatvorske kazne osuđenima za najteža krivična dela, i oslobađanje lica za koje nije utvrđeno da su izvršili krivična dela, pokazuju da su i Srbija i Jugoslavija pravne države gde se u punoj meri primenjuju zakoni koji su na snazi«. Ali nažalost, dodaje Janković, »to se ne može reći i za one koji sada teže da vode civilnu upravu na Kosovu, koji u odnosu prema otećim i zatvorenim Srbima ne poštuju osnovna ljudska prava i bez ikakvog pravnog osnova ih drže po zatvorima koje je formirao, odnosno organizovao, suprotno Rezoluciji 1244, KFOR ili takozvana UČK« zaključio je Janković.

Novi talas suđenja i dugogodišnje zatvorske kazne

(25. novembar, 1999.): U Okružnom sudu u Zaječaru na tri godine zatvora osuđen je **Rasim Demaj** (23) iz sela Šeremet, opština Đakovica, a **Džafer Letaj** (36) iz sela Dalašaj na tri godine i šest meseci zatvora za krivično delo neprijateljske delatnosti. Demaj je, kako izveštavaju srpski mediji, proglašen krivim zbog toga što je od 9. do 14. januara 1999. godine policija našla u njegovoj kući dve automatske puške, 170 metaka i 6 rućnih bombi. Letaj je učestvovao 1998. godine u formiranju »diverzantske teroristićke grupe u selu Dalašaj«. Jedno vreme je boravio u Albaniji, odakle je dopremao veliku kolićinu municije i naoružanja koju je podelio stanovnicima sela Popoc, Racaj, Smolic i Dalašaj. Do 20. januara 1998., kada je pritvoren, obavljao je policijske dućnosti u UČK. U ovom sudu, kaću beogradski mediji, na suđenje čekaju još šestorica »terorista« protiv kojih su podignute optućnice.

(25. novembar 1999.): Beogradski mediji izveštavaju da Okružni sud u Prokuplju nastavlja da izriće drakonske kazne zatvorenim Albancima koje po inerciji proglašava »teroristima«. Ovaj sud je 24. novembra, po optućbi za delo terorizma osudio na po 14 godine zatvora **Šahina Hotija (23)**, **Smajla Ljatifija (28)**, **Sadika Krasnićija (38)**, **Tahira Ljatifija (21)** i **Ćemalja Kransićija (30)** iz sela Ratkovci kod Orahovca. Međutim, advokat Hisni Bitići mi je rekao da se u zatvoru nalazi samo Šahin Hoti, koji je pritvoren krajem januara 1999., dok se drugi nalaze u bekstvu i osuđeni su u odsustvu. Hoti je u svojoj odbrani negirao da je pripadao ovoj grupi i da je reć o drugoj osobi koji ima isto ime i prezime.

Montirani procesi

U optužnici i presudi se kaže da »su pripadnici ove terorističke grupe, pošto su postali članovi UČK i naoružali se, formirali štab UČK za Ratkovce, na čijem je čelu postavljen Smajl Ljatifi, a za njegovog zamenika imenovan je Sadik Krasnići, dok je Ćemalj Krasnići bio član užeg rukovodstva...Ova grupa je 12. maja, 1998. godine izvršila napad na pripanike MUPa Srbije između sela Ratkovci i Bratotina, ubila jednog policajca i dvojicu ranila, a zatim je osvojila i stanicu policije u Ratkovicima. Nakon toga su organizovali kopanje rovova i izgradnju bunkera, a 17. avgusta su se pridružili »drugim terorističkim grupama« i napali Orahovac. Tamo su, osim napada na civilno srpsko stanovništvo, organizovali otmice i nasilno zadržavanje građana u improvizovanom zatvoru u selu Drenovac. Iz Ratkovca su tu doveli dve srpske žene koje su silovali«, kaže se u optužnici i presudi.

U Vojnom sudu u Nišu, 24. novembra 1999. godine na 20 godina zatoru osuđen je **Elez Hadžilari** iz sela Stružje kod Prizrena. Presudu prvostepenog suda je potvrdio Viši vojni sud u Beogradu. Međutim, desio se jedan presedan: na osnovu žalbe branioca, Savezni ustavni sud je poništio presudu prvostepenog i odluku drugospetenog suda kao neosnovane, doneo rešenje za poništenje istih i naložilo da se predmet vrati prvostepenom Vojnom sudu u Nišu na ponovno razmatranje. Postupajući po odluci Saveznog ustavnog suda, Vojni sud u Nišu je na ponovnom suđenju 15. marta 2002. godine, osudio Eleza Hadžilaria kaznom koja pokriva vreme provedeno u zatvoru, i on je 17. marta pušten na slobodu.

(25. novembar 1999.): U Okružnom sudu u Nišu, pred krivičnim većem kojim je predsedavao sudija Zoran Savelić, počelo je suđenje petnaestorici kosovskih Albanaca optuženih za terorizam i neprijateljsku delatnost protiv Srbije i SR Jugoslavije. Prema srpskim medijima, optužnica koju zastupa zamenik okružnog javnog tužioca u Prištini, Miodrag Surla optuženi su: **Mursel Ajvazija (42)**, iz Dobrotina kod Podujeva, **Džavit Ajvazi (36)** iz Lukare kod Prištine, **Arsim Krasnići (31)** iz Lukare, **Mustaf Rahmani (35)** iz Gornje Dumnice kod Podujeva, **Enver Tači (48)** iz sela Zakute, opština Preševo, **Nazif Đilani (55)** i njegov sin **Džedvet Đilani (25)** iz Banjice, opština Glogovac, **Abedin Mulajn (28)** iz Novog Čikatova, opština Glogovac, **Flirim Istogu (21)**, iz Vrbovce kod Glogovca, **Ismajlj Gašij (45)** iz Lapošnika kod Glogovca, **Sabti Gaši (36)** iz istog sela, **Sabit Aziri (36)** iz Obilića, **Jakup Ademi (37)** iz sela Bardaš kod Podujeva i **Hisejn Podrimčaku (39)** iz Trajkovca kod Glogovca. Prema navodima optužnice »sva petnaestorica optuženih, što je potvrđeno i u toku višemesečne istrage, na direktan način su bili uključeni u seperatističku i neprijateljsku delatnost protiv državnih organa Srbije i SR Jugoslavije«. Tako, »tokom 1998. godine uključeni su u ilegalnu takozvanu UČK, a zatim su dobili zadatke da rade na omasovljenju UČK i pripremanju sunarodnika za diverzantske i terorističke aktivnosti. Oni su tokom 1998. i 1999. godine učestovali u formiranju

terorističkih bandi sa zadatkom organizovanja i pripremanja napada na pripadnike MUP-a Srbije na teritorijama svojih sela i opština«. Neki od njih, kaže se u optužnici, učestvovali su u oružanim napadima na policiju. Prvog dana suđenja, svoje iskaze su dali Mursel i Dževat Ajvazi, Arsim Krasnići i Mustaf Rahmani. Optuženi su u potpunosti negirali da su bili pripadnici UČK, kao i da su se organizovali za neprijateljsku delatnost. Sudija je prekinuo suđenje da bi ga nastavio 17. januara, kada će svoje iskaze dati ostali optuženi.

(29. januar 2000.): U nizu sudskih procesa protiv kosovskih Albanaca koji se drže kao ratni taoci po zatvorima u Srbiji, u dva sudska procesa koji su održani 28. januara u Okružnom sudu u Požarevcu, koji je preuzeo kompetencije Okružnog suda u Prizrenu, od daljeg izdržavanja kazni oslobođeno je 27 lica koja su u ovom zatvoru boravila 16 meseci. Međutim, iako je odluka za njihovo oslobađanje stupila na snagu u petak 29. januara u 14 sati, oni će ostati u zatvoru do ponedeljka, 1. februara, pošto Međunarodni komitet Crvenog krsta nije obezbedio njihov prevoz do Kosova.

Ukida se pritvor za 49 Albanaca

(30. januar 2000.): Zbog nedostatka dokaza, Okružni sud u Požarevcu, u četiri sudska procesa vođena u četvrtak i petak (28. i 29. januar), doneo je odluku o ukidanju pritvora za 49-oricu kosovskih Albanaca, većinom iz opštine Suva Reka, optuženih za neprijateljsku delatnost i terorizam, i njihovo puštanje iz pritvora u kome su proveli po 16 meseci. Grupa od 22 lica oslobođena u četvrtak (28. januara) na Kosovo je stigla u petak posle podne u pratnji Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, ali grupa od 27 lica koja je trebalo da bude prebačena danas (petak) za Kosovo i dalje se nalazi u prostorijama požarevačkog zatvora. O ovom je informisan jedan od branilaca optuženih, advokat Hisni Bitići, koji je u požarevački zatvor otišao danas da bi se pozdravio sa svojim klijentima, ali je obavešten da njihovo prebacivanje na Kosovo nije sigurno. Gospodin Bitići je ovakvo ponašanje jedne međunarodne organizacije nazvao »skandaloznim i sramnim«. On je rekao »za to je kriv Međunarodni komitet Crvenog krsta (MKCK) u Beogradu koji se obavezao da obezbedi prevoz albanskih zatvorenika iz zatvora u Srbiji na Kosovo«. Gospodin Bitići izjavio je »Glasu Amerike« da je upoznao rukovodstvo ove organizacije u petak u 14 sati o njihovom oslobađanju iz pritvora i dobio odgovor da će njihovo prebacivanje na Kosovo početi u subotu pre podne. On dodaje da »zbog nemarnosti službenika ove organizacije i njihovog neodgovornog ponašanja, ovi zatvorenici treba da ostanu u zatvoru još tri dodatna dana iako sam dobio uveravanja da će sve proći kako treba«.

Montirani procesi

Koordinator MKCK sa upravnica zatvora u Srbiji, Darijuš Zitek, izjavio je »Glasu Amerike« da zatvorenici nisu prebačeni na Kosovo iz logističkih razloga, odnosno, kako objasnio, zbog nedostatka prevoznih sredstava i neinformisanja Ministarstva pravde Srbije, pošto oni danas i sutra ne rade« i dodao da je »njihov prevoz na Kosovo obezbeđen za ponedeljak«.

Na moju primedbu da je to neodgovornost rukovodilaca ove organizacije i igra sa sudbinom 27 zatvorenika za koje još jedan dan u zatvoru mnogo znači, gospodin Zitek je bez nekog osećanja odgovornosti ponovio da će »oni biti prevezeni na Kosovo u ponedeljak i da se za detaljnije informacije mogu obratiti kancelariji MKCK u Prištini«, i bez kurtoaznog pozdrava spustio mi slušalicu.

(1.februar 2000.): Danas su u sudskom procesu u Okružnom sudu u Leskovcu osuđena dva Albanca iz opštine Klina: **Agim Elšani** (46) na 15 godina zatvor i **Zahir Aguši** (49) na pet. Okrivljeni Elšani osuđen je sa obrazloženjem da je »11. septembra 1998. godine učestvovao u jednom napadu minobacačem na stanicu policije u selu Kličina«, a Zahir Aguši zbog toga što je »u toku 1997-98. pomagao separatističku Oslobođilačku vojsku Kosova«.

Danas je u istom sudu odloženo suđenje petorici albanskih zatvorenika iz Đakovice, odnosno četvorici, pošto je jedan od optuženih ubijen u maju 1999. godine u zatvoru Dubrava kod Istoka, rekao mi je advokat Hisni Bitići.

Uz posredovanje jedne privatne detektivske agencije iz Kragujevca

Tri albanska zarobljenika razmenjena za tri srpska

(2. februar 2000.): Beogradski listovi »Blic« i »Večernje novosti« izvestili su danas da su »tri srpska zarobljenika koji su se nalazila u privatnim zatvorima na Kosovu, razmenjena za tri albanska zatvorenika iz zatvora u Srbiji, u subotu, 29. januara, uz posredovanje privatne detektivske agencije »Ozna« iz Kragujevca, i dodaju da je ovo prva razmena srpskih zarobljenika za albanske zatvornike. Direktor ove agencije, Živorad Jovanović– Žika, izjavio je da je razmena izvršena uz poštovanje svih propisa pravne države, u isto vreme, ali na različitim lokacijama. On takođe nije potvrdio da se ovi Albanci nalaze na spisku Albanaca koji se nalaze po zatvorima u Srbiji, ili postoji drugi spisak. Prema njegovim rečima, u bazi KFOR-a u Merdarama, u 13 sati, trojica Albanaca za koje je potvrđeno da za vreme sukoba sa policijom i vojskom na Kosovu »nisu okrvavili ruke«, već su uglavnom čuvali stražu u svom selu, predata su svojim porodicama. Istovremeno, rekao je Jovanović, u Rožaju su oslobođena tri Srbina–dvojica iz okoline Prištine i jedan iz Đakovice. Tako je, rekao je Jovanović, uspešno okončana potraga za trojicom nestalih Srba, započeta u otkobru prošle godine.

Međutim, detektiv Jovanović nije otkrio identitet oslobodejnih osoba uz obrazloženje da se u albanskim zatvorima na Kosovu nalaze još dvojica braće i otac jednog od oslobođenih, ali i zbog toga što su i » porodice oslobođenih Albanaca zhatavale tako nešto«. On je kazao da je razmena protekla bez ijednog incidenta i dodao da ubrzo očekuje novu razmena zatvorenika koja se »obavlja uz ogromnu pomoć nadležnih državnih organa«.

Ova informacija, ako je tačna, potvrđuje dve stvari: prvo – da postoji i drugi spisak Albanaca koji su zarobljeni od strane srpskih snaga bezbednosti, i drugo – da je za oslobađenje Albanaca počela da funkcioniše »zatvorska mafija«, koja svoje usluge skupo naplaćuje.

Postojanje drugog spiska albanskih zatvornika u zatvorima po Srbiji, novinaru »Zerija« (autoru ove knjige) potvrdio je i jedan izvor iz jugoslovenske vlade koji je zahtevao da ostane anoniman. Prema ovom izvoru, van zvaničnog spiska nalazi se još oko 500 Albanaca koji se drže po srpskim zatvorima (ne kaže da li je reč o zvaničnim ili privatnim zatvorima), ali ne nekoliko hiljada, kako tvrdi albanska strana na Kosovu. Isti ovaj izvor kaže da u srpskoj vladi postoji jedan interni sporazum za oslobađenje Albanaca po grupama iz srpskih zatvora, što je zapravo jedna vrsta neproglašene amnestije čija je realizacija počela još u decembru. Da je to tako, dokazuje i oslobađanje oko 700 Albanaca iz srpskih zatvora, prema izvorima Fonda za humanitarno pravo i dvojice branilaca zatvorenih Albanaca. Ovaj izvor naglašava da je predviđeno da se u martu (2000. god.) u najpogodnijem trenutku za srpski režim, zvanično amnestira velika grupa zatvorenih Albanaca, a u zatvorima će se zadržati samo ona lica za koje postoje dokazi da su počinila zločine.

Takođe, razmena ove trojice Albanaca za tri Srbina, ali i oslobađanje drugih Albanaca iz srpskih zatvora bez sudske odluke, dokazuje postojanje »**zatvorske mafije**«. O puštanju Albanaca iz zatvora za velike sume novca sada se javno priča u nekim beogradskim krugovima, pa se čak pominju i cifre, koje se kreću od 5.000 do 30.000 nemačkih maraka. U ovaj posao, kako kaže naš izvor, uključeni su i neki srpski advokati, pre svega sa Kosova, a spominju se i njihova imena, zatim neki upravnici zatvora, ali i predstavnici ministarstva pravde i unutrašnjih poslova Srbije. Informacija o oslobađanju Albanaca iz zatvora za novac proširila se i kod porodica albanskih zatvorenika na Kosovu, i kako mi kažu dvojica albanskih advokata koji brane ove zatvorenike pred sudovima u Srbiji, njihove porodice počele su da im otkazuju punomoćja za zastupanje uz obrazloženje da srpski advokati uspevaju za pare da izvuku zatvorenike iz zatvora. Ovakvo ponašanje rodbine zatvorenika je razumljivo, ali treba biti oprezan u takvoj prljavoj trgovini i igri ljudskim sudbinama.

Nakon razmene tri albanska zatvorenika za tri zarobljena Srbina

»Čin izvršen van postojećih pravnih okvira«

(4. februar 2000.): Slučaj razmene trojice Albanaca koji su se nalazili u zatvorima u Srbiji za trojicu Srba koji su, kako se kaže, bili zarobljeni od albanske strane, realizovan od strane privatne detektivske agencije »Ozna« iz Kragujevca, 29. januara, još jedan je dokaz o nefunkcionisanju pravne države u Srbiji i o tome da o sudbini ljudi odlučuju privatne agencije, zatvorska mafija, grupe pojedinaca sa političkim uticajem i drugi. Pozvao sam vlasnika agencije »Ozna« Živadina Jovanovića-Žiku, da mi objasni na koji način je izvršena ova razmena. Na početku razgovora zamolio me je da njegove reči korektno prenesem, jer je do sada dosta puta bio pogrešno interpretiran. Obecavam mu da će njegova izjava biti preneti u originalu, pošto razgovor snimam.

Gospodin Jovanović kaže da se njegova agencija bavi traganjem za nestalim licima i da je saradnja sa kosovskim Albancima počelo još prošle godine kada mu je jedan Albanac iz Srbice, kako kaže, ponudio 20.000 DM da bi pronašao njegovog sina. »Ovu ponudu sam odbio, ali sam pristao da započnem rad ako on pristane da pronade neke zarobljene Srbe«, kaže Jovanović, i dodaje da je »pomenuti Albanac (ne spominje mu ime?!) za razmenu za njegovog sina nudio deset Srba«. Porodica Miftari (ne navodi odakle) nudila je razmenu nekoliko Srba za svoga sina. Tako je uspostavljeno određeno poverenje između njegove agencije i Albanaca sa Kosova. Međutim, Jovanović ne kaže da li je realizovao ove razmene prošle godine. Prema njegovim rečima, »mehanizam razmene trojice Albanaca za trojicu Srba jeste u skladu sa jugoslovenskim pravnim propisima, za šta su značajnu pomoć dali i državni i vojni organi«.

Na moje pitanje da li se to može smatrati razmenom, pošto su trojica razmenjenih Albanaca izdržala izrečene kazne i od tog dana su bili na slobodi, detektiv Jovanović kaže da su »pravnici iz njegove agencije nakon zahteva porodica uhapšenih, uz pomoć svojih veza pronašli u kojim se zatvorima oni nalaze, a zatim su ubrzali sudsku proceduru i uticali na visinu kazne pošto su imali argumente da oni nisu počinili zločine«. To po njemu jeste razmena, jer se »sve odvijalo preko njegove agencije«, dodajući da uskoro očekuje i druge razmene albanskih zatvorenika za zarobljene Srbe. Naglašava da na svom spisku ima podatke o svim Albancima koje traži njegova agencija i to, ne samo na prostoru Jugoslavije, već i u drugim državama kao i imena mnogih Srba i drugih nestalih lica.

Gospodina Jovanovića pitao sam još o broju Albanaca koji se nalaze kao zarobljenici u srpskim zatvorima, pošto posedujem informaciju o oko 500 njih, ali on je odgovorio da bi »bio sretan kad bi bilo albanskih zatvorenika van zvanične liste, jer bi tada lakše došlo do njihovog oslobađanja« i dodaje: »Tvrđim sa punom odgovornošću da u srpskim zatvorima nema ni jednog

jedinog Albanca koji je van zvanične liste«. Međutim, naglašava da »ima slučajeva da su oni, koji su pritvoreni u toku rata zbog nedostatka lične dokumentacije, dali druga imena tako da se u zatvorima nalaze lica pod sasvim drugim imenima«. On kaže da je imao informaciju da u Prokuplju postoji privatni zatvor u kome se nalaze Albanci, ali kada je bio u ovom gradu uverio se da to nije istina. Jovanović podvlači da »njegova agencija ima tačne informacije da se u albanskim zatvorima, posebno na teritoriji Albanije–u Tropoji, Kuksu i u mestu zvanom Ruhas, nalazi blizu 700 zarobljenih Srba« i dodaje da »samo u zatvoru u Tropoji ima 160 Srba, o čemu me je obavestio jedan Srbin koji je uspeo da pobegne iz tog zatvora«. On naglašava da ošteteni Srbi kažu da su u albanskim zatvorima imali dobar tretman i to, po njemu, daje nadu da će se brzo razmeniti u druga lica. Ovim povodom spomenuo je skoriju razmenu dvojice policajaca – Miodraga Krstića i Ljubiše Biočanina za koje albanska strana traži dvojicu Albanaca osuđenih na duže zatvorske kazne. On naglašava da Albanci dobro čuvaju zarobljene Srbe da bi ih razmenili za »svoje teroriste«, jer znaju da će obični vojnici koji nisu činili ratne zločine izaći iz zatvora do kraja godine.

Ovakva forma razmene zatvorenika naišla je na oštre reakcije beogradskih advokata i bivših sudija Vojnog suda Jugoslavije. Prema poznatom srpskom advokatu, Savi Anđelkoviću, razmena albanskih zatvorenika za »zatočene Srbe« terba da se obavlja preko zvaničnih institucija zemlje i nadležnih međunarodnih organa – KFOR-a i UNMIK-a, koji se nalaze na Kosovu na osnovu Rezolucije 1244 SB UN. On kaže da jedna ozbiljna država ne sme da izlazi iz okvira nadležnosti institucija, jer u suprotnom može doći do teških posledice - od onih koje se odnose na pravnu sigurnost zatvorenih lica, do onih koje se odnose na ugled zemlje, i dodaje da je to posao države, a ne privatnih agencija.

Drugi advokat, Branislav Tapušković, podvlači da isključivo država može odlučivati o sudbini zatvorenika i da je za čuđenje kako se to ostavlja agencijama. Kada je reč o Albancima, Tapušković kaže da »najpre treba diskutovati da li se oni drže po zatvorima kao osuđena lica protiv kojih se vodi krivični postupak ili se tamo nalaze bez ikakvog razloga, jer se priča da ima mnogo Albanaca koji su u zatvorima bez sudskih rešenja. On kaže da je njegova kancelarija zamoljena da vidi šta može da učini za sudbinu šestočlane porodice dr Hisnija Behlulija sa Kosova i sina Alajdina Ibrahimija – Fisnika, iz Beograda, i podvlači da se njima može ući u trag samo u okviru državnih institucija.

Jovan Buturović, bivši sudija Vrhovnog vojnog suda, a sada advokat iz Beograda, kaže da »razmena Albanaca za Srbe izlazi iz okvira prava i u praksi se ostvaruje po principu – vi oslobodite naše ljude, mi ćemo vaš«. Zakon ne poznaje razmenu koje obavljaju privatne detektivske agencije, kaže on. Prema Buturoviću, kada se u državi stvori haos, onda

Montirani procesi

se javljaju paraorganizacije koje obavljaju poslove za koje nisu zakonski ovlašćene. Ako se poštuju zakonski okviri, podvlači Buturović, razmena može da usledi nakon amnestije ili abolicije osuđenih, odnosno pritvorenih lica. Nakon toga oni se puštaju iz zatvora i za njihov odlazak kućama nije potreban nikakav posrednik.

Na ovaj čin je reagovala i Demokratska alternativa Nebojše Čovića, koja je izrazila čuđenje takvim postupkom i ocenu da je to »još jedan dokaz da je aktuelna vlast pretvorila Srbiju u zemlju haosa i opšte anarhije«. U ovoj stranci postavljaju pitanje koji je organ države oslobodio trojicu Albanaca i predao ih privatnoj agenciji za razmenu? Ako su oni krivi, kako su onda oslobođeni krivice, a ako nisu – zašto su bili toliko vremena u zatvoru?...

Povodom ovog slučaja, ali i da bi potvrdili ili negirali navode našeg izvora o postojanju blizu 500 Albanaca u srpskim zatvorima mimo zvaničnih spiskova, nastojali smo da dobijemo mišljenje ministra pravde u vladi Srbije, Dragoljuba Jankovića, ali odgovor njegove sekretarice je bio: »on je odsutan i neće biti ovde do sredine sledeće sedmice«. I u Međunarodnom komitetu Crvenog krsta u Beogradu rekli su mi da za ovo treba da se obratim kancelariji ove organizacije u Prištini i naglasili da je iz srpskih zatvora, uz pomoći MKCK-a na Kosovo prebačeno 413 oslobođenih Albanaca od jula 1999. godine do danas (februar 2000.). Međutim, u Fondu za humanitarno pravo u Beogradu smatraju da je do sada oslobođeno oko 700 zatvorenih Albanaca.

Mnogo osuđenih ali i oslobođenih

(1. februar 2000.): I ove sedmice u nekim sudovima u Srbiji vođeni su, ali i odloženi sudski procesi protiv kosovskih Albanaca koji se nalaze po srpskim zatvorima. Sudska veća nastavljaju da rade po sopstvenim merilima ne uzimajući u obzir argumente optuženih i njihovih branilaca i nedostatke dokaza.

Tako, u sudskom procesu održanom u četvrtak u Okružnom sudu u Leskovcu, Veće kojem je predsedavao sudija Milomir Lazović, na po 15 godina zatvora osuđeni su: **Imer Nitaj, Avni Dukaj, Hasan Mazrekaj, Rrustem Mazrekaj, Ram Mazrekaj, Sefer Nitaj, Zenel Nitaj i Besim Nitaj**, svi iz sela Drenovc kod Dečana, za, kako se navodi, krivično delo terorizma iz članova 125 i 139 KZ SRJ, dok je **Valdet Lekaj** osuđen na dve godine zatvora. Ovaj sud je oslobodio optužbe i daljeg zatvora **Sila Ahmetija** kao i maloletnika **Kujtima Lekaja** iz Đakovice, **Hasima Dukaja** iz Peći i **Fidana Dervišaja** iz Glogovca.

Jedan od branilaca optuženih, Radovan Dedijer iz Fonda za humanitarno pravo, izjavio je da je u toku sudskog procesa javni tužilac promenio optužnicu precizirajući vreme i mesto njihovog napada na policiju kao i imena ranjenih policajaca, ali je skinuo deo o ubistvu policajca i napadu na selo Lodža.

Sa druge strane, a prema srpskim medijima, Okružni sud u Kraljevu je u sudskom procesu održanom 10. februara osudio za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizam četvoricu kosovskih Albanaca iz sela Gornja Dobrinja kod Srstice: **Fatona Aslanija** (na 11 godina zatvora), **Milazima Mustafaja** (na 10 godina i šest meseci), i **Perparima i Halila Mustafaja** (na po 10 godina zatvora).

U Okružnom sudu u Požarevcu danas je takođe održano suđenje grupi kosovskih Albanaca iz sela Vranić kod Suve Reke, koji se u zatvoru nalaze 16 meseci. **Nezir Loši, Tahir Koljgeci, Sedat Koljgeci, Adnan Šehu, Rahim Koljgeci, Šaban Koljgeci, Emruš Matoši, Uk Koljgeci i Sadika Koljgeci** osuđeni su na po 16 meseci zatvora, odnosno vreme koje su proveli u zatvoru, i pušteni na slobodu pošto je javni tužilac povukao navode optužnice gde se oni optužuju za krivično delo terorizma. Advokat Bitići kaže da nastoji da za danas (petak posle podne) obezbedi prevoz za njihovo prebacivanje na Kosovo uz pomoć Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, dodavši da »neće dopustiti da oni provedu još jednu noć u zatvoru«.

(2.februar 2000.): U Okružnom sudu u Nišu, Sudsko veće kojem je predsedavao sudija Zoran Saveljić, osudio je na pet godina zatvora **Špetima Hotija** (22) iz Đakovice za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom ugrožavanje teritorijalnog integriteta SRJ. Hoti se nalazi u zatvoru od 26. avgusta 1998. godine, a optužnica ga tereti da je u »junu 1998. godine, u selu Glođani postao član separatističke UČK sa ciljem da primenom nasilja otcepi Kosovo od SRJ, da se ono stvori kao posebna država ili da se pripoji Albaniji«.

Optuženi Hoti, prema nezavisnim srpskim medijima, priznao da je bio u Glođanima gde je postojao štab UČK i da je postao član ove vojne organizacije. Međutim, i na današnjem suđenju, kao i ranije, on je odbacio navode optužnice kao montirane.

Advokat optuženog Hotija, Stanimir Đurić, zatražio je od Sudskog veća da Hotiju izrekne uslovnu kaznu, pošto pritvoreni mlađi punoletnik ranije nije bio osuđivan. Pošto zahtev advokata Đurića nije uzet u obzir, on je nakon izricanja kazne izjavio medijima da je reč »o političkom suđenju na osnovu koga je donešena kaubojska presuda u režiji srpskih sudija došlih sa Kosova«. Đurić je rekao da srpske sudije koje su došle sa Kosova ne treba da sude Albancima, jer za njih nisu značajni konkretni dokazi već podmetanja a »osnov za ova suđenja su mržnja i odmazda prema Albancima«.

(8. februar 2000.): Okružni sud u Nišu osudio je danas petoricu kosovskih Albanaca na po godinu dana zatvora za, kako se kaže, krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom

Montirani procesi

terorizma. Osuđeni su: **Muharem i Afrim Gaši, Sami i Avdi Vitija** iz Ajvalije i **Nusret Sadiku** iz Prištine. Optužnica ih tereti »da su 2. aprila 1999. godine u selu Marevac kod Prištine postali članovi UČK«. Optužnica se, kako kaže sudsko veće, zasniva na pronađenoj evidenciji štaba UČK za naselje Ajvalija u kojoj su bila registrovana njihova imena.

Svi oni negirali su pred sudskim većem navode optužnice i kazali da je registar sa njihovim imenima napravljen radi podele humanitarne pomoći i da su u selo Marevac odlazili zbog straha od bombardovanja sela Ajvalija, gde su bile smeštene specijalne jedinice srpske policije.

Advokat optuženih, Bora Nikolić, rekao je pred sudskim većem da je na tom spisku bilo 50% žena koje bi po tome ostavile svoju decu bez nege, kada bi otišle u UČK. On je pitao da li bi neko poveo sa sobom trudnu suprugu u osmom mesecu u bilo koju vojsku, ako je Afrim Gaši sa svojom suprugom otišao u selo Marevac da se pridruži UČK. Advokat Nikolić je istakao da je UČK formirana mnogo ranije i da je nelogično da se bilo ko pridruži toj formaciji u aprilu 1999. godine kada je većina pripadnika UČK zbog bombardovanja pobjegla, da bi spasili živu glavu.

A advokat Predrag Živić je izjavio da je na osnovu iznetih dokaza utvrđeno da optuženi nisu obavljali nikakvu delatnost u smislu bilo koje inkriminisane radnje i dodao da bi jedina prava odluka bila njihovo oslobađanje od daljeg zadržavanja u zatvoru.

Danas, u istom sudu, trebalo je da se nastavi suđenje četrnaestorici kosovskih Albanaca koje javni tužilac optužuje za krivično delo terorizma i udruživanja radi neprijateljske delatnosti, ali je suđenje odloženo zato što optužene nisu doveli iz zatvora u sudnicu.

Inače, sudski proces protiv devetorice Albanaca, koji je počeo juče u Okružnom sudu u Nišu, nastavljen je i danas. Ova grupa se optužuje da »su u toku druge polovine 1998. godine postali članovi bande UČK, i da su u svojim selima u opštinama Lipljani, Podujevo, Priština, Glogovac, Obilić i Vučitrn kopali rovove i pravili bunkere za UČK, otvarali vatru iz zaseda na policiju i vojsku Jugoslavije i kontrolisali pokrete vojnih i policijskih snaga«.

Odložena presuda za grupu od 14 Albanaca

(15. februar 2000.): Danas je u Okružnom sudu u Nišu završeno ispitivanje grupe četrnaestorice kosovskih Albanaca koji se u zatvoru nalaze od kraja aprila 1999.godine. **Mursel i Džavit Ajvazi, Arsim Krasnići, Mustaf Rahmani, Enver Tači, Nazif Žulani, Abedin Mulaj, Dževdet Đukani, Ajet Zatrići, Florim Istogu, Ismajl Gaši, Sabit Tači, Hisni Podrimčaku i Jakup Ademi** optuženi su za »krivično delo udruživanja

radi neprijateljske delatnosti i krivično delo terorizma«, jer su, kako se kaže u optužnici, »u toku 1998. i 1999. godine u svojim naseljima u Prištini, Podujevu i Glogovcu formirali terorističke grupe UČK i izvršili terorističke i diverzantske akcije«. Svi optuženi odbacili su navode optužnice kao neosnovane.

Sudsko veće odložilo je donošenje presude na neodređeno vreme, pošto je od nadležnih organa Srbije i OEBS-a u Prištini zatražilo da za ove optužene dostavi ovom sudu osnovnu dokumentaciju istražitelja koja je ostala u Sudu u Prištini.

Jedan od branilaca optuženih, advokat Radovan Dedijer iz Fonda za humanitarno pravo u Beogradu, kaže da ne razume takvu odluku suda i dodaje da nikako nije realno očekivati da će se ispuniti ovaj zahtev pošto, kaže Dedijer, »ne znam kakve veze imaju ovi organi sa sudom u Prištini«. Međutim, gospodin Dedijer podvlači da »kada bi OEBS dostavio ova dokumenta sudu u Nišu, to bi bila nova praksa u odnosima države SRJ i misije OEBS-a na Kosovu«.

Za ista dela različite kazne

(18. februar 2000.): U Okružnom sudu u Nišu, sudsko Veće kojem je predsedavala sudija Marina Milanović, osudilo je danas Bešima Jašarija na deset godina zatvora, braću **Abdulaha i Tomora Hodžu i Šaipa Berišu** na po tri godine, **Zahira Škodru** na 18 meseci, i **Osmana Muratia** na deset meseci zatvora. Oni su svi iz Gračanice i optužnica ih tereti da su »u kući Abdulaha Hodže u toku 1998. godine formirali terorističku jedinicu UČK, koja je prikupljala pomoć za ovu vojnu formaciju«. Prema optužnici »oni su do maja 1999. godine prikupili 95.000 DEM, 70 dušeka, tri vozila, deset tona brašna, dve topografske karte, četiri automatske puške, šest poluautomatskih pušaka, sanitetski materijal i jedan mobilni telefon«. Istovremeno, prvooptuženi, Besim Jašari, kaže se u optužnici, »bio je zadužen da prati direktora Kosovskog informativnog centra Envera Maljokua, pošto su sumnjali da saraduje sa srpskom policijom«.

Svima njima je produžen pritvor do pravosnažnosti presude. U prethodnim pretresima svi optuženi su odbacili navode optužnice koja se zasniva na izjavi optuženog Besima Jašarija, a koji je rekao da je priznao sve pošto ga je policija nekontrolisano tukla, čak su dva policajca »bacali dinar da bi videli da li će me ubiti ili ne«, rekao je Jašari. Njegov advokat Bora Nikolić, nakon izricanja presude rekao je novinarima da u toku sudskog procesa nije dokazano ni jedno krivično delo. On je naglasio da se spominju razne stvari koje su navodno optuženi prikupili za UČK bez ijednog dokaza o tome da su im ona konfiskovana ili pronađena.«. »Verujem«, rekao je Nikolić, »da će se presuda ukinuti pošto je bilo još puno zakonskih propusta«.

Trinaestorica oslobođena, četvorica osuđena

(29. februar 2000.): Veće Okružnog suda u Požarevcu, kojim je predsedavao sudija Nikola Vazura (koji i dalje obavlja funkciju predsednika Okružnog suda u Prizrenu, čije su nadležnosti sada prenesene na Okružni sud u Požarevcu), nakon dvodnevnog sudskog procesa donelo je rešenje o oslobađanju daljeg zadržavanja u pritvoru trinaestorice Albanaca sa Kosova. Sud je oslobodio optužbe **Hamita Bužalu i Emrija Lošija** jer »u toku sudskog procesa nije utvrđeno da su izvršili krivično delo terorizma za koje su optuženi«. Jedanaestorica ostalih pritvorenika - **Sahit Zibu, Muhamet Sopia, Sulejman Zibu, Urim Zibu, Rifat Sopiya, Halila Elšanija, Nezir Elšanija, Hajrula Elšanija, Bajram Sopiya, Jemin Bajraktarija i Agron Zekolia** – osuđeni su na po 17 meseci zatvora zbog »izvršenja krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti«, odnosno kaznu koja pokriva vreme koje su proveli u pritvoru. Svi su oni iz opštine Suva Reka, a privedeni su u septembru 1998. godine od strane srpskih snaga bezbednosti i optuženi za krivično delo neprijateljske delatnosti i terorizam. Kako saopštava Fond za humanitarno pravo, svi oni će danas biti vraćeni na Kosovo uz pomoć MKCK koji je obezbedio vozila za njihov prevoz.

Okružni sud u Lekovcu osudio je danas na po četiri godine zatvora četoricu Albanaca iz Đakovice. **Esat Šehu (22), Ardian Kumnova (26), Arben Bobani (23) i Gurkuć Kstrati (33)**, osuđeni su za »krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti«. U presudi se ističe da se »ova grupa tokom 1998. godine priključila UČK i izvesno vreme provela u selu Glođane na vojnoj obuci, i da su osim toga svi oni tajno uneli oružje iz Albanije na Kosovo; prilikom hapšenja kod njih je pronađena određena količina bombi i municije«.

Kazne i u odsustvu

(2. mart 2000.): Tokom jučerašnjeg dana (1. mart) vodila su se tri sudska procesa protiv kosovskih Albanaca koji se nalaze u srpskim zatvorima:

Sudsko veće Okružnog suda u Nišu osudilo je na 13 godina zatvora **Naima Lušija**. On je, kako se kaže u presudi, »osuđen na deset godina zatvora zbog krivičnog dela terorizma i pet godina zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti, ali će izdržati ukupno 13 godina«, jer se čini da su sudije imale »milosti« i smanjile mu kaznu za dve godine. Optužnica tereti Lušija (kao i sve druge Albance uhapšene od strane srpskih snaga bezbednosti) da je »u julu 1998. godine postao član UČK i priključio se terorističkoj diverzantskoj grupi a po naredbi Skendera Čekua bio je spreman da otvori vatru na policiju, da je učestvovao u takvim akcijama, da je formirao slične terorističke grupe u regionu Podrima i doneo odluke o likvidaciji Albanaca koji su saradivali sa srpskom policijom».

Njegov branilac, advokat Munever Kuč (iz Novog Pazara), izjavio je novinarima da u toku sudskog procesa nije utvrđena krivična odgovornost Naima Lušija za dela koja mu se pripisuju i da će se on žaliti Vrhovnom sudu Srbije.

Sudsko veće Okružnog suda u Požarevcu, (predsedavao sudija Jovica Mitrović), osudilo je na osam godina zatvora **Šukrija Gašija** (30) iz Suve Reke. U presudi se kaže da je on »kao pripadnik terorističke organizacije UČK, naoružan pištoljem i automatskom puškom držao stražu na putu između svog sela i Budakova gde je zaustavljao i legitimisao građane«. Na putu Rečane – Movlane, kaže se u presudi, »sa još jednim članom UČK zaustavio je Stanka Stankovića i Dejana i Krstu Jeftića koji su se vozili motokultivatorom, pretresli ih, oduzeli im oružje i naredili da idu u selo Krušice. Potom svu trojicu su odveli u Budakovo i zaključali ih u podrumu, a zatim ih ispitivali i tukli, a Krstu Jeftića su teško ranili«, kaže se u presudi.

Sudu Prokuplju osudio je juče na pet godina zatvora **Špetima Feratija** (22) iz Randobrava kod Prizrena. Njemu je presuda izrečena u odsustvu pošto se nalazi u bekstvu. Optužen je za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom terorizma. On se tereti da je »u junu 1998. godine postao član UČK, od kada je aktivno učestvovao u napadima na pripadnike srpske policije i vojske Jugoslavije«.

Oslobođena 23 zatvorena Albanca

(3. mart, 2000.): Sudsko veće Okružnog suda u Požarevcu nakon dvodnevnog većanja, osudio je danas 22 Albanaca iz okoline Orahovca i Kline na po 15 meseci zatvora onoliko koliko su bili u pritvoru, dok u slučaju **Samedina Bitićija, Nervuza Sečjanja i Kadri Mustafaja** (koji se nalazi u bekstvu i smatran je komandantom ove grupe UČK) javni tužilac je odustao od optužnice. Danas, naime iz pritvora su puštena 23 lica, pošto je nešto ranije iz ove grupe pušten maloletnik **Haki Mustafaj** a **Kadri Mustafaj** nalazi u bekstvu. Člani ove oslobođene grupe su: **Aziz Temaj** (jedini iz opštine Klina), **Ešref Hoti, Idriz Beriša, Maluš Morina, Jakup Bitići, Tefik Hoti, Muharem Bitići, Isuf Rahmani, Hisni Aslani, Muhedin Bitići, Hamz Isakaj, Ramiz Hajrulahu, Hisen Bećiraj, Blerim Ziberaj, Osman Fetahaj, Hazir Bećiraj, Muharem Mustafaj, Hadži Uka, Ramadan Mustafaj, Samedin Bitići, Nervuz Sećijani, Neritan Krasnić i Naim Hoti**. Svi oni kako je javio advokat Hisni Bitići, danas su prevezeni svojim kućama na Kosovu uz pomć KMCK.

Oni su optuženi za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom terorizma. Istovremeno optužnica ih

Montirani procesi

tereti da su kao »pripadnici separatističke UČK od februara do septembra 1998 godine kada su uhapšeni, napali u regionu Orahovca pripadnike policije, vojske Jugoslavije i gradne srpske i crnogorske nacionalnosti i one druge nacionalnosti koji su izražavali lojalnost prema Srbiji i Jugoslaviji« kaže se u optužnici.

U sudu u Požarevcu

Za tri meseca 99 osuđenih Albanaca

(7. mart, 2000.): O Okružnom sudu u Požarevcu, 6. marta je vođen sudski postupak protiv **Šahe Isufi** (31) iz sela Bec kod Đakovice, koja je osuđena na godinu dana zatvora. U obrazloženju presude kaže se »da je u dvorištu njene kuće u toku prošle godine (1998) pronađeno bez dozvole: dve automatske puške, 600 metaka i četiri ručne bombe«.

Ovim suđenjem broj osuđenih Albanaca u Okružnom sudu u Požarevcu, u poslednja tri meseca, dostigao je 99. Osuđenima ovaj sud je izrekao 166 godina zatvora. Ovaj podatak su saopštili predstavnici ovog suda koji je preuzeo nadležnosti Okružnog suda u Prizrenu. Na jednoj konferenciji za štampu oni su istakli da »svi ovi Albanci sa Kosova uglavnom su osuđivani za terorizam i krivična dela vezana za terorizam«. Kako je rekao predstavnik ovog suda, oni su osuđivani kaznom zatvora u trajanju od jedne do 14 godina. Dvadeset Albanaca oslobođeno je od optužnice zbog nedostatka dokaza, dok je sedam postupaka prekinuto na zahtev javnog tužioca. Okružni javni tužilac iz Prizrena, Dobrivoje Perić rekao je da je za tri meseca od 130 optuženih, osuđeno njih 128.

Predstavnici ovog suda su izjavili da Javno tužilaštvo u Požarevcu i uprava zatvora u ovom gardu nisu imali kontakte sa privatnom detektivskom agencijom »Ozna« iz Kragujevca, koja je pre izvesnog vremena saopštila o svom posredovanju u razmeni zatvorenih Albanaca sa otetim Srbima, i izrazili sumnju za tako nešto.

Avni Šala je osuđen na 12 godina zatvora

(9. marta, 2000.): Sudsko veće Okružnog suda u Leskovcu osudio je danas **Avni Šalu** (38) iz sela Broćin kod Srbice na 12 godina zatvora zbog krivičnog dela terorizam. U presudi se ističe »da je Šala 24. aprila 1998. godine, u selo Dresnik kod Kline, sa grupom pripadnika UČK izvršio jedan oružani napad na pripadnike srpske policije i tom prilikom jedan policajac je ubijen a drugi ranjen, dok su Šalu, ranjenog u stomak, njegovi saradnici odvezli u mitrovačku bolnicu gde je i operisan«.

Takođe u ovom sudu je osuđen na 18 meseci zatvora i **Ismet Bećiraj** (41) iz sela Reč kod Đakovice za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti. »Bećiraj je u maju 1998. godine postao član UČK, sa ciljem izvršenja terorističkih napada na pripadnike jugoslovenske vojske i srpske policije kao i na građane srpske i crnogorske nacionalnosti« kaže se u presudi.

(30. mart, 2000.): Juče u Okružnom sudu u Prokuplju, kako javlja list »Politika« Sudsko veće kojem je predsedavao, sada već poznati sudija ovog suda, Branislav Đ. Niketić, osudio je na po 5 godina zatvora **Fatmir Sopi**, **Tahir Telakija** i **Besnik Kastratija** svi iz Suhareke. Kazna je izrečena u odsustvu pošto Telaku i Kastrati nisu lišeni slobode, dok je Sopi pušten iz pritvora još 1998. godine. Oni su osuđivani za krivično delo »ispomoć počiniocu krivičnog dela«. Reč je o grupi radnika Albanaca sa Kosova koji su na privremenom radu u Sloveniji i koji su se 20. jula, 1998. godine, autobusom »Fati tursa« iz Suhareke čiji je vlasnik bio Fatmir Sopi vratili iz Slovenije na odmor na Kosovu. Međutim, policija je zaustavila autobus nedaleko od Podujeva i lišila slobode te osobe uz obrazloženje da »su pomagali materijalno UČK pošto je kod njih pronađeno 96.155 DEM«. Iz ove grupe od 15 lica, kako ih naziva optužnica »terorista«, 12 su osuđena prošle godine sa po tri i po godine zatvora.

U saopštenju za javnost Okružnog suda u Požarevcu koji je preuzeo nadležnosti Okružnog suda u Prizrenu i delimično suda u Peći kaže se, da od 159 lica (čitaj kosovskih Albanaca) sa Kosova do sada je kažnjeno zatvorom 125 osoba. Svima njima, među kojima se nalazi i jedan Makedonac, izrečene su kazne u visini od 200 godina zatvora i one se kreću od 12 do 18 meseci, kako se kaže u saopštenju, onoliko vremena koliko su i proveli u pritvoru. Težim kaznama, prema ovom sudu, osuđena su tri Albanca iz Apteruše kod Orahovca na po 10 i 14 godina zatvora, zbog »silovanja jedne srpske žene«, ali se ne navode njihova imena. U saopštenje se kaže da je u nedostatku dokaza oslobođeno 20 lica, dok je sud odbio zahteve optužnice protiv još deset lica. Postupci protiv četvorice uhapšenih su u toku, a među njima su i dva srpska policajca koji su optuženi za ispomoć u ubistvu trojice Albanaca, dok se među osuđenim nalazi i jedan maloletnik, kaže se u saopštenju Okružnog suda u Požarevcu.

Novinari posećuju zatvorenike u Požarevcu

(23. april, 2000.): Nezavisni beogradski mediji javili su siné (subota, 22. 4.) da je ministar pravde u vladi Srbije, Dragoljub Janković organizovao posetu požarevačkom zatvoru za grupu domaćih i stranih novinara uz njegovu pratnju. U ovom zloglasnom zatvoru Srbije starom oko 150 godina, nalaze se i 253 albanska zatvorenika sa Kosova, od kojih su pet žene. Među njima

Montirani procesi

su i dva najpoznatija zatvorenika: lekarka i pesnikinja **Fljora Brovina** i bivši lider studenata Prištinskog univerziteta, **Aljbin Kurti**, koji su izjavili novinarima da »se nepravедno nalaze iza rešetaka«. Nezavisni mediji javili su da je Aljbin Kurti odbio da razgovara sa ministrom Jankovićem i sa novinarima državnih medija Srbije, dok je sa drugim novinarima komunicirao na engleskom jeziku. On je rekao novinarima da je »osuđen zbog mojih političkih ubeđenja i političkih aktivnosti«. Odbio je da priča o svom tretmanu u zatvoru istakavši da to ne bi »promenilo suštinu koja stoji u činjenici da su svi albanski politički zatvorenici nalaze u zatvoru samo zato što su Albanci«. Gospodin Kurti izjavio je »svi Albanci su suđeni i kažnjavani zatvorom na osnovu presuda takozvanih sudova i suđenja koja se zasnovavaju na nepravdi i neistini«.

Upitan od stranih novinara da li se žalio na presudu, on je rekao »pred sudskim većem sam izjavio da ne priznajem državu Srbiju i takozvanu SR Jugoslaviju i njihovo pravosuđe«. Zbog toga, rekao je Kurti, »ja i ne tražim milost jer se zalažem za nezavisno Kosovo« i dodao da »u početku u zatvoru su me tukli ali sada više ne«.

Lekarka i pesnikinja **Fljora Brovina**, prema ovim medijima pristala je da razgovara sa ministrom Jankovićem u svojoj zatvorskoj sobi. On je, kako je izjavio, pitao gospođu Brovinu šta očekuje od 16. maja kada Vrhovni sud Srbije treba da odluči o njenoj žalbi na presudu prvostepenog suda od 9. decembra 1999 godine, a ona je odgovorila: »Ne znam šta očekujem, jer i u toku suđenja očekivala sam pravdu, što znači da ne ostanem u zatvoru« i dodala »ipak verujem u pravdu«.

Ona je izjavila novinarima da nije očekivala tako visoku kaznu jer je lekarka pedijatar i pesnikinja i ništa nije uradila što bi se vezivalo za terorizam. »Lečila sam decu i pridržavala se Hipokratove zakletve«, rekla je ona dodavši »očekivala sam neku zahvalnost za moj rad a ne hapšenje i kaznu zatvorom«. Gospođa Brovina je kazala novinarima da je »srećna što ima podršku naroda Kosova« i ukazala »nemam primedbi na moj tretman u zatvoru. Svi se lepo ponašaju, mogu čitati knjige, stiže štampa na srpskom, redovno dobijamo poštu i redovno me posećuje moj suprug«. Na primedbu ministra Jankovića da lepo izgleda, ona je odgovorila ironično: »Da, za ovaj slučaj posebno sam se spremala«.

Da pominjemo da je upravo na dan kada je ministar Janković organizovao posetu za novinare u požarevačkom zatvoru i sastao se sa Fljorom Brovinom, provladin list »Politika« objavilo je komentar na drugoj strani pod naslovom »Zašto je Kušner počeo da voli Brovinu«. U komentaru se ocenjuje da »Kušner nastoji da na scenu vrati sve one stereotipe o navodno nevinim Albancima i beogradskoj tiraniji. Novi izraz političke ljubavi što iskazuje

neograničeno zloglasni lekar Kušner prema Albancima, zabeležen i ovih dana u primeru Fljore Brovine, žene koju zapadni mediji predstavljaju kao albansku pesnikinju, humintarnu aktivistkinju i Kušnerovu koleginicu, prećutkujući svesno da je reč o teroristi osuđenom na 12 godina zatvora zbog neprijateljskih aktivnosti u toku NATO agresije na našu zemlju« dodavši »da ima puno razloga zbog kojih sada Kušner ustaje u njenu odbranu«. Komentator »Politike« Radivoje Petrović uz ocenu »da se vidi namera da pod firmon 'Majke Brovine' personalizuje suština navodne karakteristične borbe za sve kosovske Albance«, ističe da »Kušner nastoji da iza imena Fljore Brovine spakuje i nevinost svih optuženih za terorizam u toku krize i tim povodom operiše cifrom od 2.000 uhapšenih, ali prećutkuje da su na Ksovou skoro 600 njih, nakon istražnog postupka oslobođeni, dok Brovina i slični njoj, nisu okusili ovo zbog utvrđene krivice«.

Komentator kaže da »Kušnerova ljubav prema Brovini eskalira baš početkom suđenja 143 Albanaca u Nišu zbog terorizma i za aktiviranje slučaj Brovina za skretanje pažnje od suštine ovog rekordnog procesa u pravnoj praksi«. Autor dodaje: »uopštavanje sudbine 'Majke Fljore' trebalo bi da stvara utisak kako i u drugim slučajevima reč o diktaturi Beograda, o nevinosti Albanaca i za potrebu, da zbog tih razloga, počne novo zaoštavanje prema dojučerašnjim ciljevima vazdušnih napada...« kaže između ostalog komentator lista »Politika«.

Drakonske kazne za 14 Albanaca

(4. maj, 2000.): Maj je počeo izricanjem drakonskih kazni Albancima sa Kosova koji se od prošle godine nalaze po srpskim kazamatima. Tako je juče, prema srpskim medijima, u Okružnom zatvoru u Nišu održan proces četrnaestorici Albanaca iz opštine Suva Reka, koje optužnica tereti za »krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizam«. Ovoj grupi su izrečene zatvorske kazne od 20 meseci do 12 godina.

Na po 12 godina zatvora osuđeni su **Milazim Koljgeci i Arben Morina**; na po 11 **Aslan Ljumi i Rasim Guraziu**, dok su na po osam godina osuđeni **Gamzend Bitići i Džafer Koljgeci**. **Bećir Perteši i Asim Ziba** osuđeni su na po dve godine i šest meseci, a **Fatmir Beriša, Dževat Šukoli, Abaz Šukoli, Sabit Koljgeci, Šaban Ljumi i Malić Šukoli** na po 20 meseci zatvora.

Osmog maja u niškom sudu nastavlja se prekinuto suđenje grupi od 145 Albanaca iz Đakovice, optuženih za terorizam, zatim suđenje **Luanu i Bekimu Mazrekuu** za »slučaj Klečka« i maratonsko suđenje u Okružnom sudu u Beogradu grupi Albanaca, studenata Beogradskog univerziteta. Nevladine organizacije za zaštitu ljudskih prava i demokratska javnost Srbije sa posebnim zanimanjem očekuju sednicu Vrhovnog suda Srbije,

Montirani procesi

zakazanu za 16. maj, na kojoj treba da se razmatra žalba branioca lekarme i pesnikinje **Fljore Brovine**, na presudu prvostepenog suda u Nišu od 9. novembra 1999. godine, kojom je ona osuđena na 12 godina zatvora.

(28. maj 2000.): U Okružnom sudu u Nišu završen je sudski proces protiv sedmoro kosovskih Albanaca. **Abaz Mujota** (28) osuđen je na deset godina zatvora a na po godinu dana zatvora, osuđeni su **Mustaf (58), Zuhrie (21) i Lejla (26) Mujota** iz sela Malopolje kod Štumlja, **Kemal Maloku (36) i Ahmet Muhadžeri (40)** iz sela Dramjaka, kao i **Zimer Bilali (57)** iz Jezerca kod Uroševca. Pošto su to vreme proveli u pritvoru, svi su pušteni na slobodu.

Prema oceni sudskog veća, Abaz Mujota je u maju 1999. godine postao član UČK i zajedno sa ostalim članovima ove »terorističke organizacije« pucao na vojnike VJ i srpske policije zbog čega je izvršio krivično delo terorizma. U optužnici protiv ove grupe, između ostalog, kaže se da je »Mustaf Mujota u magacin UČK u svom selu dopremio 100 kilograma krompira, pasulja i brašna«; da su Lejla i Zuhrija »prale rublje, spremale hranu i nosile je u štab UČK«; da su Kemal Maloku i Ahmet Muhadžeri »držali stražu za UČK«, dok je Zimer Bilali »nudio prenoćiste pripadnicima UČK«.

U ovom sudu danas je na neodređeno vreme odloženo suđenje Luana i Bekimu Mazrekaju iz Mališeva, optuženim za terorizam, ali i za »mučenje i ubistvo srpskih civila u selu Klečka kod Ljipljana«. Suđenje je odloženo, jer se u sudnici nije pojavio branilac optuženog Luana Mazrekua, Bora Nikolić, koji je obavestio sud da je otkazao punomoćje zbog »nedostatka saradnje između optuženog i branioca«. To je treći slučaj da advokati otkazuju punomoćje za odbranu optuženih Mazrekaja.

(8. jun 2000.): U okružnom sudu u Leskovcu danas je nastavljeno suđenje devetorici Albanaca iz Đakovice, optuženim za »terorizam, udruživanje radi neprijateljske delatnosti i ugrožavanje ustavnog poretka SRJ«.

Na optuženičkoj klupi nalaze se braća **Naim (29), Avdi (34), Škelzen (20), Nedžad (25), Šaban (22) i Genc (27)** Kida iz sela Crmjane kod Đakovice, zatim braća **Bek (20) i Hamdi (23) Hereči**, kao i **Hasan Alia (25)**, iz sela Kreljak. Svi su onu uhapšeni 17. avgusta 1998. godine u okolini Prizrena.

Optužnica ih tereti da »su oni kao pripadnici diverzantsko terorističke grupe u sastavu UČK, u toku juna, jula i avgusta 1998. godine dopremali oružje iz Albanije i izvršili desetak oružanih napada na policiju i tom prilikom ubili dva i ranili 15 srpskih policajaca iz Niša, Pirota i Vranja. A u dva oružana napada na kontrolni punkt policije u selu Rakovina, 14. juna i 15. avgusta ubili su policajce Dragana Stamenkovića iz Niša i Nebojšu Savića iz

Vladičinog Hana«. Optužnica ih takođe tereti i »za mnoge izvršene napade na kuće Srba i Crnogoraca«.

Svi optuženi su u svojim dosadašnjim izkazima negirali navode optužnice kao i međusobno poznavanje braće Kida i Hereči, dok su Naim i Avdi Kida priznali da su samo »dva dana u svom selu držali stražu«.

Nedžad Kida, koji se do sada branio ćutanjem, danas je izjavio da prilikom hapšenja braća Kida nisu bila u uniformi i nisu nosili oružje, ali su od straha sa svojim porodicama pobjegli iz sela Crmnjane. Rekao je da su njihove porodice otišle u Đakovicu, a oni su otišli u Prizren kod tetke, dodavši da »u selu nije bilo naoružanih ljudi ali je vladao neopisiv strah stanovništva«.

Komentarišući optužnicu, jedan od branilaca optuženih, advokat Mustafa Radonjići, rekao je za nezavisne medije u Leskovcu da je »ona bez osnova, jer niko od ispitivanih svedoka nije video optužene na mestu događaja«, tako da je na insistiranje odbrane suđenje odloženo za 27. jun, kada će se ispitivati svedoci koje sud do sada nije mogao da pozove zbog toga što nije imao njihove adrese.

Albanski advokati sa Kosova koji brane optužene koji se nalaze u zatvorima u Srbiji, Mustafa Radonjići i Teki Bokši, ponovo su maltretirani od strane srpske policije. U sredu, dok su dolazili u Leskovac, zadržani su pet sati na nekoliko kontrolnih policijskih punktova u Medveđi zbog, kako im je rečeno, »provere da li idu na suđenje u Leskovac ili negde drugde«. Predsednik sudskog veća Okružnog suda u Leskovcu tim povodom je rekao da se »takve neprijatne stvari ubuduće neće desiti, jer će pre svakog suđenja njima (Radonjićiju i Bokšiju) biti poslat zvaničan poziv a biće informisana i policija«.

Smanjene kazne za 12 Albanaca

(13. jun 2000.): Kako je dopisnika »Zeria«, obavestio advokat Hisni Bitići, u ponedeljak je pred Vojnim sudom u Nišu počeo proces protiv **Bekima Susurija (23)** iz sela Žur kod Prizrena i **Šefćeta Makšana (37)** i **Džemajla Beriše (47)** iz Drenovca kod Orahovca. Oni su uhapšeni 17. oktobra 1999. godine na kontrolnom punktu policije u selu Končulje kod Bujanovca, na granici Kosova i Srbije. Advokat Bitići kaže da su optuženi toga dana iz sela Sadovina kod Gnjilana, gde su bili u gostima kod jednog prijatelja, krenuli kolima natrag za Prizren, ali su na kontrolnom punktu koji nadziru ruski vojnici iz sastava KFOR-a dobili naređenje da krenu u drugom pravcu pošto je put prema Prištini bio blokiran. Oni su zatim

Montirani procesi

greškom nastavili put u pravcu Bujanovca i u jednom trenutku, ne znajući ništa, »pali u ruke srpske policije na Končulju«. Bekim Susuri, kao redovan pripadnik KZK (Kosovski zaštitni korpus) bio je u vojničkoj uniformi i imao je odgovarajuću legitimaciju.

Optužnica, koju su podigli vojni istražni organi u Nišu, tereti Susuriju, Makšana i Berišu da su »tokom 1998. i 1999. godine učestvovali u terorističkim akcijama protiv pripadnika VJ i MUP-a Srbije«. Prema navodima optužnice, Bekim Susuri sumnjiči se da je »nakon završetka terorističke obuke u Albaniji, 11. aprila 1999. godine sa ostalim pripadnicima UČK učestvovao u napadima na karaulu VJ u mestu Košare, i tom prilikom iz svoje automatske puške ubio vojnika Dragana Đurovića i vodnika prve klase Dragana Komaricu«. U toku istrage i ispitivanja pred sudskim većem, Bekim je priznao da je bio pripadnik Brigade 138 UČK i da je bio i u mestu Košare, ali je negirao da je ubio dva jugoslovenska graničara.

Drugi optuženi, Šefčet Makšani, tereti se da je »prilikom napada na graničare u mestu Košare podržao svojim mitraljezom tipa Gulinov, pripadnike UČK«, ali on je sve te navode optužnice odbacio kao neosnovane, naglašavajući da je »prethodnu izjavu dao pod pritiskom i pretnjama u stanici policije u Vranju«.

Džemajl Beriša optužuje se da je »1998. godine učestvovao u napadu na patrolu policije kada je ubijen jedan policajac, a trojica su teže i lakše ranjena, i da je u avgustu 1998. godine učestvovao u kidnapovanju 50 Srba i Crnogoraca iz Orahovca«. Beriša je takođe kategorički negirao navode optužnice kao »izmišljene i montirane«. Suđenje je prekinuto i nastaviće se 5. jula.

(21. jun 2000.): Sudsko veće Okružnog suda u Požarevcu osudilo je danas **Gezima Lušija, Hasana Mučaja, Besima Lugadžijua, Aslana Matošija, Osmana Lugadžijua, Bajrama Mučaja, Luma Matošija, Milaima Matošija, Emruša Mučaja, Fehima Šehua, Besima Bašu i Jakupa Lugadžijua**, svi iz sela Vranić kod Suve Reke na po jednu godinu i 11 meseci zatvora zbog krivičnog dela »udruživanje radi neprijateljske delatnosti«. Oni će ostati na izdržavanju kazni do 28. avgusta, kada treba da budu pušteni iz zatvora.

Članove ove grupe, koji su uhapšeni 28. avgusta 1998. godine od strane srpskih snaga bezbednosti, Okružni sud u Prokuplju nedavno je osudio na po 14 godina zatvora za »krivično delo terorizam«. Međutim, Vrhovni sud Srbije usvojio je žalbu nekoliko advokata među kojima je i advokat Hisni Bitići, i ukinuo presudu prvostepenog suda zbog nepoštovanja sudske procedure

i nenadležnosti tog suda da sudi članovima ove grupe. Sudsko veće suda u Požarevcu prekvalifikovalo je krivično delo terorizma u »krivično delo udruživanje radi neprijateljske delatnosti«, zbog toga što su branioci osporavali navode optužnice koje su i optuženi odbacili kao neosnovane i montirane, pošto su se zasnivale na testu parafinske rukavice, a ne na konkretnim dokazima. Advokat Bitići je rekao za list »Zeri« da je Vrhovni sud Srbije odluku o ukidanju presude Okružnog suda u Prokuplju doneo pre dva meseca i naložio da se predmet vrati na ponovno razmatranje, ali je sud u Požarevcu odugovlačio sprovođenje odluke drugostepenog suda iz razloga koje samo on zna.

(26. jun 2000.): Kako izveštavaju nezavisni izvori iz Niša, sudsko veće Okružnog suda u ovom gradu danas je izreklo zatvorske kazne od po 14 meseci zatvora **Muhometu Limaniju (43), Ganiju Elšaniju (38), Halilu (28) i Afrimu Seferiju (35)** iz sela Čikatovo kod Glogovca, **Saliju Bitićiju (42) iz Suve Reke i Džemajlu Gašiju (40)** iz Štimlja. Svi oni su uhapšeni 27. aprila 1999. godine i kazne su im izrečene za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom terorizma. Optužnica ih tereti da su »tokom 1998. godine na ulazu u selo Novo Čikatovo zajedno sa drugim članovima UČK organizovali zasedu za pripadnike srpske policije i jugoslovenske vojske...«. Pošto su period na koji su kažnjeni provelu u pritvoru, oni su danas pušteni na slobodu i vraćeni svojim kućama.

Dvadesetorica Albanaca osuđena na po dve godine zatvora

(17. jul 2000.): Krivično veće Okružnog suda u Požarevcu kojem je predsedavao sudija Dušan Spasić ponovo je danas razmatralo presudu protiv grupe Albanaca uhapšenih u julu 1998. u Orahovcu, a shodno odluci Vrhovnog suda Srbije, koji je na osnovu žalbe branioca ukinuo presudu i naložio ponavljanje sudskog procesa.

Optuženi **Fadil Ismani, Kadri Derguti, Bećir Kolari, Zijadin Miftari, Mehdi Kolari, Jusuf Kolari, Behadin Klečka, Haki Hadži Mustafa, Bekim Rama, Abdul Klečka, Arsim Haska, Florim Hadži Imeri, Ešref Klečka, Adnan Topali, Sabit Šehu, Fahredin Dina, Dževdet Derguti, Baškim Hodža, Esat Kasapi i Burim Ejupi** uhapšeni su 21. jula 1998. godine u Orahovcu, u toku oružanih sukoba između srpskih snaga i pripadnika UČK, i od tada se nalaze u zatvoru. Srpski sud u Prizrenu, osudio je članove ove grupe 12. marta 1999. godine na po četiri godine zatvora za krivično delo neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom

Montirani procesi

terorizma. Iz ove grupe u odsustvu su osuđeni i **Ramadan Miftari, Nijazi Dina i Sulejman Štavica**. Svi oni treba da budu oslobođeni iz zatvora 21. jula kada ističe rok od dve godine, od kada se nalaze u pritvoru.

Opisujući današnji sudski proces, jedan od branilaca optuženih, advokat Teki Bokši, izjavio je za list »Zeri« da pošto su oni bili osuđeni za krivično delo terorizma po članu 125 u vezi sa članom 139 KZ SRJ za ubistvo nekoliko srpskih policajaca, i pošto je Vrhovni sud Srbije ocenio da nisu argumentovane radnje koje se njima pripisuju, Okružni javni tužilac u Prizrenu koji deluje u okviru Požarevačkog suda, na današnjoj sednici promenio je pravnu kvalifikaciju dela i optužio ih za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz člana 136, stav 2, KZ SRJ, za koje je delo predviđena zatvorska kazna do pet godina. Tako da faktički, kaže advokat Bokši, sudiji ne preostaje ništa drugo nego da izrekne relativno blage kazne. Mada ni za ovo delo nisu pruženi potrebni dokazi, kaže advokat Bokši, važnije je to što će se oni 21. jula vratiti živi i zdravi svojim porodicama u Orahovcu...

Prema izveštavanju lista »Politika«, 13. jula u Okružnom sudu u Kraljevu izrečene su kazne devetorici Albanaca iz Mitrovice, Prištine i Obilića, nazvanim »albanski mudžahedini«. Oni su osuđeni na vremenske kazne u trajanju od 21 meseca do devet godina zatvora: **Ekrem Avdiu** (29) – devet godina, **Špend Kopriva** (32) – 7 godina i četiri meseca, **Nedžmedin Lauša** (7) – tri godine, **Ljulzim Imeri** (25) i **Artan Biklići** (23) na po tri godine i četiri meseca, **Krenar Telćiu** (23) – tri godine, **Ilir Hodža** (25) – dve godine i osam meseci, **Baškim Glogovci** (21) – dve godine, i **Sezai Misini** (42) – jednu godinu i devet meseci zatvora. Svi su oni optuženi za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizma osim Misinija koji je osuđen za »nelegalno nošenje oružja«.

U obrazloženje presude, predsednik Veća je rekao da su »ovi Albanci uz materijalnu pomoć jednog državljanina Saudijske Arabije, formirali u okolini opštine Srbica terorističko udruženje 'Abu Bekir Sidik', čiji je cilj bio rušenje ustavnog poretka SRJ sa političkim motom da Kosovo oružanim ustankom otepe od Srbije i SRJ, i da ga kasnije prisajedine Albaniji«. Kaže se takođe, da su »ovi mudžahedini delovali u sastavu UČK, i završili terorističku obuku u proleće 1998. godine, nedaleko od Srbije, pod kontrolom stranih instruktora. Imali su 110 članova od kojih 35 stranih plaćenika iz Saudijske Arabije, Egipta, Albanije, Škotske, Irske, Makedonije i Engleske. Komandant grupe 'Abu Bekir Sidik' bio je Ekrem Avdiu koji je i dobio nadimak »Abu Suheib«, njegov zamenik je bio Špend

Kopriva, dok su Ljulzim Imeri i Artan Biklići bili vođe grupa«.

Prema optužnici »pripadnici jedinica su na verskim sastancima propovedali 'džihad' (sveti rat), svi su bili obavezni da nose brade i bili su do zuba naoružani automatskim puškama, mitraljezima i ručnim bombama, ubacivanim ilegalno iz Albanije«. Takođe su raspolagali sa »11 vozila, uglavnom džipova, najmodernijom opremom za komunikacije i sa preko 250.000 DEM, prikupljenih od donatora«. Kaže se da je njihova jedinica »raspuštena u julu 1998. godine kada je procenjeno da nema nikakvih šansi protiv vojske i srpske policije i ubrzo zatim su uhapšeni«. Odlukom sudskog veća od optuženih je oduzeto 29 automatskih pušaka, 97 okvira za municiju, dva ručna bacača, po 40 bombi i mina, oprema za vezu, kao i nekoliko desetina hiljada nemačkih maraka i američkih dolara«.

Koliko se ostvaruju odluke Vrhovnog suda Srbije koje se tiču osuđenih Albanaca

Drastične povrede krivičnog postupka

(Tekst je objavljen u Prištinskom dnevniku »Zëri« 18-20. jula 2000.)

Kosovska javnost je obavještena o drakonskim kaznama koje izriču sudovi u Srbiji kosovskim Albancima, uhapšenim 1998. i 1999. godine od strane srpskih snaga bezbednosti, ali ne i sa odlukama Vrhovnog suda Srbije koji je na osnovu žalbi branilaca (srpskih i albanskih) ukinuo mnoge takve presude i naložio ponovno suđenje, ili je smanjio kazne.

Branioци osuđenih Albanaca podneli su žalbe skoro na sve presude prvostepenih sudova uz obrazloženje da je reč o drastičnim povredama sudskog postupka i samih srpskih zakona na snazi, ali i o nedostatku dokaza protiv optuženih. Međutim, većina tih žalbi razmatra se sporo iako postoji određeni vremenski rok za njihovo razmatranje, a i odluke Vrhovnog suda, kojima se ukidaju presude i traži ponavljanje sudskih postupaka ne primenjuju se na vreme »iz poznatih razloga«.

Evo nekoliko slučajeva koji najbolje ilustruju (ne)sprovođenje odluka Vrhovnog suda Srbije.

Prvi slučaj: Orahovačka grupa

U petak, 21. jula, iz Požarevačkog zatvora pušteno je 20 Albanaca osuđenih 17. jula 2000. godine od strane Okružnog suda ovog grada na po dve godine zatvora, a na osnovu odluke Vrhovnog suda Srbije o ukidanju presude prvostepenog suda od 12. marta 1999. i vraćanju na ponovno

Montirani procesi

suđenje. Oni su uhapšeni od 17. do 21. jula 1998. godine tokom oružanih sukoba u Orahovcu i okolini između pripadnika srpskih snaga bezbednosti i Vojske Jugoslavije i UČK, u samom Orahovcu i okolini. Okružni sud u Prizrenu osudio je članove ove grupe na zatvorske kazne u trajanju od jedne do četiri godine za “krivično delo terorizam”.

U obrazloženju odluke o ukidanju presude prvostepenog suda i nalogu za ponovni pretres, Veće Vrhovnog suda Srbije kaže »da u osporenoj presudi od strane advokata, a ni u spisima predmeta nema dokaza da su optuženi izvršili napade na snage MUP-a Srbije, a nema ni materijalnih dokaza da su u kritičnom vremenu u tom regionu vođene borbe...tako da čitava njihova krivica određuje se na bazi ekspertize o prisustvu čestica nitrata u takozvanoj parafinskoj rukavici«. U konstataciji faktičkog stanja “nema dokaza za individualno ili grupno učešće optuženih u oružanim akcijama što je u suprotnosti za izricanjem opozvane presude” kaže Vrhovni sud.

Takođe, prema ovom sudu, “postoje očite kontradikcije i u slučaju utvrđivanja učešća optuženih u akcijama protiv snaga MUP-a, dana 21 jula, 1998. godine, kada je u 17,00 sati ranjen smrtno policajac Dejan Trifunović, jer se u spisima predmeta nalaze odluke o određivanju pritvora protiv svih optuženih koji su lišeni slobode 21. jula 1998 godine, i koji su rešenja o hapšenju potpisali istog dana ali u 16,00 sati, što znači sat vremena pre sukoba, kada je ubijen pripadnik MUPa”. Veće Vrhovnog suda kaže da “je nejasan i stav prvostepenog suda da su optuženi krivično delo učinili kao suizvršiooci, jer za to u osporenoj presudi nema nikakvog obrazloženja, dok suizvršenje zahteva poseban izveštaj učesnika u izvršenju krivičnog dela, zajedničku svest o delu, prethodni dogovor u kome treba da se zna uloga svakog pojedinačno u događaju, makar i okvirno sa ciljem zajedničkog delovanja”. Optuženi su u svojoj odbrani izjavili da se poznaju kao prijatelji ili stanovnici Orahovca koji je mali grad u kome se svi poznaju, dok izvršenje krivičnog dela individualno ili grupno negiraju”... Zbog toga Vrhovi sud nalazi “da u tako predstavljenim okolnostima ostaje nejasno zašto izrečene kazne imaju različita vremenska trajanja kada se u presudi ne daju obrazloženja o individualizaciji kazni”. Zbog svega ovoga goreutvrđenog “prvostepeni sud u ponovljenom postupku treba da utvrdi sve činjenice i okolnosti koje su bitne za utvrđivanje krivične odgovornosti optuženih, zbog toga će i otkloniti povrede odredbi Zakona o krivičnom postupku za koje je Vrhovni sud dao svoje mišljenje i doneće novu presudu sa validnim pravnim obrazloženjem”.

Drugi slučaj: Vranička grupa

Iako je iz sela Vranić kod Suve Reke bilo sedam uhapšenih i optuženih grupa od oko 80 Albanaca, i jer je predmet naše analize je vrlo zanimljiv. Oni su uhapšeni 27. avgusta 1998. godine, i presudom Okružnog suda u Prokuplju od 9. novembra 1999. godine, pod predsedništvom zloglasnog sudije Branislava Đ. Niketića osuđeni drakonskim kaznama. Optuženi Gezim Loši, Hasan Muča, Vesel Lugadžiju, Aslan Matoši, Osman Lugadžiu, Bajram Muča, Lumni Matoši, Milaim Matoši, Emruš Muča, Fehim Šehu, Besnik Baša i Jakup Lugadžiu osuđeni su na po 14 godina zatvora za krivično delo terorizma. Protiv ove presude žalili su se advokati optuženih među kojima i albanski advokati Hisni Bitići iz Beograda i Naser Arifi iz Preševa, koji osporavaju četiri dela presude. Javni tužilac je 17. februara 2000. godine tražio odbijanje njihovih žalbi kao neosnovanih i potvrdu presude.

Međutim, na sednici održanoj 9. maja 2000 godine, Veće Vrhovnog suda Srbije ocenilo je da su žalbe advokata osnovane, dodajući »da su učinjene drastične povrede odredbi krivičnog postupka...iz člana 364 stava 1 tačka 11 KZJ«. U obrazloženju svoje odluke Vrhovni sud kaže da »prema izrečenoj presudi za događaje od 28. septembra 1998. godine, naglašava da su se oni nalazili iznad naselja Bužala u selu Budakovo i u širem regionu nedaleko od sela Vranić, dok su optuženi u sastavu veće grupe članova terorističke bande dejstvovali vatrenim oružjem na pripadnike MUP-a Srbije, što je za posledicu imalo smrt trojice policajaca i teške fizičke povrede pet policajaca, i da su se pod punim naoružanjem povlačili ispred policije do sela Vranić gde su se i predali«. Međutim, kaže Veće Vrhovnog suda, »u razloge presude prvostepeni sud nije uopšte spomenuo na osnovu kojih dokaza je potvrdio ove odlučujuće dokaze. Istina je da u spisima postoje krivične prijave (ali to ne može biti dokaz ni za jednu činjenicu koju sadrži) iz koje se vidi šta se desilo 28. septembra 1998, godine i na kom lokalitetu. Ali, selo Vranić se u toj prijavi uopšte ne spominje kao mesto gde se odvijao događaj. Znači da u obrazloženju takve presude nije spomenuto šta je poslužilo kao osnov za konstataciju »da su optuženi bili učesnici oružanih sukoba u naselju Bužala u Budakovu sa pripadnicima MUP-a Srbije«...

Zbog toga i činjenice potvrđene ekspertizom od strane diplomiranog hemičara Slaviše Jankovića, prema oceni Vrhovnog suda za sada se ne može potvrditi učesće optuženih u oružanim akcijama kritičnog dana, kako je zaključio prvostepeni sud, zbog čega su i navedeni razlozi potpuno nejasni... Sud naglašava u obrazloženju, osim onoga što je rečeno gore o odlučujućim činjenicama, da u velikoj meri postoji kontradikcija između onoga što se

Montirani procesi

naglašava u razlozima za sadržinu zapisnika o svedočenjima nekih optuženih i samog zapisnika o njihovom ispitivanju. U razlozima presude o potvrđivanju činjenica pored ostalog se ističe: »Obavljanjem preuzetih obaveza od strane vođstva terorističke bande u Vraniću, preduzimaju opsežne opasne akcije protiv građana srpske i crnogorske nacionalnosti nad kojima primenjuju nasilje oružjem zaduženim od UČK. Kod njih izazivaju strah i nesigurnost, iseljavaju ih iz svojih sela i kuća van srpske teritorije Kosova i Metohije u unutrašnjost teritorije Srbije, pljačkaju im pokretnu imovinu dok onu nepokretnu – kuće i druge objekte, uništavaju eksplozivnim sredstvima i pale, i ove aktivnosti su priznali u istrazi«.

Međutim, iz svedočenja optuženih na glavnom pretresu proizilazi da su se oni izjasnili po pitanju rušenja objekata samo u Vraniću, a Besnik Baša se po tom pitanju uopšte nije izjasnio... Inače stražu su organizovali od onog dana kada je u selu otet Isa Šehu koji je kasnije ubijen i »od tog dana se nismo osećali sigurnim« kazali su optuženi. Na kraju, Vrhovni sud ukazuje da je cela dokumentacija istrage u ovom predmetu obezbeđena kasnije preko Okružnog suda u Požarevcu, što podrazumeva da prvostepeni sud nije posedovao te spise istrage prilikom sudskog procesa. To se vidi i iz zapisnika sa glavnog pretresa, dok u spisima istrage postoji i odluka Vrhovnog suda Srbije kojom se određuje sud u Požarevcu za vođenje postupka protiv svih optuženih koji su osuđeni od strane Suda u Prokuplju. Zato je ovaj sud odlučio da se novo suđenje održi u Okružnom sudu u Požarevcu.

Ovaj proces, kao i mnogi drugi, karakterističan je i po postupcima dvojice srpskih advokata – Marka Blagotića i Srbe Čočanovića iz Prištine. Dok su drugi branioci osporavali presudu zbog četiri drastične povrede krivičnog postupka i nedostatka dokaza i zatražili ponovno razmatranje procesa pred sudom u Požarevcu, ova dvojica advokata su povlačili delove žalbi »zbog povrede odredbi krivičnog postupka i za pogrešno i nepotpuno utvrđivanje faktičkog stanja«, i predlagali da se osporena presuda izmeni tako da se njihovi klijenti »oslobode optužbe ili eventualno proglase krivim i osude za krivično delo iz člana 136 stav 2 KZJ, zatvorskom kaznom koja bi pokrila vreme koje su proveli u pritvoru«. Izvor lista »Zeri« koji želi anonimnost, ističe da su ova dva advokata, koji su branili jedanaestoricu optuženih iz ove grupe, od njihovih porodica primili po 15.000 DM, uz obećanje »da će njihovu decu osloboditi iz zatvora do 13. marta, 2000. godine«. Oni su se protivili tome da se proces ponovo razmatra u Požarevcu jer su »pare koje su primili podelili sa sudijom« kaže naš izvor, i takvom odlukom Vrhovnog suda i suda u Požarevcu oni nisu ispunili »obećanja« iako su novac primili.

Ovo nije jedini slučaj da su ovi advokati primili novac za »oslobađanje« klijenata iz zatvora. Bilo je i drugih slučajeva kada su primili novac i nisu uspjeli da »spasu« svoje klijente, prevarivši tako albanske porodice.

U ponovljenom sudskom procesu, održanom 21. juna 2000. godine, sud u Požarevcu osudio je sve članove ove grupe na po 23 meseca zatvora (za razliku od 14 godina, na koliko ih je bio osudio Sud u Prokuplju). Takva presuda doneta je pošto je predstavnik tužbe odustao od kvalifikacije dela krivičnog dela terorizma, i prekvalifikovao ga u neprijateljsku delatnost. Pošto su oni u pritvoru od 28. septembra 1998. godine njihovo puštanje iz zatvora očekuje se 28. avgusta ove godine.

Ovde treba navesti još jedan primer druge grupe iz Vranića od 14 članova koje je takođe osudio Okružni sud u Prokuplju: jedanaesticu na po 15 godina zatvora, a trojicu na po 14 godina. Iz ove grupe jedan bolesnik u poznim godinama umro je u zatvoru, a novi sudski proces po odluci Vrhovnog suda još nije zakazan.

Takođe treba spomenuti i odluku ovog suda za preinačenje, odnosno smanjenje kazni izrečenih od strane Suda u Prokuplju: **Arifu Dakaju** kazna se smanjuje sa 14 na tri godine zatvora, **Gezimu Kabašiju** sa 13 na dve godine i šest meseci, **Ganiju Salaukaju** sa 13 na dve godine, **Isufu Gašiju** sa 10 na tri godine i **Ahmetu Gašiju** sa 10 na dve godine zatvora. Tim povodom, Krivično veće Vrhovnog suda samo je izvršilo prekvalifikaciju krivičnog dela sa terorizma na neprijateljsku delatnost.

Prekvalifikaciju krivičnog dela ovaj sud je učinio i u slučaju optuženog **Hajredina Sulaja**, koji je od strane Okružnog suda u Prokuplju osuđen na 13 godina zatvora (29.10.1999.), kome je kazna smanjena na dve godine i šest meseci.

Mada je Vrhovni sud uglavnom, ili ukinuo presude prvostepenih sudova, ili optuženima drastično smanjio kazne, bilo je i suprotnih slučajeva. Tako je, na primer, Vrhovni sud potvrdio presudu srpskog Okružnog suda u Prištini protiv poznate grupe **Naita Hasanija** osuđene 1997. godine na kazne zatvora u trajanju od pet do 20 godina.

Treći slučaj: Fljora Brovina

Sudski proces protiv lekarko, pesnikinje i poznate aktivistkinje sa Kosova, Fljore Brovine, izazvao je interesovanje i mnogobrojne reakcije, ne samo pravnika i intelektualnih krugova, organizacija za zaštitu ljudskih prava iz

Montirani procesi

sveta i Srbije, već i drugih nevaladinih organizacija i vlada u svetu. Fljora Brovina je presudom Okružnog suda u Nišu od 9. decembra 1999. godine osuđena na 12 godine zatvora za krivično delo terorizam. Ona se nalazi u zatvoru u Požarevcu od 20. aprila 1999, kada je od strane sprskih snaga bezbednosti lišena slobode ispred svoje kuće u Prištini.

Presudu su napadali zbog drastične povrede sudskog postupka i nedostaka dokaza advokati Husni Bitići, Živojin Jokanović, Branko i Milan Stanić (angažovani od strane Helsinškog odbora u Srbiji) i Rajko Danilović (angažovan od strane Fonda za humanitarno pravo). Predstavnik optužbe zatražio je da se žalbe odbiju kao neosnovane.

Veće petorice Vrhovnog suda Srbije na sednici održanoj 16. maja 2000. godine, donelo je odluku o ukidanju presude Okružnog suda u Nišu i vraćanju predmeta na ponovno razmatranje. U obrazloženje Vrhovnog suda ističe se da "izrečena presuda u jednom delu nije razumljiva, razloge za neke odlučujuće činjenice optužnica ne sadrži, dok su oni razlozi koji su dati u vezi sa bitnim činjenicama nejasni i u očitoj međusobnoj suprotnosti što se naglašava u onim razlozima o sadržini zapisnika i samih zapisnika, čime je učinjena bitna povreda odredbi krivičnog postupka...«. Ustvari, kaže Veće ovog suda, izrečenom presudom u poslednjem pasusu optužena se tereti da se »tokom marta i aprila 1999. godine, za vreme proglašenja neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja, angažovala na opremanju vojnih bolnica UČK i za tu nameru, a preko raznih međunarodnih humanitarnih organizacija, obezbedila velike količine lekova i raznog sanitetskog materijala«. Međutim, presuda za ove bitne kvalifikativne činjenice za primenu stava tri člana 139, KZJ, uopšte nema razloga, jer na osmoj strani obrazloženja stoji da se »saradnja optužene sa UČK odvijala za vreme neposredne ratne opasnosti ali i za vreme ratnog stanja«. Iz ovog obrazloženja nije uopšte jasno na osnovu kog dokaza je potvrdio ove ključne činjenice prvostepeni sud, a osim toga ni iz sadržine dokaza iznetih na glavnom pretresu ni iz kazivanja optužene ne može se trvditi sa sigurnošću da je učestvovala u aktivnostima koje joj se pripisuju... to ne proizilazi ni iz izjave optužene date 24. aprila, niti tokom njene dopune 29. aprila 1999. godine«.

Veće dalje u svom obrazloženju kaže takođe: »Pokazuje se nerazumljivim izricanje presude prvostepenog suda kada sud nalazi da je optužena u prvoj polovini 1999. godine učestvovala u formiranju terorističke bande UČK, što se razlikuje od opisa tog dela u optužnici, zbog čega je nejasno da li je optužena proglašena krivom zato što je formirala bandu UČK ili neku drugu grupu (bandu) koja je delovala u sastavu UČK, kojim povodom

treba uzeti u obzir da na strani 7 obrazloženja presude, delatnosti optužene sud karakteriše kao njenu saradnju sa neprijateljskom družinom UČK, zato iz toga proizilazi da se navodi presude, opozvane u tom delu, ne poklapaju sa obrazloženjem«.

Vrhovni sud Srbije nije uzeo u obzir zahtev advokata Rajka Danilovića da se Fljora Brovina oslobodi daljeg pritvora i to pomoću garancije u novcu, kao što nije prihvatio zahteve svih drugih advokata za njeno oslobađanje od optužnice zbog nedostatka dokaza.

Mada je ponovno razmatranje procesa protiv Fljore Brovine po rečima njenih branilaca trebalo da se održi do kraja juna, čini se da je ono odloženo za septembar. Advokat Husni Bitići je tokom boravka u Nišu, pre par dana, obavešten od sudije Marine Milanović, kod koje je predmet optužene Brovine, da se ponovno razmatranje sudskog procesa neće održati pre septembra zbog godišnjih odmora. Gospodin Bitići, koji je u početku bio skeptičan po pitanju ponovnog sudskog procesa zbog, kako kaže, velikog publiciteta koji je dat suđenju od samog početka, sada je optimista. Mada, kaže on, ima primedbi u vezi sa jednim stavom Vrhovnog suda koji smatra da izjave koje je gospođa Brovina dala pred policijom treba da se uzmu kao izjave date pred istražnim organima pošto je za vreme ratnog stanja postojala republička uredba, »policiji je dato pravo da izvrši neke istražne radnje u ime istražnog sudijek«. Zbog toga gospodin Bitići ocenjuje da se na ponovnom sudskom procesu očekuje ili odustajanje javnog tužioca od optužnice i oslobađanje gospođe Brovine iz zatvora, ili njeno kažnjavanje u vremenskom trajanju koje pokriva vreme provedeno u zatvoru. Bilo kako bilo, dok su u drugim slučajevima odluke Vrhovnog suda primenjivane u kraćem roku od strane prvostepenih sudova, u ovom slučaju se sudski proces protiv Fljore Brovine produžava.

Ovom prilikom treba napomenuti i drakonsku kaznu na 15 godina zatvora za bivšeg lidera Nezavisne unije studenata univerziteta u Prištini, Aljbina Kurtija, izrečenu u aprilu ove godine od strane suda u Nišu. Pošto gospodin Kurti nije prihvatio odbranu, već mu je ona određena po službenoj dužnosti, ne zna se da li je službeni advokat uložio žalbu na presudu Okružnog suda u Nišu, mada je tako nešto obećao na dan izricanja presude. A u vezi sa presudom grupi 143 Albanaca iz Đakovice izrečenoj u sudskom procesu bez presedana u praksi srpskog pravosuđa, njihovi advokati su uložili žalbe i očekuju odluke Vrhovnog suda Srbije.

Svi pomenuti slučajevi kao i mnogi drugi koje nisam naveo, po mišljenju organizacija za zaštitu ljudskih prava i mnogih srpskih i albanskih advokata,

Montirani procesi

dokazuju da »više sudske instance u Srbiji ipak poštuju zakon i dokaze«. To, kažu oni, daje nadu da će skoro sve presude prvostepenih sudova kojima su nevini Albanci sa Kosova osuđeni na drakonske zatvorske kazne biti ukinute od strane Vrhovnog suda Srbije. Istovremeno, takve odluke Vrhovnog suda treba da utiču i na prvostepene sudove da ubuduće pravilno primenjuju zakon o krivičnom postupku i sprovede čitavu sudsku proceduru i da suđenja vode u skladu sa domaćim i međunarodnim standardima fer i pravičnog suđenja, kada će dokazi biti odlučujući u izricanju kazni a ne politička opredeljenost, kako naglašava Fond za humanitarno pravo iz Beograda.

(20. septembar 2000.): Srpski mediji konačno su počeli da otkrivaju funkcionisanje »zatvorske mafije« po zatvorima u Srbiji, o kojoj sam pisao još u martu ove godine. Tadašnje glasine da »albanske porodice za oslobađanje svojih najbližih iz srpskih zatvora plaćaju velike svote novca« (čitaj nemačke marke), ovih dana potvrđuju i srpski zvaničnici. Tako, višegodišnji direktor Kazneno–popravnog doma u Sremskoj Mitrovici, Trifun Ivković, ovih dana razrešen sa ove funkcije, optužuje funkcionere Ministarstva pravde Srbije da su »zaradili velike pare puštajući albanske teroriste iz zatvora«. Ovu optužbu direktor Ivković potkrepljuje sledećim podacima: »Pomoćnik ministra pravde zadužen za zatvore (ne spominje mu ime, ali on se zove Zoran Stefanović) potrošio je od 1998. godine, preko jedne firme iz Zemuna, tri miliona nemačkih maraka za navodno krećenje zatvora na Kosovu«. On kaže: »Ovo im nije bilo dovoljno, pa su počeli da zarađuju pare i oslobađanjem albanskih terorista iz naših zatvora«. Pošto je potrebno najmanje mesec dana da neko bude pušten iz zatvora i da to ima legalnu formu, »za to vreme iz Ministarstva se obaveštavaju advokati koji zatim preuzimaju stvari u svoje ruke i završavaju to na Kosovu sa albanskim porodicama, ubedivši ih da imaju uspeha u oslobađaju zatvorenika. Za ovo su Albanci plaćali od 5.000 do 20.000 DM po osobi«. Tu su učinjene velike mahinacije »ali Sremska Mitrovica je uspela da se njima suprotstavi«, kaže Ivković.

Na ovu izjavu bivšeg direktora zloglasnog zatvora u Sremskoj Mitrovici reagovao je predsednik Avokatske komore Srbije, Branislav Tapušević. Za dnevnik »Glas javnosti« on je rekao da su »sve to stvari koje zahtevaju pažnju tužilaštva jer je reč o ozbiljnim prekršajima u sferi davanja i primanja mita. Nadležni javni tužilac odmah treba da zahteva dodatne podatke od policije a nakon toga da inicira istragu. Ako advokatska komora dobije neku žalbu protiv nekog advokata odmah treba da je prosledi tužilaštvu, a disciplinski organi nakon reakcije tužilaštva i početka istrage baviće se njihovim statusom u ovoj organizaciji«. On naglašava da »niko ne sme

da bude zaštićen ako je uradio nešto slično«, dodajući da »dodatni značaj slučaju daje i politička dimenzija, pošto je reč o zatvorenim Albancima u našim zatvorima«. Za ove mahinacije srpskih advokata koji su poslužili kao most između Ministarstva pravde Srbije i upravnika zatvora, pričalo se otvoreno po celoj Srbiji. Gospodin Tapušković je upoznat sa takvim postupcima advokata (njihova imena zna, pošto ih je mali broj), i zato njegova konstatacija da »ako organizaciji koju on vodi stigne neka žalba, proslediće se tužilaštvu«, deluje smešno i cinično.

U zatvorima još 632 kosovska Albanaca

(22. juli 2000.): Sudsko veće okružnog suda u Požarevcu, kojem je predsedavao sudija Nikola Vazura, osudio je danas na po 22 meseca zatvora trinaestoricu Albanaca iz sela Vranić kod Suvereke. U sudskom procesu održanom 2. novembra, 1999. godine u Okružnom sudu u Prokuplju, sudsko veće, kojem je predsedavao sudija Branislav Đ. Niketić osudilo je **Rahmana Bašu, Muhameda Bašu i Avdulaha Koljgecija** na po 14 godina zatvora, a **Ramiza Lošija, Rizu Koljgecija, Destana Koljgecija, Redžepa Lužu, Arbena Bašu, Hajrulaha Matošija, Hisni Bašu, Sadika Račija, Avnija Koljgecija, Arbena Lugadžijua, Alberta Koljgecija** na po 15 godina zatvora. Osuđeni **Muhamet Baša**, kako nas je obavestio advokat Husni Bitići, umro je u zatvoru 12. decembra, 1999. godine zbog bolesti i starosti.

Sudski proces u Požarevcu je održan na osnovu odluke Vrhovnog suda Srbije koji je ukinuo presudu prvostepenog suda i zatražio ponovni sudski proces, tražeći istovremeno da se on održi u sudu u Požarevcu, kao nadležnom za procese koji pripadaju Okružnom sudu u Prizrenu. Vrhovni sud je u svojoj odluci istakao da su osnov za ovakav stav bile primedbe advokata Husni Bitićija sadržane u žalbi protiv presude prvostepenog suda u Prokuplju.

Gospodin **Bitići** izjavio je listu »Zeri« da je u ponovljenom procesu predstavnik optužbe izvršio prekvalifikaciju krivičnog dela sa »krivično delo terorizam na krivično delo udruživanje radi neprijateljske delatnosti«, za koje je predviđena kazna od šest meseci do pet godina zatvora. On izražava veliko zadovoljstvo što barem jedan srpski sud, u ovom slučaju Vrhovni sud Srbije, koriguje drastične povrede krivičnog postupka i zakona na snazi, učinjene od strane prvostepenih sudova zahtevajući ponavljanje sudskih postupaka ili donošenje odluke o smanjenju kazni. Gospodin Bitići naglašava da je ova grupa, koja pripada velikoj grupi uhapšenih iz sela Vranić kod Suve Reke, uhapšena 28. septembra, 1998. godine a njihovo oslobađanje se očekuje 28. jula ove godine, kada im ističe kazna zatvora od 22 meseca.

Montirani procesi

(28. oktobar 2000.): Nakon jučerašnjeg sastanka u Ministarstvu pravde Srbije sa predstavnicima Visokog komesarijata UN za ljudska prava, pomoćnik ministra pravde Zoran Stevanović saopštio je da je od 2050 zatvorenih Albanaca u toku 1998/99. koji su prebačeni u zatvore u užoj Srbiji, zaključno sa 27. oktobrom oslobođeno njih 1388, dok se u zatvorima nalaze još 632 osuđena lica i 30 osoba koje imaju status pritvorenika. Stevanović je takođe najavio da će iz zatvora u Sremskoj Mitovici uskoro biti pušteno još deset preostalih Albanaca.

Međutim, koministar Sead Spahović izjavio je da je njegov lični stav ali i stav Ministarstva pravde da »u zemlji ne postoji nijedan politički zatvorenik«, uz zalaganje za »hitno suđenje pesnikinji i lekarki Fljori Brovini«. Inicijativu za njeno oslobađanje pokrenuo je predsednik Jugoslavije, Vojislav Koštunica, ali je savezni ministar pravde u ostavci, radikal Petar Jojić, odbio njeno sprovođenje uz obrazloženje da je »reč o osobi koja je optužena za teška krivična dela i o tome će odlučivati sud«. U vezi sa stavom ovog ministra, Spahović je rekao da je mišljenje saveznog ministra pravde konsultativno i ne obavezuje predsednika SRJ. Kada je reč o 145 Albanaca iz Đakovice optuženih za terorizam i neprijateljsku delatnost, Spahović je rekao da je potrebno da drugostepeni sud što pre odluči o njihovim žalbama. Drugi koministar, Dragan Šubašić, zatražio je od UN da se posvete više zatvorenim i nestalim nealbancima na Kosovu, jer to »ide jako sporo, a rešenje tog problema pomoglo bi demokratske procese u SRJ«.

Prema beogradskim medijima, specijalni izaslanik Visokog komesarijata UN za ljudska prava i uhapšena lica u vezi sa krizom na Kosovu, Henrik Amneus, upoznao je sagovornike sa nadležnostima koje ima, naglašavajući da je njegova funkcija uspostavljena skoro i da je to nepolitički položaj. On je kazao da je Komesarijat svestan da postoje dve strane medalje i da zato njegov mandat obuhvata sva uhapšena lica nezavisno od njihove nacionalne, verske ili političke pripadnosti. Šef kancelarije Visokog komesarijata u Beogradu, Barbara Dejvis, naglasila je da su predstavnici ovog Komesarijata posetili sve zatvorenike u zvaničnim zatvorima na Kosovu i da njena komisija nastoji da ustanovi ko su lica koja se drže u takozvanim privatnim zatvorima na Kosovu«.

Na predlog Jugoslovenskog komiteta pravnika za ljudska prava

Očekuje se usvajanje Zakona o opštoj amnestiji

(17. oktobar 2000.): Međunarodni pritisci na nove jugoslovenske »demokratske« vlasti za oslobađanje svih političkih zatvorenika čini se da daje prve rezultate. Predsednik Jugoslavije Vojislav Koštunica, koji je prošle sedmice, prilikom susreta sa ministrom za spoljne poslove Francuske,

Iberom Vedrinom, izjavio da »oslobađanje albanskih zatvorenika treba usloviti oslobađanjem oko hiljadu srpskih zatvorenika i drugih nealbana koji se nalaze po albanskim zatvorima na Kosovu«, sada je promenio stav. Početkom ove sedmice on je pozvao na razgovor rukovodioce Jugoslovenskog komiteta pravnik za ljudska prava iz Beograda, Biljanu Kovačević–Vučo i Gradmira Nalića, sa kojima je razgovarao o mogućnosti za oslobađanje svih političkih zatvorenika u zemlji. Biljana Kovačević–Vučo izjavila je za list »Zeri« da je predsednik Koštunica izrazio punu spremnost za to ali da traži formu pravne realizacije, pošto on nema zakonskih nadležnosti da proglasi opštu amnestiju. Koštunica je zatražio da se pripremi sveobuhvatni pravni akt za amnestiju svih političkih zatvorenika u Jugoslaviji, izuzev onih koji su optuženi za ratne zločine. Dakle, ovim aktom, kaže gospođa Kovačević–Vučo, obuhvatili bi se svi Albanci koji se trenutno nalaze po zatvorima u Srbiji. Zbog toga je predsednik zatražio od stručnjaka ove nevladine organizacije da pripreme predlog zakona o opštoj amnestiji koji bi novi jugoslovenski parlament usvojio kao prvi zakonski akt nove vlasti. Gospodin Koštunica je rekao da to treba učiniti i zbog licitacije sa mnogim imenima i istovremeno izrazio zabrinutost zbog daljeg zadržavanja u zatvoru gospođe Fljore Brovine i zahtevao od gospođe Kovačević i gospodina Nalića da se nađe način da se ona što pre oslobodi. Gospođa Kovačević–Vučo kaže da će tekst predloga zakona biti gotov za nekoliko dana i dostavljen kabinetu predsednika i Saveznoj vladi na razmatranje i usvajanje. Međutim, kaže ona, usvajanju ovog akta treba da prethodi jedna snažna medijska kampanja koja će pripremiti javnost u Srbiji da ona ne bi optužila predsednika za »nacionalnu izdaju«.

(20.oktobar 2000.): Ekipa pravnih stručnjaka iz Jugoslovenskog komiteta pravnik (JUKOM) koju sačinjavaju dr Stefan Lilić, **dr Stanko Pihler, advokati Biljana Kovačević–Vučo, Gradimir Nalić, Mirna Kosanović, Đorđe Mamula, Dejan Milenković i Milan Simić**, na zahtev jugoslovenskog predsednika Vojislava Koštunice pripremila je predlog zakona o amnestiji kojim treba da se oslobode od izdržavanja kazni, odnosno krivičnog gonjenja, građani protiv kojih su započeti ili okončani sudski procesi. Ovim zakonom treba da budu obuhvaćeni svi oni koji se nisu odazvali pozivima za mobilizaciju ili su dezertirali iz jedinica VJ, lica osuđena za verbalni delikt, kao i građani albanske nacionalnosti sa Kosova protiv kojih su vođeni politički procesi i koji su od strane srpskih sudova optuženi ili osuđeni za krivična dela neprijateljske delatnosti i terorizam.

Jedan od autora ovog predloga zakona, advokat Đorđe Mamula, naglašava da »amnestija treba da označi i početak definitivnog raskida sa represivnim autoritarnim režimom Slobodana Miloševića i kraj svih ratova na ovim prostorima«. On kaže da je amnestija uvek bila bilans jedne politike, u ovom slučaju politike koja je odnela mnoge živote i posejala

Montirani procesi

»crne barjake diljem Srbije, Bosne, Hrvatske i Kosova«. On je ubeden da će se usvajanjem ovog zakona promeniti i politička klima na celom prostoru bivše Jugoslavije, i to bi bio potez koji bi dokazao da »Jugoslavija zaista čini korake u pravcu razvoja demokracije i pridružuje se drugim evropskim demokratskim zemljama«.

Šta je rečeno na tribini o Zakonu o amnestiji

(5. novembar 2000.): U cilju medijske podrške usvajanju zakona o opštoj amestiji u Jugoslaviji, juče je u Centru za kulturnu dekontaminaciju u Beogradu održana tribina posvećena značaju ovog zakona. Na tribini su učestvovali sastavljači predloga zakona, Biljana Kovačević–Vučo, Đorđe Mamula i dr Dušan Janjić.

Biljana Kovačević–Vučo, predsednica Jugosloveskog komiteta pravnika, rekla je da je u junu 1999. godine ova organizacija otpočela kampanju za amnestiranje svih onih koji su odbili da se mobilišu ili su dezertirali iz rata još od 1992. godine, ne znajući za situaciju sa kosovskim Albancima, koji su smešteni po zatvorima u Srbiji, i ne očekujući da će u Srbiji početi još veći teror režima od onog pre i za vreme bombardovanja. Amnestija je osetljiv pravni instrument ali i potreba da bi se počeo novi život poverenja, jer oni koji su činili krivična dela nikada ne bi to uradili da nisu živeli pod ovim režimom, kazala je ona.

Srpska javnost bi sa lakoćom prihvatila amnestiranje onih koji su izbegli vojnu obavezu ili dezertirali, jer je reč o velikom broju ljudi još od 1992. godine. Međutim, istakla je gospođa Kovačević–Vučo, najosetljivija tačka, kada je u pitanju zakon o amnestiji je amnestiranje uhapšenih Albanaca. Ljudi u Srbiji ne znaju da je oko 3 hiljade Albanaca na ovaj ili onaj način prebačeno u srpske zatvore. Sudski postupci koji se vode protiv njih u najgorem smislu reči podsećaju na staljinističke procese, ocenila je Kovačević–Vučo. Bez ikakvih dokaza, na paušalan način i samo na osnovu činjenice da je neko Albanac, on se osuđuje na najdrastičniju kaznu. Verujem, kazala je ona, da ova situacija postaje jasnija nakon oslobađanja Fljore Brovine koja je simbol žene lekarke i pesnikinje. Ljudi sada polako počinju da shvataju koje ljude je ovaj režim optužio za terorizam. Dakle, kada se spomenu Albanci, prva asocijacija je terorizam. Ovu nepravdu koju je režim naneo Albancima mi hoćemo da ispravimo pomoću nove javnosti i novih organa vlasti... Ali žrtva ovog režima su i mnogi nevini, pretučeni, uhapšeni i osuđeni građani ove zemlje kao i svi mi zajedno, kaže ona. Godinama su nam indukovane predrasude o Albancima i ovde, nažalost još takve predrasude postoje. Ali, sada kada smo od Miloševićevog režima svi mi optuženi za iste one stvari koje su pre bile rezervisane za Albance kao teroriste, treba da shvatimo njihovu poziciju, rekla je gospođa Kovačević–Vučo.

Ona je istakla da se aktom amnestije ljudi ne oslobađaju krivice, ne proglašavaju nevinim, što podrazumeva da su oni izvršili krivična dela a da je vlast ona koja u određenom trenutku shvata da procesi i presude protiv njih gube svaki smisao, da su to političke kazne, i time pokazuje dobru volju da se započne novi život. Zato, rekla je ona, »mi treba da budemo oni koji će ubediti javnost i vlast da je amnestija velika nužnost i da svi oni koji su izvršili neko krivično političko delo ne bi to uradili da nisu živeli u uslovima represivnog, diktatorskog režima koji je bio sklon da vodi politiku aparthejda, posebno na Kosovu«.

»Mislim da će zakon proći u Saveznom parlamentu ubrzo kao prvi zakon nove demokratske vlasti«. »Međutim«, podvukla je gospođa Vučo, »teže će proći prihvatanje amnestije za Albance, jer su oni postali sinonim za terorizam. Tako da prilikom kampanje treba da vodimo računa da će biti negativnih reakcija građana Srbije, ali konkretnim činjenicama treba objasniti da je više bilo zatočenih Albanaca.... Mi znamo koliko je bilo manipulacija političkim stavovima, tako da je politički stav Albanaca za nezavisnost Kosova, za posebnu državu, u jednom delu javnosti lako identifikovan kao akt terorizma.... Mi smo svi živeli u jednom zatvoru gde su komandanti logora podsticali jednog protiv drugog, i trebaće nam snage i veliki trud da bismo prevazišli ovu traumu i shvatili da ljudi imaju različite političke stavove i ubeđenja i koja se ne zasnivaju unapred na nacionalnoj pripadnosti, kako su nas učili do sada«. Dakle, nemaju svi Albanci isti politički stav, kao što nemaju ni svi Srbi. Međutim, »jedan njihov veliki broj radi ostvarenja političkog stava bio je nateran da čini krivična dela, jer je živio u represivnom sistemu, gde u suštini nije bila dozvoljena ni javna reč«. Zbog toga ovo je poenta amnestije gde se »ne amnestira terorizam, već se amnestira manipulacija vlasti sa krivičnim delom koja se zove terorizam u ime onoga što neko ima drugačiji politički stav«, završila je izlaganje Biljana Kovačević–Vučo.

Advokat Đorđe Mamula, konsultant u izradi teksta predloga zakona o amnestiji, rekao je da je on izrađen na osnovu nekih prikupljenih činjenica. »Konstatovali smo da je u toku poslednjih šest-sedam meseci iz srpskih zatvora oslobođeno mnogo građana protiv kojih nije vođen nikakav postupak, zbog čega se čini da su više imali status zarobljenika nego osumnjičenih osoba. Dok mi ovde razgovaramo o ovoj temi, nekoliko stotina ljudi i dalje se drži u srpskim zatvorima kao na primer, u Sremskoj Mitrovici oko 650, u Zabeli kod Požarevca nekoliko stotina, i oni u opšte nisu ispitivani, jer nije pokrenut nikakav krivični postupak protiv njih i ne zna se da li će uskoro biti pušteni iz ovog zatočeništva ili će se protiv njih voditi krivični postupak«. Po Mamulinim rečima, neke osobe koje su izvedene pred sud i osuđene, osuđene su po jednom od najrigoroznijih zakona o krivičnom postupku u ovom delu Evrope, koji je usvojen 1976. godine i koji ostaje i dalje na

Montirani procesi

snazi u SRJ bez ikakvih izmena. On je rekao da se zakonom o amnestiji obuhvataju krivična dela kao što su – napad na društveno uređenje, poziv na nasilnu promenu ustava, oružani ustanak, uvreda ugleda SRJ, nasilni ustanak, udruživanje radi neprijateljske delatnosti kao i neodaziv i odbijanje vojne dužnosti, odbijajne uportebe oružja...

Dr Dušan Janjić rekao je da akt amnestije nije akt slabosti, već akt moći i jasnog opredeljenja za najmanje tri stvari: poštovanje ljudskih prava, vladavinu prava i diskontinuitet sa diktaturom. Ovde je reč o konkretnim rešenjima sa političko-pravnog aspekta. Bez jasnog diskontinuiteta sa diktaturom Miloševića, ni Srbija, niti neka druga zajednica sa Crnom Gorom ne može se izgraditi kao demokratska država, smatra dr Janjić. Jer Milošević je vladao pomoću mržnje i nasilja, represije i drugih instrumenata kao što su novac, propaganda i drugo. Ovde je mržnja uvedena kao kriterijum u stavu prema drugima počevši od Slovenaca, Vatikana, Kominterne, Albanaca a završili smo sa samima sobom. Diskontinuitet podrazumeva odustajanje i zaborav jezika mržnje kao sredstva manipulacije i mobilizacije masa i glasača, i uvođenje jezika dijaloga, argumenta i vladavine prava. »Zato«, nastavio je dr. Janjić, »molio bih da oni koji će odlučivati u jugoslovenskom parlamentu ne posmatraju Albance po njihovoj dosadašnjoj optici, prema floskulama »šiptari«, »neprijatelji«, »teroristi« i drugo, već da ih posmatraju kao Albance i kao ljude koji imaju svoj identitet, svoja velika neslaganja sa ovom državom, ali koji su i građani. Ovim aktom, možda kasno, pokazuje se poštovanje ljudskih prava na celoj teritoriji i za sve građane, uključujući i teritoriju Kosova i Albance. Ali ovim zakonom-aktom, stvaraju se uslovi da međunarodna vlast i nova lokalna vlast na Kosovu na sličan način odgovori, kada su u pitanju tamošnji Srbi. Jer, krajnje je vreme da se kaže šta se dogodilo sa nestalim Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti na Kosovu i šta se dešava sa onima kojima se na Kosovu sudi za akt terorizma... Dakle, ovim aktom se stvara pravni osnov i za amnestiju Srba i pripadnika drugih nacionalnosti na Kosovu za koje se nadamo da su živi« završio je gospodin Janjić.

Savezna vlada utvrdila predlog zakona o opštoj amnestiji

Nisu obuhvaćene osobe optužene i osuđene za terorizam

(11. januar 2001.): Jugoslovenska vlada je utvrdila predlog zakona o amnestiji koji se odnosi na lica koja su izvršila krivična dela protiv Vojske Jugoslavije, ustavnog poretka SRJ, a predviđa se i smanjenje kazni za jedan određeni broj zatvorenika. Ovo je na konferenciji za štampu saopštio savezni Ministar pravde, dr Momčilo Grubač, koji je rekao da se procenjuje da će ovom amnestijom biti obuhvaćeno najmanje 33-34 hiljade osoba osuđenih za krivična dela protiv VJ. On je precizirao da se procenjuje da samo za krivično delo neodazivanja na vojni poziv amnestiji podleže 24 hiljada ljudi. To su, po njemu, uglavnom mladi ljudi koji se nalaze van zemlje u strahu

od krivičnog gonjenja. Kada zakon bude usvojen, neće više biti razloga za strah i oni će moći da se vrate u zemlju.

Ministar Grubač je istakao da će od odgovornosti biti amnestirana ona lica koja su izvršila krivična dela protiv ustavnog poretka SRJ koja obuhvataju: udruživanje radi neprijateljske delatnosti, sprečavanje borbe protiv neprijatelja, oružani ustanak, poziv na nasilnu promenu ustavnog poretka i povreda ugleda SRJ. On je rekao da je predviđeno da se uhapšenima smanje kazne za četvrtinu. Iz ovoga će biti izuzeti zatvorenici koji su osuđivani za najteža krivična dela—terorizam, zločin protiv čovečnosti i genocid, kao i za proizvodnju i promet narkotika.

»Opšta amnestija za osuđena lica je odgovor na opravdane zahteve koji su se čuli u toku pobune po zatvorima u Srbiji i koji su upozorili na nehumane uslove koji vladaju u zatvorima. Amnestija je vid kompenzacije za ono što su ti građani doživeli u zatvorima« rekao ministar. On je dodao da amnestijom nisu obuhvaćena ni lica koja su optužena za terorizam, ili je postupak protiv njih u toku i to se uglavnom odnosi na kosovske Albance. »Krivično delo terorizma nije obuhvaćeno predlogom zakona, jer je to teško krivično delo, a i to bi bilo u suprotnosti sa međunarodnim konvencijama za borbu protiv terorizma koja obavezuju i našu zemlju«, rekao je on.

Ministar Grubač je naglasio da postoje pokazatelji da procesi protiv Albanaca koji su optuženi za ovo krivično delo nisu vođeni korektno i da je u mnogim slučajevima krivično delo kvalifikovano kao terorizam, iako postoji drugo biće krivičnog dela. On je ocenio da su greške u ovim postupcima učinjene »zbog okolnosti događaja tokom proteklih godina, ali i zbog određenih političkih stavova«. Zato, dodao je jugoslovenski ministar pravde, »ove greške će se korigovati zakonskim putem, jer je amnestija obavezan put za korigovanje tih grešaka«. On je dodao da će ovih dana zajedno sa jugoslovenskim premijerom posetiti vršioca dužnosti predsednika Vrhovnog suda Srbije da bi mu skrenuli pažnju na to da žalbe koje su podnete protiv tih presuda nisu razmotrene na vreme. Grubač je podvukao da amnestija ne treba da se izjednačava sa oprostom, jer je ovo poslednje, čin milosrđa predsednika republika prema određenim osobama pojedinačno, dok amnestija podrazumeva neodređene osobe pojedinačno i obavlja se zakonom, kazao je Grubač na kraju i dodao da je predlog zakona upućen u četvrtak Saveznom parlamentu na usvajanje.

Biljana Kovačević–Vučo, predsednica JUKOM-a i inicijator donošenja zakona o opštoj amnestiji političkih zatvorenika, kaže da sama reč terorizam ne može figurirati u tekstu zakona, zbog činjenice da se tome protivi i međunarodna zajednica, koja bi reagovala oštro zbog stavova prema borbi protiv terorizma u mnogim zemljama sveta. Sa druge strane, kada bi se zakonom obuhvatilo delo terorizma onda bi se amnestirali ne samo Albanci, već i mnogi politički, vojni i policijski srpski funkcioneri za takva dela

Montirani procesi

izvršena na Kosovu, a koji obavezno moraju da odgovaraju pred zakonom. Zato, kaže gospođa Kovačević, koja se zalaže za oslobađanje svih Albanaca iz srpskih zatvora, bilo je nemoguće da u zakonu figuriraju samo Albanci a ne i drugi osumnjičeni, optuženi i osuđeni za terorizam. Ona izražava ubedenje da će i pored takve formulacije predloga zakona, svi Albanci optuženi i osuđeni za ovo delo koji se nalaze u srpskim zatvorima biti oslobođeni po drugim zakonskim i političkim osnovama kao što su pojedinačna razmatranja svake optužnice i presude kako od strane Vrhovnog suda Srbije tako i od prvostepenih sudova, kao i abolicija i oprosta od strane saveznih organa koji imaju takve nadležnosti, zaključuje gospođa Kovačević-Vučo.

Nakon utvrđivanja predloga zakona o opštoj amnestiji u Jugoslaviji

Nezadovoljstvo i kritike nevladinih organizacija

(12. januara 2001.): Obrazloženje predloga zakona o amnestiji koju je dao savezni ministar pravde Momčilo Grubač, a pogotovo deo koji se odnosi na neobuhvatanje lica optuženih ili osuđenih za krivično delo terorizma, mnoge nevladine organizacije i advokati iz Beograda nazivaju neosnovanim i čudnim. Jer upravo za to delo, koje nije dokazano nijednim argumentom, optuženi su i osuđeni skoro svi Albanci sa Kosova koji se trenutno nalaze u srpskim zatvorima.

U Fondu za humanitarno pravo i Helsinškom odboru za ljudska prava u Srbiji izražavaju ogorčenje takvim stavom nove jugoslovenske vlasti, naglašavajući da će njihove reakcije uslediti nakon upoznavanja se celinom teksta predloga zakona zbog čega će i početi kampanju pritiska na vlast za puštanje svih Albanaca iz zatvora u Srbiji.

Za sada je samo predsednica JUKOM-a, **Biljana Kovačević-Vučo**, izrazila razumevanje za obrazloženje jugoslovenskog ministra pravde, dodajući da ako bi zakon uključio delo terorizma time bi bili obuhvaćeni i bivši politički, vojni i policijski funkcioneri režima Slobodana Miloševića koji treba da odgovaraju za terorizam nad Albancima na Kosovu. Zato je, kaže gospođa Vučo, koja se zalaže za oslobađanje svih zatvorenih Albanaca, bilo nemoguće da u zakonu figurišu samo Albanci a ne i drugi osumnjičeni, optuženi ili osuđeni za terorizam... Ona kaže da će njena organizacija u saradnji sa sličnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava u Srbiji početi kampanju pritisaka na aktuelnu jugoslovensku vlast da nađe formu za što skorije oslobađanje svih Albanaca iz zatvora u Srbiji.

Međutim, beogradski advokati Rajko Danilović i Dragoljub Todorović vrlo su kritični prema tekstu predloga zakona o amnestiji, nazivajući obrazloženje ministra »neviđenim licemerjem« koje ide na štetu Albanaca koji se nalaze u srpskim zatvorima.

Rajko Danilović kaže da je odbijanje unošenja u predlog zakona člana 125 KZJ, koji sankcioniše krivično delo terorizma, takođe nezakonito, jer ovde nije reč o sudskim procesima koji su vođeni prema zakonu o krivičnom postupku, već je reč o montiranim političkim procesima, što priznaje i sam savezni ministar pravde. Ministar, kaže Danilović, upada u kontradikciju i kada kaže da će sudovi korigovati ove greške, jer se zna da su sudovi upravo namerno učinili te greške. Danilović kaže da se, na žalost, ovaj predlog zakona ne odnosi na Albance već na one koji su izvršili dela iz vojnog domena i kriminala. Tako, naglašava on, »amnestira« se terorizam učinjen nad Albancima od strane srpske države kao što se »amnestira« zloupotreba policije, tužilaštva i sudova koji su montirali ove procese.

Advokat **Dragoljub Todorović**, koji je branio mnogo Albanaca sa Kosova u sudskim procesima, ne slaže se sa konstatacijom gospođe Kovačević–Vučo da bi predmetni zakon obuhvatio i funkcionere bivšeg režima Miloševića, jer, kaže on, protiv njih nije počeo nikakav zakonski postupak a zakon ne može važiti retroaktivno. On odbacuje i obrazloženje ministra Grubača da delo terorizma nije uneseno zbog obaveze koju Jugoslavija ima u odnosu na međunarodne konvencije, naglašavajući da u mnogim državama koje takođe obavezuju ove konvencije postoji amnestija za terorizam. Advokat Todorović, koji je uvek bio jedan od najvećih kritičara sudskih procesa protiv Albanaca, kaže da, na žalost, neobuhvatanjem dela terorizma ovim predlogom zakona, odnosno člana 125 KZJ, i kosovski Albanci optuženi i osuđeni prema članu 136, stav 2 KZJ, potpadaju u ovu grupu pošto se ovaj stav vezuje za član 125, KZJ, dakle za delo terorizma.

Oba advokata kažu da treba sačekati debatu koja će se voditi oko ovog predloga zakona u jugoslovenskom parlamentu, i nadaju se da će reakcije koje će uslediti i pritisci koji će se vršiti na jugoslovensku vladu iz zemlje i sveta imati pozitivan efekat i da će Albanci u srpskim zatvorima biti oslobođeni.

Dr Dušan Janjić u otvorenom pismu ministru pravde Jugoslavije

»Zašto nisu amnestirani kosovski Albanci«?

(15. januara 2002.) :

Poštovani gospodine ministre,

Obraćam Vam se povodom Vaše konferencije za štampu, 11 januara 2001, na kojoj ste obavestili javnost o predlogu Zakona o amnestiji koji su pripremili Vaše Ministarstvo i Vlada. Tom prilikom ste saopštili da ste odlučili da ne budu amnestirani jugoslovenski građani albanske nacionalnosti s Kosova koji se zbog optužbi ili osuda za delo terorizma

Montirani procesi

nalaze u zatvorima u Srbiji.

Smatram da je odluka pogrešna i da pokazuje da sadašnja savezna vlast nije spremna, a možda ni sposobna za raskid s Miloševićevom politikom, naročito s etnonacionalizmom. Uz to, nespremnost na jednostrani akt povratka poverenja otežaće rešavanje pitanja Kosova, otklanjanje problema na jugu Srbije, odnosno u Preševskoj dolini, a umanjuje i šanse za uključenje u efikasniju zaštitu prava i života Srba na Kosovu.

Kažete: »Amnestijom nisu obuhvaćeni optuženi i osuđeni za terorizam« (Večernje Novosti od 12. januara 2001.). Dalje: »*Krivično delo terorizma nije bilo moguće obuhvatiti Zakonom o amnestiji, iako je bilo velikih pritisaka da se to učini...*«

Pretpostavljam da ovo govorite u ime Vlade. Vama, kao i svima nama koji smo učestvovali, na primer, u radu ekspertskeg tima nevladine organizacije Jugoslovenski komitet pravnika za zaštitu ljudskih prava, znano je da je bilo moguće da se Zakonom obuhvati i amnestija političkih zatvorenika građana SRJ, odnosno Srbije koji su uhapšeni na Kosovu, a optuženi ili za udruživanje radi neprijateljskog delovanja ili za terorizam. Naravno, amnestija se ne bi odnosila na one za koje je pouzdano utvrđeno da su učinili delo ratnog zločina.

Moram da priznam da i sada smatram da postoje razlozi koje bi Savezna skupština trebalo da uvaži i da amnestira albanske zatvorenike. To su:

- *uspostavljanje vladavine prava i puno poštovanje i zaštita ljudskih prava mora se odnositi na čitavu teritoriju SRJ, dakle i na Kosovo i na sve građane bez obzira na nacionalnu pripadnost, te i na pripadnike albanske zajednice;*
- *potvrdilo bi se i vršenje pravne vlasti federalnih organa nad Kosovom, koje se, trenutno, nalazi pod faktičkom civilnom upravom UNIMK-a, a pod vojnom kontrolom KFOR-a;*
- *stvorila bi se pravna, a naročito moralna i politička obaveza svih subjekata na Kosovu, posebno organa UNMIK-a i KFOR-a da sarađuju s organima SRJ u pronalaženju i oslobađanju Srba koji su kidnapovani ili uhapšeni od strane albanskih paravojnih i paramilicijskih formacija;*
- *ojačala bi se pozicija organa SRJ u neizbežnom, a teškom procesu pregovaranja o statusu Kosova i upravom nad njim. Time bi se potvrdila i ozbiljnost poziva na razgovor koji su albanskim vođama javno upućivali Predsednik SRJ i pojedini savezni ministri.*

Što se tiče “velikih pritisaka da se to učini”, lično bih Vam bio zahvalan da obavestite javnost o tome ko je, kada, kako, i na koga “vršio pritisak”. Naravno, da bih kao građanin bio tužan i postiden ako bi se ispostavilo da su, na primer, izjave koje je Predsednik SRJ davao po ovom pitanju bile iznuđene

nečijim pritiskom. Jedini “pritisak” zbog koga sam lično učestvovao u aktivnostima nevladinih organizacija, a pre svega *Jugoslovenskog komiteta pravnika za ljudska prava i Foruma za etničke odnose*, koje su, od jula 1999. godine, vodile kampanju za amnestiju i rehabilitaciju žrtava kršenja ljudskih prava i sloboda od strane mилошевићevskog režima, je bilo moje lično uverenje da izgradnja buduće Srbije i SR Jugoslavije kao demokratskih država nalaže raskid s nedemokratskim režimom i nepoštovanjem vladavine prava. Tu je i nastojanje da se pomogne u obustavljanju oružanog sukobljavanja države i građana, u stvaranju uslova za političko rešenje problema Kosova i juga Srbije, u stvaranju pretpostavki za izgradnju međusobnog poverenja i suživota građana, naročito Srba i Albanaca na Kosovu i na čitavoj teritoriji SR Jugoslavije.

Vaš argument da bi amnestija “za ovo teško krivično delo bilo suprotno međunarodnim konvencijama o borbi protiv terorizma koje obavezuju i našu zemlju”, me podstiče da Vam, kao ministru pravosuđa, postavim nekoliko pitanja:

prvo, s obzirom da se ove konvencije odnose na međunarodni terorizam, ne idete li dalje čak i od kvalifikacija pod kojima su ovi ljudi hapšeni?

drugo, da li Vaše Ministarstvo planira da Vladi i Saveznoj skupštini predloži da ratifikuje konvencije koje nisu ratifikovane, kao i koje mere planirate da preduzmete radi postupanja po ovim konvencijama? Nije valjda da je neamnestiranje Albanaca jedino što imate spremljeno?

Samo da se podsetimo, gospodine Ministre, u zatvorima u Srbiji je bilo 2.100 pripadnika albanske zajednice. Najveći broj njih su civili koje su MUP ili VJ lišili slobode tokom oružanih akcija na Kosovu 1999. godine. Do 13. oktobra 2000. godine, na slobodu je pušteno oko 1.250 Albanaca. Od lica koja su u zatvorima u Srbiji oko 200 su zatvorenici Albanci koji izdržavaju kaznu za nepolitička dela. Naravno, zamolio bih Vas da pojasnite da li će i njima biti smanjena kazna po predlogu Vašeg Ministarstva i Vlade. Dakle, oko 650 političkih zatvorenika Albanaca trebalo je da bude amnestirano. Verujem da na ove ljude mislite kada govorite o “jednom broju naših građana albanske narodnosti”.

Vi kažete da je značajan broj slučajeva “gde postupci ili pravne radnje nisu korektno vođeni. Mnogi slučajevi okvalifikovani kao terorizam ne potpadaju pod to delo” (Danas, 12. januar 2001.). To ohrabruje, jer nam govori da je od strane Vašeg Ministarstva izvršen uvid u konkretne sudske procese. Međutim, začuđuje nastavak Vašeg iskaza da je u pitanju greška do koje je »došlo pod uticajem političkih stavova, koji su vladali u to vreme«.

Voleo bih da me ispravite ukoliko grešim, ali čini mi se da je na Kosovu

Montirani procesi

godinama vođena politika kršenja ljudskih prava svih, posebno Albanaca, da su primenjivane mere diskriminacije i represije protiv Albanaca, uključujući i mere progona radi etničkog čišćenja. Takođe, čini mi se da je na Kosovu bio i rat. Nikako ne može biti govora o greškama, jer je reč o politici koja je činila samu suštinu Miloševićeve diktature. Naravno, to ne amnestira od odgovornosti one Albanice koji su progonili Srbe i druge s Kosova posle dolaska KFOR-a. Međutim, koliko ja znam, takvi nisu ni uhapšeni niti se nalaze u zatvorima Srbije.

S obzirom da me priča o “greškama” podseća na nesrećne igre prebacivanja pojedinačne odgovornosti na kolektivitet, na “sve nas”, molim Vas, a i Vašu Vladu da primite k znanju da se ja – građanin Dušan Janjić samoisključujem iz te igre.

(Tekst je objavljen u listu *Danas*)

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji:

Albanci su ostavljeni van amnestije

(16. januar 2001.) : Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji (HOPS) ocenjuje da predlog zakona o amnestiji koji je utvrdila Savezna vlada »ozakonjuje dalje postojanje političkih zatvorenika u Srbiji«, jer amnestija neće obuhvatiti lica optužena i osuđena za terorizam, po članu 125 KZ SRJ. HOPS naglašava da je po ovom članu osuđen jedan veliki broj kosovskih Albanaca i trenutno se u zatvorima u Srbiji nalazi preko 600 Albanaca od kojih oko 250 odgovaraju za krivično delo terorizma.

Odbor kao »posebno neohrabrujuće« navodi činjenicu da predlog zakona nije publikovan i da je nedostajala javna debata o njemu. Ocenu saveznog ministra pravde, Momčila Grubača, da bi »amnestija za terorizam bila u suprotnosti sa međunarodnim konvencijama o borbi protiv terorizma«, HOPS odbacuje kao neprihvatljivu jer »u svim procedurama protiv Albanaca sa Kosova grubo su kršeni međunarodni standardi pravičnog suđenja«. HOPS naglašava da su to »potvrdili i predstavnici nove vlasti kada su istakli da im je poznato da je u procesima protiv osoba koje se terete za krivično delo terorizma bilo grešaka i to zbog okolnosti u kojima su se odvijali procesi ili zbog političkih stavova«.

»Ostavljanje Albanaca van predloga zakona o amnestiji pokazuje da nove vlasti nisu spremne da učine radikalni rez sa nacionalističkom politikom prethodnog režima kojom su najviše pogođene susedne zemlje i manjine u samoj Srbiji« ocenjuje HOPS. U reagovanju koje je potpisala predsednica Sonja Biserko kaže se da »beogradske vlasti još nisu učinile ozbiljan gest

dobre volje prema Albancima sa Kosova kojim bi se omogućio direktan dijalog između Beograda i Prištine, ali i popravljajanje položaja Srba na Kosovu».

Reagovanje Fonda za humanitarno pravo

Na taocima iz Đakovice ne gradi se pravna država

(18. januara 2001.): Prema reakcijama javnosti u Srbiji, uključujući medije i nevladine organizacije za ljudska prava koje su učestvovala u izradi predloga Zakona o amnestiji, Savezno ministarstvo pravde je napravilo zakon koji Srbiju i SR Jugoslaviju uvodi u red pravnih država.

Zakon bi bio dobar i pravedan da je Srbija poznata samo po vojnim "beguncima". Opšta amnestija svih onih koji su izbegli iz Srbije doprinosi potpunijem i tačnijem sagledavanju istine o otporu pojedinaca prema politici i praksi ratovanja prethodne vlasti. Međutim, u Srbiji ima još oko 600 političkih zatvorenika kosovskih Albanaca. Najveći broj njih je izuzet od amnestije. Činjenica je da će biti amnestirano oko 200 albanskih zatvorenika kojima kazna ionako ističe u maju ili junu 2001. godine. Većina će i dalje ostati u zatvorima u Srbiji, čekajući na zasedanje Vrhovnog suda ili pomilovanje Predsednika SR Jugoslavije, kao u slučaju Fljore Brovine.

Ko su albanski zatvorenici koji po pravdi Saveznog ministarstva pravde ostaju u zatvorima u Srbiji: zatvorenici iz KPZ Dubrava, ranjeni u toku bombardovanja NATO avijacije 19. i 21. maja, zatvorenici iz tog zatvora koje su ranile policijske i parapolicijske snage Republike Srbije 22. maja, kada su zoljama, bombama, granatama i vatrenim oružjem ubili preko 100 albanskih zatvorenika, civili iz Đakovice koji su najpre odvojeni od porodica, a zatim pritvoreni samo zbog toga što su vojno sposobni, osuđena lica pred sudovima na Kosovu tokom 1998. godine, koja još nemaju prvostepenu presudu, studenti Beogradskog univerziteta koji su u samicama duže od godinu i po dana, pripadnici ili simpatizeri OVK koji su osuđeni za prebacivanje oružja na teritoriju SR Jugoslavije kao i osuđenici za klasična krivična dela. Među albanskim zatvorenicima nema onih koji su optuženi ili osuđeni za ratni zločin ili ubistvo nealbanskih civila.

Među albanskim zatvorenicima u Srbiji koji su 10. juna 1999. godine prebačeni sa Kosova, bili su i Redžep Musaku i Bujar Himaj. Oni neće biti obuhvaćeni amnestijom jer su obojica preminula 11. juna 1999. godine od posledica premlaćivanja. Gotovo da nema albanskog zatvorenika koji nije batinan u zatvoru u Srbiji. Tučeni su i bolesni, ranjenici i maloletnici.

Tokom pobune u zatvorima u Srbiji srpski zatvorenici su javno iznosili da je albanskim zatvorenicima davano manje sledovanje hrane i da su mesecima spavali na betonu. I dan-danas albanski zatvorenici u Centralnom zatvoru u Beogradu, premešteni iz KPZ Sremska Mitrovica u oktobru 2000. godine, spavaju na podu.

Montirani procesi

To da su policija, vojska i paravojne formacije tokom NATO bombardovanja hapsile Albance kako su stigle, pokazuje i činjenica da su prethodne vlasti oslobodile oko 1.350 albanskih zatvorenika, među kojima i brojne optužene za krivično delo terorizma. Da su imali fer i pravično suđenje bili bi proglašeni nevinima i pušteni iz zatvora. Međutim, praksa sudova bila je da pokrivaju nezakonito hapšenje presudama, koje su pokrivale vreme provedeno u pritvoru, kako bi se izbegli mogući postupci za naknadu štete. Veliki broj albanskih zatvorenika platio je unapred obećanu slobodu. Novac je otišao u ruke nekih sudija, tužilaca i advokata sa Kosova. Nije tajna da su i neki zaposleni u Ministarstvu pravde Srbije učestvovali u obmanama i prevarama albanskih zatvorenika i njihovih porodica.

Po rečima saveznog ministra pravde, profesora Momčila Grubača, "postupci protiv kosovskih Albanaca nisu korektno vođeni i u mnogim slučajevima krivično delo okvalifikovano je kao terorizam iako postoji biće drugog krivičnog dela". On će zbog toga, kako je rekao na konferenciji za štampu 11. januara, posetiti vršioca dužnosti predsednika Vrhovnog suda Srbije kako bi se upoznao sa žalbama protiv presuda koje nisu razmatrane.

Savezni ministar pravde morao je, međutim, posetiti Vrhovni sud Srbije pre predloga Zakona o amnestiji. U ime pravde i istine bio je obavezan da svaki pojedinačni predmet prouči i bude siguran da donosi pravedno rešenje. Ovako, dao je prednost svom političkom uverenju da sa albanskim zatvorenicima treba biti na oprezu. On, koji toliko govori o komisijama za istinu, propustio je priliku da pokaže da su nove vlasti moralno, politički i pravno zrele za proces pomirenja. Nema pomirenja putem formiranja komisija koje ne znaju šta se dogodilo u Đakovici ili u zatvoru u Dubravi. Pravo na istinu o prošlosti vodi pomirenju. Deo te istine nose i albanski zatvorenici. Činjenica je da je presuda đakovičkoj grupi na 1632 godine zatvora odgovor prethodne vlasti i njenih poslušnih sudija na Hašku optužnicu protiv Slobodana Miloševića, kojom se on tereti za nestanak 500 Albanaca iz opštine Đakovica za vreme NATO intervencije. Đakovica je dovoljno unesrećena. Na taocima iz Đakovice ne gradi se pravna država.

(Nataša Kandić)

Savezni parlament razmatra predlog zakona o opštoj amnestiji

Sednica prekinuta – nastavak 26. februara

(16. februar 2001.): Čini se da zakon o amnestiji, na svom putu do usvajanja, nailazi na velike prepreke. On se na kraju našao pred poslanicima, ali u Skupštini Jugoslavije je stvorena napeta atmosfera kada su počele da kruže glasine »o mnogim ubijenim Srbima u terorističkoj akciji prilikom njihovog putovanja iz Srbije na Kosovo, ali i nedaleko od Štrpca, kao i o kidnapovanju nekolicine Srba na graničnom prelazu Cerevajka na putu Preševo-Gnjilane«. Na zahtev mnogih poslanika opozicionih stranaka –

Miloševićevih socijalista, Šešeljevih radikala i Mirinih julovaca, koji su na početku rasprave oštro kritikovali predlog zakona i izjavili da će glasati protiv njega, predsednici veća su odlučili da prekinu sednicu. Predsednik Veća građana, Dragoljub Mićunović, rekao je da se sednica prekida u znak protesta zbog napada na kolonu autobusa sa srpskim putnicima nedaleko od Podujeva. O ovom događaju poslanike je obavestio savezni ministar policije Zoran Živković, koji je kazao da je »ubijeno sedam a ranjeno nekoliko srpskih putnika od podmetnute mine na kolovozu koja je aktivirana daljinskim upravljačem«. On je rekao da su sat kasnije oteta još četiri srpska civila na graničnom prelazu Cerevajka, i dodao da se KFOR angažuje za njihovo oslobađanje. Živković je i ove događaje ocenio kao »reakciju albanskih terorista na plan srpske i jugoslovenske vlade za rešenje krize u Preševskoj dolini koji je naišao na veliku podršku NATO-a, EU i OEBS-a.«

Mićunović je naglasio da je prekidanje zasedanja i opomena i apel za KFOR, UNMIK i sve one koji su obavezni da obezbede da se na Kosovu poštuje Rezolucija 1244 SB UN, i da »zajedničkim naporima ne dozvolimo da grupe terorista sabotiraju primenu Plana za mirno rešavanje krize«. On je apelovao na poslanike da ne dozvole da »nas pokušaji razočaranih grupa terorista spreče u uspostavljanju mira, poverenja i pravnog poretka među narodima, i učinimo sve da na ovim prostorima vlada mir«. On je rekao da će Skupština nastaviti sednicu 26. februara.

Na početku zasedanja, jugoslovenski ministar pravde, Momčilo Grubač, obrazložio je predlog zakona o amnestiji i između ostalog, reagujući na trvdnje nekih opozicionih poslanika, rekao da »amnestija ne ruši odbrambenu moć zemlje koju minira loše vođena politika«.

Onako kako se i očekivalo, poslanici opozicije - socijalisti, radikali i julovci, kritikovali su ovaj zakon uz ocenu da će se »njegovim eventualnim usvajanjem ugroziti odbrambena moć zemlje«. Oni su istakli da je ovaj zakon opasan, jer »razoružava narod moralno i politički a istovremeno ohrabruje separatizam i odvajanje Kosova od Srbije, ali i sve druge separatizme u zemlji«. Oni su kritikovali novu vlast da i ovaj zakon kao i druge zakone koje planira da donese »usvaja po diktatu okupatora zemlje za šta je dobila velike pare«. Po njima, amnestija treba da podrazumeva i »amnestiju Srba na Kosovu koji se nalaze po albanskim zatvorima u pokrajini«.

Kardiolog Milovan Bojić poslanik JUL-a (optužen od strane nove vlasti za mnoge malverzacije i zloupotrebe) u svojoj diskusiji pitao je predstavnike savezne vlade »koliko će se Albanaca oslobođenih amnestijom čim ozelene šume vratiti kao borbeno pojačanje teroristima na jugu Srbije«.

Savezni parlament usvojio je zakon o amnestiji

Više od 320 Albanaca ostaju van zakona

(26. februara 2001.): Poslanici saveznog parlamenta usvojili su danas većinom glasova Zakon o opštoj amnestiji lica optuženih ili osuđenih za krivična dela iz vojnog domena i onih političkog karaktera. Ovim zakonom, međutim, kosovski Albanci koji se trenutno nalaze po srpskim zatvorima neće puno dobiti jer zakon izuzima iz amnestije lica optužena ili osuđena za krivično delo terorizma. Srpski ministar pravde, Vladan Batić, izjavio je pred poslanicima da se u zatvorima u Srbiji nalazi ukupno 580 Albanaca od njih je 146 osuđeno za klasična krivična dela, 326 za krivično delo terorizma, a 108 za krivična dela političkog karaktera koja su obuhvaćena zakonom o amnestiji.

Unapetoj raspravi, poslanici opozicionih stranaka, pre svega SPS, Šešeljevih radikala i JUL-a, u oba veća, nastavili su da kritikuju zakon uz konstataciju da se njime »oslobađaju albanski teroristi i ubice«, da će se pogaziti oni koji su pali za odbranu domovine, i tražili njegovo povlačenje iz procedure. Tako, Gorica Gajević (SPS) u Veću republika, (u tom duhu su diskutovali i drugi poslanici opozicije) izlivajući žuč nad »albanskim teroristima« rekla je da se ovim zakonom »amnestira UČK kao teroristička organizacija«. Bivši šef srpske policije, Vlajko Stojiljković (optužen od strane Haškog tribunala za ratne zločine na Kosovu), istakao je da se »zakon usvaja po naređenju Saveta Evrope koji traži od jugoslovenskih vlasti da se ubice i kriminalci iz redova albanskih terorista oslobode od zaslužene kazne«.

Na ovu izjavu Stojiljkovića reagovao je Žarko Korać, potpredsednik Veća konstatacijom da nova vlast »samo ispravlja greške i posledice politike bivšeg režima«. Odbacujući tvrdnje SPS-a da se zakon usvaja po naredbama iz inostranstva, Korać je preporučio predstavnicima bivšeg režima da se sada ne pozivaju na patriotizam, jer se može mnogo reći ko je patriota, ko je odlazio u rat i gde su bila deca tih patriota.

Najoštrija diskusija se vodila u Veću građana gde su najglasniji bili Vojislav Šešelj i socijalisti, uključujući i Nikolu Šainovića (takođe optuženog od Haškog tribunala za ratne zločine na Kosovu), Živorada Igića i Veljka Odalovića (oboje poznati ekstremni Srbi sa Kosova). Na kraju diskusije u ovom Veću izbila je tuča između Vojislava Šešelja i saveznog ministra odbrane dr Slobodana Krapovića, ali brzom intervencijom predsednika Veća, Dragoljuba Mićunovića i drugih poslanika incident je sprečen, mada je Šešelj dobio dva teška udarca i bio ošamućen. To takođe svedoči o pokušajima poslanika opozicije da spreče usvajanje zakona i na ovakav način a i time što su prilikom glasanja napustili salu. Zakon je ipak većinom glasova usvojen u oba veća.

Treba reći da je u diskusiji u Veću građana učestvovala i Mirjana Marković, supruga bivšeg jugoslovenskog predsednika S. Miloševića, koja je rekla da će »glas za ovaj zakon biti glas za oslobađanje ubica, jer će se ovim zakonom osloboditi teroristi, ubice i kriminalci. To je nacionalna sramota« rekla je gospođa Marković i dodala da će biti »kasno da se ta sramota kazni pesmom jer jedan takav zakon usvojili bi i predstavnici terorističke UČK i svi oni koji su godinama podržavali albanske teroriste i separatiste«...

Savezni ministar pravde, Momčilo Grubač, reagujući na optužbe Vojislava Šešelja da se »sprema oslobađanje albanskih terorista iz srpskih zatvora«, rekao je da je predlagao jugoslovenskom predsedniku Vojislavu Koštunici aboliciju određene grupe Albanaca za koje nije dokazano da su izvršili krivično delo terorizma. On je kazao da je reč o takozvanoj »đakovičkoj grupi« od 143 ljudi čije je suđenje bilo potpuno neregularno, nepotkrepljeno skoro nijednim dokazom, već što je sud bio primoran da potvrdi kvalifikaciju naredbom bivše vlasti kao krivično delo terorizma, sa ciljem da se opravdaju protivakcije srpske policije prema tragičnim akcijama UKČ na stanice policije na Kosovu, gde je nekoliko policajaca poginulo i ranjeno. Prethodne vlasti su naredile hvatanje albanskih civila za koje nije bilo nikakvih dokaza da su izvršili ta teroristička dela. Pravi teroristi su pobegli a osuđeni su nevini civili. »Tako smo nasledili jedan predmet i mnoge druge slične koji opterećuju rad nove vlasti«, rekao je ministar pravde i dodao da i žalbe koje su podnošene protiv tih presuda, opet po naređenju bivše vlasti nisu razmatrane i nakon godinu dana, što je takođe nedopustivo.

Grubač je takođe odbacio tvrdnje opozicije da se zakon usvaja samo radi oslobađanja »albanskih terorista« dodajući da se 97 % amnestiranih odnosi na krivična dela iz vojnog domena i tu nema nijednog Albanca »pošto je prethodni režim odbio da ih pozove na služenje vojnog roka«. Takođe, što se tiče dela druge kategorije, dela protiv ustavnog poretka zemlje, kazao je Grubač, procenat Albanaca je 0,6%, što dokazuje da ne stoji kritika opozicije da se zakon usvaja zbog »albanskih terorista« i dodao da događaj u Preševskoj dolini ne treba vezivati za ovaj zakon...Grubač je još rekao »da ćemo nastojati da korigujemo greške sudskim postupkom, sada kada više nema naređenja za sudove od strane bivše vlasti i oni će rešiti žalbe onako kako treba, poštujući zakonitost, pravdu i dokaze.

Montirani procesi

Informacija FHP o primeni Zakona o amnestiji

Igra brojkama

(7. mart 2001.): Prema podacima Ministarstva pravde Republike Srbije, u zatvorima u Srbiji nalazi se 629 albanskih zatvorenika. Savezni ministar pravde izneo je podatak o 570 albanskih zatvorenika u Srbiji. ICRC navodi cifru od oko 640 Albanaca. U vezi sa donetim Zakonom o amnestiji, savezni ministar pravde Momčilo Grubač javno je izneo podatak da će 108 albanskih zatvorenika biti amnestirano. Prema podacima Ministarstva pravde Srbije, u zatvorima se nalazi 171 zatvorenik osuđen za neprijateljsku delatnost ili oružanu pobunu, što ukazuje da će broj amnestiranih biti veći. Prema proceduri, svi amnestirani treba da budu pušteni na slobodu najkasnije 7. marta 2001. godine.

Prema podacima FHP na osnovu poseta zatvorima, u zatvorima u Srbiji ima 626 albanskih zatvorenika. Podaci FHP pokazuju da se u zatvorima nalazi 217 albanskih zatvorenika, većina pravosnažno osuđenih na kazne zatvora od 2 do 3 godine za krivično delo udruživanja radi vršenja neprijateljske delatnosti i jedan (1) za oružanu pobunu, koji će biti obuhvaćeni opštom amnestijom. Opštom amnestijom neće biti obuhvaćeno 250 zatvorenika osuđenih za terorizam i onih protiv kojih je postupak za to delo u toku. Zakonom o amnestiji neće biti obuhvaćena 139 zatvorenika osuđena za opšti kriminal i 19 lica osuđenih za nelegalno posedovanje oružja, špijunažu, raspirivanje versko-nacionalne mržnje i ubacivanje na teritoriju SRJ oružanih grupa, oružja i municije.

Prema podacima FHP, 203 zatvorenika, među kojima i Đakovička grupa (143), čeka na razmatranje žalbe na prvostepenu presudu pred većem Vrhovnog suda Srbije. Ponovno suđenje po odluci Vrhovnog suda Srbije čeka 5 albanskih zatvorenika. Na prvostepenu presudu od februara 1999. godine čeka 8 pritvorenika, iz tzv. Uroševačke grupe.

U međuvremenu FHP je podneo molbe za pomilovanje 42 pravosnažno osuđena lica, molbe za uslovni otpust za 12 zatvorenika, zahtev za vanredno ublažavanje kazne za 2 zatvorenika i molbu Ministarstvu pravde Srbije za prekid kazne za 9 zatvorenika koji su ranjeni tokom izdržavanja kazne u zatvoru Dubrava na Kosovu.

Po mišljenju FHP, jugoslovenske vlasti su bez valjanog razloga uskratile pomilovanje za 250 albanskih političkih zatvorenika, osuđenih za krivično delo terorizma i onih protiv kojih je krivični postupak za to delo u toku, špijunaže, nelegalno posedovanje oružja, raspirivanja versko-nacionalne mržnje i ubacivanja oružanih grupa, oružja i municije.

FHP preporučuje da se ozbiljne sudske greške, manjakavost i nepravilnost Zakona o amnestiji isprave hitnim zakazivanjem sednice Vrhovnog suda Srbije (Đakovička grupa) na kojem će se o žalbama odlučivati na osnovu dokaza, pojedinačnim pomilovanjem, na koje po Ustavu SRJ ima pravo predsednik Vojislav Koštunica, vanrednim ublažavanjem kazni, uslovnim otpustom i prekidom kazne iz humanitarnih razloga.

De facto stanje

1. U Okružnom zatvoru u Beogradu nalazi se **160** albanskih zatvorenika. **73** Albanaca, osuđenih za neprijateljsku delatnost iz člana 136 KZ SRJ, koji će biti pomilovani na osnovu Zakona o amnestiji i **35** Albanaca osuđenih za krivično delo terorizma, trojica osuđena za neovlašćeno držanje oružja, **4** zatvorenika za krivično delo upućivanje na teritoriju SRJ oružanih grupa, oružja i municije iz člana 132 KZJ i **45** zatvorenika za opšti kriminal, koji neće biti obuhvaćeni opštom amnestijom. Među zatvorenima u tom zatvoru nalazi se “Uroševačka grupa”, osuđena za krivično delo terorizma u januaru 1999. godine, pred Okružnim sudom u Prištini. Njihova presuda nije pravosnažna zato što se sudski spisi nalaze u Prištini. Jedan od osuđenih iz te grupe je Sulejman Bitići, koji je u maju 1999. godine ranjen u zatvoru Dubrava na Kosovu prilikom NATO bombardovanja. FHP je uputio zahtev Ministarstvu pravde Srbije da iz humanitarnih razloga oslobodi daljeg izdržavanja kazne devet zatvorenika koji su ranjeni u Dubravi.
2. U KPZ-u u Nišu nalazi se **249** albanskih zatvorenika. Zakonom o amnestiji biće obuhvaćena **54** zatvorenika osuđena za neprijateljsku delatnost i jedno lice osuđeno za oružanu pobunu. Zakonom o amnestiji neće biti obuhvaćeno **157** Albanaca osuđenih za krivično delo terorizma. Među njima je Đakovička grupa (**143**), koja je osuđena bez valjanih dokaza. FHP očekuje da će ova grupa biti oslobođena po hitnom postupku, na osnovu žalbe uložene Vrhovnom sudu Srbije. Zakonom takođe neće biti obuhvaćen zatvorenik osuđen za špijunažu iz člana 128 KZJ, **1** zatvorenik osuđen za raspirivanje versko–nacionalne mržnje iz člana 134 KZJ i **35** lica osuđena za opšti kriminal.
3. U Okružnom zatvoru u Zaječaru nalazi se **57** albanskih zatvorenika. **23** zatvorenika će biti oslobođeno na osnovu Zakona o amnestiji. Neće biti oslobođeno **15** zatvorenika osuđena za terorizam, **8** osuđena za neovlašćeno držanje oružja, **1** za krivično delo upućivanja na teritoriju SRJ oružanih grupa, oružja i municije i 5 osuđenika za opšti kriminal.

Montirani procesi

4. U Okružnom zatvoru u Vranju nalaze se **43** Albanca. Njih **13** osuđenih za neprijateljsku delatnost biće oslobođeno. Amnestijom nije obuhvaćeno **19** zatvorenika osuđena za terorizam i **11** osuđenih za opšti kriminal.
5. U KPZ u Čupriji nalazi se **27** albanskih zatvorenika. Njih **15** biće oslobođeno na osnovu Zakona o amnestiji. **4** zatvorenika, osuđena za terorizam, **1** zatvorenik za ubistvo iz neprijateljskih pobuda i **7** zatvorenika za opšti kriminal neće biti oslobođeni.
6. U Okružnom zatvoru u Prokuplju nalazi se **14** albanskih zatvorenika. **4** će biti oslobođena (neprijateljska delatnost), a **8** lica osuđenih za terorizam i **1** za špijunažu neće biti oslobođeni. Za špijunažu je osuđen Bekim Kastrati, koji je bio zaposlen u misija OEBS-a na Kosovu.
7. U Okružnom zatvoru u Leskovcu nalazi se **6** albanskih zatvorenika. Jedan (**1**) za neprijateljsku delatnost koji će biti oslobođen i jedan (**1**) za nelegalno posedovanje oružja i **4** za opšti kriminal koji nisu obuhvaćeni Zakonom o amnestiji.
8. U KPZ Zabela u Požarevcu nalaze se **2** zatvorenika osuđena za opšti kriminal.
9. U Okružnom zatvoru u Zrenjaninu nalaze se **42** zatvorenika. Njih **13** će biti oslobođeno na osnovu Zakona o amnestiji. U zatvoru ostaje **6** zatvorenika osuđenih za terorizam i **23** zatvorenika osuđena za opšti kriminal.
10. U Okružnom zatvoru u Smederevu nalazi se **31** albanski zatvorenik . Zakonom o amnestiji obuhvaćen je **21** zatvorenik (neprijateljska delatnost). **6** zatvorenika osuđena za terorizam i **4** zatvorenika osuđena za opšti kriminal neće biti obuhvaćeni amnestijom.
11. U Okružnom zatvoru u Kragujevcu nalazi se jedan zatvorenik po osnovu opšteg kriminala
12. U KPZ u Valjevu nalaze se **4** osuđenika, **2** osuđena su za terorizam, a **2** za opšti kriminal.

U zatvoru u Sremskoj Mitrovici

Protestuje oko 1300 zatvorenika

(6. novembar 2000.): U nedelju 5. novembra oko 23.30, više od 1.300 zatvorenika, među kojima su i 52 stranca, počeli su pobunu u zloglasnom zatvoru Sremska Mitrovica. Mediji obaveštavaju da su pobunjenici zauzeli sve prostorije a jedna zgrada gde je smešteno oko 300 zatvorenika (većinom Albanaca) izgorela je u potpunosti, dok su druge prilično oštećene. Iz filmskih

snimaka se vidi da se pobunjenici nalaze po krovovima ovih dveju zgrada a organi zatvora i policija nisu intervenisali. U toku pobune lakše su povređena samo tri zatvorenika. Nataša Kandić iz Fonda za humanitarno pravo koja je otišla na mesto događaja izjavila je za dnevnik »Zeri« da se »u ovom zatvoru nalaze i 170 albanskih zatvorenika sa Kosova i oni su dobro, nijedan od njih nije povređen, a među zatvorenicima postoji velika solidarnost«. Po njenim rečima, ne može se reći da pobuna ima nacionalni predznak.

Jedan od ko-ministara pravde Srbije izjavio je za medije da je paviljon gde su bili smešteni albanski zatvorenici u potpunosti izgoreo i da je sa njima postignut dogovor da se privremeno smeste u neke druge zatvore, ali nije precizirao u koje će zatvore u Srbiji biti premešteni.

Zatvor su posetili i ko-ministri pravde Srbije Zoran Nikolić, Dragan Šubašić i Sead Spahović i predstavnici MUP-a koji su vodili pregovore sa vođama protesta. U jednom saopštenju za javnost ovog ministarstva kaže se da su nakon pregovora sa predstavnicima pobunjenika otklonjene teške posledice i u zatvoru je uspostavljen red. "Zatvorenici su iznosili zahteve za poboljšanje životnih uslova u zatvoru kao što je materijalni položaj i tretman, zdravstvena zaštita i izjednačavanje položaja svih zatvorenika. Posebno je iznošen zahtev da se budućim zakonom o amnestiji obuhvate i krivična dela opšteg kriminaliteta"...Neki zatvorenici su izjavili RTS-u da su "uslovi u ovom zatvoru godinama nepodnošljivi". Jedan zatvornik je izjavio televiziji: "tukli su nas kao stoku, nismo dobijali potrebnu hranu niti lekove, i nakon izdržavanja kazni mi više nismo sposobni za normalan život". On je rekao da zatvorenici ne traže ništa drugo već da budu tretirani normalno i na zakonit način, ali zahtevaju i razrešenje sadašnjeg direktora zatvora Pere Baroša koga optužuju "da je krivac što su u zatvoru mnogi ljudi postali osakaćeni".

Oni su optuživali i bivšeg direktora ovog zatvora, Trivu Ivkovića, da "iz senke upravlja zatvorom". On je pre dva meseca razrešen odlukom Ministarstva pravde Srbije ali je u nekim izjavama za medije optužio pomoćnika ministra Zorana Stefanovića za zloupotrebu položaja i uzimanje velikih para od albanskih zatvorenika za njihovo privremeno oslobađanje iz zatvora. Pobunjenici su sve vreme vikali "Direktore, napolje", "Trivo, ubice".

Inače Vojno tužilaštvo u Nišu, kako izveštavaju beogradski mediji, podiglo je optužnicu protiv 11 starešina i vojnika Vojnog zatvora u Nišu zbog primanja mita od zatvorenih Albanaca, u iznosu od preko 50.000 DM. Svi oni se nalaze u pritvoru od avgusta ove godine i optužuju se za mnoga krivična dela iz vojnog domena. Kako izveštava list "Politika", Miodrag Trajković, vojni starešina, uz pomoć Nikole Sekulovića i Vlade Ristića obećao je zatvorenim Albancima smanjenje kazni tražeći za to određenu

Montirani procesi

sumu novca. Osim ovih obećanja datih oko dvadesetorici zatvorenih Albanaca, oni su unosili u zatvor i mobilne telefone kojima su se služili zatvoreni Albanci i ovu uslugu im naplaćivali do 100 DM. Kaže se da je Miodrag Trajković prisvojio 14.200 DM, Nikola Sekulović 13.950, Slaviša Milanović 10.220, Nikola Krstić 8.250, dok su ostali dobijali manje svote.

Talas pobune zahvatio tri najveća zatvora u Srbiji

Albanski zatvorenici su smešteni na sigurno

(7. novembra 2000.): Nakon pobune u zatvoru u Sremskoj Mitrovici, juče i danas pobune su počele u još dva najveća zatvora u Srbiji – Nišu i Požarevcu. Iako su zvaničnici Ministarstva pravde saopštili da je situacija u mitrovačkom zatvoru mirna i pod punom kontrolom pošto su prihvaćeni svi zahtevi pobunjenika, informacije govore da nekoliko zatvorenika u ovom zatvoru, nastavlja da protestuje na krovovima zgrada zatvora, gde su improvizovali sklonište od kiše i ložili vatru za grejanje. Oni drže nekoliko parola sa porukama: “Ubili su nas”, “Vojo, spasioče”, “Stop teroru”, “Amnestija za 40%”, “Poštujemo naše kolege Albance”. Izveštava se da je 167 albanskih zatvorenika, pošto je njihov paviljon izgoreo u celosti, prebačeno na druge lokacije, ali se ne kaže koje. Niko od njih nije povređen. Pobunjenici su proširili zahteve dolaskom jugosloveskog predsednika Koštunice i davanjem garancija da se protiv organizatora i učesnika pobune neće preduzeti zakonske mere...

Pobuna je izbila kasno u ponedeljak (6. novembra) i u zatvoru u Nišu, gde izdržava kaznu više od hiljadu zatvorenika među kojima i oko 300 Albanaca. Izveštava se da policija nije intervenisala dok su protestanti zauzimali sve prostorije. U utorak (7. novembra) vatra je zahvatila Dom kulture i Dom zdravlja, a zatvorenik Vasilije Kujović umro je od posledica povreda zadobijenih padom sa krova zgrade gde je smešteno na stotine zatvorenika. Veliki požar, koji su vatrogasne ekipe lokalizovale, naneo je veliku materijalnu štetu. Zahtevi pobunjenika su isti kao i onih u mitrovačkom zatvoru. Upravnik zatvora Dragan Đorđević rekao je da se među 1200 zatvorenika nalazi 300 Albanaca koji se nalaze u posebnom paviljonu i ne učestvuju u pobuni, dodavši da su oni bezbedni pošto nema zahteva na nacionalnoj osnovi.

Pobuna je zahvatila i najveći zatvor u Evropi, “Zabelu” u Požarevcu, gde se nalazi više od 1250 zatvorenika među kojima i 130 kosovskih Albanaca. Pobuna je počela u ponedeljak u Paviljonu br. 5, gde se zabarikadiralu oko 170 zatvorenika koji su bojkotovali uzimanje hrane u znak solidarnosti sa pobunjenicima u S. Mitrovici. U ovom zatvoru je izbila i svađa između dve grupe “za i protiv pobune” i tom prilikom su povređena dva zatvorenika srpske nacionalnosti. Pobunjenici u ovom zatvoru osim onih istih zahteva koje su izložili zatvorenici u S. Mitrovici i Nišu, zahtevaju i opštu amnestiju. Saznaje

se da se jedna grupa pobunjenika popela na krov zgrade i razvila parole na kojima piše “Mi napolje, JUL unutra”, “Nisu nam dali da glasamo, oni su glasali umesto nas za Miloševića”. U toku dana protestanti su zapalili paviljon br. 5, a kasnije je vatrena stihija zahvatila i paviljone br. 6, 7, 8 i ženski paviljon, ali nema saznanja o povređenima. Prema izjavi upravnika zatvora, Stipe Marušića, od 1250 zatvorenika u pobuni učestvuje oko 600. On kaže da se u ovom zatvoru nalazi i 130 albanskih zatvorenika koji su evakuisani na sigurna mesta i dodaje da je prilikom njihove evakuacije policija pucala u vazduh.

Nataša Kandić danas je izjavila za dnevnik “Zeri” da je u mitrovačkom zatvoru situacija dosta ozbiljna kao i stanje u drugim zavorima u Srbiji i zahteva hitno rešenje. Ona je kazala da među pobunjenim zatvorenicima postoji velika solidarnost bez obzira na nacionalnu pripadnost. Kandićeva dodaje da su zatvorenici srpske nacionalnosti u Sremskoj Mitrovici zahtevali da svi imaju ista prava i protestovali zbog lošeg tretmana albanskih zatvorenika, za koje kažu da su spavali na podu, da nisu dobijali istu količinu hrane kao i zatvorenici drugih nacionalnosti, kao ni medicinsku negu i lekove... I koministar policije u Vladi Srbije, Božo Prelević, rekao je da pobuna nema nacionalne motive i da se ni u jednom zatvoru nije dogodio bilo kakav napad na albanske zatvorenike i da su oni prebačeni i smešteni na sigurno.

U zatvorima u Srbiji nastavlja se talas pobuna

Zvaničnici su prihvatili sve zahteve pobunjenika

(8. novembra 2000.): Pobune u nekoliko najvećih zatvora u Srbiji – Sremska Mitrovica, Niš i Požarevac, kojima su se mirnim protestima pridružili i zatvorenici zatvora »Padinska skela« kod Beograda, nastavljene su i u sredu, uprkos postignutom dogovoru između srpskih zvaničnika i pobunjenika za ispunjenje svih zahteva... Mediji saopštavaju da u svim tim zatvorima osim ogromne materijalne štete ima i povređenih pobunjenika a jedan zatvorenik je poginuo u Nišu. Neki izvori su javili da je bilo i sukoba između raznih grupa zatvornika i silovanja žena u niškom zatvoru, što je za novine priznala žrtva koja je spašena zahvaljujući pomoći jednog zatvorenika iz Sandžaka. Zatvori su pod punom kontrolom i obezbeđuju ih jake policijske snage koje ne dopuštaju bekstvo iz zatvora.

Kolegijum ministra pravde Srbije obećao je u sredu da će početi izradu republičkog zakona o amnestiji, što je bio jedan od zahteva pobunjenika, što će po njihovom mišljenju normalizovati stanje u zatvorima i poboljšati uslove života zatvorenika.

Naš izvor javlja da su 164 albanska zatvorenika (ranije smo spomenuli broj od 167, ali su u ponedeljak trojica puštena iz zatvora) koji su bili

Montirani procesi

u mitrovačkom zatoru, prebačena u Centralni zatvor u Beogradu. Svih 300 albanskih zatvorenika u Niškom zatvoru u ponedeljak je počelo štrajk glađu sa drugim zatvorenicima ali kada su videli da su pobunjenici počeli da ruše, demoliraju i pale, oni su se povukli iz pobune uz obrazloženje da »neće da učestvuju u demoliranju i paljenju zatvorskih prostorija«. Oni su premešteni u jedan paviljon i čuvaju ih jake policijske snage i ostali zatvorenici. Nijedan od njih nije povređen niti je imao neki poseban problem. Koministri pravde i uprava zatvora izjavili su za »Zeri« da za sada nema potrebe da se oni prebace u drugi zatvor, ali ako se ukaže potreba oni će biti prebačeni u Centralni zatvor u Beogradu i druge zatvore. Sa druge strane, Nataša Kandić je izjavila, takođe za »Zeri«, da je posetila albanske zatvorenike u Požarevcu i dodala da od 130 njih samo oko 50 učestvuje u protestima, dok je njih 30 prebačeno u zatvore u Smederevo i Čupriju. U ovaj zatvor je prebačen i poznati albanski politički zatvorenik, bivši lider Unije studenata Univerziteta u Prištini, Aljbin Kurti...

Srpski zvaničnici i dalje tvrde da pobuna nije imala nacionalne motive i da su u njoj učestvovali i zatvorenici albanske nacionalnosti. Koministar pravde Šubašić rekao je novinarima da su u Niškom zatvoru, na primer, »zatvorenici organizovali kordone ispred paviljona gde su smešteni albanski zatvorenici sa ciljem da ih zaštite od eventualnih pojedinačnih napada«. On kaže da albanski zatvorenici pomažu pobunu i pobunjenicima bacaju sa prozora cigarete, kafu i druge prehrambene stvari. Ovu konstataciju koministra potvrdio mi je i dopisnik agencije »Beta« iz Niša, Zoran Kosanović, koji me uverava da su oni sigurni i da im se ništa ne može desiti. Međutim, jedan naš izvor iz samog zatvora kaže da »pobunjenici stalno prete albanskim zatvorenicima i od nas traže da im damo cigarete, hranu i piće«.

Pobunu zatvorenika podržali su Demokratska stranka Srbije, Građanski savez, Socijaldemokratska unija, Demohrišćanska stranka i druge stranke uz ocenu da su one posledica kriminalnog miloševićevog režima i obećali da će nova vlast hitno rešiti sve probleme sa kojima su do sada bili suočeni zatvorenici u Srbiji, i da će sve biti u zakonskim okvirima. Oni su izrazili zadovoljstvo što pobuna nije imala nacionalne motive i pozdravili stav pobunjenika prema albanskim zatvorenicima.

Zatvorenici u Sremskoj Mitrovici pišu medijima

»Zatvor – poslednji koncentracioni logor u Evropi«

(8. novembra 2000.): »U zatvoru u Sremskoj Mitrovici smenjeni direktor i jedan načelnik sada vladaju iz senke jer njihovi saradnici koji još rade nastavljaju sa zloupotrebama. Ovo je međunarodni zatvor i poslednji zloglasni koncentracioni logor u Evropi. Prilikom posete delegacije Među-

narodnog crvenog krsta svi smo bili u izolaciji, lekova više nemamo, hrane je nedovoljno, a lekar i zubar odbijaju da obavljaju svoj posao.

Ostaci kriminalne bande upravnika Trifuna Ivkovića svete se preko njegovih naređenja. Ovde ima invalida koji su to postali kao žrtve mučenja. Problemi su sledeći: mučenja, batinjanja, 150 pendreka za svakog zatvorenika, seča žiletima, povrede u stomaku, gladovanje, i slično. Zbog toga počinjemo pobunu koja će sigurno proći sa hapšenjima i velikim batinama. Molimo Vas da pošaljete izveštače jer se i mi u zatvoru borimo da bi se saznala istina, a da vi budete svedoci. Mi smo osuđeni, ali želimo da imamo human zatvor. Danas štrajkujemo spremni da se linčujemo ili da se ubijemo sa krovova zatvora gde se nalaze naoružane straže. Molimo Vas da ovde pošaljete saveznog ministra pravde Momčila Grubača da bi Vas upoznao sa situacijom. Pozivamo njega da bi utvrdio period od 1994. do danas kako je rađeno i kako je sada sve pretvoreno u kaos. Predsedniku Koštunici, uporedo sa čestitkama, upućujemo i apel da se u zakon o amnestiji, osim kategorije političkih zatvorenika, uključe i druge kategorije. Molimo Vas da istinu prenesete direktno narodu«, kaže se u pismu koje nosi potpis »zatvorenici zatvora S. Mitrovica«. Pismo su objavili samo neki nezavisni mediji u Beogradu.

Četvrti dan pobune u najvećim zatvorima u Srbiji

Fljora Brovina posetila albanske zatvorenike

(9. novembar 2000.): Izveštava se da je u zatvoru u Sremskoj Mitrovici, gde su počele pobune, u četvrtak, situacija bolja. Pošto su pobunjenici vraćeni u svoje paviljone, počeli su da organizuju normalan život i uspostavljaju red u zatvoru čime ispunjavaju zahteve zvaničnika srpske vlade. Međutim, u zatvorima u Požarevcu i u Nišu nastavljene su pobune mada manjim intenzitetom. Nakon razgovora vođe pobunjenika sa upravom zatvora, srpskim zvaničnicima i predstavnicima humanitarnih organizacija, život je počeo da se normalizuje osposobljavanjem objekata za smeštaj i čišćenjem dvorišta. Još jednom je potvrđeno da su albanski zatvorenici bezbedni i da sa njima nema nikakvih problema. Zatvorenike u Nišu posetio je u četvrtak šef Resora državne bezbednosti Srbije, Rade Marković, koji je rekao novinarima da smo »svi na zadatku da pomognemo da se ova situacija reši na najbolji način«.

Međutim, visoki funkcioner SPS, Ivica Dačić, rekao je da je »pobuna zatvorenika normalna i logična. Jer ako oslobađate Floru Brovinu i druge zbog političkih ili finansijskih razloga, možete očekivati da će i drugi zatvorenici tražiti amnestiju. Mi (socijalisti) shvatamo zatvorenike i biće još pobuna«, dodao je Dačić.

Montirani procesi

Poznata albanska aktivistkinja sa Kosova, Fljora Brovina, koja je odlukom jugoslovenskog predsednika puštena pre nedelju dana iz zatvora u Požarevcu, u četvrtak (9. novembra), na iznenađenje svih, a u pratnji svoga supruga Ajri Begua, posetila je albanske zatvorenike u zatvorima u Nišu, Beogradu i Požarevcu. Gospođa Brovina, kako je izjavio Gradimir Nalić iz Jugoslovenskog komiteta pravnik, ovu posetu realizuje uz »dozvolu« predsednika Koštunice. Nju su kod Merdara, na granici između Kosova i Srbije, sačekala policijska kola koja su je kasnije i vratila na Kosovo. U pratnji gospođe Brovine, bili su šef Resora DB Srbije, general Rade Marković (GLE ČUDA !!!), jedan koministar policije i šef kabineta predsednika Jugoslavije, Ljiljana Nedeljković, koja je, kako saznajem iz pouzdanog izvora, bila i organizator ove posete čiji je cilj bio smirivanje albanskih građana na Kosovu koji, uznemireni sudbinom albanskih zatvorenika u Srbiji, već nekoliko dana i noći protestuju po gradovima na Kosovu.

Gospođa Brovina izjavila je novinarima da je u Niškom zatvoru posetila albanske i srpske zatvorenike i uverila se da su uslovi života u zatvoru jako loši. Ona je istakla da albanski zatvorenici žive u daleko težim uslovima, izolovani su na dva sprata – na jednom ima 146, a na drugom 155 zatvorenika. Četvorica od njih su bolesni i potrebna im je hitna lekarska pomoć. Ona je kazala medijima da albanski zatvorenici žele da ostanu van protesta i dodala da ih »srpski zatvorenici dobro čuvaju«.

Posle podne gospođa Brovina posetila je i Centralni zatvor u Beogradu i za »Glas Amerike« izjavila: »Na protestnim skupovima roditelja, sestara, braće i ostalih koji se održavaju u Prištini i drugim gradovima Kosova, protestanti su zahtevali da vide svojim očima svoju zatvorenu decu i da se uvere da su oni dobro i bezbedno u zatvorima u Srbiji. Obećala sam da ću učiniti sve da ih jedna delegacija poseti i izvesti o utiscima sa te posete. U sredu ceo dan sam pokušavala da se inostranim posredovanjem omogući ova poseta. U zatvoru u Nišu posetila sam paviljon gde su smešteni albanski zatvorenici. Posetila sam drugi i treći sprat zgrade gde se nalazi oko 300 Albanaca i to je bio prvi put da jedna delegacija sa Kosova poseti zatvorenike i razgovara sa njima. Videli smo njihovo stanje, dobili zahteve i razgovarali sa odgovarajućim predstavnicima zatvorskih organa i vlade. Uveravam porodice zatvorenika i kosovsku javnost da su svi oni dobro i bezbedni i da nema razloga za zabrinutost. Ali, podrazumeva se da ima potrebe za razgovorima i daljim razmatranjem njihovog položaja. Insistiramo da se svi albanski zatvorenici odvoje od ostalih zatvorenika i smeste zajedno u jednu zgradu gde bi bili sigurniji«, kazala je gospođa Brovina.

Ona je u kasnim popodnevним satima posetila i Centralni zatvor u Beogradu, u kome su smešteni i 164 albanska zatvorenika koji su premešteni iz zatvora u Sremskoj Mitrovici. Nakon posete i dugih i mučnih razgovora sa srpskim i jugoslovenskim zvaničnicima, Brovina je za Glas Amerike (VOA) između

ostalog izjavila: »Na kraju Vašim slušaocima mogu saopštiti jednu radosnu vest. U razgovorima sa zvaničnim vlastima uspeła sam da izdejtstvujem oslobođenje iz zatvora sedamnaestogodišnjeg Dževdeta Podvoricu. Kao majka, nisam mogla da zamislim da se vratim na Kosovo ostavljajući ovog dečaka iza rešetaka. Srećna sam što sam naišla na razumevanje. Zahvalna sam na ovom gestu koji će, nadam se, biti krunisan oslobađanjem svih albanskih talaca koji se drže u srpskim zatvorima«. Gospođa Brovina je oko 18,00 časova, u pratnji srpskih i jugoslovenskih zvaničnika krenula u posetu zatvoru u Požarevcu, gde je do pre nekoliko dana i sama bila, da obiđe i ostale albanske zatvorenike. Ona će se večeras vratiti na Kosovo zajedno sa oslobođenim zatvorenikom Dževdetom Podvoricom.

Zatvor u Požarevcu posetio je i savezni ministar za nacionalne manjine Rasim Ljajić, koji je, kako mi je rekao, razgovarao i sa nekim albanskim zatvorenicima. On je izjavio da među srpskim i albanskim zatvorenicima nema podela na nacionalnoj osnovi i dodao da »među njima postoji velika solidarnost i pomažu jedni drugima«. On je potvrdio za »Zeri« i »VOA« da je 60 albanskih zatvorenika u zatvoru u Požarevcu prebačeno u zatvore u Smederevu i Čupriji. Takođe je rekao da je posebno posetio i zatvor u Čupriji, gde su smeštena 32 albanska zatvorenika, među kojima i poznati politički zavorenik, bivši lider Unije studenata univerziteta u Prištini, Aljbin Kurti. Gospodin Ljajić mi je rekao da je sa Kurtijem dugo razgovarao, da je on dobro, ali zabrinut za sudbinu albanskih zatvorenika koji su ostali u Požarevcu i učestvuju u protestima sa drugim zatvorenicima.

Mada pobune još nisu okončane, neki beogardski mediji špekulišu o tome ko ih je organizovao. Tako, dnevnik »Glas javnosti« u analizi od četvrtka pod naslovom »Pobuna je organizovana« piše da pobuna u najvećim zatvorima u Srbiji nije ni slučajna ni spontana, već je režirana i dobro organizovana od strane glavnog čoveka za sve zatvore u republičkom Ministarstvu pravde (Zorana Stevanovića), citirajući jedan anonimni izvor iz tog Ministarstva... Sa druge strane taj izvor je izjavio i to da su »organizacija i pobuna inicirane iz samog vrha državne bezbednosti Srbije u saradnji sa upravnicima zatvora i njihovim ljudima sa ciljem spaljivanja cele dokumentacije, kako zatvorenika, tako i firmi, koje su radile za zatvore. Time bi se uništili dokazi o svim prljavim poslovima koji su se odvijali po zatvorima. Sa druge strane, cilj je bio i to da se nova vlast prikaže kao nesposobna da preduzme bilo šta«, kaže taj izvor. Još neki analitičari ocenjuju da je pobuna bila dobro organizovana od strane državne bezbednosti, a ne spontana. Istog mišljenja je i upravnik zatvora u Nišu, Mile Đorđević, koji je izjavio da »izgleda da je scenario uspeo, jer nije slučajno što je pobuna počela istovremeno u tri najveća zatvora u Srbiji«, ali nije objasnio čiji je to scenario.

Montirani procesi

Nedeljnik »Vreme« piše da se trenutno u srpskim zatvorima nalazi oko 820 Albanaca sa Kosova, od kojih se oko 700 tereti za politička krivična dela. Žikica Simić, psiholog u zatvorskoj bolnici u Beogradu, smatra da su pobune podsticane najavom amnestije za albanske političke zatvorenike. »U društvima zatvorenika postoji velika osetljivost prema nejednakosti u stavovima prema jednoj grupi osuđenika u odnosu na druge. Ako se razmišlja o amnestiranju albanskih zatvorenika trebalo bi razmotriti i slučaj nealbanskih zatvorenika. Svaki slučaj pojedinačno treba da se detaljno razmotri i analizira da bi se videlo ko može da se amnestira a ko ne« kaže on.

Dnevnik »Danas« u komentaru pod naslovom »Srpski bluz zatvorenika« postavlja pitanje: »Da li DB ima veze sa ovom pobunom zatvorenika ili je ova hipoteza samo jedan opis nerealne moći tajnih službi, ostaje da saznamo kada na njenom čelu ne bude Rade Marković«. Dnevnik dalje kaže da je najava amnestije za Albance, političke zatvorenike, bila povod za početak pobune, ali je »pobeda pobune zatvorenika i jedinstvena vrsta bratstva jedinstva«. Osuđenici ostalih nacionalnosti traže, između ostalog, da se i zatvorenim Albancima omogući da prežive, barem kao i drugima. Ovo govori o osnovanosti amnestije za Albance koji izdržavaju zatvorske kazne u težim uslovima, a neki od njih ni posle dve godine nisu ispitivani. Na državnim organima ostaje da pobunu osuđenika smire poštovanjem dela zahteva i izolacijom ekstremista. A javnosti ostaje da ne zaboravi lako da su i kriminalci i nesrbi, zapravo kao i Srbi i elektroprivreda na primer, žrtve Slobodana Miloševića«, zaključuje komentator lista »Danas«.

Kazne samo za pokrivanje vremena provedenog u pritvoru

(23. novembar 2000.): Fond za humanitarno pravo (FHP) ukazuje da sudovi u Srbiji nastavljaju praksu izricanja zatvorskih kazni da bi pokrili vreme koje su okrivljeni proveli u pritvoru. Na taj način sudovi onemogućavaju građane da tuže državu za naknadu štete zbog nezakonitog pritvora. Okružni sud u Nišu na ponovnom suđenju 23. novembra 2000. godine osudio je četvoricu kosovskih Albanaca na po 18 meseci zatvora za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti. To je vreme koje su Baškim Sadiku, Azem Zegrovu, Feriza Kaciju i Ekrema Jusufi proveli u pritvoru tako da su istog dana pušteni na slobodu. Branioci optuženih, među kojima i advokati FHP, tražili su oslobađajuću presudu jer tužilaštvo nije ponudilo nijedan dokaz da su krivi za oružani napad na srpske policajce. Vrhovni sud Srbije prihvatio je u oktobru 2000. godine žalbu advokata Fonda za humanitarno pravo i ukinuo prvostepenu presudu Okružnog suda u Nišu kojom su četvorica Albanaca osuđeni od godinu i po do dve i po godine zatvora samo na osnovu testa parafinske rukavice. Vrhovni sud Srbije je konstatovao da je presuda zasnovana na pogrešno utvrđenom

činjeničnom stanju i da je potpuno nerazumljiva i protivrečna.

Okružni sud u Nišu na ponovnom suđenju nije postupio u skladu sa rešenjem Vrhovnog suda Srbije i ponovo je doneo osuđujuću presudu iako tužilaštvo nije ponudilo nijedan valjan dokaz.

U Vojnom sudu u Nišu

Aziz Ahmetaj osuđen na 14 godina zatvora

(19. januar 2001): Kako piše beogradski »Blic«, Veliko veće Vojnog suda u Nišu, kojem je predsedavao pukovnik Radenko Miladinović, osudilo je danas na 14 godina zatvora Riza Ahmetaja (28) iz Istoka za krivično delo terorizma i oružanog napada na pripadnike VJ i MUPa Srbije. Ovaj sud, kaže se u izveštaju beogradskog dnevnog lista, ustanovio je da je Ahmetaj, inače pripadnik UČK, u aprilu 1999. godine, u oružanim napadima ubio vojnika prištinskog korpusa Milovana Topličanina (26) iz sela Mačkovac, i teško ranio u predelu glave vojnika vozača Gorana Antića (30) iz Lubava, u okolini Kruševca.

Vojni sud u Nišu: nema odbrane na maternjem jeziku

(6. februar 2001.): Na ponovnom suđenju trojici Albanaca, optuženih za udruživanje radi neprijateljske delatnosti i terorizam, Krivično veće Vojnog suda u Nišu nije poštovalo upozorenje Vrhovnog vojnog suda da okrivljenima mora da omogućiti odbranu na maternjem jeziku. Vrhovni vojni sud ukinuo je 5. decembra 2000. godine presudu Vojnog suda u Nišu kojom su Albanci osuđeni na dugogodišnje zatvorske kazne i vratio predmet na ponovno suđenje sa obrazloženjem da prvostepeni sud nije poštovao pravo okrivljenih na odbranu i pripremu odbrane na maternjem jeziku. Veće Vojnog suda u Nišu međutim, nije otklonilo nepravilnosti na koje je ukazivao Vrhovni vojni sud već je zakazalo suđenje za 6. februar 2001. godine, a da optuženima prethodno nije uručilo prvostepenu presudu na maternjem jeziku.

Veće Vojnog suda u Nišu, kojem je predsedavao kapetan Radomir Mladenović, osudilo je 5. jula 2000. godine Bekima Susurija i Sevceta Makšanija na po 15 godina zatvora zbog udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizma, a Džemajla Berišu na 18 meseci zatvora zbog udruživanja radi neprijateljske delatnosti. Branioci okrivljenih, među kojima i advokat Fonda za humanitarno pravo Teki Bokši, zatražili su na pretresu 6. februara da se suđenje odloži, jer optuženima nije dostavljen materijal prvostepenog i drugostepenog suda na maternjem jeziku. Sud je uvažio primedbu odbrane s tim da je naložio da se prevede samo odluka Vrhovnog

Montirani procesi

vojnog suda kojem je ukinita prvostepena presuda. Prema obrazloženju Vojnog suda u Nišu, prvostepena presuda je sada “nepostojeća” i zato nema razloga da se prevodi. Sledeći pretres zakazan je za 1. mart 2001. godine.

Naravi srpskog pravosuđa:

Presuda dostavljena tek nakon dve i po godine od izricanja

(7. septembar 2001): Četvorici Albanaca iz “Uroševačke grupe” sud je dostavio presude za terorizam čak dve i po godine nakon izricanja pred Okružnim sudom u Prištini. Takvim postupanjem, sud je uskratio pravo na odbranu okrivljenima koji se nalaze u nezakonitom pritvoru od juna 1998. godine. Njihovi branioci, među kojima i advokati Fonda za humanitarno pravo, tek sada mogu da podnesu žalbu na presudu Vrhovnom sudu Srbije.

Veće Okružnog suda u Prištini, kojem je predsedavao sudija Dragoljub Zdravković, osudilo je 5. februara 1999. godine 26 Albanaca iz Uroševca na kazne zatvora od dve do 15 godina za krivična dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizma. Sedamnaestorici je suđeno u odsustvu, a presuda je donesena na osnovu priznanja iznuđenih torturom. Cen Dugoli i Redžep Bisljimi umrli su od posledica mučenja inspektora Državne bezbednosti u policijskoj stanici u Gnjilanu i u zatvoru u Prištini, u julu 1998. Džavit Zarići koji je osuđen na tri godine, više ne može da se kreće bez tuđe pomoći. Njega su inspektori Državne bezbednosti Rajko Doder, Radovan Klarić i još dvadesetak policajaca teško premlaćivali i mučili strujom skoro svakodnevno, od 28. juna do 20. jula 1998. godine.

Džavit Zarići i Hadži Bitići pušteni su na slobodu do pravosnažnosti presude, jer su osuđeni na zatvorske kazne manje od pet godina. Enver Topali i Ahmet Hodža poginuli su u bombardovanju zatvora Dubrava tokom NATO intervencije. Na osnovu Zakona o amnestiji iz zatvora je u martu 2001. godine pušten Iljber Topali. U zatvorima u Nišu i Sremskoj Mitrovici nalaze se još četvorica okrivljenih za terorizam: Sulejman Bitići, Besim Zumberi, Skender Ferizi i Agim Rećica.

Izveštaj advokata Tekija Bokšija i Mustafe Radonjićija o poseti zatvorenicima

(fragmenti iz šireg izveštaja o posetama tokom 1999-2000)

Sadik (Adem) Aradini - (rođen 9. Novembra 1975. godine u Dubenici kod Peći): Osuđen je za krivično delo iz člana 136 stav 2 u vezi sa članom 125 KZJ na dve godine zatvora. U razgovoru sa advokatima rekao je da je ranjen 24. maja 1999. u zatvoru Dubrava kod Istoka. Kazao je da je 19. maja 1999. Ali Keljmendi iz Kosurice izgubio život od NATO bombi, dok je Idriz Žuti iz

Raušića kod Peći umro od srčanog udara nakon jednog teškog umora, pošto su ga čuvari naterali da nosi stajsko đubrivo pored toplane. Manće, bivši čuvar zatvora u Istoku, potvrdio je da je Idriz umro od srčanog udara 6. aprila 1999. godine. On nam je rekao da je Avni Gaši iz Bućana ubijen metkom u stroju 22. maja 1999. Sadik je ranjen u levu nogu i stomak. On kaže da je siguran da je u zatvoru u Istoku ubijeno više od 100 albanskih zatvorenika i da je ubijen i zatvorenik iz Tropoje u Albaniji, Ramiz Memija.

Arben Adem Bobani (rođen 19. decembra, 1977. u Đakovici): Ranjen je u junu 1999. godine u levi deo vilice, a lice mu je deformisano. Imao je nekoliko hirurških intervencija ali bez nekog uspeha. Ranjen je zajedno sa Il Morinom iz Đakovice koji je bio teško ranjen u predelu stomaka i nakon nekoliko hirurških intervencija umro je u prištinskoj bolnici.

Drita Avdi Namanaj (rođena 11. novembra, 1971. godine u Merdarima kod Podujeva): Uhapšena je 19. maja 1999. godine uz obrazloženje da je navodno izvršila krivično delo krađe iz člana 166. stav 1, u vezi sa članom 6. i 191. stav 2, tačka 3. KZ RS. Ona je legalno kupila putničko vozilo koje je bilo ukradeno od strane prodavca, odnosno Sabri Luštakua. Ona je to delo negirala. Nakon hapšenja, sledi optužba Okružnog javnog tužilaštva u Prištini KV.nr. 40/99, od 22. maja 1999. godine. Rešenjem sudskog veća pod ovim brojem određen je i pritvor u trajanju od dva meseca, dakle do 22. jula 1999. godine.

Drugog rešenja nema, što znači de se zadržava u pritvoru bez sudskog rešenja. Od 19. maja do 10. juna 1999. godine bila je u zatvoru u Lipljanu, a od 10. juna nalazi se u zatvoru u Požarevcu, u ženskom paviljonu.

Elmaz Šefćet Elšani (rođen 7. januara 1984. godine, maloletnik iz Globara kod Glogovca): U zatvoru je od 28. maja 1999. godine. Policija ga je uhapsila u njegovoj kući u Globarima. Do sada nije ispitivan. Izjavljuje da se u sobi nalazi 55 pritvorenika. Kreveti su uglavnom bez dušeka. Većina zatvorenika spava na podu, tako da jedno ćebe prostiru, a drugim se pokrivaju. Sa njim u sobi su i maloletnici Šemsi Musliu, Muhamet Orlati, Jeton Heta i Ram Topali.

Halil Ćemalj Guta (rođen 3. januara 1962. godine, u Đakovici): Ranjen je u leđa. Obavestio nas je da je njegov bratanac Muhedin Guta ubijen pod poznatim okolnostima u zatvoru Dubrava kod Istoka. On se nalazi u takozvanom policijskom pritvoru. Uhapšen je 10. maja, 1999. godine. Uručeno mu je rešenje MUP-a o određivanju pritvora od 30 dana, ali je rok istekao davno. Neke zatvorenike iz ove kategorije ispituju radnici Službe državne bezbednosti, koji su ranije radili u Đakovici. Neke od njih i maltretiraju.

Sahit Mal Hadžosaj (rođen 21. juna 1962. godine, u Prekoluke kod Dečana): U zatvoru je od 24. februara 1999. godine. Iz Okružnog zatvora u Peći prebačen je sa drugim zatvorenicima u zatvor Dubrava kod Istoka. Od njega

Montirani procesi

sam saznao da je od strane policije i čuvara zatvora ubijen Sahit Brahimaj iz sela Kodrali kod Dečana. On zna da je ubijeno više od 100 zatvorenika u zatvoru Dubrava. Kaže da se zatvorenici svake večeri i noću ispituju po odluci MUP-a, i rekli su im da ne pričaju sa advokatima, ako dođu.

Agim Imer Ibraj (rođen 3. januara 1967. godine u selu Hadžaj kod Peći): Nalazi se u zatvoru od 24. novembra 1998. godine zbog krivičnog dela iz člana 136 u vezi sa članom 125, KZ SRJ. Suđenje je bilo zakazano u sudu u Peći ali je odloženo. Nalazi se u grupi sa Ajetom i Mujom Ibrajom. Premešten je iz pećkog zatvora u zatvor Dubrava kod Istoka, gde su preživeli bombardovanje NATO-a i masakr srpske policije nad albanskim zatvorenicima. Njegov brat od strica, Ajet, ostao je bez dva prsta leve ruke.

Rahman Sokolj Jonuzaj (rođen 20. aprila 1956. u selu Dujaka kod Đakovice): Uhapšen je u svojoj kući u selu Dujaka 21. decembra 1998. godine. Bio je u zatvoru Dubrava kod Istoka za vreme NATO bombardovanja i napada srpskih snaga bezbednosti na albanske zatvorenike. Poznato mu je da su 21. maja 1999. srpske snage bezbednosti ubile Krista Pervorfija. Sam je ranjen u levu nogu 21. maja 1999. godine. Kaže da se ubijeni u Dubravi nisu sahranjivani, iako su zatvorenici 25. maja premešteni autobusima u zatvor u Lipljanu.

Baškim Sul Kabaši (rođen 25. oktobra 1978. u selu Zahać kod Peći): Ranjen je 23. maja 1999. godine u zatvoru Dubrava od bombe koju su bacili policajci i čuvari. U predelu glave i u nozi i dalje ima ostatke bombe. Kaže da je 22. maja ubijen Derviš Sula iz Ratiša prilikom raspoređivanja po kolonama. U toku ovog raspoređivanja srpska policija je ubila najmanje 70 albanskih zatvorenika. Priča da je Muj Tafilaj iz Sićeva teško ranjen i da je umro nakon prebacivanja u lipljanski zatvor. Kaže da su 23. maja u njegov paviljon upali vojnici sa automatima u ruci i ubili sve koje su tu zatekli.

Atli Esat Krieziu (rođen 10. oktobra, 1948. u Đakovici): Uhapšen 10. maja 1999. zajedno sa takozvanom đakovičkom grupom. Bolestan je od ranije i ima poseban policijski tretman. Kaže da mu je ubijen rođak Bahri Krieziu u okolnostima razjašnjenim u izveštaju o ubijenima u zatvoru Dubrava kod Istoka.

Halil Hazir Matoši (rođen 24. oktobra, 1961. godine u Ajvaliji kod Prištine): Uhapšen je 21. maja 1999. godine u svojoj kući. Jedno vreme je držan u zatvoru u Lipljanu, a zatim je prebačen u zatvor u Sremskoj Mitrovici, i na kraju u Požarevac, bez ijednog drugog rešenja, osim onog prvog izdatog od MUP-a dok je držan u zatvoru u Lipljanu. Niko ga nije ispitivao niti je vođen sudski postupak. »Sigurno je da smo nečiji taoci« izjavio je advokatima, i dodao da takvih u Požarevcu ima oko 200. Zamolio je advokata da prenese pozdrave svim kolegama u redakciji časopisa »Zeri«, gde je urednik.

Bekim Muhamed Mulahasani (rođen 31. januara 1973. godine u Đakovici): Uhapšen je 10. maja 1999. a 21. maja je ranjen prilikom napada srpskih snaga bezbednosti. Leči se u zatvorskoj ambulanti. Stanje mu je dobro mada se nalazi u takozvanom policijskom tretmanu. Izjavio je advokatima da su u zatvoru Dubrava ubijeni Hasan Hoda i rođak Blerim Hoda, ali nije želeo da govori o detaljima ovih ubistava. U zatvoru se drži nezakonito pošto mu je istekao rok rešenja o pritvoru od 30 dana, a protiv njega nije pokrenut nikakav sudski postupak, pošto kao i sve druge iz takozvane Đakovičke grupe ispituju inspektori bezbednosti koji su sa službom bili u Đakovici i Peći, pa ih čak i maltretiraju.

Ekrem Džafer Nebiju (rođen 14. septembra 1986. godine u Glogovcu): Dana 23. maja 1999. godine u njegovu kuću je došla policija i odvela njegovog oca Džafera, brata Hajzera, brata od strica petnaestogodišnjeg Alberta i njega. Svi se nalaze u zatvoru u Požarevcu. Otkad je uhapšen nije kontaktirao niti je mogao da vidi oca, brata i rođaka iako su u istom zatvoru. Učenik je sedmog razreda osnovne škole.

Igbale Ramiz Džafaj (rođena 20. marta 1979. godine u selu Miraš kod Uroševca): Nalazi se u ženskom paviljonu zatvora u Požarevcu. Osuđena je za krivično delo iz člana 136. KZJ. U zatvoru je rodila sina Altina (7. oktobra 1999.) koji ima četiri meseca. Nije u braku, a otac deteta je Bekim Osmani iz Uroševca. Presudom Okružnog suda u Prištini osuđena je na godinu dana zatvora, ali nije dobila pismeni podnesak presude. Dobila je samo rešenje o produžetku pritvora do pravosnažnosti presude prvostepenog suda. Iz zatvora bi trebalo da se oslobodi 29. januara 2000 godine.

Nedžad Mon Zumberaj (rođen 25. avgusta 1974. godine u selu Ponošec, Đakovica): Prvostepenom presudom Vojnog suda u Nišu osuđen je na sedam godina zatvora, da bi nakon žalbenog postupka kazna bila povećana na devet godina.

Kaže da su u zatvoru Dubrava ranjeni on, Avni Ahemti i Gazmend Imeri. Gazmend je bio ranjen u stomak i 22. maja 1999. godine je umro, ali nas uvereva da je on ubijen. Kaže da je dušu ispustio na njegovim rukama i jedva su ga odvojili od njega. Zbog identifikacije kaže da je Gazmend imao kratko ošišanu kosu, a nosio je džins pantolone i crnu jaknu. Podvlači da je uzeo neke stvari pokojnog Gazmenda, ali ga je policija naterala da ih baci. »Hteo sam da stvari predam porodici za uspomenu na Gazmenda«.

Redžep Demir Oruči (rođen 20. juna 1951. godine u Orahovcu): Dana 5. avgusta 1999. godine posetili smo ga u Niškom zatvoru. Vidi se da je umoran. Desna ruka mu je vezana i imaće doživotne posledice. Kaže da je ranjen u ruku u oružanim dejstvima srpskih snaga bezbednosti u zatvoru Dubrava, 21. maja 1999. godine.

Montirani procesi

Advokate je obavestio da su u zatvoru Dubrava stradali sledeći zatvorenici:

Enver Topali, iz Uroševca, 19. maja 1999. od posledica NATO bombardovanja;

Ahmet Hodža, iz Uroševca, 19. maja 1999. od posledica NATO bombardovanja;

Mejdi Dašoli, iz Kačanika, 21. maja 1999. od posledica NATO bombardovanja;

Tefik Raka, iz Kačanika, ne zna od čega, ali kaže da je umro 21. ili 22. maja, 1999.;

Avdul Lima, iz Kačanika, ranjen je 21. maja 1999. u NATO bombardovanju, a 22. maja ubijen je vatrenim oružjem od strane srpskih snaga bezbednosti;

Isuf Gaši, iz Orahovca, ubijen 22. maja 1999. od strane zatvorskih snaga bezbednosti;

Avni Tači, iz Orahovca, ubijen 22. maja 1999. od strane srpskih snaga bezbednosti;

Besim Pačarizi, iz Prizrena, ubijen 22. maja 1999. od strane srpskih snaga bezbednosti.

On spominje i ubijene Lulzima Hadžaja, Džemajla Muhadžerija i Džemajla Bitićija, ali ne može da objasni pod kojim okolnostima su ubijeni.

Skender Hilmi Sina (rođen 8. septembra 1934. godine u Đakovici): Pritvoren je 15. aprila 1999. godine i ispitan od strane istražnog sudije bez prisustva advokata. Od njegove supruge advokat je saznao da su tog dana Skendera tražili nekoliko puta iz srpske policije. Jedno vreme se krio, ali onda su radnici MUP-a odveli njegovu sestru i obavestili porodicu da će se ona držati u pritvoru sve dok se ne pojavi Skender. Zbog toga se on prijavio policiji u Đakovici nakon čega su njegovu sestru pustili. Optužen je za špijunažu, uz obrazloženje da je kao direktor Zavoda za urbanizam, što je inače društveno preduzeće a ne državno, za novčanu nadoknadu dao verifikatorima OEBS-a katastarske karte za grad Đakovicu i okolinu...

*III Sudski proces protiv
Fljore Brovine*

FLJORE BROVINE:

»Ja sam humanista, ne terorista.«

U Okružnom sudu u Nišu

POČELO SUĐENJE FLJORI BROVINI

(Niš, 11. novembra 1999.): U okružnom sudu u Nišu, koji je preuzeo nadležnosti Okružnog suda u Prištini, danas je počeo sudski proces protiv lekarke, pesnikinje, himaniste i albanske aktivistkinje, dr Fljore Brovine. Krivičnim većem petorice predsedavala je Marina Milanović, sudija iz Prištine, a drugi sudija je bio »poznati delilac pravde« takođe iz Prištine, Dragoljub Zdravković. Predstavnik optužnice je Miodrag Surla, iz Okružnog javnog tužilaštva u Prištini. Gospođa Brovina je kao svoje braniocce angažovala advokata Žiku Jokanovića iz Prištine i dr Husni Bitićija iz Beograda, ali u njenoj odbrani su i advokati iz nekih nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Beograda. Miodrag Surla je porčitao tekst optužnice:

Republika Srbija

OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO

Kt. br. 48/99

20.10.1999 g.

N i š

SS/VM

OKRUŽNOM SUDU

NIŠ

Na osnovu čl. 45. st. 2. tačke 3. i čl. 261. ZKP, podižem

OPTUŽNICU

PROTIV

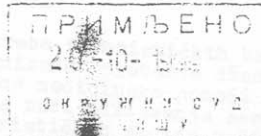
FLJORE BROVINE iz Prištine, ul. »Karađorđeva« br. 20/1, rođena 30.9.1949 godine, u Srbici, od oca Džavida i majke Sine, rođ. Šehu, Albanka, državljanka SRJ, udata, majka dvoje dece, pismena, završila Medicinski fakultet, po zanimanju lekar-pedijatar, srednjeg imovnog stanja, nema podataka da je osuđivana, nalazi se u pritvoru od 20.4.1999.

ZATO

Što je počev od 1992. god. učestvovala u stvaranju udruženja čiji je cilj da se protivustavnim putem otcepi teritorija Autonomne pokrajine Kosova i Metohije od Savezne Republike Jugoslavije i proglasi nezavisna država

Republika Srbija
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO
Kt.br.48/99
20.10.1999 g.
N i š

SS/VM

OKRUŽNOM SUDU

N I Š

Na osnovu čl.45. st.2.tačke 3. i čl. 261.ZKP,
podizem

О П Р У Џ Н И Ц У

PROTIV

FIJORE BROVINA iz Prištine, ul."Karađorđeva"br.20/1,
rođena 30.9.1949 godine, u Srbici, od oca Davida i majke Sine,
rođj.Đenu, Albanka, državljanka SRJ, udeta majka dvoje dece, pisma
na, završila Medicinski fakultet, po zanimanju lekar-pedijatar,
srednjeg imovnog stanja, nema podataka da je osuđivana, nalazi se
u pritvoru od 20.4.1999 godine.

ZATO

Što je počev od 1992 god. učestvovala u stvaranju
udruženja, čiji je cilj da se protiv Ustavnim putem odcipi terite-
rija Autonomne pokrajine Kosova i Metohija od Savezne Republike
Jugoslavije i proglasi nezavisna država "Republika Kosovo" a od
1999 godine učestvovala ustvaranju terorističkih bandi tzv."Oslo-
bodilačke vojske Kosova", čiji je cilj da preduzimanjem akata nesig-
na prema pripadnicima Ministarstva unutrašnjih poslova, Vojska Ju-
oslavije i civilnom stanovništvu, kojima se stvara osećanje nesigu-
rnosti kod građana ugrozi ustavno uređenje i bezbednost Savezne
Republike Jugoslavije, time što bi se teritorija autonomne pokrajine
Kosova i Metohija nakon proglašenja nezavisne države pripojila Repu-
blici Albaniji, pa je tako: Početkom 1992 god. u Prištini sa još
30 drugih žena pripadnika Albanske nacionalne manjine formirala
udruženje pod nazivom "Liga Albanskih žena", gde je izabrana za
predsednika iste, čiji je zadatak bio organizovanje neprijateljskih
demonstracija u Prištini, u čijoj je organizaciji u periodu od 1992
pa do 1998 god. održano više neprijateljskih demonstracija Alban-
skih žena, prikupljanje sredstava za rad drugih ilegalnih organiza-
cija i udruženja, formiranih na istoj platformi i sa istim cilje-
vima a polovinom meseca marta 1998 god. u prostorijama Tržnog ce-
ntra u ul."Miladina Popovića" u Prištini prisustvovala sastanku pre-
stavnika Albanskih političkih partija gde je konstituisano "Mini-
starstvo zdravlja Republike Kosovo", a ona postavljena za "mini-
stra zdravlja" čiji je rad bio usmeren na organizovanje rada i
opremanje ratnih bolnica, u kojima bi se lečili ranjeni pripadnici
tzv."Oslobodilačke vojske Kosova", a nakon smanjivanje tokom mese-
ca juna 1998 god. "sa funkcije ministra" nastavila se radom

Sudski proces protiv Fljore Brovine

»Republika Kosovo«, a od 1999. godine učestvovala u stvaranju terorističkih bandi tzv. »Oslobodilačke vojske Kosova«, čiji je cilj da preduzimanjem akata nasilja prema pripadnicima Ministarstva unutrašnjih poslova, Vojske Jugoslavije i civilnom stanovništvu, kojima se stvara osećanje nesigurnosti kod građana, ugrozi ustavno uređenje i bezbednost Savezne Republike Jugoslavije, time što bi se teritorija autonomne pokrajine Kosova i Metohije nakon proglašenja nezavisne države pripojila Republici Albaniji, pa je tako: Početkom 1992. god. u Prištini sa još 30 drugih žena pripadnika albanske nacionalne manjine formirala udruženje pod nazivom »Liga albanskih žena«, gde je izabrana za predsednika iste čiji je zadatak bio organizovanje neprijateljskih demonstracija u Prištini, u čijoj je organizaciji u periodu od 1992. pa do 1998. god. održano više neprijateljskih demonstracija albanskih žena, prikupljanje sredstava za rad drugih lekarskih organizacija i udruženja formiranih na istoj platformi i sa istim ciljevima, a sredinom marta 1998. god. u prostorijama Tržnog centra u ul. »Miladina Popovića« u Prištini prisustvuje sastanku predstavnika albanskih političkih partija gde je konstituisano »Ministarstvo zdravlja Republike Kosovo«, a ona postavljena za »ministra zdravlja«, čiji je rad bio usmeren na organizovanje rada i opremanje ratnih bolnica, u kojima bi se lečili ranjeni pripadnici tzv. »Oslobodilačke vojske Kosova«, a nakon smenjivanja tokom juna 1998. god. »sa funkcije »ministra« nastavlja rad u »Ligi albanskih žena« gde se za potrebe terorističkih bandi tzv. »Oslobodilačke vojske Kosova« organizuje »pletanje džempera i šivenje uniformi, pružanje neposredne medicinske pomoći ranjenim pripadnicima terorističkih bandi, a radi održavanja sastanaka na kojima je planirano izvođenje terorističkih akcija, u čijem planiranju i sama učestvuje, stavila je na raspolaganje prostorije Udruženja pripadnicima tzv. »Oslobodilačke vojske Kosova«;

-čime je izvršila krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st.1. u vezi sa kriv. delom terorizma iz čl. 125. KZ SRJ.

Stoga

P R E D L A Ž E M

Da se pred Okružnim sudom u Nišu, zakaže i održi usmeni, javni, glavni pretres, na koji pozvati

1. Okružnog javnog tužioca u Nišu,
2. Okr. Fljoru Brovinu, preko KPZ u Požarevcu,
3. Pribave i pročitaju potvrde o oduzetim predmetima i izvod iz KE SUP-a Kosovska Mitrovica.
4. Da se u smislu čl. 191 st. 2. tačke. 1. ZKP, okrivljenoj PRITVOR PRODUŽI do okončanja glavnog pretresa

O b r a z l o ž e n j e

Sprovedenom istragom pred Okružnim sudom u Nišu, utvrđuje se da je okrivljena u vremenu, mestu i na način kao u dispozitivu optužnice izvršila krivično delo koja joj se stavlja na teret.

Tokom istrage prikupljenim dokazima na nesumnjiv način se utvrđuje da je okrivljena počev od 1992. godine učestvovala u stvaranju udruženja koja su delovala na platformi albanskih nacionalista i secesionista, sa ciljem ugrožavanja teritorijalne celine Savezne Republike Jugoslavije, otepljenja autonomne pokrajine Kosovo i Metohija i stvaranja samostalne Republike Kosovo u cilju pripajanja Republici Albaniji, preduzimanjem akata nasilja prema pripadnicima Vojske Jugoslavije, Ministarstva za unutrašnje poslove RS i civilnom stanovništvu izazivanjem nesigurnosti kod građana pri čemu je od strane »Lige albanskih žena«, formirane uz njeno aktivno učešće u periodu od 1992. do 1998. god. održano više demonstracija sa neprijateljskim zahtevima, zatim preduzimala neposredne radnje na pružanju medicinske i materijalne pomoći pripadnicima terorističkih bandii tzv. »Oslobodilačke vojske Kosova«, a u svojstvu »Ministra zdravlja« u Vladi tzv. »Kosova« radila na organizaciji i unapređenju pružanja medicinske pomoći, prikupljanja materijalnih sredstava i izradi opreme – odeće za pripadnike tzv. »Oslobodilačke vojske Kosova«. Za potrebe planiranja akcija u kojima je i sama učestvovala stavila je na raspolaganje prostorije udruženja.

U takvim radnjama okrivljene stiču se obeležja kriv. dela koje se optuženoj stavlja na teret, za koje je krivično odgovorna, budući da se radi o osobi čija se sposobnost da shvati značaj radnji koje preduzima i upravlja svojim postupcima ničim ne dovodi u pitanje.

Okrivljena ne spori da su organizovane demonstracije tokom 1992., 1997. i 1998. godine imale za cilj pružanje otpora merama i odlukama legalnih organa vlasti Republike Srbije i Savezne Republike Jugoslavije u borbi protiv albanskog nacionalizma i separatizma na šta upućuje povod i razlog ovakog organizovanja demonstracija, što dovodi u pitanje odbranu optužene da je cilj delovanja udruženja emancipacija albanske žene, što odbranu u ovom smislu čini neosnovanom i usmerenom na izbegavanje krivične odgovornosti.

Na inkriminisan karakter njenog delovanja upućuju njeni kontakti sa licima koja pripadaju raznim političkim partijama, čiji je cilj političko delovanje za nezavisno i samostalno Kosovo kao i sa pripadnicima tzv. »Oslobodilačke vojske Kosova« sa kojima je neposredno ugovarala i preduzimala određene aktivnosti.

Imajući u vidu da bi ukidanjem pritvora okrivljena postala nedostižna našim organima, to stoje razlozi za produženje pritvora do okončanja glavnog pretresa.

Optužnicu je potpisao zamenik javnog tužioca, Miodrag Surla.

Fljora Brovina: »Ja sam humanista a ne terorista«

Nakon čitanja optužnice, predsednica krivičnog veća dala je reč okrivljenoj Fljori Brovini, koja je na početku, na srpskom jeziku, rekla da je razumela optužnicu ali da odbacuje njene navode kojima se ona tereti da je »učestvovala u terorističkim aktivnostima protiv države«, priznajući samo da je 18. januara 1992. godine formirala »Ligu albanskih žena«, kao nepartijsku organizaciju.

Gospođa Brovina rekla je pred sudom da je samo jednom organizovala demonstracije u Prištini, za šta je imala dozvolu policije, i naglasila da se njena organizacija bavila prosvetljenjem albanskih žena, posebno sa medicinskog aspekta. »I kada ne bih bila Albanka isto bih uradila, jer u našem udruženju nije bilo samo Albanski već i pripadnica drugih nacionalnosti. Kao Albanka, sada bih pomagala izbeglim Srbima sa Kosova«. Ona je dodala da želi da se situacija na Kosovu smiri i da se sve vrati na svoje mesto, podvlačeći da je najveću podršku imala od žena Srbije i Beograda. Ona je kazala da sebe smatra velikim humanistom. »Ne mislim da sam negde pogrešila. Ne mogu da zaboravim povratak dečjeg osmeha. Zašto sam grešila ako sam spasila decu?«, pitala je Fljora plačućim glasom. »Bila sam i biću protiv rata i nikada nisam delovala na nacionalnoj osnovi«.

U vezi sa optužbom da je pomagala UČK, ona je rekla da nije poznavala nikoga iz UČK, niti je neko iz njene uže ili šire porodice bio član ove organizacije. Reagujući na ovu konstataciju, predstavnik optužnice joj je pokazao njenu sliku sa čovekom u uniformi UČK. »Slikala sam se sa Ganijem Kociem koji je bio u bolnici u selu Glana. On je suprug moje prijateljice. Bio je u iniformi UČK i puno sam se iznenadila kada sam ga videla u uniformi«, odgovorila je gospođa Brovina.

Ona je odbacila optužbe da je bila ministar za zdravlje u paralelnoj vladi Bujara Bukošija, dodavši: »Zna se ko je bio u tom ministarstvu u kome nije bilo nijedne žene. Na jednom sastanku izabrana sam za predsednicu Zdravstvenog saveta ali to sam brzo napustila, pošto se nisam složila.«

U vezi sa jednim crnim platnom koji je oduzet kao dokazni predmet, gospođa Brovina je rekla da je to bio jedan letnji materijal od sintetike. »Jedan mladić koji mi je doneo platno pitao me da li želimo da šijemo uniforme, a ja sam to odbila, jer sam i tada bila, a i danas sam bolesna od angine pektoris«.

Jedan od advokata, Živojin Jokanović, tražio je kontrolu Knjige nevladinih organizacija u SRJ, gde je registrovana »Liga albanskih žena«.

Suđenju su prisustvovali predstavnici Kancelarije UN za ljudska prava u Beogradu, predstavnici nevladinih organizacija i veliki broj novinara iz Srbije i sveta.

Suprug gospođe Brovine, Ajri Begu, rekao je novinarima nakon današnjeg pretresa da je reč o jednom političkom procesu. »Optužnica se bazira na tome da je ona formirala Ligu albanskih žena, što je zakonom

Montirani procesi

dozvoljeno, da je organizovala demonstracije, što je takode dozvoljeno zakonom, a kao dokaz se uzimaju i sanitetski i medicinski materijali koji su nađeni u magacinu organizacije »Human Peace«, za šta je odgovorno drugo lice« rekao je gospodin Begu.

Uoči suđenja, međunarodna organizacija »Human Rights Watch« zahtevala je oslobodjenje Fljore Brovine od optužnice i pritvora, dok je američka administracija osudila sudski proces protiv nje što su učinile i mnoge međunarodne organizacije za zaštitu ljudskih prava i evropske vlade.

Suđenje će biti nastavljeno 25. novembra kada će svedočiti lekar Dobrašin Karadžić, koji je bio prisutan prilikom pretresa i zaplene sanitetskog i medicinskog materijala od optužene.

Suđenje odloženo za 9. decembar

(25. novembra 1999.): Suđenje albanskoj lekarki i pesnikinji sa Kosova, Fljori Brovini, Krivično veće Okružnog suda u Nišu danas je odložio za 9. decembar, uz obrazloženje da na ročište nije došao glavni svedok, dr Dobrašin Karadžić, koji treba da svedoči o količini i nameni sanitetskog materijala pronađenog u ambulanti lekarke Brovine. Zahtev branioca optužene da se pretres ne odlaže pošto njeno zdravstveno stanje nije dobro i ono se može pogoršati, Sud je odbio.

Prema rečima izvršnog direktora Jugoslovenskog komiteta pravnika za ljudska prava iz Beograda, Gradimira Nalića, »odlaganje suđenja ima za cilj ili gubljenje interesa javnosti ili političko rešenje za to«. On je tvrdio da se suđenje vodi u suprotnosti sa propisima sudskog postupka Srbije. Mnoge nevladine organizacije za zaštitu ljudskih prava u Srbiji osudile su sudske procese protiv Albanaca pred srpskim sudovima i zahtevali njihovo prekidanje, kao i oslobađanje svih albanskih zatvorenika koji se nalaze po zatvorima u Srbiji.

Današnjem sudskom pretresu u Nišu prisustvovali su predstavnik Kancelarije UN za ljudska prava, predstavnici ambasada Švedske i Norveške, Fonda za humanitarno pravo, organizacije Žene u crnom i Odbora za ljudska prava iz Niša, kao i veliki broj novinara iz Srbije i sveta.

Odlukom krivičnog veća Okružnog suda u Nišu

Fljori Brovini - 12 godina zatvora

(Izveštaj na osnovu izjava advokata i izveštavanja nezavisnih medija)

(9. decembra 1999.): Okružni sud u Nišu osudio je danas predsednicu Lige albanskih žena, lekarku i pesnikinju Fljoru Brovinu na 12 godina zatvora za, kako se kaže u presudi, krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom terorizma. Kaznu je izreklo Krivično

Sudski proces protiv Fljore Brovine

veće kojem je predsedavala sudija Marina Milanović, pošto je zamenik javnog tužioca, Miodrag Surla, promenio optužnicu, uz konstataciju da je »krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti izvršeno u vreme ratnog stanja u Jugoslaviji, što je po zakonu teško krivično delo«.

Nastavak glavnog pretresa počeo je danas u 10 sati ispitivanjem svedoka optužbe, dr Dobrašina Karadžića, u vezi sa okolnostima oduzimanja vrste i količine sanitetskog materijala od organizacije »Human Peace«. On je rekao da je pozivom organa policije u aprilu 1999. obavešten da je pronađen sanitetski materijal i poslao medicinskog tehničara Milana Nikolića da sa organima policije utvrdi sadržinu paketa. Oni su materijal odneli u Klinički medicinski centar u Prištini, gde je urađena registracija prema vrstama lekova i sanitetskog materijala. Na pitanje branioca, advokata Živojina Jakanovića, da li je kao lekar upoznat da su do dolaska UN, u KMC lečeni i vojnici UČK i da li je korišćen pronađeni materijal za mirnodopske ciljeve, Karadžić je odgovorio: Da, svaki dan.

Na pitanje da li je bio prisutan kada je pronađen materijal, on je rekao da nije. A na dopunsko pitanje odakle onda saznanje da je materijal odnešen na određeno mesto, svedok Karadžić odgovorio: »Tamo sam došao na zahtev nadležnih organa MUP-a.«

Nakon ispitivanja svedoka, zamenik javnog tužioca Miodrag Surla tražio je izmenu optužnice uz sledeću konstataciju: »Da je tokom marta i aprila 1999. godine u vreme neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja angažovana ponovo u pripremanju ratnih bolnica UČK, za koje ciljeve je obezbedila velike količine lekova i sanitetskog materijala«. U kvalifikaciji dela dodaje se reč »krivično delo prema članu 136. kažnjivo po članu 139. st.3. KZJ.

Fljora Brovina nije priznala ovu novu kvalifikaciju pošto, kako je kazala, za vreme rata nije bila vezana ni za jednu ratnu ambulantu niti je znala da nešto slično postoji, i da se ne oseća krivom. U tom periodu čak, kako je rekla, nije bila u stanju da radi ni u svojoj ambulanti pošto je patila od angine pectoris, a onda je болоvala od afonije (gubljenje moći govora), što je utvrđeno u Istražnom sudu u Požarevcu.

Predstavnik optužnice predlaže kao novi dokaz, prema članu 84. st. 1. tač. 2. ZKP, izjave Fljore Brovine date pred ovlašćenim licima organa Unutrašnjih poslova 24. i 29. aprila 1999. godine.

Njeni advokati su protestvovali naglašavajući da te izjave uslovno ne postoje, pošto su odstranjene iz spisa pre nego što se slučaj smesti u pravne okvire, zato se i ne mogu ponovo vratiti u spise. Međutim, nakon jedne konsultacije za vreme pauze, Veće je odlučilo da se te izjave pročitaju onako kako je zahtevao zastupnik optužnice.

Montirani procesi

Gospođa Brovina je izjavila nakon čitanja dokaza da mnogo toga u tim izjavama nije tačno, da nisu pročitani dokazi koje je potpisala, da je ispitivana 18 puta od jutra do večeri, da je ispitivanje u lošem zdravstvenom stanju iscrpilo toliko »da bih priznala mnogo toga samo da se sve okonča što pre«. Ona je istakla da nikada nije rekla da je bila ministar, da nije potpisala nijedan nalog za obezbeđenje lekova, da je lekarka koju obavezuje Hipokratova zakletva da treba lečiti i neprijatelja, a sud neka presudi. Rekla je da je izjave dala za vreme rata, da nije znala da li će ostati živa, da je često premeštana i ispitivana po raznim improvizovanim objektima i da nije pročitala izjave pre potpisivanja.

Zamenik javnog tužioca, Surla, rekao je u završnoj reči: »Na osnovu činjenica smatram da je sve dokazano i da su na nesumnjiv način potvrđeni svi navodi optužnice i smatram da su ispunjeni svi uslovi da se ona proglasi krivom prema novoj optužnici«...

Advokat Živojin Jokanović u završnoj reči istakao je, da prema izvedenim dokazima sa gledišta odbrane, teza optužnice nije dokazana, jer ni na osnovu jednog dokaza se ne može zaključiti delovanje optužene po članu 139. KZJ, što predstavlja delovanje za vreme rata...Istakao je da ne treba verovati dokazima – izjavama datim pred istražnim organima, iznetim danas ovde, pošto one nisu originalne već se vidi da su potpisi falsifikovani, međutim nema vremena za veštačenje.

Advokat Husni Bitići u završnoj reči istakao je da, ne samo što nije dokazana optužnica, već nas ona nije dovela ni do sumnje. Optužnica je pisana prema filmu »Balkanski špijun« u kome se čovek optužuje da je državni neprijatelj, jer 20 godina nije pisao svojoj majci zato što živi u Lenjinovoj ulici. Pošto tužilac nije predočio nikave validne dokaze za osuđujuću presudu, Krivičnom veću ostaje jedina mogućnost da sačuva obraz pravde i sudi po zakonu a ne po potrebi.

U svojoj završnoj reči Fljora Brovina je rekla: »Kao majka, lekarka, humanista nikada nisam delila i lečila ljude prema nacionalnosti, jer deca ne biraju roditelje. I danas kada bih bila na Kosovu, isto bih radila, pomagala bih svima onima koji su ugroženi. Kao najpoznatija albanska pesnikinja bila sam prinuđena da se borim za prava albanskih žena, da bih im uzdigla svest, jer bez ekonomske nezavisnosti nema slobode... Ponosna sam što sam stvorila prve mostove saradnje među ženama, jer više sam saradivala sa srpskim ženama i to nikada neću njima zaboraviti, ali i sa ženama iz celog sveta, i tamo sam predstavljala albansku ženu«. Ona je tvrdila da nije tačno da je na nekom sastanku diskutovano o granicama Velike Albanije, jer »moja zemlja je svugde gde se nalaze moji prijatelji i gde se čitaju i slušaju moje pesme«. Fljora je u nastavku rekla: »Mnogo mi

Sudski proces protiv Fljore Brovine

je žao što sada nisam na Kosovu da bih sprečila najgore, što Albanci nikada nisu učinili. Želim da se svi vrate na svoja ognjišta, jer ja kao žena znam šta znači ognjište. Vreme je da se albanski intelektualci izjasne i da se pomire sa srpskim narodom«, rekla je, između ostalog Fljora Brovina.

Nakon završetka današnjeg suđenja Fljora Brovina je odvedena policijskim kolima uz veliku policijsku pratnju u zatvor u Požarevcu. Dok je ona napuštala sudnicu, stražari joj, na zahtev predsednice Veća, nisu dopustiti da odgovara na veliki broj pitanja novinara.

Šef kancelarije UN za ljudska prava u Beogradu, Barbara Dejvis, koja je pratila ovo suđenje, rekla je kratko: »Ovo je tužan dan kada jedna zemlja osudi jednog poznatog pisca i humanistu«. Takvom visokom kaznom iznenađeni su i mnogi predstavnici organizacija za zaštitu ljudskih prava u Beogradu. Sonja Biserko iz Helsinškog odbora u Srbiji i Biljana Kovačević-Vučo iz Jugoslovenskog komiteta pravnika za ljudska prava izrazile su ogorčenje uz ocenu da je to »jedno čisto političko suđenje kao i mnoga druga suđenja kosovskim Albancima po sudovima u Srbiji«.

Jedan od branilaca gospođe Brovine, Husni Bitići nakon završetka suđenja rekao je kratko: »Kazna je još jedna u nizu kazni koje se izriču kosovskim Albancima koji se nalaze u srpskim zatvorima«. Dok je Nataša Kandić, direktor Fonda za humanitarno pravo, komentarišući odluku Suda za »Glas Amerike« izjavila: »Kazna koja je izrečena Fljori Brovini za njen humanizam i političko mišljenje prevazilazi mogućnost normalnog čoveka da može uopšte komentarisati jednu takvu odluku. Ovom odlukom sam zgranuta i užasnuta i mislim da je reč o jednoj političkoj presudi i to dokazuje da aktuelni srpski režim ne odustaje od svojih ranijih stavova nezavisno od novostvorene realnosti na Kosovu. Umesto da vlast učini gest dobre volje da sve albanske političke zatvorenike u Srbiji pusti, ona još više produbljuje jaz u srpsko-albanskim odnosima i sa međunarodnom zajednicom«.

Oslobodenje Fljore Brovine iz zatvora danas je zahtevao od srpskih vlasti i PEN klub pisaca Srbije jednim saopštenjem u kome se kaže da »u delatnosti Fljore Brovine nema nijednog inkriminisanog dela i da je njeno lično izjašnjanje prirodno«.

Montirani procesi

Tekst presude objavljene 9.12.1999

K. br. 168/99

U IME NARODA

Okružni sud u Nišu, Veće sastavljeno od sudija: Marine Milanović, predsednika Veća, i sudije Dragoljuba Zdravkovića kao člana Veća i sudije porotnika Todorović Marine, Krstić Cvetka i Tričković Miodraga, sa zapisničarom Bubom Striković u krivičnom postupku optužene Fljore Brovine, a koju optužuje OJT u Nišu optužnicom Kt. br. 48/99 od 20.10.1999. godine zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 1. u vezi sa kriv. delom terorizam iz čl. 125. KZ SRJ, kažnjivo po čl. 139.st.3. KZJ, nakon održanog osnovnog glavnog i javnog pretresa i prisustvu optužene, njenih branilaca Živojina Jokanovića adv. iz Prištine i Hisnija Bitićija, adv. iz Zemuna, zastupnika optužnice Miodraga Surle, doneo je dana 9.12.1999. godine i javno objavio sledeću

P R E S U D U

Optužena FLJORA BROVINA, rođena 30.09.1949. godine u Srbici, sa stalnim mestom boravka u Prištini, ul. Karađorđeva br. 20/1, od oca Džavita i majke Sine, rođene Šahu, Albanka, državljanica SRJ, pismena, sa medicinskim fakultetom, udata, majka dvoje dece, ranije neosuđivana, nalazi se u pritvoru od 20.4.1999. godine

K R I V A J E

Što je od 1992. godine pa do lišenja slobode 20.4.1999. godine aktivno radila na stvaranju neprijateljskog udruženja čiji je cilj da se protivustavnim putem teritorija Autonomne prokrajine Kosova i Metohije otcepi od Savezne Republike Jugoslavije i proglasi nezavisnom državom, tzv. »Republika Kosovo«, pa je tako 18.1.1992. godine u Prištini sa 30 žena pripadnica albanske nacionalne manjine formirala udruženje pod nazivom »Liga albanskih žena« gde je izabrana za predsednika iste, pa je pod plaštom ove nestranačke humanitarno-prosvetno-etničke organizacije od 1992. godine pa do proglašenja neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja organizovala više neprijateljskih demonstracija albanskih žena u Prištini i radila na prikupljanju sredstava za rad drugih ilegalnih organizacija i udruženja sa istim ciljem i platformom.

Takođe, ista je polovinom marta 1998. godine u prostorijama Tržnog centra u ulici Miladina Popovića u Prištini predsedavala sastanku predstavnika albanskih političkih partija, gde je konstituisano Ministarstvo

K.br.153/99

U IME NARODA

Okrudni sud u Nišu, u veću sastavljenom od sudije: Marine Milanović, predsednika veća, i sudije Dragoljuba Zdravkovića kao člana veća i sudije poročnika Đorđević Krišto, Bistić Cvetka i Trifković Miroslava sa zapisničarom Bubom Stanković u krivičnom predmetu optužena Flora Brovina a koju optužuje OJT u Nišu optužnicom Kt.br.48/99 od 20.10.1999. godine zbog Kriv.čela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136. st.1. u vezi sa Kriv.čelom terorizma iz čl.125. KZ SRJ kažnjivo po čl.139. st.3. KZJ nakon održanog sasenog glavnog i javnog pretresa u prisustvu optužene, njenih branilaca Zivojina Jokanovića adv. iz Prištine i Hisnije Bistić adv. iz Zemuna, zastupnika optužnice Miroslava Surin doneo je dana 9.12.1999. godine i javno objavio sledeću

P R E S U D U

Optužena FLORA BROVINA, rođena 30.09.1949. godine u Srbici, sa stalnim mestom boravka u Prištini, ul. Karadžordjeva br.20/1 od oca Davida, i majke Sine rođene Šehu, albanka, državljanka SRJ, pismena, sa medicinskim fakultetom, udata, majka dvoje dece, ranije neposvajivanja, nalazi se u pritvoru od 20.4. 1999. godine.

K R I V I J E

Ista je od 1992. godine pa do izlaska slobode 20.4. 1999. godine aktivno radila na stvaranju neprijateljskog udruženja čiji je cilj da se protiv ustavnih pata teritorija Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija otcapi od Saverne Republike Jugoslavije i proglašeni nezavisnom državom, tzv. "Republika Kosovo" pa je tako od 1.1.1992. godin eu Prištini sa 30 žena pripadnica Albanske nacionalne manjine formirala udruženje pod nazivom "Liga albanskih žena" gde je izabrana za predsedniku iste, pa je pod plaštom ove nezahvatne humanitarne - prosvetno- etničke organizacije od 1992. godine pa do proglašenja neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja organizovala više neprijateljskih demomnstracija albanskih žena u Prištini i radila na prikupljanju sredstava za rad drugih ilegalnih organizacija i udruženja sa istim ciljem i platformom.

Takođe, ista je polovinom marta meseca 1993. godine u prostorijama Trnog Centra u ulici Miledina pOpevića u Prištini prisustvovala sastanku predstavnika Albanskih političkih partija gde je konstituisano Ministarstvo zdravlja Republike Kosovo a ona postavljena, za "Ministra zdravlja" čiji je rad bio usmeren na organizovanje rada i opremanje ratnih bolnica u kojima bi se ležili pripadnici takozvani "Oslobodilačke vojske Kosovo", da bi nakon završavanja sa ove funkcije tokom juna meseca 1993. godine nastavila sa radom u Ligi albanskih žena. Ista je

Prihvata se 24.12.1999.

Montirani procesi

zdravlja Republike Kosovo a ona postavljena za »Ministra zdravlja«, čiji je rad bio usmeren na organizovanje rada i opremanje ratnih bolnica u kojima bi se lečili pripadnici takozvane »Oslobodilačke vojske Kosova«, da bi nakon smenjivanja sa ove funkcije tokom juna 1993. godine nastavila rad u Ligi albanskih žena. Ista u prvoj polovini 1999. godine učestvovala je u stvaranju terorističke bande tzv. »Oslobodilačke vojske Kosova« čiji je cilj da preduzimanjem akata nasilja prema pripadnicima Ministarstva unutrašnjih poslova Jugoslavije i Vojske Jugoslavije kao i civilnog stanovništva kojim se stvara osećanje nesigurnosti kod građana, ugrozi ustavno uređenje i bezbednost SRJ i time što bi se teritorija Autonomne pokrajine Kosova i Metohije nakon proglašenje nezavisne države pripojila Republici Albaniji, pa je za potrebe ove bande a preko »Lige albanskih žena« organizovala pletenje džemperu i šivenje uniformi kao i stavila na raspolaganje prostorije udruženja pripadnicima ove bande a u toku marta i aprila 1999. godine za vreme proglašenja neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja angažovala se na opremanju ratnih bolnica »Oslobodilačke vojske Kosova«, i u tu svrhu a preko raznih inostranih međunarodnih humanitarnih organizacija nabavljala veću količinu lekova i različitog sanitetskog materijala.

- čime je počinila kriv. delo udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. u vezi sa kriv. delom terorizam iz čl. 125. KZ SRJ, kažnjivo po čl. 139. st.3.KZJ.

Pa je sud na osnovu napred navedenih članova i primenom članova 5, 33, 38, 41 i 50 KZJ i 331 ZKP

OSUĐUJE

Na kaznu zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina u koju kaznu se ima računati i vreme provedeno u pritvoru od 20.4.1999. godine

Dužna je da plati troškove kriv. postupka koliko po troškovniku budu iznosili i posebno na ime sudskog paušala 1.000 dinara.

Od optužene se oduzima 500 DM, i 175,00 dinara, fotografije, lekovi i sanitetski materijal.

O b r a z l o ž e n j e

Okružno javno tužilaštvo u Nišu optužnicom Kt. br. 48/99 od 20.4.1999. godine optužilo je Fljoru Brovinu zbog kriv. dela udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. u vezi sa kriv. delom terorizam iz čl. 125. KZ SRJ.

Na osnovnom glavnom javnom pretresu, dana 9.12.1999. godine, zastupnik optužnice zamenik OJT, Miodrag Surla, izmenio je delimični činjenični opis dispozitiva optužnice i izmenio pravnu kvalifikaciju na teže kriv. delo kažnjivo po čl. 139. st.3 KZJ

U završnoj reči zamenik OJT izjavio je da su na osnovu dokaza prikupljenih tokom istrage i dokaza izvedenih na glavnom pretresu na nesumnjiv način potvrđeni svi navodi iz optužnice od 20.10.1999. godine te da su ispunjeni svi uslovi da se optužena oglasi krivom za kriv. delo koje joj se izmenjenom optužnicom stavlja na teret i kazni po zakonu.

Optužena Fljora Brovina u svojoj odbrani, kako pred istražnim sudijom tako i na glavnom pretresu, navela je da je sa grupom svojih drugarica 18.1.1992. godine formirala »Ligu albanskih žena«, nestranačko udruženje žena, čiji cilj nikako nije bio politički, organizovanje demonstracija, terorizam, otepljenje dela teritorije, što joj se optužnicom stavlja na teret, već da se bavila pre svega prosvetivanjem albanskih žena. Ove demonstracije održane su zbog hapšenja Sanije Gaši, urednice albanskog časopisa za žene, naredne demonstracije održale su se krajem februara-početkom marta 1998. godine zbog pogibije prve žene trudnice u Čirezu ili Likošanu, a 8.marta održale su antiratne demonstracije i tom prilikom podržale su ih žene Rusije, Španije, Beograda. Na početku članice udruženja »Liga albanskih žena« radile su volonterski, a kasnije su počele da saraduju sa humanitarnim organizacijama »OXFAM«, »CHILDREN DIRECT«, »Doktori bez granica«, »Evangelističkom crkvom«, »Majka Tereza«, »Museni Pix«, i dr. Sredinom marta 1998 godine bio je održan sastanak nekih političkih i vanstranačkih organizacija u Prištini u ul. Miladina Popovića, na kome je prisustvovala i optužena i na kome je bilo reči i o udruživanju radi pružanja pomoći raseljenim licima. Na tom sastanku izabrana je za rukovodioca Sektora za zdravlje, koje su nazvali »Keshili i emergjences«, što bi u prevodu značilo »Savet za nepogode«. Isti je formiran zato što je VEĆ POČEO RAT. Njoj, kao rukovodiocu Sektora za zdravlje, nisu bili tačno određeni zadaci, već je sama organizovala svoj posao u smislu pozivanja kolega da pomognu shodno znanju i stručnosti, nalaženju lekova, pre svega od humanitarne organizacije »Majka Tereza«, a »Human Peace« je planirao da otvori još jednu ambulantu. U vreme dok je ona bila na čelu Sektora za zdravlje ona, a ni njene kolege nisu odlazili na teren van Prištine. Nije joj poznato da li se Sektor za zdravlje angažovao na lečenju pripadnika »Oslobodilačke vojske Kosova«.

U selima Likošane, Gladno Selo i Čirezu je bila ali ne kao predstavnik »Lige albanskih žena« ni kao rukovodilac Sektora za zdravlje, već iz razloga što je htela da usvoji jednu malu povređenu devojčicu čiji su roditelji poginuli. Istu je našla u Gladnom Selu u jednoj školi, koja je bila pretvorena u ambulantu, a u drugoj prostoriji je bilo nekoliko ranjenika. U Gladnom Selu se fotografisala sa jednim pripadnikom »Oslobodilačke vojske Kosova« – Ganijem Kocijem, suprugom njene prijateljice, odnosno srela se sa njim a nije znala da su ih tom prilikom fotografisali.

Povodom izmene od strane tužioca delimičnog činjeničnog opisa dispozitiva optužnice i izmene pravne kvalifikacije na teže kriv. delo,

Montirani procesi

optužena je izjavila da je razumela novi opis i kvalifikaciju dela, da u toku proglašenja ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti nije kontaktirala ni sa kim iz OVK. Ne odgovara i ne može da odgovara za postupke i rad drugih humanitarnih organizacija. Ni pre rata ni za vreme rata a i sada je bolesna od angine pektoris. Inspektori MUP-a prilikom hapšenja optužene bili su veoma korektni: nisu upotrebljavali nikakvu silu a vrlo korektan odnos je i u istražnom zatvoru.

U završnoj reči branioci optužene adv. Živojin Jakanović i adv. Husnija Bitići, kao i optužena, izjavili su sudu da izvedenim dokazima po stanovištu odbrane, teza optužnice nije dokazana jer se ni iz jednog provedenog dokaza ne može zaključiti delovanje optužene, kažnjivo na način i po odredbama Krivičnog Zakona, kako to predstavlja javna tužba. Predložili su sudu da se optužena oslobodi od optužbe usled nedostatka dokaza primenom čl. 350. st. 3. ZKP.

Sud je u cilju provere osnovanosti odbrane optužene i optužbe, a radi utvrđivanja materijalne istine proveo postupak i izveo dokaze: pored ispitivanja optužene pročitana je potvrda o privremeno oduzetim predmetima sa potpisom optužene, strana 85 knjige »Nevladine organizacije u SRJ« autora Branka Petrovića i Žarka Paunovića, saslušan svedok Dobrašin Kardažić, pročitana su rešenja sanitarnog inspektora Ministarstva za zdravlje RS – Sektora za sanitarni nadzor odeljenja u Prištini pod brojem 530 – 36100086/99-04, od 19.02.1999. godine, rešenja Saveznog Ministarstva pravde br. 5/1 – 195/9_ 1998-07, od 29.07.1998. godine, odluka o osnivanju Zdravstvene poliklinike »Ilirija Med« u Prištini od 14.9.1998. godine sa statutom iste, izjava »OXFAMA«, UJEDINJENJO KRALJEVSTVO I IRSKA od 8.12.1999. godine u originalu sa priloženim prevodom iste, specifikacija lekova kucana na 11 strana od više donatora, izjave optužene date pred ovlašćenim službenim licima dana 24.4.1998. godine i 29.4.1999. godine te je sud savesnom i brižljivom ocenom svih izvedenih dokaza utvrdio:

Na strani 85, knjige »Nevladine organizacije u SRJ« autora Branka Petrovića i Žarka Paunovića, između ostalog napisano je da je »Savez albanskih žena« (Pr), osnovan 1992. godine sa ciljem emancipacije žena na Kosovu i ima svoje ogranke u svakom gradu Kosova. Saraduje sa »Ligom albanskih žena« u Preševu, Bujanovcu, Makedoniji, Albaniji i sa ženskim grupama u Italiji, Turskoj i Beogradu. Nemaju svoje prostorije ni opremu kao ni finansijska sredstva. Za dalji rad potrebna im je samo sloboda jer je nesigurnost na Kosovu najveća smetnja za to.

U izjavi Adama Leach-a, regionalnog direktora »OXFAM« GB za Rusiju, Istočnu Evropu, Kavkaz i Bliski Istok od 8.12.1999. godine između ostalog je napisano da je »OXFAM« GB humanitarna organizacija koja deluje u

Sudski proces protiv Fljore Brovine

preko 73 zemlje širom sveta, pruža humanitarnu pomoć u Bosni, Hrvatskoj, SRJ i Albaniji od 1993. godine, da je preko kancelarije u Prištini saradivao sa »Ligom albanskih žena« u periodu od juna 1998. godine do marta 1999. godine te da im je davao vunu i materijale za pletenje džempera tako što su žene zadržavale 50% džempera za ličnu upotrebu a »OXFAM« GB, je distribuirao ostalih 50% kao humanitarnu pomoć.

Na osnovu rešenja Saveznog Ministarstva pravde br. 3/1-195/9-1998-07, od 29. 7. 1995. godine utvrđeno je da je humanitarna organizacija »Human Peace« upisana u registar udruženja društvenih i političkih organizacija koja se vodi kod Saveznog Ministarstva pravde kao udruženje građana sa sedištem u Prištini, a zastupa je Avni Vulja – predsednik.

Na osnovu odluke o osnivanju zdravstvene poliklinike »Ilirija med«, u Prištini od 14.9.1998. godine utvrđeno je da se ista osniva sa sedištem u Prištini, za rukovodioca Klinike imenuje se dr Fljora Brovina a sredstva za opremanje, sredstva za rad, lekove i celokupne aktivnosti iste obezbediće se od domaćih i stranih humanitarnih organizacija, donatora i sponzora.

Na osnovu izjave optužene Fljore Brovine iz prekrivičnog postupka od 24.4.1999. godine, date pred OSL SUP-a Priština, utvrđeno je da je polovinom marta meseca 1998. godine održan sastanak u Tržnom centru u ul. Miladina Popovića u Prištini kome su prisustvovali predstavnici političkih partija, sindikata, HUS-a, islamske verske zajednice, HU »Majka Tereza«, i dr. Sastanku je predsedavao Seljatin Novosela koji je izneo da je zbog velikog broja raseljenih lica i na predlog Vlade Republike Kosovo Bujara Bukošija a uz odobrenje Ibrahima Rugove, predsednika Republike Kosovo, potrebno da se oformi jedinstveno telo za pomoć izbeglom stanovništvu... na kome su se jednoglasno složili da se pomenuto telo formira pod nazivom »Republički krizni odbor Republike Kosovo« a optuženoj je bilo poznato da su oni predstavljali deo Vlade Republike Kosovo i da su bili postavljeni na ministarska mesta..

Po oceni Okružnog suda, kazivanje optužene pred ovlašćenim službenim licima od 24. 4. 1999. godine je istinito. Kod takve ocene sud ima u vidu izričito tvrđenje optužene na glavnom pretresu od 9.12.1999. godine da su inspektori MUP-a Srbije prilikom hapšenja bili korektni prema njoj, da nisu upotrebljavali silu i da je prema njoj korektan odnos bio i u istražnom zatvoru.

Ovakvo tvrđenje optužene upućuje na nesumnjiv zaključak da u prekrivičnom postupku iskaz optužene nije iznuđen, dakle nije dat ni pod pretnjom, ni primenom sile, ni prevarom a ni u zabludi.

Zato u takvo kazivanje optužene nema nijednog razloga da se posumnja, pa sud izjavu od 24.4.1999. godine i dopunu izjave od 29.4.1999. godine u

Montirani procesi

potpunosti prihvata kao istinite iako su date u istražnom zatvoru pred OSL. To je ujedno i razlog što je sud izjavu od 24.4.1999. godine i dopunu te izjave od 29.4.1999. godine izveo na glavnom pretresu shodno odredbi čl. 84. ZKP.

Napred navedenim osporena je u potpunosti odbrana optužene iz prethodnog postupka i sa glavnog pretresa, da nije postavljena za ministra zdravlja u tzv. Vladi Republike Kosova, već da je njen rad humanističko-etičko-prosvetne prirode.

Takva odbrana je po oceni suda usmerena na izbegavanje krivične odgovornosti.

Do sada navedenim ne iscrpljuje se neprijateljsko delovanje optužene prema Državi SRJ.

Naime, na osnovu izjave od 24.4.1999. godine i na osnovu dopune te izjave od 29.4.1999. godine, koje je optužena dala pred OSL SUP-a Prištine, utvrđeno je da je optužena saradivala sa neprijateljskim udruženjem »Oslobodilačka vojska Kosova« u istoj nameri i sa istim ciljem kao i delovanjem preko tzv. Vlade Republike Kosovo.

Tako u izjavi od 24.4.1999. godine optužena navodi:

»Nakon rasplamsavanja sukoba na području Drenice, bilo je puno ranjenih pripadnika Oslobodilačke vojske Kosova pa su komandanti štabova tražili od RKO R. Kosovo da pošalju ekipe hirurga... Novac za opremanje ratnih ambulanti i bolnica je odobravao predsednik RKO R. Kosovo, Seljatin Novosela, dok je lekove i sanitetski materijal za potrebe pomenutih lica odobravala komisija... a naloge za nabavku lekova potpisivala sam ja kao i Seljatin Novosela...

Mogu da izjavim da sam na područje Dreničkog kraja odlazila više puta a moj prvi odlazak bio je početkom marta 1998. godine...Naredna dva puta u Drenički kraj išla sam sa Fatimom Berišom iz Prištine, aktivnim članom »Lige albanskih žena«... Odlazak se svodio na obilazak porodica nastradalih članova Oslobodilačke vojske Kosova, izbeglih lica, dece i staraca...naredni odlazak u Drenički...obišla sam u Gladnom Selu devojčicu koju sam ranije lečila a doktor Ljeci mi je pokazao podrum gde se leče ranjeni pripadnici Oslobodilačke vojske Kosova koje sam ja zatekla, njih oko desetak. Tom prilikom sam ponudila moju količinu lekova koju sam imala kod sebe, što je Ljeci odbio, pokazavši mi pritom veću količinu lekova i ostalog sanitetskog materijala koji su mu obezbedili i dovezli »Lekari sveta« i HU »Majka Tereza«. U Gladnom Selu susreli smo se tada sa Ganijem Kocijem, rukovodiocem za moral i kulturu pripadnika Oslobodilačke vojske Kosova u tom kraju...tom prilikom smo se ja i Gani Koci slikali. Nakon isteka mandata na mestu ministra zdravlja u Vladi Republike Kosovo, vratila

sam se i aktivno uključila u rad »Lige albanskih žena« kada mi je preko »OXFAMA« iz Engleske omogućeno otvaranje humanitarnog centra u kući Naima Hodže... Fadilj Fazliju se kod mene interesovao da li mi iz »Lige albanskih žena« možemo da pošaljemo 40-tak kombinezona za pripadnike Oslobodilačke vojske Kosova za grupu »Golak«...kada se našem razgovoru pridružila naša aktivistkinja Zahide Zećiri obećavši Fadilju da će ona zajedno sa svojim poznicama to da završi u naselju »Vranjevac« gde i živi...Nakon petnaestak dana Zahida je kod nas donela model sašivenog kombinezona na uvid, rekavši da je ona zajedno sa svojim drugaricama do sada sašila 20 komada... isti su nakon što su sašiveni prebačeni pripadnicima Oslobodilačke vojske Kosova, grupi »Golak«...

U narednom periodu »Gimi« je dolazio sa izvesnim Fadiljom kada su od mene i mog udruženja počeli da traže logističku pomoć za pripadnike OVK grupa »Golak«. Ja sam im u par navrata obezbedila manju količinu hrane, obuće i odeće, a koju su oni potom prebacivali pripadnicima OVK grupa »Golak«.

U dopuni izjave date ovlašćenim službenim licima SUP-a Priština od 29. 4. 1999. godine, optužena navodi:

»U prethodnoj izjavi sam zaboravila da napomenem da je 28.2.1998. godine na inicijativu Adema Demaćija, tadašnjeg predsednika PPK, održan sastanak predstavnika svih relevantnih albanskih političkih partija i udruženja a u vezi se tadašnjim događajima na području Drenice, na kome sam prisustvovala i ja. Sastanak je organizovan zbog, s jedne strane, upućivanja podrške naoružanim pripadnicima OVK na području Drenice, a s druge strane radi alarmiranja celokupne svetske javnosti i internacionalizacije kosovskog pitanja kao i homogenizacije albanskog naroda na Kosovu... Na sastanku je doneta odluka da se formira Odbor za organizovanje demonstracija a za predsednika Odbora je izabran Isa Kastrati, a prve demonstracije su zakazane za 3.3.1998. godine... Sve naredne demonstracije je organizovao Organizacioni odbor na čelu sa Isom Kastratijem a ja sam sa svojim aktivistkinjama iz Saveza žena učestvovala na istima...u prethodnoj izjavi takođe sam pokušala da prikrijem da su... Babljok, Dardan, Fadilj Fazliu, Ibrahim N., Fadilj M., Bajram Ruhani i Zahide Zećiri pripadnici grupe OVK »Golak« koja je delovala u Prištini. Sva navedena lica sam upoznala preko Emina Kabašija koji ih je dobro poznao. Pripadnici ove grupe su se sastajali u prostorijama moje organizacije »Liga albanskih žena« upravo zbog humanitarnog karaktera moje organizacije, da bi se u slučaju nailaska policije mogli predstaviti kao naši radnici. Emin Kabaši je planirao da pripadnike ove grupe učlani u humanitarno udruženje »Human Peace« i obezbedi im legitimacije, kako bi se pod maskom navodnih humanitarnih radnika nesmetano kretali na teritoriji Kosova...«

Montirani procesi

Na osnovu ovako utvrđenih odlučnih činjenica, sud nalazi da se u delovanju optužene stiču sva obeležja kriv. dela za koja je oglašena krivom.

Naime, na osnovu izjave od 24.4.1999. godine i dopune iste od 29.4.1999. godine utvrđeno je da je optužena učestvovala u stvaranju neprijateljskog udruženja tzv. »Vlada Republike Kosova« i da je u istoj zauzimala značajnu funkciju ministra zdravlja.

Takozvana Vlada Republike Kosova je neprijateljsko udruženje u smislu dela u pitanju, što se potvrđuje ne samo iz delatnosti lica koja je čine, već i iz naziva iste koji jasno ukazuje na motive onih koji su je stvorili.

Kriminalna delatnost optužene nije iscrpljena samo kroz učešće u stvaranju tzv. »Vlade Republike Kosova« i delatnošću kroz njenu saradnju sa neprijateljskim udruženjem Oslobođilačka vojska Kosova, što je prethodno opisano preko analize i ocene izjave od 24.4.1999. godine i dopune izjave od 29.4.1999. godine, datih pred OSL SUPa Priština.

Da je OVK neprijateljsko udruženje iz analize i ocene tih izjava, svakako je nesumnjivo utvrđena činjenica. Oslobođilačka vojska Kosova postupa sa istim motivima i ciljem kao i Vlada Republike Kosova.

Motiv je ugrožavanje ustavnog uređenja i bezbednosti države, a cilj stvaranje nezavisne države Kosovo. U tom smislu govori ne samo utvrđeno neprijateljsko delovanje istih, već kako je to ranije istaknuto i sam naziv takozvane »Vlade Republike Kosova« i Oslobođilačke vojske Kosova.

Delovanjem u tzv. »Vladi Republike Kosova« i saradnjom sa OVK, optužena je jasno ispoljila svoje namere koje su saglasne motivima i ciljevima navedenih neprijateljskih udruženja. Treba istaći da je saradnja optužene sa Oslobođilačkom vojskom Kosova obavljena u vreme neposredne ratne opasnosti a i u vreme ratnog stanja.

Delovanje, kroz napred navedena neprijateljska udruženja, a imajući u vidu stepen organizovanosti istih, broj njihovih članova, rušilačku delatnost, oružani metod borbe...predstavlja ukupno postupanje optužene kao opšteopasnu radnju kojoj je namera ugrožavanje ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ a koje je svakako stvorilo osećanje nesigurnosti kod građana.

Dakle, ukupno ponašanje optužene upućuje na nesumnjiv zaključak da je delo počinila sa direktnim umišljajem, svesna značaja dela i sa htenjem da izvrši delo.

Imajući u vidu takvo činjenično stanje i sve dokaze povezujući u jednu logičnu celinu, a o čemu je napred bilo više reči, sud u radnjama optužene

Sudski proces protiv Fljore Brovine

nalazi sve elemente bića krivičnog dela iz čl. 136. st.1. u vezi sa čl. 125. KZJ kažnjivo po čl. 139. st.3. KZJ i za isto delo joj izriče kaznu zatvora kako je to dato u dispozitivu presude.

Prilikom odmeravanja kazne Sud je vodio računa o svim okolnostima iz čl. 41- KZJ pa optuženoj od olakšavajućih okolnosti uzima u obzir da ranije nije osuđivana, porodična – majka dvoje dece, kao i njeno držanje pred sudom, pa joj sud uz te olakšavajuće okolnosti i odmerava kaznu zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina nalazeći da se ovako izrečenom kaznom može postići svrha kažnjavanja i pozitivno uticati na optuženu.

Vreme provedeno u pritvoru, shodno čl. 50. KZJ ima se uračunati u izrečenu kaznu, dok se troškovi krivičnog postupka sa sudskim paušalom zasnivaju na članu 98. ZKP.

Sud je shodno čl. 69. KZJ od optužene oduzeo predmete kako je navedeno u dispozitivu presude jer su isti bili namenjeni za izvršenje krivičnog dela za koje je optužena i oglašena krivom.

Sa svega napred izloženog odlučeno je kao u dispozitivu presude.

Okružni sud u Nišu, K.br. 168/99, dana 9.12.1999. godine.

POUKA O OPRAVNOM LEKU
Protiv ove presude može se izjaviti
žalba u roku od 15 dana. Žalba se
podnosi ovom sudu a za Vrhovni
sud Srbije u Beogradu.

Predsednik veća - sudija
Marina Milanović, s.r.

Osam PEN centara u svetu primilo je albansku pesnikinju Fljoru Brovinu u svoje članstvo, dok se Srpski PEN još premisslja

PROTIV REPRESIJE

(20. januara 2000.):

- Optužbe protiv Fljore Brovine, albanske pesnikinje, osuđene na dvanaest godina zatvora zbog terorizma, neosnovane su, i PEN centar u Londonu će i dalje činiti sve da ona bude oslobođena – kaže u ekskluzivnoj izjavi za »Danas« gospođa Sara Vajt iz Londonskog PEN centra. Kako nam je potvrdila, pisci iz sveta su, nakon uloženi protesta srpskim vlastima, primili Fljoru Brovinu u počasno članstvo sledećih PEN centara: francuskog, američkog, švedskog, austrijskog, kanadskog, poljskog i engleskog. To je jedan od načina borbe,

Osam PEN centara u svetu primilo je albansku pesnikinju Floru Brovinu u svoje članstvo, dok se Srpski PEN još premišlja

Protiv represije

Uskoro će, na srpskom jeziku, biti objavljena knjiga izabranih pesama ove istaknute kosovske političke zatvorenice

- Optužbe protiv Flore Brovine, albanske pesnikinje osuđene na dvanaest godina zatvora zbog terorizma, nisu snovane su, i PEN centar u Londonu je i dalje činiti sve da ona bude oslobođena - kaže u ekskluzivnoj izjavi za Janas gospođa Sara Vajt iz Londonkog PEN centra. Kako nam je potvrdila, pisci iz sveta su, nakon uložene protestne srpskim vlastima, primili Floru Brovinu u počasno članstvo sledećih PEN centara: francuskog, američkog (stacioniranog u Njujorku), zadržanog (stacioniranog u Los Anđelosu), švedskog, austrijskog, kanadskog, poljskog i engleskog. To je jedan od načina borbe, kad se pisac, prema njegovoj oceni neopravdano optužen, nađe u nevolji i ujedno jedan vid borbe protiv takve represije. Vajtova nam je potvrdila da se u londonskom PEN centru, slučaj Brovine prati od dana njenog hapšenja (sredina aprila prošle godine), kada ju je srpska policija uhapsila u njenoj kući u Prištini, pod optužbom da je pomagala teroristima

iz redova OVK. Našoj sagovornici, takođe, nije jasno zašto se mediji u Srbiji više ne bave ovim slučajem.

Predrag Palavestra, predsednik Srpskog PEN centra, rekao nam je da uslovi prijema u PEN zavise od centra, i da će i u Srpskom PEN-u, na sastanku koji bi trebalo da bude održan krajem ovog ili početkom sledećeg meseca, razmatrati sve pristigle predloge, između ostalih i o Flori Brovini.

Član Srpskog PEN centra, Radmila Lazić, izjavila je za naš list da je raduje to što je Brovina primljena kao počasni član svetskih PEN centara, ali da je nesrećna što je pre svih, u svoje članstvo, nije primio Srpski PEN centar.

- Brovina je u srpskom zatvoru i suđeno joj je u Srbiji. Zato je Srpski PEN centar, koji bi trebalo da bude na strani intelektualaca, morao među prvima da reaguje - kaže Lazić, koja se još vodi kao član Srpskog PEN-a, iako je sa njima, kako kaže, u lošim odnosima. U nadi da će Brovina biti oslobođena i da neće biti zaboravljena, Lazićeva

nam je saopštila i da će u izdanju Free B92 i izdavačke kuće „94“ Jasmine Tešanović, uskoro biti objavljena i knjiga izabranih pesama Flore Brovine na srpskom jeziku, koja je pre par meseci promovisana u Prištini i bila objavljena dvojezično - na albanskom i engleskom.

D. Jovićević

kad se pisac, prema njihovoj oceni nepravredno optužen, nađe u nevolji, i ujedno jedan vid borbe protiv takve represije. Vajtova nam je potvrdila da se u londonskom PEN centru, slučaj Brovina prati od dana njenog hapšenja (sredina aprila prošle godine) kada ju je srpska policija uhapsila u njenoj kući u Prištini, pod optužom da je pomagala teroristima iz redova ÖVK. Našoj sagovornici, takođe, nije jasno zašto se mediji u Srbiji ne bave više ovim slučajem.

Predrag Palavestra, predsednik Srpskog PEN centra, rekao nam je da uslovi prijema u PEN zavise od centra, i da će i u Srpskom PEN-u, na sastanku koji bi trebalo da bude održan krajem ovog ili početkom sledećeg meseca, razmatrati sve pristigle predloge, između ostalih i o Fljori Brovini.

Član Srpskog PEN centra, Radmila Lazić, izjavila je za naš list da je raduje to što je Brovina primljena kao počasni član svetskih PEN centara, ali da je nesrećna što je pre svih, u svoje članstvo, nije primio Srpski PEN centar.

- Brovina je u srpskom zatvoru, suđeno joj je u Srbiji. Zato Srpski PEN centar, koji bi trebalo da bude na strani intelektualaca, mora među prvima da reaguje – kaže Lazićeva, koja se još vodi kao član Srpskog PEN-a, iako je sa njima, kako kaže, u lošim odnosima. U nadi da će Brovina biti oslobođena i da neće biti zaboravljena, Lazićeva nam je saopštila i da će u izdanju Free B92 i izdavačke kuće »94« Jasmine Tešanović, uskoro biti objavljena i knjiga izabranih pesama Fljore Brovine na srpskom jeziku, koja je pre nekoliko meseci promovisana u Prištini i bila objavljena dvojezično – na albanskom i engleskom.

(Tekst preuzet u celosti iz lista »Danas«).

Povodom osude Fljore Brovine

Duh mržnje i gluposti

Piše: Dr Desa Pešić

Vreme prolazi, a Fljora Brovina je još u zatvoru.

Setih se.

Za vreme diktature kralja Aleksandra, zavedene 6. januara 1929. godine, uhapšena je komunistkinja Savka Tasić, član Oblasnog komiteta KPJ u Nišu. Povod za to, kao i za druga velika hapšenja naročito te 1929. godine, bio je poziv KPJ na ustanak protiv diktature i rasturanje partijskih letaka u kojima je taj poziv obznanjen. Savka Tasić je osuđena na 10 godina robije. Bila je to, u vreme diktature, najviša izrečena kazna od zloglasnog Suda za zaštitu države zbog "antidržavne delatnosti" i to još - jednoj ženi. Razume se da su protesti i zgražavanje ilegalne Komunističke partije ostali bez odziva.

Povodom osude Flore Brovine

Duh mržnje i gluposti

Vreme prolazi, a Flora Brovina je još u zatvoru. Setih se.

Za vreme diktature kralja Aleksandra, zavedene 6. januara 1929. godine, uhapšena je komunistkinja Savka Tasić, član Oblasnog komiteta KPJ u Nišu. Povod za to, kao i za druga velika hapšenja naročito te 1929. godine, bio je poziv KPJ na ustanak protiv diktature i rasturanje partijskih letaka u kojima je taj poziv obznanjen. Savka Tasić je osuđena na 10 godina robije. Bila je to, u vreme diktature, najviša izrečena kazna od zloglasnog Suda za zaštitu države zbog „antidržavne delatnosti“ i to još - jednoj ženi. Razume se da su protesti i zgražavanje ilegalne Komunističke partije ostali bez odziva.

Savka Tasić je „odslužila“ svojih deset godina i puštena sa robije uoči Drugog svetskog rata. (Umrle je za vreme drugog robijanja, na Golom otoku, krajem pedesetih godina.)

Ne ulazim u pravnu stranu te osude: da li je Brovina „doturala“ „Oslobodilačkoj vojsci Kosova“ sanitetski materijal ili je za nju plela čarape; da li je vršila pismenu ili usmenu propagandu u njenu korist; pisala borbene patriotске pesme; lečila ranjenike itd, itd, i da li su izvedeni ubedljivi dokazi o njenoj krivici ili nisu, te da li je zaslužila ili nije zaslužila da bude kažnjena.

Ja samo konstatujem

partije koja je pozivala na njeno rušenje.

I, drugo, ako je i tačno ono što se Brovini upisuje u greh, zaprepašćuje odustvo ljudskog i pravničkog obzira prema okrivljenoj - ženi, koja je uz to težak bolesnik, koja je uz to, i po svojoj vokaciji, humanista; osvetoljubivost, koju inače osuđujemo kod drugih kao znak primitivizma; netolerantnost i nerazumevanje, kao karakteristika najnižeg nivoa građanske svesti; politička nerazumnost, neshvatanje

A šta ako nikakva krivica nije dokazana? Ako krivice nije ni bilo? Sem ljubavi prema svom narodu? Hoće li one koji su izrekli ovu drakonsku kaznu savest pustiti da mirno spavaju?

dve stvari: Prvo - pod uslovom da je, recimo, njena krivica dokazana - da je sudstvo u državi u kojoj je na vlasti Partija koja sebe naziva socijalističkom surovije u osudi onih koji ne prihvataju tu i takvu državu, odnosno njen režim, nego što je to bilo sudstvo u kapitali-

da su velikodušnost, praštanje - ono što inače očekujemo od drugih - vrline, a ne slabosti i da one više doprinose lečenju bolesti našeg vremena nego okrutnost.

A šta ako nikakva krivica nije dokazana? Ako krivice nije ni bilo? Sem ljubavi prema svom narodu? Hoće

Sudski proces protiv Fljore Brovine

Savka Tasić je “odslužila” svojih deset godina i puštena sa robije uoči Drugog svetskog rata. (Umrla je za vreme drugog robijanja, na Golom otoku, krajem pedesetih godina.)

Sudije Fljore Brovine, u navodno socijalističkom, po duhu i slovu marksizma, nenacionalističkom i humanističkom društvu, osudile su ženu - dečjeg lekara, pesnikinju, borca za emancipaciju albanske žene - na 12 godina robije.

Ne ulazim u pravnu stranu te osude: da li je Brovina “doturala” “Oslobodilačkoj vojsci Kosova” sanitetski materijal ili je za nju plela čarape; da li je vršila pismenu ili usmenu propagandu u njenu korist; pisala borbene patriotske pesme; lečila ranjenike itd, itd, i da li su izvedeni ubedljivi dokazi o njenoj krivici ili nisu, te da li je zaslužila ili nije zaslužila da bude kažnjena.

Ja samo konstatujem dve stvari: Prvo - pod uslovom da je, recimo, njena krivica dokazana - da je sudstvo u državi u kojoj je na vlasti Partija koja sebe naziva socijalističkom surovije u osudi onih koji ne prihvataju tu i takvu državu, odnosno njen režim, nego sto je to bilo sudstvo u kapitalističkoj, monarhističkoj, krajnje nedemokratskoj (u periodu kada je ukinut parlamentarizam, zabranjene političke partije i zavedena lična diktatura kralja Aleksandra) Jugoslaviji između dva svetska rata prema pripadnicima zabranjene Komunističke partije koja je pozivala na njeno rušenje.

I, drugo, ako je i tačno ono što se Brovini upisuje u greh, zaprepašćuje odsustvo ljudskog i pravničkog obzira prema okrivljenoj-ženi, koja je uz to težak bolesnik, koja je uz to, i po svojoj vokaciji, humanista; osvetoljubivost, koju inače osuđujemo kod drugih kao znak primitivizma; netolerantnost i nerazumevanje, kao karakteristika najnižeg nivoa građanske svesti; politička nerazumnost, neshvatanje da su velikodušnost, praštanje-ono sto inače očekujemo od drugih-vrlina, a ne slabosti i da one više doprinose lečenju bolesti našeg vremena nego okrutnost.

A šta ako nikakva krivica nije dokazana? Ako krivice nije ni bilo? Sem lju-bavi prema svom narodu? Hoće li one koji su izrekli ovu drakonsku kaznu savest pustiti da mirno spavaju? Ako je imaju. Hoće li pravda prokrčiti put do slobode Fljore Brovine? I hoće li se skoro duh mržnje i gluposti vratiti u svoju jazbinu?

(Autor je istoričar u penziji, a tekst je objavljen u listu »Danas« od 20.1.2000)

Drugo protestno veče u Centru za kulturnu dekontaminaciju u Beogradu

Još jedan javni poziv za oslobađanje Fljore Brovine

(21.04.2000.): Drugo protestno veče, u roku od dva meseca, za oslobađanje Fljore Brovine od optužbe i zatvora, održano je večeras u velikoj sali Centra za kulturnu dekontaminaciju u Beogradu. Skupu je prisustvovalo nekoliko stotina građana među kojima je bio i bivši visoki funkcioner Srbije, Ivan Stambolić. Voditeljka protesta, pesnikinja Radmila Lazić, rekla je: »Okupili smo se na ovom mestu i na ovim prostorima sa

Montirani procesi

zahtevom za oslobađanje Fljore Brovine koja se nalazi u zatvoru punih godinu dana i koja je osuđena kaznom zatvora na 12 godina... Ovo je javni zahtev upućen nadležnim organima da se Fljora Brovina oslobodi optužbe i pusti na slobodu, jer nema dokaza za njenu krivicu. Smatram da je Fljora Brovina jako potrebna na slobodi kao lekarka, humanitarna radnica i pesnikinja; potrebna je toliko koliko je i njoj potrebna sloboda... Na današnji dan pre godinu dana Fljora Brovina je lišena slobode u Prištini, na ulici dok se vraćala kući. Prilikom kontrole njene tašne policajci su pronašli lekove da je na osnovu njih proglašena teroristom. Ona je osuđena 9. decembra 1999, godine u Nišu na 12 godina zatvora za neprijateljsku delatnost i terorizam, tako da večeras neće biti reči o Fljori Brovini kao pesnikinji, humanisti i lekaru, već ćemo govoriti o slučaju Brovina koji je paradigmatičan koliko i jedinstven, i njega ćemo razmotriti sa pravnog aspekta. Žalim što ovde sa nama nije Ajri Begu, Fljorin suprug, jer je pre dve nedelje sprečen da uđe na ovu teritoriju, pošto je vraćen sa granice, tako da je Fljora ostala i bez te jedine veze sa realnim svetom van zatvora. Žao mi je što ovde nije i njen branilac Husni Bitići, pošto je pre mesec dana brutalno napadnut i teško povređen u svom stanu u Zemunu.«

Poznati beogradski advokat Rajko Danilović rekao je da je posle hapšenja Fljora Brovina bila 30 dana u rukama političke policije po tadašnjoj uredbi na snazi za vreme rata, i za to vreme 18 puta ispitivana, ali oni su sačinili nekakve zapisnike prema svojoj želji i dali njoj da ih potpiše. To je vrlo značajno, kaže Danilović, jer kada je ona premeštena u zatvor na teritoriji Srbije i kada je iniciran krivični postupak pred istražnim sudom, onda se videlo da nema dokaza o njenoj krivici, ali sa pravnim trikom od strane sudskih organa zaoštava se ponovno kvalifikacija dela na glavnom pretresu, gde se koriste beleške i zapisnici sačinjeni od strane policijskih organa, i kao materijalni dokaz se uzimaju dva policijska zapisnika na osnovu kojih sudsko veće izriče jednu nevideno drakonsku kaznu. Dakle, kaže gospodin Danilović, Fljora Brovina je osuđena drakonskom kaznom koju ja nazivam sudskom lakrdijom. Osuđena je jedna žena koja je jaka ličnost, koja uživa veliki ugled kod svojih sunarodnika ali je potvrđeno da ona uživa ugled i u međunarodnim razmerama, pa i u našoj sredini...

Biljana Kovačević-Vučo, predsednica Jugoslovenskog komiteta pravnika, kaže da kada se govori o slučaju Fljora Brovina, vrlo je teško govoriti pravno i racionalno, ne samo zato što je reč o jednoj ženi i Albanci, već i zbog činjenice da se ni protiv jednog Albanca danas u Srbiji ne može voditi regularan proces a da on ne bude ne samo politički u normalom smislu reči, već proces gde se neće poštovati elementarni formalno-pravni postupak. Zato, kaže gospođa Vučo, Fljora Brovina je osuđena zbog činjenice da nije kriva nizašta i »tvrdim odgovorno da je Fljora Brovina veći neprijatelj u ovom trenutku za aktuelnu vlast u Srbiji od bilo koga ko je možda stvarno izvršio neko krivično delo«. Ona je, dakle, najveći neprijatelj upravo zato

što je bila humanitarni aktivista, lekarka i pesnikinja. »Fljora Brovina je i kao žena i kao Albanka u stvari ona figura koja razbija stereotipe koji na žalost danas vladaju u Srbiji o Albancima, stereotipi da su oni niža rasa, da su odgovorni za sve ono što im se događa, stereotipi koje ćemo vrlo teško otkloniti i ubuduće«.

Nisam očekivala da će se ovde okupiti ovoliko ljudi, jer ona nije figura koja može da mobiliše javno mnjenje danas u Srbiji da se postavi u njenu odbranu. Fljora Brovina je žrtva u smislu što mi svi znamo da se događaju politički procesi danas protiv svih, ali kada se vode protiv drugih ljudi može se mobilisati javnost da se vrši pritisak na sudove i vlast. U slučaju Fljore Brovine to očigledno nije moguće i strahujem da će ona u ovom smislu postati najskuplji talac režima u Srbiji.

Gospođa Kovačević–Vučo je sa žaljenjem naglasila da u slučaju protiv-pravnog i protivcivilizacijskog postupka protiv Fljore Brovine nije mobilisana ni opozicija u potrebnoj meri ni nevladine organizacije, sa ciljem pružanja sveopšte podrške. U pravnom smislu ona nikada nije priznala delo pa čak je nudila svoju ulogu pomiritelja u procesima koji su sada toliko potrebni na ovim prostorima. Gospođa Vučo je dodala da je duboko ubeđena da je Fljora Brovina simbol jednog nepravog sistema, jednog programiranog pravnog haosa, ali, na žalost, i žrtva dvostruke represije: političke represije i nacionalne diskriminacije, tako da ne veruje da u ovom slučaju može pomoći neki legalistički pristup za njeno oslobođenje. Na kraju je dodala da se nada da će jednog dana, kada se promeni režim, pravosudni organi krivično odgovarati za sve ovo što se događa u slučaju Fljore Brovine i drugih na ovim prostorima, jer su uništeni životi hiljada ljudi, a uništena je i naša sudbina, završila je svoje izlaganje gospođa Kovačević–Vučo.

Advokat Branko Stanić, angažovan u slučaju Fljore Brovine od strane Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, upoznao je prisutne da je polazeći od drastične povrede zakonskog postupka izjavio žalbu Vrhovnom sudu Srbije koja će biti razmotrena 16. maja, i rekao da se nada da će ovaj sud doneti odluku o ukidanju optužbe protiv Fljore Brovine i njenom oslobađanju iz zatvora, jer ne postoje nikakvi elementi o njenoj krivici. On je rekao da ga je susret sa Fljorom Brovinom uverio da ona i dalje veruje u pravdu i kategorično se izjašnjava protiv toga da ima privilegovan tretman u odnosu na druge zatvorenike. Istakla je da nikada neće moći da shvati da joj se to desilo i da je njena domovina tamo gde se čitaju njene pesme; rekla je da dete kada se rodi nema svoju nacionalnost i da se ona bavi lečenjem i negom dece. Reč je o jednoj izvanrednoj ličnosti, rekao je avokat Stanić, i učinimo sve da ona bude puštena iz zatvora.

Svoj govor profesor **Vojin Dimitrijević** počeo je pričom iz grčke mitologije o kralju Midi koji je sve što bi dotakao pretvorio u zlato, da bi podvukao da se ova »miazma« u kojoj mi živimo, koju nazivamo režimom, i često zbog toga

Montirani procesi

okrivljujemo jednog čoveka, što nije tačno, može nazvati Anti Mida. »Jer sve što je dotakla ova »srpska miazma« u ime srpstva, u ime nacionalnog ponosa, u ime istorije, nije pretvoreno u zlato već u blato, da ne kažem nešto drugo...« U to su pretvorene i naše institucije i rečeno je nekoliko puta da ovde nema univerziteta, Akademija nauka je postala smešna institucija; ovde nema sudstva, nema Narodnog pozorišta, Narodne biblioteke, dakle uništene su nacionalne institucije u ime borbe za nacionalne institucije. Zbog toga, istakao je gospodin Dimitrijević, i pored drastičnih povreda zakona pa čak i Ustava, postupak protiv Fljore Brovine je amoralan, bedan i kukavički. Oni hrabri borci koji su uhapsili Fljoru Brovinu, uhapsili su ženu koja je ostala u gradu da pomogne bolesnima i ranjenima. Njoj se uzima za zlo što je poštujući Hipokratovu zakletvu pomagala svakome koga je sretala, a lekar je obavezan da to učini...Ja se nadam da će možda Vrhovni sud uvideti učinjene greške i doneti pozitivnu odluku, ali naslućujem nešto gore: da je ova kazna nekakva igra za neku prljavu trgovinu čime će se prljati i njen slučaj i pretvoriće se u blato, kao što se događa sa mnogim stvarima. Profesor Dimitrijević smatra da za to nije kriv samo jedan čovek, nije kriv jedan režim, već su krivi svi, a posebno su odgovorne profesije koje je trebalo da se oglase ovom prilikom... Dakle, rekao je on, odgovorni su članovi pravne profesije i postavio pitanje: Gde je Advokatska komora Srbije, gde su kolege književnici Srbije jer je reč o jednoj pesnikinji sa međunarodnom reputacijom i članom skoro svih svetskih PEN centara, gde su na kraju lekari Srbije, jer je reč o jednoj lekarki pedijatru koja je poštovala Hipokratovu zakletvu. Lekar koji je ostao da se brine o bolesnima i kao dokazni materijal za njenu krivicu uzima se to što je imala lekove u tašni, žrtva je nepoštovanja lekarske profesije. Na žalost, ukazao je Dimitrijević, za ovo vreme u Srbiji se organizuju kongresi i razni skupovi, gde drugima prodajemo pamet o medicini dok na slučaj Brovina nije bilo ni elementarne reakcije. Sve to dokazuje, a zaključak je tužan, da u ovom sistemu koji prlja sve, koji nas ponižava, i mi koji imamo lični identitet učestvujemo u kukavičluk, a koji je ovom prilikom izražen činjenicom da je reč o jednoj Albanci. Fljora Brovina je izjavila da kada bi sada bila slobodna odmah bi se vratila na Kosovo i zahtevala da svi albanski intelektualci dignu glas protiv nasilja i za pomirenje, a kao žena pružila bi odmah ruku srpskim ženama. Ovo je, dakle, ono što treba da učine žene, da pomognu i da podižu mostove, rekao je Vojin Dimitrijević, izražavajući zatim uverenje da bi Fljora Brovina zaista učinila sve ovo, i zato joj treba što pre dati šansu.

Na završetku protesta, književnica Radmila Lazić pozvala je prisutne da dugotrajnim aplauzom pozdrave Fljoru Brovinu, i saopštila da će se zahtevi za njeno oslobađanje nastaviti bez prekida. Ona je rekla da će čitaoci uskoro čitati pesme Fljore Brovine na srpskom jeziku, dodajući da su iste te pesme objavljene u poslednje vreme na engleskom i francuskom jeziku.

Odlukom Vrhovnog suda Srbije

Poništava se presuda prvostepenog suda

(6. juna 2000.): Veće petorice Vrhovnog suda Srbije donelo je jednoglasnu odluku o ukidanje presude Okružnog suda u Nišu, kojom je pesnikinja, lekarka i albanska aktivistkinja sa Kosova, Fljora Brovina osuđena 9. decembra prošle godine na 12 godina zatvora za krivično delo terorizma. Veće je svoje mišljenje prosledilo Sudu u Nišu u kome sugerise da se ovaj postupak ponovi zbog mnogih povreda zakona i nedostatka dokaza.

Ovu ekskluzivnu informaciju dopisniku »Glasa Amerike« saopštio je u utorak poznati advokat iz Beograda, Rajko Danilović, koji je u ime Fonda za humanitarno pravo iz Beograda zajedno sa advokatima Brankom i Milanom Stanićem izjavio žalbu Vrhovnom sudu Srbije protiv presude Okružnog suda u Nišu. Oni su istakli da je sudsko veće učinilo drastične proceduralne povrede i nije imalo nikakve dokaze za tako visoku kaznu humanistkinji Brovini.

Veće petorice, kako je rekao advokat Danilović, svoju odluku je prosledilo danas Okružnom sudu u Nišu, iako je ona donesena pre dve nedelje. Zato Danilović očekuje da će Sudsko veće u Nišu uskoro, a možda do kraja nedelje, delovati na bazi odluke i sugestije Vrhovnog suda Srbije i gospođu Brovinu pustiti iz zatvora. Gospodin Danilović, koji je tražio njeno oslobođenje uz novčanu kauciju, ne zna kolika može biti ta suma, ali prema nekim izvorima iz srpskog pravosuđa, ona može dostići i 300.000 dinara, odnosno 15.000 DM.

Ova vest, ako je tačna, sigurno će obradovati samu optuženu Fljoru, njenu porodicu, pristalice pravde i borce za ljudska prava, a sam advokat Danilović kaže da je pravda ipak pobedila zahvaljujući pravednoj odluci Vrhovnog suda Srbije.

Sadržina teksta odluke Vrhovnog suda Srbije

Kž. I 425/00

Vrhovni sud Srbije u Beogradu, u Veću sastavljenom od sudija Tomice Šekularca, kao predsednika Veća, Miloša Popovića, Janka Lazarevića, Predraga Gligorijevića i Zorana Perovića, kao članova Veća, savetnika Zorice Stojanović, kao zapisničara, u krivičnom postupku protiv optužene Fljore Brovine, zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 1. u vezi sa krivičnim delom terorizam iz čl. 125. Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije, kažnjivo po čl. 139. st. 3. Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije, rešavajući po žalbama optužene i njenih branilaca adv. dr Husnija Bitićija, Živojina Jankovića, Branka Stanića, dr Rajka Danilovića i Milana Stanića, izjavljenim protiv presude Okružnog

Montirani procesi

suda u Nišu K. 168/99 od 9.12.1999. godine, posle sednice Veća održane u smislu čl. 371. ZKP u prisustvu branilaca adv. dr Husnije Bitićija, Živojina Jankovića, Branka Stanića, dr Rajka Danilovića i Milana Stanića, doneo je dana 16.5.2000. godine, sledeće

R E Š E N J E

- I Uvažavanjem žalbe branilaca i optužene Fljore Brovina, **UKIDA SE** presuda Okružnog suda u Nišu K. 168/99 od 9.12.1999. godine i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.
- II **PRODUŽAVA SE** pritvor protiv optužene Fljore Brovina određen rešenjem istražnog suda Okružnog suda u Prištini K. 48/99 od 17.5.1999. godine, do dalje odluke suda.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom optužena Fljora Brovina oglašena je krivom zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st.1. u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125. KZ SRJ, kažnjivog po čl. 139. st. 3. KZ SRJ, pa je osuđena na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina u koju kaznu joj je uračunato i vreme u pritvoru od 20.4.1999. godine, pa dalje. Obavezna je da plati troškove postupka koliko po troškovniku budu iznosili a na ime sudskog paušala iznos od 1.000 dinara, a od optužene je oduzeto 500 DM i 175 dinara, fotografije, lekovi i sanitetski materijal.

Protiv ove presude izjavili su žalbe:

- optužena, ne navodeći osnov pobijanja, a iz obrazloženja proizilazi da se osporava pravilnost i potpunost utvrđenog činjeničnog stanja i primena krivičnog zakona sa predlogom da je sud oslobodi krivične odgovornosti;
- branilac adv. dr. Husnija Bitići, zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja sa predlogom da Vrhovni sud usvoji žalbu i svojom presudom preinači napadnutu presudu i oslobodi okrivljenu krivične odgovornosti i da rešenjem istu ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovni pretres i odluku;
- branilac, adv. Janković Živojin, zbog bitne povrede krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni i oduzimanju predmeta sa predlogom da se pobijana presuda preinači i optužena oslobodi od optužbe, ili ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovni postupak a da se pritvor ukine shodno čl. 385. st. 4. ZKP;

- branilac adv. Branko Stanić, zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona i odluke o krivičnoj sankciji i oduzimanju predmeta, sa predlogom da se pobijena prvostepena presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje pred potpuno izmenjenim većem ili da se pritvor ukine s tim da se optužena odmah pusti na slobodu;
- branilac adv. dr Rajko Danilović, zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni i odluke o oduzimanju imovinske koristi sa predlogom da se napadnuta presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje ili preinači tako što će optuženu Vrhovni sud osloboditi od optužbe ili preinačiti u smislu ostalih navoda optužbe; i
- branilac adv. Stanić Milan, zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i odluke o krivičnoj sankciji i odluke o oduzimanju predmeta, s predlogom da se žalba uvaži i presuda preinači i optužena oslobodi od optužbe ili da se presuda ukine i predmet vrati na ponovno suđenje pred potpuno izmenjenim većem, kao i da se ukine pritvor i optužena odmah pusti na slobodu.

Republički javni tužilac je u svom podnesku Ktž. br. 435/00 od 3.4.2000. godine predložio da se odbiju kao neosnovane žalbe izjavljene u korist optužene Fljora Brovina i da se prvostepena presuda potvrdi.

Žalbama branilaca dr Husnije Bitićija, Živojina Jankovića, Branka Stanića, stavljen je zahtev za obaveštenjem o sednici veća Vrhovnog suda kako za branioca tako i za optuženu, sama optužena u žalbi zahtevala je da joj se obezbedi prisustvo na javnoj sednici Vrhovnog suda; branilac adv. Milan Stanić je predložio da u smislu čl. 371. ZKP, bude obavešten o sednici veća, dok je branilac adv. dr Rajko Danilović predložio da se na sednicu veća pozovu optužena i njen branilac, te da se u smislu čl. 372. i 373. ZKP, održi glavni pretres pred Vrhovnim sudom Srbije.

Pošto je postupljeno u smislu čl. 371. ZKP, Vrhovni sud je održao sednicu Veća u prisustvu branilaca optužene: dr Husnije Bitićija, Živojina Jakanovića, Branka Stanića, dr Rajka Danilovića i Milana Stanića, koji su dali objašnjenja u vezi sa izjavljenim žalbama: dok sednici nisu prisustvivali zamjenik republičkog javnog tužioca, koji je uredno obavešten i optužena koja je izveštena preko KPZ u Požarevcu, bez naloga za dovođenje, jer njeno prisustvo nije ocenjeno celishodnim.

Vrhovni sud je razmotrio spise predmeta zajedno sa pobijenom presudom, pa je, po oceni žalbenih navoda optužene i njenih branilaca, stava Republičkog javnog tužioca datog u napred navedenom podnesku i objašnjenja sa sednice Veća našao:

Montirani procesi

Izreka presude, u jednom njenom delu je nerazumljiva, razloge o nekim odlučnim činjenicama presuda ne sadrži, dok oni razlozi koji su dati u pogledu bitnih činjenica nejasni su i u znatnoj protivrečnosti između onoga što se u tim razlozima navodi o sadržini zapisnika i samih zapisnika; čime je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl. 364. st. 1. tač. 11. ZKP, na koje nedostatke osnovano ukazuju žalbe branilaca optužene, a na koje ovaj sud, u smislu čl. 376. ZKP, pazi i po službenoj dužnosti, zbog kojih nedostataka se, za sada, ni činjenično stanje ne može prihvatiti kao pravilno i potpuno utvrđeno.

Naime, izrekom presude, u poslednjem stavu, stavljeno je na teret optuženoj da se u toku marta i aprila 1999. godine, za vreme proglašene neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja, angažovala na opremanju ratnih bolnica OVK, i u tu svrhu, a preko raznih inostranih međunarodnih humanitarnih organizacija, nabavila veće količine lekova i različitog sanitetskog materijala. Međutim, presuda u pogledu tih bitnih kvalifikatornih činjenica za primenu st. 3. čl. 139. KZ. SRJ, uopšte nema razloga, jer na strani 8. st. 2, obrazloženja naznačeno da je »saradnja optužene sa OVK obavljena u vreme neposredne ratne opasnosti, a i u vreme ratnog stanja«. Iz takvog obrazloženja uopšte nije jasno na osnovu kog dokaza je te odlučne činjenice prvostepeni sud utvrdio, a osim toga, ni iz sadržine dokaza izvedenih na glavnom pretresu, ni iz iskaza optužene ne može se sa sigurnošću utvrditi da je učestvovala u aktivnostima koje joj se pripisuju za vreme neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja, jer ovo ne proizilazi ni iz »izjave« optužene od 24.4.1999. godine i dopune izjave od 29.4.1999. godine.

Kada je reč o toj izjavi, pogrešno prvostepeni sud to dokazno sredstvo upotrebljava u smislu čl. 84. ZKP, jer se u konkretnom slučaju ne radi o izjavi datoj u smislu čl. 151. st. 2. ZKP, već se radi o iskazu datom pred nadležnim organom za sprovođenje istrage, odnosno istražnih radnji u smislu čl. 6 Uredbe o primenjivanju Zakona o krivičnom postupku, za vreme ratnog stanja (»Sl. list SRJ«, br. 21/99), pa tako dati iskaz optužene ima karakter i značaj, odnosno validnost kao i iskazi dati (kasnije) pred sudom.

S tim u vezi, a u istom smislu, Vrhovni sud ocenjuje neosnovanom žalbene navode branilaca optužene kada ukazuje na učinjenu bitnu povredu odredbe čl. 86. i čl. 364. st. 1. tač. 8. ZKP, kada zameraju sudu da na takvoj izjavi, odnosno iskazu, sud nije mogao zasnovati osuđujuću presudu.

Takođe se pokazuje nerazumljivom izreka prvostepene presude kada prvostepeni sud nalazi da je optužena u prvoj polovini 1999. godine učestvovala u »stvaranju« terorističke bande tzv. OVK, pošto se razlikuje od opisa tog dela radnje u optužnici, pa je nejasno da li je optužena oglašena krivom da je stvorila bandu OVK, ili neke grupe (bande) koje su delovale u okviru OVK, pri čemu se mora imati u vidu da na strani 7. st. 5. obrazloženja prvostepene presude radnje optužene sud označava kao njenu saradnju sa neprijateljskim

Sudski proces protiv Fljore Brovine

udruženjem OVK, pa iz ovoga proizilazi da izreka pobijene presude, u ovom delu, nije saglasna obrazloženju.

Najzad, optuženoj je primenom čl. 69. KZ SRJ izrečena mera bezbednosti oduzimanja, u izreci označenih predmeta, a u vezi sa tom izrečenom merom bezbednosti, presuda uopšte ne sadrži obrazloženje.

Zbog toga se, u smislu čl. 385. ZKP, pokazuje obaveznim ukidanje prvostepene presude, s tim da prvostepeni sud u ponovnom postupku, pošto izvede sve potrebne dokaze i savesno ih oceni kao i odbranu optužene, otkloni nedostatke na koje je ukazano ovim rešenjem, nakon čega će biti u mogućnosti da donese pravilnu i zakonitu odluku.

II Ispitujući, u smislu čl. 385. st. 4. ZKP, da li još postoje razlozi za pritvor protiv optužene Vrhovni sud je ocenio da su ispunjeni zakonski uslovi iz čl. 191. st. 2. tač. 1. i 4. ZKP, za produženje pritvora prema optuženoj.

Ovo zbog toga što optužena ima prebivalište u Prištini, pa kada se ima u vidu trenutno stanje na Kosovu i Metohiji i zbog toga otežano delovanje državnih organa Republike Srbije i SRJ na tom području Republike Srbije i SRJ, postoji opasnost od bekstva optužene, usled čega ne bi bila dostupna nadležnim državnim organima, pa su ispunjeni zakonski uslovi za produženje pritvora iz tač. 1. čl. 191. st. ZKP.

Osim toga, optuženoj se stavlja na teret krivično delo za koje se po zakonu može izreći 10 godina zatvora ili teža kazna, pa kada se ima u vidu karakter krivičnog dela za koje se optužena tereti, očigledno je da bi puštanje optužene na slobodu moglo izazvati uznemirenje građana, pa je radi nesmetanog vođenja krivičnog postupka neophodno dalje zadržavanje optužene u pritvoru, a čime su ispunjeni zakonski uslovi za produženje pritvora i iz tač. 4. čl. 191. st. 2. ZKP.

Iz iznetih razloga Vrhovni sud je odlučio kao u izreci ovog rešenja pod I i II na osnovu čl. 385. ZKP.

Zapisničar
Zorica Stojanović, s.r.

Predsednik veća
Tomica Šekularac, s.r.

Nakon ukidanja presude Fljori Brovini

Očekuje se brzo oslobađanje

(Tekst sam objavio u dnevniku »Zeri« pre nego što sam u rukama imao rešenje Vrhovnog suda Srbije)

(8. juna 2000.): Mada se još ne znaju detalji odluke Vrhovnog suda Srbije kojom je ukinuta presuda Okružnog suda u Nišu, po kojoj je pesnikinja i lekarka Fljora Brovina osuđena na 12 godina zatvora (pošto odluka još nije

Montirani procesi

dostavljena braniocima), pravnici i predstavnici nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Beograda pozdravili su takvu odluku uz ocenu da je to dobar znak kako može da funkcioniše pravna država, i nazvali je pobedom pravde u koju gospođa Brovina nije izgubila poverenje.

Vrhovni sud Srbije ovu odluku je doneo 16. maja prilikom razmatranja, u zakonskom roku, žalbe beogradskih advokata Rajka Danilovića i Branka i Milana Stanića, uložene početkom aprila protiv presude prvostepenog suda u Nišu, ocenivši da je sudsko veće činilo drastične proceduralne i zakonske povrede i donelo odluku bez potrebnih dokaza. Advokat Danilović je predložio da se, osim vraćanja na ponovno razmatranje sudskog procesa, odmah ukine pritvor za gospođu Brovinu i da se za to daju novčane garancije.

Zvaničnici Okružnog suda u Nišu kažu da još nisu dobili odluku i sugestije Vrhovnog suda Srbije (naš izvor kaže da je ona njima poslata u utorak) i da ne žele da to komentarišu. Pravnici ističu da predsednik ovog suda treba da odluči kada će se proces razmotriti ponovo i ko će predsedavati sudskim većem, prethodni sudija koji je nju osudio na 12 godina zatvora, ili neki novi sudija. Ovi izvori kažu da postoje i mnoge druge varijante kao što je recimo odustajanje javnog tužioca od optužnice, preinačenje njene sadržine, donošenje odluke za momentalno ukidanje pritvora i njeno branjenje sa slobode, vraćanje predmeta Vrhovnom sudu... Međutim, svi se slažu da »sada imamo jednu drugu situaciju pošto je najviši stepen pravosuđa u Srbiji ukinuo presudu prvostepenog suda zbog drastičnih proceduralnih povreda i sud u Nišu mora biti jako obazriv«.

Nataša Kandić, direktor Fonda za humanitarno pravo iz Beograda, čiji su advokati uložili žalbe, ističe da je odluka Vrhovnog suda Srbije, nakon više od jedne godine pritvora za gospođu Brovinu, značajna jer postoji priznanje od strane Vrhovnog suda da je u prvostepenom sudu bilo zakonskih povreda i da se presuda ne zasniva na potrebnim dokazima, zbog čega se i zahteva vraćanje na ponovno razmatranje celog postupka. Gospođa Kandić očekuje da će sud u Nišu nakon ove odluke doneti odluku u skladu sa žalbama branilaca da se gospođa Fljora Brovina pusti iz zatvora a ako se bude organizovalo novo suđenje, u žalbi su predviđene garancije što podrazumeva njeno oslobađanje iz pritvora i spremnost da se ona uvek odazove pozivu Suda kada se bude raspravljalo o njenoj pravnoj stvari. »Mislim«, kaže gospođa Kandić, »da ako je reč o pravdi, onda je odluka Vrhovnog suda u skladu sa vladavinom zakona, što podrazumeva oslobađanje gospođe Brovine iz zatvora i zaustavljanje sudskog postupka protiv nje«.

Advokat **Branko Stanić**, jedan od branilaca koji je uložio žalbu, kaže da odluku Vrhovnog suda još nije video, ali da je za njega ona očekivana, iako bi želeo da je donešena odluka o neodložnom puštanju iz pritvora Fljore Brovine. Gospodin Stanić ističe da je vrlo zadovoljan i činjenicom da oni

nisu potvrdili već su ukinuli presudu i vratili je na ponovni pretres sa ciljem otklanjanja mnogih zakonskih i proceduralnih povreda koje može da otkloni samo sud koji ih je i učinio. On misli da će se ovo pitanje brzo rešiti pošto se radi o urgentnom predmetu i, po njemu, novo suđenje se može održati najdalje do kraja ovog meseca (juna) kada očekuje i konačno oslobođenje gospođe Brovine od optužnice. Gospodin Stanić, koji stalno posećuje gospođu Brovinu, o njoj govori u superlativima ali dodaje da je zabrinut za njeno zdravlje, zbog čega bi puštanje iz zatvora, za šta se zalažu on, drugi advokati kao i razne nevladine organizacije iz Srbije i sveta, bilo jedino prihvatljivo rešenje za sve, dakle i za pravdu u koju veruje gospođa Brovina.

Ponovno suđenje Fljori Brovini odlaže se za 12 oktobar

(Niš, 14. septembar 2000.): Od Suda se ovoga puta očekivalo da će Fljoru Brovinu osloboditi iz zatvora, imajući u vidu ocene branilaca ali i odluku Vrhovnog suda Srbije. Suđenje sam pratio u svojstvu izveštača »Glasa Amerike« i »Zerija« iz Prištine. Za Niš sam putovao kolima zajedno sa Natašom Kandić, a sa nama su bili još i advokat Mojca Šivert iz FHP-a i Ajri Begu, suprug Fljore Brovine, koji je dan ranije posetio Fljoru u zatvoru u Požarevcu. Sa Natašom i Ajrijem sinoć sam bio na večeri u restoranu »Na čošku«. Večera je prošla u razgovaru o mogućnosti za puštanja Fljore iz zatvora. Ajri mi je rekao da su se svi iz Fljorine porodice danas okupili u Prištini i da očekuju njen povratak, pošto ima pouzdanih informacija da će se to desiti.

Iz Požarevačkog zatvora gde je u pritvoru, gospođu Brovinu dovezli su kolima u Niški sud u pratnji dvoje čuvara od kojih je jedna žena. Branioци su rekli da je to prvi put da gospođu Brovinu prati žena čuvar. Ispred zgrade suda okupilo se dosta novinara, fotoreportera i kamermana iz sveta i Srbije. U velikoj sudnici bilo je malo prisutnih: branioци, predstavnici nevladinih organizacija, novinari. Brovina je sedela na klupi, ali bez policijske kontrole i bez lisica na rukama. Prišao sam joj i pozdravio je. Na sebi je imala odeću koja je izgledala svečana, a to je potvrdila i čista i lepo očešljana kosa... Izgledala je iscrpljeno. Rekla mi je da se ne oseća dobro i da je slabog zdravlja. Ali je bila prilično stabilna. Sa njom sam razmenio nekoliko kratkih rečenica pošto su i drugi prisutni želeli da se pozdrave, a ona je za sve to vreme držala za ruku svog supruga Ajrija Begua, u nadi da je ovo dan kada će biti kraj svih muka sa sudom i zatvorom.

Sednica, kojoj predsedava sudija Marina Milanović (ista ona koja je i donela presudu o osudi na 12 godina zatvora), počela je sa 30 minuta zakašnjenja čitanjem optužnice od strane predstavnika Javnog tužilaštva. U novom tekstu optužnice javni tužilac nije izmenio ni jedno jedino slovo u odnosu na prethodnu, mada se očekivalo preinačenje ili odustajanje od iste, imajući u vidu odluku i sugestije Vrhovnog suda.

Montirani procesi

Nakon čitanja optužnice od strane predstavnika javnog tužilaštva, sudija Milanović je pitala gospođu Brovinu:

»Da li ste razumeli optužnicu?«

- Fljora je odgovorila tihim glasom i na srpskom: »Da, razumela sam, ali se ne osećam krivom i spremna sam da se branim«...

U sali je nastalo komešanje i napeta atmosfera. Potonule su sve nade da će ona biti danas slobodna, što smo svi želeli i očekivali. Advokati Žika Jokanović, Rajko Danilović i Branko i Milan Stanić reagovali su oštro, protestujući kod sudije zbog neregularne procedure. Oni si rekli da g-di Brovini nije dostavljena odluka Vrhovnog suda Srbije o ukidanju presude ovog suda, kao ni braniocima, osim advokatu Jankoviću, i dodali da zbog toga gospođa Brovina nije mogla da spremi svoju odbranu. Zato su zahtevali odlaganje procesa.

Ovaj predlog advokata iznenadio je prisutne u sudnici, ali i samu optuženu Fljoru koja je za trenutak bila zbunjena pošto se prethodno nije konsultovala sa njima. Advokati su se takođe žalili i na katastrofalne uslove u Požarevačkom zatvoru i zahtevali od sudije da utiče na upravu ovog zatvora da poštuje kućni red i gospođi Brovini stvori bolje uslove, da joj se odmah da papir za pisanje i olovka kako bi mogla da spremi odbranu za sledeću sednicu Suda. Nakon kratke konsultacije, Sudsko veće usvojilo je zahtev advokata i proces je odložilo za 12. oktobar.

U vezi sa tekstom optužnice, advokat Rajko Danilović izjavio je ovom novinaru da je on isti, bez obzira što je sudsko veće drugostepenog suda izmenilo njen opis, osim što ima razlike između onoga što je pročitao zastupnik optužbe i optužnice prvostepenog Suda. Javni tužilac je obavezan da tako deluje, jer nije uložio žalbu protiv presude prvostepenog Suda, ali je problem u tome što gospođa Brovina nije primila odluku Vrhovnog suda o ukidanju presude, u kojoj se komentarišu tvrdnje optužbe i daju konkretne primedbe i sugestije, tako da ona nije mogla da pripremi odbranu. Drugi problem, po Daniloviću, jeste to što se u Požarevačkom zatvoru gospođa Brovina tretira kao da je osuđena a ne kao lice koje je u pritvoru, pošto optužnica nije pravosnažna i na taj način oni je posredno sprečavaju da prema odbranu, pošto joj ne daju papir i olovku. On dodaje da su tvrdnje optužnice kojima se Brovina tereti za formiranje humanitarne organizacije koja navodno teži nasilnom rušenju ustavnog poretka SRJ i otcepljenju Kosova apsurdne, kao što su apsurdne i druge optužbe kada se zna da se ona isključivo bavila humanitarnim radom.

Nakon završetka sednice, obratio sam se sudiji Milanović sa molbom da mi dozvoli da dobijem izjavu od gospođe Brovine, ali je njen odgovor bio arogantan i kratak: »Ne. Ne možete. To je zabranjeno.« Na takvo njeno ponašanje reagovali su prisutni u sali, ali ona je ponovo odgovorila: »Ona

Sudski proces protiv Fljore Brovine

je zatvorenicom i tako nešto nije dozvoljeno!« Ovaj zahtev sudiji uputio sam i prilikom izlaska iz sudnice i dobio sledeći odgovor: »Ja ne znam ko ste vi i kako se zovete«. Nakon što sam se predstavio i zamolio da mi to omogući, opet sam dobio kratak odgovor: »Ne!«. Ona se čak vratila u salu iz hodnika i naredila čuvarima da ni slučajno ne dozvole davanje neke izjave novinarima.

Zbog nemogućnosti da dobijem izjavu od Fljore, zamolio sam njenog supruga, Ajrija Begua, da opiše njeno raspoloženje nakon odlaganja sudskog procesa:

- »Ono što i meni daje snage jeste njeno držanje. Fljora ne očekuje i ne gaji neki veliki optimizam jer ne želi da se razočara. Fljora je odlučna da ide do kraja, da nastavi put, da pokaže svoju aktivnost za koju smatra da nije kažnjiva«.

Gospodina Begua pitao sam da li se Fljora bavi pisanjem u zatvoru?

- »Na žalost, ne. Fljora nema tu mogućnost pošto joj se ne dozvoljava ni papir ni olovka, i to je ono što Fljora najteže doživljava. To je za nju najveća patnja i bol, uporedo sa zdravstvenim tegobama pošto pati od angine pectoris. Dijagnozu je utvrdio i zatvorski lekar, koji je predlagao da uradi koronografiju, na šta ona nije pristala«.

Gospođa Brovina je, prilikom izricanja presude 9. decembra prošle godine izjavila da nije kriva, ali da i pored takvih neosnovanih optužbi veruje u pravdu. Ajri Begu kaže da ona u pravdu veruje kao u filozofski koncept, iako zna da ovde nije reč o pravdi. Ona je odlučna da ide do kraja, jer pre svega veruje u sebe, ali i u pravdu za koju je svesna da može stići, makar i kasno. »Njeno dalje zadržavanje u zatvoru samo pogoršava njeno zdravstveno stanje iako je njeno psihičko stanje jako stabilno«, kaže gospodin Begu, izražavajući svoje razočaranje zbog odlaganja suđenja za skoro mesec dana. I on je, kao i mnogi drugi, očekivao da će suđenje biti završeno prvog dana ponovnog razmatranja upravo zbog primedbi Vrhovnog suda i nezasnovanosti optužnice.

Ponovno razmatranje sudskog procesa izazvalo je veliko interesovanje predstavnika nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava u Srbiji, ali i velikog broja nezavisnih medija. Suđenje su pratili Nataša Kandić, predsednica Fonda za humanitarno pravo, predstavnik Helsinškog odbora u Srbiji, Grupa 484 iz Beograda, predstavnik Jugoslovenskog komiteta pravnika, predstavnik Ženske akcije iz Niša kao i Barbara Dejvis, šef kancelarije Visokog komesarijata UN za ljudska prava u SRJ. Advokat Nikola Barović, pomoćnik gospođe Dejvis, preneo je Fljori Brovini pozdrave Jiržija Dinstbira, specijalnog izaslanika generalnog sekretara UN za ljudska prava na prostoru bivše Jugoslavije, koji očekuje da će ona ubrzo biti oslobođena.

Beograd: Zahteva se oslobađanje Fljore Brovine

(10. oktobar 2000.): Nakon odluke novog jugoslovenskog predsednika Vojislava Koštunice o puštanju iz zatvora sedam stranih državljana, ali i novinara Miroslava Filipovića osuđenog zbog špijunaže na sedam godina zatvora u Vojnom sudu u Nišu, nevladine organizacije pojačavaju zahteve za puštanjem iz zatvora i drugih političkih zatvorenika. U utorak, Fond za humanitarno pravo uputio je pismo predsedniku SRJ, kojim se zahteva da se založi za oslobađanje albanske lekarke i pesnikinje sa Kosova, Fljore Brovine, koja izdržava kaznu od 12 godina zatvora za krivično delo terorizam. Fond podseća da je presudu prvostepenog suda u Nišu ukinuo Vrhovni sud Srbije i da novo suđenje treba da se održi 12. oktobra, ali je ta odluka njoj dostavljena kasno i suđenje nije moglo da se održi 14. septembra, kako je predviđeno.

I Forum nezavisnih pisaca iz Beograda apelovao je u utorak kod predsednika Koštunice da »odmah i bez odlaganja omogući puštanje iz srpskih zatvora svih političkih zatvorenika iz redova svih nacionalnosti«. U pismu upućenom gospodinu Koštunici, Forum pisaca podseća predsednika da se u »srpskim zatvorima osim novinara Miroslava Filipovića, Zorana Lukovića, pesnikinje Fljore Brovine i aktivista »Otpor-a« nalazi i veliki broj kosovskih Albanaca«. Forum ističe da briga o nevinim zatvorenicima treba da bude apsolutni prioritet u pravcu stvaranja jednog novog demokratskog društva, za šta treba da se zalažemo svi. Ovo pismo su potpisali pisci Filip David, Aleksandar Jovičić, Biljana Srbljanović, Nenad Prokić, Mileta Prodanović i Milan Đorđević.

Zahtev za oslobađanje svih političkih zatvorenika uputile su i organizacije Žene u crnom i Jugoslovenski komitet pravnik za ljudska prava iz Beograda (JUKOM).

Pojačavaju se zahtevi za amnestiju svih političkih zatvornika

(11. oktobar 2000.): Dok se nova demokratska vlast na saveznom i republičkom nivou konsoliduje i stavlja pod punu kontrolu sve državne i javne institucije, nevladine organizacije, intelektualci i novinari iz Beograda, počeli su kampanju za oslobađanje svih političkih zatvorenika iz srpskih zatvora i od optužbi, uključujući tu i albanske zatvorenike. Ovu kampanju prva je počela Nataša Kandić, direktor Fonda za humanitarno pravo, koja je uputila pismo novom jugoslovenskom predsedniku Vojislavu Koštunici, sa zahtevom da se »iz srpskih zatvora puste ljudi koji su žrtve nezakonitih postupaka policije i sudova«. U pismu se kaže da se »u zatvoru nalazi punih 17 meseci bez pravnog osnova 145 Albanaca sa Kosova, pošto je protiv njih policija odredila pritvor u trajanju od 30 dana, ali da je ovaj rok

Sudski proces protiv Fljore Brovine

istekao 12. juna 1999. godine. Okružni sud u Nišu osudio je Fljoru Brovinu na 12 godina zatvora, a Vrhovni sud Srbije je ukinuo presudu prvostepenog suda ali se ona i dalje zadržava u zatvoru... Od sedmog maja 1999. godine u zatvoru se nalaze i 143 Albanaca iz Đakovice koji su uhapšeni u svojim kućama dok su se krili od bombardovanja...«.

Zahtev za oslobodenje Fljore Brovine i svih drugih političkih zatvorenika predsedniku Jugoslavije je uputio u ponedjeljak (9. 10.) i specijalni izaslanik generalnog sekretara UN za ljudska prava u bivšoj Jugoslaviji, Jirži Dinstbir.

Dvojica poznatih poljskih intelektualaca i političara, Marek Edelman i Jacek uputili su pismo jugoslovenskom predsedniku od koga zahtevaju »oslobodenje albanske pesnikinje Fljore Brovine, koja je osuđena na 12 godina zatvora samo zato što je pomagala bolesne i ranjene vojnike i decu, ne praveći nacionalnu i versku razliku«. Oni kažu da je zahtev za oslobodenje gospođe Brovine do sada potpisalo na hiljade poljskih, danskih, francuskih i američkih intelektualaca kao i poljski i američki PEN centri. Jugoslovenskim vlastima su pisali i rektor Univerziteta Jejl i rektori mnogih drugih američkih univerziteta. Zahtevu se pridružilo na stotine poznatih svetskih pisaca i intelektualaca, zalažući se, ne samo za njeno oslobađanje, već i oslobađanje drugih političkih zatvorenika, što bi potvrdilo da je »Jugoslavija ponovo u porodici demokratske Evrope«, kaže se u njihovom pismu koje je upućeno i Romanu Prodiu i Žaku Širaku.

Američka nevladina organizacija »Human Rights Watch« (HRW), pozdravila je puštanje iz zatvora novinara Miroslava Filipovića, ali je istovremeno zahtevala od jugoslovenskog predsednika oslobodenje albanskih zatvorenika, jer oko 850 kosovskih Albanaca nepravedno izdržavaju kazne u zatvorima u Srbiji. HRW kaže da bi »njihovo oslobodenje nesumnjivo pokazalo da se nova vlada fundamentalno razlikuje od vlade Slobodana Miloševića«. Ova organizacija kaže da će prava prilika da predsednik Koštunica počne proces oslobađanja kosovskih Albanaca biti u četvrtak, 12. oktobra, u procesu ponovnog suđenja pesnikinji i lekarki Fljori Brovini... »Svesni smo toga da u ovoj fazi samo što ste uspostavili novu vlast i njoj će trebati vremena da se bavi slučajevima suđenja na političkim osnovama, ali gospodin Koštunica ne treba da čeka predugo«, kaže se u saopštenju HRW.

Sličnu akciju su preduzeli i Helsinški odbor u Srbiji, Beogradski centar za ljudska prava, Žene u crnom, Jugoslovenski komitet pravnika. Biljana Kovačević-Vučo, predsednik ovog Komiteta, izjavila je za dnevnik »Žeri« da prema zakonskim propisima, predsednik nema ovlašćenje za opštu amnestiju, već samo aboliciju (oprost kazni) određenih lica ili grupe osuđenih lica. Za realizaciju amnestije, kaže Kovačević-Vučo, potrebno je doneti odgovarajući zakonski akt od strane Savezne skupštine ili Vlade i

Montirani procesi

nada se da ni ovaj proces neće dugo trajati, jer je u interesu nove vlasti da pokažu da je stvarno počeo proces demokratizacije zemlje. Međutim, naglašava gospođa Kovačević-Vučo, da bi se ubrzale ove inicijative treba započeti koordiniranu medijsku kampanju kako bi se pripremila javnost za tako nešto, posebno kada su u pitanju Albanci, zbog čega se vode razgovori sa mnogim medijima u Srbiji koji su slobodni. Jer, kaže ona, mi ćemo tražiti da najpre budu oslobođeni Albanci koji su bez trunke krivice osuđeni ili izdržavaju kazne, pominjući ovom prilikom neodložno oslobađanje Fljore Brovine i albanskog studentskog lidera Aljbina Kurtija, koji kao da je zaboravljen, ali i oslobađanje drugih. Ona kaže: »Nismo za to da se njima oprosti kazna već da se oni amnestiraju, što podrazumeva i ukidanje optužnica koje ih terete za dela zbog kojih su osuđeni«.

Za jedan takav korak se izjasnio ranije i aktuelni jugoslovenskih predsednik, Vojislav Koštunica, koji je svoj stav o oslobođenju svih političkih zatvorenika potvrdio još prvog dana svog predsednikovanja puštanjem sedam stranih državljana optuženih za terorizam i pripreme ubistva bivšeg jugoslovenskog predsednika, kao i novinara Miroslava Filipovića i Zorana Lukovića. Međutim, on je nakon razgovora sa ministrom za inostrane poslove Francuske, Vedrinom, izjavio da je »svestan težine i osetljivosti pitanja albanskih zatvorenika, imajući u vidu teškoće koje se javljaju u vezi sa povratkom Srba i druge nealbanske populacije iseljene sa Kosova, a posebno problem nestalih Srba za koje postoji sumnja da mogu biti u albanskim zatvorima«. Međutim, stav nove jugoslovenske vlasti za opštu amnestiju svih političkih zatvorenika u zemlji potvrdio je ovom novinaru i Žarko Korać, jedan od lidera opozicije, ali je dodao da se to ne može očekivati dok se ne formiraju nova vlada i savezne institucije.

Do trenutka pisanja ovog teksta (sreda, 11. oktobar) nema informacija da je jugoslovenski predsednik doneo odluku o pomilovanju gospođe Brovine uoči ponovnog suđenja koje počinje sutra (četvrtak 12.10.) u Okružnom sudu u Nišu, ali se svi nadaju da će ona odmah biti oslobođena.

I Građanski savez za Vojvodinu apelovao je u sredu za oslobađanje iz zatvora Fljore Brovine i svih ostalih albanskih zatvorenika za koje nema dokaza da su odgovorni za krivična dela neprijateljske delatnosti. Funkcioner ove stranke, Branislav Stevanović, ocenio je da »bez takvih koraka nove vlasti neće biti pomirenja sa Kosovom i sa svim našim građanima, među koje ubrajam i Albance, niti pomirenja sa međunarodnom zajednicom«.

U Okružnom sudu u Nišu

Prljave igre srpskih sudija sa Kosova

(Niš, 12. oktobar 2000.): Fljora Brovina zadržava se i dalje u pritvoru u zloglasnom zatvoru u Požarevcu, zahvaljujući prljavim igrama srpskih sudija sa Kosova, sa sedištem u Niškom sudu. Danas se opet desilo ono od čega su svi koji su bili u sudnici – advokati, predstavnici nevladinih organizacija, veliki broj novinara – strahovali, bez obzira što su bili ubeđeni da će gospođa Brovina biti puštena iz zatvora. Ovom novinaru jednu takvu mogućnost potvrdili su juče (11.10.) u kabinetu predsednika Jugoslavije, Vojislava Koštunice, napominjući preporuku koju je on dao za odustajanje od optužnice, ali su dodali da nisu mnogo sigurni da se to može realizovati imajući u vidu sukob između »demokratskog« saveznog režima i onog diktatorskog u Srbiji.

Dok u veliku salu suda u Nišu još nisu stigli svi oni koji su hteli da prate suđenje zakazano za 10 sati, a ispred zatvora su stajali mnogi fotoreporter i kamermani iz Srbije i sveta, u sudnici je zapisnik počeo da diktira jedan nepoznat čovek sa dva saradnika, koji je preuzeo ulogu predsednika Sudskog veća. Vrlo nervozno je reagovao poznati advokat Rajko Danilović pitajući ga: »Ne znam gospodine ko ste vi, i kako je moguće da diktirate nešto u zapisnik kada optužena, gospođa Brovina, nije u sudnici«. Sudija, koji se predstavio kao Zoran Savelić (takođe jedan od sudija sa Kosova) rekao je da se ovo suđenje odlaže za 16. novembar, pošto je predsednica sudskog veća, Marina Milanović bolesna. Prisutni u sali su počeli da protestuju, a suprug gospođe Brovine, Ajri Begu, nervozno je pitao sudiju: »Gde je Fljora?« Naravno Fljora nije bila dovedena iz Požarevca, Sudska farsa je uspela.

Ovu odluku nepoznatog sudije advokat Danilović nazvao je »opstrukcijom suda od strane ostataka diktatorskog režima Miloševića«.

Rajko Danilović rekao je brojnim novinarima da je sudija Milanović u sredu bila zdrava a da se danas (četvrtak) neočekivano »razbolela«, dodajući da je ona faktički pobjegla od današnjeg procesa, jer na suđenje nije došao ni drugi sudija Zdravković, već je došao nepoznati sudija koji je sam diktirao u zapisnik, bez prisustva optužene i njenih branilaca, da odlaže suđenje, samo uz konstataciju ko je prisutan. Danilović je rekao da je ovo opstrukcija rada suda, da je to zlonamerna odluka i bekstvo od odgovornosti, dodajući da »takve sudije nisu potrebne u budućem srpskom društvu koje počinje da se demokratizuje, jer one nastavljaju da rade po političkom diktatu ostatka diktatorskog režima«. Danilović je kazao da će advokati odmah zahtevati izuzeće sudskog veća gospođe Milanović i gospodina Zdravkovića. On kaže da sve ovo može da razreši javni tužilac, ali je dodao da se i on ponaša isto kao i sudije. On ne sme da odluči nezavisno i mora da konsultuje saveznog javnog tužioca, pošto je reč o krivičnom delu sankcionisanom saveznim

Montirani procesi

krivičnim zakonom. Zbog toga, kaže Danilović, takvi ljudi koji pokrivaju rad političke policije ne treba da rade u sudovima i javnim tužilaštvima. On podvlači da je revoltiran ovakvim postupkom, ali smatra da je dobro što se ovo desilo da građani vide kakve sudije imaju.

Reagujući na takvu odluku sudskog veća, Ajri Begu je rekao da »i pored trošenja velike energije za promenu režima, ovom prilikom se videlo da režim ne može da kontroliše situaciju, i da ovde nije problem samo Milošević, već cela garnitura koja mu je služila«.

Zatim su četvorica advokata, zajedno sa predstavnicima nevladinih organizacija i novinarima, među kojima sam bio i ja, otišli u Požarevački zatvor da posete gospođu Brovinu. Novinarima, međutim, poseta nije omogućena pošto nisu imalu dozvolu. Nakon susreta, gospodin Ajri Begu je izjavio za »Glas Amerike« i list »Zeri« da mu je Fljora rekla »da drugo nije ni očekivala i da nije ni želela da bude drugačije. Jer ne može ona da se oslobodi, a da se drugi zatvoreni Albanci i dalje drže u zatvoru, i zato hoće da ostane i da sa njima deli zajedničku sudbinu«. Fljora je posebno izrazila nezadovoljstvo zbog ćutanja o Aljbinu Kurtiju koje se nastavlja, rekao je gospodin Begu i dodao da je ona psihički jako dobro i da ga to ohrabruje.

Pismo Fljore Brovine upućeno međunarodnoj javnosti

»Ne pristajem da me oslobode iz zatvora dok ne oslobode sve Albance«

(15. oktobar 2000.): U pisanom apelu upućenom javnosti, poznata albanska aktivistkinja, Fljora Brovina kaže: »Još na početku sam bila svesna da sam, kao i moji ostali sunarodnici, talac jednog režima. Spremna sam da delim sudbinu mojih sestara i braće koji leže po srpskim zatvorima. Nikako ne pristajem da se moj slučaj odvoji od sudbine drugih. Dan pre suđenja obavestila sam svog supruga kada me je posetio da, ako sud donese oslobađajuću presudu, želim da ostanem u zatvoru dok i jedan jedini Albanac bude zatvoren, ako je to moguće.

Međunarodnim faktorima želim da skrenem pažnju da smo mi zatvorenici građani Kosova i da, u skladu sa Rezolucijom 1244 SB UN, nas treba predati UNMIK-u i to je sve ono što treba da uradi nova vlast u Beogradu, naravno, ako priznaje i poštuje tu Rezoluciju. Međunarodna uprava na Kosovu ne upravlja samo nepokretnom imovinom, već i ljudima i institucijama. Nedopsutivo je da postoje »kosovski sudovi« u Srbiji. To je jedan paralelan sistem koji međunarodna zajednica ne treba da dozvoli. Posebno me boli ćutanje o slučaju Aljbina Kurtija, studentskog vođe, za koga sam očekivala veće angažovanje, naročito studentskih pokreta Kosova i sveta i drugih organizacija koje se zalažu za slobodu okupljanja i slobodu javne reči. Aljbin Kurti je »krivac« samo zato što je imao hrabrosti da koristi ta prava! Ovaj apel upućujem međunarodnoj javnosti, jer su zatvoreni Albanci isključivo u njenoj nadležnosti«.

Pojačavaju se zahtevi za oslobađanje Albanaca

(15. oktobar 2000.): U Beogradu se nastavljaju zahtevi i apeli upućeni novim federalnim vlastima (predsedniku bez vlasti - F. M.) da oslobodi sve političke zatvorenike u zemlji, posebno zatvorene Albance za koje nije dokazana krivica.

Organizacija »Human Rights Watch« (HRW) iz Njujorka i Fond za humanitarno pravo ponovo su u subotu apelovali za ispitivanje sudbine 650 Albanaca koji se drže u zatvorima u Srbiji. Ove dve organizacije pozvale su vlasti u Bogradu da u najkraćem roku ispita slučajeve zatvorenih lica i oslobode one za koje nema dokaza. One podsećaju da je nakon završetka rata na Kosovu 2.100 Albanaca prebačeno u zatvore u Srbiji uz konstataciju da su većina njih bili civili koje su srpske snage bezbednosti uhapsile tokom rata. U zahtevu se takođe kaže da je do 13. oktobra 2000. iz zatvora oslobođeno 1.250 Albanaca, dok se ocenjuje da su od 850 preostalih zatvorenika 650 politički zatvorenici optuženi za neprijateljsku delatnost protiv države ili terorizam. U saopštenju se podseća da se 14 osoba drže 17 meseci u pritvoru bez podizanja zvanične optužnice. Pozivajući se na Ustav i savezne zakone, ove organizacije uputile su predlog Vrhovnom sudu Srbije i predsedniku Vojislavu Koštunici da razmotre optužnice i oslobode one zatvorenike za koje ne postoje dokazi. Oslobođenje političkih zatvorenika ne sme se dovoditi u vezu sa sudbinom nestalih lica ili kosovskim izbeglicama, kaže se na kraju saopštenja.

I Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji i Međunarodna helsinška federacija uputili su pismo predsedniku Jugoslavije kojim ga mole da preduzme konkretne korake kojima bi uverio međunarodnu zajednicu da Srbija kreće novim putem u vezi sa ljudskim pravima i odnosima sa susednim zemljama:

»Priznavanje Bosne i Hercegovine kao nezavisne države i uspostavljanje diplomatskih odnosa sa njom; postizanje sporazuma sa Makedonijom oko državnih granica; oslobođenje albanskih zatvorenika uhapšenih tokom sukoba na Kosovu, kao što su Fljora Brovina i Aljbin Kurti; iniciranje dijaloga sa albanskim vođama na Kosovu za priznavanje nove realnosti na Kosovu; iniciranje novog dijaloga sa crnogorskim vlastima o budućim odnosima između Srbije i Crne Gore; iniciranje procesa o punoj saradnji sa Međunarodnim krivičnim sudom u Hagu radi gonjenja osumnjičenih za ratne zločine na teritoriji bivše Jugoslavije; iniciranje zakonskih postupaka protiv lica osumnjičenih za krivična dela koja sudske vlasti nisu istraživale do sada na adekvatan način i na osnovu principa pravde, i da ubrza istragu u vezi ubistva novinara Slavka Ćuruvije«.

Zahteve upućuju i političke partije Srbije. Nakon Građanskog saveza Srbije u Vojvodini, sa jednim javnim zahtevom izašla je i Socijaldemokratska unija

Montirani procesi

čiji je predsednik dr Žarko Korać. Ova stranka je pozvala prelazne izabrane organe vlasti u SRJ i Srbiji da odmah oslobode sve političke zatvorenike u zemlji. Ona posebno zahteva »oslobađanje kosovskih Albanaca, koji se duže vreme nalaze u zatvoru i za koje se bez sumnje ne može konstatovati postojanje osnovane sumnje za konkretna krivična dela za koja se optužuju, kao što je slučaj Fljore Brovine i Aljbina Kurtija, pošto je reč o političkim suđenjima«. »Takvi postupci«, kaže Socijaldemokratska Unija, »bili bi ne samo dokaz promene društvene klime i jasne demokratske orijentacije u Srbiji i SRJ, već i nesumnjiv politički signal za sve u Jugoslaviji i u svetu, da su političke snage koje su dobile plebiscitarnu podršku naroda spremne i sposobne da započnu ozbiljno rešavanje i najkomplikovanijih problema«. Ovaj gest, po ovoj stranci, bio bi posebno značajan za početak dijaloga sa legitimnim predstavnicima kosovskih Albanaca, kako bi političkim dijalogom postigli obostrano prihvatljiva rešenja, ali istovremeno bio bi i moralna obaveza za njih da se ponašaju slično u vezi sa svim Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti nestalih na Kosovu.

Udruženje porodica nestalih i otetih Srba sa Kosova od 1998-2000, pozvalo je javnost da digne glas kako bi se oslobodila sva oteta lica, rekavši da je reč o 1.300 osoba. Udruženje kaže da je »20% od ukupnog broja oteto pre NATO agresije, 5% u toku agresije, i 75% nakon dolaska mirovnih snaga«. Ovo udruženje na jednoj konferenciji za štampu, u subotu u Beogradu, izrazilo je zadovoljstvo stavom jugoslovenskog predsednika da »Albanci mogu biti oslobođeni kada se iz albanskih zatvora na Kosovu oslobode uhapšeni Srbi« koji se, kako kažu u ovom udruženju, »nalaze u zatvorima pod kontrolom određenih formacija bivše UČK«, ali izražavaju ogorčenje zbog zahteva Fonda za humanitarno pravo i Foruma nezavisnih pisaca iz Beograda »za oslobodjenje samo albanskih zatvorenika, ne pominjući nijednom Srbe i pripadnike drugih manjina«. Ovo udruženje je u petak organizovalo demonstracije ispred sedišta Fonda za humanitarno pravo, a zatim su nasilno upali u njihove kancelarije.

Koštica inicirao oslobađanje Fljore Brovine iz zatvora

(21. oktobar 2000): Nakon velikog broja zahteva i pritisaka iz sveta i Srbije, jugoslovenski predsednik Vojislav Koštica inicirao je proceduru puštanja iz zatvora poznate albanske aktivistkinje Fljore Brovine, osuđene na 12 godina zatvora. Iz kabineta jugoslovenskog predsednika, uoči njenog ponovnog suđenja 12. oktobra, ovom novinaru je rečeno da je predsednik preporučio njeno oslobađanje, ali da postoji strah da se ono može minirati, što je bio njegov razlog da od jugoslovenskog ministra pravde zvanično traži da, po službenoj dužnosti, inicira postupak za aboliciju gospođe Brovine, uz ocenu da »za to postoje opravdani razlozi«.

Međutim, pošto je ministar pravde u dosadašnjoj vladi koja je u ostavci, bio radikal Petar Jojić, a nova vlada još nije formirana, inicijativa predsednika nije mogla da se ostvari i očekuje novog saveznog ministra pravde. Do danas nije realizovana ni »ubedljiva« izjava predsednika srpskog PEN centra, Predraga Palavestre, data prošlog utorka, da će »gospođa Brovina biti puštena iz zatvora u narednih 48 sati«.

U međuvremenu, četvorica njenih advokata uputila je zahteve kabinetu jugoslovenskog predsednika, predsedniku Vrhovnog Suda Srbije, predsedniku srpskog parlamenta, republičkom ministru pravde, predsedniku Suda u Nišu i predsedniku Sudskog veća ovog suda da se Fljora Brovina pusti iz zatvora gde se drži nezakonito i da se pusti da se brani sa slobode. Advokat Branko Stanić je rekao da je sada najznačajnije da se gospođa Brovina pusti iz zatvora i zbog slabog zdravstvenog stanja koje je pogoršano još više i da se u zatvoru drži nezakonito. On se nada da će javni tužilac odustati od krivičnog gonjenja pošto ne postoji ni jedan element krivičnog gonjenja, za koje se tereti, a očekuje da će i jugoslovenski predsednik objaviti akt abolicije. Međutim, ako se ne oslobodi, advokat Stanić kaže da će njeni branioci podneti krivičnu prijavu protiv odgovornih lica u Okružnom sudu i Vrhovnom sudu Srbije koja je drže u zatvoru mimo zakonskih propisa.

Iako su angažovanja i zahtevi sa Kosova, međunarodnih krugova i Srbije za oslobodenje Fljore Brovine iz zatvora opravdani i za svako poštovanje, začuđuje činjenica da skoro niko, a retkim izuzecima, ne spominje slučaj albanskog studentskog lidera Univerziteta u Prištini iz 1997/98. godine, Aljbina Kurtija, koji je osuđen na maksimalnu zatvorsku kaznu od 15 godina od strane suda u Nišu. Ovaj zatočenik savesti, koga svi sa pravom nazivaju »junakom sudskih procesa u srpskim sudovima«, zbog njegovog muškog stava pred Krivičnim većem kada je izjavio da ne priznaje ni srpski sud, ni tužioca, ni branioca kao što ne priznaje ni Srbiju ni takozvanu Jugoslaviju, već priznaje samo sudske i državne organe Republike Kosova, čiji je državljanin. Tim povodom, Aljbin Kurti je sa ponosom odbacio navode optužbe, održao snažan politički govor i režim Miloševića nazvao »fašističkim, diktatorskim, krvničkim i antialbanskim«, i izrazio nadu da će »srpski narod to ubrzo shvatiti i njemu zadati jak udarac i jednom zauvek se osloboditi njegove diktature i tako početi da normalno živi«.

Za sudbinu gospodina Kurtija se najviše interesuje Biljana Kovačević-Vučo, predsednica Jugoslovenskog komiteta pravnika, koja je i inicirala razgovor o njegovom slučaju i tokom prošlonedeljnog susreta sa predsednikom Koštunicim koji je, kako je rekla, izrazio duboku zabrinutost. Muk vlada i o slučaju petorice albanskih studenata Beogradskog univerziteta – Petrita i Dritona Beriše, Dritana Meće, Škodrana Drgutija i Islama Avdulahua, koji su osuđeni na kazne zatvora od 6 do 12 godina »kao organizatori formiranja ogranka UČK u Beogradu i za pripremanje diverzija protiv vitalnih objekata u gradu«.

Ne primenjuje se inicijativa predsednika Koštunice

(26.10.2000): Moju raniju informaciju da jugoslovenski ministar pravde Petar Jojić, ne sprovodi inicijativu predsednika Koštunice o aboliciji i puštanju iz zatvora Fljore Brovine, u četvrtak je potvrdio i sam ministar. Na jednoj konferenciji za štampu u Beogradu, odgovarajući na pitanje ovog novinara da li je počela procedura o primeni predsedničke inicijative date prošle sedmice za aboliciju Fljore Brovine, ministar Jojić je odgovorio:

»Odbijao sam inicijativu za aboliciju i puštanje iz zatvora albanske pesnikinje Fljore Brovine, iz razloga što je ona optužena za teško krivično delo, a od predsednika nisam dobio validno obrazloženje za njeno oslobođenje. Uzimajući u obzir delom i opasnost koju bi njeno oslobođenje imalo za društvo, ocenio sam da nema mesta za njenu aboliciju u ovakvoj formi. Ona se optužuje za teško krivično delo i Vrhovni sud Srbije vratio je predmet na ponovno razmatranje, i samo sud koji je nadležan treba da proceni da li je kriva ili ne. Postavlja se pitanje: šta ako se ona oslobodi a u međuvremenu se otkriju novi dokazi za dela zbog kojih je optužena? Mislim da bi to bila velika greška, jer bi gospođa Brovina mogla da ode iz zemlje i jugoslovenski organi ne bi imali mogućnost da je privedu sudu. Zbog toga ne mogu da preuzmem odgovornost na sebe, pošto je jedini organ za to sud. Dakle, ne znam koji su razlozi da se ona oslobodi bez presude«, rekao je ministar pravde u ostavci, Jojić, koji je visoki funkcioner Srpske radikalne stranke ultranacionalista Vojislava Šešelja.

Čini se da je ministar Jojić ovom prilikom sproveo naređenje svog šefa a ne zahtev jugoslovenskog predsednika. Šešelj je tokom jedne televizijske emisije prošle nedelje osudio inicijativu predsednika Koštunice za puštanje iz zatvora Fljore Brovine, dodajući da je reč »o vrlo opasnoj osobi za srpsku državu i narod koja se bavila terorističkim delima i radila na rušenju Srbije i Jugoslavije«.

Kako smo opisali ranije, predsednik Jugoslavije Vojislav Koštunica je inicijativu za njeno puštanje iz zatvora po službenoj dužnosti uputio jugoslovenskom ministru pravde 20. oktobra, a pre par dana i inicijativu za donošenje zakona o opštoj amnestiji političkih zatvorenika u Jugoslaviji. Autori predloga zakona iz Jugoslovenskog komiteta pravnika iz Beograda, izjavili su za list »Zeri« da će tekst biti upućen u petak predsedniku Koštunici i Saveznom parlamentu koji će ga usvojiti na jednoj od prvih sednica, ali nakon što tekst predloga zakona utvrdi Savezna vlada.

Tako, gospođa Brovina nastavlja i dalje da sa drži u zatvoru iako, kako kažu njeni branioci, za produženje pritvora nakon ukidanja presude prvostepenog suda od strane Vrhovnog suda Srbije njoj nije dostavljena odluka, što govori i o drastičnoj povredi zakona na snazi od strane pravosudnih organa.

Još jedna prevara o oslobodenju Fljore Brovine

(30. oktobar 2000.): Izjava advokata Fljore Brovine, Branka Stanića, da će ona sigurno biti puštena iz zatvora u ponedjeljak, dočekana je sa posebnim zanimanjem u raznim krugovima u Beogradu, uz ocenu da se na kraju događa ono što se dugo očekivalo. Međutim, čini se da su i sigurna obećanja advokata Stanića, koji se za ovaj slučaj toliko puno zalagao, ista kao i ona od prošle sedmice. Ovaj novinar se nakon objavljivanja ove vesti obratio drugom advokatu gospođe Brovine, Rajku Daniloviću, koji je rekao da za to nema nikakvih saznanja i izrazio čuđenje kako ljudi daju takve informacije i pozivaju se na »sigurne izvore«... Iz Požarevačkog zatvora su mi javili da uprava zatvora nema nikavih saznanja za to i da ona sigurno neće biti puštena danas (ponedeljak) pošto nema nikakvog zvaničnog dopisa pravosudnih organa.

Advokat Stanić izjavio je u ponedjeljak (29. 10) agenciji »Beta« da može sa »punom sigurnošću« da tvrdi da će Fljora Brovina biti oslobođena u ponedjeljak iz zatvora. Međutim, posle podne on je rekao da će se »tokom ponedeljka ili utorka doneti odluka o njenom puštanju iz zatvora« pozivajući se ponovo na sigurne izvore. On je kazao da je »oslobađanje gospođe Brovine osetljiva stvar i treba voditi računa o njenoj bezbednosti«. Stanić nije želeo da otkrije izvor koji ga je informisao o mogućnosti za njeno puštanje iz zatvora, jer bi to bilo kontraproduktivno.

Povodom ove informacije obratio sam se i kancelariji Međunarodnog crvenog krsta u Beogradu koja je jedina organizacija ovlašćena za transfer albanskih zatvorenika iz srpskih zatvora na Kosovo, ali odgovor je bio da oni nemaju nikakvu informaciju o njenom mogućem puštanju iz zatvora, tako da je ovo još jedna prevara za samu gospođu Brovinu, njenu porodicu i javnost...

FLJORA BROVINA, KONAČNO, NA SLOBODI

(1. novembar 2000.): Nakon mnogobrojnih zahteva, pritisaka i brojnih spekulacija, FLJORA BROVINA je u sredu, 1. novembra, oko 15.30 puštena na slobodu iz zatvora u Požarevcu. Kolima Međunarodnog crvenog krsta ona je odmah krenula putem Kosova. U koloni vozila nalazili su se i šef kancelarije Visokog komesarijata UN za ljudska prava u Beogradu, Barbara Dejvis, advokati Nikola Barović i Gradimir Nalić iz Jugoslovenskog komiteta pravnika, sekretar kabineta predsednika Jugoslavije, Filip Golubović, i direktor Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, Sonja Biserko.

Gospođa Brovina na izlasku iz zatvora nije dala izjavu za novinare i to se obrazlaže razlozima njene bezbednosti. Međutim, jedan od njenih advokata, Branko Stanić, rekao je da je gospođa Brovina oslobođena krivi-

FLORA BROVINA

Pesnik u zoni dejstva

Kada je Flora Brovina uhapšena ispred svog prištinskog stana, 20. aprila 1999 - od strane neuniformisanih srpskih policajaca - NATO avioni su uveliko bacali svoje rušilačke i smrtonosne tovore širom Jugoslavije. Sakrivanje u podrumima, skloništima i ostalim prostorima koji su trebali da ubiju strah i beznade, bili su valjda dovoljni razlog da se ova albanska pesnikinja i pedijatar, „pokupi“ bez specijalnih reagovanja - pogotovo što su ovdašnji mediji bili pod kontrolom (sada već prošle) vlasti, čijoj cenzuri nisu mogli da se provuku ni najnaivnije stvari. Flora Brovina, tek, nije imala nikakve šanse.

Osnivaču i „frontmenu“ Lige albanskih žena na Kosovu, Flori Brovini, „zalepljena“ je etiketa da je „hranom, odećom i lekovima, snabdevala (tada, još uvek tzv.) OVK“. I to nije bilo dovoljno već je optužena i za planiranje terorističkih akcija. Jedna od istina bila je na drugoj strani. Klinika na kojoj je radila Flora Brovina, bila je jedan od centara za pomoć albanskim ženama i deci, koji su bili povređeni samo zato što su bili u „zoni dejstava“, kako srpske policije tako i „NATO pravde“ koja je „zapalila južnu srpsku pokrajinu“.

Zatvor u Lipljanu bio je prvi „prostor iza rešetaka“ čiju je memlu osetila pedesetogodišnja pesnikinja i pedijatar, zajedno sa (uglavnom) svojim zemljacima. Po izveštajima organizacije Hjuman rajts voč, zatvorenici su imali „redovne porcije batinjanja“. Dva dana pre ulaska NATO snaga u Jugoslaviju - na Kosovo, kako je to bivši režim voleo da predstavlja - između ostalih „čišćenja“ desilo se i ono vezano za „lipljanske utamljenike“. Njih stotinu, zajedno sa Florom (tada režimu nije bilo jasno da simbolika njenog imena može imati i negativne reprekusije, baš po njega), prebačeni su „negde u Srbiju“. Brovini je zapao Požarevac! Ah!

FOTO:ROJTERS

Iako je predstavnicima Crvenog krsta, advokatima i njenom suprugu bilo dozvoljeno da je posete, stvari nisu izgledale optimistično. Sa suprugom je morala da priča na srpskom jeziku da bi bili pod kontrolom. Uslovi u požarevačkom zatvoru bili su bolji od onih na Kosovu, ali je Flori „popustilo srce“, kako je kasnije svedočio njen suprug. To, međutim, nije uticalo na „režimsku službu“ koja je bila ubedena da njenoj vlasti neće biti skoriji kraj. Kako su se samo preračunali. To, ipak, nije zasmetalo da 11. novembra prošle godine Brovina „zaglavi“ čitavih 12 godina zatvora. Pre „petooktobarskih bagera“, Ustavni sud Srbije bio je „pozitivan“ i odlučio da se njen slučaj vrati „u Niš“, ali događaji su bili neuporedivo brži. Milošević je pao pa se očekivalo da će u „talasu pomilovanja“ novog predsednika SRJ, među prvima biti i jedna pesnikinja. Nažalost, radikali (njihov predstavnik) su i tada bili „srca kamenoga“. „Ali, danas je svetao dan i ona će biti na slobodi“, izjavio je pre kjuče za Danas jedan od njenih advokata, Branko Stanić. **Dragan Stojić**

čnog gonjenja odlukom predsednika Jugoslavije Vojislava Koštunice. Jugoslovenski predsednik pre desetak dana dao je inicijativu za njeno oslobađanje iz zatvora i krivice, međutim njegov zahtev je odbijen od strane saveznog ministra pravde, Petra Jojića, uz obrazloženje da je reč o teškom krivičnom delu i da je za to nadležan samo sudski organ. Bilo kako bilo FLJORA BROVINA JE KONAČNO NA SLOBODI. Ona je u zatvorima u Lipljanu i Požarevcu provela ukupno 17 meseci i 10 dana (od 20. 4. 1999. do 1. 11. 2000.).

Tekst »Danasa« povodom oslobađanja Fljore Brovine

FLJORA BROVINA: Pesnik u zoni dejstva

(3. novembar 2000.): Kada je Fljora Brovina uhapšena ispred svog stana u Prištini 20. aprila 1999. od strane neuniformisanih srpskih policajaca, NATO avioni su uveliko bacali svoje rušilačke i smrtonosne toware širom Jugoslavije. Sakrivanje u podrumima, skloništima i ostalim prostorima koji bi trebalo da ubiju strah i beznade, bili su valjda dovoljni razlog da se ova albanska pesnikinja i pedijatar, »pokupi« bez specijalnih reagovanja – pogotovo što su ovdašnji mediji bili pod kontrolom (sada već prošle) vlasti, čijoj cenzuri nisu mogle da se provuku ni najnaivnije stvari. Fljora Brovina tek nije imala nikakve šanse.

Osnivaču i »frontmenu« Lige albanskih žena na Kosovu, Fljori Brovini, »zalepljena« je etiketa da je »hranom, odećom i lekovima, snabdevala (tada još tzv.) OVK«. I to nije bilo dovoljno već je optužena i za planiranje terorističkih akcija. Jedna od istina bila je na drugoj strani. Klinika na kojoj je radila Fljora Brovina, bila je jedan od centara za pomoć albanskim ženama i deci, koji su bili povređeni samo zato što su bili u »zoni dejstva«, kako srpske policije tako i »NATO pravde« koja je »zapalila južnu srpsku pokrajinu«.

Zatvor u Lipljanu bio je prvi »prostor iza rešetaka« čiju je memlu osetila pedesetogodišnja pesnikinja i pedijatar, zajedno sa (uglavnom) svojim zemljacima. Po izveštajima organizacije Human Rights Watch, zatvorenici su imali »redovne porcije batinanja«. Dva dana pre ulaska NATO snaga u Jugoslaviju – na Kosovo, kako je to bivši režim voleo da predstavlja – između ostalih »čišćenja« desilo se i ono vezano za »lipljanske utamnjenike«. Njih stotinu, zajedno sa Fljorom (tada režimu nije bilo jasno da simbolika njenog imena može imati i negativne reprekusije, baš po njega), prebačeni su »negde u Srbiju«.

Brovini je zapao Požarevac! Ah!

Iako je predstavnicima Crvenog krsta, advokatima i njenom suprugu bilo dozvoljeno da je posete, stvari nisu izgledale optimistično. Sa suprugom

Flora Brovina

esnik u zoni dejstva

ijiga izabranih pes.
stvorenice

Flora Brovina uhapšena is-
kog prištinskog stana, 20. aprila
od strane neuniformisanih srpskih
aviona - NATO avioni su uveli
svoje rušilačke i smrtonosne
široj Jugoslavije. Sakrivanje u
nima, skloništima i ostalim pro-
stima koji su trebali da ubiju strah i
strah, bili su valjda dovoljni razlog
za albanska pesnikinja i pedija-
goginje "bez specijalnih reagova-
nija" što su ovdašnji mediji
i kontrolom (sada već prošle)
čijoj cenzuri nisu mogli da se
u ni najnaivnije stvari. Flora
i, tek, nije imala nikakve šanse.
vaču i „frontmenu“ Lige alban-
na na Kosovu, Flori Brovini,
ena“ je etiketa da je „hranom,
i i lekovima, snabdevala (tada,
k tzv.) OVK“. I to nije bilo do-
već je optužena i za planiranje
čikih akcija. Jedna od istina bila
rugoj strani. Klinika na kojoj je
Flora Brovina, bila je jedan od
za pomoć albanskim ženama i
oji su bili povredeni samo zato
ili u „zoni dejstava“, kako srpske
cije tako i „NATO pravde“ koja
mila južnu srpsku pokrajinu“.
or u Lipljanu bio je prvi „pro-
rešetaka“ čiju je memlu osetila
ogodišnja pesnikinja i pedija-
čno sa (uglavnom) svojim ze-
na. Po izveštajima organizacije
i rajts voć, zatvorenici su imali
te porcije batinjanja“. Dva dana
ska NATO snaga u Jugoslaviju -
vo, kako je to bivši režim voleo
stavlja - između ostalih „čišće-
silo se i ono vezano za „lipljan-
mljenike“. Njih stotinu, zajed-
lorom (tada režimu nije bilo ja-
simbolika njenog imena može
negativne repokusije, baš po
prebačeni su „negde u Srbiju“.
je zapao Požarevac! Ah!

ocin se.
Za vreme diktature kra-
lja Aleksandra, zavedene
6. januara 1929. godine,
uhapšena je komunistki-
nja Savka Tasić, član Ob-
lasnog komiteta KPJ u Ni-
šu. Povod za to, kao i za
druga velika hapšenja na-
ročito te 1929. godine, bio
je poziv KPJ na ustanak
protiv diktature i rasturan-
je partijskih letaka u ko-
jima je taj poziv obznan-
nien. Savka Tasić je osu-

FOTO: RODIERS

ALOG

Iako je predstavnicima Crvenog kr-
sta, advokatima i njenom suprugu bi-
lo dozvoljeno da je posete, stvari nisu
izgledale optimistično. Sa suprugom
je morala da priča na srpskom jeziku
da bi bili pod kontrolom. Uslovi u po-
žarevačkom zatvoru bili su bolji od
onih na Kosovu, ali je Flori „popustilo
srce“, kako je kasnije svedočio njen su-
prug. To, međutim, nije uticalo na „re-
žimsku službu“ koja je bila utvedena

Povodom osude Flore Brovine

Duh mržnje i gluposti

Ne ulazim u pravnu
stranu te osude; da li je
Brovina „doturala“
„Oslobodilačkoj vojsci
Kosova“ sanitetski mate-
rijal ili je za nju plela ča-
rape; da li je vršila pi-
smenu ili usmenu pro-
pagandu u njenu korist;
pisala borbene patriot-
ske pesme; lečila ranje-
nike itd, itd, i da li su iz-
vedeni ubedljivi dokazi
o njenoj krivici ili nisu,
te da li je zaslužila ili ni-
je zaslužila da bude ka-
žnjena.

Ja samo konstatujem

A šta ako nikakva krivica nije

partije koja je pozivala na
njeno rušenje.

I, drugo, ako je i tačno
ono što se Brovini upisuje
u greh, zaprepašćuje od-
sustvo ljudskog i pravni-
kog obzira prema okrivlje-
noj - ženi, koja je uz to te-
žak bolesnik, koja je uz to,
i po svojoj vokaciji, huma-
nista; osvetoljubivost, ko-
ju inače osudujemo kod
drugih kao znak primitivi-
zma; netolerantnost i ne-
razumevanje, kao karakte-
ristika najnižeg nivoa gra-
danske svesti; politička
nerazumnost, neshvatanje

pštila i da će u
ačke kuće „94“
skoro biti objavl
pesama Flore
eziku, koja je pr
isana u Prištini
jezično - na alba
D.

je morala da priča na srpskom jeziku da bi bili pod kontrolom. Uslovi u požarevačkom zatvoru bili su bolji od onih na Kosovu, ali je Fljori »popustilo srce«, kako je kasnije svedočio njen suprug. To, međutim, nije uticalo na »režimsku službu« koja je bila ubeđena da njenoj vlasti skoro neće doći kraj. Kako su se samo preračunali. To ipak nije zasmetalo da 9. decembra prošle godine Brovina »zaglavi« čitavih 12 godina zatvora. Pre »petooktobarskih bagera«, Ustavni sud Srbije bio je »pozitivan« i odlučio da se njen slučaj vrati »u Niš«, ali događaji su bili neuporedivo brži. Milošević je pao pa se očekivalo da će u »talasu pomilovanja« novog predsednika SRJ, među prvima biti i jedna pesnikinja. Nažalost, radikali (njihov predstavnik) su i tada bili »srca kamenoga«. »Ali danas je svetao dan i ona će biti na slobodi« izjavio je prekjuče za »Danas« jedan od njenih advokata, Branko Stanić. (Dragan Stošić)

Fljora Brovina je posetila albanske zatvorenike u zatvorima u Srbiji

(9. novembar 2000.): Poznata albanska aktivistkinja sa Kosova Fljora Brovina, koja je odlukom predsednika Jugoslavije puštena pre nedelju dana iz požarevačkog zatvora, danas je posetila albanske zatvorenike u zatvorima u Nišu, Beogradu i Požarevcu. Za njenu iznenadnu posetu saznao sam iz agencije »Beta«. Kako mi je rekao Gradimir Nalić iz Jugoslovenskog komiteta pravnika, inače blizak predsedniku Jugoslavije, gospođa Brovina ovu posetu realizuje uz odobrenje predsednika Koštunice. Nju i njenog supruga, Ajrija Begua, na granici između Srbije i Kosova, kod Merdara, sačekala su vozila srpske policije kojima su i vraćeni natrag. Gospođa Brovina, u poseti zatvorima bila je u pratnji šefa Državne bezbednosti Srbije, generala Radeta Markovića (gle čuda !!!), jednog od koministara unuštarašnjih poslova i šefa kabineta predsednika Jugoslavije, Ljilje Nedeljković.

Ona je u niškom zatvoru izjavila novinarima da je posetila albanske zatvorenike ali i srpske i ubeđena je da su uslovi života u zatvoru vrlo teški. Po njoj, albanski zatvorenici žive pod veoma teškim uslovima, izolovani na dva sprata – na jednom je 146 a na drugom 155 zatvorenika. Četvorica njih su bolesni i njima je potrebna hitna medicinska pomoć. Ona je izjavila novinarima da »albanski zatvorenici žele da ostanu van protesta« i dodala da »srpski zatvorenici njih dobro štite«.

Nakon velikog napora da sa njom stupim u kontakt na kraju sam uspeo da dobijem njenog supruga Ajrija Begua. On mi je rekao telefonom da su maločas stigli u Beograd gde je Fljora razgovarala sa srpskim zavaničnicima o uslovima pod kojima žive albanski zatvorenici i trenutno se nalaze zajedno u prostorijama Centralnog zatvora gde posećuju albanske zatvorenike. On mi je rekao da Fljora očekuje ispunjenje nekoliko njenih zahteva u nasto-

Montirani procesi

janju da izdejstvuje oslobodenje nekih zatvorenika, ali dogovor jako teško ide. Gospodin Begu mi je zatim dao na telefon gospođu Brovinu koja je za »Glas Amerike« i list »Zeri« dala sledeću izjavu:

»Na protestnim skupovima roditelja, sestara i braće albanskih zatvorenika u zatvorima u Srbiji, koji se održavaju u Prištini i mnogim kosovskim gradovima, njihov zahtev bio je da vide svoju uhapšenu decu i svojim očima se uvere da su zdrava. Obećala sam im da ću nastojati da ih jedna delegacija sa Kosova poseti i obavesti o utiscima sa te posete. Ceo jučerašnji dan (sreda) trudila sam se da uz spoljno posredovanje obezbedim taj put. Danas pre podne (četvrtak) naša delegacija je posetila zatvor u Nišu, i ja sam ušla u paviljon gde su smešteni albanski zatvorenici. Posetila sam treći sprat zgrade gde je smešteno oko 300 Albanaca, i to je bio prvi put da jedna delegacija sa Kosova poseti i razgovara sa svim zatvorenicima. Videli smo njihovo stanje, slušali njihove zahteve i razgovarali smo i sa odgovarajućim organima zatvora i vlade. Mogu uveriti porodice zatvorenih i kosovsku javnost da su svi oni zdravi, dobro su i bezbedni, i nema potrebe za brigom i uznemirenjem. Ali, razume se, da ima potrebe za razgovorima i daljim razmatranjem njihovog položaja. Jer mi insistiramo da se svi albanski zatvorenici odvoje i smeste zajedno u jednu zgradu, gde bi bili sigurniji«, rekla je gospođa Brovina.

Ona je u večernjim časovima završila posetu Centralnom zatvoru u Beogradu gde su smeštena 164 albanska zatvorenika, premeštena iz zatvora u Sremskoj Mitrovici. Nakon ove posete i razgovora koje je imala sa srpskim i jugoslovenskim zvaničnicima, dala mi je i sledeću izjavu: »Na kraju, mogu vam saopštiti jednu radosnu vest. U razgovorima sa zvaničnicima uspeła sam da obezbedim oslobađanje iz zatvora sedamnaestogodišnjeg Dževdeta Podvorice. Kao majka, ne mogu da zamislim da se vratim na Kosovo ostavljajući ovog dečaka iza zatvorskih rešetaka. Srećna sam što sam naišla na razumevanje. Sigurno da sam zahvalna za ovaj postupak koji će, nadam se, što pre biti krunisan oslobađanjem svih albanskih talaca koji se drže po srpskim zatvorima«.

Nakon ovog razgovora, oko 17,30, gospođa Brovina odlazi za Požarevac da bi posetila tamošnje albanske zatvornike, a na Kosovo se vratila kasno noću zajedno sa maloletnim zatvorenikom Dževdetom Podvoricom. Tamo ju je sa nestrpljenjem sačekalo na hiljade demonsternata da im saopšti informaciju o stanju njihovih najmilijih po zatvorima u Srbiji gde i dalje traju masovne pobune zatvorenika.

*IV Sudski proces protiv
albanskih studenata u Beogradu*

Kako je policija montirala diverzije

Slučaj devetorice Albanaca uhapšenih u Beogradu početkom maja 1999. godine, za vreme rata na Kosovu i NATO bombardovanja, dosta je zanimljiv i čudan. Najpre su lišeni slobode braća Safet i Bekim Bljakaj iz Istoka, dr Luid Ndou iz Đakovice i Edon Hajrulagini iz Prizrena. Svi su oni bivši studenti Beogradskog univerziteta, dok je dr Ndou bio na specijalizaciji. O njihovom hapšenju niko nije izveštavao. Husni Bitići (albanski advokat iz Beograda) upoznao me je sa slučajem tek pošto je saopštena vest o njihovom hapšenju.

Safeta sam znao od ranije. Živeo je u Prištini gde sam ga sreo nekoliko puta. Završio je Defektološki fakultet u Beogradu početkom devedesetih, ali zbog nemogućnosti zapošljavanja u profesiji bavio se trgovinom lekovima zajedno sa bratom Bekimom. Edon Hajrulagini završio je farmaciju u Beogradu i radio je u svojoj struci u fabrici lekova »Farmakos« u Prizrenu. Luid Ndou, lekar u đakovičkoj bolnici, najpre je završio studije medicine u Beogradu, i sada je bio na specijalizaciji. Dakle, ovde nije reč o redovnim studentima Beogradskog univerziteta. O hapšenju Safeta i njegovog brata Bekima informisala me je i Alida Beriša, moja koleginica, pošto je on dobar drug njenog supruga Bahri Cania, takođe novinara.

30. maja (1999.) u televizijskom dnevniku RTS prikazani su delovi iz specijalne emisije posvećene hapšenju i pet ostali albanskih studenata: Petrita Beriše, njegovog brata Dritona Beriše, Dritana Meće, Škodrana Dergutija i Isama Avdulahua. Rečeno je da je član ove »diverzantsko-terorističke grupe« bio i zlatar iz Beograda, Zef Paljučaj, koji je u bekstvu. Pratio sam pažljivo ovu emisiju koja je trajala oko 20 minuta i koja je govorila o »terorističkim aktivnostima i pripremanju diverzija« od strane ove grupe albanskih studenata, što je imalo za cilj da ubedi beogradsku javnost i šire kako je policija budno otkrila one od kojih im je pretila sigurna smrt«. Zvao me je Husni Bitići i pitao da li sam gledao emisiju i šta mislim. Kažem mu da sam iznenađen jer, koliko ja znam, nikada nije postajala neka informacija o postojanju udruženja Albanaca u Beogradu, posebno kada se zna da na beogradskim fakultetima jedva da ima albanskih studenata. Čini mi se da je emisija montirana iako je, ruku na srce, izjava Petrita Beriše kao vođe grupe, kako se predstavio, bila dosta ubedljiva. Ipak, bio sam vrlo uznemiren jer sam pretpostavio da je to signal za početak hajke, hapšenja a možda i likvidacije drugih Albanaca koji žive u Beogradu. Husnija mi kaže da je emisiju snimio i da će je ponovo gledati, ali je ubeden da je »izjava montirana ili iznuđena silom«.

31. maja list »**Danas**« ali i drugi listovi koji su bili pod kontrolom organa bezbednosti, objavili su tekst o hapšenju ove grupe albanskih studenata pod naslovom » U Beogradu su uhapšeni pripadnici Narodnog pokreta Kosova«, ali na osnovu informacije koju su pustili odgovarajući nadležni organi preko RTS-a. U tom tekstu se kaže:

Montirani procesi

»U Beogradu je uhapšeno (30. maja) šest pripadnika organizacije Narodni pokret Kosova koja je vojno krilo separatističke OVK. To su: Petrit i Driton Beriša, obojica iz Peći, Isam Avdulahu iz Dragaša, Dritan Meća iz Đakovice i Škodran Derguti iz Prištine. Oni su privedeni pod optužbom da su pripremali terorističke akcije u Beogradu i učestvovali u terorističkim akcijama na Kosovu. Televizija je emitovala film o uhapšenima i istakla da su većina njih studenti Univerziteta u Beogradu i protiv njih se vodi zakonska procedura«.

»Tokom maja, članovi ove ilegalne organizacije su organizovali i pripremali izvođenje više terorističkih akcija u Beogradu, pre svega na javnim mestima gde se okuplja veliki broj građana sa ciljem izazivanja što veće panike i osećaja nesigurnosti kod Beograđana«, rečeno je u izveštaju TV, a pišu i novine.

Televizija na srpskom je emitovala izjavu Petrira Beriše koji je predstavljen kao vođa grupe i koji je rekao da je »njegova organizacija, u aprilu a intenzivnije od 27. aprila, planirala da izvede diverzantske akcije na nekoliko objekata u Beogradu, kao što su: gradski vodovod, Glavna pošta, Trg republike u vreme kada se održavaju koncerti i protesti protiv NATO-a u podne, zatim beogradski hoteli, skloništa gde se sklanjaju građani za vreme NATO bombardovanja, električni dalekovod u Obrenovcu«.

U izveštaju državne televizije, koji prenose mediji, kaže se da su »pripadnici NPK obezbedili diverzantsko-terorističke aparate i oružje koje je pronađeno u stanovima nekih članova ove terorističke organizacije«. U prikazanom snimku vide se razna oružja, dokumenta, značke sa simbolima OVK i drugi vojni materijal, poređan na jednom stolu. »Tokom 1998. godine neki članovi ove grupe učestvovali su u oružanim akcijama takozvane OVK u regionu Kosova. Zadatak članova grupe u Beogradu bio je prikupljanje materijalne pomoći, obezbeđenje i prenos oružja, municije, lekova i drugog sanitetskog materijala za potrebe OVK, prikupljanje informacija o pokretima i aktivnostima vojske i policije, kao i regrutovanje novih članova ove organizacije«, kaže se u izveštaju RTS-a...

Nakon dva dana iz Kuksa (u Albaniji) javio mi se telefonom Nagib Bahtjari, brat od tetke, proteran u Albaniju krajem marta u vreme dok je boravio na godišnjem odmoru u svome selu Belograd (opština Dragaš), mada je u stalnom radnom odnosu skoro 30 godina u preduzeću »Luka Beograd«. On me je pitao da li znam nešto o sinu vozača autobusa Hazera iz Kukljibega, koji se zove Isam. Kaže mi da je student završne godine na Veterinarskom fakultetu u Beogradu i njegov otac, koji je takođe proteran za Albaniju, ne zna ništa o njemu već duže vreme. Hazera znam od ranije, ali nisam znao da ima sina studenta na beogradskom univerzitetu. Nagibu kažem da je Isljam uhapšen i da se nalazi u Beogradskom zatvoru. Ovu vest sam čuo preko RTS-a. Živ je, jer su saopštena imena uhapšenih. Kasnije me je zvao ponovo i preneo pitanje Isamovog oca da li imam mogućnost

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

da angažujem nekog advokata da ga brani ili mu pruži neku pomoć. Kažem mu da ću angažovati advokata Husnija Bitićija. Pozvao sam Husnija i on je prihvatio moju molbu bez razmišljanja ali nije imao ko da mu potpiše ovlašćenje. Obećao sam mu da će to Isamov otac poslati faksom iz Kuksa. Kako se i desilo nakon par dana. Husnija mi je rekao da je angažovan da brani i braću Bljakaj ali i Škodrana Dergutija. Rekao mi je da su Safet i Bekim teško pretučeni od strane policije i da se nalaze u teškom zdravstvenom stanju, dok su Isam i Škodran manje tučeni i dobro su...

Sudija donosi oslobađajuću presudu

(26.oktobra 1999.): Odlukom sudskog veća Okružnog suda u Beogradu kojem je predsedavao sudija Zoran Savić, četvorica Albanaca sa Kosova (bivši studenti Beogradskog univerziteta) optužena za krivično delo terorizam, oslobođeni su optužbe. To je prvi put da jedan sud u Srbiji, u dve poslednje godine donese takvu odluku.

Safet Bljakaj iz Istoka, Luid Ndou iz Đakovice i Edon Hajrulagini iz Prizrena osuđeni su na današnjem glavnom pretresu u Okružnom sudu u Beogradu na po 5 meseci i 13 dana zatvora i pošto su to vreme proveli u pritvoru, od danas su na slobodi. Bekim Blakaj osuđen je na godinu dana zatvora i nastavlja da izdržava kaznu. Mada su svi ovi bivši studenti Beogradskog univerziteta bili lišeni slobode 13. maja, (1999) u Beogradu za vreme rata na Kosovu i od strane istražnih organa optuženi za krivično delo terorizam, kazne su im izrečene samo za nezakonitu trgovinu lekovima, a Bekimu i zbog nošenja municije i falsifikovanja lične karte.

Sudsko veće, kojem je predsedavao Zoran Savić, ovaj proces je vodilo maksimalno korektno i prilikom čitanja optužnice rečeno je da se odbacuje kao neosnovana optužba javnog tužioca, uz konstataciju da »nije bilo elemenata krivičnog dela terorizma«. Svi optuženi tokom glavnog pretresa odbacili su optužnicu rekavši da su zbog brutalnog fizičkog i psihičkog maltretiranja od strane policijskih organa, kojom prilikom su primenjivane i srednjovekovne metode mučenja, priznali sve samo da bi spasli živote.

Ovo je prvi put u nekoliko poslednjih godina da jedan sud u Srbiji odbaci kvalifikacije istražnih organa i da tako poštuje pravne norme. Drugi sudovi u Srbiji, gde se vodi veliki broj sudskih procesa protiv mnogih Albanaca sa Kosova optuženih za neprijateljsku delatnost i terorizam, presude donose po političkoj direktivi, kako ističu mnogi srpski i albanski advokati, ne poštujući ni najosnovnije zakonske norme.

Dan kada su pušteni iz zatvora (danas, 26. oktobar), Safet, Luid i Edon su proslavili večerom koju je organizovala Nataša Kandić, direktorka Fonda za humanitarno pravo iz Beograda. Pozvali su i mene i veče smo proveli

Montirani procesi

u restoranu »Kod Radeta« na Zvezdari. Sa svima njima sam razgovarao opširno o njihovim doživljajima od trenutka lišenja slobode do izlaska iz zatvora. Njihove priče su užasne i uznemirujuće, posebno Safetove, sa kojim sam i najviše razgovarao, jer sam samo njega znao od ranije. On mi je pričao o zverskim torturama srpske policije tokom istrage, i pokazao mi lekarsko uverenje o telesnim povredama koje je zadobio tokom batinjanja u policiji. Kaže mi da je njegovom bratu Bekimu policija čak nabila pendrek u anus, i puno drugih užasnih i sumanutih dogodovština...

Svi su srećni što su na slobodi iako su bili uhapšeni bez ikakvog dokaza, ali im je teško ako se vrate kući bez kolege Bekima. Ovu prvu noć van zatvora proveli su u Beogradu kod svojih prijatelja, a sutra će biti prebačeni na Kosovo...

(20. oktobar 2000.): Na ponovljenom sudskom procesu protiv Safeta i Bekima Bljakaja sa Kosova, optuženih i osuđenih za krivično delo »pripremanja terorističkih akcija u Beogradu«, sudija Zoran Savić doneo je oslobađajuću presudu. Ovaj sud je 26. oktobra 1999. godine osudio Safeta i dvojicu drugih Albanaca na po pet meseci i 13 dana zatvora, a Bekima na godinu dana. Međutim, Vrhovni sud Srbije je 4. maja 2000. godine ukinuo presudu Okružnog suda u Beogradu i predmet vratio na ponovno razmatranje. Sudski proces protiv Bekima, koji je kaznu izdržavao u Okružnom zatvoru u Beogradu i Safeta, koji je na slobodi, odlagan je nekoliko puta. Na pretresu održanom u četvrtak (19.10.) sudija Savić je rekao da je ponovo doneo oslobađajuću presudu pošto javni tužilac nije ponudio ni jedan novi dokaz. Bekim treba da bude pušten danas (petak) iz zatvora.

U međuvremenu, Helsinški odbor u Srbiji (HOPS) predložio je u petak iniciranje procedure za identifikaciju svih građana nestalih na Kosovu od kojih se, kako se kaže, neki nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne po zatvorima u Srbiji.

U pismu upućenom jugoslovenskom predsedniku Vojislavu Koštunici, predsednica ovog Odbora, Sonja Biserko, predlaže mu da »iskoristi svoj autoritet sa ciljem iniciranja procedure kojom će se utvrditi i javnosti saopštiti ukupan broj i lični podaci o nestalim osobama, licima koja se nalaze u pritvoru i krivičnim delima za koja se terete, od kog datuma se ta lica nalaze u pritvoru i da li su tokom postupka protiv njih poštovana njihova prava«.

Odbor se ovom prilikom poziva na podatke Međunarodnog crvenog krsta po kojima se »nekoliko hiljada građana Kosova smatraju nestalima, dok se između dve i tri hiljade njih nalazi po zatvorima«, kaže se u pismu.

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

U Okružnom sudu u Beogradu

Počelo suđenje grupi albanskih studenata

(23. novembar 1999.): U okružnom sudu u Beogradu počelo je suđenje grupi od pet albanskih studenata Univerziteta u Beogradu koji se u pritvoru nalaze od početka maja ove godine. Krivičnom veću predsedava sudija Dragiša Slijepčević, njegov pomoćnik je Rade Mićunović, sudija iz Peći, a član Krivičnog veća (za čuđenje) kao porotnik je Muharem Kastrati, jedan Albanac u poznim godinama iz Beograda. Zastupnici odbrane su advokati Ivan Janković, Rajko Danilović, Husni Bitići, Radomir Pesić, Đorđe Đurišić i Bojan Resavac.

Suđenje prate predstavnici organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Beograda kao i novinari, među kojima i novinar »Glasa Amerike«. Petorica optuženih, pošto se šesti optuženi, Zef Palucaj, nalazi u bekstvu, u sudnicu su dovedeni sa liscama na rukama i svaki od njih u pratnji jednog stražara. Za ovo suđenje nije bilo nekog posebnog policijskog obezbeđenja, osim dvojice stražara koji su stajali u hodniku prvog sprata sale broj tri Palate pravde.

Optužnicu zastupa zamenik okružnog javnog tužioca Beograda, Veselin Mrdak, koji je istu pročitao pred okrivljenima i ostalim prisut nima u sudnici.

Tekst optužnice:

OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO
U BEOGRADU
KT-282/99
Beograd, 31.08.1999.godine
NS/LJA

OKRUŽNI SUD U BEOGRADU

Na osnovu čl. 45, st.2.tač.3. ZKP, podižem

O P T U Ź N I C U

-protiv-

1. ZEF PALJUĆE, iz Beograda, ul. Kursulina broj 11, rođenog 22.03.1960. godine u Prizrenu, od oca Tome, Albanac, po zanimanju zlatar, bez podataka iz KE, sada u bekstvu,

2. PETRIT BERIŠE, iz Peći, ul. Pavla Pavićevića broj 8, sa boravištem u Beogradu, Ul. Baštovanska broj 52, rođenog 13.09.1970. godine u Peći, od oca Hisena i majke Mizačete, rođene Arlati, Albanac, drž. SRJ, apsolvant Veterinarskog fakulteta u Beogradu, sa završenom gimnazijom, neoženjenog, bez dece, sa regulisanom vojnom obavezom, vodi se pri VE/SO Peć, bez imovine, bez podataka iz KE po mestu rođenja, sada u

Montirani procesi

pritvoru po rešenju Okružnog suda u Beogradu, KV-br. 754/99, a koji mu su računa od 03.05.1999. godine, kada je lišen slobode,

3. DRITON BERIŠE, iz Peći, ul. Pavla Pavićevića broj 8, sa prijavljenim boravkom u Beogradu, Studentski dom "Slobodan Penezić", rođenog 23.01.1973. godine u Peći, od oca Hisena i majke Mizacete, rođene Arlati, Albanac, drž. SRJ, student Farmaceutskog fakulteta u Beogradu, sa završenom gimnazijom, neoženjenog, bez dece, vojni rok nije odslužio, vodi se pri VE/SO Peć, bez imovine, bez podataka KE po mestu rođenja, sada u pritvoru po rešenju Okružnog suda u Beogradu KV-br. 754/99, a koji mu se računa od 03.05.1999. godine, kada je lišen slobode,

4. DRITAN MEĆE, iz Đakovice, ul. Ferida Grezde broj 52, rođenog 08.10.1972. godine u Đakovici, od oca Fahredina i majke Hajrije rođene Čarkadžiju, Albanac, drž. SRJ, student Farmaceutskog fakulteta u Beogradu, sa prijavljenim boravištem u Studentskom domu "Slobodan Penezić", sa završenom hemijskom školom, neoženjenog, bez dece, vodi se pri VE/SO Đakovica, bez imovine, bez podataka iz KE po mestu rođenja, sada u pritvoru po rešenju Okružnog suda u Beogradu KV-br. 754/99, a koji mu se računa od 03.05.1999. godine, kada je lišen slobode,

5. ŠKODRAN DERGUTI, iz Prištine, ul. Jablanička broj 12, rođenog 02.07.1968. godine, od oca Mahmuta i majke Fatime rođene Alija, Albanac, drž. SRJ, studenta Veterinarskog fakulteta u Beogradu, sa boravištem u ul. Smiljanićevoj br.8/13, sa završenom srednjom veterinarskom školom, neoženjenog, bez dece, sa odsluženim vojnim rokom, vodi se pri VE/SO Priština, bez imovine i bez podataka iz KE po mestu rođenja, sada je u pritvoru po rešenju Okružnog suda u Beogradu KV-br. 754/99, a koji mu je računa od 12.05.1999. godine, kada je lišen slobode,

6. ABDULAHU ISAM, iz sela Kukljibeg opština Dragaš, rođenog 11.03.1968. godine, u selu Kukljibeg, od oca Hazera i majke Đuše rođene Ajupi, Albanac, drž. SRJ, student Veterinarskog fakulteta u Beogradu, sa boravištem u Studentskom domu "Slobodan Penezić" u Beogradu, sa završenom srednjom medicinskom školom, oženjenog, otac dvoje dece, sa odsluženim vojnim rokom, vodi se pri VE/SO Dragaš, bez imovine, bez podataka iz KE po mestu rođenja, sada u pritvoru po rešenju Okružnog suda u Beogradu KV-br. 754/99, a koji mu se računa od 08.05.1999. godine, kada je lišen slobode,

što su:

1. Okr. Zef Palučaj, Petrit Beriša, Driton Beriša, Dritan Meća, Škodran Derguti i Abdulahu Isam

2. Od početka 1998. godine, pa do kraja aprila 1999. godine, u Beogradu, i to Zef Palučaj, Petrit Beriša stvarali grupu čiji članovi su vremenom

НЕС ИМДЕХ: 001-162/3
20.08.99
14-09-1999

ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО
У БЕОГРАДУ
КТ-282/99
Београд, 31.08.1999. године

ПРИТВОР

ОКРУЖНИ СУД
У БЕОГРАДУ
31 AUG. 1999
ПРИМЉЕНО

НС/ЈА

ОКРУЖНИ СУД У БЕОГРАДУ

K-538/99

Београд

На основу чл.45., ст.2. тач.3.ЗКП, подижем

ОПТУЖНИЦУ

- против -

1. ЗЕФ ПАЉУЦЕ, из Београда, Ул. Курсулина број 11, рођен 22.03.1960. године у Призрену, од оца Томе, Албанца, по занимању златара, без података из КЕ, сада у бекству,

2. ПЕТРИТ БЕРИШЕ, из Пећи, Ул. Павла Павићевића број 8, са боравиштем у Београду, Ул. баштованска број 52, рођен 13.09.1970. године у Пећи, од оца Хисена и мајке Мизаџете рођене Арлати, Албанца, држ. СРЈ, апсолвента Ветеринарског факултета у Београду, са завршеном гимназијом, неожењеног, без деце, са регулисаном војном обавезом, води се при ВЕ СО Пећ, без имовине, без података из КЕ по месту рођења, сада у притвору по решењу Окружног суда у Београду, КВ-754/99 а који му се рачуна од 03.05.1999. године, када је лишен слободe,

3. ДРИТОН БЕРИШЕ, из Пећи, Ул. Павла Павићевића број 8, са пријављеним боравком у Београду, Студентски дом "Слободан Пенезић", рођен 23.01.1973. године у Пећи, од оца Хисана и мајке Мизаџете, рођене Арлати, Албанца, држ. СРЈ, студента Фармацеутског факултета у Београду, са завршеном гимназијом, неожењеног, без деце, војни рок није служио, води се при ВЕ СО Пећ, без имовине, без података из КЕ по месту рођења, сада у притвору по решењу Окружног суда у Београду КВ-бр.754/99 а који му се рачуна од 03.05.1999. године, када је лишен слободe,

4. ДРИТАН МЕЋЕ, из Ђаковице, Ул. Фериде Грезде број 52, рођен 08.10.1972. године у Ђаковици, од оца Фахредина и мајке Хајрије рођене Чаркаџију, Албанца, држ. СРЈ, студента Фармацеутског факултета у Београду, са пријављеним боравиштем у Студентском центру "Слободан Пенезић", са

Montirani procesi

postali Dritan Meća, Driton Beriša, Abdulahu Isam i Škodran Derguti, kao i mnogi drugi studenti albanske nacionalnosti sa nepoznatim bližim ličnim i drugim podacima, a radi vršenja krivičnog dela terorizma iz čl. 125. KZJ i diverzije iz čl. 126. KZJ, tako što su:

- Zef Palucaj i Petrit Beriša početkom februara 1998. godine, ilegalnu političku grupu, tzv. "Narodni pokret Kosova" (NPK), kolektivno transformisali u ogranak (ćeliju) terorističke tzv. "Oslobodilačke vojske Kosova" (OVK).

- Zef Palucaj, kao glavni organizator, Petrit Beriša kao suorganizator, organizovali i realizovali prikupljanje novčane pomoći od studenata i 3% zarade od privatnika albanske nacionalnosti, koji novac su kasnije koristili za nabavku naprava i izradu propagandnog materijala za potrebe tzv. OVK, s tim što su deo tako nabavljenog naoružanja i opreme zadržali u Beogradu, radi upotrebe u planiranim terorističko-diverzantskim akcijama, skrivajući sve to u zlatarskoj radnji i stanu vlasništvo Zef Paljuce u Ul. Knez Mihailovoj 29, odnosno Kursulinoj broj 11, a deo i u stanu koji je koristio Škodran Derguti u Ul. Maršala Tolbuhina broj 28, a sa kojim odlukama i akcijama su i svi ostali članovi grupe bili upoznati i saglasni,

- svi članovi grupe dobijaju zadatke da osmatraju i prikupljaju podatke o vojno-policijskim pokretima i njihovim objektima u Beogradu,

- na više sastanaka ove grupe u širem sastavu, održanim od početka februara pa do 27. aprila 1999. godine, dakle i u uslovima neposredne ratne opasnosti i u vreme ratnog stanja, na kojima su pojedini članovi grupe prisustvovali ili kasnije dobijali obaveštenja sa kojima su u celosti bili saglasni pa čak i pojedinačno davali određene predloge, dogovoreno je da se pređe na planiranje i izvođenje diverzantsko-terorističkih akcija u Beogradu, u koju svrhu su nabavljene geodetske karte i napravljene skice pojedinih delova grada i objekata kao mogućih mesta diverzantsko-terorističkih napada, kao na primer: Vodovod na Zvezdari, Glavne pošte u Ul. Takovskoj, Savezne skupštine, Policijske akademije, visokonaponskog dalekovoda na Konjarniku, civilno atomskog skloništa u Ul. Smiljanićevoj, Trg Republike za vreme održavanja svakodnevnih koncerata, menza pojedinih studentskih domova, hotela i drugih objekata, sve u cilju izazivanja što većeg broja civilnih žrtava, opšteg razaranja i nesigurnosti građana Beograda i Jugoslavije, sa krajnjom namerom ugrožavanja bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije, s tim da je konkretna odluka trebalo da se donese 01.05.1999. godine, ali je celokupan plan osujećen intervencijom organa bezbednosti,

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

- čime su izvršili krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. KZ Jugoslavije, i to Zef Paljuca i Petrit Beriša iz stava 1, a Driton Beriša, Dritan Meća, Škodran Derguti i Asbdulahu Isam iz stava 2, sve u vezi čl. 125. I 126. KZ Jugoslavije, kažnjivo po čl. 139., st. 3. KZ Jugoslavije.

2.

Okr. Petrit Beriša

tokom jula i avgusta 1998. godine na širem području opštine Peć, kao pripadnik terorističke tzv. "Oslobodilačke vojske Kosova" (OVK), u nameri ugrožavanja bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije, učestvovao u preduzimanju više akata nasilja, kojim je stvoreno osećanje nesigurnosti kod građana, a što je imalo za posledicu smrt više lica, pri čemu je sa umišljajem i on lično lišio života dva lica, tako što je u početku prošao određenu obuku za rukovanje automatskom i snajperskom puškom, zatim položio zakletvu i potpisao pristupnicu kao pripadnik tzv. OVK, pa nakon što je zadužio poluautomatsko naoružanje, bombe i ostalu opremu, ubrzo je učestvovao u više oružanih napada na pripadnike MUP-a Srbije, prvo na prilazima sela Lođa na seoskom putu prema selu Raušići, pucajući iz snajpera i bacajući bombe na policijski punkt, zatim je na izlazu iz sela Kruševac učestvovao u akciji u kojoj je otvarao snajpersku vatru i bacio bombe, i pri tome ubio dvojicu policajaca, da bi nešto kasnije učestvovao u akciji oružanog napada na policiju u području sela Lođe u kojoj je ubijeno pet policajaca, a kapetan Srđan Perović ranjen i zarobljen, te nakon dugotrajnog zverskog mučenja, u kojem je i on lično učestvovao, na kraju izmasakriran i ubijen,

- čime je izvršio krivično delo terorizma iz čl. 125. KZ Jugoslavije, kažnjivo po čl. 139. St. 1. I 2. KZ Jugoslavije.

PREDLAŽEM

Da se zakaže i održi glavni javni pretres na koji pozvati:

1. Okružnog javnog tužioca u Beogradu
2. Okr. Petrit Berišu, Driton Berišu, Dritan Meću, Škodran Dergutia i Abdulahu Isama,
3. da se saslušaju svedoci: Saiti Valton, iz Prizrena, ul. Svetog Arhandela broj 13, sada sa boravištem u Beogradu, u Ul. Nemanjina broj 5/13, Salko Vujić, iz Prizrena, ul. Ibarska broj 3, sa boravištem u Beogradu, Bulevar Lenjina broj 3/10, stan br.7, Dragoslava Aleksić, iz Beograda, Ul. Maršala

Montirani procesi

Tolbuhina broj 29, Valentina Petrović, iz Zaječara, Ul. Karadžićeva broj 2, sa boravištem u Beogradu, u Ul. Maršala Tolbuhina broj 29, kod Dragoslave Aleksić i Ibrahima Tadžudina, sa boravištem u Beogradu u Studentskom domu "Veljko Vlahović" treći blok, soba 222 (tel 310-3-222).

Da se u dokaznom postupku pročitaju zapisnici o pretresanju zlatarske radnje Zefa Paljuce u Ul. Knez Mihajlovoj broj 29, njegove parfimerijske radnje u istoj ulici i istom broju, o pretresanju stana Zefa Paljuce u Ul. Kursulinoj broj 11, o pretresanju stana u Ul. Maršala Tolbuhina broj 29, potvrde o privremeno oduzetim predmetima listom formata a-5, sa imenima i prezimenima, te zaduženjima lica albanske nacionalnosti sa odgovarajućim oružjem i opremom, te da se izvrši uvid u fotodokumentaciju, sve pismene izjave MUP-a Srbije, Centra resora državne bezbednosti u Beogradu, te da se odgleda TV kasete RTV Srbije iz maja 1999. godine, na kojoj su snimljene izjave okr. Petrit Beriše i Dritan Meće i to redakcije informativnog programa za emisiju "Aktuelnosti".

Da se okrivljenom Zef Paljuci, u smislu čl. 300. st 3. ZKP-a sudi u odsustvu.

Da se iz razloga predviđenih čl. 191. st. 2. tač. 1. i 4. ZKP, protiv svih okrivljenih pritvor produži.

O b r a z l o ž e n j e

Stanje stvari opisano u izreci ove optužnice, utvrđuje se na osnovu dokaza i podataka pribavljenih tokom sprovedene istrage.

1.

Okrivljeni braća Petrit i Driton Beriša, te Dritan Meća i Škodran Derguti, devedesetih godina upisali su Veterinarski, odnosno Farmaceutski fakultet u Sarajevu. Već tada, neformalno su pristupili, kao i mnogi drugi studenti, albanskom separatističkom pokretu zvanom "Narodni pokret Kosova" (NPK), konkretnije podmlatku tog pokreta, a kroz studentsko udruženje zvano "Škumbimi". Po izbijanju rata u BiH, u aprilu 1992. godine, okrivljeni napuštaju Sarajevo i svi se potom u vremenu od 1992 do 1994. godine, upisuju na odgovarajuće fakultete u Beogradu, gde dobijaju smeštaj u Studentskom domu "Slobodan Penezić".

Ubrzo, tokom 1994. godine, nakon saznanja o postojanju ogranka "NPK" koji okuplja studente albanske nacionalnosti sa Kosova i Metohije (KiM) u organizacije navedene "Škumbimi", pristupaju navedenom ogranku. Te i

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

narednih godina, sve do početka 1998. godine, njihova delatnost u bitnom se svodila na organizovanje sastanaka, obezbeđivanje propagandnog i ostalog materijala, prikupljanje članarine od studenata i novčanih priloga, sve to radi pomaganja osnovnog separatističkog cilja – nezavisno Kosovo. Tih godina ovoj grupi studenata prilazi i okrivljeni Abdulahu Isam, student veterine u Beogradu od 1989. godine.

Počev od 1996. godine pa nadalje, pojedini studenti, a iz grupe okrivljenih u prvom redu Petrit Beriša, upoznaju se i dolaze sve češće u kontakt sa okrivljenim Zef Paljucom, kako svi kažu, bogatim i u Beogradu uticajnim zlatarom, inače vlasnikom zlatarske radnje i parfimerije u Ul. Knez Mihailovoj i stana u Ul. Kursulinoj. Ubrzo se uspostavlja da je Zef Paljuca glavni finansijski operater tzv. “NPK”. On sabira novac prikupljen na navedeni način, koji potom biva korišćen za jačanje materijalne osnove separatističkog pokreta na Kosovu i Metohiji.

Kao što je opšte poznato, od 1998. godine, već ranije formirana teroristička tzv. OVK, počinje intenzivne oružane napade na pripadnike MUP-a Srbije i Vojske Jugoslavije. Okrivljeni Zef Paljuca i Petrit Beriša imaju razrađene veze sa pojedinim terorističkim grupama i pojedincima sa Kosova. Po instrukcijama sa terena, početkom februara 1998. godine oni ilegalnu političku grupu tzv. NPK kolektivno transformišu u ogranak – ćeliju terorističke tzv. OVK. Naime, Zef Paljuca pribira prukupljeni novac iz raznih izvora, pa i sa Kosova, koji potom koristi za nabavljanje i prosleđivanje na Kosovo za potrebe tzv. OVK, oružja, municije, eksplozivnog u drugog materijala. Petrit Beriša istovremeno od ranijih aktivista preuzima organizovanje i vođenje sastanaka veće grupe studenata albanske nacionalnosti, čiji članovi su vremenom postali pored ostalih ovde okrivljenih, i mnogi drugi sa nepoznatim bližim podacima, na kojim sastancima se upoznaju sa propagandnim i drugim materijalima, sa stanjem na Kosovu, oružanim sukobima na Kosovu, planiranim i izvršenim akcijama, a sa čime su bili direktno ili indirektno svi saglasni. Petrit Beriša i sam neposredno učestvuje u nekoliko akcija prosleđivanja oružja, municije, eksploziva, eksplozivnih naprava iz Beograda na Kosovo, a što je sve prethodno organizovao Zef Paljuca. Međutim, istovremeno, deo navedene opreme, naoružanja i propagandnog materijala biva zadržan u Beogradu, u očiglednoj nameri da se upotrebi u planiranim diverzantsko-terorističkim akcijama. Raspoređuje se na više mesta, i to jedan deo (plastični eksploziv, detonatorski upaljači, razna municija, pištolj, karta SRJ sa natpisom “Kosovo Republika”) u zlatarskoj radnji Zef Paljuce u Ul. Knez Mihailovoj broj 29, drugi deo (pištolj i municija) u parfimerijskoj radnji Zef Paljuce u istoj ulici, treći deo (bombe, plastični eksploziv, detonatorski upaljači) u stanu Zef Paljuce u Ul. Kursulinoj broj 11, a četvrti deo (bombe, amblemi “OVK”, lista vojničkih zaduženja) u stanu Dragoslave Aleksić, kod koje je stanovala njena

Montirani procesi

sestričina Valentina Petrović, a koja se zabavljala sa okrivljenim Derguti Škodranom, koji je jedno vreme za vreme bombardovanja neprekidno boravio kod nje u njenoj sobi.

Po prenetom nalogu Zef Paljuce, članovi ove grupe (ne samo okrivljeni) dobili su zaduženje da osmatraju i prikupljaju podatke o vojnopolicijskim pokretima i njihovim objektima u Beogradu

Od februara 1999. godine, pretnje vodećih zemalja članica NATO postaju sve stvarnije i očiglednije. Od tada, pa do kraja aprila ove godine, tj. i u uslovima neposredne ratne opasnosti i u vreme ratnog stanja, ova grupa u širem sastavu održava više sastanaka, na kojima se u početku razmatra samo mogućnost, a na kraju se prelazi na planiranje izvođenja diverzantsko-terorističkih akcija u Beogradu. U smislu dogovorenog, pojedini članovi grupe sa nepoznatim bližim podacima, inače studenti geodezije, nabavili su geodetske karte i napravili skice pojedinih delova grada i objekata kao mogućih meta diverzantsko-terorističkih napada, pa tako: Glavne pošte u Ul. Takovskoj, Policijske akademije, civilno-atomskog skloništa u Ul. Smiljanićevoj, Trga Republike za vreme održavanja svako-dnevnih koncerata, pojedinih studentskih domova, hotela i drugih objekata. Pojedini članovi grupe nisu bili prisutni na svim sastancima, ali su kasnije bili upoznati sa svim onim što je na tim sastancima razmatrano i sa svim tim su se saglašavali. Neki su, među njima i okrivljeni, lično davali svoje predloge o mogućim metama i načinu izvođenja terorističkih akcija.

Sve ovo planirano je u cilju izazivanja što većeg broja civilnih žrtava, opšteg razaranja i nesigurnosti građana Beograda i Jugoslavije, a u krajnjoj nameri ugrožavanja bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije. Konkretno odluke trebalo je da se donesu na sastanku zakazanom za 01.05.1999. godine, ali sve je to osujećeno intervencijom organa bezbednosti.

Sve odlučne činjenice navedene u izreci ove optužnice, utvrđuju se na osnovu delova iskaza okrivljenih datih u istrazi, a naročito izjava okrivljenih Petrit i Driton Beriše, te Dritan Meće datih pred kamerama RTS-a za emisiju "Aktuelnosti", u kojoj oni spontano i krajnje uverljivo, detaljno opisuju svoje i inkriminisane aktivnosti ostalih iz grupe, zatim na osnovu iskaza svedoka, u prvom redu Saiti Valtona, Have Ziberi, Salka Vujića i Valentine Petrović. U objektivnom smislu verodostojnost svih ovih iskaza potvrđuju materijalni dokazi – pronađeno oružje, municija, eksploziv, eksplozivne naprave, propagandni materijal, sveska zaduženja naoružanjem, te podaci sadržani u zapisniku o pretresu zlatarske radnje i stanova, potvrdama o privremeno oduzetim predmetima i fotodokumentaciji.

Prema okrivljenom Zef Paljuci, istraga je sprovedena u njegovom odsustvu, budući da nije dostupan državnim organima. Naime, prema opera-

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

ktivnim saznanjima organa bezbednosti, te izjava svedoka Salka Vujića i Luid Ndoa, okrivljeni je još u leto 1998. godine prebacio svoju porodicu u Republiku Hrvatsku, a i on sam je napustio Jugoslaviju i takođe otišao u Hrvatsku pre početka agresije na Jugoslaviju.

Da je u navedenom svojstvu izvršio krivično delo koje mu se ovom optužbom stavlja na teret, nesumnjivo proizilazi iz dokaza pribavljenih tokom istrage. Veći deo navedenog naoružanja, eksploziva i eksplozivnih naprava pronađen je u njegovoj zlatarskoj radnji i stanu, pa je logičan i time pouzdan zaključak, da to ne bi bilo moguće bez njegovog saznanja, odobrenja pa i ličnog učešća.

Imajuću i vidu da mu je optužbom stavljeno na teret krivično delo koje je po zakonskom opisu specijalna vrsta saizvršilaštva i pri tome sa svojstvom organizatora s jedne, a s druge strane da se izvršenjem ovog krivičnog dela napada na ustavno uređenje i bezbednost SRJ, smatramo da su se time stekli naročito važni razlozi da mu se u smislu čl. 3000. st. 3. ZKP-a, sudi u odsustvu.

Okrivljeni Petrit Beriša iskoristio je svoje procesno pravo da u istrazi ne iznosi svoju odbranu, odnosno da se brani ćutanjem.

Svi ostali okrivljeni izneli su svoju odbranu.

U bitnom, svi oni negiraju da su bili članovi grupe i da su u tom svojstvu preduzimali inkriminisane radnje opisane u ovoj optužnici. Istina, pojedini od njih, u prvom redu Driton Beriša, priznaju svoja politička ubeđenja i aktivnosti, počev od studentskih dana u Sarajevu pa do kraja aprila ove godine u Beogradu. On to naziva "druženje" na kojima su razmatrana mnoga pitanja političke i teritorijalne nezavisnosti Kosova, sve do oružanih akcija, tipa ili karaktera terorističke organizacije "Šinfen" u Irskoj? Zatim govori o skupljanju članarine od studenata i privatnika albanske nacionalnosti, radi materijalne pomoći separatističkom pokretu na Kosovu, nekoj vrsti praćenja vojno policijskih pokreta i njihovih objekata, njihovim sastancima po sobama studentskog doma "Slobodan Penezić", predlozima da se izvrše diverzije na radnje pojedinih albanskih privatnika u Beogradu i time stvori utisak o ugroženosti Albanaca u Beogradu, čitanju propagandnog materijala koji su dobijali sa Kosova, slušanje raznih stranih radio stanica, o vezama nekih okrivljenih, u prvom redu Dritana Meće sa jednim od braće Duraku, visokim vojnim starešinom tzv. OVK na Kosovu, o dolasku i boravku zajedno sa bratom Petritom kod okrivljenog Derguti Škodrana u stanu koji je on koristio kod svoje devojke Valentine Petrović, i o još mnogim drugim pojedinostima. Ali ni on ne priznaje da mu je poznato bilo šta o slanju oružja na Kosovo i planiranju diverzantsko-terorističkih akcija u Beogradu. U delu ovog iskaza sličnu odbranu je izneo i okrivljeni Dritan Meća. Okrivljeni Abdulahu Isam,

Montirani procesi

izuzev da se povremeno družio sa članovima ove grupe, u bitnom ništa ne priznaje. Okrivljeni Škodran Derguti u bitnom negira sve navedene odlučne činjenice. Ne zna i ne može da objasni otkud se u sobi Valentine Petorivć kod koje je tada boravio našlo navedeno oružje, amblemi tzv. "OVK", i sveska sa evidencijom zaduženja oružjem, ali tvrdi da su to mogli doneti i krijući od njega ostaviti samo braća Beriša i niko više.

Smatramo da su sve navedene odbrane okrivljenih neosnovane i očigledno usmerene na izbegavanje krivične odgovornosti.

Kada se njihove odbrane u istrazi ocenjuju u sklopu izjava datih pred kamerama RTS-a u navedenoj emisiji "Aktuelnosti", zatim u vezi sa izjavama svedoka u prvom redu Saiti Valtona i Have Ziberi, u vezi stavova okrivljenih prvenstveno Petrit Beriše koji je očigledno bio neformalni, ali neprikosnoveni vođa te grupe o njegovim i vezi Dritana Meće, i telefonskim razgovorima sa Zirapi Durakom i drugim članovima tzv. "OVK" na terenu i sve to u vezi sa nesumnjivo nađenim materijalnim dokazima, a kako nema ni jedne okolnosti koja bi dovela u pitanje njihovu krivičnu odgovornost, pouzdano se može zaključiti da su okrivljeni izvršili krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 1. odnosno st.2. KZ Jugoslavije, u vezi krivičnih dela iz čl. 125. i 126. KZ Jugoslavije, kažnjivog u smislu čl. 139. st. 3. KZ Jugoslavije, koje im ovom optužbom i stavlja na teret.

2.

Tokom jula i avgusta 1998. godine, za vreme letnjeg raspusta, braća Beriša odlaze kući u Peć. Petrit Beriša ubrzo pristupa terorističkoj tzv. "OVK", i to paravojnoj jedinici zloglasnog komandanta Ramuša Haradinaja. U početku prolazi određenu vojnu obuku, polaže zakletvu, zadužuje oružje i opremu, te potom učestvuje u više oružanih napada na pripadnike MUP-a Srbije u ataru sela Lođa i Kruševac. U tim akcijama poginulo je više policajaca. U jednom od tih napada lično je ubio dvojicu policajaca, a učestvovao je u akciji u kojoj je ranjeno više policajaca a pri tom je zarobljen kapetan policije Srđan Perović, koji je nakon zverskog mučenja masakriran i na kraju ubijen. U drugoj polovini avgusta po naređenju, vraća se u Beograd. Prethodno od Ramuša Haradinaja preuzima 20.000 DM, namenjenih kupovini naoružanja i opreme, i u Beogradu ih predaje Zef Paljuci.

I u odnosu na ovo delo okrivljeni Petrit Beriša koristio je svoje procesno pravo da ne iznosi odbranu, odnosno da se brani ćutanjem.

Sve navedene odlučne činjenice utvrđuju se na osnovu izjava okrivljenih datih pred kamerama RTS-a u pomenutoj televizijskoj emisiji "Aktuelnosti", dela iskaza ostalih okrivljenih, a naročito na delu iskaza svedoka Saiti Valtona.

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Naime, iz iskaza okrivljenog Dritona Beriše, Škodrana Dergutija i Dritana Meće, pouzdano se utvrđuje da je okrivljeni Petrit u navedeno vreme boravio u Peći u rodnoj kući. Pred kamerama RTS-a u navedenoj emisiji, okrivljeni je spontano i uverljivo pričao o mnogim svojim aktivnostima, između ostalog i u jedinci zloglasnog Ramuša Haradinaja. Ovaj deo izjave okrivljenog je u apsolutnoj saglasnosti, čak i u detaljima, sa iskazom svedoka Saiti Valtona. Konkretnije, navedeni svedok navodi da se negde u jesen 1998. godine, zatekao u grupi albanskih studenata u Studentskom domu "Slobodan Penezić", kojima je Petrit pričao da je za vreme letnjeg raspusta pristupio jedinicama "OVK" u ataru sela Lođa, da je učestvovao u borbama protiv policije i pucao na njih. Posebno je istakao da su se borili protiv specijalnih jedinica za koje je upotrebio naziv "Frenkijevci", da je jednog od njih čak pogodio, ali da je taj nastavio da se bori, da ti policajci imaju specijalno odelo i da na rukama stalno nose rukavice. Inače, kako iz iskaza ovog svedoka, tako i iz iskaza ostalih okrivljenih – Dritona Beriše, Dritana Meće i Škodran Dergutija, proizilazi zaključak da se tokom 1998. i 1999. godine, okrivljeni Petrit svojim istupanjima i akcijama sa pozicija albanskog separatizma, tretirajući tzv. OVK "našom" vojskom i da se za sve te ciljeve treba i oružano boriti, nametnuo, iako kao neformalni, ali instinski i priznati vođa grupe albanskih studenata u Beogradu.

Ocenjujući sve navedene iskaze, a imajući u vidu opšte priznate podatke o dejstvu albanskih terorista i njihovog zloglasnog vođe Ramuša Haradinaja u široj okolini Peći, naročito u ataru sela Lođa i Kruševac, pouzdano se može zaključiti da je okrivljeni opisanim radnjama ostvario sva objektivna i subjektivna obeležja krivičnog dela terorizma iz čl. 125. KZ Jugoslavije, kažnjivog u smislu čl. 139. st. 1. i 2. KZ Jugoslavije, koje mu se ovom optužbom i stavlja na teret.

3-

Svi okrivljeni imaju prebivalište u gradovima i mestima Kosova i Metohije. Opšte poznato vojno-političko-bezbednosno stanje na Kosovu i Metohiji su takve okolnosti koje ukazuju na opasnost od bekstva, ukoliko bi se prema okrivljenima pritvor ukinuo.

Za krivična dela koja se okrivljenima ovom optužnicom stavljaju na teret, po zakonu je moguće izreći kaznu zatvora u trajanju od 10 i više godina. Imajući u vidu način izvršenja, zaštitni objekat – Ustavni poredak i bezbednost Zemlje – da je deo radnji izvršen neposredno pre i u toku agersije na našu zemlju, već je došlo do znatnog uznemirenja građana. Stoga smatram da je po oba navedena osnova – čl. 191. st.2. tač. 1. i 4. ZKP, neophodno prema svim okrivljenima pritvor produžiti.

ZAMENIK JAVNOG TUŽIOCA

Veselin Mrdak

Advokati su protestovali zbog korišćenja izjava datih za vreme istražnog postupka, jer su optuženi izjave dali pod prinudom i velikim torturama, i zahtevali da se te izjave, kao i bilo koje druge (svedoka), izbace iz spisa, i da se ne sudi po uredbi donetoj za vreme ratnog stanja (po kojoj je DB jedina ovlašćena) jer je ona prestala da važi posle ukidanja ratnog stanja (tužilac se protivi i poziva se na ZKP). Posle pauze on je povukao predlog da se koriste iskazi svedoka (koje odbrana nije ni videla jer ih je doneo tužilac pre današnjeg suđenja, zbog čega je ono kasnilo), a svaki sledeći dokaz mora biti javno dat na uvid sudu, jer je optužnica stala na pravnu stranu.

Odbrana Petrita Beriše:

“Policija me izvela na streljanje pored jedne reke”

Prvog dana pretresa saslušan je samo prvooptuženi Petrit Beriša, koji se do danas branio ćutanjem i protiv njega nema drugih dokaza sem optužnice. Na njegovo pitanje sudu da mu odgovori na to KOGA, KADA i GDE je ubio, jer ga terete da je ubio 2 policajca, tužilac mu je odgovorio da “nije ovde reč o ubistvu lica, već policajca”, da se “radi o terorizmu u akciji”.

- Izjava koju sam dao u policiji je u potpunosti netačna i jedino što je ovde tačno to su moje generalije. Tu izjavu sam dao pod pritiskom, pošto su me tukli i maltretirali najmračnim torturama, i prosto bio sam prinuđen da je dam.

Beriša je od inspektora policije, prilikom hapšenja, prvi put čuo da je počinio ta dela. On poriče da je ikada upoznao Paljucu, samo je čuo za njega ranije, da je bogati Albanac, i da su mu prijatelji beogradski profesori univerziteta; nikada nije učestvovao u organizovanju bilo kakve organizacije Albanaca u Beogradu, niti je ikada čuo da je tako nešto ikada postojalo. Sve što je rekao prilikom boravka u “istražnom zatvoru” (rat), bilo je “iznuđeno nečuvenim mučenjem i torturama”.

Beriša je izjavio da je saslušavan mesec dana (nije siguran u tačno vreme jer je uvek imao masku preko glave kad su ga premestali i kada ga nisu ispitivali), da nije pružao otpor prilikom saslušanja, da su mu inspektori rekli da je pripadnik OVK, da su ga tukli golog na podu, gasili mu cigarete po telu, tukli električnim pendrekom. On je izjavio da su ga posle otprilike 20 dana od hapšenja odveli u nepoznatom pravcu, pola sata vožnje od Beograda, rekli mu da je osuđen prekim sudom na kaznu streljanja, da je doveden do iskopane rake, pored koje se nalazio kovčeg i streljački vod. Odjednom se na tom mestu pojavio neki general policije (tako su ga oslovljavali), i on je pitao o čemu se tu radi, a kada je saznao, on ga je odveo na stranu i rekao da

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

“nikada nikome ni slučajno ne kažem šta mu se desilo i da sve lepo prizna, šta god da mu kažu, jer je to za njegovo dobro”. Tako je on i odlučio, i svi njegovi iskazi policiji su usledili sledećih desetak dana – da je organizovao diverzije koje je trebalo da se dese od 1. 5. ‘99. (ali su ih sve uhapsili dan pre toga), da je pripadnik OVK... i sve iz optužnice. Izjavio je da su ga u Centralnom zatvoru tukli električnim pendrekom, a 21. 5., dok su ga premeštali, naišli su na rezerviste kojima je rečeno da je on terorista i kojima je dozvoljeno da mu rade sve sto žele – usledilo je samo par šamara od strane rezervista, ali ga je to moralno dotuklo. Tortura je prestala dolaskom u “normalan zatvor”, dok je čekao suđenje (posle priznanja).

“Nikada ni pre rata, ni od trenutka proglašenja ratnog stanja u mom prisustvu nije bilo reči a posebno nismo dobijali zadatke za osmatranje i prikupljanje informacija o vojnim i policijskim pokretima i o njihovim objektima u Beogradu... Mi smo se uglavnom sastajali nakon neke sportske utakmice ili prosto smo se sreli u studentskoj menzi za vreme ručka a onda smo odlazili u sobe nekoga od nas. U tim našim susretima samo smo komentarisali situaciju na Kosovu ali i u čitavoj Jugoslaviji... Dešavalo se da sa nama budu i studenti srpske nacionalnosti...”

Beriša je izjavio da je apsolvant Univerziteta u Beogradu, koji je upisao 1992. godine Veterinarski fakultet, i ostao mu je još jedan ispit do diplome. Vođe terorističkih organizacija “Besa” i “Skumbini” je “odao”, iako nikada nije čuo za te organizacije, a vođe, Abdujah Tači i Nedžad Ibrahim, samo su bivši studenti čija su mu imena prva pala na pamet od onih koji nisu dostupni. Tači je lekar u Lipljanu koji još ne zna da se nalazi u ovom procesu, Nedžad je u Makedoniji od 1996. Nikada nije dao ni 3% niti bilo kakav drugi prilog za OVK. “U Beogradu sam se družio uglavnom sa svojim bratom (drugooptuženi Driton) i izbegavao sam Albance, jer sam hteo da proširim krug prijatelja i da pokažem ostalima da nisu svi Albanci onakvi kako se priča, pa sam najviše prijatelja imao među nealbancima.”

Prvi put je tog dana, kada je počeo glavni pretres, video dokaze protiv sebe, fotografije oružja, skice, planove, i svesku sa nekakvom evidencijom, za koju misli da je deo ispisao Škodran Derguti (misli da je prepoznao njegov rukopis).

“Što se tiče drugog dela za koje se teretim...nikada nisam učestvovao ni u kakvoj obuci o rukovanju automatskom i snajperskom puškom; nikada nisam dao nikakvu zakletvu osim kada sam služio vojni rok, a posebno se nisam zakleo u vezi sa pripadnošću UČK. Nikada nisam potpisao nikakvu pristupnicu UČK niti sam zadužen oružjem niti poluautomatskim oružjem, bombama i drugim oružjem. Nikada nisam učestvovao, naročito ne u avgustu 1998. godine, u oružanim akcijama protiv pripadnika MUP-a

Montirani procesi

Srbije; nikada nisam napadao neku policijsku stanicu niti sam čuo da je ubijen neki kapetan policije, Srđan Perović...Nemam drugo šta da izjavim u svojoj odbrani”, završio je Petrit Beriša svoju odbranu izrazito mirnim tonom, prilično ponosno ali i ironičnim osmesima...

Sudija ga je, uprkos protivljenja advokata odbrane, ipak pitao o podacima iz spisa (koje nije smeo da koristi) pa smo saznali da je Beriša izmislio ime Adrian, koje ne znači ništa ni na albanskom ni na srpskom jeziku, a trebalo je da predstavlja ime terorističke jedinice u selu. Advokat je oštro protestovao zbog korišćenja podataka iz spisa jer je on, kao advokat optuženog, prvi put čuo to što je sudija pitao optuženog.

Beriša je izjavio da nije fizički bio u mogućnosti da ubije policajce jer se nalazio u Beogradu. Nikada nije položio zakletvu OVK, jedina zakletva je bila ona u JNA. U zapisnik je ušlo da ima ožiljke na rukama od lisica i po glavi od udaraca. Tortura nad njim je trajala od 1. 5. do 4. 6. 1999. godine.

Nastavak pretresa zakazan je za sredu, 24. 11. 1999. godine u 9 h u Prvom opštinskom sudu, prvi sprat, soba 3.

Na pitanje advokata Rajka Danilovića, koliko je trajalo maltretiranje, odnosno tortura, Petrit je odgovorio da je trajalo od trenutka lišenja slobode do 4.06.1999. Na pitanje kada je u odnosu na dan hapšenja izveden na streljanje, Petrit je odgovorio – oko 20 dana od dana hapšenja.

Prvog dana suđenja nije bio prisutan ni jedan od članova porodica optuženih, osim nekih građana srpske nacionalnosti i nekolicine Albanaca koji žive i rade u Beogradu. Suđenje je pratio od prvog dana rođeni brat ubijenog policajca Srđana Perovića, misleći da je stvarno Petrit ubica, iako za njegovo i ubistvo drugog policajca Okružni sud u Peći tereti drugog Albanca koji nije uhvaćen.

Suđenje se nastavlja sutra, ispitivanjem ostalih optuženih.

Torture uz pomoć najmračnijih metoda

(24.novembar 1999.): Na današnjem glavnom pretresu saslušani su okrivljeni Driton Beriša i Dritan Meća. Oni su u svim iskazima odbacili svoje ranije izjave pred istažnim organima kao i navode optužnice, nazvavši ih montiranim. Oni su izjavili da su tokom istrage od strane policijskih organa mučeni najzverskijim metodama i bili prinuđeni da priznaju da su bili vođe i članovi ilegalnih političkih organizacija albanskih studenata na Beogradskom univerzitetu, kao ogranaka OVK, i da su prikupljali finansijska sredstva i oružje, i pripremali diverzije protiv vitalnih objekata grada Beograda.

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Driton Beriša je porekao sve navode optužnice, rekavši da je dao izjavu istražnom sudiji 9. 7. 1999. pod prinudom, tj. da sve što je tada rekao nije tačno i da je to rekao iz straha od povratka licima iz predistražnog postupka (tako su mu rekli da će biti), bez obzira što je bio u prisustvu svog branioca. Izjavio je:

- nije mi poznato da je Zef Paljuca, zlatar sa radnjom u ulici Knez Mihailova 29, primao novac od albanskih studenata

- nije tačno da su postojale organizacije “Besa” i “Škumbini” i da su se njihovi sastanci održavali u studentskom domu, jer je on to izmislio

- nije tačno da su vođe tih organizacija Tači i Medža, oni su bivši studenti BU koji su pre par godina napustili SRJ

- 1995. godine je čuo za Zefa Paljucu kao za čoveka koji može da “sređuje” ispite na Medicinskom fakultetu, jer ima “veze sa profesorima”

- kod Valentine Popović, devojke Škodrana Dergutija kod koje je pronađena sveska sa evidencijom i četiri bombe, bio je samo tri puta sa bratom Petritom Berišom, dva puta za pravoslavni uskrs (drugi put je Petrit poklonio Valentini ikonu), a jednom kada su proslavljali njen upis u četvrtu godinu studija

- nije tačno da je prikupljao novac od studenata i da je on slat Rugovinom Demokratskom savezu Kosova

- nikada pre današnjeg dana nije video svesku sa evidencijom, ne prepoznaje rukopis, ali uočava da postoje dva rukopisa

- “sastanci” se nisu održavali, to su bila neformalna sastajanja, pozivan je na kafu

- nije znao da će snimak njegovog priznanja biti prikazan na RTS-u, a da je isti prikazan saznao je iz optužnice. Njemu je krajem maja rečeno “ideš da te snimamo”. Mislio je da je to za potrebe policije, jer nije video novinare, samo policajce, koji su mu napisali šta da kaže. Ne zna gde je sniman (morao je da spusti glavu u kolima), ali niko od optuženih nije tada bio sa njim.

- u Peći je bio samo od kraja juna do kraja jula 1998. god., i sve vreme je bio sa bratom u kući, a da su je porodično napustili samo jedanput, otišavši kod tetke u centar Peći, jer su se u okolini vodile oružne borbe, pa su se bojali za svoju sigurnost, a da Petrit nije proveo nijedan dan ili noć van kuće, i da su skoro sve vreme bili zajedno

- na pitanje tužioca kakve mape poseduje, odgovorio je da je u studentskom domu bio cimer sa studentima geologije, i da je bila jedna geološka karta kolege cimera, Aleksandra - Ace.

Montirani procesi

Driton Beriša je uhapšen 2.5.1999. godine. Izjavio je da su u prekrivičnom postupku, koji je trajao do 9.7. kada je saslušan kod istražnog sudije, njemu inspektori govorili da može da nestane, da će završiti kao dobrovoljac, a jedan inspektor, inače "ozbiljan čovek", mu je rekao da mu je on sada "i inspektor i sudija i advokat i porota".

Dritan Meća je takođe poricao sve navode optužnice, dao je iskaz pod prinudom i kaže da nista iz nje nije tačno:

- ne zna da su braća Beriša išta slično radili;
- ne zna da postoji Narodni pokret Kosova, niti je on postojao u studentskom domu;
- nije imao nikakav zadatak da osmatra vojno-policijske objekte;
- nije čuo da Zef Paljuca plaća "reket" policiji, ali je pre bombardovanja čuo da je on pobjegao iz Beograda;

Odgovarajući na pitanje advokata da li je dao neku izjavu pred kamerama i ako je dao u kakvim okolnostima je to uradio, on je rekao:

»Izjavu sam dao dana 28. maja 1999. godine, pred kamerama RTS-a (Radio televizije Srbije). Ta izjava u celosti nije tačna i bila je iznuđena od strane policajaca koji su pre snimanja razgovarali sa mnom. Ja sam skoro mesec dana bio pod pritiskom pošto sam uhapšen 29. aprila, a izjavu sam dao 28. maja. U policijskoj stanici u ulici Majke Jevrosime u Beogradu, rekli su mi šta treba da govorim od tačke do tačke. U trenutku snimanja nisam znao da se to pravi za RTS, ali iz optužnice sam saznao da je reč o RTS-u. Sećam se da je prilikom snimanja bio jedan inspektor MUP-a i jedan nepoznat čovek koji je to snimio.

Nisam znao da je snimak prikazan na RTS-u do optužnice, jer sam izjavu dao pred policijom (onima sa kojima se družio 20 dana). «

Na pitanje advokata Husnija Bitićija, da li zna koliko je albanskih studenata studiralo u Beogradu tokom školske godine 1997/98, odnosno 1998/99. on je izjavio:

» Oko dvadeset«.

Na pitanje tužioca kada je čuo komentare od Petrita Beriše o sukobima na Kosovu, odgovorio je: »svi smo mi, prilikom druženja, komentarisali samo ono što smo saznali u sredstvima javnog informisanja«.

Na pitanje tužioca kakve mape poseduje odgovorio je: »Imam mapu SAD na vratima sobe, kao i malu mapu Kosova iz dnevnog lista na albanskom jeziku koji je kupio na kiosku u Prištini, a koja je imala označena mesta okršaja OVK i policije«.

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Na pitanje tužioca da li mu je Petrit rekao da je učestvovao u okršajima, odgovorio je odrično: »Samo mi je rekao ono što je čuo da se dešava u okolini Peći dok je tamo boravio leta 1998. godine, i da je spaljena kuća naših rođaka, koja je bila korišćena kao bolnica».

Predsednik veća, sudija Dragiša Sljepčević, tokom suđenja je preformulisao pitanja advokata, zbog čega su ovi protestovali, a pred kraj današnjeg pretresa izbacio je iz sudnice Natašu Kandić, direktora Fonda za humanitarno pravo, jer je na pitanje sudije da li da se tu prekine suđenje, odgovorila da ne mora. On ju je jednom opomenuo, a kada je ona pokušala da mu obrazloži da nije htela da komentariše naglas, rekao je policajcu da je izvede iz sudnice.

Suđenje je počelo sa sat zakasnjnja (10h), a završilo se posle 3 sata, uz pauzu od 45 minuta.

Nastavak suđenja zakazan je za 26. 11. 1999. godine.

Policija je iznudila priznanja

(26. novembar 1999.): U Okružnom sudu u Beogradu nastavljen je glavni pretres a danas su saslušani optuženi Škodran Derguti i Isam Abdulahu. Ovaj pretres nisam pratio jer sam bio odsutan iz Beograda, ali upotrebiću beleške predstavnika Beogradske nevladine oragnizacije "Grupa 484", koje su vođene vrlo profesionalno.

Škodran Derguti je poricao sve navode optužnice, rekavši da je izjavu dao istražnom sudiji pod pritiskom. Najveći deo njegovog svedočenja se odnosio na sam dan hapšenja. On je uhapšen 12. 5. 1999. godine, u blizini stana svoje devojke Valentine Petrović u ulici Maršala Tolbuhina, oko podneva, dok su on i Valentina bili u šetnji. On je pretučen na licu mesta, oduzeta mu je lična karta, oboje su privedeni u odvojenim automobilima u stanicu milicije, u kojoj su Škodranu oduzeti ključevi od Valentininog stana (od početka bombardovanja su živeli zajedno). Posle četiri sata su svi zajedno otišli u Valentinin stan. Ispred stana su ih sačekala tri eksperta za pretres: jedan je nosio kameru i foto aparat, drugi šrafčigere, a treći crnu torbu. Valentinina tetka, Dragoslava Aleksić, kod koje je ova tada živela, bila je na poslu do 2 sata. Popeli su se na sprat zgrade i ušli u pomenuti stan, seli u dnevnu sobu, i onda je jedan od inspektora otišao sam u Valentininu sobu, i tamo se zadržao par minuta. Posle toga je Valentina sa dva inspektora, uz prisustvo svedoka, komšinice, otišla do njene sobe. Kada su inspektori pokazali tri bombe koje su pronašli u Valentininoj sobi, Škodran je, rekavši da to nije njegovo, tražio da mu se na licu mesta uzmu otisci prstiju, na šta je dobio odgovor da se "ne sekira, da će to oni da otkriju, jer su oni stručnjaci".

Montirani procesi

Izjavio je da su noć pre hapšenja, Petrit Beriša i on bili u stanu druge Valentinine tetke, ulica Rudo na Konjarniku (istočne kapije Beograda), da bi Petrit ostavio stvari da mu se operu (stvari su još tamo jer je trebalo da ih uzmu sutradan u 12h). Njena tetka ih je pozvala da tamo i prespavaju, kao i da ostanu kod nje u stanu jer su se plašili rata, i da dolaze kod nje na ručak, ali su oni to odbili.

Na pitanje sudije da prokomentariše svesku u kojoj je bila evidencija zaduženog oružja, Škodran je rekao da taj rukopis nije njegov. Petrit Beriša se setio da je prošli put kada je on gledao svesku video nešto čudno, i kada je sada pogledao ponovo, video je da su njegovo i Škodranovo ime pogrešno napisani, onako kako je to pogrešno napisano i u optužnici, a to su srpska latinična slova koja ne postoje u albanskom jeziku (S sa kvačicom), tj. da Albanac tako ne bi nikada napisao, kao i reč "jedan snajper", a to se kaže drugačije na albanskom jeziku. Škodran je izjavio da mu je inspektor čitao iz te sveske na srpskom jeziku, a sada je sve na albanskom. Petrit je izjavio da je to pisao neko ko ne zna albanski.

Tužilac je insistirao na vestima koje su slušali na radiju B-92, radiju Slobodna Evropa i radio Tirani, ali je na pitanje advokata odgovorio da su te informacije o kojima su pričali mogli da čuju i u drugim medijima.

Škodran Derguti je izjavio da su ga u policiji tukli od 11. do 19. maja non-stop, 19. najviše, da je inspektore najviše zanimao njegov intiman život sa Valentinom, kao i kakve čizme je nosio u OVK.

Isam Abdulahu je ostao pri svom iskazu kod istražnog sudije, poričući sve navode optužnice. Rekao je da nikada nije video Zefa Paljucu, da je samo čuo za njega od osobe koja je za njega radila, da braću Beriša zna samo iz viđenja, da je Škodrana Dergutija video samo par puta i da se ni sa jednim od optuženih nije družio privatno, kao ni sa ostalim Albancima, studentima, za koje zna da su u Beogradu.

On od istražnog sudije nije čuo ni za Zefa Paljucu, ni za pronađeno oružje, ni za pronađene geografske karte.

U sobi Dritana Meće u studentskom domu je bio dva puta sa svojim prijateljem, i tom prilikom je tu video Petrita koji je došao da se istušira. Petrit je rekao da je on svaka 2-3 dana dolazio u dom da se istušira, i da su tamo još njegovi šampon i peškir. Oni su tom prilikom komentarisali aktuelnu situaciju, bombardovanje i detonacije, i da to nije bio sastanak. Drugi put je došao u sobu Meće da donese svom prijatelju koji nije bio u svojoj sobi 2 kutije cigareta, i od tada se sa njim čuo samo kada ga je ovaj pozvao da mu zahvali na cigaretama.

Isam Abdulahu je uhapšen 5. 5. 1999. godine u stanu svoga brata, u 6 ujutro. Rekao je da je u SUP-u Zvezdara četiri dana "zverski maltretiran

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

od strane 10 inspektora, koji su mu stavljali konopac za vešanje oko vrata, pištolj na čelo, pretili da će ga izbaciti kroz prozor, da nikada neće videti ženu i dete, pitali su ga koja mu je poslednja želja posle čega su ga sa maskom na glavi odveli u nepoznatom pravcu”.

Tu je sudija prekinuo njegovo izlaganje, pa je advokat protestovao što ga je sudija prekinuo u svedočenju. Sudija je rekao da ga on nije prekinuo, već da nije bitno za slučaj šta se tamo desilo. Advokat je rekao da ga zanima da li u policiji postoji ovakva vrsta torture, na šta je sudija odgovorio pitanjem publici “kakva je tortura za ispitivanje u Evropi”, pa ga je onda advokat upitao da li on to opravdava?

Posle toga Isam je nastavio i rekao da su mu u SUP-u Zvezdara, posle dve nedelje, dvojica inspektora vezali ruke i rekli da stoji licem uz zid, “da ga dodiruje nosom”, i on je tu stajao jedan sat. Kada su mu naredili da sedne, ispred sebe je video inspektore koji su ga ispitivali, kamermana i TV kameru. Inspektori su mu rekli da sada prizna i drugim inspektorima ono što je i njima, što je on odbio, rekavši da su ga oni naterali da piše o stvarima o kojima nije znao. Potom su mu vezali ruke, kamerman je izašao, i onda su počeli da ga žestoko biju i prete da su mu “omogućili da živi, a sada će da ga ubiju”. Rekao je da nije hteo da prizna i da je pristao da ga ubiju. Izjavio je da je posle četiri dana proveo u Centralnom zatvoru, gde kaže da mu je bilo još gore, i da su ga vređali rečima koje “nisu za javnost”. U nekoj od kancelarija CZ-a su ga sačekala dvojica inspektora, koji su počeli da ga tuku čim je ušao, bez ispitivanja, a na kraju su mu rekli da mora da prizna i dali su mu 10 belih papira. Na jednom su mu izdiktirali pitanja na koja je trebalo da odgovori, tj. da da svoje priznanje na osnovu tih pitanja. Sledeće noći su ga naterali da potpiše sve što je napisao. Na pitanje advokata na šta su se odnosila ta pitanja, odgovorio je “na sve što se nalazi u optužnici”. Dodao je da je ispitivan za sedam dana 17 puta, više danju nego noću, po 5-6 sati, a da su inspektori u pauzama ručali. Na drugo pitanje advokata da li je bilo neke uzbune za vazдушnu opasnost za to vreme, odgovorio je da jeste i da je za to vreme ispitivan. On je takođe dodao da na beogradskim fakultetima studira oko desetak albanskih studenata, dok se on lično malo družio sa njima.

Isam Abdulahu rekao je da je istražnom sudiji tačno rekao koje su to rečenice koje je morao da izmisli, i da je mučen, ali da toga nema u njegovoj izjavi.

Tuzilac Veselin Mrdak želeo je da priloži u spise iskaze svedoka od 3.6.1999. iz centra Resora državne bezbednosti Beograda, koje je dobio 4.11.1999. uz obrazloženje ministarstva da su se ti iskazi zagubili u međuvremenu zbog čestih selidbi za vreme rata. Advokati su oštro protestovali jer, po ZKP-u, kada optužnica stane na pravnu stranu (kada počne suđenje), svi naknadni

Montirani procesi

dokazi imaju tretman novih, ali i tako se iz spisa izbacuje svaki iskaz dat za vreme policijskog ispitivanja, pa to nije uzeto u obzir.

Nastavak suđenja zakazan je za 16. i 17. decembar 1999. godine, kada će svoje iskaze dati svedoci optužnice.

Ovaj sudski proces izazvao je veliko zanimanje nezavisnih medija u Beogradu ali i nekih nevladinih organizacija koja se bave zaštitom ljudskih prava. Jedan od branilaca optuženih, poznati advokat Rajko Danilović, koga je angažovao Fond za humanitarno pravo, kaže za »Glas Amerike« da je »ovo još jedan montiran politički proces kao i mnogi slični procesi protiv kosovskih Albanaca«.

Na sudske procese koji se vode po sudovima u Srbiji protiv kosovskih Albanaca reagovala su mnoge nevladine organizacije: Fond za humanitarno pravo zatražio je od zvaničnih organa da odmah prekinu ove montirane procese a da lica koja se nalaze u pritvoru po srpskim zatvorima budu odmah puštena; Jugoslovenski komitet pravnika (JUKOM) iz Beograda u jednom saopštenju za javnost kaže: »Najnoviji talas sudskih procesa protiv Albanaca u Srbiji predstavlja političku manipulaciju pravosuđa, javnošću i građanima u Srbiji«. Zahteva od pravosudnih organa da »dignu glas protiv zloupotrebe sudstva od strane režima«. I poziva medije da »korektnim informacijama sa suđenja doprinesu raskrinkavanju ovih procesa zbog kojih ćemo se svi stideti«.

I svedoci negiraju navode optužnice

16. decembar 1999. U nastavku sudskog procesa protiv petorice albanskih studenata Beogradskog univerziteta na današnjem pretresu saslušani su svedoci optužbe Salko Vujić i Dragoslava Aleksić, a Valentina Petrović će biti saslušana sutra.

Tužilac Veselin Mrdak započeo je pretres novim predlogom, najavljenim na prošlom pretresu 26.11.99 - da se pročitaju iskazi svedoka i okrivljenih dati 2.6. i 4.6. 1999. godine, pre podizanja optužbe, a koji su se bili zagubili zbog čestog menjanja adrese suda, i koji su pronađeni posle podizanja optužnice, pa je 4.11.1999. godine dobio saopštenje iz Ministarstva da su iskazi pronađeni, i traži da ti iskazi uđu u spise, jer po članu 6 krivičnog zakona mogu da se u hitnim slučajevima koriste iskazi iz pretkrivičnog postupka. Advokat Janković je zamolio da se tužilac izjasni po kom stavu iz člana 6 (ima ih 4) on to predlaže, i tužilac se izjasnio za stav 3, po kome organi unutrašnjih poslova mogu u hitnim slučajevima da vode istragu bez odluke državnog tužioca (važilo samo u vreme ratnog stanja).

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Advokati odbrane Janković, Danilović, Bitići, Pešić, Đuričić i Resavac se se protivili predlogu jer:

- postavlja se pitanje da li je ovo bio hitan slučaj jer su okrivljeni uhapšeni u maju, dali izjave u junu, a optužnica je podignuta tek u julu 1999. godine, pa je zaključak da ako je javni tužilac imao dovoljno dokaza da podigne optužnicu, ovo nije bitno;

- pre 4. 6. 1999. okrivljeni Petrit Beriša nije bio upozoren da ne mora da odgovara na pitanja i da nije dužan da iznese svoju odbranu, a po ZKP-u mora da bude upozoren na to;

- kada je Petrit Beriša 4. 6. 2000. ispitivan, nije imao branioca, a po čl. 16. KP odbrana je obavezna, a po čl. 70. St. 1 ZKP-a propisuje se obavezna odbrana od prvog ispitivanja i za ona dela za koja je predviđena smrtna kazna jer kada je ZKP donet 1977. godine smrtna kazna je postojala, pa je posle ukinuta kada je ZKP usaglašavan 1992. godine sa Ustavom SRJ, ali nije potpuno usaglašen i zbog propusta u usaglašavanju ZKP-a i Ustava SRJ, mora se smatrati da je odbrane moralo biti;

- to su iskazi dati SUP-u, a iz zapisnika se ne vidi da je ispitivanje sprovedeno po zahtevu javnog tužioca, a ni po ZKP-u ni po Uredbi koja ga je zamenila pri uvođenju ratnog stanja to ne može da se uvede u spise (slučaj je stao na pravnu stranu);

- predlog je formulisan u vezi sa započetim krivičnim postupkom, pa je pitanje kakav je to postupak pred okružnim sudom koji teče kada je na saslušanju 9.7.1999. doneta odluka o sprovođenju istrage, pa se traži od suda da pronade u pisarnici taj postupak da bi se utvrdilo da li još teče;

- iskazi nisu dati po ZKP-u jer je nemoguće saslušavanje svedoka pre podizanja optužnice i postavlja se pitanje gde je rešenje tužioca po kome on pokreće postupak;

- postupak tužioca je potpuno protivan ZKP-u i predstavlja "rdav presedan" jer tužilac predlaže da se iskazi uvrste u spise, a zna da to ne može jer ako nije imao zapisnik ne bi mogao da vodi postupak, što navodi na to da je on imao zapisnik, te da mogu samo da se iskazi ponude kao novi dokaz, što bi bilo preuranjeno jer nije završen glavni pretres, a kao dokaz nije pravi;

- iskaz Petrira Beriše nema vreme početka ispitivanja već samo kraj, on nije pročitao svoj iskaz već ga je slušao na magnetofonskoj traci;

- dokazi moraju biti zavedeni kao novi, a ne da se uvrste u spise, u protivnom sledi žalba, a ako se prihvate, ne mogu biti korisćeni za proceduru;

- branilac je morao da bude prisutan jer u suprotnom ne bi bilo moguće da okrivljeni kaže da su iskazi iznuđeni, sud mora da uvaži njihov iskaz na

Montirani procesi

sudjenju da su ti iskazi bili iznudeeni, jer čim postoji samo sumnja u krivicu okrivljenih, oslobađajuća presuda je na strani okrivljenih.

Sudsko veće je donelo odluku da se ti iskazi ne čitaju i ne uvrste u spise, tužilac ima pravo žalbe, i glavni pretres je nastavljen.

Salko Vujić, koji se nalazio u stanu prvooptuženog Zefa Paljuce u vreme pretresa stana, i koji je dao izjavu 16.7.1999.godine, sa kojom se slaže jednim delom, rekao je da je došao da kaže istinu jer je čovek. Na pitanje predsednika Sudskog veća sa kojim delom se ne slaže, svedok je izjavio:

- nikada nisam čuo ni za jednu terorističku organizaciju koju je vodio Zef Paljuca;

- nikada nisam čuo da su se sakupljali prilozi za nabavku oružja;

- nikada nisam video okrivljene u zlatarskoj radnji Zefa Paljuce (radio je tamo), niti ih je video zajedno;

- u stanu Zefa Paljuce sam bio 20-30 dana pre nego što su inspektori došli da pretresu stan, u kome sam boravio sa majkom, devojkom i dve tetke;

- rekao je da su inspektori došli 22.5.1999. godine, u subotu u 7h ujutru, da je devojka otvorila vrata, da su ga probudili i odmah mu stavili lisice;

- inspektori (njih desetak u civilu sa pištoljima) su se razleteli po stanu, i kada su rekli da su pronašli plastični eksploziv na bojleru u kupatilu, potpuno se izbezumio i ne seća se tačno kako se posle odvijala situacija, jer je bio u šoku...

Advokat Zefa Paljuce, kome se sudi u odsustvu, Bojan Resavac, svedoka je zamolio da detaljno opiše pretres stana, zlatarske radnje i parfimerije u kojoj je pronađen eksploziv i oružje.

Svedok je odgovorio da je Zef Paljuca u Hrvatskoj od oktobra 1998. godine; da nije video momenat kada je pronađen plastični eksploziv na bojleru, niti u vodokotliću u radnji; da nije video posle šoka sa eksplozivom na bojleru kada je prevrnuta veš mašina u kojoj su pronađeni štapini i detonatori; kada su mu pokazali bombu i pitali ga šta je, odgovorio je da je bomba jer je bio u JNA i zna kako ona izgleda, ali je sa njom bilo još nešto smotano i ne zna šta je to bilo; od inspektora je saznao za pronađeni plastični eksploziv jer nije znao kako on izgleda; pronađen je kvadar sa koji su mu rekli da je eksploziv.

Advokat ga je pitao da li je nekada video zlatarski vosak koji se koristi za kalupe pri izradi nakita, odgovorio je da nikada nije vidao ceo komad voska već samo kalupe, pa ne zna da li je to što je pronađeno mogao da bude i vosak. Na pitanje da li mu je nekada Paljuca tražio pare za neku organizaciju, rekao

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

je da nije, već ga je samo jednom upoznao sa nekim Rodićijem i njegovom ženom Jadrankom, profesorom Univerziteta u Prištini, za koga mu je Paljuca kasnije rekao da je u Demohrišćanskoj stranci.

Svedok se ne seća da li je video pronađen eksploziv na bojleru, na šta su advokati rekli da ne može da se seti da nešto nije video, već da nije video. Mašinu za veš je koristio skoro svakog dana.

Svedok poznaje sve okrivljene po imenu, sa Isamom Abdulahom je bio cimer u studentskom domu Penezić, a Škodrana je znao samo iz viđenja kao zemljaka, tek je na suđenju saznao njegovo ime. Zef Paljuca, koji je rimokatolik, otišao je u Hrvatsku u oktobru 1998. i od tada se u radnji koristio svakodnevno WC i vodokotlić u kome je pronađen eksploziv.

Dragoslava Aleksić, tetka Škodranove devojke Valentine, u čijem stanu su pronađene 4 bombe, amblemi sa oznakama UČK, i neki papiri, u današnjem pretresu je rekla da je saslušana 13.7.1999. godine i da je bila u pritvoru 3 dana. Izjavila je da od okrivljenih poznaje samo Škodrana, da ostale nikada nije videla, da samo iz priče zna za braću Beriša, i za Petrita kao Škodranovog najboljeg druga od koga je Valentina dobila ikonu pre par godina.

Ona je na dan Škodranovog hapšenja došla kući sa posla oko 3 sata, nikog nije bilo u stanu, u 5 sati je neko otključao vrata, videla je Valentinu sa 2-3 inspektora u civilu, posle su se pojavili Škodran sa još 5-6 inspektora i dva svedoka, radnik knjižare iz komšiluka koga zna iz viđenja i radnica Optike (zgrada prekoputa). Aleksićeva je sedela u dnevnoj sobi dok su oni pretresali kuhinju sa Valentinom i svedocima, i kada su završili jedan inspektor je rekao da postoji još jedna soba (Valentinina). Prvo je u nju ušao jedan inspektor, pa više njih sa svedokom iz knjižare, i posle je taj svedok iz knjižare izašao iz sobe sa dve bombe u ruci (nije nosio rukavice), pa posle sa još dve. Bombe su navodno pronađene u keramičkoj vazi koja stoji na polici sa knjigama i igračkama, za koju svedok ne zna da li su mogle da budu unutra, jer se vaza sužava pri vrhu, a ona ili Valentina često čiste vazuu od prašine, jer na polici stoje igračke za decuu njene ćerke, koja često dolazi i stalno se igraju tim igračkama, pa bi primetila da je u toj vazi bilo nečega ranije. Škodran je za to vreme sedeo sa lisicama na rukama. Onda su otišli do predsoblja gde na polici stoje knjige njenog supruga koji je bio vojno lice, i onda su iz tih njegovih knjiga inspektori kidali požutele papire rekavši: "a-ha, evo napadi, četa u napadu". Na pitanje advokata da li su tada bile i kamere prisutne, rekla je da jesu, da su poredali bombe, ambleme i papire njenog muža po stolu i da su to snimili, iako im je ona rekla da su to papiri njenog muža, kasnije je to videla na televiziji i u novinama. Na pitanje da li su inspektori nosili neke torbe, rekla je da su

Montirani procesi

inspektori imali male službene torbe, da je kamerman imao veliku torbu, i da su tu bile i neke kese. Dodala je samo to da zna Škodrana kao dobrog dečka.

Suđenje se nastavlja sutra (17.12.) sa početkom u 9h, saslušanjem Valentine Petrović.

Ubedljivo svedočenje Valentine Petrović

(17. decembar 1999.): Na današnjem glavnom pretresu saslušana je svedok Valentina Petrović, devojka okrivljenog Škodrana Dergutija, u čijem stanu su pronađene 4 bombe, sveska sa spiskovima terorista, amblemi UČK i papiri na kojima pišu akcije tzv. OVK, na čemu je tužilac zasnovao optužnicu.

Valentina Petrović je izjavila: “Poznajem Škodrana Dergutija od 1994. godine, a sa njim se zabavljam od 1995. godine, jako smo se često viđali, bili veoma bliski, a od početka bombardovanja smo živeli zajedno u stanu moje tetke Dragoslave Aleksić, jer Škodran nije imao gde da živi u Beogradu pošto se plašio da ode u svoj stan kada je čuo komšinicu kako je rekla da će “pobiti sve Šiptare”, a nije imao gde da se vrati kući, jer mu je u to vreme pola porodice bilo proterano u Makedoniju, a pola u Albaniju”.

Oni su 11. 5. 1999. godine oko 11h krenuli u šetnju iz stana u ulici Maršala Tolbuhina, i desetak metara od stana presreli su ih naoružani inspektori u civilu, što je saznala tek u stanici milicije jer se nisu niti predstavili niti legitimisali. Odmah su počeli da tuku Škodrana, vezavši ga liscama, a njoj je jedan inspektor rekao da se ne plaši, pa su ih zasebnim automobilima odveli do stanice milicije na Voždovcu. Ključ od stana se nalazio kod Škodrana jer ona nije imala džep, a on nije imao drugi ključ od stana. U SUP-u su je više puta pitali ko živi u stanu njene tetke, čiji je to stan, više puta su je pitali na kom spratu, i uporno su govorili o trećem, iako je ona rekla da su na šestom, i kada se njena tetka vraća sa posla i da li je sigurna da se vraća oko 5. Izjavila je da je za sve vreme boravka u miliciji bila potpuno smirena jer je znala da nema šta da krije, i mislila je da je u pitanju neka greška. Oko 5h su je odveli do jednog stola na kome su bili njeni ključevi, rekli joj da uzme šta je njeno, da bi otisli do njenog stana da bi se izvršio pretres. Škodrana je videla tek ispred zgrade jer je on sve vreme bio odvojen od nje i tu, ispred zgrade su sačekali par minuta da bi došli svedoci, žena iz prodavnice “Optika”, koja se nalazi preko puta zgrade, i muškarac iz knjižare pored zgrade, i krenuli su zajedno u stan, ali nisu ušli u isto vreme.

Izjavila je da kada su svi ušli u stan, nije moglo da se prođe od gužve jer je u njemu bilo najmanje desetak inspektora, dve osobe koje su snimale kamerom i dva svedoka. Njena tetka, vlasnik stana, i Škodran, koji je bio vezan liscama, sedeli su u dnevnoj sobi, a ona je išla sa dva inspektora i sa

svedokom ženom da prisustvuje pretresu stana, koji je počeo od kuhinje. Ona iz kuhinje nije mogla da vidi ostatak stana (predsoblje, dnevnu sobu, njenu sobu i kupatilo) i rečeno joj je da se ne udaljava od kuhinje. Pretres kuhinje bio je vrlo detaljan i trajao je jako dugo. Ništa nije pronađeno. Onda je počeo pretres predsoblja, gde je na polici nađen papir sa crtežom. Čula je da se spominje "napad", a papir je uzet iz stare sveske, za koju je tetka odgovorila inspektorima da je to sveska njenog bivšeg muža dok se školovao u vojnoj školi. Za to vreme su drugi inspektori nastavili pretres, da ne bi gubili vreme, pa su neki otišli u kupatilo. Ona ne zna da li je nekog bilo ranije u sobi jer nije mogla da vidi. Pozvali su je da pođe sa njima u njenu sobu, i sa njom su ušla trojica inspektora, muškarac svedok, kamerman i pomoćnik. Dva inspektora su gledali stvari po sobi, a jedan je sedeo na njenom krevetu, pretresajući njene knjige, a ona mu je objašnjavala, na njegov zahtev, šta gleda. Jedan inspektor je počeo da pretresa orman tako što se odmah popeo na stolicu da bi video šta se nalazi na ormanu osim igračkaka, i istog momenta je rekao: "Ovde ima nečega". Ona se tada okrenula da vidi šta je to. Videla je kada je inspektor uzeo dve bombe sa ormana, ali ne i kada je dizao ruku. Onda ih je dao momku, svedoku iz knjižare, i rekao mu da ih iznese. Niko od inspektora nije nosio zaštitne rukavice tokom pretresa. Ona se zapanjila kada je videla bombe. Ostatak ormana, u kome su se nalazile njene okačene stvari i fioke su samo letimično pogledali, fioke samo sa vrha, nisu ni približno onako detaljno kao kuhinju. Bilo je jako teško pratiti svedočenje, jer je sudija Sljepčević sve vreme prekidao svedoka, diktirajući u zapisnik, tako da ona ni jednom nije završila svoj iskaz, pa se o detaljima saznalo tek kada su advokati odbrane počeli ispitivanje svedoka.

Ona je sedela u svojoj sobi na krevetu sa inspektorom, tako da nije videla ostale inspektore. Onda je jedan inspektor izvadio svesku, i kada mu je ona rekla da ta sveska nije njena i kada ga je pitala gde je pronašao tu svesku, odgovorio je "evo ovde", ali ona nije saznala tačno odakle je uzeta. Rekla je da je tada prvi put videla tu svesku i da je apsolutno sigurna da se ta sveska nije nalazila među njenim stvarima, jer je ona jako pedantna, a svesku bi videla ranije, jer je jako upečatljiva. Pokazali su joj spisak nekih imena u svesci, ali je ona nije držala u ruci. Kada joj je sudija pokazao svesku, rekla je da ta sveska, osim što ima plavu boju, ne liči na onu koju je videla u stanu, a da rukopis iz sveske koju su joj danas pokazali sigurno nije Škodranov, i da ne zna da li je to ta sveska koju je videla ranije. Posle pronalazjenja sveske u njenoj sobi, dok je sedela na krevetu, jedan inspektor joj je prineo njenu vazu sa police, koju je držao u jednoj ruci, a u drugoj ruci su bile 2 bombe. Ona nije videla kada je vaza skinuta sa police ni kada su bombe izvađene, jer je ona sve vreme detaljno odgovarala na pitanja inspektora o svojim knjigama, sveskama i časopisima. Kada je inspektor izvrnuo vazu, iz nje su ispali amblemi na kojima je pisalo UČK. Ona ne veruje da bombe mogu da prođu kroz otvor vaze jer je jako uzak, a nikako

Montirani procesi

kroz otvor ne može da prođe ruka koja vadi bombe iz vaze. Bombe su odnete u dnevnu sobu, a pretres sobe završio se istovremeno kada su oni završili gledanje knjiga.

Posle pretresa svi su napustili stan, a nju i tetku su odveli u Centralni zatvor, gde su boravile od utorka uveče do petka popodne. Tamo su je saslušavali dva puta, i najviše su je ispitivali o vrlo intimnim stvarima iz njene veze sa Škodranom. Nikada nije dobila rešenje o pritvoru, na izlasku iz zatvora je nešto potpisala, ali ne zna šta, a svoj ključ je dobila nazad tek u ponedeljak. Inspektori su joj rekli da čak ni roditeljima ne kaže da je bila u zatvoru, a ako je neko pita za Škodrana da kaže da ne zna gde je, iako je ona rekla da joj niko neće verovati jer svi znaju da ona uvek zna gde je on.

Ona od okrivljenih poznaje samo braću Beriša, Petrita dobro jer je on Škodranov najbolji drug, bili su kod nje samo nekoliko puta, Petrit je ušao u njenu sobu samo jednom da vidi gde je ona stavila ikonu koju joj je on poklonio za Uskrs pre dve godine, a braću Beriša zna samo kao kulturne, mirne, besprekorne studente, i po njenim rečima Petrit je znao samo za knjigu i nije izlazio iz čitaonice. Petrita je upoznala 1995. kada je Škodran bio u bolnici, on je kod nje bio ne više od 5 puta, a njegov brat Driton samo 2 puta.

Na pitanje **Petrита Beriše**, da li su se oni ikada čuli telefonom, odgovorila je da jesu samo jednom, kada ga je ona u avgustu 1998. godine pozvala kući u Peć, i rekla je da joj je Petrit tada rekao da ne može tamo da uči i da će se vratiti u Beograd zbog toga. Kada se vratio nije bio pocrneo po vratu, licu i nadlanicama, pa Petrit kaže da to nije moguće ako je on bio "na terenu" mesec i po dana. Na Petritovo pitanje kada su se poslednji put videli, odgovorila je da su se videli u subotu 29.4.1999. kada su on i njegov brat doneli stvari da se operu kod njene druge tetke, i da je trebalo da pokupi veš sutradan do 12h, da su ga čekali ona i Škodran, ali da se nikada nije pojavio (Petrit je uhapšen 30.4.1999. godine oko 7h).

Valentina Petrović je izjavila kako je sigurna da Škodran Derguti nije kriv za stvari za koje ga terete, posle svega lepog što se među njima desilo, da on to nikada ne bi uradio njoj i njenoj porodici, da su bili bliski i da se skoro nikada nisu svadali. Valentina je izjavila da je Škodran od početka bombardovanja bio jako depresivan, da je govorio da to nije dobro ni za njegov ni za njen narod, i da je neretko plakao kada je video scene bombardovanja, kao i da su više puta zajedno popili sredstva za smirenje kada su bile bombardovane zgrade u Nemanjinoj i Kneza Miloša ulici.

Advokati odbrane predložili su još dva svedoka, koji su se već nalazili u zgradi suda, ali sudija nije dozvolio da se oni danas saslušaju jer im nije uručen sudski poziv.

Suđenje se nastavlja 25.1.2000. godine, sa početkom u 9h.

Kako može osumnjičenom da se produži pasoš?

(25. januar 2000.): U Okružnom sudu u Beogradu danas je odložen nastavak glavnog pretresa na suđenju albanskim studentima zbog odsustva člana Sudskog veća. Na nastavku glavnog pretresa treba da se pojave još dva svedoka koje je predložila odbrana.

Nastavak glavnog pretresa zakazan je za 18.02.2000. godine, sa početkom u 9h.

(28. februar 2000.): U Okružnom sudu u Beogradu nastavljeno je maratonsko suđenje petorici albanskih studenata Beogradskog univerziteta. Pošto je prošlo više od 30 dana od prošlog pretresa, ponovo su čitani iskazi optuženih. Samo je Petrit Beriša imao da doda svom iskazu: da postoji još jedan svedok, Ninoslav Simić, koji može da posvedoči da je on bio kod kuće u Peći jer mu se javio na telefon kada ga je ovaj pozvao i da nije tada mogao da učestvuje u terorističkim napadima za koja ga terete, da mu pišu prijatelji sa fakulteta u zatvor, jer veruju njemu, a ne optužnici.

Danas su saslušani svedoci Hisen Beriša, otac Petrita i Dritona, i Pren Mehmeti, komšija porodice Beriša iz Peći.

Hisen Beriša je izjavio da se ne seća da li su njegovi sinovi zajedno došli iz Beograda za vreme letnjeg raspusta 1998. godine, ali je siguran da je to bilo početkom jula, posle ispitnog roka, jer je Petrit bio zajedno sa roditeljima na svadbi 4 i 6 jula, i doneo je fotografiju sa svadbe kao dokaz. Rekao je da je tada situacija bila jako teška, jer su jedinice MUP-a Srbije i Vojske Jugoslavije započele ofanzivu na selo Lođa (4,5 km udaljeno od njihove kuće) i Petrit i Driton su hteli da se odmah vrate u Beograd, ali nije bilo autobuskih karata. Pošto se ofanziva završila 6. 7. 1998. godine, odlučili su da ostanu kako su planirali, do početka avgusta 1998. godine. On je dodao da u to vreme nije bilo moguće slobodno kretanje u i oko Peći, da je bilo nekoliko policijskih punktova u gradu, da je bilo nemoguće otići iz sela u grad bez dozvole, koja je bila potrebna i za groblje koje se nalazilo izvan grada, tako da je nemoguće da je Petrit za to vreme slobodno išao i borio se na strani OVK, sta više, ni Petrit ni Driton nikada nisu bili ni u selu Lođa, ni u selu Kruševac jer tamo nemaju prijatelje i rođake. Na advokatovo pitanje da li su oni imali neko oružje, on je odgovorio da nikada nisu imali u kući nikakvo oružje iako je on 6 godina bio pomoćnik Saveznog ministra za saobraćaj i veze. Dodao je da oni nikada nisu imali probleme sa komšijama Srbima i Crnogorcima, i da je Petrit dao ispite neposredno pre i posle tog letnjeg raspusta (jun, septembar, decembar).

Pren Mehmeti, komšija Petrita i Dritona Beriše iz Peći, rekao je da je bivše aktivno vojno lice, radio je u kontraobaveštajnoj službi JNA, a od 1993. godine, posle penzionisanja, je trgovac, tako da sada živi u Skoplju,

Montirani procesi

ali stalno putuje na relaciji Skoplje-Peć-Prizren. U kući u Peći je ostao njegov brat sa porodicom. U julu 1998. godine bio je u Peći i stalno vidao braću Beriša kod kuće. Oni nikada nisu bili zainteresovani za razgovor o vojskama i ratovanjima. Porodicu Beriša dobro poznaje i dodaje da je to miroljubiva porodica i da ni kod majčine ni kod očeve strane ne postoji neki slučaj krvne osvete ili sličnih "balkanskih stvari", i da ni on ni porodica njegovog brata nisu čuli da je Petrit bio pripadnik OVK niti da je učestvovao u nekim operacijama. Iz njegovog pasoša se vidi da je tada boravio na Kosovu. On je rekao da u to vreme i pored teške i napete situacije Petrit i Driton su se interesovali samo za knjigu i mislili na ispite.

Predsednik Sudskog veća rekao je da sud ne može da pronade svedoka Ibrahima Tadžidina, a da su se pozivi za Saiti Valtona i Havu Zimberi vratili sa pečatom iz Prištine. Saglasili su se da policija utvrdi da li su oni nedostupni.

Tuzilac je predložio:

- da se pozovu svedoci **Goran Jovičić i Arsić Ljiljana**, koji su bili svedoci prilikom pretresa stana **Dragoslave Aleksić**, (kod koje su pronađene bombe, amblemi OVK i mape, koje su tamo navodno stavili Petrit Beriša i Škodran Derguti), na okolnosti njihovog prisustva

- da se od centra Državne bezbednosti traže video kasete o pretresu istog stana

- da se iz spisa Okružnog suda u Peći (sada na teritoriji centralne Srbije) dostave obdukcioni nalaz i fotodokumentacija o ubistvu komandira Srđana Perovića.

Advokati su se usprotivili poslednjem predlogu jer tu nije ništa sporno, i predložili:

- da se stave na uvid spisi iz navedenog predmeta, na dokaz nepostojanja organizacije "Škumbini" (predmet studenata Beogradskog univerziteta, sa skoro identičnom optužnicom, gde je Okružni sud našao da oni nisu bili u takvoj organizaciji i da takva organizacija ne postoji)

- da se stave na uvid spisi iz Okružnog suda u Peći, protiv određenog lica, kome se stavlja na teret da je umišljajno lišio života dva policajca na prilazu sela Kruševac jer je relevantna činjenica da se za isto ubistvo terete dva lica u dva predmeta.

Advokati su dali na uvid pasoš Petrita Beriše, uredno produžen u januaru 1999. godine, a tada je bilo skoro nemoguće dobiti pasoš u Peći, uvid u studentski indeks gde se vidi da je Petrit Beriša položio ispite u naznačenom periodu i fotografiju sa svadbe od 5. 7. 1998. godine.

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Odluka Sudskog veća je da se pribavi izveštaj iz policije o svedocima koji nisu došli, da se na sledeći pretres pozovu svedoci građani, da se pribavi materijal o ubistvu komandira policije, a o video kaseti, spisima o organizaciji, spisima o istom ubistvu policajaca će naknadno doneti odluku.

Poznati advokat iz Beograda, **Rajko Danilović**, rekao je "Glasu Amerike" da će ovaj proces potrajati pošto izgleda da sudija ne zna kako da se izvuče iz toga, jer nema ni jedan dokaz za dela koja im stavlja na teret optužnica.

Nastavak glavnog pretresa zakazan je za 17.3.2000. godine, sa početkom u 9 časova.

Suđenje kao lakrdija

(17. mart 2000.): Danas nije održan nastavak glavnog pretresa zato što se na suđenju nije pojavio advokat Husni Bitići, branilac Škodran Dergutija i Isama Abdulahua.

Posle izjave sudije Dragiše Sljepčevića da će se glavni pretres odložiti jer je advokat Bitići "imao neke neprijatnosti", advokat Ivan Janković izjavio da su prošlog popodneva u stan Husnija Bitićija nasilno ušla četiri maskirana napadača, da su svirepo pretukli Bitićija i njegovu suprugu, da je njemu slomljena lobanja i da se sada nalazi na operacionom stolu Hirurške klinike na Urgentnom centru, a da se supruga nalazi u šok sobi. Sudija je posle toga rekao da se nada da će Husni Bitići ozdraviti, jer "voli da ozdravi svaki čovek, pa i on".

Nastavak glavnog pretresa zakazan je za 30.3.2000. godine.

(30. mart 2000.): Današnji pretres u sudskom procesu protiv grupe studenata albanske nacionalnosti ponovo je odložen, zbog nedolaska na suđenje dvojice svedoka, ali i na zahtev branioca Danilovića koji je tražio da se Valentina Petrović, prijateljica optuženog Škodrana, ponovo ispita kao i njena tetka gospođa Aleksić. Zato je sudsko veće odlučilo da se pretres nastavi 26. aprila, ali po svemu sudeći ni toga dana se ne očekuje da bude okončan. Danas je advokat Rajko Danilović obavestio predsednika veća da je preuzeo odbranu optuženog Isam Avbdulahua, pošto se njegov branilac, Husni Bitići još nalazi na kućnom lečenju nakon fizičkog napada od strane nepoznatih osoba u njegovom stanu u Zemunu, 16. marta ove godine.

Kontradiktorni iskazi svedoka

(26. april 2000.) Na današnjem pretresu u grupi od šest branilaca nalazio se i advokat Husni Bitići koji je sa svojom suprugom, 16. marta ove godine u svom stanu u Zemunu, brutalno napadnut, od strane nepoznatih osoba, i zadobio teške telesne povrede posebno u predeo glave gde su mu naneti

Montirani procesi

teški prelomi ali kako kaže, »zahvaljujući doktoru Đuroviću iz Urgentnog centra u Beogradu, rehabilitacija napreduje van svakog predviđanja«.

Saslušani su svedoci Ljiljana Arsić i Zoran Jovičić, svedoci-građani prilikom pretresa stana Dragoslave Aleksić. Izjave svedoka se razlikuju međusobno, kao i u odnosu na izjave prethodnih svedoka, Valentine Petrović i Dragoslave Aleksić. Ljiljana Arsić je u toku davanja izjave menjala svoj iskaz, posebno posle suočavanja sa Valentinom, da bi ga posle jednosatnog napuštanja zgrade suda, posle dodatnog razmišljanja i po završetku svedočenja Jovičića ponovo promenila, usaglašavajući ga sa Jovičićevim.

Ljiljana Arsić je izjavila da je tog dana oko 16,15 u njenu radnju (OTO Optik) ušao čovek, predstavivši se kao inspektor DB-a, pokazao legitimaciju, i rekao joj da pođe sa njim. Ispred zgrade su bili Valentina, Škodran, Jovičić i inspektori (6-7). Tek je ispred stana saznala da su ona i kolega iz Savremene administracije pozvani da budu svedoci pri pretresu stana. Rekla je da je sigurna da je drugi svedok išao peške do stana, ne liftom.

Izjavila je da je Valentina otključala vrata i da je tetka (Dragoslava) sedela u dnevnoj sobi. Tokom pretresa nije smela ništa da pita inspektore jer se plašila, a oni nisu ništa govorili. Pretres je počeo od kuhinje, u kojoj su bili svi sem tetke i Škodrana koji su sedeli u dnevnoj sobi, i u njoj posle detaljnog pretresa nije ništa pronađeno. Zatim su se premestili u predsoblje, svi su stajali u štokovima vrata jer je predsoblje bilo malo, i počeo je pretres police sa knjigama, na kojoj su pronađeni crteži sa putokazima i papiri na kojima je pisalo četa, vod, puk (Dragoslava je odmah objasnila da je putokaz ostao sa venčanja njene ćerke kojim je objašnjeno gde se nalazio restoran, a da su ostali papiri stari preko 20 godina, ostali od njenog bivšeg muža koji je išao u vojnu školu). Ništa nije pronađeno ni u ostavi, ni u dnevnoj sobi.

U Valentininoj sobi su bili ona, Valentina i dva inspektora, od kojih je jedan sve vreme fotografisao, a drugi je pravio pretres. Prvo se popeo na stolicu da bi video šta ima na ormanu, onda su pretresali krevet, ispod tepiha i police, i odjednom su našli svesku na stolu u kojoj su bili bedževi (emblemi) i nalepnice OVK i čup na polici u regalu, iz koga je inspektor izvukao četiri bombe. Sve sto su našli, inspektori su omah nosili u dnevnu sobu gde je sedeo zapisničar.

Na pitanje sudije da li je mogao neko da podmetne bombe odgovorila je da to nije moguće jer su svi bili u kratkim majicama bez torbi, da bi se posle pitanja advokata setila da je bilo malih kofera sa tehnikom, koji su uneti u stan. Takođe niko nije mogao da unese predmete jer su Škodran i tetka sedeli u dnevnoj sobi, mada iz kuhinje nije videla ništa.

Svedok je prepoznala svesku, ali nije mogla da odredi po čemu je zapamtila da je to bila ta sveska, sem da su tu bila neka čudna imena i brojevi, ne može da se seti da li je pisano ćirilicom ili latinicom.

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Kada joj je predložen Valentinin iskaz, izjavila je da se ne seća tačno šta je videla, da li su bombe bile zajedno ili odvojeno, da ih je videla na gomili, da joj se sada čini da su dve bombe bile na ormanu, ne zna da li je bilo 4 ili 6 bombi (4 u ćupu i 2 na ormanu), “moglo je da ih bude i 150 i tačka”. Izjavila je da se konsultovala sa drugim svedokom oko toga šta je gde nađeno, i da joj je on rekao da su sigurno bile 4 bombe u ćupu. Kada je videla bombe, nije znala da li su prave, ali joj je svedok Jovičić rekao da su prave, “bosanske”. Pretres je trajao do 20,45h, posle čega je otišla kući.

Svedok Zoran Jovičić izjavio je da je tog dana u njegovu radnju (Savremena administracija) ušao inspektor, tražio njegovu ličnu kartu, i na njegovo pitanje zašto, odgovoreno mu je “ne pitaj zašto već daj ličnu kartu i pođi sa nama”. Posle desetak minuta su se popeli do stana (izjavio je da je išao liftom), i pošto su pozvonili, tetka je otvorila vrata (svi ostali su izjavili da je Valentina otključala vrata). Izjavio je da je bilo 5-6 inspektora sa koferima sa opremom i reflektorima.

Posle pretresa kuhinje, predsoblja (pronađeni papiri) i dnevne sobe, inspektori su pozvali Valentinu i svedoke da uđu u njenu sobu. Posle pretresa ormana, na kome ništa nisu našli, pronašli su vazu sa bombama, prvo je izvadio dve, “dve je nešto muljao dole”, ali je kasnije izjavio da su inspektori vadili jednu po jednu iz vaze, da bi potom pokazivali u paru, misli da se vaza nalazila pored kreveta, pored je bila i jedna crna torba, ali je posle izjavio da se ne seća gde je šta bilo jer su inspektori sve ispremeštali. Nije video kada su našli plavu svesku u sobi, samo ju je video na stolu u dnevnoj sobi gde su bili poređani dokazi. Izjavio je da su pored bombi pronađeni i neki filmovi, koji su potom stavljeni na sto sa dokazima.

Na pitanje sudije da li je pročitao zapisnik pre nego što ga je potpisao, prvo je rekao da nije, pa kada ga je sudija ponovo pitao, rekao je da jeste. Izjavio je da je uzeo jednu bombu da je pogleda i da mu je inspektor rekao da su iz Bosne. Ambleme je video na stolu u dnevnoj sobi, 3 komada, na kojima je pisalo UČK, ali na pitanje advokata da ih detaljno opiše, nije znao da li su bili ispisani ćirilicom ili latinicom, pa je napisao na papiru UČK ćirilicom “ć”. Izjavio je da je bombe izneo inspektor iz sobe, i posle suočenja sa Valentinom (koja je izjavila da je on izneo bombe iz sobe) je ostao pri tom iskazu. Otišao je sa inspektorima do podruma, ali tamo ništa nije pronađeno. Rekao je da nije razgovarao sa drugim svedokom o tome šta se desilo, ali je posle suočenja rekao da su, ipak, pričali ispred sudnice kada je otkazan prošli glavni pretres. Izjavio je da je pretres kuhinje trajao oko 45 minuta, a Valentinine sobe oko 20 minuta.

Prepoznao je svesku i foto dokumentaciju dokaza iz stana. Posle njegovog suočavanja sa Valentinom, svako je ostao pri svojim iskazima. Onda se

Montirani procesi

svedok Ljiljana Anđelković vratila u sudnicu (iz direkcije OTO Optika su joj rekli da može da se vrati), i izjavila da je malo razmislila i da je sada sigurna da su bombe bile u ćupu (posle domundavanja sa svedokom Jovičićem).

Tužilac je izjavio kako je nepotrebno da se više suočavaju svedoci, jer se suoče samo u važnim činjenicama, pa je to ovde nepotrebno, jer su oni izjavili da su videli dokaze, i da nije bitno gde su se oni nalazili, na sta su mu advokati rekli da je to od najvećeg značaja.

Advokat Bitići izjavio je da je telefonirao svedoku Valton Saiti, koji želi da svoju izjavu pred bilo kojim sudom na Kosovu, ili da dođe sudija u Prištinu, i dodao je da bez svedočenja Valtona Saitija ne može da se nastavi glavni pretres, i pošto on sigurno neće doći, po ZKP-u traži da bude saslušan u drugom sudu, odnosno da sudija ide na Kosovo. "Gospodine sudija, ako kažete da Jugoslavija ima suverenitet nad Kosovom po Rezoluciji 1244 SB UN, zašto Vi ne odete na Kosovo da ispitajte svedoka?"

Advokati su predložili:

- da se na sledeći pretres pozovu grafolog, koji će da utvrdi da li rukopis u plavoj svesci pripada nekom od okrivljenih i da li se rukopis kojim su dodata imena nekih okrivljenih u svesci razlikuje od ostatka sveske, i prevodilac za albanski jezik, koji će da utvrdi da li u albanskom jeziku postoji latinično Sh (S sa kvačicom), jer su tako upisana imena okrivljenih u svesci;

- da se utvrdi da li bombe koje su pronađene u vazi mogu da stanu u nju i da se iz nje izvade.

Na sledećem pretresu će se prikazati snimak emisije RTS-a "Aktuelnosti", prikazanoj za vreme bombardovanja, u kojoj su neki okrivljeni priznali navode optužnice.

O ostalim predlozima sud će odlučiti kasnije.

Suđenje ovoj grupi počelo je u novembru prošle godine i do sada je održano šest pretresa, ali još nema znakova da može brzo biti okončano. Ovaj maratonski sudski proces neki su nazvali »spektakl iz koga treba da se izvuče sudsko veće«, dok advokat Rajko Danilović ovaj sudski proces naziva »čisto političkim koji ima za cilj zastrašivanje Albanaca koji žive u Beogradu, i time etničko čišćenje ovog grada od Albanaca«. On je rekao za »Glas Amerike« da je ovaj proces »postao lakrdija i to svedoči da sudsko veće u nedostatku dokaza ne zna kako da ga okonča«, ali ne isključuje i mogućnost za izricanje visokih kazni.

(16 jun 2000.): Danas je ponovo odložen glavni pretres jer se nije pojavio svedok Simo Gajin, urednik emisije "Aktuelnosti" RTS-a, prikazane u maju 1999. godine, u kojoj su neki od okrivljenih opisali navodno učešće u terorističkim akcijama i njihovo organizovanje.

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Svedok Simo Gajin je pismom obavestio Sud da će se on nalaziti na godišnjem odmoru do 24. 7. 2000. godine, i kao svedoka predložio novinara Vladimira Nikolića, koji je radio pomenutu emisiju, ali se ni on nije pojavio u sudu, tako da će mu sud uručiti poziv.

Branioци okrivljenih su predložili da se iz spisa izdvoji zapisnik, napravljen tokom gledanja emisije "Aktuelnosti", kao i tekst emisije i video traka, jer su se stekli uslovi da se oni izdvoje iz spisa (ZKP, cl. 84 i cl. 85). Tužilac se protivio ovom predlogu, izjavivši da je ovaj predlog već ranije odbijen od strane suda, ali su branioци okrivljenih insistirali na činjenici da je ovo novi predlog, koji je usledio posle gledanja pomenute emisije, i kada je utvrđeno da ovaj dokaz nije pribavljen po ZKP-u, pa se ne može koristiti kao dokaz. O ovom predlogu Sud će kasnije doneti rešenje.

Branioци okrivljenih su ponovili predlog da se pribavi predmetna vaza iz stana Dragoslave Aleksić i bombe koje su u njoj pronađene, kako bi se izvršio uvid u to da li bombe mogu da stanu u predmetnu vazuu, kao i da sud dostavi poziv svedocima Saiti Valtonu i Havi Zimberiju, koji se nalaze na Kosovu.

Nastavak glavnog pretresa zakazan je za **23.6.2000.** godine.

Nakon okončanja ispitivanja petorice albanskih studenata

Sudska farsa sa dokazima

(25. jun 2000.): Sudski proces protiv petorice studenata Beogradskog univerziteta albanske nacionalnosti – Petrita i Dritona Beriše, Dritana Meće, Škodrana Dergutija i Isama Abdulahua (šesti član ove grupe koji je proglašen vođom, zlatar Zef Paluca, nalazi se u bekstvu), završen je prošlog petka iznošenjem dokaza.

Ovaj maratonski sudski proces, odložen nekoliko puta zbog izostanka svedoka i dokaza, i nesposobnosti sudskog veća, kojem je predsedavao sudija Dragiša Slijepčević da "mu nekako veže glavu" još jednom je, kao i svi drugi sudski procesi protiv Albanaca u Srbiji, dokazao celu apsurdnost srpskog pravosuđa i pravde koja je u službi dnevne politike aktuelnog režima u Beogradu.

Svi optuženi su tokom svoje odbrane kategorički odbacivali navode optužnice koji se zasnivaju, po njima, na policijskim konstrukcijama i neviđenim torturama pod kojima su bili primorani da priznaju dela za koja se optužuju. I svedoci u ovom procesu, uglavnom Srbi iz Beograda, svedočili su u korist optuženih negirajući tvrdnje o postojanju materijalnog dokaza za njihovo delo, onako kako su postupili i šestorica najboljih beogradskih advokata. Kao argument za njihovu "terorističko- diverzantsku" delatnost,

Montirani procesi

inspektori srpske policije u saradnji sa informativnom redakcijom Radio-televizije Srbije pripremili su jedan filmski materijal, gde optuženi pred TV kamerama priznaju “svoja dela”, koji je od strane ove televizije emitovan 18. Maja 1999, u sklopu emisije “Aktuelnosti”. Optuženi su odbacili u potpunosti i svoje izjave emitovane u ovoj specijalnoj emisiji državne televizije, naglašavajući da su od strane inspektora bili primorani da izađu pred kamere i pročitaju tekst pripremljen za tu emisiju, koja je imala za cilj da “ubedi beogradsku javnost kako su spašeni od diverzija albanskih terorista”.

Od mnogih beogradskih pravnika i rukovodilaca nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava u Srbiji i ovaj sudski proces, kao svi dosadašnji sudski procesi protiv Albanaca u Srbiji, okarakterisan je kao “montirani politički proces, koji predstavlja političku manipulaciju pravosuđem, javnošću i građanima Srbije, zbog koga ćemo se jednog dana svi postideti”. Po mišljenju advokata Rajka Danilovića, ovo suđenje ima za cilj “zastrašivanje i etničko čišćenje Albanaca iz Beograda” što je i ostvareno, jer je većina njih u toku jedne godine napustila Beograd i njihov broj danas se može nabrojati na prste.

Najzanimljiviji je bio poslednji dan ovog sudskog procesa (23.6.99.) kada se kao svedok u “osporavanom dokazu” pojavio novinar Radio-televizije Srbije, Vladimir Nikolić, autor emisije “Teroristi”, umesto urednika emisije “Aktuelnosti” Sime Gajina, koji je “otišao na godišnji odmor”.

Novinar Nikolić, prilično zbunjen, jer izgleda da ga nisu “dovoljno pripremili”, rekao je da je početkom maja neko iz policije pozvao ekipu RTS-a i obavestio ih da su uhvatili “jednu grupu albanskih terorista koji žele da daju izjave pred televizijskim kamerama”. On, zajedno sa kameramanom i toncem, bio je određen od urednika (ali ne kaže kog urednika) da “uzme ove izjave”. Novinar Nikolić se ne seća na kojoj lokaciji i u kojoj zgradi je snimio materijal, ali dodaje da se seća da je tu bila kancelarija sa nekoliko stolova i da je policija jednog po jednog optuženog izvodila pred kamere, gde su dali svoje izjave “gde su priznali dela”. On “priznaje” da su sve vreme snimanja prisutni bili inspektori policije koji su govorili optuženima da nastave da govore, i dodaje da im on nije postavljao nikakva pitanja. On je zatim snimljeni materijal “montirao” za centralnu informativnu emisiju “Dnevnik”, a glavne delove “njihovih svedočenja” je, kako kaže, izvukao i za specijalnu emisiju “Aktuelnosti”.

Na jedno od mnogih pitanja branilaca - da li je u skladu sa novinarskim kodeksom i etikom da novinar snima izjave ljudi date pod policijskim torturama i bez njihove saglasnosti i da njih u emisiji naziva teroristima bez ikakvog dokaza, Nikolić je odgovorio: “Ovde nema ništa loše pošto mi je

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

policija rekla da oni žele da daju izjave dobrovoljno”, i da ih on nije nazivao teroristima i osuđivao. “U vreme NATO bombardovanja bilo je opravdano interesovanje građana Beograda da se informišu o postojanju terorističke grupe, koja je imala za cilj da na javnim mestima grada postavi bombe od kojih bi posledice imao veliki broj civila”. Nikolić se stalno pravda uslovima rada u kojima je funkcionisala Televizija Srbije zbog bombardovanja glavne zgrade, zbog čega, kako kaže, nije bilo tehnički moguće da se na kraju emisije pojavi njegovo ime kao autora. Novinar Nikolić nekoliko sati svog svedočenja kretao se u “krug” da bi se “izvukao iz igre u koju su ušli” ali je bilo jasno koliko je veštačko njegovo svedočenje, zbog čega su se smejali i stražari u sudnici. Da je novinar Nikolić samo “pakovao” policijski materijal za televizijsku emisiju svedoči i izjava Dritana Meće, koji je pred sudskim većem rekao: “Ovog čoveka nisam nikada video kada su snimljene naše izjave diktirane od strane policije, već je tu bio jedan drugi čovek sa brkovima”... Međutim, čini se da sudskom veću nisu bili važni faktički dokazi kojima treba da se služi pravda, već dirigovanje i politički zahtevi. Tako da je Sudsko veće, rukovodeći se ovom logikom, odbilo zahtev advokata da se u nastavku suđenja ispitaju i svedoci Hava Zimebri i Valton Saiti, koji su, kako kaže sudija “oni su svedočili pred policijskim organima”. Oni se od jula prošle godine (1999) nalaze na Kosovu i odbijali su da dođu u Beograd zbog “straha za ličnu bezbednost”. Valton Saiti je deponovao svoj izkaz u sudu u Prizrenu, ali sudsko veće ovo nije uzelo u obzir, zbog čega je advokat Husni Bitići tražio od sudije Slijepčevića da “sam ide na Kosovo i obezbedi izjave svedoka” pošto, kako je ironično rekao, “Srbija još ima suverenitet nad Kosovom”.

Tako se dogodila još jedna sudska lakrdija u praksi srpskog pravosuđa, da Sudsko veće prihvati priznanja optuženih pred TV kamerama i pod policijskom torturom kao dokaz protiv njih. Advokati optuženih pozvali su članove Sudskog veća i predsedavajućeg Slijepčevića da prilikom donošenja odluke o eventualnoj krivici optuženih ne uzimaju u obzir izjave date pred policijom i pod torturom.

Međutim, čini se da će ovaj poziv branilaca i pritisak organizacija za zaštitu ljudskih prava malo uticati na odluku Sudskog veća. Ovu sumnju izražavaju i advokati, koji kažu da će optuženi biti osuđeni na visoke kazne, kao i mnogi drugi nevin Albanci. Ali treba sačekati šesti jul kada će, nakon završne reči javnog tužioca i branilaca, Sudsko veće doneti presudu kojom će pokazati da li je poštovalo načelo da se sudska odluka ne može zasnivati na iznuđenim priznanjima i političkim stavovima.

Okončano suđenje grupi od pet albanskih studenata

(6. jul 2000.): Završnom rečju predstavnika optužbe, šestorice branilaca i samih optuženih, danas (četvrtak) u Okružnom sudu u Beogradu okončano je maratonsko suđenje grupi od pet albanskih studenata Beogradskog univerzita i jedne osobe u odsustvu.

Tužilac je u završnoj reči rekao da je sakupljeno dovoljno dokaza u prilog optužnici, a advokati odbrane su jednoglasni u izjavama da je ceo slučaj montiran od strane policije, kako bi se stvorio utisak u javnosti da oni stvarno štite građane i da su uhvatili počiniocima teskih krivičnih dela, kao i da ne postoji ni jedan dokaz u prilog optužnici, te zahtevali oslobađajuću presudu.

Posle čitanja dela zapisa pri obdukciji na ime Srđana Perovića, masakriranog radnika MUP-a, u kome stoji da njemu nije odstranjen polni organ, a u optužnici stoji da jeste, usledile su završne reči javnog tužioca i predstavnika odbrane.

Tužilac Veselin Mrdak

Nakon svih izvedenih dokaza, tužilac smatra da su izvršena krivična dela i zaključuje da su Zef Paljuca i Petrit Beriša stvarali terorističku grupu koja je prikupljala novac za kupovinu oružja i planirala terorističke akcije, kojoj se priključuju i ostali optuženi, kao i nekoliko neidentifikovanih lica. Petrit Beriša je sakupljeni novac predavao Zefu Paljuci, koji je 1998. godine poslao porodicu, a zatim i sam pobjegao u Hrvatsku. U emisiji "Aktuelnosti" RTS-a Petrit Beriša je rekao da je 20.000 maraka dao Zefu Paljuci i da je organizovao prosleđivanje naoružanja. Materijalni dokazi su pribavljeni po Zakonu o krivičnom postupku (ZKP), iz radnje i stana Zefa Paljuce, koji je sam tamo sakrio plastični eksploziv, što je objašnjenje zašto je on pobjegao u Hrvatsku, jer je plastični eksploziv jako osetljiv. Paljuca je bio u kontaktu sa Petritom Berišom, i nebitno je da li je on bio u zemlji ili van nje tokom krivičnog dela, jer je sve pronađeno. Petrit Beriša je suorganizator u prvom delu optužnice, po iskazu Valtona Saitija, "vođa saradivao sa Zefom Paljucom". Ostali optuženi su posle izbijanja rata prešli sa Univerziteta u Sarajevu u Beograd. Bili su zatvoreno društvo, analizirali su situaciju na Kosovu (iskazi Saiti Valtona i Dritana Meće), postali članovi organizacija "Besa" i "Škumbini", delili propagandni materijal, na sastancima ih nikada nije bilo preko šest. U septembru 1998. godine se situacija zaoštrava, o čemu oni diskutuju na svojim sastancima. Driton Beriša i Dritan Meća ne poriču da su se družili, kamuflirani navodnim igranjem šaha. Nisu nikada imali problema sa Srbima, družili su se sa njima, zabavljali sa srpskim devojkama, sve pod izgovorom da se samo družu. Plan je bio da se organizacija preorganizuje poput "Šin Fejna" – da se organizuju atentati, ali se čekalo da se stvore pogodni uslovi – napad na SRJ. Bili su obaveštavani o borbama na

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Kosovu. Na sastanku 27. 4. 1999. godine su predložili terorističke akcije u cilju izazivanja žrtava, morali su da čekaju odobrenje, ali su srećom uhapšeni 1. 5. 1999. godine. Dritan Meća nije skrivao svoje radikalne stavove, imao je česte kontakte sa važnim čelnicima OVK sa Kosova, prenosio je kazivanja, a pozdravljao se sa "vidimo se na slobodnom Kosovu". Prilikom slušanja stranih radio stanica za vreme bombardovanja (Radio Slobodna Evropa) gestikulirao je ushićeno kada bi čuo šta je sve pogođeno, sastajali se u sobi, kao, laički komentarisali. Svi su intimno želeli da napadi uspeju, imali su neprikrivene stavove, razgovarali su, što se i videlo u njihovim izjavama na RTS-u, skupljali su pomoć, planirali terorističke akcije. Dritan Meća je dovoljno rekao u emisiji RTS-a, iako je na glavnom pretresu sve negirao. U sobi Valentine Petrović pretres je izvršen apsolutno po ZKP-u, sve je pronađeno (bombe, amblemi, sveska). Škodran Derguti nije ni malo naivan, već je bio svestan svih akcija i planova, 1998. godine je pričao o stricu koji je bio na slobodnoj teritoriji. Abdulahu Isam negira sve navode optužnice, ali ne spori da se nalazio sa ostalima. Neistinite su tvrdnje da su u vreme ispitivanja bili u kontaktu sa policijom, nesumnjiva je verodostojnost u pretkrivničnom postupku. Na osnovu emisije RTS-a dokazano je da su oni spontano izlagali uz cigarete i piće, iz čega proizlazi njihova prava priroda. Ne postoji ni jedna olakšavajuća okolnost niti njihova neuračunljivost. Tužilac smatra da je sve dokazano, da su svi učinili krivično delo iz čl. 136 st.1 i 2, u vezi sa čl.125, kaznjivo po članu 139 st.1 i 2 KZJ.

U vezi sa drugim delom optužnice gde se Petrit Beriša tereti da je učinio krivično delo iz čl.125, kaznjivo po čl. 139. st.1. i 2. KZJ, dokazano je da je on boravio na Kosovu, što je detaljno opisao pred kamerama RTS-a, ali ima i drugih dokaza, o čemu je pričao sa Dritanom Mećom prilikom njihovih susreta o tome što je čuo od OVK iz sela, da je u kući njegove tetke bila bolnica OVK. Iz iskaza Saiti Valtona vidi se da je Petrit njemu pričao kako je pristupio OVK i učestvovao u akcijama u kojima su poginula dva policajca a više njih je povređeno.

Okolnosti pod kojima su učinili krivično delo i njihova težina zahteva kaznu od najmanje 10 godina zatvora. Optuženi su svi relativno mladi, neosuđivani, studenti, i sami žrtve politike sa Kosova, koja je na žalost podržavana od strane zapada. To je klasičan primer kako mladi ljudi podležu terorizmu, oni jesu mladi, ali ne i nezreli, baš zato što su obrazovani. Oni nisu bili ugroženi, ali su ushićeno podržavali bombardovanje u sred Beograda, što je otežavajuća okolnost. Svi optuženi treba da budu osuđeni za terorizam, kako bi se ublažio bol rodbine i kolega, i trebalo bi ih najstrože kazniti po zakonu. Tužilac traži da se optuženi proglase krivima.

Advokati odbrane Ivan Janković, Rajko Danilović, Husni Bitići, Radomir Pešić, Đorđe Đurišić i Bojan Resavac su u svojim završnim rečima izjavili:

Montirani procesi

Svi advokati traže oslobađajuću presudu jer ni jednim dokazom nije utvrđeno da je počinjeno krivično delo koje im se stavlja na teret.

Advokat Bojan Resavac, branilac Zefa Paljuce, zlatara iz Beograda kome se sudi u odsustvu:

Zef Paljuca, zlatar iz Beograda, od oktobra 1998. godine je van Beograda, tako da nije mogao da učestvuje u planiranju akcija (fotokopija pasoša); nije mogao da izvrši prve dve radnje za koje je optužen jer se sa Petritom Berišom nije poznao do avgusta 1998. Ni jednim dokazom nije utvrđeno da je teroristička organizacija postojala, nije utvrđeno da su oni sakupljali prilog za finansiranje OVK. Posto je svedok Salko Vujić izjavio da Zef Paljuca nije bio u svojoj radnji devet meseci, zaključuje se da je neko drugi ostavio plastični eksploziv u njegovoj radnji, jer je bio sakriven na mestu koje bi se lako otkrilo, niti je mogao da učestvuje u organizovanju akcija jer je napustio zemlju, niti je imao razloga da bilo šta drži u svom stanu, jer nije bio tu. Korišćenje emisije RTS-a, gde se spominje “zlatar iz Beograda”, kao dokazni materijal je ozbiljan presedan u pravosuđu i trebalo bi da bude izdvojen iz spisa jer su izjave date policiji, i to nije bio dobrovoljan intervju. Njih je dovela policija u prostoriju u kojoj je snimana emisija, izgovorili su tekst koji im je dala policija, emisija je snimana bez njihove saglasnosti i nisu prethodno bili upoznati sa svrhom snimanja emisije.

Advokat Ivan Janković, branilac Petrita Beriše:

Izjavio je da govori iz uverenja da su optuženi nevinini, da je policijski postupak montiran i da na glavnom pretresu nije dokazano da su oni izvršili krivična dela. Posebne okolnosti vođenja postupka su bile ne samo ratno stanje, već i to da su oni odmah posle hapšenja bili prikazani na televiziji. Priznanja data tom prilikom su neistinita i iznuđena. U isto vreme je bilo uhapšeno 15 studenata albanske nacionalnosti koji su za to vreme bili u Beogradu, i tokom dugotrajnog istražnog postupka neki su bili pušteni, a neki su postali svedoci (Saiti Valton). U spisima se takođe nalaze izjave braće Bljakaj koji su na drugom suđenju proglašeni nevinim. Razlog za montiranje procesa je bio taj da se stekne utisak u javnosti kako policija dobro štiti građane. Ubijeni policajac je samo simbol za desetine užasnih smrti, gde pravi krivci nisu nikada pronađeni, a umesto njih su hapšeni beznačajni Albanci zatečeni na mestu ili u okolini događaja. Bes zbog poraza (Kosovo, bombardovanje) se iskaljuje na slabijem, jer je pravi počinilac ili daleko, ili jako moćan. Okrivljeni su pogrešno odabrani, jer su oni pripadnici ugrožene vrste – “lojalni Albanci”, koja će izumreti ako se proglase krivima. Oni su mislili da nemaju čega da se boje, jer su znali da su “lojalni građani”. Naveden je tekst iz lista “Politika” od 31.8.1999. godine, gde se kaže da policija i sud zajedno rade, što je protivno svim principima jer bi oni morali da su

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

nezavisni jedni od drugih. Nije na sudu da rešava ono što je policija započela, već da spreči montiranje procesa. Snimak emisije RTS-a ne može da ima status dokaza i na njemu ne može da se zasniva presuda. Osvrćući se na izjavu tužioca da se to što je Petrit Beriša izjavio slaže sa 4 grupe dokaza, izjavio je da to nisu dobri dokazi – činjenica je da su neke izjave Petrita Beriše bile tačne (u vezi sa borbama na Kosovu), ali to i nije bila tajna, jer je “Politika” pisala o tome; priznanja su opasna, jer mogu biti iznuđena ili natačna. Iz obdukcionog zapisa na ime Srđana Perovića vidi se da ono što je Petrit Beriša rekao nije tačno, tj. da nije tačno da je tom policajcu bio odsečen polni organ. Ako to nije bilo tačno, šta jeste? Ne postoji dokaz iz koga se vidi da je Petrit Beriša ubio dva policajca i da je učestvovao u borbama.

Dokazi u prilog Petrita Beriše – njegove izjave date pred sudom, iz kojih se videla iskrenost i verodostojnost, kao i to da se podudaraju sa drugim dokazima; on jeste boravio u Peći, ali nije ga napuštao i nije učestvovao u borbama, i tu izjavu potvrđuju i ostali svedoci; Beriša se lepo vidi na fotografiji sa svadbe u Peći 5.7.1998. godine; za vreme borbi na Kosovu, njemu je bez problema izdat pasoš 21.1.1999. godine u Peći, a u tom periodu je pristup Albanaca organima vlasti bio ograničen, sto zbog straha, sto zbog toga što to Albanci nisu hteli, a on bez problema dobija pasoš; iz indeksa se vidi da je on 25.5.1998, 25.9.1998. i 24.12.1998. godine položio teške ispite, tako da je malo verovatno da je on istovremeno ubijao i učio.

Prvi deo optužnice: da je Petrit poznavao Zefa Paljucu tvrdi samo tužilac i Petritova izjava pred kamerama RTS-a; bombe, amblemi UČK i sveska sa spiskovima pronađeni u stanu Dragoslave Aleksić, ukazuju da su dokazi podmetnuti, jer je ključ od tog stana bio u posedu policije 2-3 sata, dok u stanu nije bilo nikoga; plava sveska sa spiskovima je podmetnuta jer je ime Petrit Beriša u njoj na dva mesta napisano drugačijom hemijskom olovkom od ostatka sveske, i za razliku od ostalih imena koja su napisana albanskim pravopisom, njegovo ime je napisano srpskim (S sa kvačicom umesto alb. Sh). Zbog navedenih dokaza, branilac zahteva oslobađajuću presudu.

Petrit Beriša nije imo šta da doda, prihvata u potpunosti reči odbrane, jer “želi samo da se sazna istina o svemu ovome”.

Advokat Đorđe Đurišić, branilac Dritona Beriše:

Pridružuje se prethodnim izjavama branilaca, da Driton Beriša nije kriv, da ne postoji ni jedan dokaz u korist optužnice, i da samo priznanja optuženih nisu dovoljna; izjave koje su date pred kamerama RTS-a nisu bile po ZKP-u jer optuženima nije rečeno kome ih daju.

Za drugi deo optužnice ne postoji ni jedan dokaz da je Driton Beriša imao zadatak da osmatra i pribavlja obaveštenja i branilac postavlja pitanje

Montirani procesi

gde se nalaze skice i planovi iz optužnice; kako da Dragoslava Aleksić dva dane pre pronalaženja bombi u svojoj vazi nije iste videla, iako je detaljno brisala prašinu sa nje zbog svojih unuka koji se igraju sa njom. Svedok Ljubica Arsić je promenila svoj iskaz u korist optužnice posle vraćanja sa pauze, da se nije vratila, bio bi stari iskaz; zašto nije prikazan video zapis pretresa stana i vaza u kojoj su pronađene bombe. Branilac je izjavio da on ne verava Sud da je njegov klijent nevin, već da je na sudu da dokaže krivicu, jer na tome počiva zakonodavstvo. Postavlja se pitanje da nije Driton Beriša dao samooptužujući iskaz pod prinudom. Sud ne može da odbaci tu sumnju; zašto mu niko nije rekao da ne mora da optuži rođenog brata i da moraju da se prihvate dokazi, da je on sve negirao pred sudom. Po izjavi Saiti Valtona datoj 15.7.1999. godine, on ne zna da je postojala ikakva grupa, niti da su oni prikupljali ikakva sredstva.

Zbog svega gore navedenog, branilac traži da se Driton Beriša oslobodi usled nedostatka dokaza, po čl. 350. ZKP-a.

Driton Beriša se složio sa rečima svog advokata i izjavio da je došao u Beograd samo da bi učio, da nije mogao da utiče na situaciju na Kosovu, a da samo fakultet zavisi od njega. Verovao je da neće doći do bombardovanja i da će imati ispit 26.3.1999. godine. Nikada nije podržavao bombardovanje, svi su oni nevin, a krivi su jedino zato što su bili na tom mestu. Nikada nije bio slep od nacionalizma, da je mrzeo srpski narod nikada ne bi došao da studira u Beogradu; nije tačno da nije priznavao SRJ i kada je saznao da ga je uhapsila Državna bezbednost, "bio je srećan, jer je znao da je u sigurnim rukama jer nije kriv". Njemu najteže pada napad na njegovu čast – nije hteo nikoga da ugrozi, verovao je u ovu državu, policajcima je rekao da on nije zver, da je došao samo da studira i da mu je ostao još samo 1 semestar do završetka, da je ostao u Beogradu zbog toga jer nije hteo ponovo da se prebacuje na drugi fakultet a ne da ubija, jer se nikada nije ni tukao. Najviše ga pogađa što ga prikazuju kao zver, "na Kosovu je bio u sukobu sa zemljacima, jer studira u Beogradu, a ovde je najveća zver".

Advokat Zoran Pešić, branilac Dritana Meće:

Pridružuje se prethodnim izjavama branilaca, jer ni jedan dokaz ne ukazuje da je Dritan Meća pristupio terorističkoj grupi. Ponovo je postavio pitanje zašto kasete sa snimkom emisije RTS-a nije izdvojena iz spisa jer nije pravi dokaz. Drugi dokaz je iskaz Valtona Saitija da su slušali strane radio stanice za vreme bombardovanja, što je branilac prokomentarisao da je normalno što su slušali strane radio stanice, kada drugi izvor nije postojao.

Dritan Meća prihvata odbranu svog branioca, i izjavljuje da je optužnica montirana od strane policije, "jer da je 5% napisanog stvarno istina, ja sada

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

ne bi bio živ”. Sa Durahom Zuratijem se nikada nije privatno čuo, osim jednom kada njegov cimer nije bio u sobi pa se on javio na telefon. Izjavio je da nikada ni pištolj nije držao u ruci.

Advokat Husni Bitići, branilac Škodrana Dergutija i Isama Abdulahua:

Pridružuje se prethodnim izjavama branilaca da je po sredi montiran proces i da nevini ljudi već više od godinu dana leže u zatvoru. Žali što ovaj sud nije našao za potrebno da pokaže vazuu iz koje su izvađene bombe, jer da je pokazana, to bi razgoltilo optužnicu jer je nemoguće da bombe stanu u tu vazuu, posebno ne da se rukom izvlače iz nje, kako je rečeno da su pronađene. Zašto vaza nije doneta ako je krunski dokaz pronađen u njoj. Kaže da su izjave potpisane sa pretresa stana farsa jer svedoci navode različita mesta gde je vaza stajala i odakle su izvađene bombe. Škodran Derguti i Valentina Petrović se hapse oko 11h na ulici, oduzimaju im se ključevi od stana, u policiji su ispitivali Valentinu kada joj se vraća tetka sa posla i na kom spratu živi. Kada su bombe pronađene nisu mu bili uzeti otisci prstiju, iako je on to zahtevao, nikada nije dokazano čije su bombe. Odbijeno je da se izdvoji iz spisa da su Saiti Valton i Bujar navedeni kao članovi organizacije, iako se Valton pojavio kao svedok, a Bujar oslobođen u drugom procesu; nije izvršeno grafološko veštačenje albanskog pisma i rukopisa Petrira Beriše. Branilac se čudi tužiocu odakle mu hrabrosti da optuži Škodrana Dergutija i Isama Abdulahua, jer oni nikada nisu priznali krivicu, a ceo slučaj se bazira na pretpostavkama i konstrukcijama, kada je vlastima potrebna teroristička organizacija, ona je isfabrikovana. Iskaz Valtona Saitija ne optužuje nikoga jer svi u ovoj zemlji komentarišu dnevnu politiku. Branilac je istakao da je ceo slučaj prikazan na sraman način prema svim Albancima i da ih više nema u Beogradu, ako je to bio cilj.

Dokaza na ovom suđenju nije bilo, njegovi klijenti nikada nisu priznali krivicu i dodao je da “sud ne treba da sudi po potrebi već po zakonu”.

Advokat Rajko Danilović, branilac Škodrana Dergutija i Isama Abdulahua:

Pridružuje se prethodnim izjavama branilaca i smatrajući da primenom čl. 350. st.2. ZKP-a optužnica nije dokazana, traži oslobađajuću presudu. Nije dokazano da su optuženi članovi terorističke grupe kao ni postojanje te grupe, kao ni transformacija te grupe u OVK. “Cilj svega je bio da se Beogradski univerzitet očisti od etničkih Albanaca, da se oni zastraše u Beogradu i van njega, i propagandno prikazivanje da su etnički Albanci sa Kosova po etničkom principu spremni da počine ova dela”. Nema dokaza da su optuženi davali i prikupljali prilog za OVK, kao ni eksplozivna sredstva i propagandni materijal – sve je gola tvrdnja iz optužnice. U vezi sa

Montirani procesi

pretresom i sa ključem od stana – bilo je dovoljno vremena da se podmetnu dokazi – da su dokazi pravi, ne bi bilo problema u dokazivanju, a sada ih ima. U vezi sa plavom sveskom – ona je najverovatnije zaplenjena na Kosovu, jer se u njoj ne nalazi rukopis optuženih, boja mastila je druge boje, a u ovom slučaju je dobro došla kao dokaz. Protiv Isama Abdulahua ne postoje nikakvi dokazi. “Bio je zverski tučen, ali organizatori krivičnog postupka nisu našli osobu za saradnju – odbija da se samooptuži, prećeno mu je ubistvom, ali nije priznao krivicu”. Branilac je istakao da snimak TV emisije nije napravljen po slobodnoj volji već po nalogu policije, putem pritisaka i navođenja. Ako se presuda bude zasnivala na TV emisiji, bio bi to presedan. Ovo je jedan vrlo štetan proces gde su pogrešni ljudi optuženi za teške stvari, a pravi krivci pregovaraju. “Ako mi ne sudimo pošteno i po zakonu, ne možemo očekivati da se i Srbima na Kosovu sudi po zakonu. Ovo je montiran proces sa političkim ciljevima.”

Škodran Derguti prihvata odbranu svojih branilaca, kaže da nije kriv, da se nikada nije bavio sličnim stvarima, da je došao u Beograd da studira, da živi, da se zaljubio u Srkinju koju i dalje voli i koju želi da oženi. Nikada nikog nije mrzeo, “potpuno sam nevin pred Bogom i pred ljudima i verujem u Sud”.

Isam Abdulahu prihvata odbranu svojih branilaca, i kaže da ni jednom nije čuo svoje ime za proteklih 8 meseci koliko traje glavni pretres, i da ga za optužnicu vezuje samo jedan susret u studentskom domu.

Tužilac Veselin Mrdak je izjavio da su advokati bolji tužiocima od njega, jer žele da tuže DB za montiranje procesa, kao i njega. Država stoji iza njega i sve je rađeno po zakonu, i imajući u vidu vreme u kome smo živeli, ne oseća se krivim za montiranje procesa.

Presuda će biti doneta u ponedeljak, 10. jula 2000. godine u 13 časova.

Šest Albanaca osuđeno na 46,5 godina zatvora

(10. jul 2000.): Na današnjem, poslednjem danu sudskog procesa protiv grupe albanskih studenata Beogradskog univerziteta, Sudsko veće je objavilo presudu. Predsednik veća, sudija Dragiša Slijepčević saopštio je presudu pred prisutnima u sudnici: optuženima, javnim tužiocem, braniocima, i ostalim prisutnima, kojom se proglašavaju krivim i osuđuju na dugogodišnje kazne zatvorom, i to:

Zef Paljuca, kome se sudi u odsustvu, osuđen je na **8 godina zatvora**.

Petrir Beriša osuđen je na **12 godina zatvora**.

Driton Beriša osuđen je na **6 godina zatvora**.

Dritan Meća osuđen je na **7 godina zatvora**.

Škodran Derguti osuđen je na **7 godina zatvora**.

Isam Abdulahu osuđen je na **6,5 godina zatvora**.

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

Томас
27.12.2000
07.01.2001
12.01.2001
У ИМЕ НАРОДА

К.бр.338/99

ОКРУЖНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судије Драгише Слијепчевића као председника већа, судије Рада Мићуновића као члана већа и судија поботника Кисић Ланила, Вучић Драгосија и Мухарема Кастратија, као чланова већа, са записничарем Биљаном Којић, у кривичном предмету против окр.ЗЕФА ПАЉУЦЕ, ПЕТРИТ БЕРИШЕ, ДРИТОН БЕРИША, ДРИТОН МЕЋЕ, ШКОДРАН ДЕРГУТИЈА и АБДУЛАХУ ИСАМА због кривичног дела удруживање ради непријатељске делатности из чл.136 КЗ СРЈ и то ЗЕФ ПАЉУЦА и ПЕТРИТ БЕРИША из ст.1, а ДРИТОН БЕРИША, ДРИТОН МЕЋА, ШКОДРАН ДЕРГУТИ и АБДУЛАХУ ИСАМ из ст.2, све у вези са чл.125 и 126 КЗ СРЈ кажњиво по чл.139 ст.2 КЗ СРЈ и окр.ПЕТРИТ БЕРИШЕ због кривичног дела тероризам из чл.125 КЗ СРЈ у вези са чл.139 ст.1 КЗ СРЈ по оптужници ОЈТ, Кт.бр.282/99 која је прецизирана на главном претресу у присуству заступника јавне тужбе, свих окривљених осим окр.ЗЕФ ПАЉУЦЕ и бранилаца окр.адв.Бојана Ресавца, Ивана Јанковића, Ђорђа Ђуришића, Радомира Пешаћа, Рајка Даниловића и Хусније Бићића, донео је дана 6.7.2000 године, а 10.7.2000 године и јавно објавио следећу,

П Р Е С У Д У

Окр.ЗЕФ ПАЉУЦА од оца Томе, рођен 22.3.1960 године у Призрену, са станом у Београду, ул.Курсулина бр.11, Албанац, златар, породичан, осуђиван 1985 године због кривичног дела из чл.172 ст.1 у вези чл.156 ст.1 КЗ РС на казну затвора у трајању од 8(осам)месеци, налази се у бекству,

Окр.ПЕТРИТ БЕРИША од оца Хисана и мајке Мизаџете рођене Арлати рођен 13.9.1970 године у Пећи са станом у Пећи ул.Павла Павићевића бр.8, Албанац, држављанин СРЈ, апсолвент Ветеринарског факултета у Београду, нежењен, без деце, има завршену гимназију, војску служио у Требнју 1990/1991 годину, води се у ЗБ у Пећи, без имовине, издржавају га родитељи, неосуђиван, не води се поступак за друго кривично дело,

Окр.ДРИТОН БЕРИША од оца Хисана и мајке Мизаџете рођене Арлати рођен 23.1.1973 године у Пећи са станом у Пећи ул.Павла Павићевића бр.8, Албанац, држављанин СРЈ, студент, нежењен, без деце, има завршену гимназију, војску није служио, води се у ЗБ у Пећи, без имовине, издржавају га родитељи, неосуђиван, не води се поступак за друго кривично дело,

Montirani procesi

Predsednik Sudskog veća, koji se tokom celog sudskog procesa ponašao dosta arogantno prema braniocima i često nepotrebno prekidao suđenje, tokom čitanja optužnice je mucao, izgledao prilično nesiguran i stalno su mu se sušile usne, što dokazuje njegovu “nečistu savest” i “donošenje odluke prema političkoj direktivi, a ne na osnovu iznošenih dokaza”.

U obrazloženju presude, sudija Dragiša Slijepčević je izjavio da su kazne različite, i da je najmanja kazna izrečena Dritonu Beriši “jer je on bio taj koji je pomogao sudu, dajući najviše podataka”. Za Zefa Paljucu je rekao da je čuo da on sakuplja novac, a za ostale, uključujući i rođenog brata, dao je podatke o tome šta su, gde i kada radili. Za televizijski zapis emisije RTS-a “Aktuelnosti”, sudija Slijepčević je rekao da je snimak napravila televizija, a ne policija, i da “ne znamo šta je radila policija...” Imajući u vidu mladost okrivljenih i činjenicu da ranije nisu bili osuđivani, dobili su blaže kazne. Osuđeni su ne iz razloga odmazde, već da bi se izvršila funkcija kazne”.

Međutim, kao što se zna, Driton Beriša je tokom pretresa pred sudskim većem odbacio kategorički svoje izjave date pred istražnim i policijskim organima nazvavši ih “iznuđenim pod pretnjom fizičke likvidacije od strane policije i čitanjem gotovog teksta pred televizijskim kamerama”.

Svi osuđeni izricanje kazni su dočekali bez posebnog uznemirenja, “raspoloženi” i podignute glave uz neki ironičan osmeh, pošto se nisu osećali krivim. Naročito Petrit Beriša, koji se tokom obrazlaganja presude od strane sudije Slijepčevića sve vreme ironično smejao, zbog čega ga je jedan od stražara upozorio...

Branioци optuženih ovaj sudski proces nazvali su “političkim i montiranim” od strane političke policije i tu ocenu su izneli i u svojim završnim rečima. Advokat Ivan Janković za današnje kazne je rekao da su “apsurdne, jer se ne zasnivaju na iznetim dokazima po kojima bi trebalo da se donese presuda, već na izjavama datim pred policijskim organima i pod fizičkim i psihičkim pritiskom”.

A advokat Husni Bitići izjavio je za list “Zeri”: “Na žalost još jednom se potvrdilo da za srpske sudove ne vrede dokazi kada je reč o Albancima. Ja i moje kolege smo ubeđeni da je ovaj sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu montiran od strane policije i za glavni cilj je imao zastrašivanje stanovništva Beograda navodnom opasnošću koja im pretila od “albanskih terorista”, opravdanje “efikanosti policije koja vodi računa o zaštiti stanovništva” kao i zastrašivanje Albanaca u Beogradu i Srbiji i etničko čišćenje ovog grada od Albanaca, što je i ostvareno”. Advokat Bitići kaže da su tokom ispitivanja, kako optuženi tako i branioци, kategorički odbacili navode optužnice kao neosnovane, pošto su kao glavni dokaz uzete

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

njihove izjave pred policijskim organima i film snimljen od strane inspektora policije i zatim prikazan u emisiji "Aktuelnosti" Televizije Srbije, gde su optuženi pročitali pred kamerama tekstove koje im je pripremila policija, ne znajući o čemu je reč. Advokat Bitići se, međutim, nada da će Vrhovni sud Srbije, kome će izjaviti žalbu, uzeti u obzir argumente i ukinuti ovu presudu, a osuđene osloboditi daljeg izdžavanja kazne.

Sud kasni u dostavi presude

(7. decembar 2000.): Okrivljenima sud još nije dostavio presude iako je od izricanja kazni prošlo više od pet meseci, zbog čega njihovi branioci nisu u mogućnosti da izjave žalbe. U vezi sa ovim, časopis "Vreme" iz Beograda objavio je tekst sa nadnaslovom "*Albanci i sud*" i naslovom "**Nemoćna gorčina**":

Kako je moguće da sud ne ispuni svoju obavezu i da građanima, albanskim studentima iz Beograda, uskrati elementarno pravo – pravo na pravdu

Prošlog maja, za vreme ratnog stanja, zahvaljujući emisiji "Aktuelnosti" RTS-a javnost je saznala da su efikasnom policijskom akcijom raskrinkani i uhapšeni teroristi iz grupe "Škumbimi" (reka u Albaniji) koja je delovala u okviru "Narodnog pokreta Kosova", čije je oružano krilo činila UČK. "Terorističko-diverzantsku" grupu činili su studenti Beogradskog univerziteta, kosovski Albanci, braća Petrit i Driton Beriša, Dritan Meća, Škodran Derguti i Abdulah Isam i vlasnik zlatarske radnje u Knez Mihailovoj, Zef Paljuca. Da organi bezbednosti nisu na vreme osujetili namere "studenata-terorista", kako je istaknuto u optužnici i pomenutoj televizijskoj emisiji, u vazduh bi verovatno odleteli Glavna pošta, civilno-atomsko sklonište, Policijska akademija, uz mnoge civilne žrtve, uključujući i publiku i učesnike svakodnevnih koncerata na Trgu republike. Beograđani su mogli da odahnu a policija da trijumfuje nad uspehom. Kratko pre nego što je sud izrekao presudu u julu ove godine, više od godinu dana nakon hapšenja, albanskim studentima presudio je tadašnji ministar za unutrašnje poslova Vlajko Stojiljković, koji je policijsku akciju istakao kao primer dobrog policijskog rada na zaštiti Beograđana od terorizma u vreme NATO bombardovanja. Svi članovi inkriminisane grupe, osim Paljuce koji se iselio iz zemlje na samom početku intervencije NATO-a, nalaze se već više od godinu i po dana u samicama Centralnog zatvora u Beogradu. Sudija Okružnog suda u Beogradu Dragiša Slijepčević osudio je šestoricu (Paljuci je suđeno u odsustvu) za teško krivično delo terorizma, delo za koje se u najvećem broju slučajeva sudilo albanskim zatvorenicima u Srbiji. Najdrastičnija kazna od 12 godina zatvora dosuđena je Petritu Beriši, za kvalifikovano delo terorizma zato što je kao navodni pripadnik UČK u julu i avgustu 1998. godine učestvovao u

Montirani procesi

akcijama protiv srpske policije na Kosovu. Prema navodima optužbe, u tim akcijama ubijeno je više pripadnika policije. Beriši se pripisuje odgovornost za otmicu, zversko mučenje i ubistvo policijskog kapetana Srđana Perovića, koji je stradao kod sela Lođa u okolini Peći u leto 1998. godine. Kao glavni dokaz za ovako teške optužbe poslužila je upravo emisija “Aktuelnosti” u kojoj su braća Beriša i Driton Meća pred kamerama priznali da su planirali inkriminisana dela. Petrit Beriša priznao je da je učestvovao u gnusnom zločinu nad policajcem Srđanom Perovićem. Ono što tada javnosti nije bilo poznato, a kako se čulo na Sudu, ni samom novinaru Vladimiru Nikoliću, jeste da okrivljeni nisu davali izjave dobrovoljno, već u prisustvu policajaca u civilu koji su se starali da “priznanje” Albanaca teče glatko i bez mnogo zamuckivanja. Ni javnosti ni novinaru Nikoliću nije bila poznata činjenica da su petorica Albanaca prethodno bili u policijskom pritvoru tokom koga su im priznanja iznuđena batinama i torturom. Međutim, tokom suđenja sudiji Slijepčeviću ove činjenice su postale poznate, ali se on odlučio da uvaži kao jedini relevantan dokaz iskaze optuženih koje su oni dali za vreme policijskog pritvora, dakle u prekrivičnom postupku, dok su bili izloženi psihičkom i fizičkom maltretiranju, i tokom kog nisu imali kontakt sa advokatima. Petrit Beriša ispričao je na suđenju da su ih policajci izveli u jednom trenutku i pred streljački vod i da su im otvoreno pretili da će ih likvidirati zbog toga što su “šiptarski teroristi”. Prema tvrdnjama branioca Petrita Beriše, advokata Ivana Jankovića, reč je o klasičnom montiranom procesu, a studenti su žrtve frustracije ondašnjeg režima zbog nemoći da se obračunaju sa pravim počiniocima i NATO avijacijom. “Policiji je bilo važno da dokaže da uspešno radi na ambicioznim projektima razotkrivanja neprijatelja. U vreme ratnog stanja nisu mogli da se obračunaju sa neprijateljem koji je ili bio isuviše visoko ili daleko, kao što su oni kosovski Albanci koji su zaista primenjivali nasilne metode. Tu nemoć i frustraciju platili su albanski studenti u Beogradu”, kaže Janković za “Vreme”. “Petrit jeste u leto 1998. bio kod kuće u Peći na letnjem raspustu. Ali, mi smo doveli svedoke koji su potvrdili da se nije udaljivao iz Peći. Čak je po povratku položio težak ispit i dobio devetku, što bi bilo čudno za nekog ko je išao po šumama i dobijao vojničku obuku”, kaže Janković. No tu se zona sumraka za studente ne završava. Iako je prošlo pet meseci od izricanja presude, sudija Slijepčević se nije potrudio da izradi pismeni otpričanje presude, što je dužan po zakonu da učini u roku od osam, odnosno petnaest dana u naročito komplikovanim slučajevima. To praktično znači da optuženi ostaju u samici ali i da branioci nemaju prava da ulože žalbu drugostepenom sudu, u ovom slučaju Vrhovnom sudu Srbije. Branioci optuženih uporno se obraćaju sudiji, ali sudija i dalje odbija da postupi po zakonu. “Dešava se da se ovaj rok prekorači i nekoliko nedelja”, kaže advokat Janković, “ali ovo je jedno od najbezobzirnijih prekoračenja za koje ja znam”. Drastičniji primer je prekoračenje roka u slučaju takozvane

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

“Uroševačke grupe” kojoj je suđeno u Prizrenu početkom februara 1999. Neki od petnaestak Albanaca iz Uroševca osuđeni su tada na kazne zatvora od 15 godina, ali su na pismeni otpisak presude čekali bezmalo dve godine. Njima je sudio Pavle Vukašinić, koji je sudio i grupi “Pauk”, a kasnije je postao i član SIK-a i Vrhovnog suda Srbije. “Optuženi Albanci iz Uroševca bili su tada osuđeni za delo koje je učinjeno kada su se oni već nalazili u pritvoru”, kaže za “Vreme” advokat Dragoljub Todorović, koga beogradska nevladina organizacija Fond za humanitarno pravo često angažuje da brani kosovske Albance u političkim procesima. Advokat Janković kaže da se prilikom posete Beriši uverio da su njegovo zdravstveno stanje i raspoloženje začuđujuće dobri, s obzirom na uslove i neizvesnost u kojoj živi. Petrit Beriša, inače apsolvant Veterinarskog fakulteta, nada se da će u zatvoru uspeti da položi poslednji ispit koji mu je ostao. Njegov profesor je voljan da ga ispita u zatvoru, ali i za to je potrebna odluka sudije Slijepčevića. “Ovih pet studenata su pripadnici jedne ugrožene vrste, Albanaca lojalnih Srbiji, koji su planirali da nastave život u Beogradu”, dodaje advokat Janković. “Zbog ovakvog ponašanja suda i sudije Slijepčevića, ta vrsta je iz ugroženih na putu da postane izumrla.”

(Duška Anastasijević)

Šta kaže advokat Rajko Danilović u žalbi Vrhovnom sudu Srbije

(9. januar 2001.): Presuda ovoj grupi studenata na kraju je stigla i njima i advokatima, 25. decembra 2000. godine, posle pet i po meseci od izricanja kazni, i sadrži 65 gusto kucanih stranica pisaćom mašinom. Nakon primanja presude, advokati optuženih su izjavili žalbe u predviđenom roku Vrhovnom sudu Srbije. Ovde dajem delove žalbe advokata Škodrana Dergutija i Isama Abdulahua, dr Rajka Danilovića, koji na početku žalbe od 9 stranica, kaže:

Podnoseći ovu žalbu predlažem da Vrhovni sud Srbije napadnutu presudu UKINE i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje ali pred izmenjenim većem ili da PREINAČI tako što će optužene ŠKODRANA DERGUTIJA I ISAMA ABDULAHUA oslobodi od optužbe. Takođe predlaže da Vrhovni sud Srbije, postupajući u smislu čl. 384. st. 2 ZKP, **ukine prtvor prema ovoj dvojici optuženih...**

U obrazloženju svoje žalbe advokat Danilović navodi:

(1) Izreka presude je nerazumljiva jer predstavlja montažu i konstrukciju navodnog stvaranja grupe radi vršenja krivičnih dela terorizma iz čl. 125. KZJ i diverzije iz čl. 126. KZJ, jer se iz daljeg opisa radnji vidi da nije izvršena ni jedna konkretna radnja koje su pobrojane u opisu bića krivičnog dela iz

Montirani procesi

čl. 125. i krivičnog dela iz čl. 126. KZJ. Prema izreci presude sve je ostalo u navodnom organizovanju i planiranju, dakle, u navodnom projektovanju pojedinih radnji bez ijedne realizovane pobrojane radnje.

Razlozi koji se navode u presudi su protivurečni ili sami sebi ili izreci presude. Takođe, izvesni razlozi su potpuno nejasni ili u znatnoj meri protivurečni...

(2) Optužnica i ceo krivični postupak predstavljaju čistu konstrukciju i montažu čija je svrha da se sa Beogradskog univerziteta uklone studenti etnički Albanci sa Kosova. Ovu akciju je pokrenula, planirala i vodila služba koja se zove Resor državne bezbednosti. Ovo etničko čišćenje Beogradskog univerziteta nije bilo moguće bez pokretanja ovog krivičnog postupka i još nekih sličnih.

Očigledno se radilo o bezbednosnoj policijskoj proceni, koja je motivisana pogrešnom političkom konfrontacijom sa etničkim Albancima sa Kosova, da studente albanske nacionalnosti sa Kosova treba ukloniti sa Beogradskog univerziteta. Takva politička procena i takav cilj je politički štetan i pogrešan, što su potvrdili međunarodni i unutrašnji politički događaji: vojna intervencija Alijanse na Kosovu i u SRJ, kao i debakl politike kojom su se rukovodili organizatori ovih krivičnih postupaka koji je doživljen na izvorima u SRJ i Srbiji krajem 2000. godine.

Ovde se očigledno radi o pogrešnoj upotrebi političke policije (Resor državne bezbednosti), tužilaštva i suda. Zbog pogrešne političke prakse policije, prakse koja je motivisana rđavom, poraženom i štetnom politikom tadašnjeg režima, tužilaštvo i sud su dovedeni u jednu krajnje ponižavajuću i neprirodnu poziciju: ili da prihvate ovu konstrukciju i "igru" političke policije i da na temelju tako montiranog procesa odigraju ulogu koju je ova služba tim organima nametnula: izmišljanje neprijateljskih organizacija, navodno pripremanje terorističkih akcija i diverzija, postojanje navodnih dogovora, sastanaka, planova i sličnog među optuženima koji su povezani, grubo podmetanje materijalnih dokaza kao na primer u stanu Dragoslave Aleksić, ili davanje drugog smisla i značenja materijalnim dokazima pronađenim na primer u stanu i radnji Zefa Paljuce, pretvaranje slučajnih susreta i razgovora u političke i urotničke sastanke i slično, ili da sud odbaci takve dokaze i ne prihvati ulogu koju su mu nametnuli tužilaštvo i politička policija.

Takav politički proces, jer je ovaj proces par excellence politički...štete funkciji i izuzetno značajnoj ulozi koju imaju tužilaštvo i sud u ostvarivanju zaštite građanskih prava i sloboda.

Na žalost, tužilaštvo i prvostepeni sud su prihvatili ovu ulogu, pristali su da budu organi koji se upotrebljavaju za političke ciljeve koji se ponašaju

Sudski proces protiv albanskih studenata u Beogradu

u direktnoj suprotnosti sa funkcijom ovih organa a to je zaštita građana, njegovih prava i sloboda....

Kao što smo istakli, sve je u optužnici, a time i u prvostepenoj presudi koja u potpunosti prihvata optužnicu, montaža i rekonstrukcija:

(3a) Nema dokaza da su optuženi Škodarn Derguti i Isam Abdulahu postali članovi grupe formirane radi vršenja krivičnih dela iz gorepomenutih članova. Zapravo, postojanje navedene grupe je čista montaža Resora državne bezbednosti, a tužilaštvo i prvostepeni sud to prihvataju ne dovodeći u sumnju i pitanje uopšte i postojanje takve grupe.

Obrana smatra da se osim iznetih samooptuživanja u pojedinim fazama pretkrivičnog i prenošenja tih iznudenih samooptuživanja u krivični postupak, nema dokaza o postojanju "ilegalne političke grupe" sa nazivom "Narodni pokret Kosova" (NPK). Potpuna je montaža tvrdnja o navodnoj "transformaciji" označene grupe u "ogranak" (ćeliju) terorističke OVK. Navodno formiranje najpre "ilegalne političke grupe" sa nazivom "Narodni pokret Kosova" plod je ili preterane revnosti Resora državne bezbednosti ili dokazivanje uspešnog rada te službe, ili je ova organizacija smišljena da se pomoću nje etnički očisti Beogradski univerzitet od studenata etničkih Albanaca sa Kosova, i, ujedno zastraše etnički Albanci sa Kosova koji žive u Beogradu i van njega u Srbiji. Time se postiže opšti politički naum da se etnički Albanci sa Kosova a priori prikažu kao etnički i politički nepouzdana i destruktivna populacija u Beogradu i Srbiju. Ne smeta tvorcima ove ilegalne organizacije i ovog krivičnog postupka ništa što Zefa Paljucu ne poznaju optuženi Škodran i Isam, što nisu bili ni u kakvim odnosima sa njime, što nisu prisustvovali nikakvim "sastancima" i slično...

(3b) Takođe je potpuna montaža da su navodno optuženi dobijali zadatke (kakve zadatke, što je banalni jezik i vokabular političke policije). A tek je besmislena iskonstruisana optužnica da su optuženi navodno "osmatrali" i "prikupljali podatke" o vojno'policijskim pokretima i objektima u Beogradu. Ovo je samo po sebi besmislica i stupidnost...Sve je to toliki nonsens da je bi samo po sebi bilo humoristično da nema ozbiljne i pogubne posledice na planu građanskih sloboda i prava optuženih...

(3d) U red besmislenih iskonstruisanih tvrdnji ulaze i navodne izrađene geografske karte (!), ili skice objekata u gradu koji treba da budu navodno napadnuti. Ovde je komentar takođe jednak već navedenom komentaru o ranije konstruisanim dokazima...

4. Nema dokaza, kako je već navedeno, da je optuženi Isam Abdulahu pristupio nekoj grupi (organizaciji). On Zefa Paljucu ne poznaje, a šta je bitno, ostale optužene uglavnom poznaje iz viđenja i površno...

Montirani procesi

Ovaj optuženi bio je podvrgnut torturi, koju je sam ocenio kao zversku, dok se nalazio u rukama inspektora RDB. Međutim, on nije hteo da sam sebe optužuje i da optužuje druge lažno pa je pristao da bude ponovo tučen, otrpeo je da mu se pretilo ubistvom, ali nije pristao da bude snimljen za potrebe propagande RTS-a. Na žalost, braća Beriša i Dritan Meća pristaju na takvu ulogu, pa se i ovaj dokaz zloupotrebljava u ovom krivičnom postupku.

Odbrana smatra da televizijski snimak koji je sačinjen po nalogu inspektora RDB, po njihovom scenariju, na način kako su zahtevali od braće Beriša i Dritana Meće, ne može da služi kao dokaz u krivičnom postupku. Nema dokaza da su snimanje vršili novinari, već ima razloga da se veruje da su to saradnici RDB. Ove izjave nisu date voljno, već su iznuđene od strane policije.

5. U ovom postupku pada u oči da nema nikakvih dokaza da su optuženi nacionalistički zagriženi. Naprotiv, reč je o mladim ljudima koji su izabrali da studiraju u Sarajevu i Beogradu. Škodranova devojka i verenica je Srpkinja, pa to potvrđuje da je reč o lojalnim i kooperativnim građanima čije ponašanje je motivisano etničkom tolerancijom, a ne isključivošću. Optuženi su upravo mladi ljudi pripadnici etničkih Albanaca sa Kosova spremnih na zajednički život. Nasuprot tome, ovaj montirani proces motivisan je etničkom zagriženošću i netrpeljivošću...

Stoga je ovaj krivični proces politički gledano štetan i predstavlja pokušaj političke policije da svoju nesposobnost i svoju nemoć prikrije putem montiranog procesa koji je politički motivisan. Posle ovakvih političkih procesa kojima se montira i izmišlja terorizam, ni položaj Srba, Crnogoraca i drugih manjinskih etničkih grupa na Kosovu nije olakšan, već naprotiv, otežan.

Nije slučajno što međunarodna zajednica insistira putem Rezolucije 1244 OUN da se sva lica protiv kojih je vođen postupak, pa navodno i zbog terorizma, aboliraju - zaključuje svoju žalbu advokat Rajko Danilović.

Četvorica osuđenih se oslobađaju, jednom se smanjuje kazna.

Na osnovu saveznog Zakona o amnestiji, početkom marta 2000. godine, daljeg izdržavanja kazni oslobođeni su Driton Beriša, Dritan Meća, Škodran Derguti i Isam Abdulahu. Vrhovni sud Srbije, razmatrajući žalbu advokata Ivana Jankovića, smanjio je zatvorsku kaznu Petritu Beriši, osuđenom za krivično delo terorizma, sa 12 na sedam godina zatvora. Međutim, kasnije na jesen iz zatvora je pušten i Petrit Beriša odlukom Predsednika Jugoslavije.

*v Sudski proces protiv
Albina Kurtija*

Montirani procesi

U sudu u Nišu počeo sudski proces protiv Aljbina Kurtija

Aljbin Kurti:

“Ne priznajem ovaj sud, već sud svoga naroda.”

(Niš, 9. mart 2000.): Pred krivičnim većem Okružnog suda u Nišu kojem je predsedavala sudija Slađana Petrović danas je počeo sudski proces protiv bivšeg lidera Nezavisne unije studenata univerziteta u Prištini, Aljbina Kurtija, koji je uhapšen 28. aprila 1999. godine u Prištini od strane srpskih snaga bezbednosti. Sudenju su prisustvovali predstavnici organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Srbije i sveta kao što su UN i Human Rights Watch, ali i dosta novinara iz Srbije koji rade za domaće i inostrane medije. Aljbin je bio obučen u pantolone od džinsa, štofanu jaknu zakopčanu do grla, zimske cipele. Od kada je u zatvoru, ima kratku kosu. Delovao je smireno.

Nakon što ga je Slađana Petrović, predsednica Sudskog veća, pitala za lične podatke, upitala ga je i za državljanstvo, na šta je on odgovorio: “Državljanin sam Republike Kosovo”. Kurti je izjavio pred sudom da je razumeo optužnicu ali se ne oseća krivim i da “nema pred kim da odgovara”. On je pred većem govorio na albanskom jeziku, ali je često morao da interveniše zbog pogrešnog prevoda sudskog tumača romske nacionalnosti, dajući jasne i preciznije formulacije na srpskom jeziku.

U optužnici koju zastupa javni tužilac Okružnog javnog tužilaštva u Prištini, Aleksandar Obradović, Kurtija se tereti za “krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom terorizma” i dodaje se da je “Kurti tokom 1998. godine pomagao terorističke bande UČK, i organizaciju raznih akcija protiv srpskih snaga bezbednosti sa ciljem osvajanja Kosova i drugih albanskih teritorija koje bi kasnije pripojili Albaniji”.

Gospodin Kurti je rekao da nema šta da govori o optužnici koju je razumeo, da bi zatim održao jedan politički govor od oko 20 minuta.

Iskaz Aljbina Kurtija pred Krivičnim većem

Optuženi Aljbin Kurti (u nastavku A.K.) govori na albanskom jeziku dosta smirenim tonom, bez uzbuđenja i kao da se ne nalazi pred Sudskim većem. Kao sudski tumač je određen Škeljzen Krueziu (po nacionalnosti Rom, a po profesiji berberin, koji mi je na moju primedbu da loše prevodi i pravi materijalne greške, kasnije rekao da je Kosovo napustio pre 30 godina i da je dosta toga zaboravio, ali da su ga prinudili da prevodi), koji je bio prilično izgubljen, stalno mucao i loše prevodio, odnosno igrao ulogu prevodioca nekim nerazumljivim rečima i posebnim naglaskom. To je već na startu izazvalo komešanje u sali, i stvorilo čudnu atmosferu, svojevrsnu pustoš...

Montirani procesi

Sudija: Ime i prezime?

A.K.: Albin Kurti.

Sudija: Ime oca?

A.K.: Zaim.

Sudija: Devojačko prezime majke?

A.K.: Tahiri.

Sudija: Datum rođenja?

A.K.: 24. mart 1975. godine.

Sudija: Mesto rođenja?

A.K.: Priština.

Sudija: Mesto vašeg boravka?

A.K.: Priština.

Sudija: Državljanstvo?

A.K.: Republika Kosovo.

(Sudija se obraća daktilografkinji koja je ostala zbunjena i kaže joj: Pišite: Na pitanje kog je državljanstva, optuženi je odgovorio da je državljanin Republike Kosovo).

Sudija: Vaša profesija?

A.K.: Student.

Sudija: Da li ste odslužili vojni rok u Jugoslovenskoj vojsci?

A.K.: Ne.

Sudija: Da li ste dobili poziv?

A.K.: Ne. Ali i kada bih ga dobio ne bih se odazvao, jer je JV okupaciona vojska. U stvari bila, jer više nije.

Sudija: Da li želite da se branite ćutanjem, da se sami branite ili da uzmete advokata?

A.K.: Meni ne treba nikakav advokat. Nemam zbog čega da se branim niti od koga da se branim. Ja ću predstavljati samog sebe. Kao i uvek.

Sudija: Ali zakon i sudski postupak zahtevaju da imaš branioca, zbog toga je Sud odredio dva advokata za tvoju odbranu. To su advokati po službenoj dužnosti.

A.K.: To je Vaš problem a ne moj. Mene ovi advokati uopšte ne zanimaju. Ja njih niti poznajem niti priznajem. Oni za mene predstavljaju isto ono što predstavlja javni tužilac. Prema tome oni ne mogu da me brane niti da me predstavljaju.

(Sudija zahteva da se to unese u zapisnik i daje reč predstavniku javne tužbe da pročita optužnicu. Javni tužilac čita optužnicu).

Sudija: Da li ste razumeli optužnicu?

A.K.: Da, i želim da kažem nekoliko reči.

Sudija: Izvolite (i po ko zna koji put nastoji da zauzme pozu prema fotoreporterima).

A.K.: Ja sam radio kao član Predsedništva Unije nezavisnih studenata univerziteta u Prištini (UNSPU) i istovremeno kao predsednik Komisije za međunarodne odnose tog Predsedništva. Naša glavna delatnost je bila organizacija demonstracija koje su imale za cilj oslobodenje objekata i studentskog prostora iz kojih smo mi albanski studenti i profesori proterani silom juna 1991. godine; cilj ovih demonstracija bilo je ostvarivanje nezavisnosti Republike Kosovo, i političke volje albanskog naroda, za šta se on izjasnio na referendumu održanom septembra 1991. godine. Dakle, naše delovanje u UNSPU je bilo orijentisano protiv fašističkog režima Slobodana Miloševića, koji je svojim policijskim i vojnim snagama držao Kosovo okupiranim, a protiv albanskog naroda na Kosovu primenjivao silu, sistematsku represiju i neviđen teror.

(Sudija Petrović našla se u nebranom grožđu jer je nastojala da izbegne da u zapisnik unese formulaciju “fašistički režim S. Miloševića”, i počela da muca. Međutim, Aljbin Kurti reaguje rečima: “Zahtevam da se u zapisnik unese formulacija koju sam izneo malopre, a to je: ‘protiv fašističkog režima Slobodana Miloševića...’”).

Takođe sam radio i kao sekretar generalnog političkog predstavnika UČK, Adema Demaćija. Moje angažovanje kao sekretara bilo je za što bolje predstavljanje i unapređenje politike UČK i njene oslobodilačke borbe. Oslobodilačka borba UČK je bila sveopšta pravedna borba koja je težila svetom cilju: oslobodenju Kosova i albanskog naroda od srpskog ropstva i ostvarenje nezavisnosti Republike Kosova. Ova borba je istovremeno bila i antikolonijalna i antifašistička...(Sudija Petrović ponovo je na mukama, i samo briše znoj koji joj obliva lice, ne znajući kako da izbegne i ovu formulaciju. Ali Aljbin ponovo vidi “koliko je sati” i traži da se sve te formulacije koje on citira unesu u zapisnik. Sudija mucajući diktira njegove ponovljene citate).

Dakle, oslobodilačka borba je bila sredstvo, a nezavisnost cilj. Nezavisnost Republike Kosovo je jedino moguće i prihvatljivo rešenje. Za albanski narod na Kosovu, nezavisnost je egzistencijalno pitanje jer samo na nezavisnom Kosovu Albanci se osećaju slobodnim i sigurnim, i samo na nezavisnom Kosovu osećaju da mogu da ostvare svoja prava. Kao sekretar političkog predstavnika UČK, sa g. Ademom Demaćijem radio sam iz dva razloga: prvi - zbog doprinosa koji sam želeo da dam UČK i njenoj oslobodilačkoj borbi, i drugo – zbog poštovanja koje imam prema ličnosti Adema Demaćija, simbolu albanskog otpora.

I u UNSPU-u, a i kao sekretar g.Demačija radio sam dobrovoljno, sa tačnošću i svoj posao sam izvršavao dostojanstveno. Svime što sam radio ponosim se. Kada bi mi se ukazala prilika da još jednom počnem iz početka, ništa ne bih promenio, sve bih isto ponovo uradio.

Montirani procesi

Na kraju, ja ovaj sud niti poznajem niti priznajem kao što ne priznajem ni Srbiju ni takozvanu Jugoslaviju. Ovaj sud nema ničega zajedničkog sa istinom i pravdom. Ovaj sud je u službi dnevne fašističke politike Miloševića. (Sudija Petrović ponovo je na mukama da izbegne da se ove kvalifikacije unesu u zapisnik. Diktira "...fašističke politike Miloševića..". Međutim Kurti interveniše, po ko zna koji put, i kaže da je rekao "dnevne fašističke politike Miloševića", ali i onako kako ste Vi diktirali je ispravno. Sudiju kao da hvata panika i kaže da ona nije rekla to, već da je citirala optuženog Kurtija, što je izazvalo smeh u sali). U službi jedne politike koja je izazivanje kriza i ratova podigla na institucionalni nivo, na nivo sopstvene vojne i državne doktrine. Međutim, ovaj fašistički srpski režim ja nikad ne identifikujem sa srpskim narodom. To su dve različite stvari. Srpski narod ako ne shvati to ili shvati a za to se ne zalaže, neće videti svetlost dana. Dakle, on treba da odluči: ili sunce ili Milošević. Tretiranje Kosova kao kolonije Srbije bilo je generator hegemonističkih režima u Srbiji od kada ona postoji. Zato, u tom kontekstu nezavisnost Kosova je i u interesu samog srpskog naroda.

Nakon ovih mojih reči, ja neću odgovarati više na pitanja ovog suda koga ne priznajem. Ja odgovaram samo pred sudom moga naroda. Sledstveno tome, nije važno na koliko ćete me osuditi – 10, 20, 30 ili 50 godina. Za mene kazna ne predstavlja nikakvu meru vrednovanja ni za šta.

Predsednica Sudskog veća zatim je dala reč, kao što je i običaj, odbrani, odnosno advokatu Branislavu Ćiriću iz Niša, određenom po službenoj dužnosti. Ali on je rekao da ne želi da govori danas. (Očigledno da ovaj službeni branilac, ogorčen neočekivanim govorom Kurtija, nije mogao da "svari" isti, i da makar malo poštuje advokatsku zakletvu, a pre svega zakon i pravdu, i progovori dve rečenice makar i na štetu optuženog, ili da odbije dužnost koja mu je određena).

Međutim, zastupnik optužnice, tražio je od Veća da odloži suđenje kako bi on mogao da pripremi svoju završnu reč. Sudija je dala pauzu od deset minuta i članovi Veća su otišli u drugu prostoriju. U sudnici je ostao optuženi Kurti sa dvojicom čuvara, dok su ostali koji su pratili suđenje, novinari i predstavnici nevladinih organizacija, izišli u hodnik. Oni su komentarisali govor Kurtija koga su ocenili kao "jak politički govor" koji može da ima ogroman uticaj na visinu kazne. Neko od novinara ko je pratio suđenja ostalim Albancima, rekao je nedvosmisleno, da je "Kurti heroj suđenja". Jedan drugi dodao je da je "šteta što on nije na slobodi, jer ga čeka blistava politička karijera". Složio sam se sa ocenom da je on "heroj suđenja" ali ne i sa konstatacijom da njega čeka "blistava politička karijera". Šta ako dobije dugogodišnju vremensku kaznu zatvora, a u Srbiji se ne dogodi promena režima? Za koga će on biti važan nakon desetina godina, kada svi njegovi prijatelji, vršnjaci i kolege završe studije, uveliko

Sudski proces protiv Aljbina Kurtija

napreduju u karijeri (profesionalnoj i političkoj), stvore porodice...a on od nekih sa kojima je delovao pre rata već bude zaboravljen?

Ovaj razgovor prekinuo je poziv za ulazak u sudnicu. Nakon par minuta predsednica Veća, gospođa Petrović, saopštila je da je “Veće prihvatilo predlog zastupnika optužnice i suđenje odlaže za ponedeljak, 13. mart u 10 sati”. U sudnici gužva: novinari nastoje da od optuženog Kurtija dobiju izjave, međutim predednica Veća vrlo oštrom reakcijom zabranjuje svaki razgovor sa njim... Još jednom pozdravljam Aljbina iz daljine pogledima ali i sa par reči na albanskom upućujući čestitke i ohrabrenje za govor i herojsko držanje...

Inače, Aljbina sam sreo pre početka suđenja u hodniku ispred sudnice na trećem spratu suda. Tada sam, ne primetivši njega koji je sedeo na stolici, pitao čuvare koji su ga čuvali gde se održava suđenje, i okrenuo se prema sudnici. U tom trenutku dečko sa kratko ošišanom kosom koji je sedeo na stolici vezanih ruku, izgovorio je moje ime. Okrenuo sam se i tek tada video da je to Aljbin, ali sa drugačijim likom od onog kakvog pamtim, jer je ranije imao dugačku kosu i brkove. Radujem se neizmerno... Prilazim mu i bez razmišljanja pružam ruku. Jednim pokretom mi je dao do znanja da su mu ruke vezane iza leđa. Ova situacija me strašno pogodila. Izvinjavam se i pitam ga kako mu je zdravlje, kako se oseća, kako provodi zatvorske dane, da li ima problema, da li kontaktira sa roditeljima, s kim je u sobi. Rekao mi je da je dobro, da nema nikakvih problema, da dosta čita, da sa roditeljima komunicira preko pisama, a da je u sobi je sa još nekoliko albanskih zatvorenika. Ne primećujem nikakvo neraspoloženje ili uznemirenje pred suđenje, vrlo je vedar i staložen...Preneo sam mu pozdrave od njegovog oca Zajima sa kojim sam se čuo prethodnog dana telefonom, kao i od Zenuna Čelaja. Čuvar nije reagovao odmah na naš razgovor na albanskom jeziku, ali izgleda da se setio i upozorio nas da ne smemo da razgovaramo. Rekao sam da samo pitam kako je i da mu prenosim pozdrave od njegovih roditelja, na šta mi je odgovorio sa “dobro, ali ne dugo”. U nastavku razgovora pitam ga zašto nije pristao da angažuje advokata koji mu je potreban više za kontakte nego za neku veću pravnu pomoć. Rekao mi je da su on i njegovi tako odlučili i da je to konačna odluka. “A na kraju krajeva, zašto bih angažovao advokata, kada ne priznajem ni ovaj sud ni ovu državu?” rekao mi je vrlo rezolutno. Na kraju sam mu poželio dobro zdravlje i puno sreće.

Aljbin Kurti osuđen na 15 godina zatvora

(Niš, 13. mart 2000.): Nastavak sudskog procesa protiv bivšeg lidera Nezavisne unije studenata univerziteta u Prištini, Aljbina Kurtija, održan je danas u Okružnom sudu u Nišu završnom rečju predstavnika optužbe

Montirani procesi

i objavljivanjem presude. Predsednica Krivičnog veća petorice, **Sladana Petrović**, rekla je da se **“Aljbin Kurti proglašava krivim i kažnjava na ukupno 15 godina zatvora”**. Aljbin se tereti za dva krivična dela – ugroženost teritorijalne celine Jugoslavije i udruživanje radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom terorizma. Za prvo krivično delo izrečena mu je kazna zatvora od 13 godina, dok je za drugo - četiri godine. Međutim, pošto KZJ predviđa najvišu kaznu od 15 godina, onda sud nije imao drugog izbora već da mu izrekne tu vremensku kaznu.

Izricanje presude Kurti je dočekao mirno, s podignutom glavom, ponosan i sa ironičnim osmehom.

I današnjem suđenju ponovo su prisustvovali predstavnici nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava iz sveta i Srbije, kao i veliki broj novinara srpskih i inostranih medija. Oni su se iznenadili visinom kazne, pogotovo kada je na početku današnje rasprave zastupnik optužnice rekao da je odustao od dela optužnice o kvalifikaciji krivičnog dela. Reakcije svih prisutnih su bile da je “kazna apsurdna jer nema nikakvog dokaza i da je to čisto politička presuda, pošto je uzet u obzir govor Kurtija na prošlom suđenju”. I advokat Husni Bitići, koji je suđenju prisustvovao kao građanin, rekao je za “Glas Amerike” da za ovakvu drakonsku kaznu ne postoji nikakav zakonski ni pravni osnov i da je ovo jedinstven slučaj gde javni tužilac optužuje Kurtija za organizovanje demonstracija bez odobrenja, što je prekršajno delo za koje se prema srpskim zakonima predviđa kazna od 60 dana zatvora.

Službeni advokat optuženog, Branislav Ćirić, koga Kurti ne priznaje, rekao je novinarima da će izjaviti žalbu Vrhovnom sudu Srbije jer “za ovakvu kaznu ne postoji zakonski osnov”.

Nastavak današnjeg sudskog procesa počeo je završnom rečju predstavnika Javnog tužilaštva, zamenika javnog tužioca Aleksandra Obradovića, koji je na početku rekao: “Pošto u dosadašnjem procesu nisu pruženi dokazi za krivično delo za koje se optužuje Aljbin Kurti, odlučio sam da izmenim sadržinu optužnice i da kvalifikaciju krivičnog dela preinačim u lakše krivično delo, izbacivši iz nje deo gde se on tereti za delo izvršeno za vreme ratnog stanja”. Obradović je rekao da iako optuženi ima loše mišljenje o Srbiji, jer ne priznaje nju i njene organe, a time i ovaj sud i kaže da je “Srbija od kada postoji fašistička”, smatram da je učinio krivično delo nastojeći da protivustavnim sredstvima otcepi jedan deo Srbije. Obradović je rekao da, je optuženi u svojoj izjavi iskazao najveću mržnju prema srpskom narodu koga mrzi kao i režim, a UČK identifikuje sa albanskim narodom. U toku spominjanja ovih reči Aljbin je klimnuo glavom i ironično se nasmejao zbog toga što je Obradović iskrivio njegove reči, jer je on rekao da ne identifikuje srpski narod sa srpskim režimom.

Sudski proces protiv Aljbina Kurtija

Zastupnik optužbe je rekao da je Kurti nekoliko puta tokom 1997. godine organizovao studentske demonstracije sa ciljem da Kosovo i Metohiju otcepi od SRJ, dok je u avgustu 1998. godine postao član separatističke UČK i kao sekretar političkog predstavnika UČK Adema Demaćija izvršavao konkretne zadatke: organizovao kurseve prve pomoći radi pružanja pomoći ranjenim pripadnicima UČK, organizovao dobrovoljno davanje krvi, prikupljao materijanu pomoć i održavao konferencije za štampu gde je izneo ciljeve i principe UČK. "Zbog toga tražim da se on kazni po zakonu za pomenuta dela". Branilac gospodina Kurtija po službenoj dužnosti, advokat Ćirić, tražio je od veća oslobođenje optuženog, odustajanje od optužnice i ukidanje pritvora, dodavši da nisu pruženi dokazi da je on izvršio krivično delo.

Tekst presude:

K.br.197/99

U I M E N A R O D A

Okružni sud u Nišu, veće sastavljeno od: sudije Slađane Petrović, kao predsednika veća, sudije Ivana Rađenovića i sudije porotnika, Miodraga Tričkovića, Marine Todorović i Vukoslava Mijalkovića, kao članova veća, sa zapisničarom, Snežanom Murga, u krivičnom predmetu protiv optuženog Aljbina Kurtija, zbog krivičnog predmeta neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 1. KZJ, u vezi krivičnog dela terorizma iz čl. 125, KZJ, kažnjivo po čl. 139.st.1. KZJ, odlučujući po optužnici Okružnog javnog tužilaštva u Nišu, II. Kt. br 59/99, od 27.10.1999. godine, izmenjenoj na glavnom pretresu 13.03.2000. godine, posle održanog glavnog javnog pretresa u prisustvu optuženog, njegovog branioca po službenoj dužnosti, adv. Branislava Ćirića, i zamenika Okružnog javnog tužioca Aleksandra Obradovića, 13. 3. 2000 godine, doneo je i javno objavio

P R E S U D U

Opt. ALJBIN KURTI, od oca Zaima i majke Arife, rođ. Tahiri, rođen 24.03.1975 godine, u Prištini, sa stanom u ulici Cara Dušana 131/12 u Prištini, Albanac, državljanin SRJ, apsolvent Tehničkog fakulteta, sa završenom srednjom školom, neoženjen, nije regulisao vojnu obavezu, srednjeg imovnog stanja, neosuđivan, u pritvoru od 27.4.1999. godine.

K R I V J E

Što je u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ, i u pokušaju da se protivustavnim putem Kosmet otcepi od SRJ i stvori nezavisna država,-

U IME NARODA

Okrudni sud u Nišu, u veću sastavljenom od sudije: Sledjene Petrović, kao predsednika veća, sudije Ivane Radjancović i sudije poročnika, Nisodruga Triškovića, Mariona Đodorović i Vukoslava Milojevića, kao članova veća, sa zapisničarom Snežanom Murge, u krivičnom predmetu protiv optuženog Aldina Kurti, zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136. st.1. KZJ, u vezi krivičnog dela terorizam iz čl.123. KZJ, kažnjivo po čl.139.st.3. KZJ, odlučujući po optužnici Okružnog javnog tužilaštva u Nišu II.Kt.br.59/99 od 27.10.1999.godine, izmenjenoj na glavnom pretresu 13.3.2000 godine, posle održanog glavnog, javnog, pretresa, u prisustvu optuženog njegovog branioca, po službenoj dužnosti, adv. Branislava Čirića, i zamenika Okružnog javnog tužioca Aleksandra Obradovića, 13.3.2000 godine, donao je i javno objavio

P R E S U D U

Opt. ALBIN KURTI, od oca Zajisa i majke Arife, rođj.Škiri, rođen 24.3.1975.godine, u Prištini, sa stanom u ulici Cara Dušana 131/12 u Prištini, Albanac, državljanin SRJ, absolvent Tehničkog fakulteta, na izvršenom srednjem školom, nezadovoljan, nije regulisao svoju obaveznu, srednjeg inovnog stanje, nezadovoljan, u pritvoru od 27.4.1999.godine

K R I V J E

Što je u nameni ugrožavanja Ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ i u pokušaju da se protiv ustavnih prava od SRJ ocesi Kosmet i stvori nezavisna država-

- kao član Predsedništva neprijateljskog udruženja nezavisna unija stasovata 1.oktobra 1997.godine, 29.oktobra 1997.godine i 30.12.1997.godine, organizovan demonstracije za nezavisnost Kosova, zatim organizovan kurs prve pomoći i dobrovoljnog davanja krvi za pripadnike OVK i učestvovao u organizovanoj konferenciji na kojima je izneo ciljeve bande OVK i

- što je avgusta 1998.godine, pristupio neprijateljskom udruženju OVK i to kao sekretar političkog predstavnika te bande Adema Demaći, prisustvuje sastankima u selu Bregobilju i Likovu na kojima se održavale sudični policijske MUP-a Republike Srbije, vojnika VJ i civila koje je otisla banda OVK, a takvim opštim opasnim radnjama stvoreno je opasnanje nesigurnosti kod građana,-

- Šta je počinio krivično delo ugrožavanja teritorijalne celine iz čl.116. st.1. KZJ u sticaju sa krivičnim delom udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136. st.2. KZJ u vezi krivičnog dela terorizam iz čl.123. KZJ.

Sudski proces protiv Aljbina Kurtija

- kao član Predsedništva neprijateljskog udruženja nezavisne unije studenata, oktobra 1997 godine, 29. oktobra 1997. godine i 30. decembra 1997. godine organizovao demonstracije za nezavisno Kosovo, zatim organizovao kurs prve pomoći i dobrovoljnog davanja krvi za pripadnike OVK i učestvovao u organizovanju konferencija na kojima je iznosio ciljeve bande OVK i,
- što je avgusta 1998. godine pristupio neprijateljskom udruženju OVK i to kao sekretar političkog predstavnika te bande Adema Demaćija, prisustvuje sastancima u selima Dragobilju i Likovcu na kojima se odlučivalo o sudbini policajaca MUP-a Republike Srbije, vojnika VJ i civila koje je otela banda OVK i takvim opšte opasnim radnjama stvoreno je osećanje nesigurnosti kod građana,
- čime je počinio krivično delo ugrožavanja teritorijalne celine iz čl. 116. st.1. KZJ, u sticaju sa krivičnim delom udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 2. KZJ, u vezi krivičnog dela terorizma iz čl. 125. KZJ.

Na osnovu navedenih članova i čl. 5. st.2, čl.33,41,50. KZJ, kao i čl. 351. ZKP, sud mu utvrđuje pojedinačnu kaznu:

Za krivično delo iz čl. 116. st. 1. KZJ, – kaznu zatvora u trajanju od 13 (trinaest) godina, i

Za krivično delo iz čl. 136. st. 2. KZJ, u vezi sa krivičnim delom iz čl. 125. KZJ- kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine, pa ga primenom čl. 45. KZJ,

O S U D U J E

Na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina u koju se uračunava i vreme provedeno u pritvoru od 27.4.1999 godine.

Optuženi je dužan da plati troškove krivičnog postupka koliko budu iznosili po troškovniku, i na ime paušala iznos od 1.000 dinara.

O b r a z l o ž e n j e

Okružno javno tužilaštvo je u Nišu, 27.10.1999. godine podiglo optužnicu II.Kt. br. 59/99 protiv Aljbina Kurtija, zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 2. KZJ, u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125. KZJ, kažnjivo po čl. 139. st.3 KZJ.

U završnoj reči na glavnom pretresu održanom 13.3.2000 godine, zamenik OJT Aleksandar Obradović je izmenio optužnicu i Aljbina Kurtija optužio za izvršenje krivičnog dela ugrožavanja teritorijalne celine iz čl.

Montirani procesi

116. at. 1. KZJ, u sticaju sa krivičnim delom udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 2. KZJ, u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125. KZJ, i naveo da je na glavnom pretresu u potpunosti utvrđeno da je optuženi počinio navedeno delo, pa je predložio da sud optuženog za to delo proglasi krivim i kazni po zakonu.

U prethodnom postupku u zapisniku ovog suda K. br. 197/99, od 27.3.2000 godine, i u zapisniku na glavnom pretresu od 9.3.2000 godine, i 13.3.2000 godine, optuženi Aljbin Kurti, u bitnom je naveo:

“Nezavisna unija studenata formirana je 1990. godine, u okviru Prištinskog univerziteta. Jedan od zadataka unije studenata je bio organizovanje demonstracija koje su bile usmerene protiv srpskog režima. Drugi cilj nezavisne unije studenata je bio da u praksi sprovede volju albanskog naroda - nezavisnost Kosova, za koju se taj narod izjasnio na referendumu septembra 1991. godine. U tom trenutku smo mislili da se ovaj cilj realizuje putem demonstracija, a kasnije i ratom. Demonstracije su počele 01. oktobra 1997. godine, kada sam ja bio član te unije. Ove demonstracije nismo najavlјivali državnim organima, jer mi nismo priznavali državu Srbiju.

Sledeće (demonstracije) su bile 29. oktobra, a treće 30. decembra 1997. godine. U okviru nezavisne unije organizovali smo kurs prve pomoći po fakultetima, kako bi studenti imali početna znanja pružanje prve pomoći u slučaju da se rat odvija i po gradovima. Mi studenti smo pretpostavljali da bi ovaj rat mogao da izbije između albanskog naroda i srpske policije...”

Optuženi navodi da je planirana i akcija dobrovoljnog davanja krvi, a preko nezavisne unije studenata davana je i novčana pomoć studentima koji su bili sa područja gde se odvijao rat.

Optuženi navodi da je avgusta 1998. godine postao sekretar generalnog političkog predstavnika Oslobođilačke vojske Kosova, Adema Demaćija, kao simbola otpora albanskog naroda prema srpskom režimu i da bi doprineo borbi UČK na taj način.

Optuženi novembra 1998. godine, u selu Lapaštica, prisustvuje sa Ademom Demaćijem, kada pripadnici OVK predaju otegot inspektora Gorana Doiljića predstavnicima OEBSa, a novembra 1998. godine, u selu Dragobilju, SO Mališevo, prevodi u susretu specijalnih izaslanika Amerike za Kosovo Kristofera Hila i Šona Senoa sa predstavnicima glavnog štaba oslobođilačke vojske Kosova - Jakupom Krasnićijem, Sokoljom Bašota i Ramom Buja. Optuženi obavlja isti zadatak januara 1999. godine, u susretu predstavnika Međunarodne zajednice Kristofera Hila, Volfanga Petrića i Vilijema Vokera, sa predstavnicima OVK Jakupom Krasnićijem, Sokoljom Bašota, Ramom Buja i Šabanom Šalja, u selu Likovec, SO Glogovac. Tada je odlučivano o sudbini osam vojnika VJ, koje je OVK otela.

Optuženi 6. 2. 1999. godine, prisustvuje sastanku u Skoplju o predlogu Međunarodne zajednice o rešenju kosovskog pitanja izloženom u Rambujeu. Tom sastanku prisustvuju kao predstavnici Ujedinjenog demokratskog pokreta Adem Demači i Redžep Čosja, a kao predstavnici Međunarodne zajednice Robin Kuk, Kristofer Hil, Boris Majorski i Volfang Petrić. Optuženi tvrdi da je predlog rešenja statusa Kosova sa engleskog preveo na albanski jezik, pa je taj predlog sa Ademom Demačijem dostavio glavnom štabu Oslobođilačke vojske Kosova u selu Ladrovac, SO Mališevo. Dalje tvrdi da je 9. 2. 1999. godine, bio prisutan kada je Adem Demači na konferenciji za štampu kao predstavnik Oslobođilačke vojske Kosova odbacio ponuđeni predlog statusa Kosova i takav stav sugerisao glavnom štabu OVK. Tada ocenjuje da ponuđeni predlog odstupa od osnovnog cilja: nezavisnosti Kosova. Zbog toga što su na konferenciji u Rambujeu predstavnici OVK prihvatili predlog statusa Kosova, 2. marta 1999, Adem Demači i on (optuženi) daju ostavku i prekidaju sve kontakte sa predstavnicima OVK.

Optuženi još tvrdi da je kao sekretar Adema Demačija održavao konferencije za štampu, iznosio ciljeve i glavne principe OVK i ciljeve rata albanskog naroda protiv srpskog režima. Tvrdi da je nezavisnost Kosova jedino rešenje za albanski narod.

Kriminalna delatnost optuženog u smislu dela za koje je proglašen krivim, nesumnjivo je utvrđena na osnovu njegovog priznanja i u prethodnom postupku i na glavnom pretresu i u detaljima i u celini.

Na osnovu izložene odbrane optuženog, izvlače se osnovni zaključci:

- Optuženi je član predsedništva nezavisne unije studenata u vreme označenog u iskazu ove presude kao vreme izvršavanja dela,
- Optuženi je avgusta 1998. godine pristupio oslobodilačkoj vojsci Kosova kada je postao sekretar političkog predstavnika OVK Adema Demačija.

Ove činjenice su utvrđene na osnovu priznanja optuženog iz prethodnog postupka i sa glavnog pretresa; kako ni u tom delu nisu dovedeni u sumnju sud ih ocenjuje dokazima.

- Nezavisna unija studenata je neprijateljsko udruženje u smislu krivičnog dela iz čl. 136. KZJ. Ta činjenica je utvrđena na osnovu odbrane optuženog iz prethodnog postupka i na glavnom pretresu kroz delatnost optuženog i drugih članova te bande.

Naime, nezavisna unija studenata kao organizacija formirana u okviru Prištinskog univerziteta preduzela je više akcija, a svaka od tih akcija koje je optuženi u prethodnom postupku i na glavnom pretresu opisao, usmerene

Montirani procesi

su i preduzete u jednom cilju: ostvarenje ideje o nezavisnosti Kosova. Optuženi tvrdi da je 1. oktobra 1997. godine, 29. oktobra 1997. godine i 30. decembra 1997. godine, kao član predsedništva nezavisne unije studenata organizovao demonstracije za nezavisnost Kosova, a kako ta činjanica nije ni sa čim dovedena u sumnju sud je ocenjuje nesumljivo dokazanu i u odbrani optuženog i u ovom delu ocenjuje istinitom.

Neprijateljska delovanja optuženog u okviru nezavisne unije studenata time se ne iscrpljuje. On učestvuje u organizovanju kursa prve pomoći i dobrovoljnog davanja krvi za pripadnike OVK, a učestvuje i u organizovanju konferencija na kojima je iznosio ciljeve oslobodilačke vojske Kosova, što u svojoj odbrani više puta iznosi. Dalje, nezavisno od činjenice što od avgusta 1998. godine ne deluje preko nezavisne unije studenata, optuženi ne napušta osnovne ciljeve svog neprijateljskog rada protiv države u kojoj je rođen i čiji je državljanin. Njegova delatnost protiv SRJ, nastavlja se kroz pristupanje oslobodilačkoj vojsci Kosova, avgusta 1998. godine, kada postaje sekretar generalnog političkog predstavnika oslobodilačke vojske Kosova, Adema Demaćija.

Iz njegove odbrane proističe nesumljiv zaključak da je oslobodilačka vojska Kosova neprijateljsko udruženje i da je njegova delatnost kroz tu bandu takođe neprijateljskog karaktera, pre svega kroz istaknuti cilj te bande: ostvarivanje nezavisnosti Kosova ratom. Optuženi se solidariše sa tim ciljem oslobodilačke vojske Kosova i za tu bandu pored iznošenja ciljeva oslobodilačke vojske Kosova na konferencijama on (optuženi) kao sekretar političkog predstavnika te bande Adema Demaćija prisustvuje sastancima pripadnika glavnog štaba OVK, i predstavnika međunarodne zajednice u selima Dragobilj i Lokovac, na kojima se odlučivalo o sudbini otetih policajaca MUP-a Srbije, otetih vojnika VJ i otetih civila.

I u ovom delu sud u potpunosti prihvata odbranu optuženog i kako nema ni sumnje u kazivanjima optuženog, takvu odbranu sud ocenjuje istinitom. Konkretna delatnost optuženog i kroz nezavisnu uniju studenata i kroz OVK uperena je protiv teritorijalnog integriteta SRJ. U tom smislu jasno govori zacrtani cilj i nezavisne unije studenata i oslobodilačke vojske Kosova da se ostvari nezavisnost Kosova, dakle, da se otcepi Kosovo iz SRJ po svaku cenu, pa i oružanim ratom. S takvim ciljem se optuženi solidarisao i u tom cilju i delovao. Njegova delatnost se ne može drugačije tumačiti nego kao pokušaj da kroz organizovan kriminalitet doprinese ostvarenju ideje i jedne i druge bande o nezavisnosti Kosova. Tu ideju on prihvata kao svoju. Njegova delatnost je svakako protiv ustava i ne predstavlja akt mišljenja, već akt delovanja, i stiče sva obeležja krivičnog dela iz čl. 116. st. 1. KZJ. Tome treba dodati da je navedeno delo optuženi počinio sa direktnim umišljajem, svestan značaja dela i sa htenjem nastupanja posledica.

Sudski proces protiv Aljbina Kurtija

Istovremeno, celokupna delatnost optuženog, počev od učešća u organizovanju demonstracija kojima je cilj nezavisnost Kosova, a koje su održane 1. oktobra 1997. godine, 29. oktobra 1997. godine, i 30. decembra 1997. godine, zatim organizovanje kursa prve pomoći i dobrovoljnog davanja krvi za pripadnike OVK, iznošenje opisanih ciljeva bande OVK, pristupanje toj bandi, prisustvovanje susretima pripadnika glavnog štaba OVK sa predstavnicima međunarodnih organizacija, odlučivanje o sudbini otetih vojnika VJ, policajaca MUP-a Srbije i civila koje je otela banda OVK, svakako da su delatnosti koje su usmerene na ugrožavanje ustavnog uređenja i bezbednost SRJ, a takve kakve su predstavljaju opštu opasnu radnju u smislu krivičnog dela iz čl. 125. KZJ. Nabrojane delatnosti optuženog svakako da stvaraju osećanje nesigurnosti kod građana. Ovakav zaključak posebnu težinu ima u činjenici da optuženi deluje preko neprijateljskog udruženja – bande OVK, kojoj je jedina opcija u ostvarivanju cilja oružani put koji je optuženi prihvatio i potvrdio svojim celokupnim delovanjem, što on i ne spori. Dakle, u njegovom delovanju stiču se i sva obeležja krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 2. KZJ, u vezi krivičnog dela iz čl. 125. KZJ.

Pošto nema osnova koji bi u bilo kom pogledu doveli u sumnju ili isključivali odgovornost optuženog on je krivično odgovoran za izvršenje krivičnih dela za koja je ovom presudom i oglašen krivim.

Pri određivanju kazne optuženom, sud je imao u vidu društvenu opasnost dela, način izvršenja dela i nastupale posledice. Kao olakšavajuću okolnost na strani optuženog sud je utvrdio da je neosuđivan i da u potpunosti priznaje radnje izvršenog dela.

Otežavajućih okolnosti nema.

Imajući u vidu navedene okolnosti, sud je primenom čl. 45. KZJ optuženom prvo utvrdio pojedinačne kazne, pa izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina i našao da će se izrečenom jedinstvenom kaznom zatvora u potpunosti ostvariti svrha kažnjavanja primenom čl. 5. st. 2. u vezi sa čl. 33. KZJ.

Vreme u kome je optuženi delovao, mesto njegove kriminalne delatnosti, položaj u neprijateljskom udruženju kojem je pripadao i odgovornost koju je svojim položajem i delovanjem u tim bandama imao po oceni suda opravdavaju kaznu zatvora od 15 (petnaest) godina, kaznu zatvora koja predstavlja zakonski maksimum za delo u pitanju...

Okružni sud u Prištini, K. br. 197/99, od 13.3.2000 godine.

Zapisničar,
Snežana Murga, s.r.

Predsednik veća- sudija
Sladana Petrović, s.r.

POUKA O PRAVNOM LEKU:

Protiv ove presude može se uložiti žalba u roku od 15 dana, od dana prijema iste. Žalba se podnosi ovome sudu, a za Vrhovni sud Srbije u Beogradu.

K. br. 197/99

Predsednik veća Okružnog suda u Prištini, sa sedištem u Nišu, Slađana Petrović, u krivičnoj stvari protiv optuženog Aljbina Kurtija zbog krivičnog dela ugrožavanja teritorijalne celine iz čl. 116. st. 1. KZJ, u sticaju sa krivičnim delom udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 125 KZJ, rešavajući povodom izjavljene žalbe branioca optuženog Aljbina Kurti adv. Branislava Ćirića na osnovu čl. 368 st. ZKP, dana 4.10.2000 godine, doneo je

R E Š E N J E

ODBACUJE SE kao neblagovremena žalba branioca optuženog Aljbina Kurtija, adv. Ćirić Branislava izjavljena protiv presude Okružnog suda u Nišu, K. br. 197/99.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Okružnog suda u Nišu, K. br. 197/99, od 13.3.2000. godine, proglašen je krivim Aljbin Kurti zbog osnovane sumnje da je počinio kriv. delo ugrožavanja teritorijalne celine iz čl. 116 st. KZJ, u sticaju sa kriv. delom udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 2. u vezi čl. 125 KZJ, i **osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina.**

Branilac optuženog Aljbina Kurtija, adv. Ćirić Branislav podneo je žalbu zbog: pogrešnog i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja povrede odredaba ZKP-a i odluke o kazni s predlogom da se prvostepena presuda ukine i optuženi oslobodi krivične odgovornosti.

Nakon razmatranja žalbenih navoda iznetih od strane branioca predsednik veća ovog Suda je našao:

Žalba je neblagovremena

Naime, članom 351. st. 1, ZKP predviđeno je da se žalba može izjaviti u roku od 15 dana od dana dostavljanja otppravka presude.

Iz spisa predmeta se vidi da je optuženi otppravak prvostepene presude na albanskom jeziku primio 5.7.2000. god. Branilac optuženog Aljbina Kurtija, adv.

K.br.197/99

Predsednik veća Okružnog suda u Prištini, sa sedištem u Nišu, Sladjana Petrović, u krivičnoj stvari protiv optuženog Aljbina Kurti zbog kriv.dela ugrožavanje teritorijalne celine iz čl.116 st.1 KZJ u sticaju sa krivičnim delom udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2 KZJ u vezi kriv.dela terorizam iz čl.125 KZJ rešavajući povodom izjavljene žalbe branioca optuženog Aljbina Kurti adv.Branislava Ćirića na osnovu čl.368 st.2 Z KP dana 4.10.2000 godine doneo je

R E Š E N J E

ODBACUJE SE kao neblagovremena žalba branioca optuženog Aljbina Kurti adv. Ćirić Branislava izjavljena protiv presude okružnog suda u Nišu K.br.197/99.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Okružnog suda u Nišu, K.br.197/99 od 13.3.2000. godine oglašen je krivim Aljbin Kurti zbog osnovane sumnje da je počinio kriv.delo ugrožavanje teritorijalne celine iz čl. 116 st.1 KZJ u sticaju sa kriv.delom udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2 u vezi čl.125 KZJ i određena kazna zatvora u trajanju od 15 godina.

Branilac optuženog Aljbina Kurti adv. Ćirić Branislav podneo je žalbu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja povrede odredbe ZKP-s i odluke o kazni s predlogom da se prvostepena presuda ukine i optuženi oslobodi krivične odgovornosti.

Nakon razmatranja žalbenih navoda iznetih od strane branioca predsednik veća ovog suda je našao:

Žalba je neblagovremena.

Naime, članom 351 st.1. ZKP predviđeno je da se žalba može izjaviti u roku od 15 dana od dana dostavljanja otprevka presude.

IZ spisa predmeta se vidi da je optuženi otprevak prvostepene presude na albanskom jeziku primio 5.7.2000.god. Branilac optuženog Aljbina Kurtija adv. Ćirić Branislav je dana 18.8.2000.god. neposredno ovom sudu predao žalbu izjavljenu na presudu K.br.197/99. Isti je žalbu uložio posle isteka zakonskog roka tako da predsednik veća nalazi da je žalba branioca neblagovremena, da je treba odbaciti jer je podneta po isteku roka od 15 dana.

Na osnovu čl.368 st.2 odlučeno je kao u dispozitivu.

Okružni sud u Prištini, sa sedištem u Nišu, dana 4.10.2000.g

POUKA O PRAVNOM LEKU: Sladjana Petrović

Protiv ovog rešenja dozvoljena

je žalba u roku od 8 dana od

dana prijema rešenja s prejavom

ovog suda za VSS.

Predsednik veća-sudija
Sladjana Petrović, sr.

ZAO:UPRAV. [signature] pisar.

Montirani procesi

Ćirić Branislav, je dana 18.08.2000. god. neposredno ovom sudu predao žalbu izjavljenu na presudu K. br. 197/99. Isti je žalbu uložio posle isteka zakonskog roka tako da predsednik veća nalazi da je žalba branioca neblagovremena, da je treba odbaciti jer je podneta po isteku roka od 15 dana.
Na osnovu čl. 368. st. 2, odlučeno je kao u dispozitivu.

Okružni sud u Prištini, sa sedištem u Nišu, dana 4.10.2000.g.

**Predsednik Veća.-sudija
Slađana Petrović, s.r.**

POUKA O PRAVNOM LEKU:

Protiv ovog rešenja dozvoljena je žalba u roku od 8 dana od dana prijemarešenja a preko ovog suda za Vrhovni sud Srbije

K. ž. II 572/00

Vrhovni sud Srbije u Beogradu, u veću sastavljenom od sudije: Dragomira Lelavca, predsednika veća, Dragomira Milojevića i Nikole Latinovića, članova veća, sa saradnikom Ružicom Lazović, zapisničarom, u krivičnom postupku protiv optuženog Aljbina Kurtija zbog krivičnog dela ugrožavanja teritorijalne celine iz čl. 116. st. 1. KZ SRJ u sticaju sa krivičnim delom udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st.2. KZ SRJ, u vezi krivičnog dela terorizma iz čl. 125 KZ SRJ, rešavajući povodom žalbe branioca optuženog advokata Branislava Ćirića iz Niša izjavljenoj protiv rešenja Okružnog suda u Prištini K. br 197/99 od 4.10.2000 godine, u sednici veća održenoj dana 9.11.2000 godine, doneo je

R E Š E N J E

ODBIJA SE žalba branioca optuženog Aljbina Kurtija izjavljena protiv rešenja Okružnog suda u Prištini, sa sedištem u Nišu K. br. 197/99, od 4. 10. 2000. godine

O b r a z l o ž e n j e

Rešenjem Okružnog suda u Prištini sa sedištem u Nišu, K 197/99, od 4.10.2000.godine odbačena je kao neblagovremena žalba branioca optuženog Aljbina Kurtija, advokata Ćirić Branislava, izjavljena protiv presude Okružnog suda u Nišu, K. br. 197/99.

Sudski proces protiv Aljbina Kurtija

Protiv ovog rešenja žalbu je izjavio branilac optuženog, advokat Branislav Ćirić, zbog povrede odredaba Zakona o krivičnom postupku sa predlogom da Vrhovni sud nakon što razmotri spise predmeta i navode u žalbi ukine žalbeno rešenje i spise predmeta vrati istom sudu radi ponovnog razmatranja i odluke.

Republički javni tužilac Srbije je u svom predmetu Ktr- 1- 22051/00, do 20.10.2000. godine izneo mišljenje da Vrhovni sud treba da odbaci kao neblagovremenu i nedozvoljenu pomenutu žalbu i potvrdi rešenje Okružnog suda u Prištini K. 197/99, od 4.10.2000. god.

Vrhovni sud Srbije je razmotrio sve spise predmeta zajedno sa žalbenim rešenjem, navodima žalbi i mišljenjem Republičkog javnog tužioca Srbije datim u navedenom podnesku pa je našao:

Žalba je neosnovana

Iz stanja u spisima proizilazi da je presudom Okružnog suda u Nišu, K. 197/99, od 13. 3 2000. godine, oglašen krivim Aljbin Kurti zbog osnovane sumnje da je počinio krivično delo ugrožavanja teritorijalne celine iz čl. 116. st. 1. KZ SRJ, u sticaju sa krivičnim delom udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 2 u vezi čl. 125. KZ SRJ, i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, a branilac optuženog je izjavio žalbu protiv ove presude pa je Okružni sud u Prištini našao da je ova žalba neblagovremena. Pravilno je postupio prvostepeni sud i po nalaženju Vrhovnog suda Srbije kada je odlučio kao u izreci pobijenog rešenja primenom čl. 359. st.1. ZKP, kojim je predviđeno da se žalba može izjaviti u roku od 15 dana od dana dostavljanja opravka prvostepene presude jer iz spisa predmeta proizilazi da je optuženi opravak prvostepene presude na albanskom jeziku primio 5.7.2000 godine, branilac optuženog Aljbina Kurtija, advokat Branislav Ćirić, je dana 18.8.2000 godine neposredno Okružnom sudu u Prištini predao žalbu izjavljenu na presudu K. 197/99, tako da je žalba izjavljena posle isteka zakonskog roka od 15 dana.

Neosnovani su navodi žalbe da se pre polaska na godišnji odmor na banjsko lečenje početkom jula 2000. godine, branilac interesovao za pismeni opravak presude i dobio obaveštenje da odluka još nije dostavljena optuženom niti braniocu pa stoga u vremenu od prijema odluke pa do povratka branioca žalba nije mogla biti izjavljena.

Ovakvi navodi žalbe su neosnovani obzirom na to da je u konkretnom slučaju dostava izvršena u skladu sa čl. 124. st. 4. ZKP, pa je pobijeno rešenje u svemu pravilno i na zakonu zasnovano.

Montirani procesi

Imajući sve napred izloženo u vidu, Vrhovni sud je odlučio kao u izreci ovog rešenja primenom čl. 397. st.3 ZKP.

Zapisničar,
Ružica Lazović, s.r.

Predsednik veća-sudija
Dragomir Lelovac, s.r.

Pismo predsednice JUKOMa, Biljane Kovačević–Vučo ministru pravde Jugoslavije, Momčilu Grubaču za oslobađanje Aljbina Kurtija iz zatvora

Beograd, 4.4.2001.

Poštovani gospodine ministre,

Obraćam Vam se povodom slučaja Aljbina Kurtija, albanskog studenta, koji je osuđen na 15 godina zatvora i trenutno se nalazi na izdržavanju kazne.

Kurti je osuđen u postupku pred petočlanim sudskim većem Okružnog suda u Nišu, kojem je predsedavala sudija Slađana Petrović. Prvobitna optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Nišu, Kt. br. 59/99, od 27.10. 2000, tereti okrivljenog za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz člana 136, stav 1, a u vezi sa članom 125, kažnjivom po članu 139, stav 3. KZ SRJ. U daljem nastavku postupka, zamenik Okružnog JT promenio je optužnicu “zbog činjenice da nema dokaza da je delo izvršeno i u vreme ratnog stanja, zbog čega optužnica sadrži blage kvalifikacije”. Optuženi se tereti da je izvršio krivično delo ugrožavanja teritorijalnog integriteta SRJ, iz člana 116. KZ SRJ, a u vezi sa krivičnim delom udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz člana 136, stav 1 u vezi sa krivičnim delom terorizma iz člana 125. KZ SRJ.

Tokom glavnog postupka nije iznet ni jedan jedini dokaz. Članovi veća i tužlac, krivicu okrivljenog, tretirali su kao priznanje, iako on uošte nije govorio o onome za šta se tereti.

Kurti je držao politički govor u kome je, sem ostalog, istakao da “ovaj sud nema ništa sa pravdom, da je sud u službi Miloševića i njegove dnevne politike”, da je “režim u Srbiji režim koji je stvaranje kriza i vođenje ratova podigao na nivo svoje državne politike”, da “srpski narod ne izjednačava sa srpskim režimom”. Glavni argument predstavnika optužnice bio je da “nije čudno da mrziš jedan režim ili nekog predstavnika režima, ali je čudno da mrziš čitav jedan narod”.

Sudski proces protiv Aljbina Kurtija

Prema navodima predstavnika javne optužbe "Nezavisna unija studenata, u čijem je stvaranju i rukovođenju učestvovao i optuženi, bila je i ostala nelegalna organizacija koja je za glavni cilj imala nezavisno Kosovo. Demonstracije koje je organizovala Unija nisu bile prijavljene kod nadležnog organa, što je zakonska obaveza, i to zbog činjenice što oni nisu priznavali nadležne organe. U avgustu 1998., optuženi se pridružio terorističkoj OVK u svojstvu sekretara političkog predstavnika OVK, Adema Demaćija. Preko političkog predstavnika i zajedno sa njim, okrivljeni je kontaktirao sa OVK, organizovao kurseve davanja prve pomoći u slučaju potrebe kao i davanje krvi, prikupljanje materijalne pomoći, učestvovao je na konferencijama za štampu političkog predstavnika OVK i održao ih samostalno u njegovom odsustvu". Nakon kratkog razmatranja, krivično veće donelo je presudu kojom je Kurti oглаšen krivim za dva krivična dela za koja je i optužen i izrečena mu je jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 15 godina.

Postupak u kome je osuđivan Aljbin Kurti ne može se nazvati fer i pravednim postupkom. Greške koje su učinjene u tom postupku predstavljaju ne samo apsolutno kršenje postupka, već i kršenje osnovnih principa krivičnog prava. Niko ne može biti osuđivan bez dokaza, jer je sud obavezan da iznese dokaze, čak i kada optuženi prizna da je izvršio delo za koje se tereti. Navodi iz optužnice nisu ničim argumentovani.

Naravno da se postavlja i pitanje primene materijalnog prava, jer i da je potvrđeno da je okrivljeni organizovao demonstracije koje nisu bile prijavljene, kurs prve pomoći i davanje krvi, teško da se ove radnje mogu smatrati radnjom izvršenja krivičnog dela iz člana 116 ili 136 KZ SRJ.

Na osnovu pomenutog usvojenog Zakona o amnestiji, oslobođeni su od daljeg izdržavanja kazni izvršioци krivičnih dela iz člana 136 KZ SRJ. Time je vlast pokazala cilj da oslobađa političke zatvorenike. Aljbin Kurti je pravi politički zatvorenik. On je sigurno jedini osuđenik koji izdržava kaznu zbog krivičnog dela ugrožavanja teritorijalnog integriteta SRJ. Smatramo da nema nikakvih opravdanja da u našoj zemlji bude političkih zatvorenika i nadamo se da nikada i niko neće biti osuđivan zbog političkog stava.

Zbog toga Vam predlažemo da iskoristite mogućnost koju imate na osnovu odredaba iz člana 12 pomenutog zakona i da inicirate postupak za pomilovanje Aljbina Kurtija.

Ekskluzivni intervju sa najpoznatijim političkim zatvorenikom Aljbinom Kurtijem u Kazneno-popravnog zavodu u Ćupriji

Aljbin Kurti (26) bivši lider Nezavisne unije studenata Prištinskog univerziteta je najpoznatiji politički zatvorenik ne samo na prostorima sadašnje Jugoslavije, već i Evrope. On je priveden od strane srpskih snaga bezbednosti 28. aprila 1999. iz svoje kući u Prištini, zajedno sa ocem i dvojicom braće, koji su kasnije pušteni, dok je Aljbin zadržan. Jedno vreme bio je u zatvoru u Prištini, potom u Lipljanu, a pri povlačenju jugoslovenskih vojnih i policijskih snaga sa Kosova, zajedno sa ostalim albanskim zatvorenicima, prebacuje se u Srbiju, u požarevački zatvor. Krivično veće prištinskog Okružnog suda sa sedištem u Nišu osudilo ga je 13. marta, 2000. na maksimalnu kaznu od 15 godina zatvora za krivično delo terorizam. Odbijao je da angažuje branioca, a branilac po službenoj dužnosti, advokat Ćurčić iz Niša podneo je žalbu Vrhovnom sudu na presudu prvostepenog suda.

Kaznu izdržava u KPZ Ćuprija, gde je prebačen za vreme pobune u požarevačkom zatvoru, novembra prošle godine. Ovo je njegov prvi intervju otkako je u zatvoru.

Nastojanja za realizaciju intervju sa Aljbinom za "Glas Amerike" i list "Zeri" počela su još u maju 2000. godine. Nekoliko puta sam tražio kontakt sa srpskim ministrom pravde, Dragoljubom Jankovićem, ali njegova sekretarica (koja nije našla za shodno ni da se predstavi) stalno mi je odgovarala "obavestićemo vas". Krajem avgusta (2000) ponovo sam se obratio pismenim zahtevom pomoćniku ministra pravde zaduženom za Kazneno-popravne zavode, Zoranu Stefanoviću, ali i od njega sam usmeno dobio negativan odgovor. Pokušaje sam nastavio i nakon promene režima Slobodana Miloševića. Koministrima pravde u vladi Srbije ponovo sam uputio pisani zahtev, i od njih trojice samo je Sead Spahović dao pristanak za intervju, dok su mi drugi odgovorili da samo mogu da ga posetim, ali ne i da pravim intervju za medije.

Pokušaje sam nastavio i nakon formiranja nove srpske vlade, ali ovog puta uz posredovanje jednog člana vlade. U susretu sa ministrom pravde, Vladanom Batićem, dobio sam uveravanja da će se poseta realizovati bez ikakvih problema, i da samo treba da se dogovorim o detaljima sa njegovim zamenikom zaduženim za KPZ. On me je zatim zamolio da, zbog formalnih razloga, dostavim pisani zahtev. Od njega sam zahtevao da mi omogući i upotrebu kamere, ali mi je odgovorio da za sada to nije moguće.

Posetu sam realizovao u petak, 18. maja 2001. U zatvor u Ćupriji stigao sam oko 10,00 sati i prijavio se na šalteru gde mi je službenik koji mi je uzeo ličnu kartu rekao da moram da sačekam nekih desetak minuta. Međutim, vreme čekanja se oteglo na oko 40 minuta, što me je učinilo nervoznim, i

Vlada Republike Srbije
- Koministru pravde
LEADU SPANOVICU

Gospodine Koministre,

Molim Vas da mi date odgovor
za proštu zadržanost ALBINA
KURTIJA, u KPZ, čuđenja i intervju
sa njim zadržanost "žeri" iz
Priloge 1. "Glas Amerike" albanske
seuit.

Mih zadržu sam ujetio ranije ministru
Jankoviću kao i pre tri nedelje
promenivši ministru Goranu
Stefanoviću, koji mi je dao
negativan odgovor preko svoje
sekretarice.

U nadi da ćete mi ispuniti moj
zahtev. unapred ostajem zahvalan

Beograd, 4.12/60

Pod. zahteva
FANRI MUSTOVIĆ
- novinar -
tel/f. 761-605
mbr. 062/276-517.

Montirani procesi

nakon što je u zgradu ušla jedna osoba u civilu za koju mi se učinilo da je upravnik zatvora, stražar mi je rekao da se popnem uz stepenice na drugi sprat. Osećao sam jako uzbuđenje ali malo i nervozu od čekanja. Ušao sam u čekaonicu u pratnji čuvara; tu je bio Aljbin sa jednim zatvorskim čuvarom. Pozdravili smo se zagrljajem i seli jedan naspram drugog pored jednog velikog stola. Počeo sam da ga pitam kako je, kako provodi vreme, šta čita i da li ima vesti od porodice. Istovremeno sam mu preneo pozdrave od njegovih roditelja, od Adema Demaćija, Zenuna Čelaja... ali i od Sonje Biserko koja mu je poslala i jednu knjigu.

Kaže mi da je dobro, da nema nikakvih problema i da puno čita. Trenutno čita Prusta, ali mi se žali na slabe albanske prevode nekih filozofskih knjiga, i moli da mu pošaljem neke knjige na srpskom. Posebno mi je tražio da mu obezbedim knjigu "Ulisi" od Džojasa, kao i jednu knjigu od Sartra. Kaže mi: "ovde nemam samo fizičke slobode, ali imam slobodu mišljenja, koju nemaju neki koji žive na slobodi".

Tu interveniše stražar i kaže da ne možemo da govorimo albanski već srpski. Reagovao sam neobično oštro na srpskom: "Ako ne možete da slušate ovaj jezik onda napustite prostoriju. Jer mi ćemo govoriti albanski i nema te sile koja može da mi to zabrani". Video je da sam uznemiren i odlučan, i nastojao da "spusti temperaturu" rečima da on "samo sprovodi kućni red, jer nije obezbeđen prevodilac". Ponovo mu se obraćam i kažem da mi "na kraju krajeva ovo pravo garantuje zakon i Ustav i ako mi se ne dopušta to, napustiću sastanak i pozvaću ministra Batića". Reagovao je tiho i Aljbin rečima: "Ja sa Albancem mogu da razgovaram samo na albanskom, onako kao što razgovaram na engleskom sa Englezom ili na srpskom sa Srbinom. Ako se ovako ne desi onda se vraćam u svoju ćeliju". Nakon jednog razgovora putem voki-tokija kaže: "Možete da razgovarate na albanskom", ali me upozorava da razgovor može trajati do 30 minuta. Uzvraćam mu rečima da će to trajati onoliko koliko je potrebno, znači dok ne završim intervju. Zamolio sam da ga dovede upravnika Nikolića, ali mi je odgovorio da mogu sam da idem do njega. Ustao sam i pošao prema kancelariji upravnika. Njega nisam znao, ali dan ranije razgovarali smo telefonom i dogovorili se o realizaciji posete, što podrazumeva i vreme trajanja intervjuja. Gospodin Nikolić izvinio mi se za "nesporazum" i ponudio mi piće, uz pitanje koliko mi je još vremena potrebno. Rekao sam mu da mi treba još oko 30 minuta, i zahvalio na razumevanju i piću koje mi je ponudio ali da ćemo "to popiti drugi put". Vratio sam se u prostoriju gde je bio Aljbin i nastavio razgovor još 30 minuta, mada se sa njim može razgovarati u nedogled.

Skraćenu verziju intervjuja ustupio sam dnevniku "Danas" koji ga je objavio na celoj stranici u vikend broju od 26. maja 2001. godine.

“Nezavisnost Kosova je neizbežna”

***Na početku, pitao sam Kurtija kako izgleda jedan njegov dan u zatvoru:**

- Kada sam bio van zatvora, na slobodi, imao sam veliki prostor delovanja a malo vremena, dok je ovde suprotno - imam puno vremena i malo prostora za delovanje...

*** Ti si najpoznatiji politički zatvorenik ne samo u Jugoslaviji već i u Evropi. Kako se to odražava na tvoj tretman u zatvoru i tvoju svest?**

- Da vam iskreno kažem, tim stvarima uopšte nisam obuzet, i za mene to nije značajno. Ovde se niko nešto posebno ne ponaša prema meni, osim što je postojala početna radoznalost zatvorskih čuvara i drugih, ali vremenom je to nestalo, tako da tretman ostaje isti kao i prema drugim zatvorenicima.

***Kakvi su odnosi sa drugim zatvorenicima, posebno sa Srbima?**

- Sa njima nemamo nikakve kontakte, od njih smo potpuno izolovani. Sa Albancima koji su ovde imam dobre i bratske odnose. Ja sebe smatram običnim čovekom koji je ravnopravan sa drugima koji nose istu uniformu kao ja, i sa kojima delim zajedničku sudbinu ovde u zatvoru.

***Savezni zakon o amnestiji nije obuhvatio albanske zatvorenike optužene ili osuđene zbog krivičnog dela terorizma, za šta si i ti osuđen. Da li se nadaš da će se naći neka druga forma za oslobađanje?**

- Postoji jedna stara engleska poslovice koja kaže: čovek u životu treba da očekuje najgore, a da se nada najboljem. Ja sam stalno tako delovao. Da iskreno kažem, bez obzira da li se promenio režim u Srbiji i u takozvanoj Jugoslaviji ili ne, ja od njih nisam očekivao ništa dobro. Na osnovu iskustva koje imam sa njima, mogu reći da me oni ne mogu iznenaditi. Što se tiče Zakona o amnestiji i svega onoga što se odvijalo oko njega i oko tretmana albanskih zatvorenika po srpskim zatvorima, moram reći da se u Srbiji i u takozvanoj Jugoslaviji promenio samo stil, a ne i sistem. Svaki Albanac koji se oslobađa iz zatvora, oslobađa se sa određenim političkim ciljem srpskih i jugoslovenskih vlasti. Nije oslobađanje zatvorenika cilj za sebe, već sredstvo da bi se nastavilo ropstvo drugih.

Oni su zainteresovani da pridobiju što više političkih poena kod međunarodne zajednice i da profitiraju za svoju vlast, a ne da ispravljaju nepravdu ili da im je cilj pravda kao takva.

***Albine, data je inicijativa od strane JUKOM-a, ali bilo je i drugih zahteva za tvoje oslobađanje iz zatvora. Ti si kritikovao takve inicijative. Šta je razlog toga kada si ti važniji i korisniji van zatvora?**

- Pre svega ja nemam nameru niti da molim niti da tražim od bilo koga da se zalaže za moje oslobađanje, ili da učini nešto u tom pravcu, jer ja ne priznajem jugoslovenske vlasti, bez obzira što je promenjen režim. I svaka molba, svaki zahtev koji se upućuje njima, za mene je nevažeci

Montirani procesi

i kao takav je neprihvatljiv. Ja kažem da je pogrešno ako se traži moje oslobađanje. Ja želim da budem anonimni deo jedne uniformne mase zatvorenika. Da budem kao i svi ostali, a ne da se razdvajam od njih. Jer ako bi mene oslobodili individualno, a ne i druge albanske zatvorenike, to bi za mene bilo jako teško. Čak kada nekad pomislim na tu mogućnost, onda kažem da će to biti najteži dan za mene u zatvoru. Zato kažem da svako zalaganje za oslobađanje zatvorenika treba da bude za njihovo oslobađanje kao celine a ne pojedinačno, onda je to za mene prihvatljivo.

**** Da se vratimo malo na početak, april 1999, kada su srpske snage bezbednosti privele tebe, tvog oca i mlađeg brata. Da li možeš da opišeš taj period?***

- Sve što se tada odvijalo, odvijalo se ne kao lišavanje slobode, već kao priprema za streljanje. Oni, policija, samo su se dogovarali o mestu gde će se izvršiti ta egzekucija. Oni su se stalno, preko radio-stanica, dogovarali sa nekim, sigurno paravojnim ili drugim jedinicama, šta da rade sa nama. I mi smo faktički bili u iščekivanju tog streljanja. No, od kada sam počeo da se aktivno bavim politikom i mnogo ranije, za te trenutke sam bio spreman, za hapšenje, streljanje i za sve drugo. Ali da iskreno kažem, u to vreme nisam mislio da će policija uhapsiti mene, oca i brata.

**** Kako si doživeo prve dane u zatvoru?***

- Prvo sam bio pet dana u prištinskom zatvoru, a posle sam prebačen u lipjlanski. To nisu bili zatvori, već koncentracioni logori. U jednoj sobi, ne više od 10 kvadratnih metara, bilo nas je od 20-25 zatvorenika, prikupljenih iz izbegličkih kolona ili po kućama. To su bili veoma loši uslovi, a policajci i drugi su nemilosrdno i stalno tukli albanske zatvorenike. Soba je bila sa veoma malo vode, bez WC-a i bez ikakvih higijenskih uslova. Ali smo održali moral jedni drugima, hrabрили smo se međusobno. Svako od nas je živio za naš ideal i mislio o procesu koji je u toku i to je bilo najvažnije. U kosovskim zatvorima umrlo je dosta albanskih zatvorenika usled tortura. Istina je da čoveku nisu jasne granice sopstvene snage. Onda, kada se dogode posebno opasne i mučne situacije, ako čovek nije jak da izdrži, da dođe do granice izdržljivosti - on umire, slomi se moralno. Ako je jak, on se ne može slomiti i pomera te granice izdržljivosti i nikad ne haje za njih.

**** Zar nije to svojevrsni paradoks? Ti su uhapšen zato što si bio sekretar političkog predstavnika UČK, Adema Demaćija, dok je on sve vreme rata šetao po Prištini. Da li si ti uhapšen kao studentski lider, organizator studentskih demonstracija ili zato što si bio sekretar gospodina Demaćija?***

- Ne znam tačno zašto. Njihova služba bezbednosti znala me je od ranije zbog aktivnosti u Nezavisnoj uniji studenata i kao sekretara gospodina Demaćija. Ali, meni se ne čini da ovde postoji neki paradoks, jer oni nisu bili zainteresovani da uhapsu gospodina Demaćija zbog činjenice što je on

već proveo 28 godina u zatvoru i zato što su znali da nema nikakve logike da ga ponovo hapse. Ja sam njima bio trn u oku i zbog demonstracija i zbog zajedničke političke delatnosti sa Ademom Demaćijem.

****Kako si doživeo ulazak KFOR-a na Kosovo 12. juna 1999. i povlačenje srpskih vojnih i policijskih snaga?***

- Znao sam da se srpske snage povlače sa Kosova jer zajedno sa njima smo i mi zatvorenici prebačeni u Srbiju. Taj dan je bio veoma značajan, jer sam bio svestan da će konačno prestati patnja albanskih civila i Albanaca sa Kosova uopšte.

****U raznim međunarodnim krugovima i medijima, Kosovo se smatra mekom raznih vrsta kriminala, gde je bilo ubistava i poznatih albanskih vojnih i političkih ličnosti. Da li si razmišljao zašto se to događa?***

- Mislim da svi oni koji se aktivno bave politikom moraju biti odgovorniji za svoju aktivnost. Nisu dovoljne verbalne osude, nisu dovoljne izjave za štampu da bi prestao zločin i kriminalna delatnost, već treba aktivno delovanje, aktivan rad sa narodom. Na žalost, to nam nedostaje i to je postao sindrom kod albanskih političara: što se više bave politikom, što se više pojavljuju po medijima, što postaju - da kažem uslovno – poznatiji, toliko se udaljavaju od naroda i nemaju pojma što se događa na terenu. Takođe treba izvršiti veći pritisak na KFOR i UNMIK da se više nadležnosti prenese na KZK (Kosovski zaštitni korpus) i na kosovsku policiju. Jer oni su stranci koji na Kosovo dolaze na određeno vreme od šest meseci. Oni nemaju neki poseban motiv da zaustave kriminal i zločin. Oni misle kako da provedu tih šest meseci, da se vrate u svoju zemlju i nastoje da zaborave Kosovo kao jedan ružan san. Trebaju nam ljudi koji imaju patriotski motiv da zaustave taj zločin, ali na žalost, oni nemaju nadležnosti.

****Posle ulaska KFOR-a i UNMIK-a, na Kosovu su se desila teška zlodela nad Srbima i drugim nealbancima, zbog čega međunarodna zajednica optužuje Albance koje je označila kao faktor destabilizacije u regionu. Kakvo je tvoje mišljenje o svemu tome?***

- Veoma je važno da ceo albanski narod shvati da svi ti zločini i ubistva koja su se desila posle 12. Juna 1999, nisu u korist Kosova. Na početku, u julu i avgustu te godine, bila je, da ne kažem, prirodna jedna takva artikulacija albanskog nezadovoljstva prema pripadnicima srpskih i drugih zajednica na Kosovu. Ja ne opravdam takve postupke, međutim to je donekle shvatljivo; ali, vremenom, i uz veći uticaj političkih stranaka i raznih organizacija na Kosovu, to je trebalo da se ublaži i konačno da potpuno nestane. Ni jedan zločin ne zastareva. Svaki zločin je loš. On je štetan sam po sebi bez obzira na okolnosti i vreme kada se dogodio. No, glavni problem jeste u većoj odgovornosti onih koji imaju veće nadležnosti, a to su UNMIK i KFOR. Mislim da je bio pogrešan postupak KFOR-a i UNMIK-a što nisu preneli te nadležnosti na lokalnu albansku

Montirani procesi

populaciju koja bi, veoma sam ubeđen, sa većom efikasnošću zaustavila taj kriminalitet i ne bi dozvolila da on dobije razmere kakve ima i danas. Ne treba da se stvara utisak da je reč o organizovanom kriminalu; postoji mogućnost da se radi i o takvoj formi u sferi opšteg kriminala, ali mislim da su svi ti zločini koji su se desili na Kosovu posle 12. Juna 1999. bili rezultat ličnog razočaranja i revolta pojedinaca.

****Po tvom mišljenju, kako bi Albanci trebalo da se ponašaju prema Srbima i drugim nealbanskim zajednicama na Kosovu?***

- Ako je istina da su Srbi činili genocid i zločine dok su bili na Kosovu, to ne znači da sada neko ima pravo da se osveti samovoljno nekom Srbinu, ne znajući da li je on bio umešan u zločine ili ne. Ali, i da zna da je on učestvovao u zločinima, onda o tome treba da presude sudski organi, a ne da on uzme pravdu u svoje ruke tako što će uzeti pištolj i ubijati gde i koga stigne. Jer tako se ne gradi država, tako se ne gradi demokratsko društvo, sa takvom svešću i mentalitetom se ne možemo integrisati u Evropu. Znači, krivica za zločince koji su učinjeni na Kosovu treba da se individualizuje. Povodom toga, mislim da mi na Kosovu imamo potrebu za jednim Simonom Vizentalom, za takvim čovekom koji će loviti ratne zločince, one koji su vršili etničko čišćenje, masakre, genocid, i da se oni privedu sudu pravde, i da se osude onako kako zaslužuju. Smatram da na Kosovu treba da postoje organi i institucije koji će se baviti lovom na ona lica koja su počinila zločine, a nikako da se taj zločin kolektivizira i da se kaže da za taj određeni zločin koji je učinjen na Kosovu, možeš da se osvetiš bilo kom Srbinu koji se danas nalazi tamo. Sve druge nacionalne zajednice koje žive na Kosovu treba da se tretiraju po najvišim evropskim standardima i propisima i nikako drugačije. Nas Albance dosta su tretirali kao građane drugog reda i ne možemo mi sad da nastavimo njihovom logikom i da nekog drugoga tretiramo kao građanina drugog reda.

****Stigli smo do marta 2000. kada je konačno počelo tvoje suđenje. Neki novinari i predstavnici nevladinih organizacija koji su pratili to suđenje nazvali su te "herojem sudskih procesa u Srbiji", dok su tvoju odbranu ocenili kao politički govor. Da li si tada bio svestan posledica takve odbrane, posebno kada si rekao da ne priznaješ taj Sud, već samo sud svog naroda, kao što ne priznaješ ni Srbiju, ni Jugoslaviju nego samo Republiku Kosovo, čiji si državljanin?***

- Da vam iskreno kažem, računao sam na sve. Bio sam potpuno svestan kakve mogu biti posledice toga, ali se ni za trenutak nisam dvoumio da kažem ono što mislim, i da se zalažem za svoja ubeđenja.

****Da li si očekivao maksimalnu kaznu od 15 godina zatvora?***

- Ruku na srce, ja ne poznajem zakone Srbije i nije mi poznato kakve maksimalne kazne propisuju članovi tih zakona. Ali sam znao da će me osuditi na maksimalnu kaznu.

****Zasto nisi prihvatio da angažuješ advokata?***

- Sam čin prihvatanja branioca jeste akt priznavanja tih organa, suda i države koja mi sudi. To je za mene bilo potpuno neprihvatljivo. Ja nisam mogao da angažujem advokata da me brani od nekoga od koga nisam osećao da treba da se branim. Zato ono što sam rekao na sudu nije bila odbrana pred tim sudom, već je to bilo predstavljanje i ponavljanje mojih političkih pogleda i ubeđenja.

****Na tom suđenju si izjavio da je režim Slobodana Miloševića fašistički, i da se nadaš da će i srpskom narodu brzo svanuti sunce i da će se osloboditi diktature. Nakon par meseci taj režim je pao. Da li to znači da si bio vidovit?***

- Bilo je jasno da okolnosti koje su se odvijale i u to vreme, u takozvanoj Jugoslaviji i Srbiji, najavljuju brzi kraj režima Miloševića. Međutim, ako sam imao viziju o promeni tog režima, nikad nisam imao iluzije o promeni sadržaja tog režima. Znao sam da padom tog režima nestaju samo posledice, dok uzrok ostaje i dalje. A zna se da je uzrok velikosrpski hegemonizam. On je generator koji proizvodi srpske hegemonističke režime koji ponekad imaju elemente fašizma, kakav je bio režim Slobodana Miloševića. Ponavljam još jednom da su Srbija i Jugoslavija promenile samo stil i formu, a ne sistem i sadržinu. Dok se ne eliminiše hegemonizam ne može se govoriti o stvarnoj demokratiji u Srbiji.

**** Pošto si naglasio da imaš dosta vremena za razmišljanje i da realano procenjuješ stvari, da li mi možeš reći kako vidiš budućnost Kosova i tvoju ulogu u kosovskom društvu?***

- Mislim da je nezavisnost Kosova neizbežna, ali zavisi od našeg rada i zalaganja koliko će se brzo to ostvariti. Mislim da mi Albanci imamo potrebu da jednom zauvek raskinemo sa mentalitetom i svešću da smo nemoćni. Nema ničeg nemoćnog. Svaki čovek je moćan, samo treba da kopa i da otkrije te unutrašnje snage i da ih usmeri u cilju humanih, nacionalnih i opštih interesa... Sebe vidim kao deo tog procesa, kao doprinos jedne individue za ostvarivanje ciljeva jednog kolektiviteta... Kvaliteti tog angažovanja mogu biti različiti, ali moram da naglasim i ovo: u stvari, nezavisnost Kosova i nije jedini cilj. Nezavisnost Kosova jeste jedno sredstvo za integraciju u Evropu. Tako, često kada razgovaram sa mojim drugovima u zatvorskoj sobi kažem da mi nezavisnost treba da dobijemo što pre, kako bismo što pre "prodali". Sa tog aspekta ja nisam za nezavisnost Albanaca već za nezavisnost Kosova, jer nezavisnost nacija je prevaziđen koncept u današnjoj Evropi. Nezavisnost nacija znači izolaciju. Znači da mi moramo što pre da ostvarimo nezavisnost Kosova kako bi smo se što pre integrisali u Evropsku uniju.

Aljbin Kurti na slobodi

(7. decembar 2001.): Negde oko 21.00 sat, dok sam gledao jednu televizijsku emisiju, telefonom iz Prištine mi se javio prijatelj Ibrahim Osmani, i obavestio me da je iz niškog zatvora pušten Aljbin Kurti. Bio sam zbunjen i u početku nisam verovao, pošto sam znao da bih za nešto tako bio informisan među prvima, a znao sam da se on i dalje nalazi u zatvoru u Čupriji. Ibro mi je rekao da se svi novinari kosovskih medija nalaze na graničnom prelazu između Srbije i Kosova, kod Merdara, da bi ga sačekali pošto su informaciju dobili od Međunarodnog crvenog krsta. Ova vest me je neizmerno obradovala pošto sam se od izricanja kazne 13. marta 2000. godine stalno zalagao, preko raznih ličnosti i organizacija, za njegovo oslobođenje iz zatvora. Iako sam verovao Ibrinoj informaciji, ipak sam odlučio da istu proverim kod nekog od zvaničnika iz srpske vlade po privatnoj liniji. Telefonirao sam prijatelju dr Žarku Koraću, aktuelnom potpredsedniku srpske Vlade i pitao da li je upoznat da je Aljbin Kurti pušten iz zatvora. Rekao mi je da u Vladi nije bilo reči o tome niti da zna da je donešena takva odluka niti su oni o tome informisani. Ali “ako je istinita, ta vest me jako obradovala”. Tražio je od mene da Aljbinu prenesem njegove pozdrave, i da mu poželim dobro zdravlje i puno sreće. Žarko Korać se još ranije zalagao za puštanje Kurtija iz zatvora i stalno je osuđivao njegovo kažnjavanje. Nakon njega zvao sam i moje prijatelje u Agenciji Beta i pitao ih da li znaju nešto o ovoj informaciji budući da imaju dobro informisanog saradnika u Nišu. Međutim, dežurni kolega rekao mi je da nemaju takvu vest i zamolio me je da ih ako nešto saznam, informišem. Pozvao sam i Adema Demaćija, pošto znam njegovu vezu sa Aljbinom. Čim je čuo moj glas, Demaći mi je potvrdio vest i rekao mi je da se Aljbin trenutno nalazi u zgradi Televizije Kosova gde daje specijalni intervju. Njemu sam čestitao puštanje Kurtija iz zatvora, ali i on mi je uzvratio istom merom uz dodatak “ti si se veoma zalagao za njegovo puštanje...” Nakon toga pozvao sam Kurtijevu porodicu da im čestitam, međutim na telefon sa javila kućna prijateljica koja mi je rekla da su svi van kuće. Posle ovih informacija odlučio sam da napišem kratku vest za agenciju Beta, ali u međuvremenu zvao me je Žarko i rekao da sa mnom želi da razgovara glavna urednica RTS-a, Bojana Lekić. Ona je takođe tražila da joj formulišem ovu vest koja bi išla u trećem dnevniku RTS-a, koji je trebalo da počne za par minuta. Međutim, iako sam joj izdiktirao kratku vest, ona je emitovana tek u ponoćnim vestima i uz pitanje: “Čijom odlukom je pušten Aljbin Kurti, osuđen na 15 godina zatvora za terorizam?”

Ovu vest su sutradan emitovali opširno svi elektronski mediji u Beogradu, ali takođe uz neizbežno pitanje “Ko je doneo odluku o puštanju Aljbina Kurtija iz zatvora?”.

Tokom dana njegovo oslobađanje su pozdravili mnogi aktivisti za ljudska prava, neke političke stranke Srbije sa građanskom orijentacijom, neki nezavisni intelektualci i mediji. Dato je i saopštenje da je predsednik Jugoslavije Vojislav Koštunica doneo odluku o amnestiji Aljbina Kurtija, i saznaje se da je odluka donešena pre dve nedelje tokom boravka predesednika Francuske, Žaka Širaka, u Beogradu. Razume se da je od nacionalističkih i ekstremnih krugova Srbije oslobađanje Kurtija osuđeno uz ocenu da je "oslobođen najopasniji albanski terorista".

Ipak, Aljbin je na slobodi, tamo gde mu je i mesto. Pravda je i ovaj put pobedila

Aljbin Kurti u Prištini

"Ja ni od koga nisam tražio da me pomiluje, niti da mi oprašta, jer za to bi trebalo da budem kriv. Ja sam tražio pravdu, ali Srbija čini suprotno".

(7. decembar 2001.): Sve se odvijalo neočekivano, u tajnosti, dramatično: Aljbin Kurti je stigao u Prištinu nakon dve godine, osam meseci i 20 dana provedenih u zloglasnim zatvorima u Srbiji. On je ušao na Kosovo preko graničnog prelaza sa Srbijom – Merdare, tačno u 21.30 u pratnji ljudi iz Međunarodnog crvenog krsta. Stupanjem na tlo Kosova on je, kao i uvek ranije – miran, dostojanstven i sa retkim ponosom, rekao da se ne oseća srećnim, jer je oslobođen, samo on a njegovi drugovi se i dalje drže kao taoci od onog istog režima koji je držao i njega sve ovo vreme. "Ja nisam tražio ni od koga oprost, niti da me amnestiraju, jer za to bi trebalo da budem kriv. Ja sam tražio pravdu. Međutim, Srbija čini suprotno" - izjavio je on upitan kako se oseća u tim trenucima.

I ovom prilikom on je iskazao svoj karakter: zamolio je predstavnike medija da svoje izveštaje fokusiraju na motivaciju Srbije za njegovo oslobađanje, a ne na čin puštanja. "Ja sam od Srbije i njenog režima doživeo dve nepravde: otmicu i sada oslobađanje bez mojih drugova", rekao je.

Čim je Aljbin stigao u Prištinu, rekao je da će pravda biti ostvarena jedino onda kada se budu oslobodili svi Albanci koji se drže po zatvorima u Srbiji kao taoci rata, i kada njihova mesta zauzmu oni koji su činili zločine na Kosovu, i onda kada se Kosovu nadoknadi ratna šteta.

Arifja, Aljbinova majka, izrazila je zadovoljstvo i radost zbog oslobađanja sina, pomešano sa besom što "nisu pušteni i svi oni momci koji se nepravdedno drže po srpskim zatvorima".

Aljbin Kurti, harizmatski lider studenata u Prištini, koji je zajedno sa drugim liderima Unije studenata univerziteta u Prištini organizovao demonstracije 1. oktobra 1997. godine, bio je sekretar političkog predstavnika UČK, Adema Demaćija. Uhapšen je 27. aprila 1999. zajedno sa ocem Zaimom i bratom Arianitom. Na pragu odlaska sa Kosova srpskih oružanih snaga koje su

Montirani procesi

počinile sve one zločine nad Albancima, Aljbina su zajedno sa svim drugim albanskim zatvorenicima odveli kao taoce rata sa sobom u Srbiju.

Devetog marta 2000., u Okružnom sudu u Nišu, počeo je sudski proces protiv njega na osnovu optužnice javnog tužioca Aleksandra Obradovića. Optužba je bila teška: “udruživanje radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom terorizma”. Na sudu, pred Krivičnim većem kojem je predsedavala sudija Slađana Petrović, kada su ga pitali o državljanstvu, on je rekao: “Ja sam državljanin Republike Kosovo”. On je kasnije, u svom više političkom govoru nego odbrani, rekao da “ne priznaje ovaj sud već sud svoga naroda, kao što ne priznaje ni tužilaštvo, ni advokata, ni Srbiju ni takozvanu SR Jugoslaviju”.

Trinaestog marta 2000, godine Krivično veće u nastavku suđenja osudilo je Aljbina Kurtija na 15 godina zatvora.

Njegovo ponašanje u zatvoru, tokom suđenja i posle presude, bilo je antologijsko i bez sumnje ući će u anale dostojanstvenog ponašanja među hiljadama albanskih zatvorenika koji su trunuli po srpskim zatvorima.

“Srpski režim je od mog oslobođenja sada sigurno iskalkulisao političku korist od međunarodnih centara moći. Ja bih radije ostao sa mojim drugovima, tamo, u zatvoru” rekao je, između ostalog, Aljbin Kurti, dečko koji je skupio hrabrost i da pred sudom kaže “režim Miloševića je fašistički, a vlast i on sam su kriminalci”.

(Zenun Čelaj)

Reakcije u Srbiji na oslobađanje Aljbina Kurtija

Ko je doneo odluku o oslobađanju?

(9. decembar 2001.): Puštanje Aljbina Kurtija iz srpskog zatvora prošlog petka, praćeno je kratkim informacijama od svih medija u Srbiji koji nisu propustili da naglase da je on bio osuđen na 15 godina zatvora za krivično delo terorizam. Mediji kažu da je on dočekan na graničnom prelazu Merdare od svog kolege iz Nezavisne unije studenata, Bujara Dugolija i jednog od komandanata UČK, Sulejmana Seljimija. Prenose se i reči Aljbina Kurtija praćene snimcima pred medijima da nije srećan što je na slobodi pošto se dosta drugih Albanaca drže kao taoce po srpskim zatvorima...Međutim, veći deo srpskih medija, posebno RTS, postavljaju i pitanje “čijom odlukom je pušten Aljbin Kurti”?, pošto iz kabineta jugoslovenskog predsednika, koji ima pravo da amnestira, nije data informacija u vezi s tim.

Srpski novinari su u subotu pitali i predsednika vlade Srbije, Zorana Đinđića i potpredsednika Čovića, koji su odgovorili da njihova vlada nije donela takvu odluku.

Premijer Đinđić rekao je novinarima da je o oslobađanju Kurtija saznao iz medija i dodao, da u njegovoj vladi o ovom slučaju uopšte nije bilo reči. Potpredsednik vlade, Nebojša Čović, izrazio je mišljenje da je Kurtija

Sudski proces protiv Aljbina Kurtija

amnestirao predsednik SRJ, Vojislav Koštunica, i dodao da mu je poznato veliko zalaganje iz međunarodne zajednice za njegovo puštanje iz zatvora. On je rekao novinarima: "Ocenite sami da li njegovo puštanje ima veze sa posetom francuskog predsednika Žaka Širaka".

Drugi izvor iz srpske vlade rekao je za "Zeri" da je odluku o puštanju Aljbina Kurtija i pet drugih albanskih zatvorenika doneo pre nedelju dana predsednik SRJ, Koštunica (nakon posete Londonu) i da je o njoj obavestio samo ministra pravde Srbije, Vladana Batića, ali ne i ostale članove vlade.

Za oslobađanje Aljbina Kurtija su se zalagale mnoge nevladine organizacije za ljudska prava u Srbiji, zatim neke političke stranke (Socijaldemokratska unija, Građanski savez), Studencki pokret "Otpor", Forum pisaca i nekoliko intelektualaca, ali najviše se angažovao JUKOM, na čelu sa Biljanom Kovačević Vučo.

Direktor Centra za antiratnu akciju u Beogradu, Ivan Janković, ocenio je za srpske medije da oslobađanje Kurtija iz srpskog zatvora predstavlja kraj politike sprečavanja političkih promena na Kosovu silom, nezavisno od toga sa koje strane je upućen zahtev za njegovu amnestiju. Po Jankoviću, sada ostaje pitanje da li će se na Kosovo prebaciti i ostali albanski zatvorenici koji se nalaze po zatvorima u Srbiji. "Ovim se zatvara jedan proces koji je obeležen puštanjem na slobodu Fljore Brovine i velikog broja albanskih zatvorenika. Ako je reč o odluci Ministarstva pravde, a mislin da jeste, onda ovo simbolizuje kraj politike sprečavanja političkih promena na Kosovu silom", kaže Janković.

Kako se i očekivalo, oštro su reagovala opozicione stranke Srbije - Srpska radikalna stranka i Stranka srpskog jedinstva - koje su osuđivale oslobađanje Kurtija iz zatvora u Nišu, optuživši ovom prilikom aktuelnu srpsku vlast da je "organizovala još jedno poniženje srpskom narodu"

Zamenik predsednika SSJ, Dragan Marković, optužio je predsednika Koštunicu za aboliciju Kurtija, dodajući: "Podsećamo domaću i inostranu javnost, a posebno predsednika Koštunicu, da je studentska organizacija Albanaca u Prištini na čelu sa Kurtijem bila centar regrutovanja terorista UČK. Kurti je bio prvi saradnik Adema Demaćija, koji je tokom delovanja UČK bio politički vođa te organizacije, koja je poslednjih godina ubijala na hiljade Srba". On je zahtevao od Koštunice da objasni "zašto je Kurti pušten iz zatvora, a da istovremeno na hiljade Srba pate po albanskim tamnicama diljem Kosova, dok o sudbini 1.300 nestalih i kidnapovanih nije preduzeto ništa". Marković optužuje Koštunicu da "takvim koracima, nazvanim legalističkim, direktno pomaže albanske teroriste i ekstremiste da sa Kosova proteruju Srbe i da stvore još jednu državu na Balkanu".

Srpska radikalna stranka Vojislava Šešelja ocenjuje da je "oslobađanje Kurtija novi težak udarac temeljima pravnog sistema Srbije i teško poniženje

Montirani procesi

koje je DOS spremao srpskom narodu”. Ova stranka postavlja pitanje “ko je, čijim zahtevom, pod kojim uslovima i po kojoj proceduri oslobodio osuđenog za teška krivična dela protiv države i naroda? Da li je sloboda za teroristu Kurtija ciničan i jedinstven odgovor DOS-a za sve zahteve porodica nestalih i kidnapovanih Srba sa Kosova?” Ova stranka pita srpske zvaničnike da li je “oslobađanje Kurtija poziv i podstrek za sve teroriste sveta, a posebno za neprijatelje srpskog naroda, da izvrše zločinačka dela, jer su kazne samo formalne, a njihova primena minimalna?”

Saopštenje Kabineta jugoslovenskog predsednika

Odluku o puštanju Kurtija je doneo Koštunica

(11.12.2001): Nakon mnogih reakcija i postavljenih pitanja u vezi sa puštanjem iz zatvora Aljbina Kurtija, Kabinet jugoslovenskog predsednika dao je saopštenje u ponedeljak uveče u kome se kaže da je odluku o oslobađanju od daljeg izdržavanje kazne jednog od vođa albanskih studenata sa Kosova, Aljbina Kurtia doneo predsednik Vojislav Koštunica... “Povodom međunarodnog dana ljudskih prava, a na predlog Jugoslovenskog komiteta pravnika za ljudska prava upućenom Saveznom ministarstvu pravde, predsednik SRJ Vojislav Koštunica doneo je odluku o oslobađanje Kurtija...”, kaže se u saopštenju Kabineta jugoslovenskog predsednika. Naglašava se da se prilikom donošenja ove odluke “Koštunica rukovodio nadom da oslobađanje Aljbina Kurtija uz učešće srpskih poslanika koalicije ‘Povratak’ u Skupštini Kosova, bude još jedan znak da SRJ teži mirnom rešenju odnosa sa Kosovom. Istovremeno ova odluka treba do doprinese jačanju dijaloga koji će omogućiti siguran povratak iseljenih Srba, Roma, Bošnjaka i drugih sa Kosova i ubrzaće otkrivanje sudbine otetih i nestalih građana SRJ i njihov povratak porodicama” kaže se u saopštenje...

Gradimir Nalić, savetnik jugoslovenskog predsednika za ljudska prava potvrdio je za “Večernje novosti” da je Kurti oslobođen odlukom predsednika Koštunice. On kaže da je Kurti osuđen po saveznom zakonu i normalno je da odluku o njegovom puštanju donose savezni organi, odnosno predsednik u skladu sa svojim ovlašćenjima. “Kurti nije osuđivan za terorizam na Kosovu i nije dokazano da je nosio oružje kao pripadnik UČK. On je radio kao sekretar političkog predstavnika UČK, Adema Demaćija, koji je pre par meseci slobodno šetao po Beogradu. Zato je nelogično da Demaći bude na slobodi a njegov tehnički sekretar da se osudi na višegodišnju kaznu zatvora” kaže Nalić. On ističe da je puštanje Kurtija na dan, kada se u Beogradu nalazio francuski predsednik Širak, bila samo slučajnost, jer je odluka donešeno nekoliko dana ranije, a običaj je da se puštanje zatvorenika iz zatvora izvrši uoči vikenda što se uklopilo sa ovom posetom.

Komentarišući protest Udruženja porodica nestalih Srba sa Kosova, gospodin Nalić kaže da razume njihovo nezadovoljstvo “ali oslobađanje Aljbina Kurtija zapravo je u funkciji rasvetljavanja sudbine nestalih osoba”.

Oslobađanje Aljbina Kurtija iz zatvora jednim saopštenjem za javnost pozdravila je Socijaldemokratska Unija koju predvodi dr Žarko Korać. U saopštenju se kaže da “time je korigovana još jedna nepravda koja je učinjena zatvorenim Albancima” i izražava nadu da će “ubrzo biti pušteni i drugi albanski zatvorenici koji se nalaze po zatvorima u Srbiji”.

U Srbiji se nastavljaju reakcije na oslobađanje Kurtija

Aljbin Kurti simbol političkog zatočeništva

(12. decembar 2001): U Beogradu i svetu nastavljaju se reakcije na puštanje iz zatvora Aljbina Kurtija, najpoznatijeg političkog zatvorenika u Evropi. Predsednica Jugoslovenskog komiteta pravika za ljudska prava, Biljana Kovačević-Vučo, pozdravila je odluku jugoslovenskog predsednika Koštunice o oslobađanju Kurtija i ocenila to kao jedan mudar politički čin. Ona kaže da je Kurti stvarno zaslužio da bude pušten iz zatvora, a između ostalog to je i jedan od uslova međunarodne zajednice koja traži od SRJ oslobađanje svih političkih zatvorenika. “Aljbin Kurti nije želeo amnestiju, nije želeo da bilo ko drugi traži pomilovanje za njega, tako da je on sam izgradio figuru i na kraju je to dovelo da se oslobodi kao jedan od pravih političkih zatvorenika. Aljbin Kurti je bio simbol, zato mislim da se neće postaviti pitanje oslobađanja političkih zatvorenika albanske nacionalnosti iz srpskih zatvora”, izjavila je gospođa Vučo.

Za novosadski “Dnevnik” ona kaže da je Aljbin Kurti, bivši vođa albanskih studenata sa Kosova bio simbol političkog zatočeništva u Srbiji i ističe da je “Kurti pušten na slobodu odlukom jugoslovenskog predsednika, ali uz zahtev organizacije koju ja vodim, mada lično smatram da je Kurti pušten i zbog drugih političkih zahteva”. Gospođa Vučo ocenjuje da je Kurti prošle godine osuđen na 15 godina zatvora samo zato što je bio pripadnik UČK i ističe da je organizacija na čijem je ona čelu (JUKOM) tražila njegovu amnestiju jer je reč o osobi koja simbolizuje političko zatočeništvo u Srbiji. “Amenstija je pravičan akt jer svima je jasno da su ta suđenja bili obični montirani politički procesi o čemu svedoči i veliki broj prekršaja koji su učinjeni na tim političkim procesima”, kaže predsednica JUKOMa Biljana Kovačević-Vučo.

Francuska je takođe pozdravila odluku jugoslovenskih vlasti o puštanju iz zatvora Aljbina Kurtija. “Ova odluka donesena povodom Svetskog dana ljudskih prava i na dan posete francuskog predsednika Žaka Širaka Beogradu, još jednom je potvrdila volju jugoslovenskog predsednika Vojislava Koštunice da doprinese miru, pravdi i pomirenju na Kosovu”..., kaže se u saopštenju Ministarstva za inostarnie poslove Francuske, a izveštavaju beogradski mediji.

Montirani procesi

Vreme zatvora i dan oslobođenja Aljbina Kurtija

(Drugi deo ili nastavak intervjua sa Kurtijem dva dana nakon izlaska iz zatvora)

Ne želim oproštaj, želim slobodu za sebe i druge albanske taoce

(11. decembar 2001.): Sa Aljbinom sam konačno uspeo da se čujem telefonom dva dana nakon njegovog puštanja iz zatvora. Delovao je raspoloženo mada se žalio na umor zbog velikog broja poseta, i još jednom mi zahvalio za mnoge stvari, pre svega za knjige koje sam mu poslao u zatvor i rekao mi je da su knjige koje treba da mi vrati spremne (u pitanju je jedna knjiga iz Sartrovog kompleta). Onda mi je rekao da je **Zenun (Čeljaj)** tražio intervjua od njega, ali mu je rekao da za tako nešto pristanak treba da dam ja, jer jedini ja imam pravo na to. Ja sam mu odgovorio da je Zenun to tražio u dogovoru sa mnom i da treba da pristane. Ali njegova odlučnost je bila kao i ranije i ponovio još jednom da **“ne treba da se ustručavate jer ja samo vama mogu dati intervjua”**. Ponovo sam ga ubeđivao da sam ja već tražio da taj intervjua obavi Zenun Čeljaj, jedan od vodećih novinara Kosova.

Aljbin Kurti, dečko sa dugačkom kosom koji je pre četiri godine postao simbol otpora i hrabrosti, koji je zajedno sa studentima Univerziteta u Prištini vratio dostojanstvo i ubio strah Albanaca od srpske ubilačke mašinerije, sinoć je proveo drugu noć u porodičnom domu, nakon dve godine i oko osam meseci provedenih u srpskim zatvorima. Isti je onaj Aljbin iz dana studentskog bunta – odlučan u svojim pogledima, elokventan, što nismo navikli od naših političkih figura, i otvoren u analizama. Ovo je nastavak razgovora koji je novinar “Zerija” imao sa njim pre šest meseci, dok je izdržavao nepravednu kaznu u srpskom zatvoru.

“Zeri”: Šta se dogodilo sa Aljbinom Kurtijem u poslednjih šest meseci, nakon intervjua za “Zeri”, kada su o tebi govorili drugi?

A. Kurti: Što se tiče mojih pogleda i stavova, bez sumnje da su oni značajniji od mene i njih smatram kao nešto što je iznad mene, kao nešto što me prevazilazi i kao nešto u čijoj sam ja službi. Dakle, oni vise nad mojom glavom, iako sam ja njih usvojio kao svoje ideje i stavove. Smatram da ih nikada nisam menjao ne samo za vreme boravka u zatvoru, već i pre hapšenja i nakon oslobađanja. Ja sam: moji stavovi, ideje, ubeđenja, dok ove stavove ideje i ubeđenja nisu samo ja, pošto su oni više nego ja.

“Zeri”: Kada si tačno saznao da ćeš biti oslobođen ?

A. Kurti: Mi smo u petak bili na čišćenju sa Naitom (Hasanijem, osuđenim na 20 godina zatvora 1997. godine) i tada su jedan stražar i jedan civil, koga nisam znao, došli i obavestili me da sam aboliran i pitali me da li želim da se oslobodiš sada, odmah da izađem na vrata, ili sam

zainteresovan da se to desi sutra, tako što će me predati Crvenom krstu. Nisam siguran, ali mislim da je bilo između 15 i 16 sati. Ja sam im rekao da odbijem ovu aboliciju, jer nisam kriv i nisam tražio nikada oprostaj, već pravdu, ali ovde, rekao sam im, pravde nema.

Srpski civil zatim mi je rekao: “Onda nećeš biti pušten! Razmisli šta govoriš”. Ja sam uzvratio da se uopšte ne brinem za zatvor i kada ovo kažem imam na umu da ću izdržati zatvor do kraja i ako me nikada ne oslobode. Onda je srpski civil otišao malo revoltiran. Nije prošlo mnogo i došao je čuvar i rekao mi da ne može da me shvati, zašto ne prihvatam aboliciju. Ja sam mu rekao da nije da ne tražim oslobođenje, ja tražim oslobođenje svih nas (Albanaca), ali ne tražim da me oni aboliraju. Nikad nisam molio ili tražio bilo šta od nekog srpskog organa, zato ja niti molim niti tražim amnestiju od njih, jer njih smatram krivim, a sebe i svoje drugove smatram za taoce. On je rekao da ne može da razume moj stav, ali se sećam da sam mu odgovorio da i ne tražim da me shvati, jer to za mene nije ni od kakvog značaja, pošto moja ubeđenja i stavovi ne zavise od stepena njegovog razumevanja.

Posle oko dva sata došao je drugi čuvar koji mi je rekao da moram da pokupim stvari i da napustim zatvor u Nišu, jer sam oslobođen. Bilo je negde oko 18 ili 18.30, i onda su se svi albanski zatvorenici zabrinuli da to nije neki pripremljeni scenario koji bi išao na moju štetu. Albanski zatvorenici su se zabrinuli da neću možda ja izaći iz zatvorske kapije a tamo me neće čekati sloboda, već nešto drugo. Svi albanski zatvorenici imali su jedno negativno sećanje iz prošlosti - slučaj profesora Ukšina Hotija koji je nakon puštanja iz zatvora nestao. Nait (Hasani) mi je rekao da to spomenem čuvaru i ja sam mu to rekao. Nait je bio prilično uporan da ja ne izađem sam kroz kapiju zatvora. Onda su se okupili svi zatvorenici, negde oko 70-80 koliko ih je bilo u tom krilu, i imali jednu verbalnu konfrontaciju sa čuvarem koji je počeo da strahuje. Zatim je on pozvao neke čuvare i rekao nam da čekamo tu.

Ta verbalna konfrontacija rezultirala je, da nazovem uslovno, jednim “dogovorom” kojim je odlučeno da me Nait Hasani i dva druga zatvorenika prate do kapije zatvora i na taj način budu sigurni da izlazak iz zatvora predstavlja pravu slobodu za mene.

Kada smo stigli tamo, zvaničnici zatvora su skroz poludeli i vikali na čuvare zašto su dopustili da me Nait i dva zatvorenika prate do zatvorske kapije, rekavši da je time njima srozan autoritet, pitavši “da li smo mi ovde oni koji imaju autoritet ili zatvorenici, oni nas ucenjuju”. I tu sam imao jedno sučeljavanje, jer sam odbio da sednem gde mi je rekao zvaničnik zatvora, zatim je on počeo da se dere, dok sam mu ja odvratio da se džaba dere jer se ne bojim njegovog dranja, ali ako on na taj način hoće sebe da ohrabri, neka se dere i dalje. On mi je zapretio da će me prebiti. Ja sam mu rekao:

Montirani procesi

“Vi imate silu i možete čak i da me ubijete, ali ja imam istinu i pravdu što je mnogo važnije od sile koju vi imate”. Onda je on demonstrativno izašao iz sobe, lupio vratima, a ja sam video da su na drugoj strani bili predstavnici Crvenog krsta koji su me preuzeli. Međutim, pre nego što sam pošao sa Crvenim krstom, dva njegova službenika otišla su u paviljon gde su bili albanski zatvorenici i potvrdili im da ću sa Crvenim krstom putovati na Kosovo. Oni su to učinili da bi otklonili zabrinutost albanskih zatvorenika o mojoj sudbini nakon izlaska iz niškog zatvora.

Nakon ovoga smo krenuli za Kosovo i na granici između Kosova i takozvane Srbije, promenili smo vozilo i nastavili vozilima Međunarodnog crvenog krsta sa sedištem u Prištini.

“Zeri”: Da li si se nekad sreo sa roditeljima i braćom nakon hapšenja 27. aprila 1999. godine?

A. Kurti: Pre nego što sam stigao kući, u Prištinu, u kancelariji Međunarodnog crvenog krsta susreo sam se sa majkom i dvojicom braće. Tokom boravka po zatvorima u Srbiji insistirao sam i zahtevao od porodice da ne dolaze da me posete.

“Zeri”: Insistirao si da nemaš ni branioca, advokata. Bilo je u pitanje nepoverenje u odbrani ili u pravosudni sistem Srbije?

A. Kurti: Realno, nije bilo ni nepoverenja u branioca niti u pravosudni sistem. Međutim, razlog zbog čega nisam želeo branioca jeste činjenica da ja ne poznajem i ne priznajem pravosudni sistem Srbije, pošto ne priznajem takozvanu Srbiju. Dakle, mene nije interesovalo poverenje u sistem, jer ja unapred nisam priznavao sistem. Taj sistem je stran za mene, to je sistem neprijatelja sa kojim smo mi ratovali i sa kojim i dan-danas imamo probleme. Ja nisam priznao branioca, ne u smislu da li će me braniti dobro ili ne, već u smislu da ja nisam bio krivac zainteresovan da se branim pred tim takozvanim pravosudnim sistemom, koji nema ničeg zajedničkog sa pravdom, i jeste sud okupatora. Dakle, moj prilaz je bio da nema potrebe da me brani nikakav advokat pred jednim pravosudnim sistemom koji ja ne priznajem. Advokat je taj koji je priznao unapred tu državu i taj pravosudni sistem, zato ne može da me predstavlja. Za mene javni tužilac, advokat, pravosudni sistem i njihova država predstavljaju istu stvar. Oni su bili na suprotnoj strani od one na kojoj se nalazim ja.

“Zeri”: Sada se već zna tvoj stav pred sudom, ali drugi detalji od momenta tvog hapšenja u kući Nazmi Zeke i nadalje se ne znaju. Kakav je bio tvoj tretman u tom periodu, posebno do tvog prebacivanja u Srbiju?

A. Kurti: Nakon hapšenja zadržan sam pet dana u zatvoru u Prištini. Zatim sam od 2. maja 1999. godine do 10. juna bio u zatvoru u Lipljanu. Kažem »zatvori« mada to u stvari nisu bili zatvori, već tipični koncentracioni logori

u kojima je sistematski bilo torture i fizičkog i psihičkog maltretiranja. Osim toga u tom zatvoru je upravo zbog tih tortura bilo i mrtvih u redovima albanskih zatvorenika. Koliko sam ja obavešten, od tih tortura umrla su četvorica zatvorenika.

“Zeri”: Tebe su uhapsili zajedno sa ocem Zaimom i braćom Arianitom i Taulantom. Šta se desilo kasnije?

A. Kurti: Jeste. Uhapsili su nas četvoricu zajedno ali su Taulanta oslobodili kasnije u jednoj policijskoj stanici u naselju Ulpijana, jer su se srpski policajci premestili iz svojih zvaničnih prostorija na druge lokacije. Taulant je tada imao 14 godina i to je razlog zašto su ga pustili, dok su mog oca i drugog brata zajedno sa mnom odveli u tri odvojene prostorije u prištinskom zatvoru.

“Zeri”: Da li si ikada video oca Zaima i brata Arianita i da li si išta znao za to vreme o njihovoj sudbini?

A. Kurti: O ocu i bratu saznao sam od drugih zatvorenika, ali samo fragmentarne a ne sigurne informacije, posebno ne sigurne iz razloga što su moj otac i brat oslobođeni negde krajem maja, tako da su oni ostali još 10-12 dana u Prištini pre povlačenja okupatorskih snaga sa Kosova. Dakle, ja nisam znao šta se dogodilo sa njima...

“Zeri”: Rekao si da si doživeo fizičke i psihičke tortura za to vreme. Da li ti je bila potrebna nekakva lekarska pomoć?

A. Kurti: Istina je da su mi fizičke torture nanele fizičke patnje, ali spomenuću psihičke torture jer su Srbi, iz ugla posmatranja, nastojali da mi nanesu psihičke patnje, ali mogu reći da uopšte nisu postigli svoj cilj, tako da psihičke patnje nikada nisam imao. Što se tiče srpskih lekara u toku bombardovanja ali i kasnije, mogu reći da su oni genocidalni lekari, i ako se prijaviš kod njih za pomoć bilo je šansi da ti se stanje pogorša, a ne da se izlečiš...

“Zeri”: Da li si u toku prebacivanja iz lipljanskog zatvora u Srbiju imao neki poseban tretman, pošto si bio jedan od posebnih zatvorenika?

A. Kurti: Noću, desetog juna, pre nego što smo krenuli za Srbiju, mene su maltretirali oko tri sata u zatvoru u Lipljanu. Otuda su nas prebacili u požarevački zatvor gde su nas ponovo maltretirali i mučili.

“Zeri”: Kad su vas prebacili iz Lipljana u Srbiju da li ste znali kuda idete?

A. Kurti: Ne, nismo znali. Takve informacije se nikada ne daju. Ali, prema ostalim drugarima, albanskim taocima, koji su čuli jedan dijalog između zatvorskog osoblja o tome šta će biti sa zatvorenima, srpski plan je bio da u slučaju da ne dođu autobusi da prebace nas albanske zatvorenike u Srbiju, onda će nas sve streljati. Naredba je bila takva: ako stignu autobusi, nas bi povelili kao taoce u Srbiju, ako ne – onda bi nas streljali. Srpske snage su se povukle sa Kosova i oni su znali da će UČK preuzeti kontrolu nad

Montirani procesi

zatvorima. Srbi nisu želeli da nam dozvole da ostanemo živi. Međutim, autobusi su došli i mi smo bili prebačeni u Srbiju.

“Zeri”: **Da li ste putovali danju ili noću?**

A. Kurti: Putovali smo danju, pre podne, 10. juna 1999, a posle podne smo stigli u Požarevac, ostali u zatvore u Nišu, Sremskoj Mitrovici, i druge.

“Zeri”: **Koja su bila glavna insistiranja onih koji su vršili torture, šta su tražili najviše od vas da priznate?**

A. Kurti: Njihov najveći cilj je bio da se izivljavaju kao životinje za sve poraze koje su doživeli na terenu. Ponašanje čuvara i drugog zatvorskog osoblja bilo je neljudsko. Oni su mučili zatvorenike ne dajući im ni vodu, ni hranu za duže vreme, ili dajući im male količine. Sećam se da je dosta čuvara i zatvorskog osoblja iz zatvora u Lipljanu celog dana išlo po gradu pljačkajući i maltretirajući narod, a uveče su dolazili na smenu u zatvor ili obratno, u toku dana su boravili u zatvoru, a noću su vršili zločine po Kosovu. Dakle, nije postojao klasičan koncept čuvara za vreme NATO bombardovanja. Oni su svi bili zločinci koji su, osim u zatvoru, vršili zločine bilo gde po Kosovu.

“Zeri”: **Da li ti je palo na pamet u toku tih teških zatvorskih dana da ćeš jednom izaći iz zatvora?**

A. Kurti: Da, verovao sam i nadao se stalno da ću izaći iz zatvora, ali to me nije puno zaokupljalo. Nisam gubio vreme razmišljajući o tome. Moj životni moto je bio da se spasim po svaku cenu. Po svaku cenu moraju se spasiti moji principi, ideje i moji stavovi, a ne ja. Važniji su oni nego ja sam. Znači, treba da ja umrem za moje ideje, principe i stavove, a ne da oni umru zarad mene. Ja ne želim da se spasem zarad spasenja, već za jedan daleko veći cilj od samog spasenja mog života. Moj životni cilj je sve vreme do danas, kada imam 26 godina, a nadam se da će ostati do kraja života, stalno i uvek daleko veći od moga života.

“Zeri”: **Do 13. marta 2000. godine bio si pritvorenik a onda si osuđen. Da li je bilo neke razlike u tretmanu do tog i nakon tog vremena?**

A. Kurti: Po njima (Srbima), zvanično do 13. marta bio sam pritvorenik. Oni su tačno znali ko sam ja. Tu nije bilo nikakvih razlika ali možda su mogli da iskoriste kao povod nekakvu moju izjavu da bi me maltretirali. To je moglo da se desi ali to nije predstavljalo ništa novo i to je bilo nešto uobičajeno u to vreme. Ne da je bilo razlike između mene koji sam po njima bio pritvorenik, već nije bilo razlike ni u tretiranju između zatvorenika za klasična kriminalna dela i onih iz političkih motiva. Svi mi Albanci tretirani smo isto, i to dokazuje da, ne samo da smo držani kao taoci, već smo kao takvi i tretirani...

“Zeri”: Da li je bilo maltretiranja nakon posete srpskog ministra pravde i stranih i srpskih novinara zatvoru u Požarevcu, pred kojima ste još jednom otvoreno optužili režim Miloševića za genocid na Kosovu?

A. Kurti: Nakon mog povratka sa suđenja maltretirali su me čuvari, ili zato što su čitali u novinama o mom stavu na sudu ili kao rezultat njihovog besa i ljutnje, ili zbog neke naredbe odozgo. To za mene nije bilo mnogo važno i nije me zaokupljalo. Za mene svi su bili isti, a što se tiče onog intervjua prilikom posete takozvanog srpskog ministra pravde, u stvari on je bio ministar nepravde, tada nisam bio maltretiran, jer su me pre toga nekoliko puta maltretirali i na kraju odustali od toga.

“Zeri”: Vraćamo se jednom pitanju koje mnogo ljudi interesuje: da li ti je neka politička stranka ili partijski lider sa Kosova ponudio učlanjenje u njegovu stranku?

A. Kurti: Ne... Ja razumem potpuno da su ljudi radoznali da znaju moju orijentaciju, ali meni je žao što ih još dugo vremenena neću osloboditi te radoznalosti.

“Zeri”: Koje je tvoje mišljenje o političkim kretanjima na Kosovu, o odnosu snaga i gde vidiš pozitivne strane i mane onoga što se sada događa na Kosovu. Koliko si mogao da se informišeš o tim tokovima?

A. Kurti: Mogu reći da je pre devedesetih godina na Kosovu postojao monopol sistema koji je bio vođen od strane jedne pseudokomunističke oligarhije. Danas imamo pluralistički sistem, imamo dosta političkih stranaka, možda više nego što nam stvarno treba ili predstavlja realno stanje u narodu Kosova. Ali ogromna većina tih političkih stranaka, iako stvaraju na izgled jedan pluralistički sistem, identifikuju se sa svojim partijskim liderom a mnogo manje sa programom ili frekvencijom političke profilizacije u političkom spektru. Tako se nalazimo u situaciji da je taj monopol sistema, koji je postajao ranije, preobražen u jedan sistem monopola. Partijski monopoli koji kao takvi nisu efikasni, ne samo zato što su monopoli već i zato što su prilično pasivni. Politička pasivnost je jednaka s političkom smrću, ali se to često ne vidi. Politička smrt podrazumeva stalni nedostatak rezultata i uspeha u politici. Ne želim da osporavam ničiji politički trud. Razne političke stranke na novom Kosovu su možda činili napore i trud i za to mogu imati i neke zasluge, međutim imaju male vrednosti, budući da nemaju uspehe i rezultate i to uglavnom zbog nedostatka zalaganja. Političari i političke strukture često mogu imati volju, a imati malo znanja, ali više nego što mi mislimo i daleko više nego što te stranke priznaju sebi, one imaju samo želje i izuzetno malo volje. Najčešće nisu bile u stanju da svoje ciljeve i stremljenja sinhronizuju sa svojom voljom i na taj način postignu konkretne rezultate koji bi se direkto odrazili na poboljšanje stanja naroda.

“Zeri”: Imamo informacije da si dok si čamio u zatvoru prostudirao Džojša. Šta si izvukao od njega što bi za tebe bilo korisno u političkom životu?

A. Kurti: Pročitao sam Džojša ali nemam hrabrosti da kažem da sam ga prostudirao, jer “prostudirati Džojša” je velika stvar. U zatvoru sam više čitao književnost, posebno prozu, više romana koji nisu tradicionalni, već pripadaju struji svesti i podsvesti. U tom kontekstu više sam čitao Džojša, Prusta, Borhesa, Kafku i druge. Smatram da zato treba da zahvalim zatvoru, jer ne verujem da bih mogao da ih pročitam ikada na slobodi, zbog toga što mi Elektrotehnički fakultet oduzima užasno vreme a posebno sada kad treba da diplomiram. Na taj način sam se dosta upoznao sa tom vrstom književnosti i dospeo sam u jedno stanje u kome, recimo, u američkoj literaturi više volim Foknera od Hemingveja, Drajzera i tako redom, ili više volim Prusta od Igoa.

“Zeri”: Rekli ste da će vam studije oduzeti puno vremena. Hoćete li nastaviti studije?

A. Kurti: Obavezno. Ja sam do sada na fakultetu položio 29-30 ispita. A to nije dobar znak što ne znam tačno koliko ispita. Treba da položim još deset ispita i to je dobar znak što znam tačan broj. Obavezno ću te ispite završiti i to ću učiniti što je moguće pre... Ja sam u duši student ali realno ne, zbog velike pauze. Tako da dajući još ove ispite koji su mi ostali verujem da ću ubrzo i formalno završiti studije, ali ne i studiranje, jer studije se za mene nikada ne završavaju...

“Zeri”: Za vreme boravka u zatvoru da li ste vi albanski zatvorenici bili stalno po grupama ili izolovani?

A. Kurti: Ne, nismo bili uvek izolovani po samicama, jer nije bilo mesta. Zatvori su bili prepuni Albanaca. U jednoj ćeliji, koja je bila predviđena za jednu ili dve osobe, nas je bilo 12, 13 ili 15. Recimo, u jednoj sobi dimenzija 4,15 sa 2,60 m. bilo je nas 13-torica! Čovek u zatvoru kada nema šta da radi onda meri tačno dimenzije sobe cipelama ili nečim drugim čije dimenzije zna.

“Zeri”: Da li ste mogli da razmenjujete mišljenja između sebe i da razgovarate, kao na primer o događajima na Kosovu, o puštanju iz zatvora, i drugo?

A. Kurti: Mislim da devet-deset posto razgovora i diskusija koje vode zatvorenici međusobno jesu diskusije oko politike, o politici i oko stanja na Kosovu.

“Zeri”: Da li ste strahovali jedni od drugih, da neko može biti i podmetnut od policije da provocira razgovore?

A. Kurti: Ne. Mi Albanci smo bili izvanredno jedinstveni, a što se tiče prisluškivanja, to su Srbi mogli da urade i onako, bez tih prisluškivanja su nas maltretirali i šikanirali. Mi nismo imali straha jedni od drugih i bili smo jako jedinstveni. Saradnici neprijatelja bili su van zatvora...

“Zeri”: Da li imaš nešto posebno što ti je ostalo u sećanju?

A. Kurti: Kada smo bili u zatvoru u Lipljanu, u jednoj sobi bilo nas je trinaestorica i tu je ulazio jedan čuvar koji nam je stalno pretio. Govorio je: “Trinaestica je nesrećan broj. Koji će od vas umreti danas...”. On je stalno pitao mene i Selima Lokua koji je bio u uniformi UČK, ko od nas želi da umre tog dana. Naravno, to je uvek prethodilo maltretiranju i torturama. Takođe želim da kažem da pitanje života ili smrti u široj javnosti je pitanje koje izgleda kao kapitalno i mnogo značajno. Ali u slučaju albanskih talaca, to je praktično zavisilo, od sitnih stvari, da ne kažem ponekad i banalnih. Sve to kao rezultat mizerne prirode stražara.

“Zeri”: Postoji li neki slučaj koji kazuje da ponekad i Srbi mogu da se ponašaju prema drugim ljudima kao ljudi, da li ste naišli na nekog takvog stražara?

A. Kurti: Stražari u zatvoru uglavnom su se ponašali prema naredbama koje su dobijali. Većina njih se ponašala jako loše prema albanskim zatvorenima. Međutim, i pored ove činjenice, ipak moram reći da je bilo i stražara iza čijih je uniformi stajalo biće koje je u nekim aspektima imala ljudske osobine. To je slučaj samo sa jednim stražarom koji nas nije šikanirao u zatvoru u Lipljanu. Sećam se da je jednom ušao u sobu gde smo bili mi i pitao nas da li imamo sapun. Mi nismo imali ni vode, ni kupatilo. Umesto WC-a u sobi smo imali jednu kofu, prosto nismo imali ništa. On nam je bacio jedan sapun. Taj trenutak je bio jedna velika radost zatvorenika, jer su se time stvorili uslovi da koliko toliko održimo higijenu, jer do tada su nas slali u kupatilo, odnosno WC, ali kad su nas odveli i vratili, uvek su nas mučili. Pošto smo uzeli taj sapun, sada kada smo znali de ćemo otići do WC-a i da ćemo imati sapun, maltretiranja i torture bili su manje važni. Sećam se kako je jedan od zatvorenika tamo čuvao kutiju sa sapunom pet dana, mirišući ga. Jer to je bio jedini dobar miris u celom zatvoru, miris tog sapuna. Onaj stražar koji nam je dao taj sapun kažem da je imao neku ljudsku osobinu i video stanje u kome smo bili. Ali kažem da su takvi slučajevi bili retki. Ime tog stražara ne znam jer oni su vodili računa da ne saznamo njihova imena.

“Zeri”: Da li je bilo nekog albanskog stražara u vreme tvog boravka u lipljanskom zatvoru?

A. Kurti: Ne, u toku bombardovanja tu nije bilo albanskih stražara, čak i nekog Albanca koji je bio jako lojalan oni nisu tolerisali da bude stražar, jer su rekli ako mu 98% veruju, a samo 2 % ne veruju, njemu ipak nije tu mesto. Podele koje su učinjene, urađene su uvek prema nacionalnoj pripadnosti.

“Zeri”: Istakao si, a rekli su i drugi koji su pušteni iz zatvora, da Kosoyo, politički lideri i mediji ne čine dovoljno za oslobađanje zatvorenika. Šta

misliš koliko bi mogli da učine politički lideri i mi ovde na Kosovu uopšte da bi ubrzali oslobađanje zatvorenika iz srpskih zatvora?

A. Kurti: Prvo, držanje ljudi kao taoca unapred je nepravda, znači da je oslobađanje Albanaca koji se drže kao taoci samo po sebi pravedna stvar. Bez sumnje da ni kosovsko društvo ni politički subjekti nisu učinili dovoljno u tom pravcu. Zatim, svako organizovanje bilo je trenutne prirode i isto onako brzo kako su organizovane te manifestacije izlaskom na ulice i u drugim formama, isto tako brzo su se i gasile. Nije postojala neka strategija, neko organizovanje koje bi se zasnivalo na nekom dugoročnom planu kako bi se oslobodili taoci. Kažem to, jer samo jedan konstantan dugoročan pritisak jeste ono što daje rezultate. Trenutni pritisci daju samo trenutne efekte čak ponekad i protivefekte, jer se masa hladi od nedavanja rezultata, od indiferentnosti, od ponavljanja stvari.

Politički subjekti Albanaca, posebno oni koji su se kretali po sektorima UNMIK-a ili koji su kružili po PAVK (Privremeno administrativno veće Kosova), mogli su da učine daleko više i da ne dozvole da samo međunarodna zajednica stalno uslovljava, ponekad čak i ucenjuje. Ali i ovi (lideri i politički subjekti) trebalo je da uslovljavaju međunarodnu zajednicu postavljajući uslove koji su bez sumnje bili pravedni, kao što je pitanje oslobađanja talaca. Oni su mogli da vrše jedan daleko veći pritisak na međunarodnu zajednicu i mnoge stvari da povežu sa pitanjem oslobađanja talaca. Ja sam siguran da bismo usled jednog takvog pritiska svi mi bili daleko ranije pušteni kućama, ali taj pritisak je nedostajao.

Međunarodna zajednica bi ih, da su taoci bili engleski, francuski ili američki vojnici, oslobodila ranije; čak, ako ne grešim – tri američka vojnika su pustili i u toku bombardovanja, dakle to je za njih bilo moguće u to vreme, a da ne govorimo o taocima nakon rata. Ja znam da međunarodna zajednica nije pokazala neko posebno interesovanje za oslobađanje talaca, za nju to nije bilo prioritetno pitanje i nikada nije osećala bol i žaljenje sa jedne strane i sa druge strane nikada nije tražila da se sprovede pravda po tom pitanju. Ipak, mogu reći da bi oni reagovali drugačije prema rešenju tog pitanja da je bilo pritiska kosovskog političkog subjekta.

“Zeri”: Da li ste imali infomaciju da je na Kosovu bilo raznih protesta, štrajkova glađu za oslobađanje talaca, da li su te informacije dopirale do zatvorenika?

A. Kurti: Neke od njih da, ali neke od njih i ne kada nismo imali radio ili TV. Ali kasnije, kada su u nekim od zatvora dozvolili radio-aparate, onda smo dobijali informacije.

“Zeri”: A u vreme kada se dogodila pobuna srpskih zatvorenika, kakav je bio tretman albanskih zatvorenika, da li je u tom vremenu bilo promena i u režimu zatvora?

A. Kurti: Ja ne znam. Iz zatvora gde se dogodila pobuna mene su premestili u drugi zatvor ali mogu reći da se stvari nisu promenile. Čak ja

imam utisak da te pobune nisu bile slučajne, nisu bile izazvane od strane zatvorenika i nezavisno od njih. Tu je bilo i raznih tajnih koordinacija i raznih scenarija koji, na sreću, nisu uspjeli da se ostvare. Imam utisak da su oni bili jako loši za nas (Albance) i sreća je što su ti scenariji propali i što ni jedan Albanac u srpskim zatvorima nije izgubio život tokom tih nemira.

“Zeri”: **Koliko si bio obavešten o delovanju zajedničkih administrativnih struktura na Kosovu, o izborima koji su održani ovde, o ustavnom okviru. Kako vidiš buduća politička kretanja na Kosovu?**

A. Kurti: Kod političkih subjekata Kosova dosta je zabrinjavajuće da puno pričaju a malo rade. Istina je da reči mogu da prethode delima, ali nikako da ih zamene i nadoknade. Koliko sam obavešten, ustavni okvir je uokvirio nadležnosti i prava organa i institucija koje proizilaze kao rezultat i od glasa naroda. Narod je dao svoj glas, ali oni koji su birani su ograničeni da im ispune težnje za koje su oni glasali. Okvir ih je toliko puno uslovljavao i ograničio da imam utisak da će ove institucije biti ugušene od ovih zakonskih akata, i imaće pravo da glasaju samo o stvarima koje su u najboljem slučaju drugog reda. Da spomenem samo jedan detalj: apsolutno je neprihvatljivo, a možda i neverovatno, da se nastoji da se izgradi demokratija i demokratski poredak, a na drugoj strani manjinama se osiguravaju unapred dva mesta u vladi. Na ovakav način ruši se ideja slobodnih i demokratskih izbora, jer neko još neizabran već je izabran. To pokazuje da se ne poštuje volja naroda, nekome ko nije izabran obezbeđuju se mesta u izvršnoj vlasti, dakle unapred. To apsolutno nije trebalo prihvatiti, nije trebalo praviti kompromise. Ne može neko da bude izabran pre održavanja izbora, da bude biran u vladi. Vladu formira parlamentarna većina, skupština je birana od naroda i ona je ogledalo volje naroda, dok dva određena mesta unapred za manjine u vladi zaobilaze volju naroda i iznad su njegove volje. Ovako, imamo nešto što je iznad volje naroda: i kao takvi i cela demokratija, demokratski sistem i demokratski izbori su sporni. To i sistem zajedničkog upravljanja čini smešnim, jer zajedničko upravljanje je nametnuto još u ustavnom okviru zbog same činjenice da od devet ministarstava dva pripadaju manjinama. Ako govorimo o zajedničkom upravljanju, onda je ono nametnuto od početka.

“Zeri”: **A pozitivna diskriminacija?**

A. Kurti: Takozvana pozitivna diskriminacija na Kosovu nije pozitivna, ne samo zato što je diskriminacija, ona nije realna, ona je neprirodna, preterana, ima političke ciljeve i nema za cilj pravdu.

“Zeri”: **Šta možete reći o pravosudnom sistemu u Srbiji?**

A. Kurti: U Srbiji ne postoji nezavisan pravosudni sistem, jer je tamo uvek politika iznad zakona a nikada zakon iznad politike. Takva praksa se tamo nastavlja i danas. Ono što se dogodilo na takozvanim suđenjima

albanskim taocima i svi procesi koji su vođeni i koji su prethodili suđenjima liče na ono što kaže princ Vilhem iz Orana u Geteovoj drami "Egmonti", da "odluka prethodi istrazi, dok kazna prethodi suđenju".

Želim da dodam još nešto: u medijima se pogrešno potencira, a to kažu ponekad i neki političari ili aktivisti koji su bili političke figure angažovane u političkom životu Kosova, da su oslobođena još dvojica, trojica ili još četvorica Albanaca. Oni su odležali kaznu, nisu ih oslobodili, njih nije oslobodila Srbija, već je njima istekao rok kazne i tako se stvorio utisak da Srbija stvarno oslobađa Albance. To nije istina i to se potpuno poklapa sa izjavama srpskih zvaničnika da "mi svaki dan oslobađamo Albance". Istina jeste da oni nisu oslobađali Albance svaki dan, već su Albancima svaki dan isticale kazne, onoliko koliko su im ti mračni sudovi izrekli.

Aljbin Kurti piše evropskim parlamentarcima

Albanski taoci u srpskim zatvorima su pitanje vaše savesti

(Decembar 2001.): Najpoznatiji bivši politički zatvorenik do 7. decembra 2001. godine u srpskim zatvorima, Aljbin Kurti, uputio je otvoreno pismo članovima Evropskog parlamenta kojim ih poziva da ulože napore za oslobađanje albanskih talaca koji se još drže u zatvorima u Srbiji, od početka oružanih sukoba na Kosovu i tokom NATO bombardovanja.

"Želim da Vas podsetim da se trenutno u celoj Srbiji nalazi još 201 Albanac, da se ti ljudi drže kao taoci, kao nastavak brutalne politike tlačenja Albanaca koja je počela u vreme Miloševića a koja se nastavlja čak i danas. Pre nekoliko sedmica ja sam iznenada oslobođen iz zatvora u Nišu, pošto sam prethodno bio uhapšen pre više od dve godine i osam meseci. Ja sam otet u Prištini za vreme NATO bombardovanja, 13. marta 2000. godine. Samoproглаšeni Okružni sud u Prištini smešten u Nišu osudio me je na 15 godina zatvora. I pored činjenice da ja nikada nisam priznavao takozvanu Srbiju i Jugoslaviju niti njihove organe i institucije, i pored činjenice da ja nikada nisam tražio amnestiju, stvar koju ne bi uradio ni po koju cenu, oni su me, ipak, oslobodili. Oni su me oteli da bi me priveli. Njihova politika je izgleda i dalje iznad zakona. Oni me nisu oslobodili zarad humanosti ili pravde. Ne može se reći, kako kažu neki, da je pravda pobedila u mom slučaju. Mojim oslobađanjem oni su kupovali vreme, da bi smanjili međunarodni pritisak (iako je on uvek bio slab što se tiče pitanja albanskih talaca). Istovremeno oni su nastojali da poprave svoj imidž u svetu. Ja sam oslobođen zbog političkog efekta. Drugi se drže u pritvoru zbog budućih političkih efekata. Albanci koji se nepravredno drže u Srbiji nisu zatvorenici, već taoci. Oni su oteti i neki od njih mučeni i nisu

zatvorenici. Na primer, zatvor u Lipljanu rukovodio se istom brutalnošću kao i koncentracioni logori u Bosni, i sudija koji je nadgledao ove torture premešten je u, takozvani, prištinski okružni sud u Nišu. Oni se drže u pritvoru na nekoliko mesta koja više liče na koncentracione logore nego na zatvore. Tamo nema uslova za higijenu ili lekarsku negu, tamo nema uslova za život. Psihološke torture, psovke, pretnje i provokacije zamenili su pa čak i prevazišli brutalnost i fizičke torture iz prošlosti. Dozvolite mi da Vam tačno objasnim uslove u zatvorima:

U aprilu 1999. godine, sa svih strana "Jugoslavije" albanski taoци dovođeni su u zatvor "Dubrava" na Kosovu, pošto su srpski zvaničnici bili svesni da će taj objekat biti bombardovan od NATO snaga kao vojni cilj. Tamo su okupili oko 1.100 lica sa ciljem da to iskoriste kao mogućnost za ubijanje i masakriranje Albanaca. NATO je bombardovao "Dubravu" 19 – 21. maja 1999. godine i neki zapadni novinari su bili svedoci ovih događaja. Masakr, od strane stražara i drugih zatvorenika počeo je 22. maja 1999. godine. Mnogi ljudi koji su preživeli "Dubravu" i danas se drže u pritvoru u srpskim zatvorima. U isto vreme, isti ljudi koji su bili umešani u izvršenje ovog masakra još rade kao stražari u širom Srbije, "čuvajući" i dalje albanske taoce.

Veći deo preživelih masakra u "Dubravi" ima ozbiljne rane, otvorene povrede, paralize, slomljene kosti, amputacije, a metalni delovi granata i raketa još se nalaze u njihovim telima. Drugi su Vas obavestili o ovim događajima pre mene, ali još ništa se nije desilo. Drugi primeri institucionalizovane nepravde protiv Albanaca nalaze se u istražnim postupcima koji su prethodili "suđenjima". I pored činjenice da su sve istrage karakterisane brutalnim i nehumanim torturama, srpski istražitelji uvek su uzimali kao svršenu činjenicu da su svi Albanci kolektivino krivci samo zato što su Albanci.

Kasnije, u "suđenjima" Albancima, srpski sudovi (samozvani Okružni sud Prištine, na primer) delovali su tako kao da nije bio njihov zadatak da dokažu krivicu Albanaca, već su albanski taoци bili oni koji su morali dokazati svoju nevinost. Suština suđenja bile su predrasude, nepravilnosti i demonstracija moći. Iz ovog ugla gledanja ova "suđenja" se ne osporavaju samo zato što sudovi nisu imali dokaze, već iznad svega i pre svega zato što ti dokazi uopšte nisu postojali. Oni su falsifikovali činjenice - koje bi opet bile nedovoljne za pravedno suđenje - dok je drugi glavni metod bio da se Albanci nateraju da svedoče sami protiv sebe. Njihova svedočenja izazvana torturom iskorišćena su da se oni kazne. Univerzalno je neregularno i nezakonito da se svedočenje dato pod prinudom koristi protiv nekoga na sudu. Ova svedočenja pod prinudom bile su jedine činjenice. Zatim, često Albancima na sudu nije dozvoljeno da govore na svom maternjem jeziku. Ako to izgleda apsurdno i kao nešto što se ne može dogoditi u ovom veku, setite se nezakonitog dokumenta koji su potpisali Hans Hakerup i

Montirani procesi

Nebojša Čović 5. novembra 2001. godine. Opet izgleda da srpski sudovi imaju pravo da ponovo razmatraju “slučajeve” kosovskih Albanaca koji su stanovnici Kosova pod jurisdikcijom UNMIK-a a ne Srbije! Glavni cilj ovog dokumenta bio je da se javno naglasi jurisdikcija UNMIK-a u ovim slučajevima. Ali šta se desilo? Osim toga, kako je moguće dopustiti da se to dogodi, kada su ovi “sudovi” takođe nezakoniti i nelegitimni, proizvode obe činjenice (svedočenja i kazne) protiv ovih talaca.

Međunarodna zajednica, posebno Evropska unija, učinili su vrlo malo po tom pitanju. Posebno kad je u pitanju Savet i Komisija, pritisci su bili retki i samo u formi prostog iznošenja problema na privatnim sastancima sa srpskim zvaničnicima. Takođe, nikada nije bilo javnog pritiska, niti posledice zbog neoslobađanja ovih osoba.

Bez sumnje, ćutanje Komisije i Saveta Evropske unije kao i neefikasnost Evropske unije uopšte su apsurdni. Sve će to nastaviti da ima tragične posledice, ne samo po taoce, već i po njihove porodice širom Kosova. To ne podrazumeva ništa drugo do pomoći “Jugoslaviji” i Srbiji, iako one nastavljaju da drže taoce.

Čak i sada, Evropska unija podržava, pomaže i podstiče zemlju koja drži taoce. Sve to čini Evropsku uniju takođe odgovornom za držanje Albanaca kao talaca. Osim toga, sve zemlje članice Evropske unije odgovorne su kao potpisnice Ženevskih konvencija koje ističu da svi pritvorenici treba da se oslobode odmah nakon okončanja ratnog stanja i da porodice imaju pravo da ne budu subjekt nestanka njihovih najbližih. Ako Evropska unija ne nametne i podržava glasno ova prava, ko će to da čini?

Taoci treba da se oslobode odmah i bezuslovno.

U vezi sa pomoći ili podrškom koju Evropska unija daje “Jugoslaviji” i Srbiji, ili koju razmatra da daje ubuduće, ako se ona uslovljava (kao naprimer nastojanja američkog senata za smanjenje fondova iz razloga što se ti zločini nastavljaju u Evropi, a ne u SAD) sa pitanjem oslobađanja albanskih talaca –oni koji su optuženi za klasična krivična dela bili bi prebačeni u kosovske zatvore - onda ovaj problem možemo odmah rešiti.

Poznate su mi inicijative koje su preduzete i usvojene rezolucije Evropskog parlamenta po pitanju albanskih talaca i ja zahvaljujem mnogo za sve to, međutim, činjenica je da su 201 Albanac i dalje taoc u Srbiji, čini sve te napore nedovoljnim.

Pitanje albanskih talaca je takođe i pitanje Vaše savesti, u istoj meri kao pitanje reda i zakona i međunarodnog prava. Jer, ne možete se ponašati kao da se to ne događa u Evropi.

U nadi da ćete Vi hitno pojačati vaše napore i pritisak u Savetu i Komisiji Evropske unije, sa ciljem da konačno rešite ovo tužno pitanje albanskih

talaca, ja koristim priliku da Vama i Vašim porodicama poželim sve najbolje u novoj 2002 godini”, kaže se u otvorenom pismu Aljbina Kurtija upućenom evropskim parlamentarcima.

Izlaganje Aljbina Kurtija za okruglim stolom “Albanci i nealbanci”

Beogradski režim - prepreka za integraciju Srba u kosovsko društvo

Za okruglim stolom “Albanci i nealbanci” organizovanom od strane Odbora za ljudska prava i slobode iz Prištine i nevladine organizacije za slobodu izražavanja “Dardanija”, koju predvodi Adem Demači, održanom 24. decembra 2001. godine u Prištini, najviše interesovanja izazvao je govor bivšeg lidera Studentskog pokreta Albanaca sa Kosova Aljbina Kurtija, koji je samo par dana pre ovog skupa pušten iz zatvora u Srbiji, odlukom predsednika Jugoslavije o njegovom pomilovanju.

Zbog interesantnih stavova gospodina Kurtija, prenosimo u celosti njegov govor.

Dame i gospodo,

Nastojacu da iznesem, a nešto i da elaboriram, pitanje manipulacije kosovskim Srbima od strane beogradskog režima.

U leto i početkom jeseni 2000. godine, režim i sam Milošević prilično su bili oslabljeni, čak i više nego što je to pokazivao broj glasača. Milošević sa svojom fašističkom srpskom oligarhijom nije više mogao i nije bio u stanju da nastavi svoju politiku. Ekonomska situacija je veoma teška, sa kontinuiranim negativnim trendom, nezaposlenost raste iz dana u dan, životni standard nije ostavljao mogućnost da se govori o življenju već samo o preživljavanju, enormne posledice brojnih ratova i svest o njima, nedostatak novih ratova koji su poslužili i kao pokriće, ali pre svega i iznad svega prekomernim trošenjem društvenih proizvoda - Milošević i njegovo okruženje bili su potrošeni kao političke figure. Konačno, on više nije mogao da bude nosilac svoje politike, već je naprotiv, ta politika nosila njega; dakle, ne zbog sopstvene politike koliko zbog samog sebe kao ličnosti, njegove supruge i rukovodeće nomenklature diskreditovane u narodu. Još jedna forma velikosrpskog hegemonizma umire. Nestaje najsurovija i najmizernija varijanta artikulisanog srpskog hegemonizma u najnovije vreme. Da li možda ovaj hegemonizam ostaje bez forme? Ne. On gubi jednu formu da bi dobio drugu. Ne raspada se jedna forma da bi se stvorila i otvorila šansa suštinskog raspadanja hegemonizma, hegemonizma kao uzroka, već se ta forma zamenjuje jednom drugom da bi se sačuvala i održala sadržina hegemonizma.

Nove metode, stari ciljevi: manipulacija kosovskim Srbima

Dalje se zna šta se desilo: pobedio je Koštunica. Ono što se iskoristilo za dobijanje tih izbora nije bila indignacija i ogorčenje zbog ratova koji su se vodili pošto ta indignacija nije ni postojala, već indignacija i ogorčenje zbog poraza u tim ratovima. Sve što se sada događa, posebno kad je reč o pristupu i stavu prema Kosovu, je odraz i posledica toga, i ti odrazi i posledice otkrivaju nam tako jasno projekat nastavka iste politike, naročito što se tiče težnji i ciljeva te politike. S tom razlikom što sada, zarad efikasnosti i koristi, novi pseudodemokratski srpski režim put do ovih težnji ne vidi i ne primenjuje zaobilaženjem niti konfrontacijom sa međunarodnom zajednicom, već preko nje i pomoću nje. Metodi, uslovno novi, teže da postignu stare ciljeve. Više nego bilo gde to se primećuje u srpsko-jugoslovenskoj politici prema Kosovu. Cilj je da se kroz povratak na Kosovo izvrši njegova ponovna okupacija, da se postigne staro stanje u jednom novom vremenu.

Sredstva za postizanje ovog cilja jesu kao i uvek kosovski Srbi, dok je način isti onaj stari: manipulacija njima. Svaki postojeći proces kosovskih Srba na Kosovu ili van njega, zastranjuje (ako za to ima potrebe) dok god bude u saglasnosti sa ciljevima Beograda. Zvanični Beograd i dalje odlučuje o kosovskim Srbima i u njihovo ime. Odlučuje o svemu i svačemu. Odlučuje o kosovskim Srbima ali ne zbog njih, već zarad sopstvenih državnih interesa. A ti interesi su ne samo različiti, već često sasvim suprotni interesima srpskih građana na Kosovu. Za to ima toliko puno primera ali jedan tipičan i svež i još aktuelan, jeste pitanje nestalih Srba i manipulacija koju srpska vlada čini sa njihovim porodicama. Većina nestalih Srba su bili policajci, vojnici, paramilitarci ili srpski civili dobrovoljci. U toku rata na Kosovu srpske snage su više ratovale i zalagale se da bi izvukle leševe svojih ubijenih nego što su se konfrontirale na bojnopolju sa OVK. Ti leševi, kao i oni jednog dela nestalih Albanaca, nalaze se u nekoj masovnoj grobnici ili u nekoliko njih u Srbiji. Tamo ih i treba tražiti. Milošević zna gde se nalaze ti leševi ili barem zna ko si ljudi koji to znaju. Bez sumnje isto važi i za predsednika Srbije Milutinovića, glavnokomandujućeg VJ Pavkovića, zatim za Šainovića, Lukića, Marjanovića, Krstića, i druge. To su adrese na koje se treba obratiti da bi se rasvetlila sudbina nestalih Srba.

Ja razumem bol njihovih porodica, ali one ne treba da dozvole da budu izmanipulisane. One su postale oruđe Beograda. Dok budu oruđe Beograda, nikad neće znati ništa o sudbini svojih najmilijih. Beograd ih usmerava ka UNMIK-u, g. Hakerupu i albanskim političarima da bi ih udaljio od samog sebe. To kažem jer se i protest porodica nestalih u Beogradu odjednom pretvorio u sredstvo za postizanje dva cilja: 1 - Odvratanje pažnje od masovnih grobnica Albanaca u Srbiji s namerom da

se uspostavi ravnoteža kad su u pitanju ratni zločini; 2 - Napad na pojedine albanske političke lidere i na KZK (Kosovski zaštitni korpus), i ponovo tendencija za uspostavljanjem ravnoteže po pitanju ratnih zločinaca. Dakle, cilj Beograda ni jednom nije bio i cilj porodica nestalih Srba. U početku, cilj porodica je štrajk, a to nije cilj Beograda. Na kraju cilj porodica nije štrajk, a to je cilj Beograda. Početni cilj se otuđuje permanentno, on takoreći postoji da bi se otuđio. Sa druge strane, srpska vlast je vezivala pitanje nestalih Srba za pitanje albanskih talaca koji se nepravедno drže po srpskim zatvorima kao ratni zarobljenici. Ona je nametnula način mišljenja porodicama nestalih Srba u stilu: "mi oslobađamo teroriste, a vi ne nalazite naše", kao oštar napad na Kosovo. Beograd seje iluzije kod tih porodica o tome da navodno postoje privatni zatvori na Kosovu pa čak i u Albaniji, da bi oni nastavili da budu bučni i time odugovlače oslobađanje albanskih talaca. Beograd nema za cilj da se nađu nestali Srbi, već naprotiv da se oni ne nađu, jer tako će, između ostalog, produžiti ropstvo albanskim taocima da bi ih iskoristio za neku buduću trgovinu sa međunarodnom zajednicom. Dakle, tragedija se pretvara u jednu tragičnu farsu. Međutim, koreni svega ovoga su dublji nego obično. Nalaze se u onome što više ne postoji, a što tako jako osećamo: u prošlosti. Koreni se ne vide ali se podrazumevaju, i podrazumevaju se, ne zato što se ne vide, već zato što se vidi nešto drugo, vidi se stablo - današnjica. U toku prošlog veka, naročito u njegovoj poslednjoj deceniji, većina Srba na Kosovu učestvovala je u kolonijalnoj upravi, oni su bili privilegovani, bili su diskriminatori, jer su primenjivali diskriminaciju. A diskriminirani su bili Albanci, dakle potpuno suprotno: potlačeni, porobljeni, poniženi. Kosovski Srbi su i tada manipulacijom postali sredstvo Srbije.

Srbi na Kosovu tokom 90-ih godina nisu bili slobodni, oni su bili previše slobodni

Subjekt koji je manipulirao bila je država, a ne partija na vlasti. Istina je da srpski režim i vlasti nisu bili i nisu istovetni sa srpskim narodom i sa kosovskim Srbima, ali ove dve stvari predstavljaju subjekt i objekt manipulisanja. Sartre bi rekao da je Srbija bila suština albanskog naroda na Kosovu, jer je bila uzrok da budemo u stanju u kojem smo bili, dok su Albanci bili stvarnost Srbije, jer su predstavljali njenu realnost, činjenicu da je ona držala koloniju i tlačila porobljeni narod u zemlji koju je okupirala. Kosovski Srbi tokom 90-ih godina nisu bili slobodni, oni su bili previše slobodni. Sloboda nosi sa sobom odgovornost, ali pošto su oni bili previše slobodni, bili su bez odgovornosti.

Ovaj višak slobode Srba meri se njegovom posledicom, zločinima i nasiljem nad Albancima, jer je ta srpska sloboda išla na uštrb slobode Albanaca koja

Montirani procesi

nije postajala kao takva upravo iz tog razloga. Ona je bila sloboda koja je podrazumevala uskraćivanje slobode Albancima. Imajući višak slobode, oni su ubrzo postali njeni robovi, čime su postali robovi njene sile - sile kao potencijala i kao manifestacije čina. Stotine hiljada učenika, studenata i nastavnika oterano je iz školskih prostorija, stotine hiljada radnika oterano je sa radnih mesta, više od 12 hiljada ljudi je ubijeno, nekoliko hiljada nestalo, hiljade ljudi je uhapšeno, uzeto za taoce i zatočeno, milijarde dolara je opljačkano sa Kosova i uništeno, i sve ostalo – to je samo deo posledica koje su doživeli Albanci od Srbije i njenih egzekutora, među kojima i jedan deo Srba na Kosovu i sa Kosova. Srbi na Kosovu daleko više od onih sa Kosova, jer većina njih su bili kolonisti ili izbeglice iz Bosne i Hrvatske, ili pripadnici policijskih, vojnih i paravojnih snaga. Za sve to taj deo Srba je bio odgovoran, a naročito što je bio i neodgovoran.

Kažem tako, jer čovek je odgovoran u meri u kojoj je slobodan, a on je odgovoran u smislu što se oseća odgovornim u onoj meri koliko je svestan sopstvene slobode. Međutim, i ovaj deo kosovskih Srba, iako su bili objekat manipulacije Beograda, većina njih je kroz to uživala ogromne privilegije i beneficije. Za njih je teško govoriti da su bili izmanipulisani ako su hteli da budu izmanipulisani, ako su izabrali da budu izmanipulisani. Može se govoriti o međusobnoj manipulaciji, ako ipak prihvatimo da ovaj reciprocitet ne eliminiše manipulaciju kao takvu. Naime, Srbi na Kosovu ne treba da porede svoj današnji status sa statusom koji su imali devedesetih godina kada su bili kolonijalna uprava. Taj period i to stanje nikako nisu mogli da traju. Slobode, kako pojedinca tako i naroda, su međuzavisne i želja da se bude slobodan je suštinska za ljudsko biće. Srbi treba da shvate i sagledaju sopstvenu prošlost kao jednu veliku grešku i veliku nepravdu koju su činili. Oni treba da se osveste i suoče sa prošlošću da bi bili odgovorni, dakle i slobodni, ali sada stvarno slobodni za budućnost. Jer, sloboda mišljenja prethodi slobodi.

Dokle god budu manipulisani, što znači dok dozvoljavaju da budu manipulisani, Srbi na Kosovu neće moći da se integrišu u kosovsko društvo, jer manipulatori iz Beograda nikada nemaju za cilj njihovo integrisanje. Oni i kada preporučuju jedan mali korak ka integrisanju, to čine zbog jednog velikog koraka protiv integracije. Dakle, direktno teže neintegraciji ili integraciji da se ne bi integrisali.

Veoma je jasno da se za Albance ne može reći da vole Srbe. Ali oni ne vole Srbe ne zbog etničkih, kulturnih i antropoloških razlika, već zbog gorke prošlosti, srpskog nekajanja za zločine, permanentnog poraza pravde, i ubeđenja da se Srbi ne menjaju. U tom kontekstu verujem da bi bilo jako važno da kosovski Srbi uvere Albance da su se promenili, mada ne smatram da Albanci imaju potpuno pravo na ovo.

Za kosovske Srbe put za Prištinu ne treba da prolazi kroz Beograd

Bilo kako bilo, svi treba da shvate da su Srbi, Romi, Turci, Bošnjaci i drugi deo kosovske realnosti. Mi se nismo borili protiv Srbije da bismo zamenili uloge sa Srbima, već za slobodu i pravdu svih, i o tome nema i ne treba da bude nikakve dileme. Onaj ko se sveti to čini za sebe a ne za Albance ili u njihovo ime. Iza osвете stoji osvjetnik, a njegovu suštinu čini egoistična destruktivnost.

Istovremeno, mislim da ne treba da kažemo mi Albanci i ne-mi u smislu nealbanci, već mi Albanci i drugi, gde su drugi jedno drugo mi, a ne jedno ne-mi. U tom smislu, smatram da ovaj okrugli sto ne bi trebalo da se zove "Albanci i nealbanci", već "Albanci i drugi". Ideja postojanja Albanaca nasuprot nealbancima na Kosovu niti je stvarna niti može ikada da se ostvari. Ova kategorična afirmacija preko negacije ne predstavlja kosovsku realnost. O drugima, baš kao što ne treba da ih zovemo ne-mi, isto tako ne treba imati predrasude, uključivši i kosovske Srbe. U drugome pre svega treba videti čoveka, a zatim sve ostalo. Prihvatanje predrasuda znači samozatvaranje; imati predrasude znači biti zatvoren, a ispoljiti te predrasude, znači samog sebe proglasiti zatvorenikom.

Ono što je sigurno jeste da u svakoj situaciji i u svakom momentu Kosovo pripada onima koji tamo žive, ono pripada svojim građanima.

Konačno, beogradski režim se promenio formalno, ali manipulacija sa kosovskim Srbima ni formalno. Beograd nema za cilj srpskog građanina, njegov status i položaj, kao što to nije nikada ni imao za cilj. Beograd nije mislio i ne misli da teritorija Kosova postoji i zarad kosovskih Srba, već da kosovski Srbi postoje zarad Kosova, dakle da se ono može ponovo vratiti pod njegovu kontrolu. Ni novi režim u Beogradu ne voli kosovske Srbe, dakle i po ovoj tački on nije nov. To potvrđuje njihova teška situacija kao izbeglica u Srbiji. Većina njih priznaje da su se bolje prema njima ponašale njihove albanske komšije na Kosovu, nego sada njihove komšije Srbi, u Srbiji.

Iz ovoga što sam pokušao da kažem verujem da nije teško zaključiti da za kosovske Srbe na Kosovu, put (u svakom smislu te reci) za Prištinu ne treba da prolazi kroz Beograd ili van Kosova. To Srbi treba da čine zarad sebe samih, zarad sviju nas, zarad Kosova.

*VI Sudski proces protiv
Đakovičke grupe*

Đakovička grupa (145):

“Kolektivna krivica od 1632 godine zatvora.”

U Okružnom sudu u Nišu

Počelo suđenje grupi od 145 Albanaca iz Đakovice

(Niš, 18. april 2000.): Pod jakim policijskim obezbeđenjem, van i unutar zgrade, sa satom zakašnjenja, danas je u Okružnom sudu u Nišu počeo sudski proces protiv 145 Albanaca iz Đakovice, koji se nalaze u zatvorima u Nišu, Požarevcu i Sremskoj Mitrovici. Ovaj sudski proces je jedinstven, jer se ne pamti u analima jugoslovenskog sudstva od 1945. godine da je suđeno nekoj ovako velikoj grupi. Svi optuženi su dovedeni u zgradu suda u tri autobusa i pod velikom policijskom pratnjom. Na ulazu u veliku sudnicu bile su jake mere kontrole za advokate od kojih su službena lica tražila ovlašćenja za odbranu, ali i za novinare i predstavnike velikog broja nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Srbije i sveta, među kojima je bila i Barbara DeJvis, šef kancelarije Visokog komesarijata UN za ljudska prava u Jugoslaviji. Stranim novinarima nije dopušteno da bez akreditacije prate suđenje, zbog toga ulaz u sudnicu nije omogućen i dopisnici Agencije “Rojters” iz Beograda, Felipe Lečer. Kao dopisnik “Glasa Amerike” i “Zerija”, ja sam ušao u sudnicu tako što sam se predstavio kao “slobodan novinar” iz Beograda.

U sudnici, osim optuženih, koji su pripadali starosnom dobu od 17 do 56 godina i različitim profesijama-od fizičkog radnika, zanatlije, poljoprivrednika, profesora, ekonomiste, inženjera, pravnika pa do učenika srednjih škola i studenata-bilo je prisutno pedesetak zatvorskih policajaca, zatim više od 20 advokata, predstavnika organizacija za zaštitu ljudskih prava, novinara, ali i građana u manjem broju. Optuženi su bili tihi, izgledalo je da su dobrog zdravlja i sa osmehom su pozdravljali svoje branioce.

Članovi Krivičnog veća u sudnicu su stigli sa satom zakašnjenja, obrazlažući to “tehničkim razlozima”. Predsednik Sudskog veća, Goran Petronijević iz Okružnog suda u Peći, koji je premešten u Okružni sud u Leskovcu, rekao je da se zbog nedostatka odgovarajućeg prostora u Leskovcu suđenje održava u prostorijama ovog suda, dodajući da je optužnicu podiglo Okružno javno tužilaštvo u Leskovcu, po ovlašćenjima tužilaštva u Peći. U zajedničkoj optužnici obuhvaćene su 144 osobe, ali u sudnici je bio prisutan i maloletnik Bljerim Juniku, za koga je dat predlog za kažnjavanje. Takođe, advokati su zahtevali odvajanje predmeta Valjdeta Krasnićija, koji je u vreme hapšenja i podizanja optužnice, 10. januara 2000. godine bio maloletnik, jer je 18 godina napunio 16. februara 2000. godine. Predlog je usvojem od strane Sudskog veća i zastupnika optužbe.

Montirani procesi

Advokati su takođe zahtevali da se oslobodi pritvora Isa Adžanela (25), koji ima vidljive psihičke probleme i Atli Krieziu zbog lošeg zdravstvenog stanja, jer je 1992. godine, imao infarkt i 50% je paralizovan. Advokati su tražili lekarsko ispitivanje da bi se ustanovilo njegovo stanje i to će se uraditi tokom današnjeg dana. Prvi dan ovog suđenja protekao je u verifikaciji identiteta optuženih i njihovih ličnih podataka, gde je utvrđen niz značajnih grešaka.

Na zajedničkoj optužnici Javnog tužilaštva u Leskovcu se nalaze imena sledećih optuženih: Muhedin Zeka (1970), Bekim Musa (1969), Ijlir Ljuta (1959), Flamur Godeni (1958), Aljbert Delia (1972), Bekim Ragomi (1971), Jeton Džara (1966), Mithat Guta (1974), Admir Pruthi (1976), Idriz Pepa (1978), Rinor Ljama (1967), Sabit Bećiri (1968), Fahri Koši (1968), Hisni Hoda (1963), Aliriza Pruthi (1960), Sami Morina (1964), Fatmir Bitići (1973), Adem Morina (1961), Mazlom Grušti (1971), Aslan Ahmeti (1960), Selman Curaj (1967), Esad Žerka (1952), Fadil Krasnići (1966), Mithat Buza (1962), Yll Ferizi (1979), Yll Pepaj (1977), Abdurahman Naka (1971), Hasan Halilaj (1971), Čamil Hadžibećiri (1949), Špend Canamusa (1974), Gezim Sada (1955), Albert Koši (1964), Isa Adžanela (1975), Armond Koši (1963), Burhan Aljiaga (1952), Agron Pula (1952), Vlaznim Radogoši (1960), Gani Gedža (1949), Adnan Brovina (1956), Binak Hadžia (1961), Lulzim Delia (1966), Avdul Ndrecaj (1955), Genc Džara (1959), Jeton Reznici (1966), Alban Koši (1975), Fatmir Pruthi (1957), Ardian Tetrica (1978), Jeton Bitići (1968), Nedždet Vehapi (1969), Zog Delia (1962), Nedžmedin Baraku (1950), Faik Mustafaj (1952), Nedžat Šulaku (1953), Skënder Điha (1944), Besfort Mulahasani (1976), Atli Krieziu (1948), Mehdi Ferizi (1949), Špetim Hodža (1965), Agim Hodža (1953), Mithat Zeka (1973), Afrim Caka (1954), Petrit Sahatćiu (1974), Bekim Mulahasani (1973), Dritero Balata (1973), Tahir Skenderaj (1972), Petrit Kepuska (1968), Asim Bakali (1971), Visar Duši (1972), Fljamur Hana (1972), Krešnik Hoda (1981), Škelzen Nura (1975), Sulejman Brovina (1955), Artan Hasi (1974), Jusuf Brovina (1955), Faton Hoda (1964), Esat Ahma (1960), Gembu Batuša (1977), Gazmend Žubi (1974), Dijamant Mandžuka (1972), Ljabinot Pula (1975), Adnan Hadžibećiri (1953), Fatos Deva (1972), Fljorent Rudi (1978), Imer Ahmeti (1969), Fisnik Žaveli (1979), Driton Aljiaga (1979), Besnik Mejzini (1966), Behar Koši (1964), Halil Guta (1962), Adriatik Vokši (1980), Naser Sunjaku (1958), Mustaf Ukaj (1962), Adnan Koši (1956), Imer Guta (1961), Arbnor Koši (1966), Përparim Zejnulahu (1973), Fatmir Tafašiku (1956), Ljulzim Čerimi (1965), Feris Baždaraj (1961), Ljuan Džeka (1966), Menduh Duraku (1959), Adriatik Pula (1979), Bekim Ljota (1971), Ferat Ljuhani (1958), Agim Muhadžeri (1955), Dukadin Pulja (1963), Dijamant Mici (1978), Šefčet Vokši (1944), Artan Morina (1978), Petrit Vulja (1958), Burim Brovina (1965), Edmond Duši

(1965), Agim Hasići (1963), Bujar Hasići (1977), Driton Điha (1981), Hisen Juniku (1953), Mustaf Ahmeti (1967), Burim Dobruna (1973), Emin Deljia (1980), Yil Kusari (1980), Perparim Efendija (1958), Petrit Jakupaj (1967), Kastriot Žubi (1963), Fadilj Ljuši (1966), Burim Žubi (1959), Baškim Mustafa (1967), Eljmi Tahiri (1980), Muhamet Guta (1964), Mirdžin Žubi (1969), Edmond Štaljoja (1978), Tahir Kajdomčaj (1980), Rifat Thači (1981), Yljber Kastrati (1977), Džemajli Thači (1961), Fljorent Žubi (1976), Avni Bitići (1978), Valjdet Krasnići (1982), Enver Dulja (1962), Endogan Mati (1977), Nazim Morina (1970), Burim Hasići (1972), Fatos Dautaga (1970), Himzi Perolli (1973), i Agron Lama (1955). Van liste optuženih nalazi se i maloletnik, **Bljerim Juniku**, učenik trećeg razreda srednje škole.

Potom je Sudsko veće, uz pristanak odbrane, donelo odluku da se suđenje prekine da bi se nastavilo sutradan saslušanjem prvih 30 optuženih sa liste. Racimo i da se 115 optuženih u prethodnom istražnom postupku branilo ćutanjem, dok su 29 njih u potpunosti odbacili navode optužnice kao neosnovane. Ovaj sudski proces trajaće nekoliko dana i niko ne može predvideti njegov epilog i pored izjava advokata da “ne postoji ni jedan dokaz za delo za koje se terete optuženi”.

Nakon završetka prvog dana ovog sudskog procesa za “Glas Amerike” i list “Zeri” tražio sam mišljenje nekoliko advokata i predstavnika organizacija za zaštitu ljudskih prava. Advokat **Teki Bokši**, koji zastupa preko 100 optuženih, i sam iz Đakovice, kaže: “Smatram da je ovo jedan spektakl u negativnom smislu i on služi samo za unutrašnje političke potrebe. Na osnovu sadržaja predmeta i izjava u istrazi, ovi ljudi su totalno nevin i smatram da treba da se oslobode, međutim, svaka opcija je u igri”, kaže advokat Bokši.

Gradimir Nalić, advokat iz Beograda, ističe: “Ovo je najveći proces po broju optuženih u posleratnoj istoriji jugoslovenskog pravosuđa, i vidimo da se pred sudom nalaze ljudi koji su komšije iz iste ulice, iz istog naselja, članovi iste porodice, otac i sin koji su, kako znamo, prosto oteti iz svojih kuća ali i sa ulice i skoro godinu dana provode u zatvoru, a neki od njih su i u teškom psihičkom i fizičkom stanju. Ovde ima maloletnika i bolesnih; ni jednoj pravnoj državi ne treba da u zatvoru drži ljude u takvom stanju, i postavlja se pitanje da li su oni uopšte sposobni da prate suđenje i odgovaraju kako treba pred sudom?”. “Dakle”, kaže Nalić, “čeka nas jedan težak sudski proces, iako do sada nisam video da ima elemenata dela za koje se optužuju ovi ljudi, i javnom tužiocu biće jako teško da dokaže delo, ali i Sudskom veću da izrekne presudu. Verujem da će se ona zasnivati na zakonu a ne na političkom opredeljenju”, podvlači on.

Nikola Barović iz Visokog komesarijata UN za ljudska prava u Jugoslaviji, kaže: “Trebalo je da oni budu slobodni još u novembru prošle godine, i ne znam otkud se oni nalaze ovde, kada Krivični zakon kaže da ako se optužnica ne

Montirani procesi

podigne u roku od šest meseci, optuženi se oslobađaju pritvora”. Zbog toga, Barović ističe da “ovom prilikom treba tužiti javno tužilaštvo i sud zbog toga što nisu poštovali zakon i treba tražiti njihovo izuzeće, jer se postavlja pitanje da li oni mogu voditi proces kada su činili teške povrede zakona na početku, i zbog njihovih grešaka 145 osoba čami u zatvoru”.

Za ovo netipično suđenje, kakvo nije zabeleženo u istoriji jugoslovenskog pravosuđa još od 1945. godine, vlada veliko interesovanje organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava iz sveta i Srbije, ali i medija. **Nataša Kandić**, direktor Fonda za humanitarno pravo iz Beograda, angažovala je za ovaj sudski proces 9 najpoznatijih beogradskih advokata. A o suđenju je za “Glas Amerike” izjavila: “Suđenje jednoj ovolikoj grupi jeste sudski presedan, jer se nije dogodilo ni u bivšoj ni u sadašnjoj Jugoslaviji da se podigne optužnica protiv jedne ovako brojne grupe”. Pošto je ovo nešto “neviđeno” može se pretpostaviti da je to forma - ili da se ovo pitanje reši pravno, ili ono što se dogodilo u Đakovici, gde postoji veliki broj nestalih i ubijenih Albanaca, da se pokrije jednim takvim suđenjem da bi se našlo opravdanje i da bi se reklo da su svi oni “uhapšeni na ulici odlazeći u prodavnicu, kod lekara ili su izdvojeni iz kolona onih koji su deportovani za Albaniju”. Tako da među njima ima ljudi sa velikim psihičkim problemima, kao što je jedan 24- godišnji mladić koji ne prepoznaje ni svoju majku tokom poseta u zatvoru. “Sud nema formu da ponudi dokaze za ove ljude i da ih osudi” nada se gospođa Kandić, i dodaje da je “ovo politički proces kojim zvaničnici u Beogradu nastoje da pokriju veliku tragediju izazvanu na Kosovu tokom 1999. godine”.

Tekst optužnice:

REPUBLIKA SRBIJA
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO
KT. Br. 310/99
10.01.2000. godine
Leskovac

OKRUŽNOM SUDU
L e s k o v a c

Na osnovu čl. 45. st. 2. tač. 3 i čl.174. st. 2. ZKP, podižem

**OPTUŽNICU
p r o t i v**

o k r i v l j e n i h:

(Slede imena 144 optuženih kao što su data u uvodnom delu teksta),

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

REPUBLIKA SRBIJA
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO
KT Br. 310/99
10.01.2000. godine
Leskovac

OKRUŽNI SUD
LESKOVAC
10.01.2000.

OKRUŽNOM SUDU

Leskovac

Na osnovu čl.45.st.2.tač.3 i čl.174.st.2. ZKP, podizem

O P T U Ž N I C U
protiv

okrivljenih:

1. ZEKA MUHADINA iz Dakovice, ul. Durgut Voksi br.39, rodenog 19.11.1970. godine u Dakovici, od oca Emina i majke Ilirijane, rodene Zeke, Albanca, državljanina SRJ, završio srednju tehnološku školu, neoženjenog, vodi se u vojnoj evidenciji Dakovica, nalazi se u pritvoru u KPZ Niš;

2. MUSA BEKIMA iz Dakovice, ul. Jovana Jovanovica Zmaja br.73, rodenog 13.12.1969. godine u Dakovici, od oca Sami i majke Behije, rodene Musa, Albanca, državljanina SRJ, završio srednju ekonomsku školu, oženjenog, oca jednog deteta, vodi se u vojnoj evidenciji Dakovica, nalazi se u pritvoru u KPZ Niš;

3. LJUTA ILJIRA iz Dakovice, ul. Asim Voksi br.14, rodenog 30.10.1959. godine u Dakovici, od oca Zija i majke Sivine, rodene Dara, Albanca, državljanina SRJ, završio saobraćajni fakultet, oženjenog, oca dvoje dece, vodi se u vojnoj evidenciji Dakovica, nalazi se u pritvoru u KPZ Niš;

4. GODENI FLJAMURA iz Dakovice, ul. Imer Greza br.53, rodenog 23.06.1958. godine u Dakovici, od oca Muse i majke Ganimete, rodene Tabaku, Albanca, državljanina SRJ, završio trgovačku školu, oženjenog, oca četvoro dece, vodi se u vojnoj evidenciji Dakovica, nalazi se u pritvoru u KPZ Niš;

5. DELIJA ALBERTA iz Dakovice, ul. Radomira Terzića br.68, rodenog 16.08.1972. godine u Dakovici, od oca Hisena i majke Mevljude, rodene Aliju, Albanca, državljanina SRJ, završio srednju školu, neoženjenog, nalazi se u pritvoru u KPZ Niš;

6. RAGOMI BEKINA iz Dakovice, ul. Dergut Voksi br.22, rodenog 13.06.1971. godine u Dakovici, od oca Nevrosa i majke Hazbije, rodene Raznići, Albanca, državljanina SRJ, završio srednju školu, neoženjenog, nalazi se u pritvoru u KPZ Sremska Mitrovica;

7. DARA JETONA iz Dakovice, ul. Dergut Voksi br.25, rodenog 05.03.1966. godine u Dakovici, od oca Minira i majke Fahrije, rodene Balata, Albanca, državljanina SRJ, završio srednju školu, oženjenog, oca jednog deteta, vodi se u vojnoj evidenciji Dakovica, nalazi se u pritvoru u KPZ Niš;

ŠTO SU:

u toku aprila i maja 1999. godine, za vreme ratnog stanja, u Đakovici, u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije, preduzeli opšte opasne radnje, kojima je izazvana opasnost za život ljudi, na način što su kao pripadnici diverzantsko - terorističke grupe za područje grada Đakovica terorističke organizacije, tzv. "Oslobodilačka vojska Kosova", koja sa pozicija albanskog separatizma vrši oružane napade na pripadnike MUP-a Republike Srbije, pripadnike Vojske Jugoslavije, građane srpske i crnogorske nacionalnosti i njihove objekte, pripadnike albanske nacionalne manjine koji pokazuju lojalnost prema Republici Srbiji i SRJ, vršili akt nasilja kojim je stvoreno osećanje nesigurnosti kod građana sa ciljem da putem terorističkih napada stvore uslove za nasilno otepljenje Kosova i Metohije od Republike Srbije i SRJ, naoružali se automatskim puškama i drugim eksplozivnim sredstvima, pa su:

- dana 10.04.1999. godine, oko 20,30 časova, u Đakovici, u ul. F. Ramadani, u dvorištu kućnog broja 21, otvorili vatru iz automatskog oružja i bacili više ručnih bombi iz okolnih kuća na pripadnike policije MUP-a Republike Srbije – Sekretarijata u Đakovici, pa je tom prilikom od ispaljenih projektila i gelera teško ranjen policajac Novović Ljubiša, gde je zadobio ustrelnu ranu u predelu desne strane stomaka i prelom ključne kosti;
- dana 07.05.1999. godine, u vremenu od 09,00 do 20,00 časova, u Đakovici, u naselju "Stara čaršija", iz kuća i škole izvršili oružani napad na pripadnike policije MUP-a Republike Srbije i pripadnike Vojske Jugoslavije, pa su tom prilikom, od projektila ispaljenih iz automatskog vatrenog oružja i gelera ručnih bombi, teške telesne povrede zadobili: Novaković Milutin, Tanasijević Mladen (zadobio 2 prostrelne rane u delu podlaktice desne ruke, jednu prostrelnu ranu na delu potkolenice desne noge i jednu ranu na glavi iznad levog uha), Dodić Momir, zadobio ranu u predelu članka desne noge, Bogovac Radovan, zadobio ustrelne rane u predelu obe noge;
- dana 09.05.1999. godine, u vremenu od 08,00 do 19,00 časova, u Đakovici, u naselju "Čabrat", iz prethodno planirane zasede izvršili oružani napad na pripadnike MUP-a Republike Srbije i pripadnike Vojske Jugoslavije, pa su tom prilikom od ispaljenih projektila iz automatskog vatrenog oružja i gelera bačenih ručnih bombi, lišeni života Tomović Stanko, pripadnik policije SUP-a Đakovica, Raković Aleksandar i Milanović Dejan, pripadnici Vojske Jugoslavije, lakše telesne povrede zadobili su Marić Ljubomir i Krstić Srđan, pripadnici Vojske Jugoslavije;
- kada je razbijena teroristička grupa u maju 1999. godine, od strane pripadnika MUP-a Republike Srbije, okrivljeni su odbacili oružje i

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

pokušali da se prikriju u Đakovici kako bi nakon smirivanja situacije ilegalno pobjegli u Republiku Albaniju, ali su od strane policije otkriveni i lišeni slobode,

čime su učinili krivično delo terorizam iz čl. 125. kažnjivo po čl. 139. st. 3. u vezi čl. 22. KZ SRJ.

Stoga

PREDLAŽEM

Da se pred tim sudom zakaže i održi javni glavni pretres na koji pozvati:

- Okružnog javnog tužioca u Leskovcu,
- Okrivljene od 1 - 144 preko uprava okružnih zavoda – Niš, Požarevac i Sremska Mitrovica,
- Zastupnike oštećenih – poginulih: Tomović Stanka, predstavnika porodice, pozivanje izvršiti preko SUP-a Đakovica sa sedištem u SUP Jagodina; Raković Aleksandra, Raković Darinku, sa boravištem u Jagodini, ul. Branka Radičevića br. 42; Milanović Dejana, predstavnika porodice pozvati preko Generalštaba Vojske Jugoslavije – Uprava bezbednosti Beograd,
- Oštećene koje saslušati u svojstvu svedoka:
 - * Novović Ljubišu, SUP Đakovica, sa sedištem u Jagodini,
 - * Novaković Milutina, sa boravištem u Srbobranu, ul. Svetog Save br. 9,
 - * Tanasijević Mladena, sa boravištem u Ubu, selo Novaci,
 - * Dodić Momira, sa boravištem u Jagodini, ul. B. Radičevića - studentski dom,
 - * Bogovac Radovana, sa boravištem u Nišu, ul. Delijski Vis br 2/7,
 - * Krstić Srđana, sa boravištem u Donjem Stajevcu,
 - * Marić Ljubomira, sa boravištem u Lipljanu, ul. Prvomajska br. 20.

Da se na pretresu pročitaju kao dokaz sledeći spisi:

- zapisnik o uvidu od dana 11.04.1999. godine, sa fotodokumentacijom br. Uv. 152/99 i skicom lica mesta;
- zapisnik o primopredaji oružja i municije i eksplozivnih sredstava KU br. 176/99 od 20.05.1999. godine SUP Đakovica;
- zapisnik o primopredaji vojne i druge opreme KU br. 176/99 od 20.05.1999. godine SUP Đakovica;
- izveštaj SUP-a Đakovica br. 01 - 760/99, od 24.11.1999. godine;
- izveštaj Generalštaba Vojske Jugoslavije Uprave bezbednosti br. 17325 – 1, od 27.10.1999. godine,
- obdukcioni zapisnik sa medicinskom dokumentacijom Milanović Dejana, Instituta za sudsku medicinu VMA br.163648/001 od 25. 5. 1999. godine;

Montirani procesi

- uverenje o smrti Raković Aleksandra VP br. 1936 - pov. br. 1741 - 2, od 10. 5. 1999. godine, Đakovica;
- upitnik za Raković Aleksandra od 09.05.1999. godine,
- izveštaj prim. dr Kirila Cvetinova br. 20 Hirurške klinike Niš;
- medicinska dokumentacija za Bogovac Radovana od 12. 5. 1999. godine, Vojne bolnice Niš;
- medicinska dokumentacija za Novović Ljubišu, koju sačinjavaju otpusna lista br. 1678 od 3. 5. 1999. godine, Medicinske klinike Priština, otpusna lista Instituta za rehabilitaciju Beograd br. 1789/99 od 30. 7. 1999. godine, otpusna lista odeljenja Vrmac – Prčanj br. 904/99 od 29. 9. 1999. godine, uput specijalističke poliklinike VMA br. 643 od 19. 7. 1999. godine;
- nalaz i mišljenje veštaka Milutina Višnjica o veštačenju parafinskih rukavica Ku br. 176/99 od 28.05.1999. godine MUP-a Srbije – SUP-a Priština – odsek operative, istražne i DP krim. tehnike.

O b r a z l o ž e n j e

Sprovedenom istragom utvrđeno je sledeće činjenično stanje:

Da su okrivljeni pripadali terorističkoj grupi koja je formirana na području Đakovice u sastavu terorističke organizacije, tzv. OVK, koja u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ, sa pozicije albanskog separatizma, pristupili izvođenju terorističkih napada na području Đakovice, pa su dana 10.04.1999. godine, znajući da će se pojaviti pripadnici SUP-a Đakovica, u ul. F. Ramadani br. 21, s obzirom da je u toj kući bilo jedno od glavnih uporišta diverzantsko - terorističke grupe, kada su se pojavili pripadnici policije na njih su otvorili oružanu vatru u nameri da ih spreče da uđu u dvorište i kuću Đocaj Aljbina, jednog od rukovodilaca DTG. Tom prilikom teške telesne povrede zadobio je policajac Novović Lubiša. Dana 7. 5. 1999. godine, po prethodnom planu izvršili teroristički napad na pripadnike policije i Vojske Jugoslavije u naselju “Stara čaršija”, pa su tom prilikom teške telesne povrede zadobili Novaković Milutin, Tanasijević Mladen, Dodić Momir, dok je Bogovac Radovan zadobio prostrelnu ranu u obe noge. Dana 9. 5. 1999. godine, okrivljeni su napravili zasedu na području naselja “Čabrat” i otvorili oružanu vatru, i tom prilikom lišili života Tomović Stanka, pripadnika SUP-a Đakovica, i Raković Aleksandra pripadnika VJ, a Milanović Dejan, pripadnik VJ, zadobio je teške telesne povrede od kojih je naknadno preminuo, i Marić Ljubomir i Krstić Srđan, pripadnici VJ, zadobili su lakše telesne povrede.

Nakon izvedenih akcija, teroristička grupa tzv.OVK razbijena je, pa su okrivljeni odbacili oružje, zatim su se pripojili građanima sa namerom da

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

se prikriju u Đakovici kako bi se naknadno, ilegalno prebacili u Albaniju ali su od strane policije otkriveni i lišeni slobode.

Ovakvo činjenično stanje utvrđeno je na osnovu napred predloženih dokaza.

U svojoj odbrani, orkivljeni (navode se imena 115 optuženih, iz gore pomenute liste), iskoristili su svoje zakonsko pravo, pa su se u prethodnom postupku opredelili za ćutanje, a okrivljeni Pruthi Aljiriza, Žerka Esad, Krasnići Fadilj, Buza Mithat, Hadžibećiri Ćamilj, Koši Adem, Gedža Gani, Vehapi Nedždet, Baraku Nedžmedin, Mustafaj Faik, Điha Skender, Krieziu Esad, Mulahasani Bekim, Gazmend Žubi, Adnan Hadžibećiri, Guta Ćamilj, Šunjaku Naser, Ukaj Mustafa, Guta Imer, Ćerimi Ljuljzim, Duraku Špend, Vokši Šećet, Jakupaj Petrit, Žubi Kastriot, Tahiri Emri, Kastrati Ilber, Dulja Enver i Ljama Agron - osporavaju navode da su pripadali diverzantsko terorističkoj grupi (DTG), tzv. OVK i da nisu učestvovali u terorističkim napadima na pripadnike policije i pripadnike Vojske Jugoslavije, da nisu imali kontakt sa oružjem niti su iz bilo kog oružja otvorili vatru. Ovakvu odbranu okrivljenih ne treba prihvatiti jer je u suprotnosti sa priloženim dokazima i kao takva je smišljena na izbegavanje njihove krivične odgovornosti.

Kako se u radnjama okrivljenih stiču sva obeležja krivičnog dela terorizma iz. čl. 125. kažnjivog po čl. 139. st. 3. u vezi sa čl. 22. KZ SRJ i da su okrivljeni počinili predmetno krivično delo za vreme ratnog stanja, a u toku istražnog postupka se nisu pojavile okolnosti koje bi isključile njihovu krivičnu odgovornost, to je optužnica opravdana i na zakonu zasnovana.

Z A M E N I K
OKRUŽNOG JAVNOG TUŽIOCA
Vojislav Šoškić

Prva grupa od 20 optuženih negira navode optužnice

(Niš, 19. april 2000.): Suđenje je nastavljeno saslušanjem prve grupe sa liste od 20 optuženih. Svi oni koji su saslušani danas, a koji su odgovarali na albanskom jeziku, iako je jedan od prevodilaca vrlo loš, pa čak pravi i materijalne greške, odbacili su u potpunosti navode optužnice i skoro identično izjavili da ih je policija uhapsila 7, 8, 9, 10 i 11 maja 1999. godine, u Đakovici. Skoro svi oni su se u prethodnom istražnom postupku branili ćutanjem, ali su odlučili da prekinu ćutanje i brane se iznošenjem svoje odbrane.

Muhedin Zeka, kao prvi optuženi na današnjem pretresu: “Ne prihvatam navode optužnice, jer sam u toku aprila i maja 1999. godine, dakle za vreme bombardovanja, bio u svojoj kući u ul. Dergut Vokši br. 29, koja se nalazi

Montirani procesi

u naselju Čabrat. Na početku bombardovanja, kod nas je došao jedan oficir Jugoslovenske vojske i rekao nam da smo u našim domovima sigurniji i da se ne udaljavamo od njih. U blizini moje kuće nije bilo nikakvih sukoba između VJ i policije sa jedne strane i bilo kog drugog sa druge strane, naročito pored moje kuće nije bilo pripadnika OVK. Dana 11. maja, došla je policija i rekla nam da krenemo prema centru grada da bi se izvršile neke provere u našem naselju. Tu su odvojili muškarce od žena, a zatim su mi rekli da treba da idem u policiju opet radi nekih provera i da ću nakon toga biti slobodan. Od tada se nalazim u pritvoru. U policiji su mi uzeli samo lične podatke i nisu izvršili test parafinske rukavice”.

Na posebno pitanje predsednika Sudskog veća, javnog tužioca i branilaca, ko je dolazio u njihovu kuću za vreme rata, optuženi je rekao: “U moju kuću nije došao niko osim pripadnika Vojske Jugoslavije, koji su se, nakon bombardovanja kasarne, smestili u naše naselje i sa njima smo se dobro slagali. Sa vojskom nismo imali nikakve probleme i kada je trebalo da idemo da kupujemo nešto tražili smo dozvolu od majora VJ; on je uglavnom dozvole davao ženama, ali ne i punoletnim muškarcima, uz obrazloženje da su sigurniji u kućama”.

Bekim Musa, sa stanom u naselju Čabrat, rekao je: “Optužnica nije tačna, jer od početka bombardovanja pa do dana hapšenja nisam se udaljavao od kuće i to najviše iz razloga što sam se plašio od skoro svakodnevnih bombardovanja, a ne zato što mi je to neko zabranio”. On takođe kaže da je 10. maja, kod njega došla policija i rekla da svi izađu iz kuće i pređu u drugi deo grada zbog provere koja treba da se izvrši u naselju Čabrat. Njemu su rekli da lično ide do policije, takođe radi provere, a da će zatim biti slobodan. “U policiji su mi uzeli samo lične podatke i nije izvršena nikakva druga provera niti mi je stavljena parafinska rukavica, za koju sam čuo, ali nisam znao čemu služi”.

Iljir Ljuta, negira u potpunosti navode optužnice, istakavši da nije bio član OVK i da ni jednog od njih nije video u blizini svog naselja tokom bombardovanja. Rekao je da je vreme uglavom provodio sa članovima porodice, ali i kod tasta, pošto je prešao da stanuje u njegovoj kući “jer je on bio dobro snabdeven prehrambenim artiklima“ i iz kuće nije izlazio nigde. “Dana 10. maja došla je policija i rekla nam da iz bezbednosnih razloga svi pređemo u drugi deo grada, a mene i mog šuraka pozvali su na posebnu proveru u stanicu policije, premeštenu na drugu lokaciju. U SUP-u, bez uzimanja podataka i bez ikakve provere, poslali su nas u jedan hangar gde je bilo oko 200 do 300 ljudi. Iz tog hangara pušten je moj šurak nakon tri dana zajedno sa grupom od 150 osoba, dok sam ja sa drugima ovde optuženim, zadržan i prebačen u zatvor Dubrava kod Istoka”, rekao je Ljuta.

Fljamur Godeni: Ne priznaje navode optužnice, pošto nije učesnik ni jedne radnje koja se spominje. Jer je, kako kaže, od početka NATO bombardovanja bio sa porodicom kod kuće, i nije izlazio nigde niti mu je iko dolazio. Ističe da tokom tog perioda nije čuo nikakvu pucnjavu u Đakovici, osim eksplozije bombi. “Dana 11. maja, došla je policija i rekla da krenemo prema centru grada i ja sam pošao zajedno sa suprugom. Uz put, policija je razdvajala odrasle muškarce od žena i dece, a među njima su i mene odvojili rekavši nam da treba da izvrše nekakvu proveru u policiji, i da ona neće trajati više do desetak minuta. U policiji su mi uzeli lične podatke, ali ne i tragove parafinskom rukavicom ili nešto drugo. Nakon toga, odveli su me na periferiju grada gde je bilo okupljeno još oko 200 ljudi, sve Albanci iz Đakovice. Od tog broja neke su oslobodili nakon nekoliko dana, ali ja, sa mnogo njih, zadržan sam i ne znam na osnovu kog principa je to urađeno.”

Aljbert Deljia, nakon što je odbacio tvrdnje optužnice kao neosnovane, jer je od početka bombardovanja pa do 11. maja, bio u kući i nigde nije izlazio, rekao je: “U našoj ulici bio je vojni kontrolni punkt. Na početku bombardovanja jedan oficir VJ iz Zrenjanina došao je kod nas i rekao nam da ne napuštamo kuću jer nemamo razloga za to, pošto je vojska tu da nas brani”. Rekao je da sa vojskom nije postojao nikakav problem, čak su se i dobro slagali. Naveo je da je čuo pucnjavu iz oružja nekad danju a nekad noću, ali je dodao da mu nije bilo jasno odakle tačno dolazi ta pucnjava. “Dana 11. maja, došla je policija i rekla nam da idemo do centra grada radi neke provere i da ćemo se zatim vratiti kući. U centru, policija mi je objasnila da moram da idem u zgradu SUP-a radi provere nekih dokumenata. Tamo su mi uzeli podatke, a zatim su me odveli u jedan hangar na izlasku iz Đakovice, na putu za Prištinu, gde je bilo još oko 280 drugih ljudi, i od tad se nalazim u pritvoru”

Bekim Ragomi, pošto je navode optužnice nazvao neprihvatljivim, jer nisu tačni, rekao je da je 11. maja, u njihovu kuću došla policija; njega, zajedno sa nekim drugim komšijama, ubacili su u kombi i odveli u zgradu policije. “Tamo su nas pitali da li smo učinili nešto ili ne, i ništa drugo”, kaže on. “Nisu mi testirali parfinsku rukavicu”. “Zatim”, kaže on, “odveli su nas u hangar blizu vinskog podruma na izlasku iz grada, a zatim u zatvor Dubrava kod Istoka”.

Jeton Džara, u svojoj odbrani je rekao da ništa od opisanih radnji u optužnici nije tačno, jer u tim radnjama nije učestvovao i uglavnom je boravio u kući. Rekao je da je 7. maja, u njihovu kuću došla policija, a dva sata nakon njihovog dolaska u naselje, čula se pucnjava koja je trajala nekoliko sati. Navodi da mu nije bilo jasno šta se događa i da nakon ovog slučaja policija više nije dolazila u njihovu kuću. “Policija je došla zajedno sa vojskom 11. maja, i rekli su nam da izađemo iz kuće iz bezbednosnih

Montirani procesi

razloga i da predemo u drugi kraj grada. Mene i nekoliko muškaraca iz našeg naselja odveli su u policiju, gde su nam uzeli lične podatke, a zatim su nas zadržali u pritvoru”.

Mithat Guta, takođe pobija navode optužnice koje je ocenio kao neistinite, jer je od početka bombardovanja pa do 11. maja, bio kod kuće, nigde nije izlazio, niko mu nije dolazio, niti je u tom periodu čuo pucnjavu iz oružja. “Dana 11. maja došla je policija i rekla mi da sa članovima moje porodice treba da odem u drugi deo grada, a ja lično u policiju zbog neke provere, i da ću se zatim vratiti kući. Međutim, mene i oca zadržali su u policiji, a zatim su nas odveli u nekakav hangar. Otac je pušten nakon tri - četiri dana, dok ja dan danas ne znam zbog čega se nalazim u zatvoru”.

Admir Pruthi, nakon što je istakao da ono što piše u optužnici za njega nije tačno pošto je sve vreme boravio u kući, rekao je da je kod njih došao jedan major Jugoslovenske vojske koga je viđao često. “On nam je rekao da se ne pomeramo iz kuće, da u kuću ne primamo nepoznate ljude osim naših rođaka i da se ne plašimo, jer je vojska stacionirana u blizini naše kuće. Pucnjavu sam čuo, ali lično nisam imao dodir sa oružjem”, kaže on i dodaje da ni oružje niti drugu ratnu opremu nije imao niti su se našli u njegovoj kući. Kaže da je 11. maja, došla policija i rekla im da treba da pređu u drugi deo grada, dok su on i njegov otac odvedeni u policiju gde su im uzeti lični podaci, a na rukama im nisu našli ništa (misli na prafinsku rukavicu). Zatim su odvedeni u jedan hangar gde je on zadržan, a otac je pušten nakon nekoliko dana.

I Idriz Pepa, Rinor Ljama, Sabti Bećiri, Fahri Koši, Hisni Hoda, Aliriza Pruthi, Sami Morina, Fatmir Bitiči, Adem Morina, Mazlom Grušti i Aslan Ahmeti branili su se sličnim izjavama, uz male razlike u datumima hapšenja.

Advokat Teki Bokši, koga su ovlastili da brani preko sto optuženih, tok današnjeg suđenja ocenio je kao dosta plodan, pošto su svi koji su saslušani odbacili navode optužbe, dodajući da su bili civilna lica koja se nisu mešala u borbene operacije i nemaju nikakvu vezu sa borbama koje su vođene u Đakovci od 24. marta, do dana hapšenja.

Ništa nije tačno od onoga što piše u optužnici

(Niš, 20. april 2000.): Sudsko veće na današnjem, glavnom javnom pretresu saslušalo je drugu grupu od 30 optuženih iz zajedničke liste i to: Seljami Curi, Esada Žerka, Fadilj Krasnići, Mithat Buza, Yli Ferizi, Yli Pepa, Avdurahmana Naka, Hasana Haljiljaj, Čamilja Hadžibećiri, Špend Canamusa, Gezim Sada, Albert Koši, Armond Koši, Burhan Aljiaga, Agrona Pulja, Velazenim Radogoši, Gani Gedža, Adnan Morina, Binak Hadžija,

Ljulzim Deljija, Avdulja Ndrecaj, Genc Džara, Jeton Reznići, Aljban Koši, Fatmir Pruthi, Ardian Tetrica, Jeton Bitići, Nedžad Vehapi, Zog Deliju i Nedžad Baraku. Danas nije saslušan Isa Adžanela (1975), koji ima psihičkih problema i za njega se očekuje lekarski nalaz, iako je sve vreme držan u pritvoru. Ova grupa je u potpunosti odbacila navode optužnice kao netačne i neosnovane.

Seljami Curi rekao je, na srpskom, da ništa što piše u optužnici u vezi s njim nije tačno i da nije uradio ništa od toga što tamo piše. Prilikom hapšenja, kao ni kasnije niko mu nije rekao zbog čega je uhapšen a nakon 6 meseci i dva dana od hapšenja, izveden je pred istražnog sudiju. On je podvukao da je uhapšen 10. maja prošle godine, a da za vreme bombardovanja nije napuštao svoju kuću. Čuo je pucjavu iz automatnog oružja, uglavnom danju, ali ne zna iz kog pravca je ona dolazila, dok u Đakovici nije video nikoga od pripadnika OVK, niti zna da u je njegovom okruženju postojala takva organizacija.

Esat Žerka, braneći se na albanskom, negirao je sve navode optužnice, objasnivši da mu uopšte nisu poznati događaji koje sadrži optužnica, a u kojima je navodno on učestvovao. Kazao je da nikada nije bio član OVK, da ga politika uopšte nije zanimala, da je bio i jeste pošten građanin i ne zna razloge zbog čega je u zatvoru. I optuženi Žerka je istakao da je posle hapšenja u centru Đakovice prebačen u vinski podrum u ovom gradu gde je sreo oko 300 uhapšenih Albanaca iz Đakovice, dodajući da je polovina njih, uglavnom bolesni i stari ljudi, ubrzo puštena.

Fadilj Krasnići kategorički negira da je učestvovao u nekakvom napadu protiv vojske i policije, jer je sve vreme boravio sa porodicom u tetkinoj kući, u koju je prešao pošto njegova kuća nema podrum. Rekao je, da je dok je bio u policiji, ruke stavio na neki providan materijal ili papir na kome su bile nacrtane šake. Zatim je odveden u hangar gde je bilo dosta ljudi, od kojih su neki pušteni a neki zadržani.

Mithat Buza, kako u prethodnom postupku, tako i na glavnom pretresu, negirao je u potpunosti navode optužnice, dodajući da nikada nije bio pripadnik OVK, niti je učestvovao u nekom napadu protiv policije i Jugoslovenske vojske, kako se opisuje u optužnici. On ističe da je bio čuvar gradske toplane i da je radio do 11. maja, kada je uhapšen od strane policije. On je rekao da je imao pušku M - 48 kao čuvar, koju je nosio kada se kretao na čuvarskom mestu i iz nje nikada nije pucao. "Nikada nisam imao dodir sa municijom ili drugim oružjem; u policiji, kada sam uhapšen, namazali su mi delove šaka i prstiju, ali se ne sećam čime"

Ylli Ferizi, pošto je odbacio navode optužnice kao izmišljene, istakao je da je u njihovu kuću nekoliko puta došla policija i proveravala ko stanuje u njoj, rekavši im da ne primaju ljude sa strane i ako nekoga primete da obaveste

Montirani procesi

policiju, bio on i iz bliže familije. Osim eksplozija od bombardovanja i delovanja protivavionske odbrane, druge pucnjave nije čuo u blizini, mada su se iz daleka čuli povremeni pucnji. “Osmog maja je došla policija i rekla da sami odlučimo da li ćemo ostati u svojim kućama ili idemo negde drugde, a devetog maja došla je i rekla nam da se zbog bezbednosnih razloga premeštamo u drugi deo grada, ali da će se to desiti sutradan, dakle 10. maja. Tog dana cela porodica krenula je putem, ali su mene sa ocem odvojili i odveli u nekakav hangar na kraju grada, a zatim u zatvor Dubrava, kod Istoka, gde smo kao zatvorenici preživeli bombardovanja”, istakao je on.

Ćamilj Hadžibećiri rekao je da navodi optužnice nisu tačni, pošto je on radio do 23. marta kao profesor u školi, kada je početkom NATO bombardovanja prestao da radi i od tada se nije micao od kuće. On je rekao da je pošto je NATO avijacija bombardovala naselje Čabrat, gde se nalazila VJ, nekoliko dana vojska boravila u kućama oko njegove, a neki vojnici i u njegovoj kući.

“Dana 10. maja, kao i druge komšije, dobio sam naređenje od policije da sa porodicom pređem u drugi deo grada. Usput, u centru grada, zaustavljala nas je druga policijska jedinica, uhapsila i odvela u jedan vinski podrum u naselju Čerim, gde je bilo još nekoliko stotina muškaraca. Zatim, sa još jednom grupom, odveli su me u zatvor Dubrava i od tada se nalazim u pritvoru”. On kaže da mu nije poznato kako su na njegovim rukama i odeći “pronađene čestice nitrata i nitrita”, kako je utvrdio veštak, s obzirom da njemu nije urađen test parafinske rukavice.

Braća **Albert i Armend Koši** takođe su odbacili navode optužnice kao neosnovane i izmišljene. Oni si rekli da je na početku ulice gde su živeli bio postavljen vojni kontrolni punkt zbog čega niko i nije mogao izići ili ući u tu ulicu a da se ne primeti, dok je pred njegovom kućom bio vojni kamion. Oni su istakli da je u naselju Čabrat od početka ratnog stanja pa nadalje bila stacionirana Jugoslovenska vojska, pa je vojska čak bila smeštena i po kućama i stanovništvo je sa njima bilo u dobrim odnosima. Armend je dodao da se i sam družio sa vojnikom po imenu Saša, iz Niša.

Adnan Brovina, u svojoj odbrani rekao je da je bio u stalnom radnom odnosu u Đakovičkoj bolnici, na radnom mestu magacionera tehničkog materijala, i da je od početka bombardovanja bio pod “radnom obavezom”, zbog čega sudu pokazuje naredbu direktora bolnice. On objašnjava da je svaki dan bio na poslu od 8,00 do 15,00 časova. “I dana 7, 9 i 10. maja bio sam na poslu, a 11. maja nisam otišao, pošto je ranom zorom u moju kuću došla policija i naredila da sa porodicom napustim kuću i odem u drugi deo grada, u zgradu Socijalnog zavoda. A zatim, umesto da me oslobode, odveden sam u magacin blizu vinskog podruma i od tada se nalazim u

pritvoru”. On posebno ističe da je bio obavezan da svaki dan bude na poslu, jer se svaki dan vršila kontrola radnika, a kao magacioner tehničke robe nije primetio povećanje potrošnje tehničkog materijala.

Fatmir Pruthi se u prethodnom postupku branio ćutanjem kao i većina drugih optuženih iz ove grupe, dok je na glavnom javnom pretresu naglasio da je od početka rata do 7. maja, uključujući i taj dan (petak), radio svaki dan. On kaže da je zajedno sa suprugom radio u bolnici i da su svaki dan u 7,30 na posao odlazili peške, kroz centar grada a nakon radnog vremena kući su se vraćali takođe peške istim putem, i stalno su se javljali direktoru. Ali, kaže on, kada je 10. maja, krenuo na posao sa suprugom, zaustavila ga je policija u centru grada i rekla mu da radi jedne provere treba da ide do prostorije SIZ-a gde je bila smeštena policija. Tu im je pokazao potvrdu da je do 7. maja bio na poslu, ali nakon jednog telefonskog razgovora, policajci su odlučili da ga odvedu u staru radionicu van grada.

Slične su bile i odbrane drugih optuženih.

Inače, ovaj sudski proces prate razna reagovanja organizacija za zaštitu ljudskih prava iz sveta i Srbije. Danas je jednim saopštenjem reagovala međunarodna organizacija za zaštitu ljudskih prava “Amnesty international” (AI), koja kaže da je “masovno suđenje grupi Albanaca koje se održava u Nišu slučaj bez presedana”, i da je “teško da takvo suđenje bude pravedno”. Ova organizacija ističe da “odluka beogradskih vlasti da sudi jednoj ovolikoj grupi, ne samo što ugrožava njihova individualna prava na pravično suđenje, već i pretpostavku nevinosti”. Jer, kaže ova organizacija: “dosta je jasno da su dokazi protiv njih nikakvi, i oni se sastoje od testa parafinske rukavice, čiji je cilj da pokaže da su oni pucali ili držali oružje u ruci, a ovi rezultati su nepouzdati”. AI takođe ističe da brzina suđenja, kao što se desilo prvog dana kada je saslušano 20 optuženih, izaziva “zabrinutost u vezi sa ispravnom sudskom presudom”.

U Srbiji je oštro reagovala većina organizacija za zaštitu ljudskih prava nazvavši ovaj proces “političkim procesom bez presedana i bez zakonskog osnova”, a danas se beleži i prvo reagovanje jedne političke stranke. Socijaldemokratska Unija Žarka Koraća je saopštenjem za javnost, protestovala zbog suđenja grupi od 145 Albanaca iz Đakovice, uz ocenu da “takvo kolektivno suđenje nije viđeno ni u praksi jugoslovenskog pravosuđa ni onog svetskog”. “Zbog toga”, ističe ova stranka, “postoji ozbiljna sumnja da suđenje nije pravni proces, već demonstracija političkog nasilja” i podvlači da se među optuženima nalaze i jedan maloletnik i dve teško bolesne osobe. Ova stranka kaže da “ovo suđenje neće poboljšati ugled Srbije u svetu narušen do kraja, jer suđenjem ovoj grupi Albanaca takođe se upućuje jasna poruka zastrašivanja svim građanima Srbije, što dokazuje da je nasilje jedino sredstvo koje je ostalo ovom režimu u odlasku”.

I ostali saslušani negiraju optužbu

(Niš, 21. april 2000.): Pred sudskim većem na današnjem pretresu su saslušani: Faik Mustaj, Nedžad Šijaku, Skender Điha, Besfort Mulahasani, Atli Kryeziu, Mehdi Ferizi, Špetim Hodža, Agim Hodža, Mithat Zeka, Afrim Caka, Petrit Sahatčiu, Bekim Mulahasani, Dritero Balata, Tahir Skenderaj, Petrit Kepuska, Arsim Bakali, Visar Duši, Fljamur Hana, Krešnik Hoda, Esat Ahma, Gembu Batuša, Gazmend Žubi, Dijamant Mandžuka, Labinot Pulja i Adnan Hadžibećiri. Svi oni, kao i ostali optuženi koji su saslušani do danas, negirali su u potpunosti navode optužnice kao neosnovane, dodajući da su tokom bombardovanja bili u svojim kućama, a 10. i 11. maja privedeni od policije zajedno sa porodicama na, navodno, informativni razgovor, a zatim su odvojeni od žena i dece i od tada se nalaze u pritvoru, a optužnice su podignute 7 meseci nakon hapšenja, dakle posle isteka roka predviđenog srpskim i jugoslovenskim zakonima.

Skender Điha je u svojoj odbrani rekao da nije tačno da je bio član OVK, niti da je učestvovao u nekom napadu protiv policije i vojske, da je bolestan od bubrega i astme i da je sve vreme bombardovanja proveo u kući. On je kazao da mu je posle hapšenja u policiji urađena takozvana "parafinska rukavica" na rukama, ali se ne seća da li mu je test urađen i na odeći, i pitao kako je moguće da se otkriju čestice nitrita i nitrata kada on nikada nije pucao iz oružja. Rekao je da je nakon policijske stanice odveden u Pečki zatvor, a zatim u zatvor Dubrava kod Istoka, gde je kao zatvorenik preživeo bombardovanje zatvora od strane NATO-a. Istakao je da je video sopstvenim očima da je od NATO bombardovanja ubijeno osam zatvorenika iz Đakovice, koje je prepoznao po izgledu, a među njima su bila i dva brata sa prezimenom Guta kao i jedan lekar po imenu Dželjadin. Kaže da je i on ranjen u ovom bombardovanju u predeo desne noge i u glavu.

Atli Krieziu izjavljuje pred sudom da se ni pre aprila 1999. godine ni kasnije nije pridružio OVK, tako da nije učestvovao u formiranju diverzantsko terorističke grupe (DTG), niti je bio zadužen nekim oružjem. Kaže da je do proglašenja ratnog stanja radio kao službenik Republičkog fonda penzijskog i invalidskog osiguranja, ali pošto se policija nakon početka rata smestila u prostorije ovog Fonda prestao je da dolazi na posao, kao i ostali radnici, i sve vreme do 10. maja, boravio je u kući i nije imao saznanja šta se događa u gradu. Međutim, 10. maja, kada je krenuo do apoteke da bi kupio lekove koje stalno upotrebljava od 1992, video je veliki broj građana koji su išli prema centru grada. Kada je video da su u toj koloni bili i članovi njegove porodice, pridružuje im se i kada su stigli do centra, policija ga je legitimisala i sa većinom građana odvela u jedan magacin gde je i uhapšen. Nakon pet dana, najpre je odveden u Pečki zatvor, a zatim u onaj u Dubravi, da bi na kraju kao i svi ostali albanski zatvorenici bio premešten u zatvor "Zabela" u Požarevcu, u Srbiji...

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

Komentarišući dosadašnji tok sudskog procesa za list "Zeri", advokat Teki Bokši je izjavio da se odbrane svih onih koju su do danas saslušani zasnivaju na činjenici da nisu izvršili krivično delo i da su negirali u celosti optužnicu kao konstruisanu i fiktivnu, pošto nikako nisu preduzeli radnje za koje se optužuju bez osnova. On podvlači da se i dalje očekuje da odbrana nastavi u tom kontekstu, a zatim se nastavlja postupak izvođenja dokaza izjavama oštećenih i fiktivnim veštačenjem na bazi tzv. "parafinske rukavice".

U vezi sa dvojicom okrivljenih koji su u teškom zdravstvenom stanju, Isa Adžanele i Atli Krieziua, advokat Fonda za humanitarno pravo, Mojca Šivert, izjavila je da je optuženi Isa Adžanela stavljen pod medicinski nadzor kako bi se ustanovilo da li će biti sposoban da bude saslušan i da prati suđenje.

Sve dosadašnje pretrese prate predstavnici organizacija za zaštitu ljudskih prava iz sveta i Srbije, a sa suđenja izveštavaju samo nezavisni mediji u Srbiji, dok ga oni državni u potpunosti prećutkuju...

(23. april 2000.): U vezi sa ovim sudskim procesom u Nišu protiv 145 Albanaca iz Đakovice, Fond za humanitarno pravo u jednom saopštenju za javnost, suđenje naziva "besprimernim u sudskoj praksi u bivšoj SFRJ i današnjoj Jugoslaviji od 1945. godine", i između ostalog, kaže:

"U Okružnom sudu u Nišu 18. aprila počelo je suđenje grupi od 145 Albanaca iz Đakovice, koji se terete za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizma, a prekinuto suđenje biće nastavljeno 8. maja", i dodaje se da su oni lišeni slobode u aprilu i maju 1999. godine, većina 10. i 11. maja, nakon naredbe Vojske Jugoslavije i MUP-a Srbije da sa porodicama napuste domove i pređu u sigurniji deo Đakovice. "Međutim", kaže se u saopštenju "od oko 300 uhapšenih, policija je oslobodila 16. maja oko 150 njih, uglavnom bolesne i stare osobe, dok su 154-ci uručena rešenja policije o pritvoru od 30 dana, na osnovu odredbi o primeni Zakona o krivičnom postupku (ZKP), u vreme ratnog stanja. Skupština SR Jugoslavije, dana 24. juna 1999. godine, ukinula je ratno stanje, čime su prestale da važe odredbe o primeni ZKP za vreme rata i pravna osnova za dalje zadržavanje okrivljenih u pritvoru", kaže FHP u saopštenju, i dodaje da su "i pored toga okrivljeni ostali u nezakonitom policijskom pritvoru do 23. decembra 1999, kada je istražni sudija Milomir Lazarević, doneo prvo sudsko rešenje o određivanju pritvora".

"Nevin sam i pred pravdom i pred bogom"

(Niš, 8. maj 2000.): Sudski proces protiv "Đakovičke grupe", započet 18. i prekinut 21. aprila, nastavljen je danas u Okružnom sudu u Nišu saslušanjem sledećih 25 optuženih: Fatos Deva, Fljorent Rudi, Imer Ahmeti, Fisnik

Montirani procesi

Žaveli, Driton Aljiaga, Besnik Mejzini, Behar Koši, Haljilj Guta, Adriatik Vokši, Naser Šunjaku, Mustaf Ukaj, Adnan Koši, Imer Guta, Arbnor Koši, Peraprim Zejnulahu, Fatmir Tafaršiku, Ljulzim Ćerimi, Feriz Baždaraj, Ljuan Žerka, Menduh Duraku, Adriatik Pulja, Bekim Ljota, Ferat Luhani, Agim Muhadžeri, Dukadin Pulja. Svi oni, kao i grupa od 80 optuženih koji su do sada saslušani, kategorički su odbacili navode optužnice kao neosnovane i montirane.

Pošto su odbrane skoro svih saslušanih do sada identične ili skoro iste, ovde izdvajamo samo izjave dvojice optuženih:

Haljilj Guta rekao je pred Sudskim većem da su njegov rođeni brat i brat od strica ubijeni u NATO bombardovanju zatvora Dubrava kod Istoka. On je istakao: “nevin sam pred pravdom i bogom”, dodavši da je “rat oluja koja nosi sve” i da je i sam ranjavan tokom bombardovanja.

Ahmet Imeri izjavio je da su pripadnici Jugoslovenske vojske često dolazili u njegovu kuću i donosili lekove za njegove roditelje i čudi se kako je moguće da bude otpužen za nešto što nikada nije uradio.

Slične su bile i izjave drugih saslušanih koji su izjavili da su uhapšeni u svojim kućama 10. i 11. maja, od strane srpske policije i Vojske Jugoslavije, pod izgovorom da “samo treba da damo neke podatke policiji”, ali kasnije, muškarci su odvojeni od žena i dece, i od tada se drže u pritvoru.

Pre početka današnjeg suđenja advokat Mustafa Radonići upoznao je Sudsko veće da je sinoć, zajedno sa kolegom Tekijem Bokšijem, pozvan na informativni razgovor od strane Niške policije. On kaže da ih je policija pozvala sa recepcije hotela “Ambasador” u Nišu, da ih je odvela u stanicu policije, saslušala ih a zatim pustila. Radonići je tražio od sudije zaštitu, a od Ministarstva pravde Srbije da policija prestane sa uznemiravanjem branilaca, kako bi mogli normalno da obavljaju svoj zadatak. Konstatacije advokata Radonićija, potvrdio je za “Glas Amerike” i advokat Teki Bokši: “Sinoć smo od strane policije bili pozvani telefonom sa recepcije hotela da siđemo. Dole su čekala tri policajca koji su nas ubacili u kola i odveli u stanicu policije. Nakon što smo identifikovani pitali su nas ko smo, odakle smo došli, kakve radnje smo preduzeli. Nakon što smo sve objasnili i rekli da ćemo nastaviti da učestvujemo u ovom velikom sudskom procesu protiv Albanaca, pustili su nas”, kaže on.

Gospodin Bokši, govoreći o današnjem suđenju, rekao je da su “optuženi i danas negirali optužnicu uz konstataciju da su svi bili nenaoružani i da nisu učestvovali ni u jednoj oružanoj ratnoj operaciji”. On kaže da će saslušanje trajati još sledeća dva dana, kada će biti saslušani preostali optuženi.

I poslednja grupa optuženih odbacuje navode optužnice

(9. maj 1999.): U nastavku ovog sudskog procesa, danas su saslušani sledeći optuženi: Dijamant Mici, Šefćet Vokši, Artan Morina, Petrit Vula, Burim Brovina, Edmond Duši, Agim Hasići, Bujar Hasići, Driton Điha, Hisni Juniku, Mustaf Ahmeti, Burim Dobruna, Emin Dejlia, Ylli Kusari, Perparim Efendia, Petrit Jakupi, Kastriot Žubi, Fadilj Ljuši, Burim Žubi, Baškim Mustafa, Eljmi Tahiri, Muhamet Guta, Mirdžin Žubi, Edmond Štaloja, Tahir Kajdomčaj, Rifat Thači, Ilber Kstrati, Džemajl Thači, Fljorent Žubi i Avni Bitiči. Prema rečima advokata Tekija Bokšija, sutra će biti saslušana još grupa od sedam optuženih, među kojima su dvojica maloletnici, dok će bolesnik Isa Adžanela biti upućen na pregled u bolnicu Centralnog zatvora u Beogradu, a očekuje se i početak postupka iznošenja dokaza svedoka optužbe.

Kako smo saznali, i ova grupa optuženih kategorički je odbacila sve navode optužnice i dodala da uopšte nisu bili uključeni u oružana borbena dejstva, već su sve vreme bombardovanja proveli u svojim kućama do trenutka kada ih je policija, zajedno sa drugim članovima porodice, uhapsila 10. i 11. maja prošle godine. Onda je odvojila muškarce od drugih članova porodice i od tada se nalaze u zatvorima, prvo na Kosovu, a kasnije u Srbiji, dok je optužnica protiv njih podignuta 10. februara 2000, sedam meseci nakon hapšenja, što su mnogi srpski advokati ocenili kao tešku povredu zakona.

Dijamant Mici, koji se u prethodnom postupku, kao i mnogi drugi optuženi, branio ćutanjem, na današnjem pretresu negirao je u celosti optužnicu, dodavši da je iz kuće, od 24. marta, izlazio samo dva puta: jednom tokom aprila kada je oca odveo da podigne penziju, i drugi put, 10. maja, kada ga je zaustavila policija i odvela u SIZ Socijalnog osiguranja, a zatim u nekakav hangar, od kada se nalazi u pritvoru.

Petrit Vulja, nakon što je odbacio navode optužnice, rekao je da 5. maja, 1999. u njihovu kuću došla policija "da bi izvršila neke provere ukoliko sa strane kod njih ima lica". Rekao je da je 10. maja, sa suprugom krenuo u grad da kupe prehrambene namirnice, ali tom prilikom zaustavila ga je policija i odvela u zgradu socijalnog gde mu je uzela lične podatke i od tada se nalazi u pritvoru

Eljmi Tahiri je kazao da nikada nije bio pripadnik OVK niti je učestvovao u nekom napadu na policiju ili vojsku, i da je negde krajem aprila u njegovo selo došla Jugoslovenska vojska i naredila im da ga napuste. On je tada otišao u Đakovicu kod tetke sa članovima porodice, gde su boravili do 7. maja. Tog dana, uplašen od bombardovanja, priključio se koloni ljudi koji su došli iz Peći i zajedno sa njima je hteo da ide za Albaniju.

Montirani procesi

Međutim, u centru grada policija ga je izdvojila iz kolone i odvela u zgradu "socijalnog", gde su mu uzeli podatke, i uradili test "parafinske rukavice". Zatim su ga, zajedno sa drugim ljudima, prebacili u zatvor u Peći, a nešto kasnije u zatvor Dubrava, kod Istoka. On kaže da je uhapšen 7. maja, u 9,00 časova ujutro.

I ostali optuženi izneli su sličnu odbranu, a glavni pretres se okončava sutra (10. maja), saslušanjem poslednje grupe od devet optuženih.

Inače, tema albanskih zatvorenika u srpskim zatvorima nastavlja da bude u središtu interesovanja organizacija za zaštitu ljudskih prava u Srbiji i nezavisnih medija.

Ovoj temi nedeljnik "Vreme" iz Beograda, u poslednjem broju (6.05.2000), posvećuje jedan poduži tekst, pod naslovom "*PRAVOSUDNI HAOS*" dok je nezavisna agencija "Beta" prenela sinoć izjavu portparola engleskog kontingenta KFOR-a, Džonatana Vilijamsa, u kojoj se kaže da se "na lokalitetu Merdare, na administrativnoj granici između Kosova i Srbije, vrši razmena albanskih sa srpskim zatvorenicima". On je istakao da se "na ovom lokalitetu nedeljno razmenjuju prosečno po tri Albanaca za tri Srbina", dodajući da "ovu razmenu i cenu ugovaraju srpski advokati sa porodicama albanskih zatvorenika". Prema njemu, cena za oslobađanje Albanaca koji se nalaze u srpskim zatvorima kreće se od 3.000 do 75.000 DM. Gospodin Vilijams rekao je još da srpski advokati i porodice albanskih zatvorenika određuju cenu prilikom njihovog prvog susreta na graničnom prelazu i ta suma se najčešće uplaćuje odmah, a ponekad se 10.000 DM daje kao avans, a drugi deo po puštanju albanskih zatvorenika. Portparol britanskog kontinenta KFOR-a izjavio je da je "na ovaj način, tokom aprila, oslobođeno 145 Albanaca, a od početka maja samo 15 albanskih zatvorenika". Međutim, on nije mogao da kaže tačno koji Srbi se razmenjuju za pritvorene i osuđene Albance, dodajući da KFOR nema podataka o broju otetih i uhapšenih Srba, zbog nedostatka dijaloga sa Beogradom.

I ova izjava zvaničnika KFOR-a potvrđuje ranije glasine o funkcionisanju "zatvorske mafije" (kako sam je nazvao u ranijim tekstovima) u Srbiji kojoj se za oslobađanje Albanaca plaćaju ogromne svote novca. Na ovu pojavu nešto ranije su oštro reagovali beogradski advokati, ali srpski zvaničnici su ovo prećutali, što potvrđuje činjenicu da su i "oni uključeni u ovu igru sa životima Albanaca". Zbog toga iznenađuje zašto predstavnici međunarodne zajednice ne reaguju oštrije na ovu pojavu i ne zalažu se odlučnije za oslobađanje svih Albanaca koji se nalaze po zatvorima u Srbiji. Njihovo oslobađanje je ovih dana zahtevao i episkop raško-prizrenski Artemije, ali je za uzvrat tražio "oslobađanje 1.200 otetih Srba koji se nalaze po albanskim zatvorima na Kosovu", kako kaže.

Svedoci optužbe iznose svoje dokaze

(10-18. maj 2000.): Sudski proces protiv grupe Albanaca iz Đakovice, nastavljen je danas saslušanjem poslednje grupe od sedam optuženih: Enver Dulja (1962), Erdogan Mati (1977), Nazim Morina (1970), Burim Hasići (1972), Fatos Dautaga (1970), Himzi Perolli (1973) i Agron Lama (1955), i izvođenjem svedoka optužbe, kao i raznih dokumenata koji će poslužiti kao dokaz protiv okrivljenih. Ovaj deo sudskog procesa je trajao 10. 11. i 12. maja.

Pošto ovaj deo suđenja nisam pratio, dajem samo neke navode kazivanja svedoka uzetih iz zapisnika sa pretresa.

- **Darinka Raković**, majka ubijenog vojnika Aleksandra Rakovića, nakon potresnih priča koje, kako je rekla, zasniva na informacijama koje je dobijala od starešina VJ, izjavila je da se pridružuje krivičnom gonjenju i tražila od Sudskog veća izricanje najoštrije kazne za krivce.
- **Nebojša Avramović**, radnik SUP-a u Đakovici od 1996. godine. Objasnio je detaljno postupak uzimanja parafinske rukavice, kojom se utvrđuje postojanje tragova čestice nitrata i nitrita na rukama i odeći osumnjičenih. On je istako da su “folijsku probu isključivo koristili u situacijama kada je postojala sumnja da je pucano iz vatrenog oružja. U tom radu nije bilo nekog pravila kada je proba rađena u Zavodu za socijalno osiguranje gde je bilo sedište policije ili u hangaru takođe, gde su priveli osumnjičene građane, već je to rađeno po potrebi i prema datim uslovima. Analiza parafinske rukavice urađena je u Prištini gde su sukcesivno poslali uzorke, i oni su kasnije saopštili rezultate nalaza”. Na pitanje odbrane da li su uzorci parafinske rukavice uzimani od svih optuženih, Avramović odgovara potvrdno, dodajući da je on lično uzeo 30 do 40 uzoraka. Što se tiče mogućnosti da prepozna nekog od ovde okrivljenih kome je lično uradio test parafinske rukavice, pokazao je rukom prema Fljorent Žubia i rekao: “Ovom plavom momku sam uzeo parafinsku probu, a mislim da sam to uradio i njegovom bratu”. A na pitanje advokata Tekija Bokšija odakle poznaje Fljorenta, svedok kaže da je njega znao iz viđenja iz grada i da mu ne zna ime, niti zna gde stanuje.
- **Veselin Vešović**, takođe radnik SUP-a u Đakovici, rođeni Đakovčanin, poznaje dosta ljudi među okrivljenima, svojim svedočenjem samo je potvrdio neke od navoda koje je izjavio njegov prethodni kolega i dodao, da je “način na koji smo uzimali folijsku probu prilagođavan konkretnim uslovima” i opširno objasnio ovaj postupak.

Montirani procesi

- **Milutin Višnjić**, iz Uroševca, diplomirani inženjer i “stručnjak za hemijsko ispitivanje i istraživanje”, radi u SUP-u Priština na radnom mestu šefa kriminalističke tehnike. On kaže da je njegova služba bila jedina na Kosovu koja je radila test parafinske folije, i kaže da pamti ovu grupu iz Đakovice po brojnosti i da su uzorci dolazili nekoliko dana za redom i da su donošeni direktno od strane radnika SUP-a u Đakovici. Po njemu, “u redovnim okolnostima distribucija ovih uzoraka ide redovnom poštom uz propratni akt, ali sada u uslovima u kojima smo radili, uzorci su donešeni direktno i predavani mojoj službi”. On ističe da je “tehnički deo uzimanja parafinske folije urađen korektno, mada i tu nije urađen detaljan opis delova gde su nađene čestice nitrata i nitrita kao što je propisano, ali deo vezan za evidenciju ličnih podataka osumnjičenih, imao je određene nedostatke”, i to opravdava “postojećim uslovima”.
- **Slaviša Janković**, iz Prijepolja, diplomirani hemijski veštak, radi u odeljenju kriminalističke tehnike, SUP-a u Prištini. On kaže da je prilikom obrade uzoraka i detekcije nitrata i nitrita uobičajeno da se njihova gustina i zona opisuju, a ponekad se prave i grafički prikazi čestica i pomenutih zona. Ovom prilikom to nije urađeno, i to zbog situacije i uslova u kojima je urađeno veštačenje, kao i zbog velikog broja uzoraka. Takođe, po njemu, “prisustvo čestica nitrata i nitrita jeste samo jedna jaka indicija ali ne i stopostotna potvrda da detektovane čestice rezultiraju iz baruta”. Prema izjavi ovog svedoka, tretiranje i obrada uzete parafinske folije (rukavice), obavlja se u najkraćem mogućem vremenu, a on nema informaciju koliko je vremena proteklo od trenutka kad su uzete folije (rukavice), do trenutka kad su stigle iz Đakovice u Prištinu i koliko je to moglo da utiče na ispitivanje dobijenih rezultata. Takođe je objasnio da se čestice nitrata i nitrita mogu prenositi rukovanjem, ali mogu da potiču i od duvanskog pepela, veštačkog (hemijskog), i prirodnog (stajskog), đubriva, od urina, pa čak i od određenih kozmetičkih proizvoda i deterdženata, mada je u tom slučaju broj ovih čestica manji i njihov sistem je drugačiji.
- **Rade Vlahović**, rođen u Dečanima, a kao policajac u SUP-u Đakovica radi od 1999. godine. On je govorio o događajima početkom maja u naselju Čabrat kada su “napadnuti policajci a neki su ubijeni i povređeni”, i rekao da policija nije imala pojedinačni i poimenični nalog za privođenje ovih ljudi, već je rečeno da to budu vojno sposobni muškarci, pa su na taj način vršili selekciju privođenja. “Privođenje smo obavili od ulice do sedišta SUP-a , a bila je druga grupa policajaca koja je išla po kućama i ove ljude

izvodila na ulice. Nad ovim licima smo vršili samo pretres, nismo ih vezivali, već smo ih u grupama od 10 do 15 vodili do zgrade socijalnog gde smo ih predavali dežurnim operativnim radnicima MUP-a”. On je istakao da su ga neki koji su ga poznavali pitali zbog čega i gde idu, ali on sa njima o tome nije mogao puno da priča niti da im objasni: “Govorio sam im da idu do SUP-a da se izvrše neke provere”. Vlahović je rekao da kod ovih lica nije pronađeno oružje niti su oni bili u uniformi OVK. Od nekih kolega je čuo da je u nekim kućama bilo oružja i uniformi, ali ne može da kaže o kojim i čijim kućama je reč. On je potvrdio da je u naselju Čabrat bila smeštena vojska i to u delu prema brdu, ali vojske je bilo i u samom Čabratu, a okolo je bilo i policije. “Što se tiče stanovnika Čabrata koje sam poznavao, nisam imao prilike da ih prethodnog dana vidim u gradu. Prolazeći kroz Čabrat neke sam video, ali nije mi poznato da je u tom naselju ostao neki muškarac koji nije priveden, a njihovu vojnu sposobnost za privođenje odredila grupa koja ih je izvadila iz kuća i verovatno na osnovu ličnih karata”. On je potvrdio da je na Čabratu, u vojnom smislu, prostor držan od strane vojske.

- **Danilo Zečević**, policajac u SUP-u Đakovica, radio je kao rukovodilac jednog sektora, budući da je grad bio podeljen u više sektora. On ističe da je posle majskih događaja, kada je bilo više poginulih i ranjenih policajaca, donesena odluka da se izvrši “čišćenje terena”, što znači “pretres čitavog terena uključujući sve objekte i prostorije u njemu”, a zbog opasnosti da dođe do povređivanja i ugrožavanja žena, dece i staraca odlučeno je da se oni presele u drugi deo grada. Takođe je data naredba da se privedu svi vojno sposobni muškarci sa Čabrata. “Učestvovao sam lično u privođenju i poznavao sam dosta njih, ali nismo razgovarali o razlozima privođenja i slično. Kasnije sam saznao da su ovim ljudima uzimali parafinske rukavice zbog sumnje da su učestvovali u pomenutim događajima”. On je opisivao i raspored kuća u naselju Čabrat i rekao da je iz svakog dvorišta bilo izlaza u dvorište drugog komšije, tako da je kroz dvorište postojala mogućnost za neprimećen prolaz duž cele ulice, a da se ne izlazi na ulicu. Po njemu “ova akcija je izvedena zajednički od strane vojske i policije. A to znači da je vojska vršila blokadu grada i dela grada, dok je policija vršila pretragu i čišćenje unutar tog prostora. Zadatak akcije je bio da se pronađu i uhvate eventualni vinovnici prethodnih targičnih događaja”, rekao je on.
- **Predrag Džavrić**, operativni radnik SUP-a u Đakovici, u Odeljenju kriminalističke policije (OKP), bavio se problemom pojave “terorizma u Đakovici”. On kaže da je kao operativac imao saznanja

da se u Đakovici formirala “Đakovička brigada” u okviru tzv, OVK i to konkretno na području Čabrata, jer je očigledno da je ovaj deo i po svom položaju i stanovništvu tome pogodovao. Zbog ovih pogodnosti još pre početka rata su imali saznanja o aktivnostima OVK na ovom terenu, zbog čega je sa kolegama Novovićem i Danilovićem bio napadnut u tom naselju kada su otišli da pronađu lice po imenu Aljbin Đoci, za koga su imali informaciju da je uključen u aktivnosti OVK u okviru “Đakovičke brigade”. “Imali smo saznanja da su stanovnici ovog dela grada danju normalno u civilnom odelu šetali po gradu i prolazili pored policijskih punktova, a noću su izvodili terorističke akcije. Albanci iz ovog naselja imali su obavezu od OVK da drže noću otvorene kapije, kako bi u slučaju nailaska i potrebe svako mogao da uđe u svako dvorište. U okviru svog posla ja sam obavljao informativne operativne razgovore sa određenim brojem lica za koje smo imali saznanja da imaju neke direktne ili indirektno veze sa ovim događajima”. Svedok je, na zahtev suda da pokaže neko lice iz ove grupe sa kojim je obavio razgovor, nakon razgledanja okrivljenih, pokazao na Avnija Bitićija, koji je radio u perionici kao perač. Međutim, optuženi Bitići izjavljuje da ga saslušavani svedok nije niti privedo niti sa njim razgovarao. “Ne mogu da se setim ni sad da prepoznam lice sa prezimenom Krieziu, znam da je među okrivljenima, jer njega sam zapamtio kao Agronovog brata. Jedino što znam je, da je dosta visok, ali ne mogu da ga pronađem. Lično zapažam da su ovi okrivljeni tada bili neobrijani, čupavi, a sada izgledaju mnogo bolje”. Svedoku je pokazan Atli Krieziu, ali on kaže da to nije taj Krieziu na koga on misli.

- Prema svedočenju **Radovana Nikolića**, sve osobe koje su privedene, a kod kojih je test parafinske rukavice pokazao negativne rezultate, brzo su puštene kućama. Povodom načina kako je obavljen informativni razgovor, izjavljuje da je policija u početku predočila osumnjičenima da je analiza parafinske rukavice pozitivna zbog čega su i zadržani u pritvoru. “U vezi s obavljanjem razgovora sa ovim licima mogu da kažem da nisam imao nikakav pismeni nalog već nalog starešine koji mi je govorio usmeno sa kojim licima treba da obavim razgovor. Razgovore sam obavljao i na srpskom i na albanskom jeziku, jer dobro govorim albanski, i oko toga nije bilo problema. Beleške i zapisnici, koliko je meni poznato, dosatavljeni su u prilogu krivične prijave.”
- **Slobodan Kovač**, rođen je i neprekidno živi u Đakovici, i radi kao policajac u SUP-u Đakovica. Rekao je da većinu prisutnih poznaje iz viđenja, i govorio je o događaju početkom maja u naselju Čabrat, kada je ubijeno i ranjeno nekoliko policajaca i vojnika.

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

Kaže da je informacije o “teroristima” dobijao preko “prijateljskih veza i operativnih saznanja”. Takođe, na zahtev Sudskog veća, objasnio je na karti Đakovice koje ulice pripadaju naselju Čabrat kao i važne lokacije na kojima je “izvršen teroristički napad”. Na njegovo objašnjenje naselja i brda Čabrat, stare i nove čaršije, reagovao je advokat Teki Bokši, koji je rekao:

I optužnica i svedoci koriste termine koji se u savkodnevnom životu u Đakovici ne koriste. Primera radi, nema “Stare čaršije” već postoji “Velika i Mala čaršija”. “Stara čaršija” je u stvari “Velika čaršija”. Takođe se ne koristi naziv “Čabrat” za područje koje je svedok na karti ubeležio, jer je uobičajeno da se “Čabratom” zove samo Čabratska ulica, a to je ulica Asima Vokšija, odnosno J. J. Zmaja.

U nastavku dokaznog postupka, na saglasan predlog branilaca i tužioca te okrivljenih, izvode se dokazi čitanjem zapisnika o saslušanju svedoka i oštećenih iz prethodnog postupka, Novaković Milutina, Tanasijević Mladena, Dodić Momira, Bogovac Radovana, Krstić Srđana, Novović Ljubiše...

Advokat Teki Bokši predlaže da se kao dokazi izvedu čitanje potvrde odnosno naredbe direktora bolnice u Đakovici o radnoj obavezi za Fatmira Pruthija i Adnana Brovinu koji su Sudu dali na uvid. Istovremeno, Sudu daje izveštaje o zdravstvenom stanju za okrivljene Mehdija Ferizija i Mithata Buzu i izveštaj Vojno medicinskog organa o vojnoj nesposobnosti Hasići Agima. Isti branilac najavljuje sudu da će na sledećem zasjedanju dostaviti medicinske izveštaje za još nekoliko okrivljenih, za koje takođe predlaže da se u nastavku dokaznog postupka pročitaju. Takođe predlaže da se u svojstvu svedoka pozove i sadašnji direktor bolnice u Đakovici, Savo Stojanović, da svedoči o tome da li su okrivljeni Admir Pruthi i Adnan Brovina postupili po naredbi o radnoj obavezi. On se pridružuje predlogu advokata Dozeta da se saslušaju pojedine starešine Vojske Jugoslavije, kao i da se dostave izveštaji komande Treće armije o rasporedu i aktivnostima jedinica VJ na područje Đakovice u toku trajanja NATO bombardovanja, a posebno o događajima i dejstvima VJ, u periodu od 5. do 10. maja 1999. godine.

Postupak saslušanja svedoka i iznošenja dokaza trajalo je do 18. maja, a za sutra (19.05.), predviđena je završna reč javnog tužioca i odbrane.

Završna reč tužioca i advokata

(19.maj 2000.): Na današnjoj sednici predstavnik optužnice, zamenik Okružnog javnog tužioca, Vojislav Šoškić, ostao je u potpunosti pri optužnici i istakao da su odbrane optuženih neosnovane, jer izneseni dokazi potvrđuju suprotno. Zbog toga je zahtevao da se svi optuženi proglase krivim, a da se optuženom maloletniku produži pritvor do punosnažnosti presude.

Montirani procesi

U ime odbrane, završnu reč izneli su advokati: Teki Bokši, Dragan Zonjić, Đorđe Dozet, Mustafa Radonići, Milorad Novaković, Oliver Lazarević, Dragoljub Todorović, Rajko Jelasić, Predrag Tomović, Ivana Antić, Tomislav Stojković, Nikola Cvetković, Munever Kuć, Krsta Tanasković, Nebojša Đokić, Mojca Šivert, Žarko Gajić, Dušan Košutić, Marina Mišić, Obrad Mišić, Vladimir Vučinić, Ejup Kamberi, Miodrag Lazić, Slobodan Tomović i Radoslav Čibulić.

Ovde dajem u celosti samo **završnu reč advokata Tekija Bokšija**, koji je zastupao više od 100 optuženih:

- Prošle godine (1999.), u Đakovici sigurno je bilo najteže na Kosovu.

U vremenskom periodu od **7 do 15. maja 1999.** godine od strane pripadnika MUP-a Republike Srbije i Vojske Jugoslavije, **raseljeno je** čitavo područje s desne strane reke Krena, a ne samo deo grada koji se u optužnici naziva "naselje Čabrat" što u Đakovici ne postoji.

Tom prilikom, čitavo stanovništvo iz tog dela grada je **iseljeno**, iz bezbedonosnih razloga, koja okolnost je potvrđena i iz odbrane optuženih, kao i iz nespornih svedočenja svih svedoka

Kada su kompletne porodice napustile svoje kuće da bi se smestile kod rođaka u drugom delu grada, odrasli muškarci razdvojeni su od porodica i upućeni u **zgradu Socijalnog osiguranja** gde je bio izmešten SUP, a jedan deo u neki **hangar** u blizini vinskog podruma, blizu Đakovice. Deo porodica je par dana bio smešten u fabričke hale Fabrike elektromotora, da bi kasnije bili pušteni starci, žene i deca, a muškarci zadržani i upućeni u navedeni magacin u Čerimu.

U navedenom magacinu bilo je smešteno više stotina muškaraca, da bi nekima od njih bili uzeti uzorci parafinskih rukavica a najvećem delu ne. Posle provedenih par dana u magacinu, deo pritvorenih je **oslobođen**, uglavnom **stariji i bolesni**.

15. maja 1999. godine ovim okrivljenima, u jednom uniformnom obrascu, izdato je **rešenje** o određivanju pritvora od strane MUP-a Republike Srbije, SUP-a u Đakovici.

Navedenim rešenjem nije određena dužina trajanja pritvora, što je po zakonu bilo neophodno. Uručena rešenja se zasnivaju na odredbama **Uredbe o primeni Zakona o krivičnom postupku za vreme ratnog stanja**. Međutim, analizom navedene Uredbe, odnosno njenog člana 8. st. 1. na kome se zasnivaju navedena rešenja, **ni odredbe navedene Uredbe nisu poštovane**.

Inače, po navednim rešenjima, pritvor je mogao da traje najviše do **15. juna 1999.** godine.

Lica koja nisu oslobođena prebačena su za Peć i smeštena u podrum kuće **Saliha Nimanija** (zvanog "Banana"), blizu autobuske stanice, da bi 18.5.1999. godine bili prebačeni u Kazneno-popravni zavod Dubrava, Istok.

U KPZ Dubrava, istog dana - 19. i 22. 5. 1999. godine usledilo je **NATO bombardovanje**, te je navedenih dana kao posledica NATO bombardovanja i zbog drugih razloga poginulo **9 pritvorenika** iz ove grupe.

U kontekstu nastavka nezakonitog postupanja sa ovde optuženima, isti **nisu privedeni istražnom sudiji**. Protiv optuženih se ne podnosi krivična prijava niti se podiže zahtev za sprovođenje istrage. Tokom trajanja ratnog stanja, u smislu navedene Uredbe, organi unutrašnjih poslova, pod određenim **modalitetima**, imali su određena prava na sprovođenje istražnog postupka, no ni u toj fazi nije ništa preduzeto u smislu sprovođenja odgovarajućeg postupka.

Skupština Jugoslavije, dana **24. 6. 1999.** godine ukida ratno stanje. Time se ukida i osnov za primenu Uredbe o primeni ZKP za vreme ratnog stanja, a treba da prestanu efekti pojedinačnih odluka tj. rešenja donetih na osnovu navedene uredbe, jer prestankom važnosti Uredbe o primeni ZKP za vreme ratnog stanja prestala su sva ovlašćenja policije koja su bila propisana navedenom uredbom, dakle trebalo je da prestanu i pravne posledice rešenja o pritvoru, koji pritvor je bio istekao i po tim rešenjima dana 15. 6. 1999. godine

Doduše, Uredba o primeni ZKP za vreme ratnog stanja **opozvana je** izričitom odlukom Savezne skupštine. Od tog momenta, tj. od momenta kada je doneta odluka Savezne Skupštine o ukidanju Uredbe o primeni ZKP za vreme ratnog stanja, ovde optuženi trebalo je da budu oslobođeni, jer nikakav krivični postupak protiv njih nije pokrenut. Međutim, oni se **i dalje zadržavaju u pritvoru**, pod režimom tzv. "policijskog pritvora", bez onih zakonskih prava koje pritvoreniciima garantuje zakon. Sa njim nisu mogli uspostaviti kontakt branioci, jer nije bilo predmeta a po tom osnovu ni određenog istražnog sudije koji bi dao dozvolu za posetu. Prvih dana su date neke dozvole po volji pojedinih sudskih činovnika ali uglavnom **kontakt** ili uopšte nije uspostavljen ili je uspostavljen na veoma otežan način.

Međutim, pored toga, i u tada već **mirnodopskim** uslovima, mimo dotadašnje prakse, ne poštujući ni najelementarnije zakonske norme, ovi optuženi se i dalje drže po zatvorima u Srbiji (KPZ Niš, Požarevac i Sremska Mitrovica) **bez sudskih odluka** ili odluka drugih organa, dakle apsolutno bez ikakvog pravnog osnova, postupajući nezakonito i protivustavno, koja je radnja i krivičnim zakonodavstvom sankcionisana. Ovde optuženi, u to vreme, nisu privedeni istražnom sudiji, jer protiv njih nije bila podneta krivična prijava niti zahtev za sprovođenje istrage.

Tako da se optuženi dugo vremena drže u pritvorskom režimu bez pokretanja istrage, što predstavlja povredu odredaba ZKP a i osnovnih ljudskih prava i sloboda, tj. povredu najsvetijeg prava, prava na slobodu.

Dana **28. septembra 1999.** godine, pod poslovnim brojem **Kt.br. 310/99** godine, dakle nakon nekoliko meseci, Okružno javno tužilaštvo

Montirani procesi

u Peći podnosi zahtev za sprovođenje istrage protiv **155 lica**, dakle protiv ovde svih optuženih i **dvojice maloletnika** kao i ostalih **9 lica koja nisu uključena u ovaj postupak**, a koji su ubijeni u KPZ Dubrava, (**Gent Nushi** - nakon što je započet postupak istrage, od kojih je oslobođen, mada je isti predat Međunarodnom komitetu crvenog krsta koji ga je vratio na Kosovo na legalan način).

Po stanju u spisima se utvrđuje da je zahtev za sprovođenje istrage primio **Okružni sud u Peći** dana **29. septembra 1999.** god. Tvrdnja da je zahtev podnelo Okružno javno tužilaštvo Peć i da je isti primio Okružni sud Peć je netačno i fiktivno jer u tom vremenskom periodu, kao što je poznato, i Okružno javno tužilaštvo Peć i Okružni sud Peć je bilo evakuirano. Okružno javno tužilaštvo u Peći i Okružni sud u Peći su i u to vreme bili u Peći, pod organizacijom UNMIK - a, u smislu Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti UN i zaključenih sporazuma sa jugoslovenskim vlastima. Saglasno toj Rezoluciji i sudska vlast na Kosovu je pod apsolutnom ingerencijom UNMIK - a i postupanje drugih organa je nekompetentno.

No, predsednik Veća ovog suda na početku glavnog pretresa saopštio nam je da sada ovaj sud nastupa kao **Okružni sud Peć**.

Ove okolnosti su bitne jer odbrana smatra da ovaj sud nije ni mesno a niti stvarno nadležan. **Prigovor mesne nadležnosti** je **blagovremeno istaknut** i u prigovoru na optužnicu, a što se **stvarne nadležnosti** tiče, na nju sud pazi po službenoj dužnosti tokom čitavog postupka. Pažljivijom analizom izreke optužnice dolazi se do zaključka da ovaj sud nije stvarno nadležan kada se ima u vidu još i okolnost da se za vreme ratnog stanja policija, kao sastavni deo oružanih snaga, tretira kao vojna jedinica.

Kako su se optuženi već više meseci nalazili u pritvoru, a zahtevom OJT za sprovođenje istrage je bilo predloženo određivanje pritvora, koji zahtev je, kako je već navedeno, predat sudu 29. septembra 1999. god. opet se **ne poštuju zakonski rokovi**. Odredbom čl. 192. st. 3. ZKP je propisano da:

«Rešenje o pritvoru predaje se licu na koje se odnosi u času lišenja slobode, a najdocnije u roku od 24 sata od časa lišenja slobode. U spisima se mora naznačiti čas lišenja slobode i čas predaje rešenja».

Međutim, od momenta prijema u sudu zahteva za sprovođenje istrage sa predlogom za određivanje pritvora do prvog saslušanja **protteklo je 50 dana**, jer su ovde optuženi saslušani **17. i 18.11.1999.** godine. U Požarevcu i Sremskoj Mitrovici još kasnije. Od dana saslušanja opet se ne postupa u zakonskim rokovima. Rešenje o sprovođenju istrage i o određivanju pritvora se donosi tek 23. decembra 1999. godine, ali sada kao rešenje Okružnog suda Leskovac, a ne Okružnog suda Peć, što pitanje prigovora mesne i stvarne nadležnosti čini još aktuelnijim.

U istražnom postupku koji je prethodio donošenju rešenja istražnog sudije o sprovođenju istrage i određivanju pritvora, postupak istrage se **pokreće i**

protiv maloletnika Juniku Bljerima (55 po rešenju) i **Krasnići Valjdeta** (146 po rešenju). Međutim, u istražnom postupku nisu poštovane posebne odredbe ZKP o maloletnicima. Štaviše, **maloletnik Bljerim Juniku nije ni saslušan** pre donošenja rešenja o sprovođenju istrage. Iako se protiv ostalih optužnica podiže 10. januara 2000. godine, maloletnik Bljerim Juniku se saslušava tek **21. februara 2000. godine**. S druge strane, protiv maloletnika **Valdet Krasnići podiže se optužnica**, da bi nakon početka glavnog pretresa OJT podiglo zahtev za kažnjavanje protiv mal. Bljerima.

Protiv navedenih **rešenja o sprovođenju** pritvora i o određivanju pritvora uložena je žalba i od okrivljenih i nas pojedinih branilaca.

Rešenje po **žalbama nismo primali**. Da li je rešeno po žalbama ili nije i nije toliko bitno, koliko da odluke po žalbama nisu uručene žaliocima.

Dana **23. januara 2000.** doneto je rešenje o **produženju pritvora** za još dva meseca.

Nama braniocima **nije uručeno takvo rešenje**.

Naši branjenici i neki branioci ipak su **uložili žalbu**.

Rešenje po žalbi nije doneto ili nije **uručeno žaliocima**.

Veći deo optuženih u svim fazama postupka se izjasnio da ne razume ili ne razume u dovoljnoj meri **jezik** postupka, tj. srpski jezik, međutim do sada ni jedan jedini dopis im nije uručen na albanskom, već isključivo na srpskom jeziku. Smatram da navedeno postupanje nije zakonito a imajući u obzir da se radi o ogromnom broju lica kojima se sudi u jednom predmetu.

Uzimajući u obzir rezultat istrage, kada smo očekivali da će OJT odustati od istrage, podignuta optužnica protiv 144 lica je neosnovana i nedokazana i sasvim neuobičajena. **Optužnicu podiže OJT Leskovac Okružnom sudu Leskovac**.

Optužnica nema **nikakvog sistema selekcije niti individualizacije**. Sve je u ovoj optužnici pretumbano. U prvom redu, mada nije najvažnija stvar, na primer, optuženi su ljudi iz iste porodice, ali ne po nekom redosledu, tako da je, na primer, postavljen ovakav neregularan redosled srodnika i to:

- Zeka Muhedin (1), - Mithat (60);
- Pepaj Idriz (10), - Ylli (26);
- Lama Rinor (11), - Agron (144);
- Koshi Fahri (13), - Albert (32), - Armond (34), - Behar (88), - Adnan (93), - Arbnor (95), Alban (145);
- Hoda Hisni (14), - Agim (59), - Krešnik (70), i Faton (75);
- Pruthi Admir (9), - Aliriza (15);
- Morina Sami (16), - Adem (18);
- Ferizi Ylli (25), - Mehdi (57);

Montirani procesi

- Hadžibećiri Ćamilj (29), - Adnan (81);
- Aljiaga Burhan (35), - Driton (86);
- Pulja Agron (36), - Labinot (80), - Adrijatik (102), - Dukagjin (106);
- Delija Ljulzim (41), - Emin (119), - Zog (50), i Aljbert (5);
- Šunjaku Nedžad (53), - Naser (91);
- Mulahasani Besfort (55), - Bekim (63);
- Ahmeti Imri (8), - Mustafa (117);
- Guta Mithat (8), - Halil (89), - Imer (94), - Muhamet (128);
- Vokši Adrijatik (90), - Šećet (108);
- Duši Visar (68), - Edmond (112);
- Hasići Agim (113), - Bujar (114), - Burim (141);
- Thači Rifat (132), - Džemajli (134);
- Žubi Burim (125), - Mirdžin (129), - Fljorent (135), - Kastriot (123), i
- Ljama Rinor (11), - Agron (144).

Imajući u vidu navedene **nedostatke** u postupku do podizanja optužnice, isti se jedino **moгу sanirati donošenjem oslobađajuće presude**, jer smatram da sud ne bi mogao da prihvati citiranu optužnicu.

U svojstvu branioca većeg dela optuženih, smatram da tokom ovog glavnog pretresa **nisu dokazane pretenzije optužnice**, odnosno radnje iz činjeničnog opisa dispozitiva predmetne optužnice i to da su optuženi izvršili krivično delo koje im se neosnovano stavlja na teret.

Naime, karakteristika ovog pretresa i sama optužnica konceptijski se zasniva u celosti na **policijskim izvorima**, kao što su dokazi:

- 1. svedok oštećeni Novović Ljubiša, policajac SUP-a Đakovica,
- 2. svedok oštećeni Novaković Milutin, policajac SUP-a Đakovica,
- 3. svedok oštećeni Momir Dodić, policajac SUP-a Đakovica,
- 4. svedok oštećeni Tanasijević Mladen, policajac SUP-a Đakovica,
- 5. svedok oštećeni Krastić Srđan, vojnik VJ
- 6. svedok oštećeni Bogavac Radovan, Kapetan VJ,
- 7. svedok Avramović Nebojša, krim. tehničar SUP-a Đakovica,
- 8. svedok Vesović Veselin, krim. tehničar SUP-a Đakovica,
- 9. svedok Vlahović Rade, policajac SUP-a Đakovica,
- 10. svedok Zečević Danilo, policajac SUP-a Đakovica,
- 11. svedok Đavlić Predrag, operativni radnik SUP-a Đakovica,
- 12. svedok Nikolić Radovan, operativni radnik SUP-a Đakovica,
- 13. svedok Kovač Slobodan, inspektor SUP-a Đakovica,
- 14. svedok veštak Višnjić Milutin, radnik SUP-a Priština,
- 15. svedok veštak Slaviša Janković, radnik SUP-a Priština, i policijsko veštačenje veštaka Višnjić Milutina, mašinskog inženjera SUP-a Priština.

Dakle, **svi su policajci** (izuzev dvojice koji su vojnici, po koncepciji tužilaštva saborci policije), čak su i veštaci policajci, kao da u ovoj zemlji nema nikog drugog izuzev policije i ponešto vojske. Samo je još falilo da nam sude policajci u plavim uniformama. No, kako ovde, pred nama nisu bili ljudi u uniformama već profesionalne sudije, uveren sam da će ovaj sud postupati po zakonima ove zemlje i doneti pravednu odluku, a jedina pravedna odluka je oslobađajuća presuda.

Nesporna je činjenica da su saslušani svedoci **pokušali svim snagama** da dokažu krivicu ovih optuženih, da formalno nisu ni pokušavali da sačuvaju neutralnost, ipak smatram da isti navode optužbe nisu uspeli dokazati, koliko god da su se trudili.

Svedok **Vesović Veselin** na strani 41 zapisnika je naveo: “operativac je uzimao podatke a ja sam obavio svoj deo posla ...” Pretpostavljam da su i druge kolege na sličan način radile. Dalje, na strani 42 ovaj svedok navodi: «Ne znam kada su rezultati prispeli ja sam tek kasnije video kada smo otišli iz Đakovice».

S druge strane, operativni radnici **Džavrić** i **Nikolić** svedočili su drugačije. Smatram da se navodima svedoka Džavrića, koji je bio izuzetno angažovan da dokaže navode optužnice, ne može verovati. Njegov iskaz je u koliziji sa svim ostalim iskazima, sa ostalim materijalnim dokazima ili opštepoznatim činjenicama. On je, naime, pored ostalog naveo da je zamračivanje naredio neko iz OVK, što ne stoji, da je postojala navodno neka Đakovička brigada, za koju samo on zna, tako da njegovo svedočenje liči na svedočenje nekog generala koji je rukovodio akcijom, a iskaz mu je konfuzan i uopšten.

Svedok Džavrić u zalaganju da bude uverljiv pokušao je da izvrši neku identifikaciju optuženog Krieziua, ali u tome nije uspeo.

Isti svedok nije uspeo da kaže gde je Mala čaršija.

Svedok **Avramović** je, u pokušaju da bude uverljiv, pokazao okr. Fljorent Žubija, o kome ne zna ništa, ni šta radi, ni gde mu je kuća, ni kako se zove.

Što se tiče svedoka saslušanih tokom istrage, čiji su iskazi uz saglasnost stranaka pročitani, iskaz svedoka Novović Ljubiše se odnosi na događaj od **10.04.1999.** godine, zapisnik o uviđaju kao i fotodokumentacija. No, mada je svedočenjem svedoka Novovića i materijalnim dokazima, čaurama i fotodokumentacijom utvrđeno da je bilo pucnjave navedenog dana prilikom pokušaja privođenja, jedna stvar je sigurna - da u navedenoj pucnjavi **nisu učestvovala 144, odnosno 155 lica.** Dakle, navod optužnice u tom delu apsolutno ne stoji. S druge strane, samolepljive folije o utvrđivanju nitrata i da nešto znače, **mada smatram da ne znače,** u ovom slučaju o takozvanim

Montirani procesi

parafinskim rukavicama ne može se raspravljati jer se događaj desio mesec dana pre uzimanja navedenih uzoraka. Za ovaj događaj tužilac je teretio sve tzv. “pozitivne” tj. 155 lica. Sam dokazni predlog tužoca, zapisnik o uviđaju istražnog sudije Opštinskog suda u Đakovici, kao i svedočenja svedoka demantuju prednju pretenziju tužioca. Naime, iz zapisnika o uviđaju kao i na osnovu svedočenja svedoka saslušanih tokom glavnog pretresa zaključuje se da je u navedenoj pucnjava učestvovalo oko tri lica.

U vezi sa događajem od **7. 5. 1999.** godine, svedok Radovan Bogavac je objasnio da su se desila puškaranja kojom prilikom je on ranjen, da od vojnika niko drugi nije ranjen a da je čuo da je nekoliko policajaca povređeno. No, ovaj svedok pored ostalog, na kraju svog iskaza navodi:

“Još jednom da kažem da ja tog dana nisam video ni jednog teroristu niti smo našli i jednog ranjenog ili ubijenog”.

I svedoci **Mladen Tanasijević, Milutin Novaković i Momir Dodić** objašnjavaju navedeni događaj, svaki na svoj način, ali što je najbitnije, ni jedan nije video nekog ko je na njih pucao.

Saglasno optuženju, najteži slučaj je onaj od 9.05.1999. godine, kojeg optužnica dokazuje svedočenjem svedoka **Srdana Krstić**, vojnika VJ.

Svedočenje ovog vojnika je jako bitno. Bitno je pogotovo za poznavaoce terena. Spomenik koji se pominje je zapravo spomen-kosturnica, koja je okrugla, prečnika možda 20-tak metara, visine 4-5 metara. Ovaj spomenik je na vrhu Čabrata. Sa strane grada konfiguracija je takva da se ne može popeti do spomen-kosturnice. Iz grada se do nje može doći jedino preko asfaltnog puta ali sa južne strane, preko ulice “Zef Nikol Bibaj”. U ravnici gore je dosta širok ravan deo i livade i dalje je suprotna strana Čabrata koji deli grad od velikog broja sela. No, na određenoj udaljenosti od spomenika, 300-400 metara, može iz Čabrata da se siđe u grad (Čabratske ulice ili Čabratskog naselja).

Do pre početka NATO bombardovanja na brdu Čabrat je bilo Vojske Jugoslavije, gde je izgleda bila raketna baza, no od istog brda **vojnici su se bili udaljili i sišli dole u grad**, po kućama, na levoj i desnoj strani Čabratske ulice. Stoga, naoružana lica i pripadnici UČK mogli su bez problema da dođu do grada, jer kako se vidi iz karte, između brda Čabrat i Čabratske ulice ima veliki broj da kažemo prolaza, a sa druge strane brda su mnogobrojna sela.

Kod procene mogućnosti da oružana lica dolaze iz sela preko brda Čabrat i da se vrate, treba imati u vidu da je više od **2/3 stanovništva grada** već 2. aprila **napustilo** Đakovicu, tako da je u tom naselju, kao i u drugim delovima grada bilo praznih kuća, pa je moglo biti lica koja su mogla da prolaze kroz kuće i dvorišta a da na budu primećena.

Stoga, ovaj svedok realno objašnjava poziciju Čabrata, da nisu vojne snage bile stacionirane na Čabratu već da su oni došli sa drugog položaja, i taj svedok navodi da su kada su se približili spomeniku razdvojili u dve grupe, i da na jednoj strani nije bilo ništa, niti je moglo da bude na strani u pravcu grada, jer je konfiguracija nepristupačna. Kada su krenuli na drugu stranu naišli su na zasedu i kako svedok objašnjava, tom prilikom je poginuo vodnik Raković Aleksandar, a čuo je da je poginuo i policajac Stanko Tomović.

Svedočenjem ovog svedoka utvrđena je okolnost da na samom brdu Čabratu nije bilo Vojske Jugoslavije, da nije bilo obruča kako su objašnjavali svedoci - radnici policije u Đakovici, da je svedok video kako vojnici UČK šetaju, dakle na taj način kada su mogli da dođu do spomen-kosturnice ulazak u grad im nije bio nikakav problem. Činjenica da je bilo pripadnika OVK u okolnim selima, počevši od Ponoševca, Smonice, Jahoća, Racaj, Pacaj i dr. ta okolnost i nije sporna, i poznata je ovom Sudskom veću.

Optužnica stavlja na teret ovde optuženima ubistvo tri mladića: Tomović Stanka, pripadnika MUP-a RS, Raković Aleksandra i Milanović Dejana (obdukcioni zapisnik), pripadnika VJ.

Pre svega, želim **da izrazim žaljenje** zbog gubitka ova tri mlada života i da njihovim porodicama izrazim saučešće, nezavisno od toga sto moji branjenici na ni koji način nisu doprineli njihovoj pogibiji.

Pogibiju navedenih mladića OJT dokazuje nekim sumnjivim dokazima, pored ostalog i nekim upitnikom kojim se ne bi mogla dokazati tako važna stvar. Naime, u takvim situacijama je uobičajeno da se sastavi Zapisnik o uviđaju. U spisima stoji ispravka da zapisnik nije urađen zbog navodno bezbedonosnih razloga. Takva konstatacija nije prihvatljiva. Naime, od 9.05.1999. godine, brdo Čabrat je bilo pod kontrolom snaga VJ i MUP-a RS, tako da sastavljanje zapisnika nije predstavljalo nikakav rizik.

S druge strane, dopisom Generalštaba se ističe da je VJ bila na Čabratu, pa stoga otkud takva kontradiktornost.

Planeri ovih konstrukcija evidentno da nisu bili **savršeni**.

Dokaz na kome se zasniva optužnica je i veštačenje folijskih rukavica o prisustvu nitrata na rukama i odelu optuženih.

Povodom ovog dokaza kolege će se podrobnije izjasniti, no kako veštak Višnjić sve nedostatke pripisuje tehničkim greškama, smatram da je celo veštačenje navedenog veštaka tehnička greška a takva tehnička greška proizvela je takozvanu kolateralnu štetu u smislu da su ovi ljudi zajedno do sada izdržali 150 godina zatvora, a devetoro njih je ubijeno u Dubravi.

Na osnovu stanja u spisima optuženi, koji će biti niže nabrojani, nemaju veze sa tzv. Čabratskim naseljem. U ovom spisku neću nabrajati lica koja

Montirani procesi

su navela da su sa drugog dela grada prešli u sporni deo grada već samo one koji su bili u svojim kućama:

Bećiri Sabit, Grušti Mazlom, Buza Mithat, Ferizi Mehdi, Ferizi Yll, Adžanelja Isa, Pulja Agron, Radogoši Vlaznim, Džara Genc, Reznici Jeton, Džiha Skender, Nura Škelzen, Zubi Gazmend, Namdžuka Dijamant, Hadžibećiri Adnan, Žaveli Fisnik, Mejzini Besnik, Tafaršiku Fatmir, Čerimi Ljulzim, Pulja Adrijatik, Ljota Bekim, Luhani Ferhat, Pulja Dukadin, Mici Dijamant, Vulja Petrit, Džiha Driton, Dobruna Burim, Kusari Yll, Efendija Perparim, Jakupaj Petrit, Mustafaj Bashkim, Kastrati Ylber i dr.

Rezultat dokaznog postupka dovodi do sledećih sigurnih zaključaka:

- da nije utvrđena uzročno-posledična veza između radnji izvršenja koja se optuženima stavljaju na teret i nastalih posledica opisanih u izreci optužnice;

- da je veštačenje manjkavo i formalno i u materijalnom smislu;

- da ni kod optuženog nije nađeno oružje, municija, uniforma i dr. koje služe ratnoj mašineriji,

Stoga, u ovoj stvari primena institucije krivičnog prava **in dubio pro reo** je školski primer.

Inače, **pravna kvalifikacija** ne stoji. Na osnovu izvedenih dokaza nikako se ne može zaključiti da su optuženi izvršili krivično delo koje im se stavlja na teret. Naime, valja imati u vidu da tužilac optuženima stavlja na teret najteže delo propisano Saveznim krivičnim zakonom. No, tužilac svojom optužnicom polazi od neodrživog stanovišta da treba da odgovaraju svi za sve, na zbiran, kolektivan opis radnji izvršenja krivičnog dela terorizma iz čl. 125. KZ SRJ, tako da ovaj omnibus radnji izvršenja nije podoban za opis radnji izvršenja krivičnog dela terorizma, jer za postojanje ovog krivičnog dela potrebno je da radnja proizvodi eksplozije ili požare ili da predstavlja izazivanje neke opšte opasne radnje ili akta nasilja kojim se stvara osećanje nesigurnosti građana. Kod ovog krivičnog dela radnje izvršenja su usmerene prema civilnom stanovništvu, dakle ne prema organizovanom prinudom aparatu države, vojske i policije. Ta radnja je opisana kao opšte opasna radnja ili akt nasilja koja imaju specifičnu svrhu – **stvaranje osećanja nesigurnosti kod građana**. Razume se da su sva krivična dela po svojoj prirodi takva da stvaraju osećanje nesigurnosti kod građana. Međutim, kod krivičnog dela terorizma to je osnovna svrha. Terorizam ima za cilj izazivanje straha i lične nesigurnosti kod građana. Međutim, iz opisa radnji izvršenja u optužnici proizilazi da su okrivljeni navodno izvršili «oružani napad na **pripadnike MUP - a Republike Srbije, pripadnike Vojske Jugoslavije**», a zatim se dodaje, mada o tome nije ni predložen ni jedan dokaz, «**napad na pripadnike srpske i crnogorske**

nacionalnosti i njihove objekte, pripadnike albanske nacionalne manjine koji pokazuju lojalnost prema Republici Srbiji i SRJ»

Za ovakvu konstrukciju optužnice nisu pruženi nikakvi dokazi.

Evidentno je da se radi o političkoj a ne pravno motivisanoj optužnici. Dakle, radi se o **čistom političkom suđenju**.

Ni tužilstvo a eventualno ni sud ne mogu uveriti nikoga, ni u zemlji ni u inostranstvu da su ovi optuženi teroristi:

- * Dr Ćamilj Hadžibećiri, profesor Univerziteta, doktor matematike,
- * Gani Gedža, dipl. pravnik, šef ispostave Rep. Zavoda za zdravstveno osiguranje u Đakovici,
- * Nedžmedin Varaku, profesor fizike u Gimnaziji u Đakovici;
- * Šefcet Vokši, diplomirani istoričar iz Đakovice sa sinom Adrijatikom;
- * Agron Ljama, dipl. ing. građevine, direktor Zavoda za urbanizam u Đakovici;
- * Kastriot Žubi, Gezim Sada, dipl. ekonomisti iz Đakovice;
- * Fatmir Pruthi i Adnan Brovina, radnici Opšte bolnice u Đakovici, koji su svaki dan poštovali zakonsku radnu obavezu a «popodne bi pucali na pripadnike MUP-a» i VJ, Jeton Bitići, težak invalid;
- * Mulahasani Besfort i Bekim, koji bi sve vreme bili zajedno sa porodicom Stojanović, sa vojnicima VJ i MUP RS, ali bi u intervalima pucali na njih;
- * Bakali Asim, koji bi u pauzama kada bi bio slobodan od verskih ceremonija ipak izvršio koji akt nasilja, s kalašnjikovim na ramenu;
- * Duši Visar i Edmond, sinovi ugledne porodice;
- * paralizovani Atli Krieziu, nesposobni Ljuan Džeka, bolesni Isa Adžanelja, gotovo slepi Petrit Jakupaj, bolesni i jedva pokretljivi Điha Skender, bolesni Ferizi Mehdija, Behar Koši i dr.;
- * Žubi Burim i Mirdžin, sinovi iz poznate apotekarske porodice;
- Guta Haljilj, Muhamet, Mithat i Imer, koji bi istovremeno bili u dobrim odnosima sa vojnicima VJ, a istovremeno i na njih pucali;
- * Maloletni Blerim i Valjdet Juniku i mladi punoletnici Driton Điha, Ylli Kusari, Krešnik Hoda, Tahir Kajdomčaj, Rifat Thaći i dr.

Stoga, jedina ispravna odluka u ovoj stvari je oslobađajuća presuda, te tom Sudu

p r e d l a ž e m

da sve optužene, moje branjenike, oslobodi od optužbe.

U B e o g r a d u,
18. 5. 2000

Branilac,
Teki Bokši

Montirani procesi

Okončan sudski proces, objavljuje se presuda

Grupi od 143 Albanaca 1.632 godine zatvora

(Niš, 22. maj 2000.): Danas je u Okružnom sudu u Nišu, okončan krivični postupak protiv 143 okrivljena Albanca iz Đakovice, kojima se sudilo za krivično delo terorizma iz čl. 125. kažnjivo po čl. 139. st. 3. KZ SR Jugoslavije.

Krivično veće Okružnog suda u Peći, sa sedištem u Nišu, kojem je predsedavao sudija **Goran Petronijević**, ovoj grupi izreklo je drakonske zatvorske kazne u trajanju od **ukupno 1.632** godine. Ovakva odluka suda iznenadila je, ne samo optužene i njihove braniocce, već i predstavnike organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Srbije i sveta koji su pratili ovo suđenje, kao i mnogobrojne novinare. Ovakve višegodišnje zatvorske kazne ne pamte se da su izrečene ikada na prostorima bivše i sadašnje Jugoslavije.

Na po 13 godina zatvora osuđeno je 49 optuženih: Muhedin Zeka, Aljbert Delia, Bekim Ragomi, Mithat Guta, Admir Pruthi, Idriz Pepaj, Fahri Koši, Mazlom Grušti, Ylli Ferizi, Ylli Pepaj, Abdurahman Naka, Šend Canamusa, Ljulzim Delia, Alban Koši, Besfort Mulahasani, Mithat Zeka, Petrit Sahatčia, Dritero Balata, Skender Tahiraj, Asim Bakali, Visar Duši, Škelzen Nura, Gembu Batuša, Gazmend Žubi, Diamant Mandžuka, Ljabinot Pulja, Fatos Deva, Fljorent Rudi, Fisnik Žaveli, Driton Aljiaga, Besnik Mejzini, Naser Šunjaku, Imer Guta, Perparim Zejnulahu, Menduh Duraku, Adriatik Pulja, Bekim Ljota, Dijamant Mici, Artan Morina, Petrit Vulja, Bujar Hasići, Burim Dobruna, Emin Deljija, Edmond Štaljoja, Fljorent Žubi, Avni Bitiči, Endogan Mati, Burim Hasići, Hivzi Peroli;

Na po 12 godina zatvora osuđen je 51 optuženi: Bekim Musa, Ilrir Lyta, Driton Džara, Rinor Ljama, Sahit Bećiri, Hisni Hoda, Fatmir Bitči, Aljiriza Pruthi, Selami Curi, Esat Žerka, Hasan Haljiljaj, Gezim Sada, Albert Koši, Burhan Aljiaga, Agron Pulja, Vlaznim Radogoši, Avdul Ndrecaj, Genc Džara, Jeton Reznici, Fatmir Pruthi, Nedždet Vehapi, Bekim Hodža, Agim Hoda, Bekim Mulahasani, Petrit Kepuska, Sulejman Brovina, Artan Hasi, Jusuf Brovina, Faton Hoda, Esat Ahma, Ymri Ahmeti, Behar Koši, Mustaf Ukaj, Adnan Koši, Feriz Badždaraj, Agim Muhadžeri, Dukađin Pulja, Burim Brovina, Edmond Duši, Hisen Juniku, Mustaf Ahmeti, Ylli Kusari, Perparim Efendia, Kastriot Žubi, Fadilj Luši, Burim Žubi, Baškim Mustafa, Muhamed Guta, Tahir Kajdomčaj, Džemajli Thači dhe Nazmi Morina;

Na po 10 godina zatvora osuđeno je 20 optuženih: Fljamur Godeni, Sami Morina, Adem Morina, Aslan Ahmeti, Čamil Hadžibećiri, Adnan Brovina, Zog Delia, Nedžmedin Baraku, Faik Mustafaj, Nedžat Šunjaku, Afrim Caka, Adriatik Vokši, Fatmir Tafašiku, Ljulzim Čerimi, Ferhat Luhani, Šefčet Vokši, Agim Hasići, Driton Điha, Rifat Thači, dhe Agron Ljuma;

Na po 9 godina zatvora osuđeno je 11 optuženih: Binak Hadžia, Ardian Tetrica, Jeton Bitiči, Avni Kreiziu, Mehdi Ferizi, Fljamur Hana, Krešik Hoda, Haljilj Guta, Petrit Jakupaj, Mirdžin Žubi, Fatos Dautaga;

Na po 7 godina zatvora osuđeno je 10 optuženih: Fadilj Krasnići, Mithat Buza, Armand Koš, Gani Gedža, Skender Džiha, Adnan Hadžibećiri, Arbnor Koši, Elmi Tahiri, Ylber Kastrati dhe Enver Dulja.

Maloletnici Valjdet Krasnići i Bljerim Juniku osuđeni su zatvorom za nepunoletnike u trajanju od 7 godina.

Protiv dvojice ostalih optuženih, **Isa Adžanele i Atli Krueziua**, Sudsko veće je ranije odvojilo postupak jer su oni poslani na psihijatrijsku analizu u bolnicu Centralnog zatvora u Beogradu.

Glavni pretres započeo je 18. 4. a okončan 19. 5. 2000. godine. Održan je u sali Okružnog suda u Nišu, a po odobrenju Vrhovnog suda Srbije van sedišta suda u Peći, zbog tehničkih uslova.

Okrivljeni i maloletni okrivljeni su oglašeni krivima jer su kao pripadnici "terorističke organizacije" tzv. OVK u aprilu i prvoj polovini maja 1999. godine, dakle u toku ratnog stanja, kao pripadnici ove "terorističke organizacije" u zapadnom delu grada Đakovice, zvanom "Čabrat", organizovali i izvršili više terorističkih napada na pripadnike MUP-a RS i Vojske Jugoslavije, u kojima su tri lica izgubila život, a deset lica teže i lakše povređeno.

U obrazloženju presude predsednik Veća sudija Goran Petronijević (pre delegirani sudija na Kosovu), rekao je da je presudan razlog za jednoglasnu odluku tog veća bio pozitivan rezultat testa za otkrivanje nitrata urađen na rukama i ramenima osuđenih. On je naglasio da "Sudsko veće nije moglo da utvrdi tačno individualnu odgovornost optuženih i da je u njihovom slučaju reč o kolektivnoj krivici. Optuženi su kolektivno krivi zbog toga što je vlast od njih očekivala da daju logističku podršku vojsci i policiji u borbi protiv terorizma, a ne da se sakriju po kućama" rekao je on. Jer "za samo biće krivičnog dela terorizma individualna odgovornost i nije neophodna", dodao je Petronijević. On je precizirao da su po sedam godina zatvora dobile osobe koje su "priznale relevantne činjenice", a po devet godina "uglavnom stariji i bolesni". Po 12 i 13 godina zatvora dobili su Albanci koji "imaju manje od troje maloletne dece i nemaju olakšavajućih okolnosti". Osuđenima se u izrečene kazne računa i vreme provedeno u pritvoru, od 15. maja 1999. godine.

U vezi sa ovom odlukom Suda u Nišu, advokat Teki Bokši, kaže za "Glas Amerike" i "Zeri" da je iznenađen i presudu smatra "katastrofom". Reč je o jednoj političkoj odluci suda koja nema veze sa onim što se dogodilo u sudnici, pošto ni u jednom trenutku nije argumentovano da su ova lica

Montirani procesi

izvršila krivično delo za koje se optužuju. On kaže da je i u završnoj reči odbrane istaknuto “da se ne možemo ubediti ni mi advokati, ni domaća ni međunarodna javnost da su te osobe teroristi, imajući u vidu da tu ima profesora univerziteta, osoba sa visokim, višim i srednjim kvalifikacijama i skoro da ni jedan nije nepismen”. Tako da “nije postojala ni najmanja mogućnost da se neko proglašuje krivim, a čak ni policajci svedoci koji su bili strana u sukobu nisu potvrdili da je neko od njih preduzeo teroristički akt”. Ovo je školski primer u kome je trebalo da se donese oslobađajuća presuda, ali kako se vidi, odluka je donesena sa političkim premisama i “ove osobe su osuđene samo zato što su Albanci”. Mislim, da ćemo mi i dalje nastaviti bitku, angažovaćemo se i dalje u istražnom postupku, dok našim političkim faktorima i međunarodnoj zajednici ostaje da izvrše politički pritisak za rešenje ovog pitanja, kaže advokat Bokši.

I advokat Oliver Lazarević ističe da je optužene trebalo osloboditi usled nedostatka dokaza. Svi okrivljeni su tokom saslušanja pred sudom negirali u celosti navode optužnice, izjavivši da su uhapšeni 10. i 11. maja, 1999. godine, u Đakovici i da su za sve vreme bombardovanja bili u svojim kućama, a takođe su negirali i da im je urađen test parafinske rukavice.

Ovaj sudski proces izazvao je veliko interesovanje organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Srbije i sveta. Mnogi srpski pravnici koji su bili angažovani u odbrani optuženih izjavili su da je proces “politički i bez presedana u jugoslovenskom pravosuđu, što je i dokazano saopštenjem presude”. Nataša Kandić, direktor Fonda za humanitarno pravo iz Beograda, koja je angažovala preko deset advokata za odbranu optuženih, izjavila je na početku suđenja da ovim sudskim procesom “aktuelni srpski režim želi da pokaže da su u Đakovici delovale grupe terorista i time da pokrije monstruoze zločine koje su nad albanskom populacijom izvršile policijske, vojne i paravojne srpske snage u Đakovici, gde je ubijeno i masakrirano mnogo civila a dosta njih je nestalo”.

Nakon ove današnje presude uslediće oštre reakcije i drugih organizacija za zaštitu ljudskih prava, ali i pravnika, intelektualaca i novinara iz Beograda i Srbije.

Tekst Presude:
K. br. 8/2000

U I M E N A R O D A

OKRUŽNI SUD U PEĆI, u Veću sastavljenom od sudije Gorana Petronijevića, kao predsednika veća, sudije Zorana Petrušića, kao člana Veća i sudije porotnika Šparavalo Dušan, Krstić Radovan i Živković Tihomir, kao

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

članova Veća, sa zapisničarem Ljiljanom Mirjačić, u krivičnom predmetu protiv okr. ZEKE MUHEDINA i dr., zbog krivičnog dela terorizma iz člana 125 kažnjivo po članu 139. st. 3. KZ SRJ, a po optužnici Okružnog javnog tužioca u Peći, Kt. Br. 264/99, od 10.01.2000. godine, po održanom usmenom, glavnom i javnom pretresu započetom dana 18. aprila 2000. godine, a zaključenog 19. maja, 2000. godine, u prisustvu svih okrivljenih i njihovih branilaca te zamenika OJT u Peći, doneo je dana 21. maja, 2000. godine i javno objavio sledeću

P R E S U D U

OKRIVLJENI:

(slede imena i lični podaci 143 osuđenih, kao u optužnici),

K R I V I S U

ŠTO SU:

u toku aprila i prve polovine maja 1999. godine, za vreme ratnog stanja, u Đakovici u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije preduzeli opšte opasne radnje kojima je izazvana opasnost za život ljudi na taj način što su kao pripadnici diverzantsko-terorističke organizacije tzv. "Oslobodilačka vojska Kosova", koja sa pozicija albanskog separatizma vrši oružane napade na pripadnike MUP-a RS, pripadnike Vojske Jugoslavije, građane srpske i crnogorske nacionalnosti i njihove objekte i pripadnike albanske nacionalne manjine lojalne RS i SRJ, i vrši akte nasilja kojima je stvoreno osećanje nesigurnosti kod građana sa ciljem stvaranja uslova za nasilno otepljenje Kosova i Metohije od Republike Srbije i Savezne Republike Jugoslavije, pa su naoružani vatrenim oružjem u okviru diverzantsko-terorističke grupe za područje Đakovice vršili napade na pripadnike Vojske Jugoslavije i MUP-a RS, te su:

- dana 10. aprila 1999. godine, u 20,30 u Đakovici, u ul. F. Ramadani, u dvorištu kućnog broja 21, otvorili vatru iz automatskog oružja i bacili više ručnih bombi iz okolnih dvorišta i kuća na pripadnike policije MUP-a RS – Sekretarijata u Đakovici, kojom prilikom je policajac Novović Ljubiša, zadobio teške telesne povrede u vidu dve rane od projektila ispaljenih iz vatrene oružja u predelu desne strane stomaka i prelom desne karlice - ključne kosti od eksplozije ručne bombe,

- dana 7. maja 1999. godine, u vremenu od 9,00 do 20,00 časova, u Đakovici, u delu grada zvanom "Stara čaršija", iz kuća i škole izvršili oružani napad na pripadnike MUP-a RS i pripadnike Vojske Jugoslavije, dejstvujući iz automatskog oružja i ručnim bombama, kojom prilikom su teške telesne povrede zadobili Tanasijević Mladen u vidu dve prostrelne rane na podlaktici desne ruke, jedne prostrelne rane na potkolenici desne

-dana 7.maja 1999.godine u vremenu od 9 do 20 časova u Đakovici u delu grada zvanom "Stara čaršija" iz kuća i škole izvršili oružani napad na pripadnike policije MUP-a RS i pripadnike Vojske Jugoslavije dejstvujući iz automatskog oružja i ručnim bobama, kojom prilikom su teške telesne povrede zadobili Tanasijević Mladen u vidu dve prostrelne rane na podlaktici desne ruke, jedne prostrelne rane na podkolenici desne noge i jedne rane na glavi iznad levog uha, Dodić Momir povredu u predelu članka desne noge, Bogavac Radovan u vidu ustrelnih rana u predelu obe noge kao i Novaković Milutin,

-dana 9.maja 1999.godine u vremenu od 8 do 19 časova u Đakovici, u naselju "Čabrat", iz predhodno planirane zasede izvršili oružani napad na pripadnike policije MUP-a Republike Srbije i pripadnike Vojske Jugoslavije, pa su tom prilikom od ispaljenih projektila iz automatskog vatrenog oružja i gelera, bačenih bombi lišeni života Tomović Stanko, pripadnik policije SUP-a Đakovica, Raković Aleksandar i Milanović Dejan, pripadnici Vojske Jugoslavije, lake telesne povrede zadobili su Marić Ljubomir i Krstić Srdan, pripadnici Vojske Jugoslavije,

-čime su izvršili krivično delo terorizma iz člana 125 kažnjivo po članu 139 stav 3 KZ SRJ,

-pa ih sud primenom navedenih zakonskih propisa i odredbi članova 3, 5, 33, 38, 41 i 50 KZ SRJ

O S U D U J E

I to:

- 1.okr.ZEKA MUHEDINA,
- 2.okr.DELIJA ALBERTA
- 3.okr.RAGOMI BEKIMA,
- 4.okr.GUTA MITHATA,
- 5.okr.PRUTI ADMIRA,
- 6.okr.PEPA IDRIZA
- 7.okr.KOŠI FAHRIJU
- 8.okr.GRUŠTI MAZLOMA
- 9.okr.FERIZI ILA,
- 10.okr.PEPAJ ILA,
- 11.okr.NAKA AVDURAHMANA,
- 12.okr.CANAMUSA ŠPENDA?
- 13.okr.DELIJA LJULJZIMA
- 14.okr.KOŠI ALBANA
- 15.okr.MULAHASANI BESFORA,
- 16.okr.ZEKA MITHADA,
- 17.okr.SAHAČIJA PETRITA,
- 18.okr.BALATA DRITERA,
- 19.okr.SKENDERAJ TAHIRA,
- 20.okr.BAKALI ASIMA
- 21.okr.DUŠI VISARA,
- 22.okr.NURA ŠKELJZENA,
- 23.okr.GEMBI BATUŠU,

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

noge i jedne rane na glavi iznad levog uha, Dodić Momir, povrede u predelu članka desne noge, Bogovac Radovan, u vidu ustrelnih rana u predelu obe noge, kao i Novaković Milutin,

- dana 9. maja 1999. godine, u vremenu od 8,00 do 19,00 časova, u Đakovici, u naselju "Čabrat", iz prethodno planirane zasede, izvršili oružani napad na pripadnike policije MUP-a Republike Srbije i pripadnike Vojske Jugoslavije, pa su tom prilikom od ispaljenih projektila iz automatskog vatrenog opružja i gelera bačenih ručnih bombi lišeni života Tomović Stanko, pripadnik policije SUP-a Đakovica, Raković Aleksandar i Milanović Dejan, pripadnici Vojske Jugoslavije, lake telesne povrede zadobili su Marić Ljubomir i Krstić Srđan, pripadnici Vojske Jugoslavije;

- čime su izvršili krivično delo terorizma iz čl. 125. kažnjivo po čl. 139. st. 3. u vezi čl. 22. KZ SRJ.

- pa ih sud primenom navedenih zakonskih propisa i odredbi članova 3, 5, 33, 38, 41 i 50 KZ SRJ

O S U D U J E

I to:

(Slede imena 143 osuđenih po grupama, prema visini kazni, objavljenih u gornjem tekstu prilikom objave presude).

POSEBNOM PRIMENOM ČLANA 77 i 78 stav 1 KZ SRJ
mal. Okr. KRASNIĆI VALJDETA i JUNIKU BLJERIMA,

na kazne maloletničkog zatvora u trajanju od po 7 (sedam), godina u koje kazne se mal. okr. uračunava vreme provedeno u pritvoru počev od 15. maja 1999. godine PA NADALJE.

OBAVEZUJE SE svako od okrivljenih da na ime troškova krivičnog postupka sudu plati iznos od po 840,00 dinara, a na ime paušala iznos od po 3.000,00 dinara, sve u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti presude pod pretnjom prinudnog izvršenja.

Maloletni okrivljeni se OSLOBAĐAJU plaćanja troškova krivičnog postupka i paušala.

Oštećeni se za ostavriavanje imovinsko pravnog zahteva upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

Optužnicom OJT - a Peć, Kt. br. 264/1999 od 10.01.2000. godine i predlozima za kažnjavanje Ktm. br. 17/99 od 18.04.2000, i Ktm. br. 77/99 od 1.03.2000. godine, stavljeno je na teret okrivljenima i mal. okrivljenima izvršenje jednog krivičnog dela terorizma iz člana 125. kažnjivog po članu

Montirani procesi

139. stav 3. KZ SRJ. U završnoj reči zamenik OJT u Peći je predložio da sud okrivljene, nakon izvedenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, ogłosi krivim i kazni po zakonu posebno imajući u vidu vreme, mesto i način izvršenja ovog krivičnog dela, a da okrivljenima nakon izricanja presude pritvor do pravosnažnosti produži.

(Sledi poduži tekst obrazloženja sa navodima iz odbrane svakog od 143 optuženih, navodi iz završne reči branilaca, navodi iz iskaza svedoka, delovi iz izveštaja nadležnih policijskih i vojnih organa i izveštaji iz vojne bolnice u Nišu),...

Ceneći izvedene dokaze, sud je u potpunosti prihvatio izkaze saslušanih svedoka i u prethodnom postupku i na glavnom pretresu i to svedoka Novović Ljubiše, Džavlić Predraga, Bogavac Radovana, Tanasijević Mladena, Novaković Milutina, Dodić Momira, Krstić Srđana, Dragović Dušana, Kovačević Slobdana, Vlahović Radeta, Zečević Danila, Avramović Nebojše, Vešović Veselina, Višnjic Milutina, jer su iskazi ovih svedoka jasni, precizni, međusobno saglasni u svim bitnim elementima, a posebno potvrđeni ostalim izvedenim dokazima.

Sud je takođe u potpunosti prihvatio nalaze i mišljenje sudskih veštaka Janković Slaviše, veštaka hemijske struke, potom dr Zorana Ćirića, neuropsihijatra, dr Mirjane Radulović i dr Branislava Stošića, oftalmologa, jer su isti nalazi po mišljenju suda dati stručno od strane kvalifikovanih sudskih veštaka.

Sud takođe u potpunosti prihvata nalaz i mišljenje veštaka Milutina Višnjica iz prethodnog postupka ovde saslušanog kao svedoka, kojim je utvrđeno da je kod svih okrivljenih pronađeno prisustvo nitrata na uzorcima "folijske rukavice" uzetih sa ruku i odeće okrivljenih, pa je našao da su iste primedbe neosnovane, a da je ovakav nalaz u potpunosti validan.

Imajući u vidu izvedene dokaze, njihovu svestranu analizu, odbranu okrivljenih, sud je utvrdio sledeće činjenično stanje:

Okrivljeni (lista sa imenima svih osuđenih kao u presudi sa maloletnicima Krasnići Valjdet i Juniku Bljerim), ... su se početkom 1999. godine organizovali u diverzantsko-terorističku grupu koja deluje u okviru "Terorističke organizacije Kosova", a koja sa pozicija albanskog separatizma u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije ...vrši akte nasilja i oružane napade na pripadnike MUP-a RS i pripadnike VJ ... te su dana 10.04.1999. godine, u 20,30 časova u Đakovici u ul. Fahri Ramadani u dvorištu kućnog broja 21, otvorili vatru iz automatskog oružja i bacili više ručnih bombi iz okolnih dvorišta i kuća na pripadnike policije MUP-a RS – sekretarijata u Đakovici ... (u nastavku se opisuju i ostali slučajevi kao u tekstu optužnice).

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

Razmatrajući psihički odnos okrivljenih prema izvršenom krivičnom delu, sud nalazi da su okrivljeni krivično delo terorizma iz čl. 125 KZJ, kao osnovno krivično delo izvršili sa direktnim umišljajem, jer su svesno pristupili terorističkoj organizaciji "OVK" i zajednički delovali u grupi sa zajedničkim ciljem ostvarivanja zadataka te organizacije u vreme ratnog stanja vršeći akte nasilja i oružane napade na pripadnike vojske i policije .

(...),

Odbrana okrivljenih u kojima negiraju izvršenje krivičnog dela koje im je optužbom stavljeno na teret uz obrazloženje da su se u vreme ratnog stanja od početka bombardovanja svi nalazili u svojim kućama i dvorištima sa porodicama, da nigde nisu izlazili, da im niko nije dolazio, da nisu dolazili u dodir sa oružjem, niti na bilo koji način učestvovali u događajima opisanim u dispozitivu, da im prilikom privođenja nisu uzimane nikakve "parafinske rukavice"...da su im samo uzeti lični podaci, a nakon toga da su sprovedeni u hangar, odakle su pušteni samo stariji i bolesni, a oni zadržani u pritvoru, nalazeći da je ovakva odbrana okrivljenih u suprotnosti sa ostalim izvedenim dokazima i utvrđenim činjeničnim stanjem i sračunata na izbegavanje krivične odgovornosti.

(...),

Od početka bombardovanja Savezne Republike Jugoslavije od strane NATO snaga i proglašenja ratnog stanja jedan broj albanskih porodica iz naselja "Čabrat" je otišao u pravcu republike Makedonije i Republike Albanije, a porodice okrivljenih su bile u onoj grupi koja je ostala u svojim kućama. Pripadnici MUP-a RS, imajući saznanje da se upravo u naselju "Čabrat" nalaze pripadnici diverzantsko-terorističke grupe (DTG), koja je u jednom broju prethodno obučavana u centrima za obuku terorista u Papraćanima i Glođanima, da su naoružani automatskim i poluautomatskim puškama, snajperima i ručnim minobacačima, doturenim iz Albanije, po koje je direktno išao jedan broj pripadnika "DTG" iz Đakovice, a imajući u vidu neposrednu blizinu Đakovice sa zaleđem državnoj granici SRJ i Republike Albanije, koja je u to vreme svakodnevno napadana od strane NATO avijacije i većih grupa terorista sa teritorije Albanije, odlučeno je da se u sadejstvu sa pripadnicima Vojske Jugoslavije izvrši blokada naselja "Čabrat". ... Dakle, napadi koji su izvršeni na vojsku i policiju 10. 4., 7. 5. i 9. 5. 1999. godine, a koji su predmet ovog postupka, očigledno su izvršeni od strane diverzantsko- terorističke grupe koja se nalazila u samom naselju "Čabrat" i koja je tu postojala pre početka blokade ovog naselja...

(...),

Imajući u vidu posebno nalaz i mišljenje veštaka Višnjića ovde saslušanog kao svedoka i iskaz saslušanog veštaka hemičara Slaviše Jankovića, sud nalazi da takođe ne stoji primedba odbrane da se prisustvo nitrata i nitrita

Montirani procesi

na rukama i odeći ne može isključivo vezivati za upotrebu vatrenog oružja, tj. da takav test nije dokaz da je neko lice pucalo iz vatrenog oružja. Naime, iz ovih dokaza koji su prethodno pomenuti utvrđeno je da se raspored i karakteristična koncentracija ostataka nesagorelih i polusagorelih barutnih čestica kod lica koja su pucala iz vatrenog oružja nalaze na karakterističnim mestima i to u predelu desne šake na kažiprstu, korenu kažiprsta, palca, na dlanu i gornjem delu šake... Dakle, tvrdnju veštaka MUP-a RS, Milutina Višnjica...sud u kontekstu prethodno iznetih ocena smatra opredeljujućom da su upravo okrivljeni bili u grupi koja je upotrebljavala vatreno oružje.

(...),

Prilikom odlučivanja o vrsti i visini kazne koja će se u odnosu na okrivljene zbog izvršenog krivičnog dela izreći, Sud je imao u vidu sve okolnosti iz čl. 41. KZ SRJ, koje utiču na odabir vrste i visine sankcije. U tom smislu kao olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenih Sud je imao u vidu porodično stanje okrivljenih, posebno brojnost i uzrast dece koje okrivljeni izdržavaju, držanje okrivljenih u toku krivičnog postupka, delimično priznanje određenog broja pravno relevantnih činjenica za utvrđivanje materijalne istine, kao i zdravstveno stanje okrivljenih, te njihovo starosno doba, dok otežavajućih okolnosti u odnosu na okrivljene nije bilo.

(U daljem tekstu su imena osuđenih po grupama i visini kazne, kao što su dati u objavljenoj presudi).

(...),

Sud nalazi da će se ovako izrečenim kaznama zatvora i maloletničkog zatvora u odnosu na okrivljene i maloletne okrivljene u potpunosti postići svrha kažnjavanja, a posebno da ima mesta primeni odredbi o ublažavanju kazni ispod zakonskog minimuma zaprećenog za ovo krivično delo imajući u vidu pobrojane olakšavajuće okolnosti u odnosu na okrivljene kojima je izrečena kazna zatvora od po devet i po sedam godina. Istovremeno, Sud smatra da će izrečene kazne u potpunosti postići svrhu kako specijalne prevencije u odnosu na same okrivljene i maloletne okrivljene, tako i svrhe generalne prevencije na druge da ne vrše ovakva ili slična krivična dela.

(...),

Nakon izricanja presude prema okrivljenima i maloletnim okrivljenima je u smislu odredbi čl. 353. ZKP produžen pritvor do pravosnažnosti presude, a imajući u vidu visine izrečenih kazni zatvora i maloletničkog zatvora.

Sa svega izloženog odlučeno je kao u izreci ove presude.

Presudu od 100 gusto kucanih stranica, potpisao je predsednik Veća, sudija Goran Petronijević.

Kolektivna odgovornost umesto one lične

(23.maja 2000.): Jučerašnja odluka suda u Nišu da se grupi od 143 Albanca iz Đakovice izreknu drakonske kazne zatvora od ukupno šesnaest i po vekova, kakvo se ne pamti da se desilo nekad i u praksi pravosuđa na prostorima bivše Jugoslavije, tema je raznih komentara po beogradskim kuloarima. U razgovorima u intelektualnim, političkim i novinarskim krugovima ova presuda se osuđuje i ocenjuje kao još »jedna sramna politička odluka srpskog pravosuđa, koja nastavlja da ignoriše realnost ne poštuje pravo«. Smatra se da takvim kaznama prema ljudima koji uopšte nisu krivi jer, »njihova dela nisu mogla ničim da se dokažu«, aktuelni srpski režim nastoji da održi tenzije na Kosovu pa čak i da poveća jaz između albanske i srpske populacije, izazivajući tako dalje konfliktna situacije, što je u njegovoj prirodi. Iako se ova odluka osuđuje od mnogih krugova, u demokratskoj javnosti Srbije još se niko nije oglasio javno, to i zbog činjenice da ovih dana u Srbiji vlada pravi državni teror, i policijski organi započinju kampanju hapšenja svih onih koji kritikuju aktuelni režim.

Saopštenjem za javnost oglasio se i Fond za humanitarno pravo

U saopštenju se kaže: "...Prilikom izricanja presude, sudija Goran Petronijević je rekao da se ona bazira na dokazima koji rezultiraju iz svedočenja kapetana Vojske Jugoslavije, Radovana Bogavca, koji je 7. maja 1999. godine, učestvovao u akciji davanja pomoći grupi policajaca napadnutim od strane UČK, zatim na izveštaju VJ o akcijama u regionu Đakovice i nalazu "parafinske rukavice", koja, prema njegovim rečima, ima formalnih nedostataka, ali je sud prihvatio kao dokaz, imajući u vidu da u uslovima rata nadležni organi nisu mogli da rade bolje.

Sudija je priznao da je u prekrivičnom postupku pred policijom bilo nepravilnosti, ali to, po njemu, nije pitanje suda već policije. obraćajući se osuđenima, sudija Petronijević im je rekao da država od njih očekuje lojalnost ne samo u smislu neizvršenja krivičnog dela, kako su izložili u svojoj odbrani, već budući da je bilo ratno stanje, i pružanje logističke pomoći Jugoslovenskoj vojsci u borbi protiv terorista. Sudija je izjavio takođe da "individualna odgovornost osuđenih nije mogla tačno da se utvrdi, već je ovom prilikom reč o kolektivnoj odgovornosti».

Presuda bez dokaza

U svojoj završnoj reči advokati su ocenili da javni tužilac nije izneo ni jedan ubedljiv dokaz protiv optuženih. Ukazali su da su optuženi zadržani u policijskom pritvoru više od šest meseci bez pokretanja istrage, mada je po odredbama Zakona o krivičnom postupku trebalo da budu oslobođeni. Branioci su negirali nadležnosti civilnog suda jer, prema navodima optužnice,

Montirani procesi

napadnuti su objekti i pripadnici vojske i policije, što je nadležnost Vojnog suda. Odbrana je ukazala na činjenicu da su policajci pred sudom potvrdili navode optužnice da su optuženi uhapšeni po svojim kućama, da kod njih nije pronađena uniforma ili bilo šta drugo što bi ukazivalo da su oni pripadnici OVK, i oni su uhapšeni prilikom policijske akcije »čišćenja terena«, samo zbog toga što su »vojno sposobna lica«.

U vezi sa "parfinskom rukavicom", odbrana se pozvala na činjenicu da se u svetu ovaj test odavno ne koristi i da većina sudova u Jugoslaviji ne priznaje ovaj test. Pomenuli su primere sudova koji su doneli oslobađajuće presude u slučajevima kada se optužnica zasnivala samo na rezultatima "parafinske rukavice".

U slučaju Đakovičke grupe, javni tužilac nije imao ni jedan materijalni dokaz da je od svih optuženih uzeta "parafinska rukavica". Postoje samo izjave policajaca koji su tvrdili da je od svih optuženih uzeta "parafinska rukavica", a test su uradila nekvalifikovana lica, inženjeri mašinstva, a ne hemije, što je za posledicu imalo formalne i materijalne nedostatke.

Činjenice

Na suđenju optuženi su izjavili da je tokom ratnog stanja situacija u Đakovici bila takva da oni nisu mogli da se pomiču iz svojih domova. U kućama jednog velikog broja optuženih i u svim naseljima bile su stacionirane vojska policija koje su kontrolisale kretanje stanovništva. Naređenjem policije i vojske, zbog pretresa objekata u naselju, stanovnici su bili prinuđeni da napuste svoje domove i da se presele u drugi deo grada. Lišeni su slobode u svojim kućama ili na putu prema centru grada. U ovoj akciji, "čišćenja terena" policija je lišila slobode 300 Albanaca iz Đakovice. Zbog vidljive starosti i bolesti, polovina je puštena nakon uzimanja ličnih podataka. U optužnici protiv ostalih navodi se da su svi oni, u tri slučaja – 10. aprila i 7. i 9. maja 1999. godine, navodno izvršili terorističke napade na pripadnike MUP-a Srbije i VJ, i kojom prilikom su ubijeni jedan policajac i dva vojnika, a većina ih je ranjeno. Međutim, neki od okrivljenih lišeni su slobode 9. maja.

Odbrana

Optužene Albance iz Đakovice branila su 22 advokata. Advokati Fonda za humanitarno pravo iz Beograda – Teki Bokši, Mustafa Radonići, Igor Olujić i Mojca Šivert i saradnici FHP, beogardski advokati – Dragoljub Todorović, Dragan Zonjić, Rajko Jelusić, Đorđe Dozet, Milan Vuković i Miodrag Novaković kao i advokat iz Kraljeva Oliver Lazarević, branili su 112 optuženih. Ovi advokati će izjaviti žalbu protiv presude kojom će zahtevati njeno ukidanje i oslobađanje 143 osuđena građana iz Đakovice, zbog pogrešno utvrđenog faktičkog stanja, na osnovu koga su optuženi osuđeni na teške zatvorske kazne, kaže se u saopštenju FHP iz Beograda.

Borka Pavićević:

Kolektivna krivica

Suđenje Đakovičkoj grupi, najmasovnije suđenje po jednoj optužnici u novijoj istoriji jugoslovenskog pravosuđa, započeto je 18. aprila ove godine. Presuda je donesena juče, dakle posle svega pet nedelja suđenja. Sto četrdeset i tri kosovska Albanci iz Đakovice osuđena su na ukupnu kaznu zatvora od 1.632 godine. To je najbolji dokaz koliko se naš režim stara o dobrobiti Srba na Kosovu. Budući da je presuđeno Albancima, zato što su Albanci. Jer u obrazloženju presude predsednik Veća, sudija Goran Petronijević, rekao je da je “bilo nemoguće utvrditi individualnu odgovornost osuđenih. Za samo biće krivičnog dela terorizma individualna odgovornost i nije neophodna”, rekao je Petronijević.

Dakle, sudi se i osuđuje za kolektivnu krivicu.

Povodom haške optužnice naša režimska propaganda i portparoli će reći kako nisu optuženi pojedinci, već je osuđen srpski narod. Isto tako će elitni odredi naše inteligencije objašnjavati kako je u slučaju rata u Jugoslaviji u pitanju etnička, religiozna, arhetipska racionalna i iracionalna mržnja među narodima kao takva. Do neslučenih posledica je došlo zbog par istorijskih i paramitoloških razloga. Sve se to dogodilo samo od sebe, narod je tako hteo, sve je rezultat istorijske kontroverze.

Poklali smo se u ime preživljavanja naroda. Otuda toliko mrtvih, obogaljenih, raseljenih, izgnanih, uništenih.

Dakle, dok se “patrioti” trude da dokažu kolektivnu krivicu naroda kako bi amnestirali svoje pretpostavljene, “izdajnici” svim raspoloživim mentalnim silama nastoje da se uvaži razlika između kolektivne i pojedinačne krivice, između krivice i odgovornosti, između naroda kao takvog i počinitelja dela za koje se snosi krivična i pravna odgovornost. O moralnoj i metafizičkoj odgovornosti (Jaspers, koga citira čak i Dobrica Ćosić), ovde nećemo raspravljati, a naravno, da je tek to za više od rasprave. Ko je ovde lud, ili malouman, ili ko do te mere brine o narodu da ga nemilice i sistematski, iz dana u dan uništava.

Pa zar nije izvesno da Beograd počinje da liči na Prištinu.

Gde režim presuđuje nekontrolisanim društvenim grupama tako što džipovi u vidu kontrolisanih grupa uleću u nekontrolisane grupe demonstranata po kratkom postupku.

Crni i zatamnjeni automobili jakih mašina neprekidno kruže “kao gavranovi”, ako baš volite ovu vrstu literature.

Dakle, Sud, sasvim konsekvantno vlasti i njenoj propagandi, kaže da kolektivna krivica postoji. Postoji kolektivna krivica Albanaca. Albanci su krivi kao takvi, kao etnitet. Ergo, postoji kolektivna krivica Srba, Srbi su krivi kao takvi. Još babe i ostali maštoviti interpretatori kada ne znaju šta da kažu i kada nemaju šta da kažu, ipak, kažu “Svako ima onakvu vlast kakvu

Montirani procesi

zaslužuje”. To, naravno, ustvrđuju i oni bez velike pameti, ili ljubitelji crno-bele slike kao osnovice za donošenje odluka, u međunarodnoj zajednici. I krug je zatvoren između “naših patriota” i “njihovih patriota”. Te ljudi i dalje ginu. U ime kolektivne krivice naroda.

Kada se sasluša odluka Suda u Nišu o, kako novine kažu, takozvanoj đakovičkoj grupi, odmah se mora biti svestan da se rat protiv nekontrolisanih grupa nastavlja, bile one “Hrvati - ustaše” ili “Bosanci - mudžahedini”, ili “Albanci - Šiptari - teroristi”, ili “Otpor - teroristi”. U tom času ginu ljudi, žene sa decom ako prežive kreću na put bez povratka, to toliko košta.

To košta svakog pripadnika srpskoga naroda, ma gde se on nalazio, još jedne optužnice.

Za kolektivnu krivicu.

Dakle, kolektivnu optužnicu protiv ovoga naroda dižu njegov Sud i njegovi tužioci, njegova vlast, njegove intelektualne elite, njegovi “patrioti”. Odbranu ovoga naroda zastupaju jedino njegovi “izdajnici”.

(Autor je direktor Centra za kulturnu dekontaminaciju u Beogradu, a tekst je objavljen u listu “Danas”, 24. maja 2000. godine).

K. br. 8/2000

OKRUŽNI SUD U PEĆI DISLOCIRAN U LESKOVAC ZA VRHOVNI SUD SRBIJE

Presudom Okružnog suda u Peći K. br. 8/2000 od 21.05.2000. godine oglašeni su krivim okrivljeni ESAT ŽERKA, PULJA ADRIATIK, KAJDOMČAJ TAHIR, UKAJ MUSTAFA, AHMETI ASLAN, LJAMA AGRON, GODENI FLJAMUR, LJAMA RINOR, DŽARA JETON, VARAKU NEDŽMEDIN, REZNIĆI JETON, ČAMILJ HADŽIBEĆIRI, ŽUBI FljoreNT za izvršenje krivičnog dela terorizma iz člana 125. kažnjivog po članu 139. stav 3. KZ SRJ, pa su im izrečene kazne zatvora i to: PULJA ADRIATIK i ŽUBI FljoreT na kaznu zatvora u trajanju od po 13 godina, DŽARA JETON, LJAMA RINOR, ŽERKA ESAT, REZNIĆI JETON, UKAJ MUSTAFA i KAJDOMČAJ TAHIR na kaznu zatvora u trajanju od po 12 godina i okrivljeni GODENI FLJAMUR, AHMETI ASLAN, HADŽIBEĆIRI ČAMILJ, VARAKU NEDŽMEDIN i LJAMA AGRON na kazne zatvora u trajanju od po 10 godina.

Svi okrivljeni preko svog branioca advokata Dragoljuba Todorovića iz Beograda blagovremeno podnose

ŽALBU

zbog:

- bitnih povreda odredaba krivičnog postupka
- pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja
- povrede krivičnog zakona i odluke o krivičnoj sankciji

s predlogom:

- da se prvostepena presuda **UKINE** i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovni postupak i odluku pred novim potpuno izmenjenim većem.

U smislu člana 371. ZKP okrivljeni i branilac predlažu da se zakaže javna sednica veća i da se o istoj obaveste svi okrivljeni i branilac radi prisustvovanja.

Obrazloženje

Pre iznošenja bilo kakvih žalbenih razloga, pre isticanja iole relevantnih argumenata protiv stavova prvostepene presude i pre svake analize pravne i činjenične zasnovanosti odluke kojom su 143 čoveka drastično i drakonski kažnjena na dugogodišnju robiju odmah i na početku navodimo:

U prvostepenoj presudi kao ni u spisima predmeta K. br. 8/2000 nema ni jednog podatka, ni jedne činjenice, ni jedne okolnosti, ni jednog dokaza, izjave ili dokumenta na osnovu koga bi se mogao izvesti zaključak da je bilo ko od 143 okrivljena na bilo koji način, bilo kakvim aktivnostima, bilo kojim sredstvima ili u bilo kom obliku učestvovao u inkriminisanim događajima 10. aprila, 7. maja i 9. maja 1999. godine.

Prvostepena presuda obuhvata dispozitiv zaključno sa dvadesetom stranom. U obrazloženju navode se odbrane okrivljenih zaključno sa šezdesetšestom stranom. Iskazi svedoka saslušanih u toku postupka interpretiraju se zaključno sa osamdesetšestom stranom. Pismeni dokazi koji su izvedeni na glavnom pretresu citiraju se zaključno sa devedesetprvom stranom. Na stranama 98, 99 i na stotoj, poslednjoj strani presude, navode se podaci o argumentima suda za odlučivanje o vrsti i visini sankcija, a sudska ocena izvedenih dokaza, pravna ocena dela, razmatranje psihičkog odnosa okrivljenih prema izvršenom krivičnom delu razmatraju se na 92, 93, 94, 95, 96-oj i 97-oj stranici, znači, ukupno na šest stranica. Od tih šest stranica na pet se analizira isključivo, samo i jedino test tzv. folijske rukavice. Iz toga nesumnjivo, jasno i bez ikakve dileme proizilazi da je za prvostepeni sud najvažniji, ključni, krucijalni i osnovni dokaz taj test ili ta proba folijske rukavice. Imajući sve to u vidu u ovom delu žalbe analiziraćemo taj dokaz koji sud najviše tretira, analizira i obrađuje u prvostepenoj presudi. Nalazimo da se u konkretnom slučaju folijska rukavica ne može smatrati dokazom, čak ni indicijom, i to sa sledećih razloga:

Montirani procesi

1. Primenjivanjem testa, uzimanje tzv. folijske rukavice, bez obzira na rezultat testa, ne dokazuje se učešće okrivljenih u inkriminisanim događajima.

2. Ustanovljavanje tragova nitrata i nitrita putem testa tzv. folijske rukavice ne znači da se radi o barutnim česticama, jer, kako na sudu kaže veštak Slaviša Janković na strani 49. Zapisnika sa glavnog pretresa:

“čestice nitrata i nitrita mogu poticati od baruta, ali i ne moraju”

Svedok Milutin Višnjić na strani 44 zapisnika sa glavnog pretresa kaže:

“Dakle, ovo zapažanje se ne može potkrepiti i reći da određeni uzorak sa sigurnošću govori da je neko lice upotrebljavalo vatreno oružje i da nitriti potiču isključivo od upotrebe vatrene oružja.”

Ovo sa razloga što postojanje nitrata i nitrita može da nastane i od drugih materija iz svakodnevne upotrebe, pa svedok Višnjić na 43. strani Zapisnika sa glavnog pretresa kaže:

“To bi od uobičajenih svakodnevnih iz upotrebe materija mogle biti veštačka đubriva koja sadrže nitate, stajsko đubrivo, boje i lakovi na bazi nitrata, pa čak i pojedina kozmetička sredstva, kao i duvan i prašina. Ne postoji mogućnost razlikovanja prilikom ispitivanja rastvora u smislu nekih karakteristika, nijansi, jedinjenja. Ona su ista.”

Dalje, svedok Višnjić na 46. strani Zapisnika na pitanje branilaca odgovara:

“Tragova nitrata ima i u mokraći, i u pepelu duvana, kod nekih osoba i u znoju...”

Veštak Slaviša Janković na strani 48. zapisnika o glavnom pretresu, govoreći o tome koje materije pored barutnih čestica sadrže nitate i nitrite, kaže:

“... to su najrazličitije materije i proizvodi u širokoj upotrebi, boje i lakovi, na bazi nitrata, potom kozmetika, kreme, sprejovi i slično, zatim, deterdženti, urin, duvan, duvanska prašina...”

Dakle, oba pripadnika SUP-a u Prištini, mašinski inženjer Milutin Višnjić koji je konkretno radio na predmetu istraživanja nitrata i nitrita na folijskim rukavicama uzetih od okrivljenih iz ovog predmeta i koji je saslušan kao svedok, i hemičar Slaviša Janković, koji je stručnjak za testove koji se vrše putem tzv. folijskih rukavica i koji je na ovom pretresu saslušan u svojstvu veštaka, kategorički izjavljuju da:

a), pronađeni tragovi nitrata i nitrita ne ukazuju samo na postojanje barutnih čestica;

b), tragove nitrata i nitrita ostavljaju najrazličitije materije i proizvodi u širokoj upotrebi;

3. Obavljanje testa na prisustvo barutnih čestica putem tzv. folijske rukavice nad okrivljenima počelo je 11. maja 1999. godine. Dakle, počev od 11. maja 1999. godine tehničari SUP-a Đakovica počeli su da od okrivljenih koje su priveli uzimaju otiske za proveru putem folijske rukavice tragova barutnih čestica. Događaji koji su inkriminirani i koji su stavljeni na teret okrivljenima odigrali su se 10. aprila 1999. godine, 7. maja 1999. godine i 9. maja 1999. godine. Potpuno je u domenu naučne fantastike da neko ko je pucao 10. aprila 1999. godine, a svima stočetrdeset trojici okrivljenih se stavlja na teret da su tog 10. aprila 1999. godine pucali, tragovi baruta od te pucnjave još stoje na rukama i putem testa folijske rukavice se skidaju tek 11. maja 1999. godine, dakle, nakon čitavih mesec dana. Kada se ima u vidu da je svedok Milutin Višnjić na 45. strani Zapisnika sa glavnog pretresa izjavio:

“Nitrati se mogu ukloniti pranjem ruku i u tom slučaju se nitrati rastvaraju u vodi. Mogu brisanjem, dodirivanjem i slično... Isto se mogu sa ruke na ruku, rukovanjem preneti i slično.”

To znači da je 143 okrivljenih čuvalo i gajilo nitrata i nitrite mesec dana od 10. aprila do 11. maja ne perući ruke, ne rukujući se ni sa kim, ne dodirujući se, sve da bi inspektori SUP-a u Đakovici te nitrata i nitrite testom folijske rukavice skinuli. To je toliki apsurd, nonsens, da se o njemu ne može ozbiljno i pravnim jezikom govoriti. Takođe, imajući u vidu da se nitrati i nitriti mogu ukloniti pranjem ruku, rukovanjem, dodirivanjem i sl., potpuno je isključeno i neverovatno da su 11. maja mogli da se skinu nitrati i nitriti i da pokazuju barutne čestice od pucanja koja su izvršena 7. maja i 9. maja što se takođe svoj stočetrdeset i trojici okrivljenih stavlja na teret. Moguće je da su 143 okrivljena iz ovog predmeta svi učestvovali i pucali u nekoj akciji 10. maja uveče ili 11. maja izjutra, pa da su to tragovi koji su konstatovani 11. maja. Međutim, za takvo pucanje niko od 143 okrivljenih nije osuđen. Osuđeni su samo za pucanja 10. aprila, 7. maja i 9. maja 1999. godine, a glavni dokaz da su tih dana pucali i učestvovali u tim događajima su rezultati testa o pronađenim nitratima i nitritima na testu obavljenom 11. maja 1999. godine. Smatramo da je samo ovo dovoljno da se vidi sva apsurdnost ove presude, da se vidi sva njena logička, životna i pravna neutemeljenost.

4. U obrazloženju prvostepene presude sud se osvrće na to da je većina okrivljenih izjavila da nad njima nije vršen test ili proba tzv. folijskom rukavicom. Sud te iskaze ceni kao netačne i sračunate na izbegavanje krivične odgovornosti. Međutim, okrivljenima niko nije rekao da će se nad njima vršiti test tzv. folijske rukavice. To je, ipak, stručna metoda, to je nešto što ne mogu znati ni fakultetski obrazovani ljudi koji se time

Montirani procesi

ne bave, a kamoli obični građani Đakovice. Svedok Avramović Nebojša koji je radnik SUP-a Đakovica, koji je nad okrivljenima vršio test folijske rukavice, na 38. strani Zapisnika kaže:

“Zapisnik prilikom uzimanja folijske probe nije rađen...”

Svedok Vešović Veselin koji je takođe uzimao od okrivljenih test putem folijske rukavice na 40. strani kaže:

“Nismo ponaosob nikom objašnjavali o čemu se radi, tj. čemu ovo služi. Jednostavno smo davali tehnička uputstva - stavi ovde dlan, i slično.”

Isti svedok na 41. strani zapisnika sa glavnog pretresa kaže:

“U ovim uslovima je bilo odstupanja od te redovne procedure u smislu njenog skraćivanja, jer je bilo ratno stanje, bombardovanje, teroristički napadi, imali smo i mnogo drugog posla svakodnevno i na terenu, tako da nismo mogli u potpunosti da ispoštujemo proceduru. Lica kojima je uzimana proba nisu potpisivala i overavala svojim potpisima uzorke na kojima je proba uzimana.”

Inspektori SUP-a Đakovice Rade Vlahović i Danilo Zečević ispitani su kao svedoci na glavnom pretresu. Njih dvojica su privodili okrivljene iz njihovih kuća do ulice i dalje do mesta gde je izmešten SUP. Svedok Rade Vlahović, izjašnjavajući se po kom kriterijumu su lica privođena, rekao je da se selekcija privođenja vršila po kriterijumu vojne sposobnosti, odnosno da su privođeni samo vojno sposobni. Objašnjavajući kako ih je privodio, i on i svedok Zečević kažu da nisu imali nikakvih problema, da ih nisu vezivali, da nisu imali uniforme OVK, niti su bili naoružani. Na strani 52. Zapisnika o glavnom pretresu svedok Rade Vlahović izjavljuje:

“Imajući u vidu da sam neke od njih poznao, pitali su me zbog čega idu, nismo mnogo o tome pričali, niti objašnjavali. Govorio sam im da idu do SUP-a da se izvrši neka provera... Ja nisam bio unutra, mislim na SUP, i nisam video šta je od provera rađeno...”

Svedok Danilo Zečević, koji je takođe privodio okrivljene Albance, u svojoj izjavi na glavnom pretresu u svojstvu svedoka na strani 54. Zapisnika kaže:

“Takođe je data naredba da se privedu svi vojno sposobni stanovnici, muškarci sa Čabrata... Nismo ih vezivali i nije bilo nekih problema... Što se tiče mojih saznanja o razlozima njihovog privođenja, znao sam da je to u vezi sa ovim napadima na naše kolege i ubistva i ranjavanja koji su prethodili, a što se tiče operativnog rada sa privedenima to je posao te službe. Po terminologiji to znači i podrazumeva operativni razgovor, informativni razgovor i slično... U momentu kada sam ih privodio tu činjenicu nisam znao” (činjenicu da su im u SUP-u uzimali folijsku rukavicu).

Dakle, u situaciji kada ni oni radnici SUP-a koji privode okrivljene ne znaju da će im biti uzimana folijska rukavica i kada, imajući to u vidu, to ne mogu da kažu okrivljenima, u situaciji kada ni oni radnici SUP-a koji uzimaju folijsku rukavicu ne kažu okrivljenima šta im uzimaju već im samo daju tehnička uputstva, u situaciji kada okrivljeni i ne potpisuju folijsku rukavicu koja im je uzeta, niti postoji bilo kakva procedura koja je specifična za uzimanje te folijske rukavice, onda je potpuno moguće, sasvim izvesno i normalno da ljudi koji nikad u životu nisu čuli, niti znaju šta je to folijska rukavica, ne znaju da li im je prilikom privođenja uzeta ili nije folijska rukavica. Međutim, prvostepena presuda tu činjenicu uzdiže do neslučenih razmera, čak se onima koji su rekli da im je uzeta folijska rukavica daju skoro duplo blaže kazne. To je neshvatljivo, nerazumljivo, to je da čoveku pamet stane. To se jednostavno normalnim jezikom presude, žalbe i drugih pravnih akata ne može objasniti.

5. U vezi sa folijskom rukavicom moramo napomenuti da nije poštovana procedura kod njenog uzimanja. To govore i oni koji su uzimali folijske rukavice, svedok Višnjić koji ih je ispitivao i veštak Janković. Na strani 45. Zapisnika sa glavnog pretresa svedok Višnjić kaže:

“Uzorci koji se ispituju zavode se u posebnu knjigu, tj. radnu svesku. U svesci su upisivani podaci koji su stajali na folijskim rukavicama. Uobičajeno to bude ime, prezime, ime oca, godina rođenja. Neko je to pisao, neko nije. Uglavnom upisivali smo ono što je bilo od podataka... Koliko tačno, ne znam, jer sa sobom nemam svesku u kojoj je ovo upisivano.”

Veštak Janković na strani 49. i 50. Zapisnika o glavnom pretresu izjavljuje:

“Pre pravljenja nalaza, onaj ko vrši obradu unosi u svoju radnu beležnicu, gde se unosi zona i broj čestica za svaki pregledani uzorak. Moja radna beležnica je ostala prilikom povlačenja u MUP-u, pretpostavljam da je zajedno sa ostalom opremom izmeštena, koliko znam u Nišku banju. Pretpostavljam da je i beležnica kolege Višnjića na istom mestu. Što se tiče nalaza koji mi se prezentira, bez ovakve beležnice, gde bi se precizno videlo zona i broj čestica, ja ne bih mogao da se o tome izjasnim.”

Veštak Janković na strani 49. Zapisnika sa glavnog pretresa posebno, vrlo jasno i precizno ističe:

“Ja sam pregledao nalaz i mišljenje koji je u konkretnom slučaju kolega Višnjić potpisao i dao i mogu da kažem da on, formalno gledano, ima nedostataka, a naime, prilikom obrade uzoraka, nakon izazvane hemijske reakcije i nakon detekcije čestica nitrata i nitrita na foliji, uobičajeno je da se njihova koncentracija, gustina i zone opišu. U pojedinim situacijama su pravljeni grafički prikazi prisustva čestica i zona. U konkretnom slučaju,

Montirani procesi

mislim da je nalaz dat na ovaj način zbog situacije u kojoj je rađen, naime, u ratnom stanju, uslovima u kojima je rađen i velikom broju uzoraka.”

Iz ovog jasno proizilazi da u nalazu nema koncentracije, gustine i zone nitrata i nitrita ni kod jednog okrivljenog. Međutim, prvostepena presuda, potpuno ignorišući napred citirane navode i Višnjica i Jankovića, kaže da je prisustvo nitrata i nitrita na folijama skinutim sa delova tela okrivljenih sa karakterističnim rasporedom čestica, veličinom i koncentracijom i da se na osnovu toga zaključuje da se radi o barutnim česticama, a ne nekim drugim materijama. To je vrlo važan zaključak koji je izveo sud. Kada bi bio tačan, kada bi se temeljio na podacima iz spisa i izjavama Višnjica i Jankovića bio bi validan, pravno i činjenično relevantan. Međutim, to nije tačno. To ne proizilazi iz spisa. Iz spisa jasno, nesumnjivo i kako se vidi iz prednjih citata, stoji da koncentracija čestica nitrata i nitrita, njihova gustina i zona nisu opisani i da je to formalni nedostatak nalaza. Znači, zaključak suda je potpuno neutemeljen, proizvoljan i nema nikakav značaj.

Kada se radi o formalnim nedostacima tu svakako spada i činjenica da je čovek koji je radio istraživanja tih testova nestručan za taj posao jer je mašinski inženjer. Za testove putem tzv. folijske rukavice se obučio na kratkotrajnom kursu.

U vezi sa testovima skidanja tzv. folijske rukavice izjasnio se i Vrhovni sud Srbije u svojoj odluci Kž. I 269/2000 od 7.04.2000. godine, gde stoji da se ne može prihvatiti tvrdnja da čestice potiču od baruta prilikom testa folijske rukavice ako to veštak izričito ne tvrdi. Međutim, u ovom slučaju vidimo da niko ko se bavio testom uzimanja tzv. folijske rukavice u ovom predmetu ne tvrdi izričito da čestice potiču od baruta. U skladu sa navedenom odlukom Vrhovnog suda, takav dokaz ne bi imao nikakav značaj, a za prvostepenu presudu on je od prvorazrednog, najvećeg mogućeg, polaznog, osnovnog i čak jedinog značaja.

6. Ako bi smo za trenutak zamislili situaciju da je test putem folijske rukavice apsolutno utvrdio da se na delovima tela svih okrivljenih nalaze barutne čestice, zatim da su te čestice mogle da se gaje i održavaju čak i mesec dana, to bi samo bio dokaz da su okrivljeni pucali iz vatrenog oružja, a ne i da su učestvovali u konkretnim akcijama koje se navode u inkriminacijama za sve okrivljene u prvostepenoj presudi.

Na osnovu svega izloženog smatramo da test obavljen uzimanjem tzv. folijske rukavice apsolutno nije nikakav dokaz i da se na njemu u ovoj krivično-pravnoj stvari ne može ništa zasnovati.

U prvostepenoj presudi počinjene su sve bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP. Nema ni jedne povrede opisane u tački 11. navedenog člana, a da nije napravljena u ovoj

presudi. Prvostepena presuda nema uopšte razloga o mnogim činjenicama, a posebno nema nijednog razloga o odlučnim činjenicama. U dispozitivu presude se navodi da su 143 okrivljena po ovom predmetu bili pripadnici diverzantsko-terorističke grupe za područje Đakovice. O tome u razlozima presude nema ni jedne reči. Ne kaže se ni kada su postali članovi te grupe, ni na koji način, ni od kuda Sudu takva saznanja. Konkretno se navodi i ime te organizacije, da se ona zove "Oslobodilačka vojska Kosova". Nema ni jedne činjenice, ni jednog razloga u obrazloženju presude na osnovu koga bi se moglo zaključiti da je makar jedan od 143 okrivljena postao i bio član OVK. Naprotiv, ima sijaset dokaza iz kojih se vidi da se radi o lojalnim građanima koji su sa svojim porodicama, ženama, decom, starim i bolesnim ljudima, bili u svojim kućama. To proizilazi iz izjava svedoka koji su radnici SUP-a i koji su vršili privođenja, bilo iz kuća do ulice ili od ulice do SUP-a, i koji su svi rekli da okrivljeni nisu imali nikakvo oružje, nikakve uniforme, da nisu pravili nikakve probleme prilikom privođenja, da nisu ni vezivani, da je kriterijum za privođenje bio vojna sposobnost, da su raseljeni oni koji nisu bili vojno sposobni (žene, deca, starije osobe). Dakle, na osnovu svega jasno i nedvosmisleno proizilazi da niko od 143 okrivljena nije bio pripadnik nikakve terorističke organizacije, pa ni OVK.

Dalje, u dispozitivu presude se kaže da su svih 143 okrivljena delovali u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije. To se nigde u obrazloženju ne spominje. Sud ni jednom rečju ne objašnjava na osnovu čega, na osnovu kojih dokaza je izveo zaključak da su bilo koji od okrivljenih imali nameru ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ.

Nema apsolutno ni jednog dokaza ni za navode iz dispozitiva da su okrivljeni nastupali sa pozicija albanskog separatizma, da su vršili oružane napade na pripadnike MUP-a, pripadnike Vojske Jugoslavije, građane srpske i crnogorske nacionalnosti i njihove objekte i pripadnike albanske nacionalne manjine lojalne Republici Srbiji i Saveznoj Republici Jugoslaviji. To su sve vrlo važne činjenice, moglo bi se reći odlučne, da odlučnije ne mogu biti, a o njima u obrazloženju presude nema ni pomena.

Ni jednom rečju ne spominju se ni navodi iz dispozitiva presude da su okrivljeni imali cilj stvaranje uslova za nasilno otcepljenje Kosova i Metohije od Republike Srbije.

Kada se radi o konkretna tri događaja gde su ranjeni ili poginuli pripadnici Vojske i policije, prvostepeni sud to obrazlaže, pre svega, analizom testa utvrđenog folijskom rukavicom. O tome smo opširnije govorili u prvom delu ove žalbe, pa u ovom delu žalbe o tome nećemo iznositi argumente. Pored tih argumenata, u prvostepenoj presudi se navodi da je naselje Čabrat

Montirani procesi

bilo blokirano i da u njega niko nije mogao da uđe, ni da izađe. To sud sa velikom sigurnošću i bez ikakve dileme zaključuje, mada takav zaključak ne proizilazi iz spisa predmeta. Sva tri događaja su se pre svega dogodila na različitim mestima, na prilično velikoj udaljenosti, u podnožju jednog brda, tako da u uslovima bombardovanja, stalnog i danonoćnog bombardovanja, nije moguće izvršiti tako preciznu, tako sveobuhvatnu i tako nepropustivu blokadu. Da ta blokada nije bila baš tako uspešna i zatvorena svedoče i učesnici u akcijama, povređeni pripadnici Vojske i policije. Svedoci govore o tome da su nakon akcija vršeni pretresi i da ništa nije bilo moguće pronaći, ni oružje, ni ranjene, ni one koji su pucali, ni uniforme, jer su ti koji su otvarali vatru, pobjegli. Svedok Radovan Bogavac, koji je kao oštećeni saslušan pred istražnim sudijom i čiji je iskaz pročitao na glavnom pretresu, na ispitivanju pred istražnim sudijom 7.12.1999. godine kaže:

“... zauzimajući kuće nailazili smo na tragove krvi, ali nismo našli ni jednog ranjenog teroristu, jer su ih njihovi saborci izvlačili... Još jednom da kažem da ja toga dana nisam video ni jednog teroristu, niti smo našli niti jednog ranjenog ili ubijenog teroristu.”

To kaže svedok Radovan Bogavac, koji inače opisuje tu borbu koja je trajala celog dana gde je on dobio pojačanje, gde je jedan njegov vojnik primetio šestoro terorista sa crnim kačketima i crnim borbenim prslucima, zatim, da su osvajali kuću po kuću, da su dosta sporo napredovali i kategorički tvrdi:

“Ipak, naterali smo teroriste na povlačenje”.

Analizirajući samo napred navedenu izjavu svedoka - oštećenog Radovana Bogavca - vidimo da na osnovu njegovog iskaza odmah padaju u vodu svi zaključci prvostepene presude u kojoj se tvrdi da je blokada naselja Čabrat bila takva da niko nije mogao ući i izaći iz tog naselja. To napred navedeni iskaz svedoka Bogavca apsolutno, potpuno i bez ikakve dileme isključuje.

Međutim, nezavisno od ove analize iskaza Bogavca, smatramo duboko pogrešnim zaključak Suda u prvostepenoj presudi i njegovo logiciranje da je naselje Čabrat bilo potpuno blokirano, da niko nije mogao da uđe i izađe i pošto niko nije mogao da uđe i izađe, onda su pucali sigurno njegovi stanovnici i to samo vojno sposobni, jer su privođeni samo vojno sposobni. To je nedopustivo u krivičnom pravu da se takvim metodom, metodom eliminacije, izvode tako dalekosežni i značajni zaključci i na osnovu njih osuđuju ljudi na višegodišnje robije. Prvostepeni sud dajući razloge za svoje stavove u presudi piše kao da je posmatrao direktan televizijski prenos borbi u naselju Čabrat i kao da je video da se samo i isključivo vojno sposobni stanovnici ovog naselja bore i pucaju na pripadnike Vojske i policije. To je toliko nepravničko rezonovanje, to je takav zaključak koji

ne bi mogla da podnese ni dramaturgija solidnog kriminalnog ili naučno-fantastičnog filma, a ne ozbiljna presuda, ozbiljnog suda, kojom su 143 čoveka osuđena na ukupno 1624 godine zatvora.

U nizu velikih i nešto manjih propusta u ovoj presudi je i taj što uopšte nije obrazložena vinost, subjektivni odnos učinilaca prema delu. Iz prvostepene presude, iako to nije izričito naznačeno, proizilazi da su okrivljeni krivično delo izvršili u saizvršilaštvu. Međutim, potpuno je nejasan stav prvostepenog suda da su optuženi krivično delo izvršili kao saizvršioci jer u presudi nema nikakvih razloga o saizvršilaštvu, a saizvršilaštvo traži poseban odnos učesnika u izvršenju krivičnog dela, zajedničku svest o delovanju, prethodni dogovor, pri čemu se uloga svakog pojedinca u događaju mora znati, makar i okvirno, u cilju zajedničkog delovanja. Poznato je da ne postoji kolektivna odgovornost, da svaki okrivljeni odgovara u granicama svoga umišljaja kao oblika vinosti, kao subjektivnog odnosa prema delu. Prema tome, u ispitivanju subjektivnog odnosa učinioca prema delu kod krivičnog dela izvršenog u saizvršilaštvu mora se tačno znati i ispitati sa kojim oblikom vinosti u izvršenju krivičnog dela je postupao svaki pojedinac. To ova presuda ne sadrži ni u naznakama.

Ova presuda ima toliko nedostataka da ju je apsolutno nemoguće ispitati i da je nabrojanje svih nedostataka prvostepene presude uzaludan posao. Nalazimo da su i razlozi koje smo naveli u ovoj žalbi dovoljni da Vrhovni sud prvostepenu presudu **UKINE** i vrati na ponovno suđenje i to pred sasvim drugim većem, jer imajući u vidu netačna citiranja zapisnika sa glavnog pretresa, iz istrage, zatim način na koji su cenjene olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, odbijanje da se proverí alibi mnogih okrivljenih ukazuju na to da veće koje je donelo prvostepenu presudu nije objektivno i da se novo suđenje mora održati pred potpuno izmenjenim većem.

U Beogradu,
14. avgust 2000. godine

Branilac
Dragoljub Todorović

U Vrhovnom sudu Srbije

Najavljeno razmatranje presude prvostepenog suda

(17. april 2001.): Krivično veće Vrhovnog suda Srbije zakazalo je za 23, 25 i 26. april javnu sednicu na kojoj će biti razmotrene žalbe advokata na presudu protiv 143 Albanca iz Đakovice, osuđenih na ukupnu kaznu zatvora od 1.632 godine, za krivično delo terorizam. Sednica Vrhovnog suda Srbije zakazana je osam meseci nakon što su branioci osuđenih (22 advokata od kojih je 10 angažavao FHP), izjavili žalbe na presudu prvostepenog suda u Nišu, a na njoj će učestvovati i svi branioci koji su izjavili žalbe.

Montirani procesi

Okružni sud u Peći, sa sedištem u Nišu, kao prvostepeni sud izrekao je zatvorske kazne od 7 do 13 godina, a među osuđenima na sedam godina zatvora su i dva lica koja su u vreme hapšenja bila maloletna. Ta grupa kosovskih Albanaca nalazi se u zatvoru od 7. maja 1999. godine, kada su uhapšeni u svojim kućama dok su se skrivali od bombardovanja. Postupak protiv njih pokrenut je posle šest meseci od dana njihovog hapšenja.

Prilikom izricanja presude 22. maja 2000. godine, predsednik Krivičnog veća Goran Petronijević (ranije delegirani sudija na Kosovu), rekao je da sud nije mogao precizno da utvrdi individualnu odgovornost okrivljenih i da se u njihovom slučaju radi o kolektivnoj odgovornosti. Prema njegovom obrazloženju, "okrivljeni su kolektivno krivi zato što je vlast od njih očekivala da pruže logističku podršku vojsci i policiji u borbi protiv terorista, a ne skrivanje u kućama", rekao je pomenuti sudija otkrivši time čudan specijalitet u istoriji srpskog pravosuđa, i pravosuđa uopšte. Međutim, policajci koji su učestvovali u "akciji čišćenja terena" svedočili su pred sudom da su "imali naredbu da hapse vojno sposobne Đakovičane iz naselja Čabrat".

Pošto ova grupa nije obuhvaćena Zakonom o opštoj amnestiji u Jugoslaviji, zbog krivičnog dela terorizma, jugoslovenski ministar pravde Momčilo Grubač rekao je da na suđenju nisu utvrđeni dokazi i da će propuste korigovati drugostepeni sud. Takođe, oslobađanje ove grupe ali i drugih zatvorenih Albanaca sa Kosova, koji se nalaze po zatvorima u Srbiji, tražili su od beogradskih vlasti mnogi međunarodni zvaničnici kao uslov za demokratizaciju zemlje, ali i mnoge nevladine organizacije iz Srbije.

Fond za humanitarno pravo u utorak je objavio i poslednje podatke o zatvorenim Albancima u srpskim zatvorima. Prema tim podacima trenutno se u zatvorima u Srbiji nalazi 413 albanskih zatvorenika. Za opšti kriminal kazne izdržava 123 zatvorenika, za nelegalno posedovanje oružja 11, za špijunažu 2, a za terorizam 277 zatvorenika. Do 10. aprila 2001. godine, prema odredbama republičkog i saveznog Zakona o amnestiji, iz zatvora u Srbiji pušteno je 229 zatvorenika. Od tog broja oslobođeno je 16 zatvorenika koji su služili kazne za opšti kriminal dok su ostali bili osuđeni za udruživanje radi neprijateljske delatnosti ili oružanu pobunu.

S obzirom da Zakonom o amnestiji nisu obuhvaćeni Albanci koji su osuđeni za krivična dela terorizma ili neovlašćenog posedovanja oružja, advokati FHP-a su u njihovo ime podneli molbe za pomilovanje predsedniku SRJ, molbe za uslovni otpust ili zahteve za vanredno ublažavanje kazni. Ti advokati su podneli 43 molbe za pomilovanje na koje predsednik SRJ Vojislav Koštunica nije odgovorio. Na 17 molbi za uslovni otpust Ministarstvo pravde Srbije takođe nije odgovorilo. Ovo Ministarstvo nije odgovorilo ni na zahtev za ukidanje izdržavanja kazne devetorici zatvorenika koji su ranjeni u bombardovanju zatvora Dubrava na Kosovu u maju 1999. godine.

Sudski proces protiv Đakovičke grupe

Advokati FHP-a podneli su šest zahteva za vanredno ublažavanje kazne, a samo u slučaju Bedrija Kukoljaja, Vrhovni vojni sud smanjio je zatvorsku kaznu sa deset na osam godina. Zbog toga što je reč o teškom ranjeniku, advokati FHP-a su dva puta podnosili molbu za prekid kazne i oba puta ju je Ministarstvo pravde Srbije odbilo, s obrazloženjem da nema opravdanih razloga za njegovo puštanje na slobodu.

Među preostalim albanskim zatvorenicima su i Ćazim Morina, Rešit Morina, Sul Morina, Hajredin Ziberi, Ilber Zumberaj i Džem Beriša, kojima je Vrhovni sud Srbije 28. juna 2000. godine povećao kazne sa 3 i 5 na 10 godina zatvora. U zatvoru se od juna 1998. godine nalaze petorica iz "Uroševačke grupe" kojima sud nije uručio presude ni posle dve godine od izricanja, 5. februara 1999. godine pred Okružnim sudom u Prištini. U zatvoru je i Aljbin Kurti, jedini albanski zatvorenik osuđen zbog uživanja prava na slobodu izražavanja političkog mišljenja. Zbog toga je Jugoslovenski komitet pravnika (JUKOM), uputio zahtev predsedniku Koštunici za amnestiju ovog poznatog lidera albanskih studenata sa Kosova. Advokat Dragoljub Todorović, koji je ovih dana posetio Aljbina u zatvoru u Ćupriji, izjavio je za list "Zeri" da je on dobro, ali je ljut na molbu Biljane Kovačević-Vučo iz JUKOM-a upućenu Koštunici za njegovu aboliciju. Kurti mu je, kaže ovaj advokat, rekao da on može biti oslobođen iz zatvora samo kao poslednji Albanac u zatvorima u Srbiji.

Vrhovni sud Srbije o slučaju "Đakovičke grupe"

Ukida se presuda prvostepenog suda i pritvor

(23. april 2001.): Krivično veće Vrhovnog suda Srbije, kojem je predsedavao sudija Aleksandar Ranković, danas je u Beogradu razmotrilo presudu Okružnog suda u Peći sa sedištem u Leskovcu, kojom su 143 Albanca iz Đakovice, uključujući i dva maloletnika, osuđena na kaznu zatvora od 7 do 13 godina, ili ukupno 1.632 godine, zbog krivičnog dela terorizam. Presuda je razmatrana na osnovu žalbi njihovih branilaca, mada sa zakašnjenjem od skoro deset meseci.

Vrhovni sud Srbije zakazao je za 23., 25. i 26. april raspravu o žalbama na pomenutu presudu. Međutim, sudija izvestilac, Slobodan Gazivoda, čitanje presude i obrazloženje prvostepenog suda, kao i iskaze optuženih, svedoka i branilaca završio je u roku od dva sata pred Krivičnim većem i 15 prisutnih branilaca. Zatim je reč uzeo predstavnik Republičkog tužilaštva, koji je rekao da su potpuno prihvatljive žalbe advokata u kojima se osporava krivični postupak i dokazi.

Predsednik veća je u popodnevним časovima nakon pauze izjavio prisutnima na sednici da je Krivično veće donelo odluku o ukidanju prvostepene presude

Montirani procesi

“Đakovičkoj grupi” i naložio da se predmet vrati na ponovno suđenje “zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primene materijalnog prava.” On nije saopštio druge detalje, uz objašnjenje da će se to učiniti putem zvaničnog saopštenja.

Tako je sednica, koja je predviđena da traje tri dana, svoj rad završila prvog dana.

Advokat Teki Bokši, koji je bio prisutan na ovoj sednici, kao jedan od onih branilaca koji je izjavio žalbu, rekao mi je da je saznao od jednog službenika Suda da je Krivično veće odlučilo da ukine pritvor za 143 osuđena Albanca iz Đakovice i da oni svi budu odmah pušteni. On kaže da očekuje da oni budu pušteni u utorak (sutra), ako sve bude kako treba. Njegovu informaciju potvrdio je kasno popodne i sam Sud jednim zvaničnim saopštenjem u kome se kaže da je “Vrhovni sud Srbije na današnjoj sednici ukinuo osuđujuću presudu grupi od 143 Albanca iz Đakovice osuđenima za terorizam i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno razmatranje. Veće ovog suda takođe je donelo odluku o ukidanju pritvora članovima ove grupe i naložilo da se oni odmah puste iz zatvora. Sud je ovu odluku doneo jendoglasno, nakon razmatranja žalbi branilaca ove grupe koji su osporavali presudu zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, pogrešnog i nepotpunog utvrđenog činjeničnog stanja odnosno dokaza, i pogrešne primene materijalnog prava”. Kaže se takođe da će članovi “Đakovičke grupe” biti pušteni iz pritvora u utorak (24. aprila), a do kraja aprila prvostepenom sudu će se dostaviti i pismena odluka o ukidanju presude.

Puštanje se očekuje sutra

(24. april 2001.): Razlog za nepuštanje iz zatvora grupe od 143 Albanca iz Đakovice čini se da su birokratske prepreke, iako se još ne zna gde je problem. Izvori “Glasa Amerike” rekli su juče (23.04.), da oni nisu pušteni iz pritvora zbog toga što Komitet međunarodnog crvenog krsta sa sedištem u Beogradu nije mogao da organizuje njihov prevoz na Kosovo. Međutim, predstavnicima ove organizacije nije dobila kompletnu dokumentaciju od srpskih zvaničnika, zbog čega oni i nisu mogli da obave njihov prevoz. Ona kaže da su u očekivanju kompletiranja dokumentacije, ali sumnja da će se to moći realizovati u toku današnjeg dana (utorak, 15,30 kada smo razgovarali sa njom). Zbog toga, kako ona kaže, oni će biti prevezeni iz Srbije na Kosovo sigurno sutra, u sredu.

Upravnik Niškog zatvora Miodrag Đorđević izjavio je srpskim medijima da svakog časa očekuje odluku Vrhovnog suda Srbije o ukidanju pritvora ovoj grupi zatvorenika iz Đakovice, ali ona nije stigla do kraja radnog

vremena zvaničnika zatvora. Gospodin Đorđević nam je u telefonskom razgovoru, kada smo se predstavili kao “Glas Amerike”, samo rekao “do viđenja” i isključio mobilni telefon.

Jedan od advokata ove grupe, Teki Bokši, takođe nema saznanja šta se događa sa primenom rešenja Vrhovnog suda za oslobađanje iz zatvora, ali pretpostavlja da je reč o birokratskom ponašanju. Po njemu, od 143 zatvorenika iz Đakovice, u Niškom zatvoru se nalazi 120, dok su ostali u zatvorima u Vranju, Leskovcu, Beogradu i Zaječaru. On kaže da iz ove grupe treba da se oslobodi i Luan Džeka i Isa Adžanela, čije je predmete sud odvojio prošle godine zbog njihovog zdravstvenog stanja.

Treba istaći da ovo nije prvi put da zbog birokratskog ponašanja srpskih zvaničnika i Komiteta međunarodnog crvenog krsta sa sedištem u Beogradu, albanski zatvorenici, nakon odluka o oslobađanju, ostaju u zatvoru još po nekoliko dana. To se dogodilo i prošle godine u nekoliko navrata.

OD DANAS NA SLOBODI

(25. april 2001.): Grupa od 126 Albanaca iz Đakovice puštena je danas (sreda), u 11,15 iz zatvora u Nišu, nakon što je 17 zatvorenika koji su kaznu izdržavali u zatvorima u Vranju, Leskovcu, Zaječaru i Beogradu, prethodno pušteno. Oni su danas u ranim jutarnjim časovima dovezeni pred Niški zatvor u nekoliko džipova Međunarodnog crvenog krsta. Svi su oni odmah krenuli put Kosova u tri autobusa i uz pratnju predstavnika Međunarodnog crvenog krsta i srpske policije, koja će ih pratiti do Merdara, na administrativnoj granici Srbije i Kosova. Branilac većine iz ove grupe, advokat Teki Bokši, rekao je za “Glas Amerike” da će u četvrtak (dakle sutra) iz zatvora biti puštena i dvojica drugih zatvorenika iz ove grupe – Luan Džeka i Isa Adžanela, čije je predmete sud odvojio zbog njihovog zdravstvenog stanja. Gospodin Bokši kaže da je upoznat da su zvaničnici zatvora u Leskovcu naterali u utorak neke zatvorenike iz ove grupe da potpišu izjavu da su navodno dobrovoljno prihvatili da provedu u zatvoru noć između utorka i srede.

Nakon puštanja iz zatvora, jedan od zatvorenika, Kastriot Žubi, izjavio je novinarima: “Bili smo taoci bivšeg režima i neka cela Srbija i međunarodna zajednica zna da nismo krivi. Na kraju je ipak pobedila pravda”. Na pitanje novinara da li će se možda vratiti na ponovno suđenje, gospodin Žubi je odgovorio – “Zašto da ne, nismo krivi, i zato postoje dokazi, pošto je sve ovo bila politika”.

Dana 26. aprila, dakle u petak, (a ne juče, kako je rekao advokat Bokši), iz zatvora u Leskovcu puštena su još dvojica albanskih zatvorenika iz Đakovičke grupe, Luan Džeka i Isa Adžanela. Njihovim puštanjem definitivno je

Montirani procesi

okonačana odiseja ove grupe albanskih zatvorenika, koji su u Srbiji i svetu postali sinonimi za kolektivnu odgovornost i krivicu.

Nakon puštanja ove grupe, u zatvorima u Srbiji je ostalo još oko 132 albanska zatvorenika osuđena za krivično delo terorizam, među kojima je i bivši lider albanskih studenata Prištinskog univerziteta, Aljbin Kurti, koji je osuđen na 15 godina zatvora.

Rasel Džonson pozdravlja oslobađanje

(Strazbur, 26. april 2002.): Predsednik Parlamentarne skupštine Saveta Evrope, lord Rasel Džonson, pozdravio je puštanje iz zatvora grupe od 143 Albanaca iz Đakovice. U saopštenju za javnost se kaže: “Odluka Vrhovnog suda Srbije kojom se priznaje da su iz presude i procesa protiv Đakovičke grupe otklonjene drastične nepravilnosti je dobrodošao znak da Srbija može i hoće da funkcioniše kao društvo u kome vlada zakon”.

I američka administracija pozdravila je njihovo oslobađanje .

Organizacija za zaštitu ljudskih prava Amnesty International (AI), takođe pozdravlja odluku Vrhovnog suda Srbije. U jednom saopštenju za javnost ona iznosi ocenu da sudske procedure protiv ovih Albanaca sa Kosova ni u jednoj fazi nisu bile u skladu sa međunarodnim standardima, a ni sa onim državnim, i to od privođenja do suđenja. “AI” ističe da je pravo na pošteno suđenje definisano kao jedno od najosnovnih ljudskih prava u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, koju su UN usvojile 1948. godine, i koja je potvrđena Međunarodnom konvencijom o građanskim i političkim pravima UN iz 1996. godine, kojoj se pridružila i SR Jugoslavija.

Ova organizacija takođe poziva srpsku vlast da ponovo razmotri slučajeve i oko 400 Albanaca koji se još nalaze u srpskim zatvorima, od kojih je većina osuđena, i kojima su kazne izrečene u nepoštenim suđenjima. Ako se u ponovnom razmatranju dokaza utvrdi da oni imaju za šta da odgovaraju, onda treba u određenom vremenu da im se omogući pošteno suđenje u skladu sa međunarodnim standardima, u protivnom treba da se odmah oslobode i da im se da adekvatna nadoknada u skladu sa zakonom.

VII Suđenje braći Mazreku
“Slučaj Klečka”

U okružnom sudu u Nišu

Počelo suđenje braći Mazreku

(03. april 2000.): U Okružnom sudu u Nišu, gde je premešten Okružni sud iz Prištine, danas se konačno očekivao početak glavnog javnog pretresa protiv okrivljenih Albanaca Ljuana i Bekima Mazrekua, iz Mališeva. Saopšteno je da će Sudskom veću predsedavati sudija Milimir Lukić, dok će predstavnik optužbe biti zamenik okružnog javnog tužioca Prištine, Miodrag Surla. Branioci optuženih su advokat Vlastimir Mitić, po službenoj dužnosti i advokat Bora Nikolić. Optužnica Kt. br. 167/98, od 5. 8. 1998. godine, tereti ih da su "izvršili krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136, st. 2, u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125. KZJ, kažnjivog po čl. 138 KZJ".

U analima srpskog pravosuđa ovo suđenje je poznato kao "Slučaj Klečka". Međutim, glavni pretres odložen je zbog toga što je optuženi Ljuan Mazreku dan pre početka pretresa angažovao novog branioca, Boru Nikolića, pošto mu je prethodni branilac Marko Blagotić otkazao punomoćje.

Na zahtev odbrane i na predlog novog branioca, Sudsko veće je odlučilo da glavni pretres odloži za šesti april. Sud je takođe odlučio da do sledećeg pretresa zadrži za branioca advokata po službenoj dužnosti.

Ljuan i Bekim kažu da je Optužnica u celosti montirana

(6. april 2000.): Na današnjem sudskom pretresu, advokat Bekima Mazrekua, Bora Nikolić odbacio je optužnicu argumetnima da ona pati od formalno-pravnih nedostataka, odnosno da nije potpisana od strane javnog tužioca niti je overena službenim pečatom, i zahtevao da se krivični postupak prekine.

Ovom zahtevu branioca usprotivio se predstavnik optužnice, zamenik javnog tužioca Surla, s obrazloženjem da su spisi Suda u Prištini (čije je sedište premešteno arbitrarno u sud u Nišu) naredbom predsednika suda obnovljeni sa dokumentacijom kojom raspolaže Okružni javni tužilac, i da se primerci koji ostaju kod njega, po pravilu ne potpisuju.

Sud je doneo rešenje po kojem se odbija protivljenje advokata, uz obrazloženje da je istekao žalbeni rok, pošto je okrivljeni optužnicu primio 18.02.2000. godine, i da u zakonskom roku od osam dana nije izjavio žalbu na optužnicu, iako je za branioca imao Čedomira Nikolića.

Nakon ovoga je otvoren glavni javni pretres i, nakon što je pročitana optužnica od strane zamenika OJT, Miodraga Surle (na srpskom sa prevodom na albanski), saslušan je prvi optuženi Ljuan Mazreku.

Montirani procesi

“Razumeo sam optužnicu, ali je u potpunosti odbacujem kao neosnovanu, jer je montirana od strane Službe državne bezbednosti Srbije”. On tvrdi da nikada nije bio član OVK, a do hapšenja bavio se prodajom benzina, a godinu dana pre toga je bio zaposlen u Komitetu međunarodnog crvenog krsta. “Napustio sam Mališevo pet dana pre hapšenja i sa porodicom otišao u selo Ponorc, pošto sam čuo da će u Mališevu početi rat”.

Dana 25. 7. 1998. godine, sa Bekimom Mazrekuom i Ljuanom Jakunom vratio sam se u Mališevo, gde su videli spaljene kuće, kaže Ljuan. Međutim, na izlasku iz Mališeva na njih je policija i vojska otvorila vatru iz vatrenog oružja i tom prilikom ranjen je Ljuan Jaku dok su se on i Bekim Mazerku predali srpskoj policiji. “Prilikom hapšenja policija nas je tukla nemilosrdno pendrecima. Iz Mališeva su nas odveli u Glogovac gde nas je ponovo tukla i policija i vojska, ali i neki civili. Tu su nas zadržali oko dva sata, a zatim odveli u Prištinu, gde su nas ponovo tukli neki policajci sve dok nisu došli neki inspektori MUP-a. Tada su me odvojili od Bekima i više se nismo videli” kaže Ljuan. On dalje kaže da su mu nakon dva dana dali neke papire da potpiše uz obećanje da će ako ih potpiše biti pušten iz pritvora. “Nakon ovoga su mi dali i jedan papir otkucan na mašini i tražili da tekst naučim napamet. Kada sam pročitao tekst, video sam da je bio montiran i nisam hteo da ga naučim napamet. Ali da bi me naterali da naučim tekst dali su mi dve injekcije i tukli me, i pretili da će me ubiti i tom prilikom su mi isekli i levo uvo. Nakon ovih zverskih tortura pristao sam da naučim tekst koji su mi dali”, ističe Ljuan Marzreku.

“Sve sam odbijao, ali počelo je da me jako boli i onda sam priznao sve. Znae, duša je slatka, zato sam bio primoran da i pred televizijskim kamerama u Klečki i u prisustvu javnog tužioca pročitam tekst kojim sam priznao da sam učestvovao u masakriranju civila u tom selu” izjavio je Ljuan. On kaže da su ga sutradan zajedno sa Bekimom odveli u Klečku, gde su ga uz batine i pretnje naterali da tekst nauči napamet i pročita pred kamerama. “Nakon Klečke su me vratili u zatvor. Ponovo su me ispitivali inspektori koji su me sada naterali da od desetak slika koje su imali, odvojim dve po mojoj želji. Osobe na tim slikama nisam poznavao, ali pošto su me tukli, onda sam odvojio dve bez veze”, ističe on i dodaje: “Takođe su me doveli u Mališevo da bih identifikovao grobove. Otišao sam u prisustvu dva inspektora i sve je to snimljeno kamerama. Grobovi su bili raskopani. Pokazali su mi četiri leša od kojih su dva bila u crnim uniformama, a dva u šarenim uniformama i oznakama OVK. Iako nisam poznavao nijednog od ove četvorice ubijenih, naterali su me da kažem ko su, i ja sam bio prinuđen da izmislim neka imena”, zaključuje između ostalog Ljuan Mazreku.

Sledila su pitanja sudije, javnog tužioca i branilaca.

Suđenje braći Mazreku "Slučaj Klečka"

Utrvđeno je da ga je u Prištini ispitivala istražni sudija, Danica Marinković, da je ispitivan dva puta (na albanskom jeziku) u prisustvu dva prevodioca, ali da nije imao advokata.

Zatim su pročitani zapisnici iz istrage od 6.8.1998 i 11.1. 1999. godine, a Ljuan ističe da mu 80% njihove sadržine nije poznato.

I Bekim Mazreku je kategorički odbacio navode optužnice i tvrdi da je sve to bilo montirano od strane Službe državne bezbednosti. Izjava o periodu pre hapšenja uglavnom se poklapa sa Ljuanovom izjavom. Bekim takođe kaže da je od strane policije tučen, "a jedan od policajaca mi je stavio zapaljenu cigaretu na penis, a zatim mi penis probadao jednom žicom sa električnom strujom. Zatim su mi u usta nabili cev od puške i tada su mi razbili dva zuba i odsekli mi nos". On dalje kaže: "Terale su me da potpišem nekakve papire ali nisam pristao, zbog čega su mi kasnije dali jednu kafu koja me je ošamutila i zatim sam potpisao te papire. Možda sam nešto priznao pod uticajem onoga što su mi sigurno stavili u kafu, a kasnije se ničega ne sećam šta se desilo". On je izjavio: "Ako sam bio član OVK i ako sam učinio ono što mi se stavlja na teret, spreman sam da sam sebi potpišem smrtnu kaznu". Bekim je tražio od Sudskog veća da se podvrgne detektoru laži, "jer istina je ovo što ja kažem pred vama". On je odbacio da je bio pripadnik OVK i da je učestvovao u masakriranju civila u Klečki, ali i tekst iz istrage, koji je pročitao sudija, dodajući: "To nije moja izjava, ja sam potpuno nevin".

Suđenje se nastavilo sutradan u 11.00 sati.

Suđenje Ljuanu i Bekimu Mazreku prati sa posebnim zanimanjem veliki broj predstavnika organizacija za zaštitu ljudskih prava iz sveta i Srbije; od strane medija, prati se sa nevidenom propagandističkom kampanjom koju nazivaju "Slučaj Klečka". Beogradske vlasti nastoje da ga iskoriste da bi optužili albansku stranu za navodno spaljivanje srpskih civila u krečani, pominjujući i decu. Zbog toga su pripremljene i specijalne televizijske emisije sa izjavama braće Mazreku, date istražnom sudiji Okružnog suda u Prištini Danici Marinković, u kojima oni priznaju sve, a koje su snimljene kamerama Radiotelevizije Priština.

Montirani procesi

Tekst optužnice

REPUBLIKA SRBIJA
AP Kosovo i Metohija
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO
Kt. br. 167/98
Priština, 01.02.1999. godine

OKRUŽNOM SUDU

PRIŠTINA

Na osnovu čl. 45. st. 2 tač. 3. ZKP, i čl. 160. st. 1. tač.6. ZKP, podižem

OPTUŽNICU

Protiv:

- 1. LJUANA MAZREKUA**, od oca Muharema i majke Solje, rođene Januzi, rođenog 9.10.1978. godine, u Mališevu, gde živi, Albanca, državljanina SRJ, nezaposlenog, oženjenog, bez dece, pismenog, sa završenom osnovnom školom, slabog imovnog stanja, ranije neosuđivanog, koji se nalazi u pritvoru od 2. 8. 1998. godine.
- 2. BEKIMA MAZREKUA**, od oca Abdulaha i majke Hoke, rođene Gaši, rođenog 10.10.1978. godine, u Mališevu, gde i živi, Albanca, državljanina SRJ, nezaposlenog, oženjenog, bez dece, pismenog, sa završenom osnovnom školom, slabog imovnog stanja, ranije neosuđivanog, koji se nalazi u pritvoru od 2. 8. 1998. godine.

Z A T O

Što su tokom marta odnosno maja 1998. godine, u Mališevu, postali pripadnici terorističke bande pod nazivom "Ljumi", kao dela terorističke organizacije koja sebe naziva "Oslobodilačka vojska Kosova" a koja na teritoriji ove opštine i cele AP Kosova i Metohije u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ, preduzima akte nasilja prema pripadnicima MUP-a, VJ i civilnom stanovništvu kojima se stvara osećanje nesigurnosti kod građana, a koji akti nasilja su inspirisani političkim motivima i upravljani na ugrožavanje teritorijalne celine SRJ i RS, sa krajnim ciljem da se teritorija AP KiM i druge oblasti, naseljene pripadnicima albanske nacionalne manjine otcepe od SRJ i formira zasebna država, a zatim pripoji

REPUBLIKA SRBIJA
AP Kosovo i Metohija
OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO
KT br. 167/98
Pristina, 01.02.1999 god.

OKRUŽNOM SUDU

P R I Š T I N A

Na osnovu čl. 45 st.2 tač.3 ZKP, i čl. 160 st.1 tač.6 ZKP,
podizem,

O P T U Ź N I C U

Protiv:

1. LJUANA MAZREKU, od oca Muharema i majke Solje, rođene Januzi, rođenog 09.10.1978 god. u Mališevu, gde i živi, Albanca, državljanina SRJ, nezaposlenog, oženjenog, bez dece, pismenog, završio osnovnu školu, slabog imovnog stanja, ranije neosudjivanog, nalazi se u pritvoru od 02.08.1998 godine,
2. BEKIMA MAZREKU, od oca Abdulaha i majke Hoke, rođene Gaši, rođenog 10.10.1978 god. u Mališevu, gde i živi, Albanca, državljanina SRJ, nezaposlenog, oženjenog, oca jednog deteta, pismenog, završio osnovnu školu, slabog imovnog stanja, nalazi se u pritvoru od 02.08.1998 godine.

K113-C.M-

Z A T O

Što su tokom marta odnosno maja meseca 1998 godine, u Mališevu, postali pripadnici terorističke bande pod nazivom "Ljumi", kao dela terorističke organizacije koja sebe naziva "Oslobodilačka vojska Kosova" a koja na teritoriji ove opštine i cele AP Kosova i Metohije u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ, preuzima akte nasilja prema pripadnicima MUP-a, VJ i civilnim stanovništvom kojim se stvara osećanje nesigurnosti kod građana, a koji akti nasilja su inspirisani političkim motivima i upravljani na ugrožavanje teritorijalne celine SRJ i RS, sa krajnjim ciljem da se teritorija AP KiM i duge oblasti naseljene pripadnicima albanske nacionalne manjine otcepe od SRJ i formira zasebna država, a zatim pripoji Republici Albaniji, nakon čega su zadužili naoružanje /automatske puške/ municiju i uniforme sa oznakama "OVK", pa su:

I. LJUAN MAZREKU

Odmah po pristupanju bandi i zaduženju oružja najpre bio angažovan na čuvanju straže ispred zgrade tzv.štaba "OVK" u Mališevu, da bi nakon nekoliko nedelja pristupio "Specijalnoj jedinici" koja je izvodila oružane napade na pripadnike MUP-a i VJ u reonima mesta Dulje, Lapušnik i Orahovac, dovodeći u opasnost njihove živote, a zatim:

Montirani procesi

Republici Albaniji, nakon čega su zadužili naoružanje /automatske puške/ municiju i uniforme sa oznakama "OVK", pa su:

I. LJUAN MAZREKU

Odmah po pristupanju bandi i zaduženju oružja, najpre je bio angažovan na čuvanju straže ispred zgrade tzv. Štaba "OVK" u Mališevu, da bi nakon nekoliko nedelja pristupio "Specijalnoj jedinici" koja je izvodila oružane napade na pripadnike MUP-a i VJ u reonima mesta Dulje, Lapušnik i Orahovac, dovodeći u opasnost njihove živote, a zatim:

- zajedno sa drugookr. Bekimom i nekoliko drugih pripadnika njegove bande u Suvoj Reci izvršili kidnapovanje Ahima Taćija i Faika Bitićija, koje su doveli u Mališevo, gde je Ljuan učestvovao u mučenju i masakriranju otegot Agima, na taj način što mu je nožem odsekao uvo, nos i mali prst na desnoj ruci, a držao istog dok mu je izvesni Dardan Krasnići vadio oči, sekao prste na nogama i rukama, desnu ruku do lakta, a zatim zaklao kosom,

- učestvovao u kopanju grobova i sahranjivanju pomenutih Agima Taćija i Faika Bitićija i još dva lica koja su takođe mučena i ubijena,

- od 17. do 22. jula učestvovao u napadima na Orahovac prilikom kojeg je oteto više desetina građana među kojima je bilo i žena i dece, koji su zajedno sa otegotim licima iz drugih mesta odvedeni u selo Klečka, opština Lipljan, gde su mučeni, a gde je Ljuan silovao jednu devojčicu srpske nacionalnosti, staru između 12 i 15 godina i jednom dečaku starosti oko 8 godina odsekao uvo, a zatim u grupi sa drugookr. Bekimom i još 18 pripadnika bande učestvovao u masovnom streljanju mučenih i masakriranih lica, čime ih je umišljajno lišio života,

- Čime je počinio kriv. delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti, iz čl. 136 st. 2, u vezi sa kriv. delom terorizma, iz čl. 125. KZJ, u sticaju sa kriv. delom terorizma iz čl. 125. kažnjivog po čl. 139. st. 2. KZJ

II. BEKIM MAZREKU

Odmah po pristupanju bandi i zaduženju oružja, bio je angažovan na čuvanju straže ispred zgrade tzv. Štaba "OVK" u Mališevu, da bi nakon toga:

- zajedno sa prvookr. Ljuanom i nekoliko drugih pripadnika njegove bande u Suvoj Reci izvršio kidnapovanje Agima Taćija i Faika Bitićija, koje su odveli u Mališevo, gde su mučeni i ubijeni, učestvovao u kopanju grobova i sahranjivanju pomenute dvojice i još dva lica koja su takođe ubijena i mučena,

- jula 1998. godi. u selu Klečka, učestvovao u mučenju građana otegotih u Orahovcu i drugim mestima, tako što je izvršio silovanje više

Suđenje braći Mazreku "Slučaj Klečka"

ženskih osoba srpske nacionalnosti, a zatim u grupi sa prvookr. Ljuanom i još 18 pripadnika bande, učestvovao u masovnom streljanju mučenih i masakriranih lica, čime ih je umišljajno lišio života,

- Čime je počinio kriv. delo – udruživanje radi neprijateljske delatnosti, iz čl. 136. st. 2, u vezi sa kriv. delom terorizma, iz čl. 125. KZJ, u sticaju sa kriv. delom terorizma iz čl. 125, kažnjivog po čl. 139. st. 2. KZJ.

Stoga,

P R E D L A Ž E M

Da se pred tim sudom zakaže glavni pretres, na koji pozvati:

- Okružnog javnog tužioca u Prištini,

- Okrivljene Ljuana Mazrekua i Bekima Mazrekua, koji se nalaze u Okružnom zatvoru u Prištini,

- Da se u dokaznom postupku pročita izveštaj dr specijaliste Seljatina Kajkušia, od 25. 12. 1998. godine, da se pročita zapisnik o uviđaju lica mesta Okružnog suda u Prištini, Kio br. 143/98, od 29. 8. 1998. godine, da se pročita nalaz komisije veštaka Instituta za sudsku medicinu u Prištini, od 06. 10. 1998. godine, da se izvrši uvid u foto-dokumentaciju lica mesta br. 850/98, od 28. 8. 1998. godine, da se pročita zapisnik o ekshumaciji leševa Okružnog suda u Prištini, Kio br. 143/98, od 6. 8. 1998. godine, da se pročitaju odbukcioni zapisnici Instituta za sudsku medicinu u Prištini, L br. 170/98, od 6. 8. 1998. godine, L br. 173/98, od 6. 8. 1998. godine, L br. 171/98, od 6. 8. 1998. godine, i L br. 172/98, od 6. 8. 1998. godine, da se izvrši uvid u foto-dokumentaciju rađenu povodom ekshumacije leševa br. 780/98, od 6. 8. 1998. godine, da se pročita spisak oteatih lica MUP-a Priština, od 21. 9. 1998. godine, da se izvrši uvid u foto-dokumentaciju br. 885/98, od 8. 9. 1998. godine, da se izvrši uvid u fotokopije kartona ličnih karata za lica pod imenom Faik Bitići, kao i za lica Šefčet Krasnići i Škeljzen Krasnići, te da se pročita dopis SUP-a Prizren, br. 98/99, od 27.01.1999. godine,

- da se prema okrivljenima odredi pritvor iz razloga koji su i do sada postojali,

- da se nakon izvedenih dokaza okrivljeni oglase krivim i kazne po zakonu.

O b r a z l o ž e n j e

Na osnovu dokaza prikupljenih tokom istrage na nesumnjiv način se potvrđuje da su okrivljeni Ljuan Mazreku i Bekim Mazreku počinili krivična dela koja im se ovom optužnicom stavljaju na teret.

Činjenično stanje opisano u ovoj optužnici utvrđeno je na osnovu priznanja okrivljenih da su počinili sve ono što im se stavlja na teret, a njihova priznanja potkrepljena su materijalnim dokazima iz spisa predmeta, pre svega zapisnicima o uviđaju, foto-dokumentacijama lica mesta, kao i nalazima i mišljenjima veštaka za sudsku medicinu.

Obzirom da uopšte nije sporno da su oba okrivljena postala pripadnici terorističke bande pod nazivom "Ljumi" koja je delovala na području Mališeva, a u sastavu terorističke organizacije koja sebe naziva "Oslobodilačka vojska Kosova", i koja u dužem vremenskom periodu izvodi akte nasilja prema pripadnicima MUP-a, VJ i civilnom stanovništvu, jasno je da su samim pristupanjem navedenoj bandi počinili kriv. delo udruživanje radi neprijateljske delatnosti, iz čl. 136. st. KZJ, u vezi sa krivičnim delom terorizma, iz čl. 125. KZJ.

Obzirom da su isti kao pripadnici navedene bande učestvovali u oružanim napadima, koje je izvodila njihova banda na pripadnike MUP-a i civilno stanovništvo, da su učestvovali u otmicama civila koji su mučeni i masakrirani, a zatim streljani, a sve sa ciljem da se kod građana stvori osećanje nesigurnosti, što je sve inspirisano političkim motivima, jasno je da se u njihovim radnjama stiču i svi bitni elementi bića kriv. dela terorizma, iz čl. 125. KZJ, a obzirom da su svojim radnjama lišili života više lica, kažnjivog po čl. 139. st. 2. KZJ.

Na osnovu svega navedenog jasno je da je ova optužnica osnovana i zasnovana na zakonu, te da su ispunjeni svi uslovi za oglašavanje okrivljenih krivim i kažnjavanje po zakonu.

Zamenik javnog tužioca
Surla Miodrag

(12. april 2000.) : U nastavku glavnog pretresa danas je odlučeno o predlozima odbrane i javnog tužioca. Sudsko veće je odbilo predlog advokata da se iz spisa odvoji nalaz komisije veštaka Instituta za sudsku medicinu iz Prištine kao i foto-dokumentacija, jer Veće smatra da je Institut dobro postupio na osnovu naloga istražnog sudije i nakon završetka rada veštačenja mišljenje je dostavio sudu. Veće takođe smatra da je foto-dokumentacija obezbeđena u skladu sa odlukom suda o rekonstrukciji čina i kao takva ona je validna za suđenje. Odbijen je i predlog da se uradi novo veštačenje, pošto Sudsko veće smatra da je stanje u izveštaju u postojećim okolnostima rasvetljeno veštačenjem koje poseduju.

Usvojen je predlog zamenika javnog tužioca da se direkto sasluša veštak dr Slaviša Dobričanin, u vezi sa dokazima koji se odnose na izvršenu ekshumaciju i odbukciju u Mališevu. Takođe je usvojen predlog advokata Nikolića o saslušanju komandira stanice policije u Suvoj Reci u vezi sa okolnostima koje se odnose na akciju kidnapovanja Agima Taćija i Faika Bitićija, prema zapisniku o istrazi od 06.08.1998. godine, a o predlogu advokata da se izvrši lekarski pregled Ljuana i Bekima Mazrekua, Veće će odlučivati kasnije. Tako da je danas glavni pretres odložen za 20. april u 10,00, kada se očekuje i svedočenje veštaka dr Slaviše Dobričanina.

(20. april 2000.): Na današnjem pretresu kao svedok saslušan je veštak sudske medicine, dr Slaviša Dobričanin, koji je kazao da je učestvovao u ekshumaciji četiri leša u Mališevu za koje je, po njemu, postajala informacija da je reč o četiri sveže humke i četiri leša u crnim uniformama sa oznakama OVK. On je rekao da je jedan od optuženih, Ljuan Mazreku, izjavio da se na groblju u Mališevu nalaze četiri leša srpske nacionalnosti koje je on pokopao. Međutim, dodao je on, Ljuan Mazreku se zbunio kada smo iskopali leševe i video leševe uniformisanih osoba i stalno je tvrdio da je on pokopao četvoricu Srba na tom mestu. Dobričanin je govorio o leševima pronađenim u Klečki, gde su, kako je rekao, pored krečane i u njoj pronađeni ostaci ljudskih kostiju, koji su potpuno ili delimično bili izgoreli i rasuti okolo ili plitko zakopani. On je kazao da je utvrdio spaljivanje leševa koji su prethodno bili isečeni na komade, što po njemu govori o žurbi, pošto su pronađene i kosti spremne za spaljivanje.

Na današnjem pretresu, iako je bio pozvan, nije se pojavio komandir stanice milicije u Suvoj Reci, koji je trebalo da svedoči "da li je bilo moguće da u selu punom policajaca dvojica optuženih kidnapuju dva Albanca". Sudsko veće je usvojilo predlog zastupnika optužnice da se na narednoj sednici prikaže videokaseta iz istrage u Klečki i video zapis sa insertima iz emisije Radiotelevizije Srbije pod nazivom "Pravo lice terorista", sa izjavama obojice optuženih gde su oni priznali navode optužnice. Javni tužilac je predlagao da se videokaseta emituje bez tona, jer su "u novinarskim

Montirani procesi

komentarima braća Mazerku unapred proglašeni krivim, a tu emisiju vodio je novinar – urednik Dušan Čukić”.

Sudsko veće odbilo je predlog advokata Čedomira i Bore Nikolića da se preko Ministarstva inostranih poslova obezbedi analiza i mišljenje veštaka iz Finske koji su učestvovali u slučaju Klečka i da se od KMCK obezbedi registar nestalih lica iz Orahovačke regije do 15. jula 1998. godine.

Odlučeno je da se današnji glavni pretres prekine i nastavi 9. maja.

(17. maj 2000.): Pred krivičnim većem okružnog suda u Nišu, danas je nastavljen postupak iznošenja dokaza u sudskom procesu protiv Ljuana i Bekima Mazrekua. Predsednik veća, Milomir Lukić, odbio je predloge odbrane da se ponovo saslušaju veštaci dr Slaviša Dobričanin, dr Zdravko Vitošević i dr Suzana Matejić, uzimajući u obzir da su njihova svedočenja u vezi sa ekshumacijom i odbudkcijom u Mališevu data u prethodnom glavnom pretresu protivurečna; da se obezbedi lista nestalih osoba na teritoriji opštine Orahovac; da se utvrdi identitet Faika Bitićija i ustanovi da li je on živ, pošto su tokom istrage Ljuanu pokazivane slike mnogih osoba sa istim imenom, i da se utvrdi da li je živ Dardan Krasnići.

Zamenik javnog tužioca povukao je sve navedene predloge u optužnici, jer su navodno isti nestali prilikom izmeštanja suda iz Prištine u Srbiju i ostao pri izjavama optuženih tokom istrage.

Advokati su tražili da se današnji pretres odloži, jer treba da stignu dokazi koji su od odlučujuće važnosti za ovaj sudski predmet. Međutim, Krivično veće je odbilo ovaj predlog odbrane i završilo dokazni postupak.

Naredni glavni pretres zakazan je za 30. maj, kada se očekuje završna reč javnog tužioca i odbrane.

(30. maj 2000): Na današnjem pretresu nije se pojavio branilac optuženog Ljuana Mazrekua, advokat Bora Nikolić, koji je pismom upoznao Krivično veće da je otkazao punomoćje optuženog zbog nemogućnosti saradnje.

Ljuan Mazreku je upoznao Sudsko veće da je za otkazivanje punomoćja saznao pre današnjeg suđenja i nije stigao da obavesti porodicu da bi angažovala drugog advokata. Predsednik veća odložio je suđenje na neodređeno vreme dok Ljuan ne angažuje novog branioca koji treba da se upozna sa predmetom.

Suđenje iz početka

(20. septembar 2000.): Pošto je glavni pretres bio odložen na više od mesec dana i zbog promena u sastavu sudskog veća, glavni pretres je danas

počeo iz početka. Ljuan Mazerku je sada angažovao advokata Marinu Kljajić, kao novog branioca.

Pretres je počeo čitanjem optužnice od 1. februara 1999. od strane zamenika javnog tužioca. Optužnica je pročitana samo na srpskom jeziku, pošto su optuženi istu dobili na albanskom jeziku pre početka pretresa.

Postupak je nastavljen saslušanjem Ljuana Mazrekua koji je u potpunosti ostao veran izjavi datoj na početku sudskog procesa, u aprilu. Pošto je zastupnik optužbe rekao da se njegova izjava data istražnom sudiji 6. avgusta 1998. godine, i 11. februara 1999. godine razlikuje od izjave date na glavnom pretresu, šestog aprila 2000. godine, Ljuan je odgovorio da su te izjave montirane od strane Službe državne bezbednosti i da je tačno samo ono što je kazao na glavnom pretresu .

Zatim je ispitivan Bekim Mazreku koji je takođe rekao da je tačna samo izjava data na glavnom pretresu, dok je izjava koju je dao istražnom sudiji 6. avgusta 1998. godine, dopunjena, a izjava koju je dao 2. septembra 1998. godine data je pod uticajem droge. On je kazao da je optužen da je silovao nekoliko devojčica iz Orahovca, ali ne zna da je neka takva devojčica iz tog mesta bila silovana.

Sudsko veće ga je pitalo da li je konzument droge, pošto tvrdi da je izjavu datu kod istražnog sudije dao pod dejstvom droge, a on je odgovorio: "Nikad nisam upotrebio drogu, ali nakon kafe koju sam popio nisam mogao stajati na nogama niti kontrolisati sopstvene gestove". Kaže da mu je kafu u kancelariji istražnog sudije dao jedan inspektor u prisustvu nekoliko zatvorskih stražara i drugih osoba za koje ne zna ko su, a u kancelariji nije bio prisutan njegov branilac. "Od trenutka kada sam popio kafu pa sve do momenta kada sam dao izjavu prošlo je dosta vremena, ne znam koliko, ali znam da sam došao sebi kada sam vraćen u zatvor. Bio sam na stolici i neko mi je dao vode. Ne mogu da se setim u kom trenutku sam izgubio svest. Niti znam kada je sačinjen zapisnik, jer nisam bio svestan".

On je rekao da su inspektori tražili od njega da podnese zahtev istražnom sudiji da ga ponovo sasluša. Od podnošenja zahteva pa do izvođenja pred istražnog sudiju je prošlo dva-tri dana i za to vreme nije ga posećivao advokat.

Na pitanje tužioca da je na glavnom pretresu rekao da zna da je izjava koju je dao pred istražnim sudijom ista kao ona koju je dao pred televizijskim kamerama u Klečki, Bekim je odgovorio da zna da su te izjave iste, jer mu je to rekao advokat nakon što je pročitao optužnicu.

Nakon ovoga počeo je postupak izvođenja dokaza datih ranije, ali i dopuna ovog postupka.

Montirani procesi

Javni tužilac je odustao od svojih predloga datih u prethodnom pretresu: čitanja zapisnika o ekshumaciji od 6. avgusta 1998. godine; čitanja psihijatrijskog nalaza dr Seljadina Hajkućija koji je pregledao Ljuana Mazrekua; čitanja liste otetih lica od strane policije u Prištini, 21. septembra 1998., uvida u fotokopiju kartona ličnih karata Faika Bitićija, Šefćeta i Škelzena Krasnićija, zbog toga što smatra da njihovo iznošenje nije više korisno.

Međutim, odbrana se protivi u potpunosti ovom predlogu i iznosi nove predloge radi dopune dokaznog postupka:

- da se postupak po ovom predmetu zaključi pošto zahtev za izvođenje istrage sadrži formalne manjkavosti (potpis i pečat ovlašćenog organa); zahteva da se video snimci prikažu u koloru i tonski, da to bude nemontiran materijal (tužilac se ne protivi ovom predlogu, ali kaže da se taj materijal nalazi u zgradi TV Priština, i da sada nije moguće da se uzme); da se pročita tekst dnevnika "Politike ekspres" od 10. septembra 1998. godine, u kome je objavljena slika Aslana Klečke i u kome anonimni radnik MUP-a objašnjava da je ovo lice, inače ubijeno, odgovorno za zločine na teritoriji Klečke, (tužilac se protivi ovome smatrajući da se članak u novinama ne može uzimati kao dokaz); da se u svojstvu veštaka i svedoka ponovo sasluša dr Slaviša Dobričanin zbog protivurečnosti u njegovom svedočenju prilikom prvog saslušanja, i članovi komisije koja je uradila veštačenje – dr Suzana Matejić koja je bila u Klečki na mestu događaja i antropolog Zdravko Ivošević, i da se izvrši veštačenje od strane Instituta za sudsku medicinu u Novom Sadu ili Beogradu; da se izvrši lekarski pregled obojice optuženih u vezi sa telesnim povredama koje su zadobili prilikom zlostavljanja u istražnom zatvoru; da se izvrši psihijatrijski pregled obojice optuženih (sve ove predloge odbija tužilac); da se pogledaju izvodi umrlih izdati od UNMIK-a za Agima Tačija (umro 1981.) i Faika Bitićija (umro 19. aprila 2000.), a po potrebi da se saslušaju članovi njihovih porodica.

Međutim, zastupnik optužbe se usprotivio i ovom predlogu tvrdeći da se dokumenta izdate od strane UNMIK-a ne mogu smatrati autentičnim i verodostojnim.

Optuženi su predlagali da se podvrgnu "poligrafu" (detektoru laži) dok su branioci predlagali da se, ako sud usvoji ovaj predlog, veštačenje poveri u nekom institutu iz Beograda.

Nakon konsultacije oko ovih predloga, predsednik Veća obavestio je prisutne da će, uzimajući u obzir da je reč o jednom kompleksnom predlogu, odluku saopštiti na sutrašnjem razmatranju, 21. septembra.

U nastavku pretresa (**21. septembra**), Sudsko veće je saopštilo odluku o jučerašnjim predlozima. Predsednik veća je rekao da su odbijeni svi

predlozi odbrane optuženih, i da je veće jedino usvojilo zahtev da se pročitaju izvodi iz matične knjige umrlih za Agima Tačija i Faika Bitićija. Sudsko veće je ponovo donelo odluku o odlaganju suđenja na neodređeno vreme, pošto advokat optuženog, Čeda Nikolić, iz zdravstvenih razloga nije mogao da prisustvuje suđenju.

Saopštenje Fonda za humanitarno pravo

Suđenje nije pošteno

(28. septembar, 2000.): Fond za humanitarno pravo smatra da u ovom trenutku u Srbiji nema uslova da se kosovskim Albancima, Ljuanu i Bekimu Mazrekuu, optuženim za najteže zločine protiv civila, sudi na pošten način. Oni su proglašeni krivim za zločin u Klečki još u avgustu 1998. godine, kada su bili primorani da pred kamerama RTS-a izjave da su učestvovali u otmici, ubijanju i spaljivanju tela orahovačkih Srba i silovanju devojčice. U toku pretresa, 20. i 21. septembra, Sudsko veće je jedva prihvatilo da se pročitaju izvodi iz matične knjige umrlih Agima Tačija i Faika Bitićija koji dokazuju neodrživost optužnice da su ih ubila braća Mazreku. Tači je umro 1981. godine, a Bitići u aprilu 2000. godine, obojica prirodnom smrću. Osim tog dokaza Sudsko veće nije prihvatilo ni jedan drugi zahtev odbrane: da se ponovo prikažu “sirovi video snimci” saslušanja braće Mazreku, da lekari pregledaju obojicu okrivljenih radi utvrđivanja njihovog zdravstvenog stanja i fizičkih povreda koje su zadobili prilikom maltretiranja u istražnom zatvoru. Sud je odbio i predlog branioca da se ponovo saslušaju članovi komisije veštaka koji su bili u Klečki, a na ročištima davali kontradiktorne izjave. Sud je odbio i zahtev Ljuana i Bekima Mazrekua da budu podvrgnuti detektoru laži kako bi potkrepili svoju odbranu.

Treći put suđenje iz početka

(23. januar 2001.): Budući da je od poslednjeg pretresa prošlo više od mesec dana, glavni pretres ponovo, po treći put, počinje iz početka. Na današnjem pretresu su bili prisutni optuženi, njihovi branioci Marina Kljajić i Čedomir Nikolić i zamenik javnog tužioca, Miodrag Surla, predstavnici organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Srbije i sveta i veliki broj novinara.

Pretres je počeo čitanjem optužnice Okružnog javnog tužilaštva u Prištini, od 1. februara 1999. godine, samo na srpskom jeziku, pošto su optuženi prethodno dobili optužnice na albanskom jeziku.

Zatim je pročitana izjava Ljuana Mazrekua data na prethodnom glavnom pretresu. On je i ovaj put ostao dosledan svojim svedočenjima iz prethodnih pretresa.

Na pitanje zamenika javnog tužioca da li su povrede koje su dobili on (Bekim) i Ljuan posledica bombardovanja zatvora Dubrava kod Istoka gde

Montirani procesi

su se nalazili, Bekim je odgovorio “povrede su posledica torture tokom boravka u pritvoru”.

U nastavku dokaznog postupka pročitani su iskazi izneti na prethodnom glavnom pretresu, izuzev iskaza dr Slaviše Dobričanina, datog na glavnom pretresu, pošto su se advokati tome protivili. Zbog toga je dat nalog da se u nastavku glavnog pretresa sasluša dr Dobričanin.

Obrana je predložila da se u nastavku dokaznog postupka obavi lekarski pregled obojice okrivljenih u vezi sa okolnostima telesnih povreda koje su dobili prilikom zlostavljanja u istražnom zatvoru, kao i da se prikažu video snimci državne televizije sa okrivljenima u Klečki, gde navodno oni priznaju krivicu, i da se oni prikažu u boji i sa tonom.

Današnji glavni pretres je prekinut a naredni je zakazan za 30. januar.

Međutim, zbog “lošeg zdravstvenog stanja” predsednika Sudskog veća današnji pretres (**30. januara**) odložen je za 7. februar, u 10,00 sati. Ali i ovog puta pretres je odložen na neodređeno vreme, pošto predsednik Veća, sudija Milomir Lukić, prema pouzdanim informacijama nije mogao da dođe na suđenje zbog toga što mu je supruga abortirala.

(21. februar 2001): Na današnjem suđenju bili su prisutni svi njegovi “akteri” osim prevodioca za albanski jezik, zbog čega je predsednik Sudskog veća dao jednočasovnu pauzu u nastojanju da obezbedi prevodioca. Nakon te pauze Veće je donelo odluku da se današnji pretres održi i da se u dopuni dokaznog postupka iznesu iskazi koji se mogu prezentovati bez prisustva prevodioca.

Na današnjem pretresu trebalo je da se sasluša svedok lekar sudske medicine, dr Slaviša Dobričanin, ali je on obavestio sud da neće učestvovati na pretresu pošto se nalazi u lekarskoj ekipi koja vrši obdukciju leševa ljudi ubijenih u autobusu Niš-ekspresa u blizini Podujeva.

U dopuni dokaznog postupka pročitani su izvodi iz matične knjige umrlih izdati od strane UNMIK-a u Orahovcu, gde se tvrdi da je Agim Tači izvršio samoubistvo 9. marta 1981. godine. Pročitani su i izvodi iz matične knjige umrlih izdati od strane UNMIK-a u Suvoj Reci na ime Faik Bitići, gde se konstatuje da je on umro 19. aprila 2000. godine.

Zamenik javnog tužioca se protivio formi ovih izvoda i istakao da se knjige umrlih za region Prištine nalaze u Nišu, te mu zbog toga nije jasno na osnovu čega su izdati ovi izvodi, dodajući da su oni izdati na reč, a ne na bazi izvornih dokumenata. Takođe smatra da se njihova verodostojnost ne može proveriti, jer su to izvodi koji su izdati od nekompetentnog organa.

Advokat Čedomir Nikolić objasnio je da za Agima Tačija postoje dva izvoda iz matične knjige umrlih, jer je izvršio samoubistvo 1981. godine, i da je obdukcija urađena u Nišu.

Suđenje braći Mazreku "Slučaj Klečka"

Uzimajući u obzir da je Faik Bitići umro 2000. godine, nije bilo moguće da se njegova smrt ustanovi preko matičnih knjiga umrlih u Nišu, advokat je predočio Sudskom veću lekarsku potvrdu o smrti Faika Bitićija. Takođe je rekao da UNMIK vrši civilnu misiju koja, pored ostalog, izdaje i potvrde ovakve vrste.

Zamenik javnog tužioca u nastavku je predložio da se kao dokaz emituje video kasete gde su snimljene izjave optuženih date inspektorima državne bezbednosti.

Ove predloge on je obrazložio činjenicom da postoji velika razlika između izjave date inspektorima DB-a i one na glavnom pretresu, gde optuženi kažu da su maltretirani, tučeni raznim predmetima, dok Bekim tvrdi da mu je inspektor ugasio cigaretu na penisu i probadao mu isti električnom žicom. Zato ova videokaseta može da posluži kao dokaz u vezi sa psihičkim stanjem optuženih i načinom ispitivanja od strane inspektora. On je dodao da je jasno da izjave snimljene na ovoj videokaseti ne mogu predstavljati dokaz na kome će se zasnivati presuda, ali ona može da rasvetli dilemu da li su optuženi rekli istinu onda ili na glavnom pretresu.

Branionci su zahtevali da prvo oni pogledaju videokasetu a zatim da se izjasne za ili protiv njenog iznošenja kao dokaza. Sud nije prihvatio njihov zahtev obrazlažući to analogijom prilikom salušanja svedoka pošto se ne zna šta će oni izjaviti. Veće je zatim donelo odluku da se ova videokaseta prikaže kao dokaz na narednom glavnom pretresu, iako su branionci smatrali da je to u suprotnosti sa članom 283. Zakona o krivičnom postupku, koji precizira da saznanja prikupljena u prekrivičnom postupku od strane organa unutrašnjih poslova ne mogu poslužiti kao osnova za presudu i to stvara opasnost da se glavni pretres pretvori u reprodukovanje saznanja i tako postane formalnost. Branionci kažu da nije jasno zašto je javni tužilac čekao godinu dana, koliko je prošlo od prvog glavnog pretresa, da bi predložio ovaj dokaz.

Takođe je usvojen predlog branilaca iz prethodnog pretresa da se okrivljeni podvrgnu lekarskom pregledu, da se utvrde telesne povrede i ako postoje, da se izjasne o vremenu i načinu njihovog nanošenja.

Sledeći pretres zakazan je za 6. mart i tada će biti pozvan svedok dr Slavko Dobričanin i drugi veštaci sudske medicine iz Niša, čija će imena biti određena posebnim nalozima suda.

Saopštenje Fonda za humanitarno pravo

Braća Mazreku nemaju pravično suđenje

(23. februar 2001.): Fond za humanitarno pravo ukazuje da je u postupku protiv kosovskih Albanaca Ljuana i Bekima Mazrekua, optuženih za terorizam, mučenja i ubistva civila, povređeno pravo na pravično suđenje.

Montirani procesi

Suđenje pred Okružnim sudom u Nišu traje već godinu dana uz stalna i uglavnom neopravdana odlaganja pretresa zbog trivijalnih razloga. Braća Mazreku nemaju brzo i efikasno suđenje zato što je sud odlagao pretrese jer nije na vreme angažovao prevodice i obaveštavao porotnike. Sud je odlagao pretrese prvo zbog bolesti predsednika sudskog Veća, a zatim i njegove supruge. Zbog odlaganja suđenja na rok duži od mesec dana, glavni pretres je tri puta morao da počne iz početka.

Veće Okružnog suda u Nišu, kojem je predsedavao sudija Milomir Lukić, prihvatilo je tek na pretresu 21. februara zahtev odbrane da se braća Mazreku podvrgnu lekarskom pregledu kako bi se utvrdile eventualne povrede koje su zadobili tokom policijskog ispitivanja u prekrivičnom postupku iako je od tada prošlo više od dve godine.

Sud je prihvatio i predlog Okružnog javnog tužioca Miodraga Surle da se na suđenju kao dokaz prikaže videokaseta Državne bezbednosti Srbije snimljena na dan hapšenja sa obrazloženjem da je to neophodno da bi se utvrdilo da li su dvojica okrivljenih iskaze davali slobodnom voljom ili pod prinudom. Takvom odlukom sud je postupio suprotno članu 83. Zakona o krivičnom postupku koji propisuje da svi zapisnici i obaveštenja prikupljeni u prekrivičnom postupku moraju biti izdvojeni iz spisa predmeta pre podizanja optužnice, kao i da se na njima ne može zasnivati odluka suda. Nejasno je, takođe, zašto je tužilac skoro godinu dana od početka sudskog postupka predložio taj dokaz.

U dopuni dokaznog postupka pročitani su izvodi iz matične knjige umrlih Agima Tačija i Faika Bitićija koji pokazuju neodrživost optužnice prema kojoj su ih braća Mazreku mučila i ubila. Prema umrlicama koje je odbrana dobila od UNMIK-a, Agim Tači je izvršio samoubistvo 1981. godine, a Faik Bitići umro je od upale pluća u aprilu prošle godine.

Videokaseta RTS kao krunski dokaz

(6. mart 2001.): U nastavku sudskog pretresa održanog danas, Krivično veće je prihvatilo zajedničke predloge tužilaštva i branilaca da se tonski prikaže videokaseta sa uviđaja u Klečki, i ta odluka je donesena pošto su optuženi pristali da se ove videokasete emituju i tonski. Čak je Bekim Mazreku na pitanje sudije da li se slaže da se ova kasete emituje tonski rekao: *“Drago mi je da čujem šta sam onda govorio”*.

Počinje emitovanje video kasete snimljene za vreme uviđaja u Klečki gde se vide leševi, istražni sudija Danica Marinković i službena lica koja učestvuju u uviđaju. U jednom trenutku se vidi telefonski imenik. Bekim je tražio da se ova storija vrati na mesto gde je snimljen telefonski imenik, rekavši da se na osnovu telefonskih brojeva može saznati koja su lica masakrirana.

Istu primedbu izneo je i Ljuan. Međutim, zamenik javnog tužioca rekao je da nije reč ni o kakvim telefonskim brojevima, već o ciframa. Ali branilac Čeda Nikolić reagovao je tvrdnjom da nije reč o ciframa već o telefonskim brojevima i da je odbrana identifikovala broj telefona i njegovog pretplatnika, koji počinje prefiksom 038.

Nakon toga prikazuje se i videokaseta RTS snimljena u Klečki. Na početku, voditelj objašnjava da su “pripadnici MUP-a uhapsili dvojicu terorista koji su ubili 22 srpska civila, a zatim ih spalili koristeći krečanu kao krematorijum”. Emisija se potkrepljuje svedočenjima Ljuana i Bekima Mazrekua datim u prisustvu stranih i domaćih novinara. Na pitanje istražnog sudije, Danice Marinković, Ljuan odgovara da je učestvovao u kidnapovanju i ubijanju srpskih civila, i da je tu bilo dvoje dece, tri žene i pet muškaraca. Ljuan takođe, na ovoj video kaseti, kaže da je učestvovao u streljanju srpskih civila i da je silovao jednu ženu... Osim istražnog sudije, optuženima pitanja upućuje i ratni izveštač RTS, novinar Milovan Drecun.

Predsednik Krivičnog veća dopustio je i emitovanje videokasete predložene od strane zamenika javnog tužioca u prethodnom pretresu. Branilac se protivio i tražio da se video kasete odvoji iz predmeta, pošto je pripremljena u pretkrivičnom postupku, prema odredbama čl. 183. ZKP. Javni tužilac je rekao da to predlaže pošto tu video kasetu nije imao ranije i da je ona ponuđena javnom tužiocu 16. januara 2001. godine, od strane Centra resora državne bezbednosti za Kosovo, u Nišu.

Ova videokaseta ustvari je video zapis urađen u prostorijama Službe državne bezbednosti u Prištini od strane novinara Dragana Lukića, novinara RTS-a. Kaseta je bila pripremljena za potrebe RTS-a i trebalo je da bude emitovana, ali pošto nije dovoljno ubedljiva, nikada nije emitovana već je pripremljen drugi film u Klečki koji je prikazan javnosti.

Optuženi kažu da nisu znali za ovaj film, posebno ističući da nisu pristali da daju izjave pred novinarima.

Na kaseti je najpre snimljeno svedočenje Bekima Mazrekua gde on, odgovarajući na pitanje novinara, kaže da se priključio UČK u maju 1998. i da je to uradio na ubeđivanje svog brata, koji mu je i dao oružje. On kaže da je njegov štab bio u Mališevu i da se zvao “Ljumi”, dok su komandanti bili Fatmir Ljima, Jakup Krasnići, Gani Krasnići i Hisni Kila. Izjavljuje da je iz Orahovca dovedeno hiljadu Srba, i da ih je on sa svojom grupom od 23 pripadnika UČK odveo u Klečku po naređenju Fatmira Ljime, gde su žene silovane, a zatim streljane. Kaže da su u grupi Srba bile tri žene od 27- 30 godina starosti, i priznaje da je uz naređenje silovao jednu ženu i učestvovao u njihovom streljanju.

Novinar ga pita: Kako ste ih silovali? Da li su se one opirale? Da li je neko držao Srbe kada ste ih streljali? Da li se kaješ i šta poručuješ svojim drugovima iz UČK?

Montirani procesi

Ljuan odgovara potvrdno da je član UČK, da je zadužio pušku sa dva šaržera, da je u Orahovcu oteo oko sto Srba, među njima 15-20 dece i još toliko žena, da su bili smešteni u stanici policije u Mališevu, a zatim su ih odvezli autobusom do Klečke. Kaže da je Gani Krasnići silovao tri žene, dok je jednu od njih, starosti između 19 i 20 godina silovao on sam.

Ovde se traka prekida i ponovo sledi Ljuanova izjava, gde kaže da je "silovao jednu devojčicu od 12 godina starosti". Spominje i majku te devojčice kojoj su "naredili da je ubije, ali kada je ona to odbila, onda su nju stavili u stroj za streljanje, kazavši joj da će biti ubijena". Nakon toga, kaže da su "na tu majku ispraznili jedan šanžer sa mecima, dok je maloletnu devojčicu ubio sa dva metka". Ponovo prekid i opet Ljuanova izjava gde kaže da je "silovao jednu staricu, da su sve silovane žene imale crne čarape na glavi, a njihovu starost je procenio po rukama..."

Jasno se vidi da su snimci isečeni. Svaki isečak podrazumeva novo svedočenje. Nekoliko puta se vidi da Ljuan drži otvorena usta prilikom svedočenja. I Bekim i Ljuan kažu da ne znaju za ovu videokasetu, da oni nikada nisu dali neku sličnu izjavu i da ih je kamera snimila samo u Klečki. Oni kažu da su ti koji govore ovakve reči nemoralni, a "mi nismo takvi". Ljuan ističe da nikada nije imao oružje kod kuće...

Zamenik javnog tužioca predlaže da se kao svedok pozove novinar Dragan Lukić da bi svedočio o okolnostima kada i gde je snimio ovu videokasetu, i dodao da i ova kasetu treba da se upotrebi kao dokaz da Ljuan i Bekim nisu imali telesne povrede i da njihove izjave nisu bile iznuđene.

Na osnovu pregleda Ljuana i Bekima od strane veštaka sudske medicine, Radovana Karadžića i Modraga Zdravkovića iz Niša, utvrđeno je da Bekim ima tragove povrede nosa, jednog zuba i polnog organa (penisa) koje su nanete u periodu pre šest meseci do jedne godine. Ljuan ima povrede nosa i uha, koje su po mišljenju lekara, zadobijene u istom vremenskom intervalu, i sve njih karakterišu kao lakše telesne povrede.

Advokat Čeda Nikolić predložio je da se saslušaju ovi stručnjaci i da se obezbedi lekarska dokumentacija zatvora u Nišu i Sremskoj Mitrovici da bi se utvrdilo da li su povrede zadobijene u zatvoru ili ranije, imajući u vidu da u nalazu veštaka sudske medicine stoji da su povrede dobijene u intervalu od 6 meseci do godinu dana.

Sudsko veće usvojilo je predlog odbrane da se u nastavku glavnog pretresa saslušaju stručnjaci koji su pregledali optužene, da se saslušaju novinar Dragan Lukić kao i veštak dr Slaviša Dobričanin, koji iz opravdanih razloga nije prisustvovao današnjem pretresu.

Sledeći pretres zakazan je za 14. mart.

Novinar u ulozi javnog tužioca

(14. mart 2001.) U nastavku suđenja Ljuanu i Bekimu Mazreku, Sudsko veće prvi put je omogućilo pravo optuženima da se brane na svom maternjem jeziku, albanskom. U dosadašnjim suđenjima kosovskim Albancima na albanski jezik su prevedene samo optužnice i pitanja koja su bila upućena lično optuženima. Na današnjem suđenju su u potpunosti prevedeni iskazi svedoka kako bi optuženi mogli da se izjasne o njima.

Na današnjem pretresu nastavljen je dokazni postupak u kome su saslušani svedoci predloženi na ranijim pretresima - veštaci sudske medicine Radovan Karadžić i Miodrag Zdravković, da bi svedočili u vezi sa okolnostima telesnih povreda Ljuana i Bekima Mazrekua. Ovi svedoci su svojim izjavama otklonili sumnju rekavši da se ne može utvrditi tačno vreme nanošenja povreda, ali da one nisu nanete pre šest meseci ili godinu dana, već su mogle da se dobiju i pre dve i po godine.

Drugi svedok, novinar RTS TV Priština, Dragan Lukić, koji je sa optuženima napravio reporterski video zapis tokom prekrivičnog postupka u prostorijama MUP-a Srbije u Prištini, rekao je da ga je na poslovni zadatak poslao glavni urednik koji ga je obavestio da dvojica okrivljenih za zločine u Klečki žele da daju izjave, odnosno svoje iskaze šta su radili u Klečki. On kaže da je na ovaj razgovor otišao sa snimateljem Goranom Filipovićem. Razgovor sa optuženima vodio je negde krajem jula ili početkom avgusta 1998. godine. Pre početka snimanja razgovarao je sa okrivljenima kad im je predstavljen i interesovao se šta žele da kažu kako bi sačinio koncept razgovora. Tvrdi da su optuženi dali saglasnost za razgovor i snimanje, “jer bez toga ne bi mogao da izvršim ovaj zadatak”. On kaže da ispred optuženih nije postojala nikakva beleška, kod Bekima nisu primećene nikakve povrede, dok je Ljuan imao izgrižen nos.

Za vreme razgovora, u prostoriji su bila dvojica pripadnika MUP-a u civilu i prevodilac za albanski jezik, za koga on kaže da pretpostavlja da je radnik MUP-a. Tokom razgovora nad optuženima niko nije vršio pritisak niti ih je prinudio da daju izjave. Intervju je s vremena na vreme prekidano da bi snimatelj promenio traku (pošto su korišćene trake u trajanju od 20 minuta) ili da napuni bateriju. Novinar- svedok ističe da su izjave optuženih nakon snimanja na kasete poslate u arhiv RTS, TV Priština. Delovi intervjuja su emitovani u informativnom programu RTS-a kao i u emisiji “Panorama” RTS TV Novi Sad.

Međutim, kako Bekim tako i Ljuan, rekli su da ovog svedoka nikad u životu nisu videli, niti su dali saglasnost za snimanje razgovora sa njima.

U nastavku pretresa saslušani su svedoci, veštaci sudske medicine dr Slaviša Dobričanin koji je zajedno sa stručnjacima Instituta za sudsku medicinu u Prištini, dr Suzanom Matejić i dr Zdravkom Vitoševićem, vršio

Montirani procesi

veštačenje kostiju pronađenih u Klečki. On kaže da su nakon uvidaja na mestu događaja u Klečki u Institut donesene kosti pronađene tamo, i da je na osnovu toga obavio veštačenje sa drugim kolegama, i tom prilikom su ustanovili da se među žrtvama nalazi i jedna devojčica. On kaže da im video zapisi napravljeni u Klečki, nisu poslužili kao osnova za veštačenje već da bi se upoznali sa mestom događaja. On navodi da su veštačenje uradili i finski patolozi angažovani od strane Evropske unije, koji je trebalo da identifikuju žrtve prema analizi DNK. Kaže da nikada nije video analizu ovih finških stručnjaka, zna da je ona završena, ali ne zna kakav je rezultat.

Na kraju je predloženo, što je sudsko veće prihvatilo, da se prezentiraju ovi dokazi:

- spisak nestalih iz Orahovca od 17. do 23. jula 1998. godine i spisak MUP-a Priština, od 13.03.2001; spisak nestalih MUP-a Priština od 1. 1. 1998. do 21. 9. 1998. godine;

- veštačenje i mišljenje grupe od 16 finških patologa na osnovu analize DNK pronađenih kostiju u Klečki. Ovo veštačenje je zanimljivo jer se suprotno veštačenje nalazi u Institutu sudske medicine u Prištini i u njemu stoji da je analizom utvrđeno da je reč o kostima muškaraca punoletnog uzrasta.

Sudsko veće je odbilo predlog odbrane da se kao dokaz prezentuje Izveštaj br. 27 Fonda za humanitarno pravo iz Beograda pod naslovom "Pod lupom", sa imenima nestalih lica na teritoriji opštine Orahovac u vremenu od 15. 1. do 30. 7. 1998. godine. Zamenik javnog tužioca je konstatovao da je reč o podacima jedne nevladine organizacije i da oni ne mogu da se koriste u sudskom postupku kao sigurni dokazi.

Nastavak glavnog pretresa određen je za 3. april i do tada treba da se fotokopira izveštaj finških patologa.

Tužilac izmenio optužnicu

(3. april 2001.) U nastavku suđenja, zamenik javnog tužioca, Miodrag Surla, danas je delimično izmenio tekst optužnice. Iz nje je izbacio deo koji braću Mazreku tereti za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti. Prema izmenjenoj optužnici oni se sada optužuju za "izvršenje krivičnog dela terorizma". Takođe iz optužnice je izbačen i deo u kojem se oni terete da su kidnapovali dvojicu Albanaca u Suvoj Reci, jednom od kojih su odskeli uvo, a drugom nos i mali prst desne ruke. U ranijim pretresima, advokat Nikolić pružio je kao dokaz izvod iz matične knjige umrlih iz kojih se vidi da su oni umrli prirodnom smrću.

Pretres se nastavlja sutra, kada se očekuje završna reč zastupnika optužnice i branilaca.

Suđenje braći Mazreku “Slučaj Klečka”

U nastavku suđenja, **4. aprila**, u svojoj završnoj reči zamenik javnog tužioca Miodrag Surla, zatražio je da “sud braću Mazreku proglasi krivim za mučenje, silovanje i ubijanje civila u selu Klečka na Kosovu”.

Surla je predložio da sud prihvati iskaze koje su braća Mazreku davali u istražnom postupku, ocenivši da je njihova odbrana na sudu nelogična, neuverljiva i pomalo naivna.

Prema njegovim rečima, “provedna odbrana optuženih može se videti iz činjenice da je glavni pretres tri puta počinjao iznova”. On je ukazao da su optuženi, navodno, na svim pretresima davali kontradiktorne izjave.

“Verujem da će sud prihvatiti kao istinit i uverljiv njegov (Bekimov) iskaz iz istražnog postupka koji je dao iz sopstvene griže savesti, a sama činjenica da je davao dve različite odbrane, najbolje govori o tome da ga niko nije prisiljavao niti učio da napamet kaže ono što misli da je za njega najbolje”, rekao je, između ostalog, Miodrag Surla.

On je ocenio da “način na koji je to delo izvršeno svrstava zločin u Klečki u najmonstruozniji zločin izvršen nakon Drugog svetskog rata”. On je istakao da slučaj Klečka “ne bi smeo da bude zaključen na Ljuanu i Bekimu” i pozvao “ljude od struke koji ovih dana šetaju Kosovom” da rasvetle zločin u tom selu. “Pozivam ljude koji istražuju zločine, predstavnike međunarodne zajednice koji tvrde da imaju vlast na tom prostoru pa čak i kolege iz novoformiranih sudova i tužilaštava na Kosovu ako žele da svedoče, ako su zainteresovani za pravdu i istinu da pozovu sve one čija smo imena čuli na ovom suđenju i da im postave jedino pitanje: “Šta se dogodilo u selu Klečka?” On je istakao da su tamo “ipak, pronađene ljudske kosti koje zaslužuju da se o njima sazna istina, bez obzira na to koje su vere, nacije ili boje kože bili ti ljudi čije su kosti pronađene i koje svedoče o zločinu”.

On je u završnoj reči predložio sudu da ne uvaži nalaz finskih patologa koji je u suprotnosti sa nalazima Instituta za sudsku medicinu u Prištini. “Finski patolozi nisu bili ovlašćeni da samostalno rade svoj nalaz već u saradnji sa stručnjacima našeg Instituta i kolegama iz Belorusije. Sada vidimo da su, kao i u slučaju Račak, samostalno istupili dajući nalaz pun mana,” rekao je Surla.

Sudsko veće nije prihvatilo predlog advokata Čede Nikolića da se u nastavku pretresa pozove svedok Zećir Ademi iz Prištine kao učesnik na uviđaju u Klečki.

Suđenje se nastavlja 9. aprila kada se očekuje završna reč branilaca i optuženih.

Presuda u četvrtak?

(9. april 2001.) Maratonski sudski proces protiv Ljuana i Bekima Mazrekua, koji je vođen u prostorijama Okružnog suda u Nišu, na kraju je okončan završnom rečju odbrane i optuženih. Sudsko veće je odlučilo da se presuda objavi u četvrtak, 12. aprila u 12,00 časova.

U svojoj završnoj reči, optuženi Ljuan Mazreku rekao je kratko: "Optužnicu odbacujem u celosti kao neosnovanu i montiranu, a od Suda tražim pravdu, i u potpunosti se slažem sa završnom rečju mojih branilaca". Drugi optuženi, Bekim Mazreku, takođe je bio kratak i rekao: "Slažem se sa rečima mojih branilaca. Od suda ne tražim sentimentalnost i milost, već pravdu i istinu, dok optužnicu negiram u potpunosti kao neargumentovanu. Sa istim argumentima koje je pred ovim sudom iznela javna tužba i sa odbranom koju sam izneo ja, spreman sam da se pojavim i pred Haškim sudom, jer nisam kriv"...

(12. april 2001.): Sudsko veće je najavilo da će u utorak, 9. aprila, objaviti presudu za Ljuana i Bekima Mazerkuu optužene za krivično delo terorizma i time bi trebalo da se okonča ovaj jedinstveni, maratonski sudski proces. Međutim, Veće kojem je predsedavao sudija Milomir Lukić, odlučilo je da se presuda objavi 18. aprila u 12 časova. Razlog za odlaganje bilo je saslušanje jednog anonimnog svedoka koji se dobrovoljno pojavio u sudu na dan kada je trebalo da se objavi presuda. Zato je, iako su javni tužilac, odbrana i optuženi održali svoje završne reči, Sudsko veće prihvatilo da se održi novi pretres i pored protivljenja optuženih i odbrane. Zbog toga su na ovom pretresu i odbrana i zamenik javnog tužioca dali dopune svoje završne reči održane pre neki dan.

Predsenik krivičnog veća, Milomir Lukić, izjavio je da se ovom sudu tokom jedne sednice veća prijavio jedan svedok koji je oteš sa svojom porodicom 17. jula 1998. godine, na putu za Orahovac i zadržan u Mališevu. On je rekao da je "reč o osobi koja je očevidac događaja, zbog čega je Veće odlučilo da ga sasluša i da se glavni pretres ponovo otvori. Sudsko veće je odlučilo da se za vreme saslušanja ovog svedoka srpske nacionalnosti isključi javnost. Sudija Lukić je kazao da se to čini "zbog toga što bi životi članova porodice svedoka za koje se smatra da su živi i u rukama kidnapera došli u pitanje i uznemirile bi se porodice oteših".

Advokat optuženih, Čeda Nikolić izjavio je saradniku lista "Zeri" da svedočenje ovog anonimnog svedoka ne može uticati na promenu sudskog procesa ni pozitivno ni negativno pošto je, po njemu, ovo svedočenje više u korist optuženih Ljuana i Bekima Mazrekua. Gospodin Nikolić kaže da 18. aprila očekuje osuđujuću presudu, ne zato što su oni krivi, već zato što će na to uticati mnogo drugih faktora, mada ne može predvideti kolika će biti visina kazni...

Suđenje braći Mazreku "Slučaj Klečka"

Ljuan i Bekim Mazerku se osuđuju na po 20 godina zatvora

(18. april 2001.) Sudsko veće je na današnjoj sednici jednoglasno proglasilo Ljuana i Bekima Mazerku krivima za izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl. 125. KZJ, kažnjive po čl. 139. KZJ, i osudio na maksimalne kazne zatvora od po 20 godina. Njima je produžen pritvor do pravosnažnosti presude.

Ovu odluku je saopštio predsednik krivičnog veća, sudija Milomir Lukić, koji je u obrazloženju presude rekao: "Kada sam dobio predmet optuženih Ljuana i Bekima Mazreku i pročitao opis dela kojima se oni terete, dvoumio sam se da priznam da neko može izvršiti jedan takav stravičan zločin u ime bilo kog cilja. Međutim, potvrđene činjenice u ovom suđenju pokazale su nedvosmisleno da su se dogodili stravični zločini u selu Klečka i otkrili su njegove izvršioce, a oni su Ljuan i Bekim Mazreku. Krivica optuženih nije iskonstruisana i podmetnuta, kako se brane optuženi, ona je određena individualno i tačno priznanjem optuženog Ljuana Mazerku. To nije formalno priznanje, već jasan i logičan sled događaja iznošenjem tačnih pojedinosti, opisa mesta, cilja i lica koje može dati samo učesnik u događaju", rekao je Lukić.

On je istakao da je odbrana optuženih da je ovo priznanje "podmetnuto od strane inspektora MUP-a Srbije i pod dejstvom narkotičnih sredstava kod istražnog suda", pala u vodu kao neistinita kada se na suđenju pojavio još jedan učesnik ovog tragičnog događaja, a to je svedok koji je svedočio detaljno o događajima, opisom mesta, radnji i osoba, što je potpuno identično sa priznanjima Ljuana Mazreku, svedoka najužasnijeg čina ove tragedije, masovnog streljanja civila, žene i dece, nema niti će biti, jer niko nije ostao živ da bi mogao o tome da svedoči. Mogu svedočiti samo izvršioци, dželatnici koji su u ovom postupku samo ova dvojica", rekao je sudija Lukić.

Tekst presude:

K. br. 110/99

U IME NARODA

Okružni sud u Nišu, u Veću sastavljenom od sudija: Milomira Lukića, kao predsednika Suda, sudije Dragoljuba Zdravkovića, i sudije porotnika Dušana Manojlovića, Čedomira Todorovića i Miladina Prvulovića, kao članova Veća, uz sudelovanje zapisničara Bube Siraković, u krivičnom predmetu optuženih Ljuana i Bekima Mazreku iz Mališeva, zbog krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti, iz čl. 136. st. 2. u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl. 139. st. 2. KZJ, po optužnici Okružnog

Montirani procesi

javnog tužioca u Prištini Kt.br.167/98, od 1. 2. 1999. godine, nakon održanog glavnog pretresa dana 18. 4. 2001. godine, doneo je i u prisustvu optuženih Ljuan i Bekeim Mazreku, njihovih branilaca advokata Marine Kljajić i Čedomira Nikolića, kao i zastupnika optužnice zamenika Okružnog javnog tužioca u Nišu, Miodraga Surle, dana 18. 4. 2001. godine, javno objavio

P R E S U D U

Optuženi:

LJUAN MAZREKU...(tekst sa ličnim podacima kao u optužnici)

BEKIM MAZREKU ...(tekst sa ličnim podacima kao u optužnici)

K R I V I S U

Što su: Ljuan marta 1998. godine, a Bekim neutvrđenog datuma tokom 1998. godine, u Mališevu postali pripadnici terorističke bande pod nazivom »Ljumi«, kao dela terorističke organizacije koja sebe naziva »Oslobodilačka Vojska Kosova« u nameri ugrožavanja Ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ, preduzeli akte nasilja, kojima je stvoreno osećanje nesigurnosti kod građana, na taj način,

- što je Ljuan Mazreku, sa više drugih pripadnika bande učestvovao u napadu na Orahovac, od 17. do 22. jula 1998 godine, kada su izvršili otmicu 43 lica, koja su prvo odveli u Mališevo, a zatim zajedno sa otetim licima iz drugih mesta sačinili grupu od oko 100 otetih lica koja su odveli u selo Klečka u Opštini Lipljan, gde je Ljuan silovao devojčicu srpske nacionalnosti, uzrasta između 12 i 15 godina, jednom dečaku, uzrasta od 8 godina, odsekao jedno uvo;

- što je Bekim Mazreku, učestvovao u silovanju žena koje su bile u grupi od oko 100 lica, u selu Klečka, Opština Ljipljane,

- nakon čega su Ljuan i Bekim Mazreku u grupi od 20-tak pripadnika bande izvršili streljanje grupe od oko 100 lica, čime su ih umišljajno lišili života,

- čime su počinili krivično delo terorizma iz čl. 125, kažnjivo po čl. 139. st 2. KZJ.

Pa sud, primenom odredbi čl. 33, 38, 41. KZJ i čl. 351. ZKP, optužene Ljuana i Bekima Mazerku za navedeno krivično delo

5.6.09.

K.br.110/99

U IME NARODA

Okružni sud u Nišu, u veću sastavljenom od sudije: Milimira Lukića, kao predsjednika veća, sudije Drageljuba Zdravkovića, i sudije porotnika Dušana Manojlovića, Čedomira Todorovića i Miladina Pavlovića, kao članova veća, uz sastavljanje zapisničara Bube Siraković, u krivičnom predmetu optuženih Ljuana i Bekima Mazreku iz Mališeva, zbog krivičnog dela udruživanja radi nametanje delatnosti, iz čl.136. st.2. u vezi sa krivičnim delom terorizam, iz čl.125. KZJ, u sticaju sa krivičnim delom terorizam, iz čl.125. kažnjivo po člaru 139. st.2. KZJ, po optužnici Okružnog javnog tužioca u Prištini K.br.167/98 od 01.02.1999.godine, nakon održanog glavnog pretresa dana 18.04.2001.godine, doneo je i u prisustvu optuženih Ljuana i Bekima Mazreku, njihovih branilaca advokata Marine Kljajić i Čedomira Nikolića, kao i nastupnika optužnice zamenika Okružnog javnog tužioca u Nišu, Miodraga Šupića, dana 18.04.2001.godine, javno objavio

P R E S U D U

Optuženi:

LJUAN MAZREKU, od oca Muharema i majke Solje, rođjen 09.10.1978.godine u selu Mališevo, gde mu je i mesto prebivališta, Albanac, državljanin SRJ, pismen, završio osmogodišnju školu, oženjen, otac, nevezan.

BEKIM MAZREKU, od oca Avdulaha i majke Hoke, rođjen 10.10.1978.godine, u selu Mališevo, gde mu je i mesto prebivališta, Albanac, državljanin SRJ, pismen, završio osmogodišnju školu, oženjen, otac jednog maleletnog deteta, nevezan.

K R I V I S U:

Što su, Ljuan Mazreku, a Bekim neuvrđenog datuma tokom 1998.godine, u Mališevu postali pripadnici terorističke bande pod nazivom "Ljani", kao dela terorističke organizacije koja sebe naziva "oslobodilačka vojska Kosovo", u nameni usvajanja Ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ, preduzeli akte nasilja, kojima je stvoreno osećanje nesigurnosti kod građana, sa taj nametanje

- što je Ljuan Mazreku, sa više drugih pripadnika bande učestvovao u napadu na Orahevac, od 17. do 22.jula 1998.godine, kada su izvršili otmicu 43-lica, koja su prvo otveli u Mališevo, a zatim zajedno sa ostalim licima iz drugih mesta, sačinili grupu od oko 100-otetih lica, koja su otveli u selo Klečka u Opštini Mališevo, gde je Ljuan Mazreku silovao devojčicu srpske nacionalnosti, uzrasta između 12 i 15 godina i jednom dečaku uzrasta od 8-godina odsekao penis uve.

OSUĐUJE

Na kaznu zatvora u trajanju od po 20 (dvadeset) godina ponaosob, u izrečenu kaznu se ima uračunati vreme provedeno u pritvoru od dana 02.08.1998. godine, shodno čl. 50. KZJ.

Optuženi su obavezni da solidarno plate troškove krivičnog postupka koliko budu iznosili po troškovniku i na ime paušala iznos od po 5.000 dinara.

O b r a z l o ž e n j e

Okružni javni tužilac u Prištini, podneo je optužnicu Kt. br. 167/98, od dana 1. 2. 1999. godine, protiv optuženih Ljuana i Bekima Mazreku, iz Mališeva, stavljajući im na teret izvršenje krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti, iz čl. 136. st. 2, u vezi sa krivičnim delom terorizma, iz čl. 125. KZJ, u sticaju sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125, kažnjivo po čl. 139. st. 2. ZKP.

Zastupnik optužnice, zamenik Okružnog javnog tužioca u Nišu, Miodrag Surla, je na glavnom pretresu dana 03.04.2001. godine, izmenio i precizirao optužnicu, stavljajući na teret optuženima izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl. 125. kažnjivo po čl. 139. st. 2. KZJ.

U završnoj reči na glavnom pretresu, zastupnik optužnice je predložio da se optuženi za navedeno krivično delo oglase krivim i kazne po zakonu.

Optuženi Ljuan Mazreku je, u svojoj odbrani kod istražnog sudije datoj na zapisnicima o ispitivanju okrivljenog, dana 6. 8. 1998. godine i 11. 1. 1999. godine, a vezano za činjenični opis optužnice, izjavio da je u selu Mališevo decembra 1997. godine formiran štab "Oslobodilačke Vojske Kosova" pod imenom "Ljumi". Sedište štaba bilo je u privatnoj kući porodice Mazreku, koja se nalazila u neposrednoj blizini policijske stanice u Mališevu. Članovi štaba su bili: Gani iz Crnog Luga, koji je bio komandant štaba, Hisni Kiljaj kao i Skender i Imer Krasnići iz Crnog Luga. Ova organizacija je brojala 220 članova, među kojima su poimence bili: Gani Krasnići, Hisni Kiljaj, Skender Krasnići, lice sa nadimkom "Tigar" kome nije znao ime i prezime, Besim Mazreku, Ismet Mazreku, Baškim Mazerku, Abaz Bitići, Nuhi Pačarizim, Dardan Karsnići, Šukundin Krasnići, Nedi Mazreku, Arb Mazreku, Fehmi Mazreku, Haljit Mazreku, Fadilj Mazrekui, Fazli Mazreku, Ećrem Mazreku, Fejz Mazreku, Najim Mazreku, Dani Mazreku, Asan Mazreku, Ahmet Mazreku, Muslji Mazreku, dosta iz porodice Hoti a čijih se imena nije mogao setiti, iz porodice Bitići bilo je preko 25 pripadnika, takođe u ovoj organizaciji bilo je članova i iz porodice Morina. Navedeni pripadnici bili su iz različitih sela i to: Mališeva, Crnog Luga, Dragobilja, Belanice, Banje, Drenovca, Turjaka i svih okolnih sela oko Mališeva.

Crne uniforme nosila je vojna i specijalna policija Oslobođilačke vojske Kosova. Pošto nisu mogli da obezbede iste uniforme za sve pripadnike, i na pijaci su kupovali crnu odeću i na nju stavljali oznake “UČK”, koje su potom Gani Krasnići, Hisni Kiljaj i Skender Krasnići, delili pripadnicima ove organizacije.

Svi pripadnici Oslobođilačke vojske Kosova bili su naoružani.

Oružje je svake nedelje dolazilo iz Albanije, po oružje su išli Ljulzim i Muharem Mazreku.

Pojedini pripadnici ove organizacije išli su na vojnu obuku u Albaniju i pre nego što je formiran štab u Mališevu, a i posle njegovog formiranja.

Od naoružanja pripadnici ove organizacije su imali: automatske puške, mitraljeze snajpere, tromblone, bombe, puške, noževe i municiju.

Početkom marta 1998. godine, oko podne, po optuženog je došao Džavit Krasnići sa svojom grupom u kojoj su bili: Hisni, Skender Krasnići i lice sa nadimkom “Tigar”. “Tigar” je imao crnu uniformu, a ostali maskirne uniforme sa oznakom “UČK” na rukavima, bili su naoružani automatskim puškama. Prisilno su ga odveli i smestili u putničko vozilo marke “Ford Eskort”, sive boje i odvezli u sedište “OVK”. Skender Krasnići mu je uzeo lične podatke, dao uniformu i automatsku pušku sa dva okvira municije i pripremio da će ako izgubi uniformu ili oružje, biti ubijen od njega lično.

Potom je bio zadužen da čuva stražu u krugu objekta, gde se nalazio štab “OVK” u Mališevu. Stražu je čuvao 2-3 dana, nakon čega je išao na teren u Orahovac, Dulje i Lapušnik, gde je boravio po 4-5 sati, posle čega se vraćao u Mališevo, gde bi nastavio da čuva stražu, prenoćio i opet sutradan išao na teren. Gani je davao naređenje ko će od pripadnika “OVK” ići na teren. Na teren bi išao svako ko je bio slobodan, tako da se dešavalo da je puno puta išao na teren zajedno sa Hisni Kiljajem. Na terenu je uglavnom bio u rovovima, na mestu gde bi Gani odredio, tu je bio zadužen da pazi na kretanje policije i Vojske Jugoslavije i da ne dozvoli da prođu na tom mestu. U rovovima se nalazilo više desetina pripadnika “OVK”.

Kada su se u Orahovcu pripadnici “OVK” borili sa srpskom policijom, optuženi se, po nalogu Gani Krasnićija, nalazio na vrhu brda, na ulasku u Orahovac, u rovovima sa više pripadnika “OVK”. Sa tog brda imao je pogled na ulazak u Orahovac. Odatle je video da su pripadnici “OVK” otimali ljude, među kojima je bilo civila i policajaca, koje su stavljali u teretna i putnička vozila i uz pretnju pripadnika “OVK” iz Orahovca transportovali prema Mališevu. Kada je završio taj zadatak, zajedno sa ostalima vratio se u štab “OVK” u Mališevu.

U julu 1998. godine, 3-4 dana pre nego što je policija Republike Srbije oslobodila Mališevo, video je da su oteta lica u dva autobusa prebačena u pravcu sela Klečka. Među njima su bile žene, deca, muškarci u civilu i u

Montirani procesi

uniformama, različite nacionalnosti, i Srbi i Albanci, bilo je ukupno 100 lica. Kada su autobusi krenuli za selo Klečka, Gani je rekao da i oni moraju da odu u to selo i da će im tamo biti objašnjeno zašto idu. U selo Klečka krenulo je više pripadnika "OVK" kolima.

Kada su stigli u selo Klečka, Ganija im je rekao da počnu da tuku i maltretiraju oteta lica. Ovo se dešavalo na jednom brdu na izlasku iz sela gde je bila šuma. Video je da među oteetim licima ima dosta žena i devojaka i dece uzrasta od 8 godina pa naviše.

Gani je odveo tri devojčice, malo sa strane od ostalih lica i tu ih je silovao. Hisni Kiljaj je uzeo jednu devojčicu između 12 i 15 godina, i rekao optuženom da je drži dok je on silovao, a posle je naredio i optuženom Ljšanu Mazreku da je siluje, što je on i učinio. Devojčice, koje je silovao Gani, su vrištale, a oni koji su to gledali sa strane, plakali su. Dok je ovo rađeno ostali su gledali, kako oteta lica tako i pripadnici "OVK". Potom je Gani naredio da se sve žene iz grupe oteatih lica odvoje i da se siluju. Svi pripadnici "OVK", sem onih koji su stražarili, učestvovali su u silovanju. Pored ostalih, u silovanju je učestvovao i Bekim Mazreku.

Posle ovoga, Gani je svima naredio da oteta lica masakriraju. Odvojio je jednu ženu i muško dete od oko 8 godina i rekao optuženom Ljšanu Mazreku da ih masakrira. On prvo to nije hteo, ali kada mu je Ganija rekao da to mora da uradi, detetu je isekao jedno uvo, a ženi ništa nije uradio. Ostali pripadnici "OVK" su svašta radili nad oteetim licima, video je da je Gani jednoj ženi izvadio oči i posekao obe ruke iznad šaka i oba uveta.

Nakon svega, Gani je naredio pripadnicima "OVK" da se postroje, bilo je 20-tak pripadnika "OVK" u toj grupi, a opt. Ljšan Mazreku je bio treći po redu, a osim njega su bili: Dardan Krasnići, Škumbin Krasnići, Ismet Mazreku, Baškim Mazreku, Bekim Mazreku, Besim Bitići, Abaz Bitići i ostali čijih se imena ne seća.

Oteta lica su bila sva u jednoj grupi, njih oko 100, svima su bile vezane ruke od pozadi. "Tigar" je komandovao, rekao je da se svi sprema i naredio "vatru", svi su počeli odjednom da pucaju po grupi oteatih lica. Pucali su dok su imali municiju, posle toga pripadnici "OVK" koji nisu bili u stroju prišli su streljanoj grupi, proveravajući da li je neko ostao živ, i ako jeste, onda su iz automatske puške pucali i ubijali ih.

U grupi oteatih lica, veći deo su bili Srbi, a manji Albanci.

U stroju iz kojeg se pucalo po grupi oteatih bio je i Bekim Mazreku.

Na izlasku iz sela Klečka, na putu prema selu Sedlare, nedaleko od mesta gde je streljana grupa od oko 100 oteatih lica, prethodno je neko iskopao rupe, u koje su sva ta lica sahranjena, za svako lice je iskopan poseban grob koji je zatrpan. Optuženi Ljšan Mazreku nije znao da li su bila stavljena neka obeležja, jer je odmah otišao sa tog mesta. Posle ovoga svi su se vratili u štab u Mališevu, gde je optuženom Hisni Kiljaj uzeo naoružanje i rekao

da je slobodan četiri dana. Kada je krenuo kući, vraćena mu je automatska puška, koju je ostavio na spratu u sobi svoje kuće. Ubrzo posle toga došao je i Bekim Mazreku, te su nekoliko dana izvršavali kućne poslove. Uhapšen je na izlasku iz Mališeva zajedno sa Bekimom i Agimom.

Optuženi Ljuan Mazreku je, u svojoj odbrani na glavnom pretresu, u celosti negirao navode iz optužnice, navodeći da je ona montirana od strane Državne bezbednosti, a da je odbrana koju je izrekao kod istražnog sudije podmetnuta od strane inspektora MUP-a RS i ispričana pod prisilom drastične torture i uticajem omamljujućih sredstava. Tvrdi da je u periodu od juna do 25. jula 1998. godine, prodavao benzin i naftu u Mališevu, a da je 26. jula 1998. godine, zbog prouete vesti da će početi rat u Mališevu, krenuo u selo Ponorac zajedno sa bratom od strica Bekimom Mazrekuom, prijateljem Agimom i jednim poznanikom iz Grabanice kod Kline, kada biva uhapšen.

Optuženi Bekim Mazreku, u svojoj odbrani kod istražnog sudije datoj na zapisniku o ispitivanju okrivljenog dana 6. 8. 1998. godine, navodi da nije bio član "OVK" kao ni njegov brat od strica Ljuan Mazreku, i da su zajedno prodavali benzin. Isti optuženi je pred istražnim sudijom za zapisnik o ispitivanju okrivljenog dana 2. 9. 1998. godine, čemu je prisustvovao branilac advokat Aziz Redža iz Prištine, izjavio da je početkom juna 1998. godine od strane dva nepoznata uniformisana lica bio primoran da ode u štab "OVK" u Mališevu, koji se nalazio u kući Imera Mazrekua. U štabu su bila tri komandanta - Jakup Krasnići, Dan Krasnići i Hisni Kiljaj, od pripadnika "OVK" prepoznao je: Dželilj Mazrekua, Malj Šotija, Aljuš Mazrekua, Nazmi Hodžu i brata od strica Ljuana Mazrekua. U štabu je dobio naoružanje i uniformu i zadatak da čuva stražu ispred štaba "OVK" u Mališevu. Stražu je čuvao zajedno sa Mazlijom Hodžom, i to uveče od 18-24 časa i u drugoj smeni od 24 do 4 ili 5 sati izjutra.

Sredinom juna 1998. godine, ispred štaba "OVK" u Mališevu, video je deset parkiranih vozila, a u četiri od tih vozila su se nalazili civili. Tada je čuo da su ti civili iz Orahovca, i da ih je dovelo lice sa pseudonimom "Toni". U koloni od deset vozila, u pratnji više od 20 pripadnika "OVK", oni su odvedeni u selo Klečka.

Kada su stigli u selo Klečka, Ganim Krasnići i Hisni Kiljaj su potražili komandanta štaba "OVK" za selo Klečka, Fatmira Ljimaja. Pošto on trenutno nije bio tu, sačekali su da stigne. Kada je došao, civile iz vozila su poređali u red pored jedne šume. Među civilima su bile tri žene, dvoje dece, dva mladića i tri starija muškarca. Iz te grupe, Fatmir je naredio da se izdvoje tri žene, koje su odvedene iza ograde u njivu zasejanu kukuruzom, gde su bile silovane. U silovanju su učestvovali Fatmir Ljimaj, Gani Krasnići, Hisni Kiljaj i još nekoliko pripadnika "OVK", ukupno njih sedam ili osam. Posle pola sata ove žene su vratili u grupu. Optuženi Bekim Mazreku je čin silovanja video kao i ostali pripadnici "OVK" koji su držali na nišanu civile.

Montirani procesi

Potom je Fatmir naredio da pucaju u civile. Pripadnika "OVK" je bilo preko 20. Bili su postrojani u dva reda, prvi red je kleknuo na jedno koleno, drugi je stajao iza. U drugom redu stajao je optuženi Bekim Mazreku, pored njega je bio Nazmi Hoža, a nešto iza Ljuan Mazreku. U redu koji je stajao bili su Limaj, Gani Krasnići i Hisni Kiljaj. Iza ova dva reda postrojenih pripadnika "OVK" stajala su još trojica pripadnika "OVK" iz sela Klečka, koji su pretili da će ukoliko ne pucaju u civile oni pucati u njih. Civili su bili poređeni jedan pored drugog, licem okrenuti prema njima. Naredbu za pucanje su dali komandanti Fatmir, Gani i Hisni, uzvikujući istovremeno "pucajte". Svi su pucali onako kako su hteli, rafalno ili pojedinačno, optuženi je ispalio samo jedan metak, pucao je u pravcu starijeg muškarca, punijeg stasa, nije znao u koji deo tela je pucao, jer je ostao zbunjen. Video je nakon pucnjave da su svi civili pali na zemlju. Nakon toga su ih sklonili sa tog mesta i vratili u Mališevo.

Optuženi Bekim Mazreku je, u svojoj odbrani na glavnom pretresu, u celosti negirao navode iz optužnice, rekavši da je ona montirana od strane Državne bezbednosti, a da je odbrana koju je dao kod istražnog sudije podmetnuta od strane inspektora MUP-a RS i ispričana pod pritiskom torture, koja se ogledala u fizičkoj i psihičkoj prinudi kao i pod uticajem omamljujućih sredstava.

Advokati, Marina Kljajić, branilac optuženog Ljuana Mazrekua i Čedomir Nikolić, branilac optuženog Bekima Mazrekua, su u završnoj reči na glavnom pretresu, u bitnom naveli nepostojanje ijednog materijalnog dokaza ili bilo kog drugačijeg dokaza, koji bi osnovano teretio optužene Ljuana i Bekima Mazrekua. Kao i da je vođenjem ovog krivičnog postupka naneta nepravda optuženima, te da bi Sud tu nepravdu mogao razrešiti oslobađajućom presudom, što je i osnovni predlog ovih branilaca u pogledu odluke u ovoj krivično-pravnoj stvari.

Sud je u prethodnim stavovima, odbrane optuženih šire prezentirao, iz razloga jasnijeg sagledavanja činjenica iz odbrane optuženih sa činjenicama od kojih je sud došao izvođenjem sledećih dokaza:

Zapisnik o uviđaju Ki. br. 143/98 urađen naknadno od strane istražnog sudije Okružnog suda u Prištini, na osnovu naredbe predsednika Okružnog suda u Nišu o obnavljanju spisa K. br. 11/99 ; zapisnik o uviđaju sa lica mesta Kio.br.143/99 od 28. 8. 1998. godine, sačinjen od istražnog sudije Okružnog suda u Prištini, a koji je pribavljen iz originalnih spisa predmeta K.br. 11/99 i predložen kao dokaz od strane odbrane; foto-dokumentacija pronađenih ljudskih kostiju u selu Klečka, SO Lipljane pod brojem 850/98 od 28. 8. 1998. godine, kao i videokaseta, snimak uviđaja, označena kao dokaz (a); izvod iz matične knjige umrlih izdat od matične službe u Nišu pod brojem 203-15803 na ime pok. Agima Tačija; izvod iz matične knjige

Suđenje braći Mazreku “Slučaj Klečka”

umrlih izdat od misije Ujedinjenih nacija na Kosovu pod brojem 19 u Suvoj Reci dana 25. 5. 1998. godine, na ime pok. Faika Bitićija; izvod iz matične knjige umrlih izdat od misije Ujedinjenih nacija na Kosovu pod brojem 295 izdat u Orahovcu dana 29. 5. 2000. godine na ime pok. Agima Tačija; nalaz i mišljenje veštaka lekara specijalista sudske medicine Zdravković dr Miodraga i Karadžića dr Radovana iz Niša od dana 05.03.2001. godine, vezan za telesni pregled optuženih; nalaz i mišljenje veštaka prof. dr Slaviše Dobričanina, dr Suzane Matejić i Doc. dr Zdravka Vitoševića od dana 6. 10. 1998. godine; nalaz i rezime tima finskih stručnjaka za sudsku medicinu označen kao u navodu Klečka SRJ u četiri knjige, označene KL 1-KL-4; zaključak sudskomedicinskih eksperata Republike Belorusije od 8. 2. 1998 godine; spisak kidnapovanih lica od 1. 4. do 27. 7. 1998. godine sačinjen od MUP-a RS pod brojem 1319 od 13. 3. 2001. godine; spisak kidnapovanih i ubijenih lica u periodu od 17. do 22. 7. 1998. godine, sačinjen od MUP-a RS pod brojem 1318 od dana 13. 3. 2001. godine; spisak građana srpske i crnogorske nacionalnosti koje su oteli šiptarski teroristi u periodu od 1. 11. do 21. 9. 1998. godine, sačinjen od MUP-a u Prištini, dana 21.09.1998. godine; spisak građana albanske nacionalne manjine koje su oteli šiptarski teroristi u periodu od 1. 1. do 21. 9. 1998. godine, sačinjen od MUP-a RS u Prištini od dana 21. 9.1998. godine; izveštaj neuropsihijatra dr Seljatina Hajkuša od 25.12. 1998. godine vezano za pregled Ljuana Mazreku; novinski članak lista “Politika ekspres” od dana 10. 9. 1998. godine, sa naslovom “Ubijen Aslan Klečka” - sud je u toku dokaznog postupka u svojstvu svedoka saslušao prof. dr Slavišu Dobričanina iz Prištine, svedoka S.B. i svedoka Dragana Lukića iz Prizrena, zaposlenog u RTS Priština.

Sa dela pretresa na kojem je saslušan svedok S.B. sud je isključio javnost, smatrajući da bi javnim svedočenjem ovog svedoka došlo do znatnog uznemirenja rodbine i ostalih građana srpske nacionalnosti koji se sada nalaze u okruženju u Orahovcu na Kosovu i Metohiji, jer bi se time njihova bezbednost znatno pogoršala. Naveden je bio razlog da sud ime i prezime ovog svedoka u presudi označava inicijalima S.B. sa napomenom da se potpuni lični podaci ovog svedoka nalaze u zapisniku o glavnom preteru.

Sud je, poštujući načela stranačke slobode predlaganja novih dokaza, u toku dokaznog postupka na glavnom pretresu, sproveo dokaze: videokasete, označene kao dokaz “B” i “C”, na kojima se nalaze video i tonski zapisi optuženih Ljuana i Bekima Mazrekua, prilikom davanja intervjuja novinarima, vezano za događaje koji su se desili u selu Klečka, i u tom kontekstu Sud je u svojstvu svedoka saslušao Dragana Lukića, novinara RTS u Prištini, novinski članak lista “Politika ekspres” od dana 10. 9. 1998. godine, sa naslovom “Ubijen Aslan Klečka”.

Prilikom davanja ovih intervjuja novinarima, nisu poštovana načela predviđena Zakonom o krivičnom postupku među kojima je osnovno

Montirani procesi

načelo legaliteta i prava na odbranu okrivljenog, koji određuju da samo nadležni sudija može legalno sprovesti određene istražne radnje u okvirima propisanih pravnih instituta i odgovarajuće procedure, a koje u svojoj osnovi u tom postupku pružaju pravo na odbranu okrivljenog.

Kako je sam nastanak napred navedenih materijala, video kasete "B" i "C", novinski članak lista "Politika ekspres" u nepopravljivoj koliziji sa napred navedenim načelima Zakona o krivičnom postupku, kako u pogledu legaliteta tako i u pogledu prava na odbranu, sud na ovim dokazima, iako su provedeni na glavnom pretresu, nije zasnovao odluku.

Sud je ocenio tezu odbrane optuženih, da su svoje iskaze kod istražnog sudije dali pod primenom drastične torture u cilju iznuđivanja tih iskaza. Instrumenti torture i mučenja su bili različiti, fizički i psihički, primenom omamljujućih sredstava koja su im davana injekcijama i u kafi koju su konzumirali. Primena fizičke torture je bila različita s obzirom na način i upotrebljena sredstva, batinjanje po svim delovima tela, koje je činjeno nogama, rukama i dr. kao i upotrebom struje u cilju iznuđivanja iskaza.

Radi utvrđivanja činjeničnog stanja, u vezi ove teze odbrane, Sud je naložio da se izvrši lekarski pregled optuženih od strane veštaka lekara, specijalista sudske medicine u Nišu. U nalazu i mišljenju lekara veštaka Zdravković dr Miodraga i Karadžića dr Radovana, koji je proveden u toku dokaznog postupka, sud je utvrdio:

Za Bekima Mazrekua

- Da promene konstatovane na telu imenovanog, opisane u nalazu i nivou grebena nosa, glave, polnog uda i zuba, predstavljaju ožiljne promene ovih delova kože i sluzokože i odlom dela krunice zuba;

- na osnovu medicinskih karakteristika istih, može se zaključiti da su nanete najranije šest meseci do godinu dana pre pregleda;

- ožiljak kože na grebenu nosa, najverovatnije je nastao na terenu razderno-nagnječne rane kože nosa, kao i odlom dela krunice zuba, nastali su dejstvom tupih mehaničkih oruđa;

- ožiljna promena na glavi polnog uda, nastala je na terenu postojanja rane, i ista je mogla nastati kako u toku obavljanja, tako i kao posledica dejstva spoljašnjih faktora (tupim mehaničkim oruđem, visoke temperature i sl.);

- sve povrede, napred navedene, po stepenu štete po zdravlje, pojedinačno i u svom zbirnom dejstvu, predstavljaju laku telesnu povredu.

Za Ljuana Mazrekua

- Promene konstatovane na telu u nivou grebena nosa, leve ušne školjke, levo slepoočnog predela glave, i levog stopala, predstavljaju ožiljne promene kože navedenih delova;

- na osnovu medicinskih karakteristika istih, može se zaključiti da su nanete najranije šest meseci do godinu dana pre pregleda;

- opisani ožiljci kože nastali su na terenu postojanja rane kože, najverovatnije po tipu razderno-nagnječenih, a koje su nanete dejstvom tupine mehaničkog oruđa;

- zone navedenih delova tela, koje su uslovile nastanak opisanih ožiljnih promena kože, u vreme nastanka pojedinačno i zbirno, predstavljale su laku telesnu povredu.

Po oceni Suda, nema sumnje da su ove povrede postojale, ali se sada osnovano postavlja pitanje kada, gde i kako su nastale. Ni jedan dokaz ne upućuje da je prema optuženima primenjena sila ili pretnja da bi se došlo do izjava ili priznanja optuženih, prilikom preduzimanja istražne radnje – ispitivanja okrivljenih. Iz samih zapisnika se vidi da je njihovo ispitivanje urađeno uz striktno poštovanje odredaba Zakona o krivičnom postupku, i same ličnosti okrivljenog, i da nema nikakvih naznaka ili primedbi da je tada prema okrivljenima primenjena sila ili pretnja od bilo koga ili da je ispitivanju prisustvovalo lice koje po zakonu ne bi moglo biti prisutno kada se optuženi ispituje.

Dokaz koji je na glavnom pretresu sproveden, a koji u potpunosti po oceni Suda negira mogućnost fizičke ili psihičke torture, je izveštaj lekara neuropsihijatra dr Seljadina Kajkušia, koji je obavio pregled optuženog Ljuana Mazrekua, dana 25. 12. 1998. godine. Dakle, između dva ispitivanja kod istražnog sudije, prvo koje je obavljeno dana 06.08.1998. godine, i drugog koje je obavljeno dana 11. 1. 1999. godine, u periodu za koje optuženi Ljuan Mazreku tvrdi da je bio izložen najdrastičnijoj torturi, kako fizičkom mučenju - gde su upotrebljavana sredstva - batinjanje po svim delovima tela uz nanošenje najrazličitijih povreda čak i nožem, i psihičkih - gde je upotrebljavano nasilno unošenje opijata u njegov organizam, specijalista neuropsihijatar koji ima bogato iskustvo iz sudske medicine, dr Seljadin Kajkuši, po obavljenom pregledu Ljuana Mazreku, daje sledeći nalaz:

NEUROLOŠKI NALAZ JE u fiziološkim granicama.

PSIHIČKI: pribrane svesti, pravilne orjentacije, bez perspektivnih promena, nema sadržanih poremećaja u misaonom toku ni sadržini, pamćenje očuvano kako za stare tako i za nove događaje, voljno nagoni namizmi sniženi vezano za aktuelnu situaciju "stres", pažnju pravilno usmerava, emocionalno diskoričan. Ima se utisak ispod prosečnog nivoa

Montirani procesi

inteligencije i primitivne strukture ličnosti.

Kritičan i uvidavan, svestan značaja učinjenog dela i mogućnosti da upravlja svojim postupcima...

To su razlozi zbog kojih sud smatra neprihvatljivim predlogom branioca da se zapisnici o ispitivanju okrivljenih u prethodnom postupku izdvoje iz spisa predmeta, jer za tako nešto nema osnovanih razloga.

Utvrđivanje krivične odgovornosti optuženih Ljuana i Bekima Mazrekua je u direktnoj zavisnosti od provere verodostojnosti samog kazivanja optuženog Ljuana Mazrekua pred istražnim sudijom.

Prethodna analiza dokaza je isključila bilo kakvu mogućnost da iskaz optuženog Ljuana Mazrekua nije verodostojan. Teza odbrane da je iskaz iznuđen torturom, fizičkom i psihičkom prinudom, je srušen kao kula od karata, postojanjem sledećih činjenica:

- istražni sudija je istražnu radnju ispitivanje okrivljenog sproveo uz striktno poštovanje odredaba Zakona o krivičnom postupku. Prilikom ispitivanja okrivljenog data je potpuna sloboda okrivljenom da iznese nesmetano svoju odbranu ili bilo kakvu primedbu vezanu za sam krivični postupak.

Dakle, nema nikakve sumnje o verodostojnosti kazivanja optuženog Ljuana Mazreku pred istražnim sudijom.

O istinitosti sadržaja ovog kazivanja, sud će dati ocenu u daljem tekstu obrazloženja. (U daljem tekstu se navodi svedočenje svedoka S.B. koje je poslužilo sudu da "utvrdi činjenice" koje se nabrajaju u nastavku obrazloženja – F.M.).

... Optuženi Bekim Mazreku na glavnom pretresu negira kao neistinit iskaz koji ga tereti, on svoju odbranu kod istražnog sudije i na glavnom pretresu menja, pričajući o različitim događajima, nevezanim jedan za druge, a pri tome ne navodi dovoljno ubedljivih razloga zbog čega to čini. Oba optužena, Ljuan i Bekim Mazreku, na glavnom pretresu se brane da se u periodu za koji ih tereti optužnica bave preprodajom benzina u Mališevu u blizini štaba "OVK". Međutim, činjenica da su organizatori i pripadnici "OVK" vrbovali najrazličitijim sredstvima, pa čak i nasiljem, sve mladiće Albance sposobne za borbu, na područjima koja su držali pod kontrolom, a u cilju omasovljenja ove organizacije, odbacuje kao nerealnu mogućnost da se dva mladića sposobna za borbu, u blizini štaba "OVK", bave tako pasivnim zanimanjem, kao što je preprodaja benzina, i to u trenutku kada se oko njih uveliko vode oružane borbe.

Sud, ceneći navedeno, nalazi da su optuženi Bekim Mazreku i Ljuan Mazreku svoju odbranu na glavnom pretresu izneli sa ciljem da prikriju ili umanje svoje učešće kod izvršenja krivičnog dela.

Dakle, namera prikrivanja tragova počinjenih krivičnih dela zločina u selu Klečka je na nesporan način ovom analizom utvrđena, a ono se ne može logično posmatrati parcijalno kao namera prikrivanja samo jednog ili određenog krivičnog dela, a posebno ako se uzme u obzir da je područje sela Klečka bilo do avgusta 1998. godine pod kontrolom pripadnika “OVK”, čiji su organizatori i članovi u organizacionom i komandnom smislu čvrsto povezani uz precizno podeljene uloge i sa konkretnim zadacima.

Sud na osnovu izloženog zaključuje, da se namera prikrivanja dokaza odnosila na sve tragove počinjenih krivičnih dela na tom području, te se jedino u tom kontekstu može sagledati stvarna sudbina tela ubijenih oko 100 lica, krajem jula 1998. godine u selu Klečka, a koja do sada nisu pronađena.

Ovde se nalazi i odgovor na pitanje koje postavljaju branioci, advokati Čedomir Nikolić i Marina Kljajić, u završnoj reči: “Zašto bi optuženi, ili drugi pripadnici bande posle izvršenog zločina isti hteli da prikriju, ako su hteli da se za to zna, odnosno da dođe do uznemirenja građana kao posledica izvršenja njihovog navodnog zločina?”

Prividna je dilema, i samo čvrstina logike ovakvog tvrđenja odbrane, jer ona uzima u obzir samo unutrašnju dimenziju efekata delovanja pripadnika “OVK”, a ne i efekte koji utiču na javno mnjenje šire međunarodne zajednice, na koje je “OVK” uzastopno računala radi ostvarivanja ciljeva koje je postavila ova organizacija sa krajnjim ciljem rušenja ustavnog uređenja Savezne Republike Jugoslavije...

Konkretno vezano za ovaj krivični predmet, uočavaju se oba ova efekta:

Unutrašnji efekat – delovanjem na način opisan u izreci presude optuženi Ljuan i Bekim Mazreku, sa ostalim pripadnicima “OVK”, su krajem jula 1998. godine tako uznemirili građane na širem području Mališeva, da je to preraslo u paniku koja je rezultirala napuštanjem lokalnih nealbanskih zajednica tog područja...

Međunarodni efekat – pripadnici “OVK” prikrivaju tragove ostataka ljudi, većinom civila, među kojima ima žena i dece, od javnog mnjenja međunarodne zajednice, jer bi pronalaženje svih ostataka tela ljudi koji su ubijeni izazvalo gnušanje i nesimpatije za takav čin, što bi u krajnjoj liniji dovelo do osude počinioca zločina od svih vlada pa i od vlada koje su na ovu organizaciju gledale sa simpatijama.

Na osnovu napred izloženog, prezentiranim dokazima, kao i njihove ocene i analize, Sud je utvrdio bitne činjenice obeležja krivičnog dela terorizma iz čl. 125. kažnjivo po čl. 139. st. 2. KZJ, za koje je optužene Ljuana i Bekima Mazreku oglosio krivim...

Prilikom odmeravanja kazne optuženima za učinjeno krivično delo, Sud je utvrdio sledeće okolnosti od uticaja na izricanje kazne:

Montirani procesi

- Za optuženog Ljuanma Mazerku da je zasnovao porodicu.
- Za optuženog Bekima Mazrekua da je porodičan čovek, otac jednog deteta.

Ove činjenice je sud uzeo kao olakšavajuće okolnosti.

Činjenice da su oba optužena prilikom izvršenja krivičnog dela ispoljila brutalnost prema nemoćnim žrtvama, učestvujući u zlostavljanju žena, a da je optuženi Ljuan Mazreku ispoljio drastičnu brutalnost odsecajući uvo dečaku, Sud uzima kao otežavajuće okolnosti.

Uzimajući u obzir svrhu kažnjavanja, stepen krivične odgovornosti, okolnosti pod kojima je delo učinjeno, kao i napred navedene pojedinosti, Sud je optuženima izrekao maksimalnu kaznu zatvora koja je predviđena Zakonom za navedeno delo, sa čvrstim uverenjem da se jedino takvom kaznom zatvora može ostvariti svrha kažnjavanja kao i preventivni uticaj na druge da ne čine ovakva ili druga krivična dela.

Odluku o troškovima postupka sud je doneo na osnovu čl. 98.st. 3 ZKP. Sa svega izloženog, prosuđeno je kao u izreci presude.

Okružni sud u Nišu, dana 18. 4. 2001. god. K. br. 110/99

Zapisničar,
Buba Siraković, s.r.

Predsednik Veća- sudija,
Milomir Lukić, s.r.

POUKA O PRAVNOM LEKU:

Protiv ove presude može se izjaviti žalba u roku od 15 dana od dana prijema iste. Žalba se podnosi ovom sudu, a za Vrhovni sud Srbije u Beogradu.

Pravna analiza suđenja braći Mazreku

Presuda nije zasnovana na dokazima

(11. maj 2001.) Fond za humanitarno pravo ukazuje da je Okružni sud u Nišu osudio kosovske Albance iz Mališeva, Ljuana i Bekima Mazrekua, za krivično delo terorizam bez ijednog dokaza o njihovoj krivici. Nakon okončanog dokaznog postupka, koji je trajao godinu dana, veće petorice Okružnog suda u Nišu, jednoglasno je 18. aprila 2001. godine donelo presudu kojom se Ljuan i Bekim Mazreku oglašavaju krivim za krivično delo terorizma iz čl. 125 Krivičnog zakona Jugoslavije (KZJ) kažnjivo po čl. 139 st. 2 KZJ i osuđuju na maksimalnu kaznu zatvora u trajanju od po 20 godina. Pritvor im je produžen do pravosnažnosti presude.

Optužnica

Ljuan i Bekim Mazreku osuđeni su na osnovu optužnice od 3. aprila 2001. godine (Kt. 167/98.) koju je zastupao zamenik okružnog javnog tužioca iz Prištine Miodrag Surla, za izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl. 125 KZJ kažnjivo po čl. 139 st. 2 KZJ tako sto su:

“Ljuan marta, a Bekim maja meseca 1998. godine, pristupili terorističkoj organizaciji pod nazivom ‘Ljumi’, da je Ljuan Mazreku učestvovao u napadu na Orahovac od 17–22. jula 1998. godine kada su ubijeni Kostić Anđelko i Nikolić Rajko, a istovremeno kidnapovana 43 lica, koja su sa drugim kidnapovanim licima odvedena u Klečku gde ih je bilo 100, i gde su mučeni. Tom prilikom je Ljuan silovao devojčicu srpske nacionalnosti starosti od 12 – 15 godina, a jednom dečaku starosti od 8 godina odsekao uvo. Bekim Mazreku je izvršio silovanje više ženskih lica, nakon čega su, sa još 18 pripadnika OVK, izvršili masovno streljanje.”

Suđenje

Suđenje Ljuanu i Bekimu Mazrekuu počelo je 3. aprila 2000. godine pred većem Okružnog suda u Nišu, kojem je predsedavao sudija Milomir Lukić, a u čijem sastavu su bili sudeći sudija Dragoljub Zdravković i trojica sudija-porotnika. Glavni pretres je, zbog prekida koji su trajali više od mesec dana, tri puta počinjao iznova (3. aprila 2000. godine, 20. septembra 2000. godine i 23. januara 2001. godine).

Na pretresima koji su počeli 3. aprila i 20. septembra, pročitana je prvobitna optužnica Okružnog javnog tužilaštva iz Prištine od 1. februara 1999. godine (Kt. 167/98) kojom se Ljuan i Bekim Mazreku optužuju da su izvršili krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 1360 st. 2 KZJ u sticaju sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125 KZJ tako sto su:

Montirani procesi

“Unameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ, preduzimali akte nasilja prema pripadnicima MUP-a, VJ i civilnom stanovništvu, kojim se stvara osećanje nesigurnosti kod građana, postali pripadnici “terorističke bande pod nazivom Ljumi” i da su kao njeni članovi izvršili otmicu i ubistvo dvojice Albanaca, Agima Tačija i Faika Bitićija, otmicu i streljanje više desetina građana Orahovca.”

Nakon čitanja optužnice, okrivljeni Ljuan i Bekim Mazreku su izjavili da nisu krivi i da nisu učinili ono što im se optužnicom stavlja na teret. Tvrdili su da su izjave koje su dali istražnom sudiji, i koje ukazuju na njihovu krivicu, dali pod prinudom. Na pretresu 6. aprila 2000. godine Ljuan Mazreku je rekao:

“Prilikom hapšenja tukli su nas pendrecima. Iz Mališeva su nas odveli u Glogovac, gde nas je tukla policija, vojska, a i civili. Tu smo se zadržali oko dva sata nakon čega su nas odveli u Prištinu. Tukli su nas sve do dolaska inspektora MUP-a. Tu su nas razdvojili i od tada se nismo videli. Nakon dva dana su mi dali neke papire, terali me da ih potpišem uz obećanje da ću biti pušten ako ih potpišem. Te papire sam potpisao vezanih ruku. Nakon toga su mi dali otkucan list papira i tražili da tekst naučim napamet. Kada sam pročitao tekst video sam da je isti ‘montiran’, pa nisam hteo da ga naučim. Da bi me naterali da taj tekst naučim dali su mi dve injekcije. I dalje su me tukli, pretili da će me ubiti, posekli su mi levo uvo. Nakon ovog mučenja ja sam pristao da naučim tekst koji su mi dali. Sutradan su mene i Bekima odveli u Klečku gde su me uz batine i pretnje naterali da naučeni tekst kažem pred kamerama.”

Na istom glavnom pretresu, Bekim Mazreku je ispričao da ga je policija tukla, da je jedan od policajaca ugasio cigaretu na njegovom polnom organu (penisu - kako se izrazio) i zatim ga probušio žicom od struje; da su mu stavljali cev oružja u usta i tako polomili dva zuba, da su mu rasekli nos. Zatim je naveo da su ga terali da potpiše papire na kojima se nalazila “njegova izjava” koju su sačinili pripadnici MUP-a. Pošto nije pristao, dali su mu kafu u koju su stavili tabletu, nakon čega je potpisao. Ispričao je i da je odveden u Klečku, gde je dao izjavu pod prinudom, ali da nije znao da su ga snimale kamere. “U izjavi je navedeno da sam ubio desetoro ljudi. Posle mučenja koje sam pretrpeo, svaki čovek bi poklekao”, rekao je Bekim Mazreku na suđenju.

Na prvom pretresu saslušan je veštak dr Slaviša Dobričanin, član tima patologa Instituta za sudsku medicinu iz Prištine, koji je izvršio analizu kostiju pronađenih u Klečki. Izjave ovog veštaka kontradiktorne su u pogledu vremena smrti lica čiji su ostaci pronađeni. Jednom tačno određuje vreme smrti i tvrdi da je smrt nastupila u julu 1998. godine, a drugi put

kaže da se ne može utvrditi sa sigurnošću kada je smrt nastupila. Veštak takođe ne navodi ni tačan broj leševa pronađenih u Klečki već izjavljuje: “*Mi smo govorili o šest, sedam leševa*”.

U dokaznom postupku pročitane su izjave Ljuana i Bekima Mazrekua koje su dali istražnom sudiji, kao i dva spiska nestalih osoba MUP-a Prištine: spisak nestalih sa područja Kosova od 1. januara 1998. godine do 21. septembra 1998. i spisak otetih i nestalih lica sa područja Orahovca od 17. do 22. jula 1998. godine.

Sudsko veće je na prva dva pretresa odbilo sve predloge odbrane za izvođenje dokaza.

Tek 23. januara 2001. godine, kada je glavni pretres treći put krenuo iznova, Sudsko veće je usvojilo neke od predloga odbrane za izvođenje pojedinih dokaza koji su bili odbijeni na prethodnim suđenjima i to:

Da se izvrši uvid u umrlice, koje je izdao UNMIK, za Agima Tačija (preminuo 1981. godine) i Faika Bitićija (preminuo 19. aprila 2000. godine).

Da se obavi lekarski pregled okrivljenih i da se saslušaju veštaci sudske medicine, lekari Radovan Karadžić i Miodrag Zdravković, koji su izvršili telesni pregled Ljuana i Bekima Mazrekua. Na osnovu lekarskog pregleda utvrđeno je da Bekim i Ljuan Mazreku imaju ožiljke, ali lekari nisu mogli precizno da konstatuju vreme, kao ni uzrok njihovog nastanka.

Da se pročita članak dnevnika “Politike ekspres” od 10. septembra 1998. godine pod naslovom “Ubijen Aslan Klečka”, u kojem je objavljena i fotografija nađena u Klečki. Ta fotografija deljena je novinarima uz obrazloženje da se na slici nalaze lica koja su počinila zločin u Klečki. Na slici se ne nalaze okrivljeni Ljuan i Bekim Mazreku.

Da se izvrši uvid u Rešenje Okružnog suda u Prištini od 7. septembra 1998. godine (Ki-143/98) kojim je uskraćeno pravo braniocu Azizu Redži da prisustvuje ispitivanju okrivljenih kao i pojedinim istražnim radnjama, čime je povređeno pravo na odbranu u istražnom postupku.

Da se pročita medicinski izveštaj dr Seljatina Hajkusa od 25. decembra 1998. godine u kojem je konstatovano da je inteligencija Ljuana Mazrekua ispod proseka.

Da se pročita Rešenje MUP-a Prištine o određivanju pritvora Bekimu i Ljuanu Mazrekuu od 2. jula 1998. godine, kao i Rešenje o prijemu u pritvor od 2. jula 1998. godine, s obzirom da se optuženi terete za događaj od 17. do 22. jula 1998. godine.

Da se pročita Zapisnik o uviđaju sa lica mesta od 28. avgusta 1998. godine (Kio-143/98), s obzirom da je ovaj zapisnik odbrana pribavila iz originalnih spisa i da se razlikuje od Izveštaja koji je pročitao na glavnom pretresu.

Da se pročita nalaz i mišljenje tima 16 finskih eksperata, koji su analizom DNK kostiju pronađenih u Klečki utvrdili da pripadaju trojici muškaraca srednjih godina, kao i da se momenat njihove smrti ne može pouzdano

Montirani procesi

utvrditi. Prema nalazu finskih patologa, moglo je proći više godina od momenta smrti do momenta kada je analiza rađena.

Sud je usvojio zajednički predlog javnog tužioca i branilaca da se tonski puste video kasete sa uviđaja u selu Klečka. Bekim Mazreku je na pitanje suda da li je saglasan da se i tonski puste kasete odgovorio: *“Baš mi je drago da čujem šta sam to pričao.”*

Taj video i tonski zapis sa uviđaja i ispitivanja u Klečki, koji je vodila istražni sudija Danica Marinković, prikazan je na Radio televiziji Srbije u emisiji “Dnevnik”. Prema tvrdnjama Bekima i Ljuana Mazrekua, izjave pred kamerama dali su posle torture koju su preživeli u policijskoj stanici, gde im je unapred dat tekst koji su morali da izgovore pred kamerama.

Na ovom suđenju, uprkos protivljenju odbrane, prikazana je i videokaseta snimljena u prostorijama Službe državne bezbednosti u Prištini. Reporter je bio Dragan Lukić, novinar RTS Priština. Taj zapis je trebalo da posluži kao materijal za pravljenje specijalne emisije o događaju u Klečki. Prema rečima novinara Lukića, delovi ove reportaže emitovani su u emisiji “Panorama”, RTS Novi Sad. Snimci koji su prikazani na suđenju bili su isprekidani. Novinar koji je vodio intervju postavljao je pitanja, ne kao neko ko želi da sazna šta se u Klečki desilo, već kao neko ko zna sve detalje događaja i samo želi da budu potvrđeni. Na glavnom pretresu i Ljuan i Bekim Mazreku izjavili su da ne prepoznaju novinara koji je sa njima vodio intervju i da se ne sećaju da su taj intervju dali.

Mada je sud odlučio da se taj video zapis neće koristiti kao dokaz, što je u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku, on je kod publike u sudnici, a i samog Sudskog veća mogao da stvori sliku koja govori o krivici otkrivenih.

Sud je odbio predlog branilaca da bilo koji institut za sudsku medicinu u Srbiji obavi superveštačenje posmrtnih ostataka nađenih u Klečki, s obzirom da je analiza Instituta za sudsku medicinu u Prištini u suprotnosti sa nalazom tima finskih patologa. Nalaz finskih patologa govori samo o ostacima trojice punoletnih muškaraca srednjih godina, dok su prema analizi prištinskog Instituta, u Klečki nađene kosti šest osoba, starosti između 5 i 60 godina. Veštaci Instituta u Prištini sa sigurnošću opredeljuju starost kostiju i tvrde da je smrt nastupila u julu 1998. godine, dok finški patolozi konstatuju da ne mogu sa sigurnošću da utvrde datum smrti i navode da je smrt mogla nastupiti i dve godine pre događaja u Klečki. U nalazu finskih patologa navodi se da su samo na kostima jedne osobe pronađeni tragovi metaka, dok patolozi Instituta u Prištini navode da je smrt nastupila kao posledica dejstva vatrenog oružja.

Sud je takođe odbio predlog odbrane da se u svojstvu svedoka sasluša Ademi Zećir, komandir straže Okružnog zatvora u Prištini, kako bi se utvrdilo da li su Ljuan i Bekim preživeli torturu u prekrivičnom i istražnom postupku.

Suđenje braći Mazreku “Slučaj Klečka”

Na nastavku suđenja, 3. aprila 2001. godine, nakon izvedenih dokaza, zamenik okružnog javnog tužioca, Miodrag Surla, odustao je od dela optužnice koji je Ljuana i Bekima Mazrekua teretio za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti. Prema izmenjenoj optužnici, braća Mazreku su okrivljena za izvršenje krivičnog dela terorizma.

Izmenjena optužnica je pročitana i prevedena na albanski jezik. I Bekim i Ljuan su se izjasnili da nisu krivi, i u svemu ostali pri odbrani koju su dali na prethodnim glavnim pretresima.

Završne reči tužioca i odbrane

U završnoj reči, tužilac Miodrag Surla predložio je da Sud prihvati iskaze koje su braća Mazreku davala u istražnom postupku, ocenivši da je njihova odbrana na sudskim pretresima “nelogična, neuverljiva i pomalo naivna”. Prema njegovoj oceni, “*providna odbrana optuženih može se videti iz činjenice da je glavni pretres tri puta počinjao iznova*”, te da su “*optuženi na svim pretresima davali kontradiktorne izjave*”. “*Verujem da će Sud prihvatiti kao istinit i uverljiv njegov (Bekimov) iskaz iz istražnog postupka koji je dao iz sopstvene griže savesti, a sama činjenica da je dva puta davao različite odbrane najbolje govore o tome da ga niko nije prisiljavao niti učio da napamet kaže ono što misli da je za njega najbolje.*”

Na kraju završne reči, zamenik okružnog javnog tužioca pozvao je novoformirane sudove i tužilaštva na Kosovu da pozovu Fatmira Ljimaja, Hisnija Hiljaja i Ganija Krasnićija (ta lica spominjali su Ljuan i Bekim Mazreku u iznuđenom iskazu, kada su tokom istražnog postupka govorili o vođama štaba OVK u Mališevu) i da im postave samo jedno pitanje: “*Šta se dogodilo u selu Klečka?*” Tužilac je na kraju predložio da Sud donese osuđujuću presudu i osudi Ljuana i Bekima Mazrekua na kazne zatvora.

Branioци su u svojoj završnoj reči ukazali na niz povreda u istražnom i pretkrivičnom postupku:

Na suđenju Ljuanu i Bekimu Mazrekuu nije poštovano načelo pretpostavke nevinosti. Oni su u javnosti, posredstvom medija, već u istražnom postupku proglašeni krivima.

Iako je teret pribavljanja dokaza na tužiocu, odbrana je bila ta koja je sve vreme dokazivala nevinost optuženih.

Optužnica se bazirala samo na iskazima koji su Ljuan i Bekim dali u pretkrivičnom postupku, odnosno kod istražnog sudije, i na dokazima koji samo potvrđuju da se zločin u Klečki desio, ali ne i da su ga počinila braća Mazreku. Takođe, postoji nepodudarnost između originalnog zapisnika o uviđaju na licu mesta i zapisnika koji je pročitao na glavnom pretresu. Prema rečima javnog tužioca, zapisnik pročitao na glavnom pretresu urađen je na osnovu sećanja i beležaka istražnog sudije Danice Marinković. Nejasno je

Montirani procesi

kako to da zapisnik urađen prema sećanju sadrži mnogo više detalja koji upućuju na krivicu okrivljenih, nego zapisnik koji je urađen na licu mesta. U originalnom zapisniku stoji da se na terenu nalaze krečane, a u naknadno pisanom da se nalazi jedna krečana, te da su u pepelu pronađeni ostaci kostura. U originalnom zapisniku, međutim, nigde se ne pominju ostaci kostura.

Dokazni postupak nije sproveden u skladu sa standardima fer i pravičnog suđenja, jer Sud nije dozvolio superveštačenje nalaza Instituta za sudsku medicinu u Prištini i nalaza finskih patologa, iako Sudsko veće ne poseduje stručno znanje iz oblasti sudske medicine.

Obrana je ukazala na rešenje o određivanju pritvora i na nalog o prijemu u pritvor za Bekima Mazrekua koji nosi datum 2. juli 1998. godine, a optuženi se terete za događaj od 17. do 22. jula 1998. Takođe je istaknuto da je na Ljuanovom rešenju o određivanju pritvora i nalogu o prijemu u pritvor, prepravljeno datum sa 2. jula na 2. avgust 1998. godine.

Branioци su konstatovali da do završetka glavnog pretresa Sudu nije prezentovan ni jedan dokaz koji bi teretio okrivljene, i predložili su da Sud donese oslobađajuću presudu.

Izricanje presude bilo je zakazano za 12. april. Međutim, Sud je obavestio prisutne da je tokom većanja, sudu pristupio svedok koji je bio kidnapovan na putu za Orahovac 17. jula 1998. godine i zadržan u Mališevu. S obzirom da je taj svedok bio očevidac događaja u Orahovcu i Mališevu, Sud je odlučio da ga sasluša po službenoj dužnosti.

Sud je doneo rešenje da se javnost isključi sa saslušanja tog svedoka, s obrazloženjem da bi javno svedočenje ugrozilo živote članova svedokove porodice koja je oteta na putu za Orahovac. Prema rečima predsednika veća, Milomira Lukića, svedok smatra da su članovi njegove porodice živi i u rukama kidnapera. Kao razlog da svedočenje bude zatvoreno za javnost, Lukić je naveo i mogućnost za uznemirenje građana srpske nacionalnosti. Nakon saslušanja ovog svedoka tužilac Miodrag Surla je u završnoj reči rekao da novoizvedeni dokazi samo potvrđuju navode optužnice, te da svedokov opis događaja u Mališevu u potpunosti odgovara izjavama koje su okrivljeni dali istražnom sudiji. Surla je postavio pitanje kako su okrivljeni mogli tako verno da opišu događaj, ako u njemu nisu učestvovali. Činjenicu da svedok nije prepoznao okrivljene kao lica koja su izvršila otmicu, Surla je obrazložio stanjem u kojem se svedok nalazio.

Branioци su naveli da je svedokov iskaz na sudu bilo potresno svedočenje o sudbini jedne porodice i njenom zatočeništvu u Mališevu. Obrana je istakla da svedok nije prepoznao okrivljenje kao kidnapere, iako se tačno seća vrste i broja prevoznih sredstava kojima su prevoženi, vremena kada su prevoženi i mesta gde su ostavljeni. Obrana smatra da bi svedok sigurno prepoznao i okrivljene da su bili u grupi otmičara, s obzirom da

se seća svih detalja otmice. Odbrana je konstatovala da je poslednjim svedočenjem samo potvrđeno da se otmica u Orahovcu desila, ali ne i ko je otmicu izvršio.

Presuda

Veće Okružnog suda u Nišu 18. aprila 2001. godine jednoglasno je oglasilo Ljuana i Bekima Mazrekua krivim za izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl. 125 KZJ kažnjivo po čl. 139 KZJ i osudilo ih na maksimalne zatvorske kazne u trajanju od po 20 godina. Pritvor im je produžen do pravosnažnosti presude u skladu sa odredbama čl. 353 st.1 ZKP kojim je predviđen obavezan pritvor u slučajevima kad je optuženi osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet ili više godina.

U obrazloženju presude, predsednik Veća Milomir Lukić je rekao:

"Kada sam dobio predmet optuženih Ljuana i Bekima Mazrekua, i pročitao opis dela za koje se njih dvojica terete, bio sam u neverici da prihvatim da iko može počinuti tako strašan zločin u ime bilo kakvog cilja. Međutim, činjenice utvrđene na ovom suđenju su neumoljivo ukazale da su se dogodili strašni zločini u selu Klečka i otkrili njihove počinioce, a to su Ljuan i Bekim Mazreku.

Krivica optuženih nije iskonstruisana i podmetnuta, kako se brane optuženi, ona je individualno i precizno određena priznanjem optuženog Ljuana Mazrekua.

To nije puko priznanje, već jasan i logičan sled događaja sa navođenjem preciznih detalja, opisom mesta, objekata stvari i lica koje može dati samo učesnik događaja. Odbrana optuženih, da je to priznanje podmetnuto od strane inspektora MUP-a RS i ispričano kod istražnog sudije pod uticajem omamljujućih sredstava, pala je u vodu kao neistinita kada se na suđenju pojavio još jedan učesnik ovog tragičnog događaja, a to je svedok koji svedoči o događaju sa navođenjem detalja, opisom mesta, objekata, stvari i lica koji su u potpunosti identični priznanju Ljuana Mazrekua. Naravno, obim svedočenja je ograničen samim fizičkim prisustvom svedoka događaju i njegovom mogućnošću da uoči navedene detalje, ali i tako nedvosmisleno ukazuje da se događaj odigrao na način kako to priznaje optuženi Ljuan Mazreku i nikako drugačije.

Svedoka najstrašnijeg čina ove tragedije, masovnog streljanja civila, žena i dece nema, neće ga ni biti, jer niko nije preživeo da bi o tome mogao svedočiti.

Svedočiti mogu jedino egzekutori, njihovi dželati, što u ovom postupku čine za sada samo ova dvojica."

NALAZI I PREPORUKE:

Nepriistrasnost suda

Dužnost pravosudnih organa je da se uzdrže od pretpostavljanja ishoda suđenja. Nepriistrasnost suda znači da sudije ne smeju imati predrasude u vezi sa predmetom suđenja i ne smeju postupati na način kojim se jedna strana stavlja u povoljniji položaj. Sudije koje su se nalazile u Veću koje je sudilo Ljuanu i Bekimu Mazreku imaju status raseljenih lica sa Kosova sa svim negativnim implikacijama koje prate takav status.

Obrazloženje koje je dao predsednik Veća ne predstavlja činjenično obrazloženje presude, već ukazuje na lični odnos predsednika Veća prema događaju u Klečki, što potvrđuje konstataciju da sud nije bio nepriistrasan. Javni tužilac je u svojoj završnoj reči tražio od sudova na Kosovu da pronađu krivce za događaj u Klečki. Iz toga proizilazi da javni tužilac zna da nema dokaza da su Ljuan i Bekim Mazreku počinili delo koje im stavlja na teret, ali ih smatra odgovornim za događaj u Klečki zato što su Albanci iz Mališeva.

Pravo na odbranu

Pravo na odbranu uključuje pravo na branioca po svom izboru, kao i pravo da branilac prisustvuje davanju iskaza okrivljenog u istražnom postupku. Iako je ovo pravo zagarantovano ZKP, Rešenjem Okružnog suda u Prištini od 7. septembra 1998. godine (Ki –143/98) uskraćeno je pravo braniocu braće Mazreku, advokatu Azizu Redži, da prisustvuje ispitivanju okrivljenih, kao i pojedinim istražnim radnjama. Ovo pravo podrazumeva i mogućnost slobodnog razgovora sa braniocem o predmetu. Ljuanu i Bekimu Mazreku nije dozvoljeno da prilikom poseta, za vreme trajanja istražnog postupka, razgovaraju sa svojim braniocima o krivičnom delu za koje su optuženi, niti da razgovaraju o načinu odbrane. Dozvoljeno im je samo da advokatu saopšte lične poruke za članove porodica.

Zabrana torture i iznuđivanja iskaza

Zabranjeno je fizički ili psihički zlostavljati lice koje je lišeno slobode. Tortura i svi drugi nehumani i ponižavajući postupci prema pritvorenom licu izričito su zabranjeni kako domaćim zakonima, tako i međunarodnim standardima iz ove oblasti. To pravo je apsolutno i ne može se derogirati. Ljuan i Bekim Mazreku bili su izloženi drastičnoj torturi da bi im se iznudili iskazi, o čemu su svedočili i na glavnom pretresu.

Ljuan i Bekim Mazreku bili su tučeni, priključivani na struju, povređivani nožem samo da bi priznali ono što je policija tražila, i da bi potpisali izjavu da su oni izvršili zločin u Klečki. Zatim je nad braćom Mazreku ponovo primenjena tortura da bi pred istražnim sudijom ponovili priču iznudenu u policiji.

Pravo na suđenje u razumnom roku

Međunarodnim standardima je predviđeno da svako ko je pritvoren pod optužbom da je učinio krivično delo ima pravo na suđenje u razumnom roku. Ljuan i Bekim Mazreku uhapšeni su 2. avgusta 1998. godine, a suđenje je počelo 3. aprila 2000. godine, dakle godinu i osam meseci posle privođenja.

Pravo na postupak bez odugovlačenja

Ovo pravo podrazumeva pravo na suđenje bez nepotrebnog odlaganja, ali i obavezu suda da se postupak sprovede bez odugovlačenja (čl. 14 ZKP). U slučaju braće Mazreku, to načelo nije poštovano, jer su razmaci između glavnih pretresa trajali između četiri i pet meseci.

Pravo na upotrebu maternjeg jezika

Pravo na odbranu na maternjem jeziku, na prva dva glavna pretresa poštovano je samo delimično. Prevedene su optužnice na albanski jezik, dok izjave veštaka, nalazi i ostala pisana dokumenta nisu prevedeni.

Tek na trećem pretresu, prvi put je u celosti poštovano pravo okrivljenih na upotrebu maternjeg jezika, tako da su Ljuanu i Bekimu Mazreku prevedene, ne samo optužnice, već i izjave svedoka, završne reči tužioca i branilaca, kao i obrazloženje presude.

Pretpostavka nevinosti

Osnovno načelo krivičnog postupka je načelo pretpostavke nevinosti, prema kome se svako smatra nevinim dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica (čl.3 ZKP). Posredstvom medija, u javnosti su braća Mazreku unapred proglašena krivim. Mediji su o ovom slučaju obavestavali senzacionalistički, kreirajući u javnom mnenju sliku da su Ljuan i Bekim krivi za događaj u Klečki. U dnevniku RTS pušten je snimak njihove izjave u kojem priznaju delo. Tokom celog suđenja, pišući izveštaje, novinari su govorili o “monstruoznim teroristima” iz Klečke, unapred ih kvalifikujući kao krivce.

I samo Sudisko veće, pre završetka postupka, nije poštovalo načelo pretpostavke nevinosti jer je predsednik Veća prilikom odbijanja nekih predloga odbrane izjavljivao: “To ćete istaći u žalbi.” Ovakav stav predsednika veća ukazuje da se unapred znalo kakvu će odluku sud doneti.

Pravo na pravičnu raspravu

Jedna od najvažnijih faza u krivičnom postupku je dokazni postupak u kojem sud mora da utvrdi potpuno i pravilno činjenično stanje, postupajući po predlozima stranaka ili po službenoj dužnosti. Načelo materijalne istine (čl. 15 ZKP) nalaže da je sud dužan da u dokaznom postupku izvede kao dokaz sve što će doprineti potpunom i pravilnom utvrđivanju činjeničnog stanja. Članom 322 st.2 ZKP propisano je da dokazivanje obuhvata sve činjenice za koje sud smatra da su važne, ali je očito da se sud ovim principom nije

Montirani procesi

rukovodio. Sam dokazni postupak na prva dva pretresa protekao je tako što je sud odbijao sve predloge odbrane, a usvajao sve predloge tužioca.

Pojedini predlozi odbrane, koje je sud na prethodnim pretresima odbijao, na trećem pretresu su usvojeni. Sud je tako usvojio i predlog da se pročita nalaz i mišljenje finskih patologa. Očito da je usvajanje ovog predloga bilo samo formalno, jer sud nije dopustio superveštačenje da bi ustanovio kojem nalazu da pokloni veru - nalazu Instituta za sudsku medicinu u Prištini ili nalazu finskih patologa. Da je dokazni postupak vođen u skladu sa standardima fer i pravičnog suđenja, sud bi po službenoj dužnosti zatražio superveštačenje.

Sud je odbio predlog odbrane da se sasluša svedok Ademi Zećir, kako bi utvrdio istinitost izjava Ljuana i Bekima Mazrekua o torturi koju su preživeli tokom prekrivičnog i istražnog postupka. Sud je bio dužan da proverí istinitost tvrdnji okrivljenih o načinu davanja iskaza, jer je zakonom i međunarodnim standardima propisano da izjave koje su date pod prinudom ne mogu biti korišćene kao dokaz u krivičnom postupku.

Čitavo suđenje odvijalo se na osnovu sećanja istražnog sudije, rekonstruisanim spisima, budući da spisi ovog predmeta nisu izneseni iz Okružnog suda u Prištini. Stoga je bilo logično, a i u skladu sa ZKP, da se izvedu dokazi koje predloži odbrana radi rasvetljavanja činjeničnog stanja.

Sud je obavezan da priznanje okrivljenog u krivičnom postupku kritički oceni, ustanovi da li je ono istinito i potkrepljeno drugim dokazima (čl. 323 ZKP)

Cela optužnica, kao i presuda, zasnivaju su se samo na iskazima Ljuana i Bekima Mazrekua koje su dali istražnom sudiji. U tim iskazima postoji niz nelogičnosti i nepodudarnosti. Na sudskim pretresima, braća Mazreku su davala drugačije iskaze, ali ni istražni sudija ni sudsko veće nisu pokušali da utvrde koji je iskaz zapravo tačan. Ljuan i Bekim u svojim iskazima kod istražnog sudije priznaju otmicu dvojice Albanaca Agima Tačija i Faika Bitićija. Na osnovu tog iskaza tereti ih i prva optužnica. Kada je odbrana uspela da dokaže da je Agim Tači izvršio samoubistvo 1981. godine, a da je Faik Bitići preminuo 2000. godine, tužilac je odustao od tog dela optužnice. Odluka suda da prihvati ovako izmenjenu optužnicu, a da javni tužilac nije pružio nikakve dokaze, odražava neravnopravnost odbrane u odnosu na javnog tužioca. Na svim suđenjima kosovskim Albancima, praksa je pokazala da su optuženi morali da dokazuju svoju nevinost, umesto da tužilac dokazuje osnovanost navoda optužnice.

Tako su Bekim i Ljuan priznali otmicu osoba koje su preminule i pre događaja za koji se terete. Zbog toga bi bila opravdana sumnja u ostali deo iskaza koji su okrivljeni dali u istrazi, naročito kad se imaju u vidu tvrdnje optuženih da su im radnici MUP-a Prištine torturom iznudili iskaze. Sudijsko veće, međutim, nije pokušalo da ispita iskaze okrivljenih u istrazi, već prihvata kao dokazan onaj deo izjave koji odgovara javnoj tužbi.

Suđenje braći Mazreku “Slučaj Klečka”

Jedan od kurioziteta na suđenju bio je da se na dan kada je presuda trebalo da bude objavljena, u sudu pojavio svedok koji je i sam bio kidnapovan u Orahovcu. Sudsko veće je donelo odluku da sasluša tog svedoka bez prisustva javnosti.

Prema obrazloženju presude, proizilazi da je sud doneo osuđujuću presudu samo na osnovu iskaza tog svedoka događaja, koji nije prepoznao okrivljene, i na osnovu iskaza u istražnom postupku samo jednog okrivljenog. Logično je da se iznuđene izjave okrivljenih i svedoka podudaraju, jer su opis mesta, događaja, objekata i stvari koji su tamo pronađene utvrdili organi MUP-a i istražni sudija prilikom uviđaja na licu mesta.

Ceo dokazni postupak dokazao je samo da se zločin u Klečki dogodio. Sudu, međutim, nije prezentovan nijedan dokaz, već samo izjave okrivljenih koje su pod prinudom dali istražnom sudiji, što je bilo dovoljno da sud donese osuđujuću presudu.

Preporuke

Međunarodni standardi i Zakon o krivičnom postupku garantuju svim optuženim pravo na fer i pravično suđenje, bez obzira na njihovu nacionalnost, vrstu dela za koja se optužuju, kao i način njihovog izvršenja. Pred Okružnim sudom u Nišu ova garancija nije poštovana isključivo zato što su Ljuan i Bekim Mazreku albanske nacionalnosti.

Odluka Okružnog suda u Nišu nije konačna. Vrhovni sud Srbije obavezan je da ukine prvostepenu presudu i pritvor braći Mazreku i vrati predmet na ponovno suđenje. Odluka Vrhovnog suda Srbije trebalo bi da sadrži naloge prvostepenom sudu koji će garantovati fer i pravično suđenje Ljuanu i Bekimu Mazreku u ponovljenom sudskom postupku.

Autor analize je: advokat Mojca Šivert, saradnik FHP.

Svedočenje Zećira Ademija o “Slučaju Klečka”

Bili su leševi Albanaca a ne srpskih civila

“Slučaj Klečka” sada je već pretvoren u metaforu srpske politike vodene decenijama na Kosovu. On je, pre nego što postane poznat domaćoj javnosti, dat svetu, i trebalo je da opravda monstruozne srpske zločine nad Albancima. Bio je kraj leta 1998. godine i krize kroz koju su prolazile naše oružane snage. Činilo se kao da je i Bog okrenuo leđa Albancima. Dvojica rođaka, kao i mnogobrojne albanske žrtve, još od tada se suočavaju sa srpskom zamkom i nastavljaju da se drže po srpskim zatvorima bez izricanja kazni. Jedan bivši zatvorski stražar, Albanac, razjašnjava slučaj.

Adem Zećiri, bivši stražar u Okružnom zatvoru u Prištini, koji ovaj posao obavlja od 1984. godine, jedini je albanski svedok koji danas može

Montirani procesi

da govori o nastojanjima srpske vlasti da izmisle jednu masovnu grobnicu Srba koji su stradali od Albanaca. On je bio vozač upravnika zatvora u Prištini. Tokom devedesetih godina, on je bio jedini izvor koji je obavestavao albanske faktore o stanju u ovom zatvoru i tretmanu albanskih zatvorenika. Prvi put, za dnevnik "Zeri", govori otvoreno, imenom i prezimenom, šta je video i doživeo tokom pokušaja srpskih zvaničnika da iskonstruišu sada već poznati "Slučaj Klečka" zbog koga se rođaci Ljuan i Bekim Mazreku drže u zatvoru već više od dve godine.

Nameštanje "krivice"

Zećir se seća da su pet ili šest dana nakon što su srpski mediji objavili da su u Mališevo, koje je do tada bilo pod kontrolom UČK, ušle srpske snage, organi službe državne bezbednosti doveli u zatvor u Prištini dva momka Albanca. Srpski stražari o njima su govorili kao o teroristima, siledžijama i ubicama srpskog stanovništva tog kraja, kaže Zećir. "Zanimalo me je da saznam imena ovih mladića. Nakon ogromnog truda saznao sam da se oni zovu Ljuan i Bekim Mazreku. Samo toliko. Nisam imao pristup drugim detaljima. Video sam i slušao o njihovom stalnom batinjanju i maltretiranju od strane srpskih stražara. To je bio nastavak njihovog maltretiranja, jer su oni dovedeni u zatvor sa vidljivim tragovima batinjanja od strane Službe državne bezbednosti koja ih je svaki dan ispitivala.

Srpski stražari koji su tukli ovu dvojicu zatvorenika bili su Milivoje Ivić, Predrag Bradić, Radomir Milojković, Boban Tonić, Slaviša Ristić, Srba Jović, Dragiša Milenković i drugi stražari. Oni su zadržani nekoliko dana u Prištinskom zatvoru, a zatim odvedeni u Okružni sud u Prištini, kod zloglasne sudije Danice Marinković. U Sud su odvedeni u najvećoj mogućoj tajnosti. Do Suda su ih pratili stražari Milivoje Ivić i Slaviša Ristić. Ne samo ljudska radoznalost, već i svest o nacionalnoj pripadnosti nagnali su me da pokušam da saznam šta se sa njima događa u sudu. Zbog toga sam rekao nadzorniku Avdiji Šutakoviću da ću ja odneti poštu do Okružnog suda, uz obrazloženje da imam jedan neodložan posao u gradu.

Znao sam da će oni biti saslušani kod sudije Danice Marinković, u kancelariji broj 3. Pošto sam predao poštu, odlučio sam da otvorim vrata te kancelarije, tako najvno i spontano, da navodno vidim da li su gotovi da bih se vratio s njima. Čim sam otvorio vrata video sam Bekima Mazrekua kako sedi ispred Danice Marinković. Prozor sobe bio je prekriven tamnim zavesama. Oba stražara su bila unutra, ali u uglu sobe, zajedno sa radnikom državne bezbednosti, jedan novinar sa bradom (da je bio novinar saznao sam nakon što smo otišli u Maleševo), Jovica Jovanović, koji je snimio razgovor Danice Marinković sa Bekimom Mazrekuom. Čim su me videli povikali su da zatvorim vrata. Nisam se usprotivio i odmah sam se vratio u zatvor. Bio sam siguran da se njima tako namešta optužba za nešto krupno. Bio sam nemoćan da bilo šta uradim.

Mališevo je ličilo na avetinjsko mesto

Negde oko 14 sati, pozvao me je upravnik zatvora, Ljuba Čimburowić, i rekao mi da spremim kola "Opel vektra" za put, ali mi nije rekao gde ćemo ići. Oko 15 sati, u prostorije uprave zatvora došli su Danica Marinković i zamenik javnog tužioca, Jovica Jovanović. Odmah su izašli iz kancelarije upravnika Ljube Čimburowića. Ljuba Čimburowić me je pitao da li ima drugih vozača osim mene. Rekao sam mu da nema. On mi je zatim naredio da uzmem auto "Opel vektra", koji sam spremio još ranije, ali ne znajući da ću ga ja voziti na put koji će mi toliko mnogo namučiti dušu. U kola su ušli upravnik zatvora, istražni sudija Danica Marinković i zamenik javnog tužioca Jovica Jovanović. Čim smo izašli iz zatvorske zgrade, blizu policijske satnice 92, pridružila su nam se još dva policijska vozila tipa "Lada" i jedan "pincgauer". To sam saznao iz razgovora Danice Marinković sa Ljubom Čimburowićom. Na izlasku iz Prištine pridružio nam se i jedan auto "Higijena-tehnika" koji je tu čekao. Ja nisam znao gde idemo i šta se događa. Pošto smo prošli Kosovo Polje, rekli su mi: "Vozi za Mališevo". Kada smo stigli u Mališevo, grad je bio prazan. Videli su se samo srpski policajci i paramilitarci. Bio je to jeziv prizor, podsećao je na scene iz ratnih filmova. Na žalost to nije bio film. Bila je stvarnost.

Stigli smo blizu groblja i tu je stalo puno vozila. Iz njih je izašla gomila ljudi. Tu su bili: Danica Marinković, Jovica Jovanović, Ljuba Čimburowić, ekipa beogradske televizije sa jednim novinarom koji je odlično govorio albanski jezik i postavljao mnoga pitanja Bekimu, ekipa policije na čelu sa Pešićem. Bila je tu i kamera policije, kojom je rukovao neki Spasić, trojica inspektora Državne bezbednosti kojima ne znam imena, ekipa preduzeća "Higijena tehnika" iz Prištine, sa romskim radnicima, ekipa veštaka sudske medicine na čelu sa direktorom Dobričaninom, policija je takođe dovela još trojicu Roma iz Mališeva koji su bili bosni, kao i ekipa zatvora na čelu sa Advijom Šutkovićem i dva zatvorska stražara.

Lekar kome se dopalo ubistvo Albanca snajperom u čelo

Iz vozila »Zastava 101« izvučen je Bekim Mazreku. Čim je izišao, Danica Marinković ga je pitala gde su grobovi srpskih civila. Mi smo svi videli grobove. Oni su bili desetak metra dalje od nas. Danica je navodno htela da čuje to od Bekima. On je pokazao rukom prema groblju rekavši: »Evo, to su grobovi«. On više nije govorio. Onda su policajci naredili Romima da raskopavaju grobove. Iz raskopanog groba Romi su izvukli jedan leš. Svi smo videli da je to bio vojnik UČK. Bio je sahranjen u uniformi. Civili i njihovi pratioci u uniformama kao da su pobesneli što nisu videli leševe srpskih civila, onako kako su projektovani u svojim glavama. Zatim su naredili da se raskopa drugi grob. Međutim, i iz drugog groba izvučen je leš pripadnika UČK. Veštaci sudske medicine navodno su izvršili obdukciju. Čuo sam ih

Montirani procesi

kad su rekli da su iz Orahovca. Kod njega su pronašli ličnu kartu u džepu. »Pogođen je odlično snajperom u čelo«, brbljao je sa zadovoljstvom lekar Dobričanin. Drugi, koji su posmatrali izbuljenim očima praznu raku i leš vojnika UČK u rukama lekara, izgledali su besni. Bilo je jasno - ne zbog ubijenog vojnika, već zbog propadanja njihovog cilja "otkrivanja" izmišljenih ubica srpskih civila. Danica je ovaj bes manifestovala javno. »Šta je ovo? Izlaze albanski vojnici, a ne srpski civili! To ne smeju da saznaju niti da vide strani novinari. Njima treba reći da se u ovim grobovima nalaze leševi srpskih civila masakriranih od strane albanskih terorista. To treba da svedoči sam Bekim Mazreku«.

Novinari su čekali u "Grandu" da izveste o "masovnom zločinu" Albanaca

Nakon otvaranja druge grobnice, Danica i Jovica rekli su da hitno treba da se obaveste strani novinari koji su se, kako se moglo saznati iz njihovog razgovora, nalazili u hotelu "Grand" u Prištini, ali da ne dolaze u Mališevo jer "ima tehničkih prepreka". Pošto policija nije uspela da radio-vezom uspostavi kontakt sa Prištinom, ovim zadatkom su mene zadužili. Ja sam zvao zatvor Dubrava, oni su se povezali sa zatvorom u Ljipljanu, odakle su obavestili Prištinu, da neko iz zatvora u Prištini ode u hotel "Grand" i obavesti novinare da ne dolaze u Mališevo zbog "tehničkog problema". Poruka je bila hitna.

Nakon ovoga, sa razdaljine od oko 20 metara, čuo sam reči Danice Marinković upućene Jovici Jovanoviću, Avdiji Šutkoviću, Ljubi Čimburoviću i dvojici radnika državne bezbednosti: "Moramo po svaku cenu da nađemo gde su civili sahranjeni... Ne smemo da propustimo ovu priliku jer su ovi optuženi za masakre nad srpskim civilima". Nakon 13-15 dana ponovo se aktuelizuje "slučaj Klečka". Koliko se sećam, braća Mazreku su uzeti kao prošli put i odvedeni u Klečku. Sada, čini se, sa detaljnijom pripremom da nameštanje izgleda kao istinito. Pozvali su sve novinare da slušaju Ljuana i Bekima koji su navodno priznali autorstvo zločina. Zapravo tako je servirano javnosti, da su navodno oni činili masakre nad srpskim civilima u Klečki. Ovog puta ja nisam bio u Klečki, ali o tome šta se dogodilo tamo saznao sam od zatvorskih stražara koji su bili tamo sa pritvorenima Mazreku. Zatim sam to saznao i iz srpskih medija. Bilo je jasno nameštanje sudije Danice Marinković sa srpskim organima bezbednosti. Žrtve su bili dvojica mladih Albanaca, bez sumnje nevini, rođaci Ljuan i Bekim Mazreku.

Zenun Čelaj

(Tekst je objavljen u dnevniku "Zeri", marta 2001.)

*VIII Razni tekstovi i analize
o sudskim procesima*

RAZNI TEKSTOVI, ANALIZE I REAGOVANJA :

“Glas razuma”

Pismo političkog zatvorenika, pesnika Besima Zyberija, upućeno medijima na albanskom jeziku

»NAMERNO SMO ZABORAVLJENI«

(Priština, 3. februar 2001.): Ja sam politički osuđenik na 14 godina zatvora. obraćam se svim Albancima, gde god da su, preko ovog pisma koje nema kako drugačije da se piše osim na hladnom podu jednog zatvora u Srbiji! Tokom sedmice, preko štampe i tokom posete nekih advokata, informisani smo da je Savezna vlada ovde usvojila predlog Zakona o amnestiji koji će uskoro biti poslat na usvajanje Saveznom parlamentu. Na žalost, taj zakon predviđa da se oslobodi samo deo Albanaca u ovdašnjim zatvorima, zbog kojih sam radostan, dok će drugi deo ostati i dalje po zloglasnim srpskim zatvorima, uključujući i mene, gde će se i dalje suočavati sa teskobom i neizvesnom sutrašnjicom.

Voljom međunarodne zajednice, srpskog režima, albanskog političkog faktora i donekle i zbog nepostojanja narodne upornosti, mi - jedan deo talaca - , ostaćemo i dalje pokusni kunići. Ja, na žalost, vidim da ta volja gorepomenutih strana oko naše sudbine jeste dogovor koga, čini se, samo vi naše porodice, sada ne shvatate i kao da vas ubeđuju hijene međunarodnih kancelarija da ćemo se osloboditi bez razlike, nevezano za članove zakona i optužbe. To izgleda ne shvata ni široka narodna masa.

Ja mislim da će samo upornost naroda rešiti pitanje u korist svih nas ovde, ali ja ne mogu znati kako bi se to moglo postići. Dok sam živ nastaviću da se nadam, međutim ja i drugovi koji ćemo ostati ovde kao da smo skeptici da ovde imamo života kada budemo istrošili čitavu tu nadu. Stvarno, mi smo u stanju kada nadu grizemo zubima, ali zubi su nam sve više truli. Od svega onoga što smo doživeli, možda je najvažnije što smo živi i ništa više. Potvrđuje se da smo mi namerno zaboravljeni. Za naše i strane faktore, mi, politički zatvorenici i taoci koji ostavljamo delove naših tela po zatvorima u Srbiji, ne da nismo prioritet, već uopšte nismo ni ljudi. Čini se da niko ne shvata naše stanje koje tokom vremena može postati fatalno! I ovim zalaganjem oko nas do sada, jednog dana vrlo lako se može desiti da Crveni krst slegne ramenima kada vi budete tražili da znate nešto o nama! Bilo kako bilo, mi čekamo. Ovim ne kažem da smo slomljeni unutar sebe, ali istina je da nam sada pomaže samo naša volja da bismo opstali, a o fizičkim ranama koje imamo da i ne govorim...

Da vas obavestim da su pre četiri-pet dana kod nas bili neki ljudi iz Crvenog krsta, koji su nam rekli da su došli da nam poboljšaju uslove. Polemisao sam sa njima oko dva sata i rekao im da se njihovim posetama

Montirani procesi

zapravo uslovi pogoršavaju još više. Kazao sam i razloge zašto: zbog toga što oni ne objavljuju istinu užasa, krije se zločin nad albanskim taocima. Želim da verujem, da bar od sada pa nadalje, strane hijene i one albanskog govora neće moći (barem vama, našim porodicama i jednom delu naroda) da vas i dalje obmanjuju perfidnim obećanjima o tome »da se radi« oko zatvorenika. Uverite se sada da se zločin započet odavno prema nama sada ozakonjuje i na međunarodnom planu, podrškom zločinu, a na nacionalnom planu njegovim ignorisanjem. Čini se da mi nismo značajni za naš politički faktor i za naš narod, iako smo, zapravo, taoci njihove budućnosti.

Ne znam kako će se činiti ovo pismo Hekerupu i Amneusu i našem političkom faktoru! Ali ja kažem njima, da ćemo mi zalaganje koje čine za zatvornike, jednog dana vratiti u kovčezima... Zato, ja mislim da osim narodne upornosti, u koju malo verujem, nema neke druge forme koja će nas koji ćemo ostati, ujediniti ponovo sa vama što nas čekate. Tražim od sredstava informisanja da postave naše pitanje i tamo gde nije postavljeno do sada. Ovo moje pismo neka bude teška optužba za naš politički faktor, za strane faktore i za nedostatak narodne upornosti. Optužba će biti jedan stvaran užas jednog dana, što nije nemoguće, kada stranci mogu da vam bace naše kovčege pred noge sa najvećim mogućim ignorisanjem. Tada će tragedija biti još užasnija, jer će mnogo onih što govore albanski voditi izbornu kampanju, i to će biti dvostruko ubistvo. Mi nismo taoci naše sudbine, već taoci patoloških strasti stranaca i onih srpskih. Ipak, mi nećemo oslabiti, već ćemo nastaviti da se držimo u odbrani i afirmaciji našeg ljudskog i nacionalnog dostojanstva. Sada smo kruto fizičko telo. Neka ovo moje pismo bude ono koje će nas pretvoriti u senke, za kojim će trčati loši da ih nikad ne bi stigli!

Neka ovo pismo bude, ne samo u moje ime, već i mojih zatvorenih drugova, jedan sanažan poziv za moj narod: Ne dozvolite da vaše anđele vrate u kovčezima pred vaše noge, i nemojte nas ostaviti da budemo miševi za probe i testiranja Srbije, jer ljudi više nego za smrću imaju potrebe za svedočenjem.

Pravna analiza sudskih procesa

POVREDA PRAVA NA ODBRANU

Piše: Mustafa Radonići, advokat

Jedno od osnovnih ljudskih prava jeste pravo na odbranu u sudskom krivičnom postupku. Povreda ovog prava se ogleda u više segmenata:

Prvo, ogleda se u nemogućnosti da optuženi budu upoznati sa spisima predmeta na svom jeziku. Tako, u Okružnom sudu u Leskovcu, u koji je premešten Okružni sud u Peći, skoro ni jedan spis suda optuženima nije uručen na njihovom, albanskom jeziku. A činjenica je da ni jedan od njih ne poznaje srpski jezik - oni su mahom sa sela, gde se vrlo malo ili nimalo ne govori srpski jezik. Njima se rešenje o pokretanju istrage, rešenje o određivanju ili produženju pritvora i sva druga pismena rešenja uručuju na srpskom jeziku, mada su oni saslušani u istrazi uz pomoć tumača, i Sud vrlo dobro zna da oni ne znaju jezik na kojem im se dostavljaju pismena rešenja. Na tom jeziku se na kraju, pre početka glavnog pretresa, uručuje i optužnica, tako da oni ne mogu valjano da se upoznaju sa sadržinom optužnice, sa onim šta im se stavlja na teret, da bi mogli da se odbrane na suđenju.

Član 7. st.1. ZKP predviđa da se krivični postupak vodi na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Sudu. Stav drugi tog člana, propisuje da stranke, svedoci i druga lica koja učestvuju u postupku imaju pravo da prilikom izvođenja istražnih ili drugih sudskih radnji ili na glavnom pretresu upotrebljavaju svoj jezik. Ako se sudska radnja, odnosno glavni pretres ne vodi na jeziku tog lica, obezbediće se usmeno prevođenje onoga što ono, odnosno drugi iznosi, kao i isprava i drugog pismenog dokaznog materijala. U stavu trećem se propisuje da će se o pravu na upotrebu jezika uputiti svako lice, koje se može odreći tog svog prava, ako zna jezik na kome se vodi postupak, što se sve unosi u zapisnik. Prevođenje vrši tumač, što se propisuje odredbom st. 4. ovog člana.

Prema članu 8. st. 1. ZKP propisano je da se pozivi, odluke i druga sudska pismena rešenja upućuju na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Sudu. Stav drugi tog člana glasi: "Ako je u Sudu u službenoj upotrebi i jezik narodnosti, sud će na tom jeziku dostavljati sudska pismena rešenja licima koja su pripadnici te narodnosti, a u postupku su se služila tim jezikom. Ta lica mogu zahtevati da im se pismena rešenja dostavljaju na jeziku na kome se vodi postupak".

Savezni sud je presudom Kzs. br. 12/96. od 5. marta 1997. godine, ukinuo presude prvostepenog i drugostepenog suda, zbog povrede odredaba krivičnog postupka, jer optuženom nisu bila uručena pismena rešenja na njegovom jeziku.

Montirani procesi

U Okružnom sudu u Peći, u službenoj upotrebi je i albanski jezik, kao jezik narodnosti, koji čini većinski deo stanovništva. Nije mi poznat ni jedan slučaj da su sami okrivljeni zahtevali da im se pismena rešenja, pogotovo optužnice, uruče na srpskom jeziku. Svi oni izjavljuju da su razumeli optužnicu, kada se upitaju na početku njihovog saslušanja, mada u najvećim slučajevima to nije tačno. Ovo čine da bi se okončao postupak i da se otkloni neizvesnost u kojoj se oni nalaze, mada se kroz dalje saslušanje može uočiti da oni ne znaju o čemu se radi.

Međutim, to nije slučaj samo sa Okružnim sudom u Leskovcu, gde je premešten Okružni sud u Peći, već i sa Okružnim sudom u Nišu, gde je Okružni sud u Prištini, pa Okružnim sudom u Kraljevu – Okružni sud Kosovska Mitrovica, Okružnim sudom u Požarevcu – Okružni sud Prizren, Okružnim sudom u Zaječaru, u kojem je završeno nekoliko predmeta Okružnog suda Peć.

Takav je slučaj Mehmeta Redže i Ljuana Sejdije, u krivičnom predmetu K.br. 76/99, pa i drugih okrivljenih u tom predmetu, zatim u predmetu K.br.41/99. svi okrivljeni - Gazmend Bajrami, Dževdet Bajrami, Baćir Lodžaj i Vlaznim Perdeđaj nisu vladali dobro srpskim jezikom, mada su rekli da jezik znaju. Jedini od njih koji je nešto bolje znao srpski jezik bio je Agron Kolćaku. Isti je slučaj bio i u krivičnom predmetu K.br.183/99. Okružnog suda u Nišu, gde su razmešteni predmeti Okružnog suda u Prištini. U tom predmetu, jasno je bilo da optuženi Baškim Sadiku, nije znao dovoljno srpski i nije znao čime se tereti u optužnici, te mu je tumač, na sreću jedan Srbin iz Kline koji je dobro vladao albanskim jezikom, preveo dispozitiv optužnice i tek tada je on počeo da izlaže svoju odbranu.

Dakle, on se sa sadržinom presude upoznaje tek na glavnom pretresu.

Međutim, takvih primera ima mnogo više. Nije bilo ni moguće da se svi prate, jer, na žalost, uvek se optuženi izjašnjavaju da su razumeli za šta ih tereti optužnica a u njihovoj odbrani jasno se vidi da oni nemaju pravu predstavu o tome.

Iz ovih primera se vidi da sud ne poštuje ni one odredbe koje su imperativne prirode. To ima uticaja na odbranu optuženih, čime se povređuje njihovo pravo na odbranu, koje je jedno od osnovnih prava optuženih.

Drugo, veoma bitna povreda prava na odbranu je angažovanje tumača koji ne znaju u dovoljnoj meri ni jezik na kojem se vodi krivični postupak, ni jezik okrivljenih, odnosno, optuženih. Tako su u Okružnom sudu u Leskovcu, angažovani tumači koji su po struci zanatlije (jedan zlatar), zemljoradnici ili bivši policajci koji su svoju službu obavljali u mestima gde se govorio albanski. Oni nisu znali ni jedan jezik u meri u kojoj je bilo potrebno za normalno vođenje krivičnog postupka.

Na glavnom pretresu protiv Ardijana Hadžaja, iz Kline, koji je održan u Leskovcu, branilac koji je poznavao dobro i jedan i drugi jezik, interveniše zbog lošeg prevoda, jer je tumač reči optuženog preveo tako da bi, ukoliko bi se konstatovale na zapisniku kako ih on prevodi, negativno uticale na celu situaciju, jer bi pogoršale stanje optuženom. Nakon tri takve intervencije i predsednik Veća, sudija Petronijević, je uočio da tumač ne zna jezike, pa je upitao tumača da li on zna jezike ili ne. To je pitao jer je jasno uočio da tumač - zlatar po struci, ne zna ni srpski ni albanski.

Isti slučaj se desio i na glavnom pretresu protiv Azema Zukaja, pred istim Većem, tj. Većem kojem je predsedavao sudija Petronijević, ali sada sa tumačem Srbinom, koji je priznao da ne poznaje dovoljno albanski jezik.

Pomenuli smo ova dva primera gde se intervenisalo jer je branilac znao jezike i mogao je da uoči takve greške. Međutim, kada se ima u vidu da je ogromna većina predmeta presuđena u prisustvu lica koja uopšte nisu poznavala albanski jezik, tumačima nije ni mogla da se da ni jedna primedba, pa se ne zna kakva je bila mogućnost za odbranu optuženih u toku postupka, kao što se ne zna ni kakav je bio prevod i da li je dosledno konstatovana odbrana okrivljenih na zapisniku o glavnom pretresu.

Kao treći segment povrede prava na odbranu je okolnost da je, iz želje da sudovi budu efikasni, vrlo veliki broj predmeta završen a da optuženima nije mogla da se omogući odbrana od izabranih advokata. Tim licima su na glavnom pretresu bili određeni branioci po službenoj dužnosti, koji su samo ćutali ili su govorili kada je trebalo da daju izjavu da neće da se žale, kao što se desilo u Okružnom sudu u Prokuplju, a najčešće su dali odbranu samo reda radi, ne upuštajući se u analizu slučaja za koji im je poverena odbrana na glavnom pretresu.

Na glavnom pretresu u krivičnom predmetu protiv Uke Redža i dr. (K.br.76/99) branilac po službenoj dužnosti, advokat iz Leskovca, koji je branio optužene u odsustvu koji su bili optuženi za najteži oblik krivičnog dela (čl. 125. kažnjivo po čl. 136 KZ SRJ), u završnoj reči je rekao da ostavlja sudu na ocenu pravnu kvalifikaciju dela i kako će ih osuditi, tj. kakvu će kaznu da izrekne. Pravdao se da nije mogao da čuje i reč optuženih, koji nisu nigde saslušani, pa nije u mogućnosti o tome ništa da kaže. Budući da je izabrani advokat opt. Mehmet Redže, Teki Bokši, bio kidnapovan (10. decembra 1999. godine) sud mu je odredio branioca po službenoj dužnosti istog dana kada je održano suđenje.

U predmetu Hakija Ademaja, K.br.115/99. Okružnog suda u Leskovcu, takođe zbog nemogućnosti da branilac opt. Hakija Ademaja i Agima Tačija, prisustvuje glavnom pretresu, sud im određuje branioca po službenoj dužnosti, (Jovicu Ilića) istog dana kada se održao pretres. Nije nam poznato

Montirani procesi

kakvu je odbranu branilac imenovanima dao, ali je Haki Ademaj osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest godina, a Agim Tači na tri godine, prvi zbog kriv. dela terorizma – čl. 125. kažnjivo po čl. 139 st. 1. a drugi za kriv. delo iz čl. 136. st. 1. KZ SRJ.

U Okružnom sudu u Zaječaru zakazuje se glavni pretres u krivičnoj stvari protiv opt. Šaćira Hajdarija, za 28. jun a poziv se nama dostavlja za dan 29. jun, kada pristupa branilac, advokat Dragoljub Todorović, po zameničkom punomoćju za advokata Mustafu Radonjićija. Međutim, dobija obavještenje da je predmet okončan prethodnog dana, za koji je dan određen advokat po službenoj dužnosti, neka žena, mada je sudija, predsednik Veća, vrlo dobro znao da će neko od advokata Fonda pristupiti na glavnom pretresu. Iako nije bilo nikakvih dokaza koji bi potvrdili da je on učinio delo za koje je bio optužen (bio je optužen za krivično delo iz čl. 125. kažnjivo po čl. 139. st. 1. KZ SRJ) jer ni u istrazi ni na glavnom pretresu koji je održan ranije (7. decembra 1999. kada je predmet vraćen u istragu), nije priznao nikakvo delo, on je proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest meseci, koliko je i izdržao, i na nagovor branioca po službenoj dužnosti, on odustaje od prava na podnošenje žalbe, čime presuda postaje pravosnažna.

Primena torture prema pritvorenima

Prema svim pritvorenim licima koji su pritvoreni u vreme ratnih dejstava, primenjena je neprimerena tortura. Ostali pritvoreni koji su pritvoreni u vezi s krivičnim delom terorizma iz člana 125. KZ SRJ, bili su mučeni, ali mnogo manje nego oni koji su pritvoreni u vreme ratnih dejstava. A ta lica su bila uglavnom ljudi koji su izdvojeni iz kolona nakon što su isterani iz svojih kuća.

Odmah nakon lišavanja slobode, oni su smeštani u magacine, lokale, podrum i druga mesta u kojima nije bilo nikakvih uslova za smeštaj ljudi. Na tim mestima oni su bili izloženi fizičkoj i psihičkoj torturi. Međutim, oni su mučeni bez razloga tokom boravka u zatvorima, kao i prilikom prebacivanja iz zatvora na Kosovu u zatvore u Srbiji. Takvim torturama, na žalost, oni su bili izloženi i za vreme boravka u zatvorima u Srbiji.

Tako, sva lica sa kojima je obavljen razgovor govore o neljudskim postupcima policije i paramilitaraca prilikom lišavanja slobode u selima Ozdrim, Opština Peć, Staradran i Zać, Opština Istok i mnogim drugim mestima.

Hisen Blakčori, iz Prištine, Jablanička 21, opisuje kako je otišao u kuću svoje tetke po ocu u "Muhadžer" Mahali:

"19. maja oko 6 časova ujutro, dok smo svi spavali, ušlo je unutra, pošto nismo zatvorili vrata, šest uniformisanih policajaca i tražilo nam lične karte. Nakon što su nas legitimisali, rekli su da pođemo sa njima zajedno sa bratom Zijadinom Blakčorijem i zetom Fahrijem Ejupijem. Dok smo bili u kući

nisu upotrebili silu, samo su rekli da niko ne mrdne jer će ga ubiti. Posle toga povelu su nas kombijem u stanicu policije u "Muhadžer" Mahali. Čim smo ušli tamo, počeli su da nas tuku motkama, gumenim pendrecima i pesnicama. Onda su nas odveli u podrum i tamo nas tukli. Posle nekog vremena odveli su mene i uradili parafinski test. Došao je neki policajac i pitao drugog kakvi su rezultati parafinskog testa. On je odmah odgovorio da je rezultat testa pozitivan. Ja sam se suprotstavio rekavši: 'Kako možete da znate kad nemate laboratoriju da to potvrdite?' Čim sam to rekao počeli su odmah da me tuku. Posle toga odveli su me na drugi sprat u kancelariju. Tamo me je jedan policajac pitao da li hoću jednu krušku. Ja sam rekao da neću jer kruške još nisu zrele. On je počeo da me psuje i stavio mi bombu u usta. Onda su me pitali da li hoću da igram ruski rulet. U toj kancelariji je bio i komandir policije. Onda su me odveli u podrum gde su bili i ostali zatvorenici i rekli su nam da se okrenemo prema zidu i stojimo na prstima nogu i u međuvremenu nas tukli po leđima.

Tog dana, oko 17 časova, odveli su nas kombijem u zatvor u Lipljanu. Počeli su nas tući stražari zatvora i pitali nekog stražara po imenu Avda 'Šta da radimo sa njima?' On je rekao da nas odvedu na streljište. Odveli su nas tamo i naredili da ležimo potrbuške i ne gledamo ni levo ni desno. Onda je došao neki policajac i rekao nam da dignemo glavu da vidi da li poznaje nekog od nas ili neko poznaje njega. Pošto nikog nije poznavao, on je otišao i kada smo uzeli sve svoje stvari, stražari su nas tukli. Sada su im pomagali i kuvar i brica. Kada su se umorili, rekli su prvo meni da uzmem palicu i da počnem da bijem ostale pritvorenike. Ja nisam pristao i oni su me tukli nemilosrdno. Onda su rekli Dževatu Podvorici, koji je imao 15 godina, da on uzme palicu i počne da bije, ali ni on nije pristao. Posle njega, rekli su Dževatu Tahiriju, koji je uzeo palicu i počeo da udara prvo mene; udario me je četiri puta dosta jako. Nakon toga odveli su nas u ćelije i tog dana nam nisu dali ništa da jedemo, a bili smo u veoma teškom stanju."

Osim toga on je rekao:

"Državna bezbednost počela je da nas zove na informativni razgovor a na mene je došao red 15 dana nakon što sam priveden u zatvor u Lipljanu. Upitali su me da li poznajem nekog iz UČK, gde im je štab i da li je neko iz moje rodbine u UČK. Ja sam odgovorio da ne znam, jer sa rodbinom ne govorim, pošto smo se svadali oko imovine. Oni su me sve vreme tukli."

Idriz (Brahim) Cufaj, iz sela Gramačelj, opština Dečane, koji je takođe pritvoren u Prištini, opisuje kako policija 19. maja 1999. godine dolazi u stan na Sunčanom Bregu čiji je vlasnik Muzafer Krueziu, a gde su stanovali on i njegov drug iz istog sela, Hisen Bajramaj. Pošto su njih dvojicu odveli jednim crvenim golfom do stanice policije u "Muhadžer" Mahali, on kaže:

"Putem sam shvatio da je to neka akcija, zato što je na svakih pet metara bila policija. Čim smo ušli u zgradu policije, policajac koji je vozio golf

Montirani procesi

počeo je da nas bije. Njemu su se pridružila još petorica. Batinanje je trajalo neprekidno oko 20 minuta. Nisu ništa govorili, samo su nas udarali palicama, nogama i šakama, po raznim delovima tela, a najviše po glavi. Strpali su nas u podrum zgrade gde smo zatekli još 8 muškaraca. Svi su imali ruke vezane liscicama. Nisam poznavao ni jednog od muškaraca koji su bili u podrumu. Prvo su došli po Hisena, (njegov drug -cimer), koga su odveli, tada nisam znao gde. Zadržali su ga pola sata. Za to vreme svaki policajac koji bi došao udarao bi nas svakog redom i to po nekoliko puta. Broj pritvorenika se stalno povećavao.

Mogu reći da su svakih 15 minuta dovodili po jednu grupu. Kada su vratili Hisena, povelili su mene u jednu prostoriju na spratu. Tamo su me čekala dva inspektora i dva policajca, od kojih je jedan bio onaj koji nas je vozio golfom i batinao prilikom ulaska u zgradu. Inspektori su me ispitivali detaljno o mojim studijama, dekanu, profesorima, zatim vlasniku kuće, koliko plaćam stanarinu, zatim o mojoj porodici u selu, koliko moja porodica novcem pomaže UČK itd. Dok su me inspektori ispitivali, policajci su me batinali. Jedan me je udarao bejzbol palicom, a drugi gumenom. Najviše udaraca sam dobio po glavi i leđima. Batinanje i ispitivanje je trajalo oko pola sata, pa su me potom vratili dole u podrum kod ostalih. Redom su odveli sve muškarce iz podruma. U podrumu je stalno bilo policajaca koji su nas tukli i to samo kundacima automatskih pušaka, bejzbol palicama, motkama, ponekad pesnicama. Dok su me tukli, pitali su me koga sam ubio i stalno su me psovali.”

Pošto objašnjava šta je sve urađeno prilikom uzimanja tzv. parafinske rukavice, dodaje: “Ja mislim da su nas najviše batinali i mučili dok smo čekali u hodniku. Tuda su se stalno šetali policajci i nije se desilo da jedan od njih prođe, a da se ne zaustavi da bi nas tukao.”

Kada opisuje boravak u zatvoru u Lipljanu, između ostalog tvrdi: “U zatvoru u Lipljanu, naredili su nam da potpišemo rešenja o policijskom pritvoru. Držali su nas u dvorištu zatvora u ležećem položaju sve do 22 časa. Dva sata, koliko su nas držali u dvorištu, neprekidno su nas batinali. Batinanje je bilo nepodnošljivo. Bilo je i takvih koji su gubili svest. Najviše su nas udarali po glavi, bubrezima, nogama i leđima. Tukli su nas svačim, svime što im je bilo pri ruci: gumenim i bejzbol palicama, nekim gvozdanim šipkama, kundacima automata, nogama, rukama itd. Psovali su nam majku albansku, optužujući nas da smo tražili NATO republiku. Pretili su nam da će nas streljati.”

Pošto je opisao kako su ga pretresli i oduzeli mu novac - 600 DM, navodi da su tako vredne stvari i novac oduzimali svakom kod koga su ih našli, pa navodi: “To veče nisu nam dali hranu. Sutradan, dali su nam da jedemo po 1/4 hleba i nešto čorbe.”

Fadil Beriša, iz sela Staradran, opština Istok, opisuje kako je lišen slobode i opljačkan od nekih uniformisanih osoba u uniformi sličnoj vojnoj maskirnoj, ali sa velikom oznakom “POLICIJA” na leđima. On kaže:

“Prilikom ukrcavanja u kamion, svi smo bili tučeni kundacima automatskih pušaka. Neke bi udarali nogama i pesnicama.”

Zatim, nakon opisivanja načina na koji su ih prebacili u Đurakovac i ispitivali, on kaže: “Za vreme ispitivanja tukla su me ona dva civila koja su me i ispitivala. Onaj u uniformi nije me udario ni jedan put. On je samo ćutao i beležio nešto stalno u svoj notes. Čuvari zatvora su bili kod vrata u hodniku.”

On kaže da je njegov boravak u zatvoru u Peći, kao i boravak ostalih pritvorenika, bio užasan. On kaže: “U Pečki zatvor su nas doveli autobusom. Nakon što su nas smestili po sobama, pošto su nas isprebijali prilikom ulaska, predali su nam rešenje MUP-a o određivanju pritvora u trajanju od 30 dana. Kada su mi predali to rešenje, dvojica čuvara zatvora tukla su me do mile volje. Jedan od njih me je udario pesnicom po licu, pa mi je lice odmah oteklo, tako da sam morao da stavljam vlažne krpe. Nisam imao maramicu, pa sam bio prinuđen da iscepam deo košulje, da bih je nakvasio i stavio na lice, na levu jagodicu, ispod levog oka. Sutradan mi je levo oko bilo potpuno modro.”

Dalje objašnjava: “Po sobama su nas svakodnevno tukli. Samo bi ušli u sobu i izveli po nekog i kada bi on pošao napolje, našli bi razlog, sasvim bezazlen i naivan i zbog toga bi započeli da ga tuku. Mene su tukli dva puta kada su me izveli iz sobe, kao razlog su mi našli, kao navodno ih gledam mrko i zašto to činim. Prvi put kada sam rekao da ga uopšte ne gledam, on mi je rekao a zašto ga ne gledam i zadao mi je dva puta po seriju udaraca gumenom palicom. Nije mu to bilo dosta pa me je udario i nekoliko puta pesnicom.”

Nakon što je ovaj svedok opisao kako je teklo ispitivanje kod istražnog sudije, govori šta mu se desilo kada su ga vratili u zatvor: “Nakon završetka ispitivanja kod istražnog sudije, dva čuvara zatvora su me odvela u zatvor. Međutim, još nisam ni ušao u prostorije zatvora, kada su počeli da me tuku, rekavši mi da će me ubiti, jer sam lagao kod istražnog sudije i nisam rekao sve što sam radio kao pripadnik UČK. Kada su me uveli u sobu, već sam bio sav u krvi. Nakon dva ili tri sata, predali su mi rešenje istražnog sudije o pokretanju istrage i određivanju pritvora u trajanju od 30 dana. Ponovo su me tukli prilikom predaje tog rešenja.”

Tortura se primenjivala na razne načine. Tako, ljudima su oduzimana prevozna sredstva, odvajane su glave porodica, a porodice su ostale nezbrinute, na putu pod veoma teškim uslovima. Starci, žene i deca su ostali na putu, bez ikakvih uslova i mogućnosti da beže.

Sali Balaj, iz sela Zablac, opština Istok kaže: “8. maja ujutro došla je jedna grupa vojnika redovne vojske, i rekli su nam da moramo da idemo za Albaniju, s tim da idemo preko Kline. Krenuli smo i do oko 14 časova stigli smo do sela Zalac, koje je od Staradrana udaljeno 8 do 10 km. Ja sam išao mojim putničkim vozilom marke golf, u kome je bila moja porodica - majka, žena,

Montirani procesi

jedno dete i stric. U Zalću su nas zaustavili. Izabrali su ljude koje su hteli da zadrže, a ostale su puštali. Među onima koje su zadržali bio sam i ja. Mene i moju porodicu su zadržali neki koji su imali vojne uniforme. Međutim, bili su tu i neki policajci koje sam ja dobro poznao. Bio je tu Miloš Stojković, komandir stanice policije u Đurakovcu. Kada su me zaustavili, prvo su mi oduzeli ključeve od kola. Onaj što mi je oduzeo ključeve, bio je u vojničkoj uniformi, maskiranoj, ali mi se čini da je bio Rom. Uzeo mi je, pored ključeva vozila i 500 DM. Porodici su rekli da se smeste na prikolicu traktora mog rođaka koji je išao odmah iza mene - Nezira Balje.

Kada su nas zaustavili, bio je veliki broj ljudi, bilo je oko 400 ljudi. Smeštali su nas u jednu staru prodavnicu. Bila je suviše mala da primi tako veliki broj ljudi. Međutim, kasnije su neke pustili i ostalo je na kraju samo nas 94.

U neko vreme došla je neka formacija sa zelenim uniformama i šeširima na glavi, a neki od njih su imali maramicama vezanu glavu. Među njima je bilo i onih koji su imali ofarbano lice nekom zelenom ili plavom bojom. Ova grupa počela je da nas tuče nekim motkama, koje su bile kao palice za bejzbol. Tukli su nas sve. Kada su nas tukli, pretili su nam da će da nam vade oči svima, da će da nas kolju i druge pretnje.”

Kako se vidi, najviše su tučeni motkama sličnim onim koje se upotrebljavaju za bejzbol, koje prouzrokuju najveće bolove.

Međutim, nisu samo paramilitarci i policajci činili takve torture, već i Srbi civili koje su stražari koji su privodili ljude pozivali usput sa polja ili sa puta gde su ih zatekli, ukoliko bi se autobusi ili druga prevozna sredstva, zaustavila. Tako Bala kaže: “Kada smo se ukrcali u autobus, ušli smo uz batine. Ali to nije bilo ništa, od onog što smo doživeli usput. Mene je do iznemoglosti tukao jedan komandir po imenu Pavle. U Prokuplju se pokvario naš autobus, probušila se guma i tu smo čekali oko četiri sata, dok nismo popravili gumu. Gumu su krpila dva zatvorenika koji su radili kao šoferi. Za to vreme komandiri su pozvali neke ljude iz tog grada i rekli im da nas tuku. Jedan dobar broj njih nas je tukao sa zadovoljstvom. Bilo je veoma strašno kakvom smo ponižavanju bili izloženi.”

Vrlo je interesantno da se oni koji su ih pratili od zatvora na Kosovu do srpskih zatvora nisu libili i najponižavajućih tortura pa i tortura koje su mogli da ugroze njihov život i zdravlje. Šefcet Beriša, iz Staradrana, kaže: “Međutim, usput do Leskovca, mene su naterali da jedem sapun. Nekom je pao sapun, neki sapun za pranje veša. Jedan stražar je bio u blizini i video taj sapun i dohvatio ga je. Iseckao ga je na komade i naterao nas nekolicinu da ga jedemo. Ja sam se jednom usprotivio, ali sam dobio batine i onda me je naterao da ga jedem. Šta sam mogao, stavio sam ga u usta i jeo sam. Bilo je veoma teško. Posle toga dugo vremena nisam mogao normalno da jedem. Jeli su pored mene i Tahir Beriša, iz Staradrana, Afrim Hasaj i Zeče Hasaj, obojica iz Kodralije, opština Dečane. To su oni koje sam ja video, možda je bilo i drugih koji su jeli.”

On priča i o raznim drugim torturama, koje su pre svega bile ponižavajuće, ali i koje su torturisanima prouzrokovale veoma velike bolove. On kaže: “U autobusu su me vezali lancima kojima se vežu krave. Vezali su mi ruke i noge. Čuvari zatvora su nas posmatrali preko ogledala unutar autobusa, pa ukoliko bi se neko okretao, taj bi dobio batine. Pošto sam bio vezan tako nezgodno da nisam mogao da ostanem u položaju kako su oni zahtevali da budem, tj. da gledam samo napred, vrhove svojih cipela, jer su mi ruke i noge bile vezane tako sa strane, ja sam morao da se okrećem. Kad bi se okrenuo, oni bi me udarali po nekoliko desetina puta. Najviše batina u našem autobusu sam dobio ja.”

Ako bi saznali da neko ima neku fizičku manu ili bolest, tada bi najviše udarali po tome i u deo tela koji je bio povređen ili gde se болоvalo od neke bolesti. Tako se desilo i Skenderu Šoši, iz Kašice, opština Istok. On, naime, kaže: “Tom prilikom, kada me je jedan udario po licu, zapravo po uhu, molio sam ga da me ne udara tu, jer imam operisano uho. On je tada još jače počeo da me udara po uhu. Meni je bilo zlo, počela je krv da mi teče iz mesta gde mi je uvo bilo operisano. Međutim, niko za to nije mario, štaviše, video sam da oni uživaju u tome da nekome nanesu zlo.”

DRASTIČNA POVREDA OSNOVNIH PROCEDURA

Piše: Teki Bokši, advokat

Kako su skoro svi kosovski Albanci optuženi uglavnom zbog krivičnog dela iz čl. 136. st. 1. ili 2. a u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125. KZ SRJ, navedena organizacija, tj. Oslobodilačka vojska Kosova (Ushtria Çlirimtare e Kosovës) je tretirana kao neprijateljska i teroristička organizacija.

Poznato je da su nakon usvajanja Rezolucije Saveta bezbednosti br. 1244 i zaključenja Vojno-tehničkog sporazuma u Kumanovu, prilikom povlačenja jugoslovenskih i srpskih snaga bezbednosti, isti sa sobom povelu i sve zatvorenike koji su se nalazili u zatvorima po Kosovu, nezavisno od osnova lišavanja slobode, dakle za takozvani “politička krivična dela”, za druga krivična dela, zatvorenike Albance i nealbance.

Naknadno, Ministarstvo pravde Republike Srbije saopštilo je da je sa Kosova povučeno 2.150 zatvorenika. U navedeno vreme, po zatvorima u Srbiji već se nalazio određeni broj zatvorenika albanske nacionalne pripadnosti, tako da se procenjuje da se u Srbiji prošle godine (1999) bilo oko 2.300 zatvorenika albanske nacionalne pripadnosti, što osuđenih što u fazi istrage.

Od navedene strukture zatvorenika bilo je i maloletnika prema podacima od 28.03.2000, i to:

Montirani procesi

01. Arlati Šerif Muhamet	24.06.1983. Trstenik, Glogovac
02. Bajraktari Emin Hisni	12.12.1984. Banjice, Glogovac
03. Deliu Ramadan Burim	05.06.1984. Abri, Glogovac
04. Dervišaj Aziz Fidin	07.03.1983. Glodžan, Dečani
05. Dukaj Kadri Hasim	07.03.1982. Drenovac, Dečani
06. Elšani Muhamet Alban	27.08.1982. Glogovac
07. Elšani Šefčet Elmaz	07.01.1984. Globare, Glogovc
08. Halilaj Ćerim Kuštrim	12.07.1983. Trdevac, Glogovac
09. Halilaj Zen Faton	25.07.1985. Trdevac Glogovac
10. Hadžići Feriz Hadži	03.09.1983. Ćikatovo, Glogovac
11. Heta Bajram Jeton	12.10.1983.
12. Heta Zenel Skender	20.08.1984. Ćikatovo, Glogovac
13. Hoti Aluš Jeset	17.02.1983.
14. Hodža Gani Sali	02.05.1982.
15. Istogu Hilmi Bekim	15.07.1982. Vrbovc, Glogovac
16. Isufi Remzi Pleurat	08.12.1983. Stankovc, Glogovac
17. Juniku Halim Bjlerim	18.02.1982. Đakovica
18. Krasnić Valjdet	16. 02.1982. Đakovica
19. Kičina Fehmi	02.08.1980. Banjica, Glogovac
20. Kukaj Bujar iz Glogovca- saznato	21.02.2000. (prema podacima iz zatvora)
21. Ljeku Miftar Gani	14.05.1981. Banjica, Glogovac
22. Ljekaj Muhamed Kujtim	29.01.1981. Đakovica
23. Mustafaj Kaplan Haki	01.05.1982. Petković, Orahovac
24. Muzliu Bislim Sabri	25.06.1984. Strublovo, Glogovac
25. Muzliu Sejdi Šemsi	26.01.1985. Strublovo, Glogovac
26. Nebihi Džafer Ekrem	14.09.1986. Glogovac
27. Nebihu Kamer Albert	26.11.1984.
28. Podvorica Behdžet Dževat	12.05.1983. Dumoš, Podujevo
29. Ćori Ajet Zejnulah	24.05.1983. Glogovac
30. Redžaj Zenun Arton	11.04.1982. M. Jablanica, Peć
31. Škambi Hamdi Kujtim	08.03.1982. Ćikatovo, Glogovac
32. Topali Ahmet Rame	02.1985. Banjice, Glogovc
33. Topali Hajrulah Hazir	04.03.1986. Banjice, Glogovc
4. Vrelaku Rustem Fehmi	-----1984. Banjice, Glogovc
35. Bajri Adem Behar	15.08.1980. Peć (mal.u vreme izvršenja dela)
36. Mazrekaj Fetah Armend	S. Prilep, Dečane

Sudovi nisu poštovali odredbe ZKP o maloletnicima.

Ž E N E

01. AFERDITA Ćazim Zekaj	14.02.1970. V.Jablanica, Peć
02. DRITA Avdi Namani	11.11.1971. Merdare, Podujevo
03. FLJORA Džavit Brovina	30.09.1949. Srbica, Priština
04. DILE Rahman Đunaj	26.01.1976. Kujus, Prizren
05. IGBALE Ramiz Džafaj	20.03.1979. Miraš, Uroševac
06. ILIRIJANA Ćazim Jahaj	08.02.1977. Peć
07. ŠAHE Hysen Isafi	16.06.1969. Bec, Đakovica
08. KUMRIJE Hisen Vocaj	Mađer, K- Mitrovica
09. LEJLIJE Mustafa Mujota	01.12.1974. Malopolje, Štimlje
10. VERA Štjefan Ndrecaj	01.05.1961. Moglica, Đakovica
11. ZOJA Ćazim Redžaj	-- 1952. Jablanica, Peć
12. ZUHRIJE Mustafa Mujota	18.11.1979. Malopolje Štimlje
13. ZAHRIJE Podrimčaku	Glogovac

Veći deo predmeta koji su bili oformljeni na Kosovu prenešen je u Srbiju, a jedan deo tih predmeta ostao je po sudovima na Kosovu.

Inače, u prvo vreme po evakuaciji zatvorenika, kod sudova i sudija nije bilo nekog sistema, jer, na primer, predmeti jednog suda, kao što su predmeti Okružnog suda u Peći, su delegirani u raznim sudovima, u Okružnom sudu u Leskovcu, Nišu, Požarevcu, Zaječaru, Sremskoj Mitrovici, Prokuplju i dr.

Istovremeno su i zatvorenici bili smeštani u razne zatvore, u Prokuplju, Nišu, Leskovcu, Požarevcu, Sremskoj Mitrovici, Zaječaru, Ćupriji, Valjevu, Kraljevu i dr. I kod smeštaja zatvorenika po zatvorima, nije bilo nekog sistema selekcije.

Generalna karakteristika svih ovih procesa je povreda osnovnih procesnih prava pritvorenika i zatvorenika.

Naime, opšte je poznata okolnost da je **Zakon o krivičnom postupku** u osnovi dosta **restriktivan**, da se radi o zakonskom tekstu koji po suštinskim odredbama nije promenjen od vremena kada je donet, dakle o zakonu koji je donet svojevremeno po ugledu na sovjetsko zakonodavstvo. Međutim, u političkim procesima Albanaca i dok im se sudilo na Kosovu, a pogotovo oni kojima je suđeno nakon premeštanja zatvorenika u Srbiju, karakteristično je **nepoštovanje osnovnih prava pritvorenika i osuđenih lica po odredbama tog restriktivnog ZKP**, koji je u mnogo čemu u koliziji sa odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i sloboda. Krivične predmete protiv albanskih zatvorenika premeštenih u Srbiju uglavnom su sudile **sudije sa Kosova** ili sudije iz Srbije koji su ranije bili na ispomoći u sudovima na Kosovu.

Tako na primer, u Okružnom sudu u Leskovcu, gde su bile raspoređene sudije Okružnog suda u Peći, pored pečkih sudija Milomira Lazića i

Montirani procesi

Brankice Dačić radili su i sudije Goran Petronijević i Života Đojinčević, sudije Okružnog suda u Beogradu, koji su bili ranije u Okružnom sudu Peć na ispomoći, a koji su i u Peći sudili predmete navedene vrste. U manjem broju sudile su i sudije lokalnih sudova u Srbiji.

Karakteristične bitne povrede odredaba krivičnog postupka:

Mesna nadležnost i haotičnost prilikom delegiranja te nadležnosti: u predmetima koji su suđeni u Srbiji, stoji ova povreda koja je evidentna. Kampanja NATO bombardovanja Jugoslavije okončana je dokumentima, Sporazumom, Mirovnim planom Ahtisari-Černomirdin-Milošević, Odlukom spskog i parlamenta SRJ kojim je prihvaćen navedeni plan, Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244, Vojno-tehničkim sporazumom iz Kumanova od 10. juna 1999. godine.

Ovi pravni dokumenti su bitni jer je istima na Kosovu ustanovljena Privremena misija Ujedinjenih nacija koja pored ostalog ima mandat da obrazuje i sudove. Saglasno prednjim dokumentima, UNMIK je obrazovao i Okružne sudove u Prištini, Peći, Prizrenu, Gnjilanu i K. Mitrovici, odnosno iste okružne sudove koji su bili i ranije. Valja istaći da navedeni sudovi primenjuju jugoslovenske propise, kao što su ZKP i Krivični zakon Kosova koji je važio do 22.03.1989.godine, tj. do dana ukidanja autonomije.

Članom 26. ZKP je propisano:

“Mesno nadležan je po pravilu sud na čijem području je krivično delo izvršeno ili pokušano.”

Dakle, ispravnom primenom ZKP-a, suđenja navedenim licima je trebalo da vode sudije koje rade u matičnim sudovima, tj. u Okružnom sudu Priština, Peć, Prizren, K. Mitrovica i Gnjilane. Saglasno tome, sudije koje su napustile navedene sudove, nezavisno od razloga, nisu mogle da učestvuju u postupanju po navedenim predmetima, jer u matičnim sudovima rade sasvim druge sudije.

Međutim, po premeštanju zatvorenika sa Kosova u zatvore u Srbiji, u prvi mah su **delegirane nadležnosti**, tako da je bilo dosta **haotičnog stanja**, jer primera radi, predmeti Okružnog suda u Peći su delegirani po raznim Okružnim sudovima, i to:

- Okružnom sudu u Nišu - predmet Naim Lušaj, Aferdita Zeka, Ramir Bajrami, Lulaj Naim;

- Okružnom sudu u Zaječaru - Kristijan Bibićaj, Džafer Zeneli, Isuf Avdulahu, Redže Avdulahu, Arif Fetahaj, Šaćir Hajdaraj;

- Okružnom sudu u Požarevcu - Šahae Isafi, Gazmend Zeka, Rasim Isufaj, Ljan Isufaj, Naim Haderdžonaj

Kasnije, odlukom Ministarstva pravde Republike Srbije stvorena je paralela, tako da je predmete:

- Okružnog suda u Prištini sudio Okružni sud u Nišu,
- Okružnog suda u Peći - Okružni sud u Leskovcu,
- Okružnog suda u Prizrenu - Okružni sud u Požarevcu,
- Okružnog suda u K. Mitrovici - Okružni sud u Kraljevu,
- Okružnog suda u Gnjilanu - Okružni sud u Vranju.

U navedenim sudovima, u početku su sudili po delegiranju nadležnosti, a za svaki pojedini predmet Vrhovni sud Srbije doneo je rešenje da je izvršena delagacija nadležnosti, jer, kako je navedeno u tim rešenjima, zbog situacije na Kosovu ti sudovi ne mogu da sude, a kasnije je rečeno da citirane predmete sude izmešteni sudovi sa Kosova u Srbiji, a koji su izmešten ovako:

- Okružni sud u Prištini - u Okružni sud u Nišu,
- Okružni sud u Peći - u Okružni sud u Leskovcu,
- Okružni sud u Prizrenu - u Okružni sud u Požarevcu,
- Okružni sud u K. Mitrovici - u Okružni sud u Kraljevu,
- Okružni sud u Gnjilanu - u Okružni sud u Vranju.

U navedene sudove raspoređene su sudije koje su ranije sudile na Kosovu a i sudije ostalih sudova iz Srbije koje su ranije bile raspoređene na Kosovu. Dakle, radi se o sudijama koje su bile podobne. Kada se još ima u vidu da se radi o sudijama koje su zbog poznatih prilika na Kosovu morale izbeći a sude Albancima koji se optužuju za pripadništvo UČK ili za "terorističke"akte, ne može se objektivno očekivati nepristrasno, tj. fer i pošteno suđenje.

Povrede prava odbrane i komunikacije na maternjem jeziku.

Pravo na jezik u postupku je pravo na tumača i na prevod.

Pravo na jezik je zajamčeno Ustavom. Pored toga što je zajamčeno, nepoštovanjem ovog prava u suštini se povređuje osnovno pravo, pravo na odbranu. Naime, ukoliko se optuženi koji ne zna ili ne zna u dovoljnoj meri jezik, a ukoliko se ne poštuje pravo na tumača i na prevod pismenih isprava, on u tom postupku nije proceduralni subjekat, već objekt postupka.

Svako ko je optužen za krivično delo, a ne razume ili ne govori jezik na kome se vodi postupak, ima pravo na besplatnu pomoć stručnog tumača. Takođe ima pravo na prevod pismenih isprava.

Ove zakonske obaveze nisu poštovane. Naime, u svim postupcima postupak se vodio isključivo na srpskom. Prevodioci koji su obezbeđeni nisu sudski tumači, koji su jedini ovlašćeni da prevode. Advokati Fonda učestvovali su u mnogobrojnim pretresima protiv Albanaca u Okružnom sudu u Leskovcu gde se kao tumač pojavljivao jedan zidar, koji ne zna dobro ni srpski ni albanski jezik. Jedno vreme u tom sudu kao prevodilac služila je jedna Turkinja koja je ranije radila u Opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu, koja takođe nije znala ni srpski niti albanski jezik...

Montirani procesi

Stoga, generalno se može reći da pravo na jezik NIJE poštovano, a i kada je u pojedinim, retkim, slučajevima obezbeđen prevod, ista radnja preduzeta je da se samo formalno stvori utisak poštovanja navedenog prava, dakle ne suštinski. Naime, prevod je primenjen samo u meri da se sudu omogući komunikacija sa optuženim, samo da se prevede odbrana optuženih. Dakle, prevodioci su služili sudu da bi mogao da radi, a ne da prevede optuženom, da njemu služe, da se prevedu i odbrane optuženi koji su odbranu dali na srpskom, izjave svedoka, veštaka i drugo.

Braniocu Tekiju Bokšiju više puta se desilo u Okružnom zatvoru u Leskovcu da prethodno bude upozoren da ne sme da razgovara na albanskom sa svojim klijentima, već isključivo na srpskom jeziku. Pre početka razgovora stražar je pitao branjenika da li zna srpski. Kada se on izjasnio da ne zna, vraćen je u zatvorske prostorije sa napomenom “vрати se, i kada budeš naučio srpski dobićeš posetu “.

Dana 2. 8.2000. godine, advokat Teki Bokši, na osnovu dozvola za posetu zatvorenicima u bolnici KPD Beograd, hteo je da poseti zatvorenike koji su bili na neuropsihijatrijskom posmatranju u bolnici KPD Beograd. No, pre početka posete u sobu za posete je došlo jedno lice u civilu i upozorilo ga: “Vidite, ovde ima da govorite samo na srpskom. Ovde je Srbija. Ovde se srpski govori. Ni jedna jedina reč se ne može izgovoriti na šiptarskom. Jeste li razumeli?” Kada je branilac rekao da ima dozvolu za slobodnu posetu i da je u takvoj situaciji nebitno kako će da govori, navedeno lice je reklo da “nema slobodne posete”. Nakon toga isti civil je prisutnom stražaru rekao da ne dozvoli da se govori, kako je on rekao, šiptarski. U sobu za posetu doveden je Ljuan Džeka, koji je pitan od strane čuvara: “Da li znaš srpski?” On je odgovorio da ne zna. Vratio ga je u paviljon ne dozvolivši mu da išta progovori. Razgovor sa drugim zatvorenikom, Isom Adžaneljom, obavljen je sa poteškoćama.

Braniocu Tekiju Bokšiju, advokatu FHP, u Okružnom zatvoru u Leskovcu, prilikom posete optuženih iz grupe braća Kida i dr. naloženo je da sa branjenicima razgovara samo na srpskom.

Kada je branilac rekao da ima dozvolu za slobodan razgovor sa branjenicima i da je u takvoj situaciji njegova stvar koji jezik upotrebljava, rečeno mu je da može da razgovor obavi samo u prisustvu službenog lica i na srpskom, i da ima pravo da bira da li da obavi posetu pod tim uslovima ili da odustane.

Tom prilikom je posećen i Valjdet Lekaj, koji je, kada je upitan od stražara da li zna srpski, odgovorio da ne zna, na šta je stražar rekao: “Vрати se u sobu. Poseta će biti obavljena kada budeš naučio srpski jezik”. Kasnije je branilac saznao da su oba bolesna zatvorenika tučena.

Slučajevi kada branioci nisu postupali u skladu s advokatskom etikom

U krivičnim predmetima protiv Albanaca angažovan je, pored advokata FHP, velik broj i advokata po privatnim dispozicijama, najveći broj njih iz Prištine, koji zbog kosovskih prilika sada žive u raznim gradovima po Srbiji. Veći deo branilaca po privatnim dispozicijama naplatili su u najvećem broju slučaja ogromne svote novca.

Ovu pojavu je istraživao FHP, ali kako se porodice plaše posledica, ne žele da navode o tome pismene potvrde.

Dana 6. 9. 2000. osuđenik Haki Ademaj (Predmet K.br. 115/99 Okružni sud Leskovac) u KPZ Zabela u Požarevcu, rekao je Mustafi Radonjićiju, advokatu FHP, da mu je za postupak žalbe advokat Krsta Tanasković naplatio 15.000 i da mu je žalba odbijena.

U krivično-pravnoj stvari koja se vodila kod Okružnog suda u Leskovcu, pod K.br. 81/99 angažovao se još i advokat Ristić Jovan, iz Lebane, koji je otišao kod skoro svih optuženih i pored toga što su mu potpisali ovlašćenje da ga angažuju, sastavio je i izjavu da isti njihovim ranijim braniocima opoziva punomoćje, tako da su njega angažovali Dukaj Hasim, Dukaj Avni, Derviši Fidan, Lekaj Kujtim i Valjdet, Sulja Ahmet i Nitaj Sefer. U ovoj stvari advokati FHP imali su deponovano punomoćje za Derviši Fidana, Lekaj Kujtima i Valjdeta, Sulja Ahmeta, ali izjavom koju je pribavio navedeni advokat opozvano je ovlašćenje advokata Fonda, tako da je u ovoj stvari advokat FHP Radovan Dedijer samo branio okr. Nitaj Besima.

U predmetu opt. Pacoli Avdije i dr., koji se vodio kod Okružnog suda u Nišu pod K.br. 185/99, advokati FHP su branili opt. Bahtir Bahtirija iz Prištine. Taj sud je doneo Rešenje o čitanju izjava optuženih datih u pretkrivičnim postupku od 24. 5.2000. Protiv navedenog rešenja, advokat FHP Mojca Šivert je uložila žalbu Vrhovnom sudu. No, advokat Bora Nikolić uspeo je da ode kod imenovanog, da pribavi ovlašćenje i da žalbu na citirano rešenje opozivaju samo da bi se zakazao glavni pretres. Evidentno je da se imenovani advokat nametnuo imenovanom Bahtiru tako da prednje postupanje predstavlja povredu prava na odbranu.

Advokat Predrag Tomović, kada je objavljena presuda Đakovičkoj grupi kojoj su izrečene drastične kazne, pri izlasku iz sale, smejući se, glasno je govorio: "Biće posla, biće para."

U određenim situacijama nekorektno postupanje određenih advokata su omogućili i sudovi.

Naime, čl. 371- st. 1. ZKP je propisano da će se o sednici veća (žalbenog suda) obavestiti onaj optuženi i njegov branilac ... koji je u roku za žalbu zahtevao da bude obavešten. Dakle, po navedenom propisu žalbeni sud, u ovim krivično pravnim stvarima Vrhovni sud, treba da poziva i omogućiti učestvovanje na sednici veća SAMO onom braniocu koji je uložio žalbu ili

Montirani procesi

odgovor na žalbu i koji je u toj žalbi ili odgovoru tražio da bude obavešten. Dakle, branilac koji nije pisao žalbu ne može prisustvovati sednici žalbenog suda, jer se tamo postupa po navedenoj žalbi.

Međutim, Vrhovni sud dozvoljava učestvovanje na sednici veća Vrhovnog suda i braniocima koji NISU uložili žalbu, koji nisu uložili odgovor na žalbu, kao što je primer pojavljivanja advokata Tanje Tanasković kao branioca na sednici žalbenog veća u predmetu opt. Haki Ademaja (Predmet K.br.I. 361/00 Vrhovnog suda Srbije).

Prilikom posete advokata FHP opt. Zija Humaja, isti je adv. FHP Tekiju Bokšiju saopštio da mu je u poseti bila advokat Tanja Tanasković, advokat iz Beograda, te mu je ista rekla da je samo ona uložila žalbu, i da žalbu nije uložio advokat FHP Teki Bokši, što nije tačno...

Lica u policijskom pritvoru

U predmetu Okružnog suda Leskovac K.br. 39/99, optužnica OJT Leskovac pod Kt.br. 52/99 podiže se dana 30.07.1999. godine, strankama se uručuje 30.08.2000. godine protiv braće Imeri Isufa i Kadrija iz Ponoševca, koji su se u pritvoru nalazili od 21.11.1998. godine.

Optužnica Okružnog javnog tužilaštva u Nišu Kt.br. 64/99 od 19. 5. 2000. protiv Hodža Skendera, Šalja Avdulaha i Kičine Afrima optuženih za saizvršilaštvo krivičnog dela neprijateljske delatnosti iz čl. 136. st. 1. KZJ u sticaju sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125. KZJ, kažnjivo po čl. 139. st. 1. KZ SRJ u vezi sa čl. 22 KZ SRJ, koji su u pritvoru od 28. 9. 1998. godine.

U predmetu Okružnog suda Leskovac K.br. 121/99 optužnica OJT Leskovac pod Kt.br. 169/99 podiže se dana 14.10.1999. godine protiv Dritona Beriše i dr., koji se u pritvoru nalaze od 21.11.1998. godine,

Optuženi Alji Curaj iz Đakovice, pritvoren 20. 3. 1999. godine. Optužnica podignuta aprila 2000. godine. Predmet Okružnog suda Leskovac K.br. 35/2000,

U predmetu Okružnog suda Leskovac K.br. 112/99 optužnica Kt.br.157/99 podiže se 13. 10. 1999. protiv Danaj Muharema koji se nalazi u pritvoru od 21. 11. 1998. godine,

U predmetu Okružnog suda Leskovac K.br. 8/2000 optužnica Kt.br. 1/2000 podiže se 17. 3. 2000. protiv Čeljaj Alije, koji je u pritvoru od 4. 9. 1999 godine...

Po zatvorima u Srbiji ima i zatvorenika, kosovskih Albanaca, koji su u zatvore u Srbiji premešteni iz kosovskih zatvora, a koji do sada nisu optuživani, a nisu ni u tzv. "policijskom pritvoru". Ta pojava je zabrinjavajuća, nezavisno od toga da li se radi o licima lišenim slobode kao posledica oružanih sukoba na Kosovu ili po drugom osnovu.

- U KPZ Zabela, Požarevac, nalazi se Haki Demcanaj iz Prištine, koji je pritvoren pre NATO bombardovanja, zbog izazivanja neke navodne telesne povrede. Dakle, u KPZ Zabela se nalazi više od 15 meseci, a nije optužen. Bio je pritvoren rešenjem Okružnog suda u Prištini, koji sada navodi da protiv njega kod tog suda izmeštenog u Niš nema postupka, nema predmeta. Dakle, navedeno lice drži se u pritvorskom režimu bez ikakve sudske odluke.

- U Okružnom zatvoru u Leskovcu drži se u režimu pritvora Ramadan Sopjani iz Piskote, bez sudske odluke. Naime, ispitivanjem stvari na Kosovu, advokat FHP Teki Bokši utvrdio je da je imenovani bio optužen za krivično delo krađe izvršene 1990. godine, a da mu je 23.02.1999. godine određen pritvor na dva meseca, da se Okružni sud u Peći oglasio mesno nenadležnim i da je predmet prosleđen u stvarnu nadležnost Opštinskom sudu u Đakovici gde je i ostao, i da povodom toga od tada niko ništa ne preduzima, i pored zahteva advokata FHP i da se imenovani oslobodi od optužbe.

Nepoštovanje propisanog roka za uručenje pismenog otpravka presude

Članom 356. st. 1. ZKP je propisano:

“Presuda koja je objavljena mora se pismeno izraditi u roku od osam dana po objavljivanju, a u složenim stvarima, izuzetno u roku od petnaest dana. Ako presuda nije izrađena u tim rokovima, predsednik Veća je dužan da obavesti predsednika suda zbog čega to nije učinjeno. Predsednik suda će po potrebi preduzeti mere da se presuda što pre izradi.”

No, pismeni otpravci presude u navedenim predmetima skoro nikada nisu rađeni u razumnim rokovima već naprotiv, često su kasnili više meseci.

U predmetu Okružnog suda Leskovac K.br. 81/99 od 10. 2. 2000. godine, protiv Nitaj Imera, Dukaj Avnije, Mazrekaj Hasana, Mazrekaj Rrustema, Mazrekaj Rame, Nitaj Sefera, Nitaj Zenelja, Nitaj Besima, i Lekaj Valjdeta, glavni pretres je okončan 10. 2. 2000. godine, a pismeni otpravak presude je strankama prosleđen nakon 5 meseci.

U predmetu protiv Esata Šehua, Ardijana Kumnova, Kastriota Gurkućija i Arbena Bobanija u predmetu K.br. 119/99 glavni pretres je okončan 28. 2.2000. godine, a presuda je uručena optuženima krajem juna 2000. godine.

U predmetu Okružnog suda Leskovac K.br.147/99 od 18. 1. 2000 godine, protiv Muzlijaj Škeljzena i Muzlijaj Bećira glavni pretres je okončan 10. 2. 2000. godine, a pismeni otpravak presude je strankama prosleđen 8. juna. 2000. godine...

Povreda prava na adekvatnu medicinsku negu

Zatvorenicima se ne pruža adekvatna medicinska nega, što se obrazlaže finansijskom situacijom. Inače, za bilo koju uslugu zatvorenici medicinskom osoblju moraju da daju barem po paklicu cigareta.

Montirani procesi

U KPZ Sremska Mirtovica nalazi se teško povređeni Bedri Kukulaj iz Prilepa, kojem je neophodna operacija u specijalizovanoj ustanovi, koja se njemu ne omogućuje.

U istom zatvoru, tj. KPZ, nalazi se osuđenik **Besnik Kuki**, iz Prizrena, sa teško povređenom desnom rukom, koja je polomljena na dva mesta. Naime, on je povređen u Dubravi, a u bolnici u Prištini je bio pet dana, sve do dana kada su evakuisani svi zatvorenici. Osuđen je u Okružnom sudu u Prizrenu 12. 5. 1998. godine. Njegova ruka je u katastrofalnom stanju. Nije izvršena hirurška intervencija jer mu za istu traže 7.000 DM.

Zatvorenik u KPZ Niš, **Skender Sina**, imao je ogromne patnje zbog zubobolje, a nije mu pružena nikakva nega. Tražena mu je određena svota novca da bi bio upućen kod privatnog lekara u gradu da se leči.

Zatvorenik **Arben Mazreku** u KPZ za maloletnike Valjevo, prilikom posete advokata FHP, dana 8. 9. 2000. godine, naveo da je imao problema sa zuboboljom. Kako nije imao novca da plati anesteziju, zub mu nije lečen i na kraju nije imao izbora, pa mu je zub izvađen.

Zatvorenik **Džemsad Šehaj**, iz s. Prilepa, Dečane, imao je povređenu desnu ruku zbog višestrukog preloma u predelu lakta i ista mu je bila stavljena u gips u bolnici u Prištini. Njemu je, prilikom premeštaja zatvorenika sa Kosova u Srbiji, pre ulaska u autobus, skinut gips, tako da je usled toga ostao invalid sa trajnim posledicama.

Protivustavni i protivzakoniti "policijski pritvor"

Jedna od najdrastičnijih povreda odnosi se na kategoriju lica u takozvanom "policijskom pritvoru".

Pre početka NATO bombardovanja Jugoslavije, Savezna vlada prvo je proglasila stanje neposredne ratne opasnosti, a potom ratno stanje. Saglasno navedenim odlukama, Savezna vlada stekla je ovlašćenja da donosi uredbe koje imaju zakonsku snagu. U smislu prednjih ovlašćenja, doneti su ratni propisi, a pored ostalog i Uredba o primeni Zakona o krivičnom postupku za vreme ratnog stanja, "Službeni list SRJ" br. 21/99 i 22/99. Na osnovu citirane uredbe, policija je stekla zakonska ovlašćenja da sprovodi pojedine istražne radnje u krivičnom postupku, a po čl. 8. i da određuje pritvor do 30 dana. Inače, u mirnodopskim uslovima, saglasno odredbi čl. 196. st.3 ZKP, organi unutrašnjih poslova mogu lice zadržati u pritvoru najduže tri dana.

Saglasno navedenoj odredbi, koja je masovno zloupotrebjavana, protiv velikog broja ljudi na Kosovu tokom ratnog stanja, određen je pritvor, takozvani "policijski pritvor".

Nakon usvajanja Rezolucije saveta bezbednosti 1244, i tokom razgovora u Kumanovu na osnovu kojeg je potpisan Vojno-tehnički sporazum 9. 6. 1999. godine, svi zatvorenici sa Kosova su premešteni u zatvore u

Srbiji, a tom prilikom je premeštena i kategorija zatvorenika koji su bili u takozvanom "policijskom pritvoru". Ova lica su lišena slobode od 10. do 20. maja 1999. godine. Njima je, dakle, 30-dnevni policijski pritvor istekao između 10. i 20. juna 1999. godine.

Savezna Skupština je 24. 6. 1999. godine ukinula ratno stanje i time su prestali da važe i svi ratni propisi, dakle i uredba o primeni ZKP za vreme ratnog stanja. Navedenim licima u "policijskom pritvoru" već je bio istekao rok pritvora po policijskim rešenjima. U takvoj pravnoj situaciji trebalo je da budu oslobođeni. Kako je navedeno, od 24. 6. 2000. nastupile su sve okolnosti da se primene mirnodopski propisi.

Međutim, protiv navedenih lica dalje u mirnodopskim uslovima ništa se ne preduzima, niti ovlašćeno javno tužilaštvo podiže zahtev za sprovođenjem istrage, niti ih saslušavaju istražne sudije, tako da protiv njih nije bilo nikakvog postupka. Od isticanja roka pritvora po policijskim rešenjima, oni se drže u zatvorima po Srbiji bez ikakvog osnova. Više puta advokati FHP kao branioci tražili su objašnjenje po kom se osnovu navedena lica drže u pritvoru, ali niko od zvaničnika nije znao da odgovarajući odgovor. Oni su bili smešteni u KPZ Niš, KPZ Zabela, Požarevac i KPZ Sremska Mitrovica. Navedena lica su s vremena na vreme oslobađana u grupama od 10-15, i prilikom oslobađanja isti su samo predati Međunarodnom komitetu Crvenog krsta, a da im nije uručena bilo kakva dokumentacija, odluka i slično.

Zalaganja FHP da sazna tačan broj lica pod režimom tzv. "policijskog pritvora" nisu dala rezultate. Međutim, na osnovu informacija koje su pribavili advokati FHP od zatvorenika u KPZ Niš, Požarevac i Sremska Mitrovica, računa se da je pod navedenim režimom bilo 500-550 zatvorenika: u Nišu oko 150, u "Zabeli" Požarevac – 200-220, a u KPZ Sremska Mitrovica više od 200. Tako se u KPZ Sremska Mitrovica nalazi još 14 lica koja se drže u režimu tzv. "policijskog pritvora".

Advokatu FHP, Mustafi Radonjićiju, prilikom posete zatvorenika u KPZ Sremska Mitrovica dana 1. 9. 2000. godine, zatvorenik Žuj Gaši, saopštio je da se u tom KPZ nalazi još 14 zatvorenika u tzv. "policijskom pritvoru" i to:

1. Dževdet Podvorica, iz Podujeva,
2. Bekim Istogu, iz Vrbovca, Glogovac
3. Burim Morina, iz Suve Reke,
4. Bajram Gaši, negde iz Drenice, nije znao mesto, star 75 godina,
5. Džemšir Halili, iz Glogovca,
6. Aziz Hamza, iz Suve Reke,
7. Skender Mekaj, iz Naberđana, Peć,
8. Sabri Krasnići, iz Mekovca, Priština,
9. Ekrem Leci, iz Barileve, Priština,
10. Arsim Hasani, iz Podujeva,

Montirani procesi

11. Zijadin Blakćori, iz Prištine,
12. Ekrem Ejupi, iz Podujeva - selo Sekiraća,
13. Skender Hasani, iz Likošana, Glogovac i
14. Čerkin Brajšori, iz Prištine.

U “policijskom pritvoru”su bili i maloletnici, i to u KPZ “Zabela”Požarevac, koji su oslobođeni 19. novembra 1999. godine i to:

1. Arlati Šerif Muhamet
2. Eljšani Šefčet Eljmaz
3. Muzliu Sejdi Šemsi
4. Muzljju Sabri
5. Nebihu Džafer Ekrem
6. Topali Ahmet Ram
7. Topali Hajrulah Hazir
8. Hadžići Feriz Hadži
9. Haljiljaj Čerim Kuštrim
10. Heta Zenelj Skender
11. Heta Bajram Jeton
12. Nebihu Kamber Aljbert
13. Hodža Gani Salji
14. Hoti Aluš Jeset
15. Čorri Ajjet Zajnulah
16. Haljiljaj Zen Faton

FHP raspolaže podacima da su iz takozvanog “policijskog pritvora”oslobođeni, pored ostalih, i Halilj Matoši, novinar iz Prištine, iz KPZ “Zabela“, Požarevac, dana 28. 1. 2000. godine, Rustem Letaj iz s. Osek Hilja, Đakovica, iz KPZ Sremska Mitrovica - 4. 10. 1999. godine, Avdulj Jetulahu iz KPZ Sr. Mitrovica - 4. 10. 1999. godine, Safet Keljmendi iz KPZ Sr. Mitrovica - 04.10.1999. godine, Agim Keljmendi iz KPZ Sr. Mitrovica - 4.10. 1999. godine, Erdogen Dautaj iz s. Carabreg, Dečane, iz KPZ Zabela - 9. 6. 2000. g. Riza Dembogaj iz Bajice, Glogovac, iz KPZ Zabela, - 9. 6. 2000. godine.

OSLOBADANJE – PREDUSLOV SMIRIVANJA

Piše: Teki Bokši

Politički procesi na Kosovu datiraju od okončanja Drugog svetskog rata. Jedno od poznatijih političkih suđenja na Kosovu bio je “Prizrenski proces“, koji je kasnije čak obnovljen i u kome su osuđena lica rehabilitovana.

Politički procesi su nastavljeni, ali od Brionskog plenuma do 1981. godine, kada počinje proces ukidanja autonomije Kosova, kosovskim Abancima

se sudi u političkim procesima uglavnom zbog stvaranja “neprijateljskih udruženja“ na bazi komunističkog militarizma i iredentizma. Te grupe su u tadašnje vreme osuđivane za krivična dela kontrarevolucionarnog udruživanja ili za krivično delo neprijateljske propagande.

Nakon izmena Krivičnog zakona i pokušaja navodne de-ideologizacije krivičnog zakonodavstva, pogotovo nakon pojavljivanja UČK, Albanci su na Kosovu krivično gonjeni uglavnom za krivično delo terorizam iz čl. 125. KZJ, obično u vezi sa čl. 139. KZJ, u modalitetima po stavovima 1. 2. i 3. citiranih odredbi (139. KZJ).

U situaciji kada su dokazi oskudni, odnosno kada nema dokaza o konkretno učinjenim delima i radnjama izvršenja, pripadnici (ili često navodni pripadnici) UČK optužuju se za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125. KZ SRJ.

Ovaj proces političkih suđenja je započet na Kosovu da bi se nastavio i intenzivirao u unutrašnjosti Srbije nakon premeštanja sudova i zatvorenika sa Kosova u Srbiju.

Prema objavljenim podacima Ministarstva pravde Republike Srbije, 9. juna 1999. godine, sa Kosova je u zatvore u Srbiji prebačen 2.071 zatvorenik. U taj broj nisu uključeni zatvorenici, kosovski Albanci, koji su se od ranije nalazili na izdržavanju kazni po zatvorima u Srbiji (u KPZ Niš, Požarevac, S. Mitrovica, itd.), u maloletničkim zatvorima u Srbiji (KPZ za maloletnike Kruševac i Valjevo), niti zatvorenici koji su se nalazili u vojno-istražnim zatvorima na području Srbije i Crne Gore.

Prenošenje predmeta sa Kosova (juna 1999), a preneti su samo predmeti okružnih sudova, praćeno je u početku velikom nesnalažljivošću. Naprimera, predmeti Okružnog suda Peć, predati su u Novi Pazar, Požarevac, Zaječar, Sremsku Mitrovicu i druge gradove. Jednim delom se i sudilo u sudovima tih gradova, da bi kasnije predmeti bili raspoređeni po određenim principima.

Tako su predmeti Okružnog suda Peć generalno ustupljeni Okružnom sudu Leskovac, izuzev dela predmeta koji su već bili ustupljeni ostalim sudovima; Okružnog suda Priština - Okružnom sudu Niš; Okružnog suda Prizren – Okružnom sudu Požarevac; Okružnog suda Kosovska Mitrovica – Okružnom sudu Kraljevo; Okružnog suda Gnjilane – Okružnom sudu Vranje.

Prema podacima iz aprila 2000. godine, u zatvorima u Srbiji ostalo je oko 970 zatvorenika, Albanaca sa Kosova. Naime, deo zatvorenika je pušten po isteku izrečenih kazni, a deo je pušten iz tzv. “policijuskog pritvora“.

U tom “policijuskom pritvoru“, kako se procenjuje, nalazi se još oko 100 zatvorenika kosovskih Albanaca. Oni su pritvoreni na osnovu Uredbe savezne Vlade o primeni Zakona o krivičnom postupku za vreme ratnog stanja. Po okončanju NATO bombardovanja SRJ, Savezna skupština je ukinula ratno stanje, kao i tu Uredbu. Međutim, iako bi pravne posledice te uredbe trebalo da prestanu, prema licima pritvorenim na osnovu “policijuskog

Montirani procesi

prিতvora“ nastavljen je taj tretman, što je apsolutno neodrživo, nezakonito i protivustavno, čak krivičnim zakonodavstvom zabranjeno.

Naime, radi se o licima koja su kupljena po kućama ili na putu izbeglištva ka Albaniji ili Makedoniji, o civilima koji nisu umešani ni u kakva ratna dejstva. Ni zvanični državni organi ne znaju da objasne status tih lica - da li su pritvorenici – ili su ratni zarobljenici. U kazneno-popravnim ustanovama oni se vode kao “lica u policijskom pritvoru“, mada u mirnodopskim vremenima, po krivičnoj regulativi SRJ, policijski pritvor može trajati samo 72 sata, i to po Zakonu o krivičnom postupku koji nije usaglašen sa Ustavom SRJ.

Protiv drugih lica, koja nisu bila osuđena na Kosovu, a nisu u tzv. “policijskom pritvoru“, vodili su se tokom 1999, a i tokom ove godine procesi kod navedenih sudova u Srbiji. Karakteristika ovih političkih suđenja je brzina suđenja, suđenje velikim grupama, uglavnom neobezbeđivanje prevoda ili neadekvatni prevodi, neurednost uručivanja optužnica, retkost prevođenja pismenih isprava, optužnica i presuda, neadekvatnost odbrane, neomogućavanje izbora advokata i dr. Sve su to okolnosti koje ne garantuju pravedno i pošteno suđenje.

Karakterističan je slučaj suđenja grupi od 145 kosovskih Albanaca iz Đakovice, koji se po optužnici terete za najteže delo propisano Krivičnim zakonom SRJ, a svi optuženi ističu da su civili koji nisu bili umešani u ratna dejstva, da su privedeni iz svojih kuća, da su razdvojeni od svojih supruga, majki i dece kada su proterani iz kuća od strane srpske policije i VJ. Suđenje je specifično po velikom broju optuženih i po tome što od 15 saslušanih svedoka, pripadnika MUP-a i VJ, niko nije mogao da identifikuje bilo koga od 144 optuženih koji je eventualno preduzimaao neki akt nasilja, za koje ga tereti optužnica.

Svaki rat, oružani sukob, obično se okonča mirovnim sporazumom. Rat na Kosovu je okončan Rezolucijom SB UN kojoj je prethodio sporazum Ahtisari-Milošević uz aktivno učešće gospode Talbota i Černomirdina. U svakom takvom sporazumu se propisuje pitanje nestalih, zarobljenih i zatvorenika. No, u navedenom sporazumu koji je kasnije postao sastavni deo Rezolucije 1244 SB UN, navedena ključna pitanja su ostala nerazjašnjena.

Na Kosovu se procenjuje da je, pre rasprave o bilo kom pitanju oko političkog statusa Kosova, prvi korak dobre volje i preduslov smirivanja stanja na Kosovu bezuslovno i kompletno oslobađanje svih zatvorenika. Zatvorenici za koje ima dokaza da su izvršili bilo kakve zločine (političke ili druge) trebalo bi da se predaju nadležnim pravosudnim organima koje je obrazovao UNMIK, saglasno ovlašćenju koje proizilazi iz Rezolucije 1244 SB UN.

(Autor je advokat Fonda za humanitarno pravo, a tekst je objavljen u “Helsinškoj povelji“, marta 2000.)

KLASIČNI POLITIČKI PROCES

Piše: Veljko Popović

Fljora Brovina, predsednica Lige albanskih žena, humanitarna radnica i pesnikinja, osuđena je na 12 godina zatvora zbog, kako se kaže u presudi, udruživanja radi neprijateljske delatnosti, a u cilju izvršenja terorističkih akata. Advokat Branko Stanić, jedan od angažovanih branilaca Fljore Brovine, u žalbenom postupku, koji je otpočeo onog trenutka kada je doneta prvostepena presuda, obelodanio je javnosti mnoštvo činjenica koje ukazuju na nelegalno vođenje postupka protiv Brovine, njeno nezakonito zadržavanje u pritvoru, nedopustivu veću oštrinu presude od optužnice, menjanje same optužnice i konačno suđenje za delo koje nije počinila a koje, i da je učinjeno, ne predstavlja ono delo za koje je Brovina osuđena – terorizam.

- “Ona je osuđena za delo koje nije učinila, a i to što joj se stavlja na teret ne predstavlja krivično delo pripremanja terorizma, za koje je ona osuđena. Prema tome, Brovina u zatvoru leži nevinna “– zaključio je advokat Stanić.

“Slučaj Fljore Brovine, ne samo da najbolje ilustruje stanje u pravnom sistemu, posebno pravosuđu, već je flagrantno kršenje svih zagarantovanih ljudskih prava“, prokomentarisala je slučaj Brovine **Sonja Biserko**, predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji.

“Ono što ipak najviše brine jeste arogancija, bahatost, nipodaštavanje i elementarno nepoštovanje građana. Jasno je da smo daleko od situacije da država bude u funkciji građana, ali od toga još više brine neprofesionalnost koju su pokazali, ne samo sud već i poneki branilac “, rekla je Biserko. Ona je podsetila da je “praksa nezakonitog držanja u zatvoru počela devedesetih godina na Kosovu, izolacijom viđenih i ‘običnih’ Albanaca, bez ikakve regularne pravne procedure“, a da se “završila transportom zatvorenika u Srbiju nakon potpisivanja Kumanovskog sporazuma“. Činjenica da protiv mnogih zatvorenika nije podignuta ni optužnica, prema rečima S. Biserko, govori o “opasnom voluntarizmu u društvu, pa i u pravosuđu“.

“Po svim indicijama, proces protiv Fljore Brovine je klasičan politički proces, što može da se kaže i za neke druge procese koji su u toku, na primer albanskim studentima u Beogradu. Suđenje Fljori Brovini ima i drugi, simbolički značaj. Ona je žena koja je istovremeno profesionalac, ali i veliki humanista i aktivista za ljudska prava. Zato ona simboliše emancipaciju albanskog društva“, rekla je Biserko i zaključila da je podizanje optužnice protiv Brovine, ali i albanskih studenata, “atak na tu emancipaciju“.

“Ponuda srpske strane da se Fljora Brovina zameni za srpskog lekara Tomanovića, takođe govori o tome da pravni argumenti nisu relevantni. Istovremeno, to nju pretvara u robu sa kojom se trguje“, istakla je predsednica Helsinškog odbora i ocenila da “razne organizacije, poput kragujevačke

Montirani procesi

‘Ozne’ deluju van pravnog okvira, jer probleme rešavaju nagodbom i, po svemu sudeći, uz veliku finansijsku nadoknadu. Tako su zatvorenici na obe strane dodatni izvor zarada“.

Prema rečima Žarka Koraća, predsednika Socijaldemokratske unije, “okrutna presuda Fljori Brovini je jedna od najstrašnijih slika odnosa režima prema svemu onome što se desilo na Kosovu. Nema ničeg poraznijeg za naš režim od toga da je glavni albanski politički zatvorenik u ovom trenutku jedna starija žena, lekar i pesnik, koja je optužena zato što je organizovala bolnice i pripremala lekove i organizovala javne proteste, koji su i ustavom i zakonom dozvoljeni u ovoj zemlji“, rekao je Korać i ocenio da je to “slika slabosti i straha režima i besa zbog izgubljenog rata. Sudbina Fljore Brovine je deo srpsko-albanske drame, ali i slika društva u kome živimo...Oni koji su ćutali i mirno gledali kako se rat izvozi u susedne zemlje i delove bivše Jugoslavije, sada strahuju da im se taj isti rat ne ponovi u vlastitoj zemlji. Oni kojima nije smetalo ubijanje ljudi u našem susedstvu, sada su se susreli sa beskrupuloznim ubijanjem ljudi na javnim mestima u Beogradu i Srbiji. Oni kojima nisu smetali politički procesi, možda će sami morati da prođu kroz političke procese i postanu politički zatvorenici“, rekao je Korać.

Mirjana Miočinović, dramaturg, zapitala je šta se u civilizovanom svetu nekome može pripisati u greh da bi on postao politički zatvorenik. Prema njenim rečima, politički zatvorenik je kategorija koja ne postoji izvan totalitarnih sistema, a prvi signal neslobode je krivično gonjenje ljudi zbog političkog mišljenja ili udruživanja.

“Društvo u kome postoji pojam političke krivice i za to odgovarajuća kazna nije samo društvo u kome se vlast apsolutizuje, no, i društvo u kome se vlast idealizuje, u kojem se njena nepogrešivost ne dovodi u sumnju. Mi živimo pod terorom upravo jedne takve vlasti, kojoj nije dovoljno da demonstrira svoju moć, već joj je potrebno da nas ubedi u svoju nepogrešivost, u svoje idealno biće. Takva vlast je, stoga, ne samo okrutna, već i pogubna. Ona zahteva od nas da vidimo ono što ne vidimo, a da ne vidimo ono što je očigledno, da osciliramo između halucinacije i amnezije...Najveći greh vlasti je razaranje čovekove sposobnosti da slobodno misli i dela. Oni koji tu sposobnost nisu do sada izgubili, potencijalni su politički zatvorenici ili su već u zatvoru poput Fljore Brovine“, kaže Miočinovićeve.

Obrad Savić, predsednik Beogradskog kruga, založio se da se pojam terorizma, kojim se baratalo u procesu, “vрати državi “i da se javno kaže da je “ovde na sceni državni terorizam“i to “otvorena zavera koju je država objavila protiv svojih građana“. Savić se usprotivio tumačenju i analizi događaja na ovim prostorima poslednjih godina iz perspektive “legalističke paradigme“.

“Kao da je ovde na sceni pravni poredak, pa mi samo treba da ga dosledno uhvatimo za reč, dakle da se dosledno držimo normativnog prava. Moje

mišljenje je obrnuto, da je ovaj režim nastao u militarističkom zanosu i u ambiciji da porobi Jugoslaviju i transformiše je u veliku Srbiju. Toga se režim nikada nije odrekao. U tom smislu, ako je izrastao u ratu, u tzv. miru samo promoviše odnose snaga koji su u ratu nastali“, rekao je Savić. “To što su oni u ratu kao plen zadobili, nije ukinuto u poretku mira, nego je mir nastavio da funkcioniše kao vrsta skrivenog, pritajenog rata“.

“U tom smislu političku represiju i suđenja treba razumeti kao primenu trajnog odnosa sila unutar lažnog mira, i to onih sila koje je oblikovao rat. Oni su došli preko rata i ratom će se i zadržati“, upozorio je Savić.

(To su akcenti sa protestne večeri organizovane u Centru za kulturnu dekontaminaciju u Beogradu povodom suđenja Fljori Brovini, objavljenih u Helsinškoj povelju, u martu 2000.)

FLJORA BROVINA – NEVINA ŽRTVA SUDSKOG PROGONA

Piše: Branko Stanić

Fljora Brovina je lišena slobode 20. aprila 1999. godine od strane organa unutrašnjih poslova. Rešenje o pritvoru nije doneto. Po Zakonu o krivičnom postupku (ZKP), ovi organi mogli su da je zadrže kao privedeno lice najduže 3 dana i da je nakon toga, ili puste na slobodu, ili je privedu istražnom sudiji Okružnog suda u Prištini. Nisu učinili ni jedno ni drugo. Zadržali su je u pritvoru i od nje uzimali izjave 24. i 29. aprila 1999. godine.

Istina, po Uredbi o primeni ZKP, za vreme ratnog stanja (“Službeni list SRJ“ broj 21, od 4. aprila 1999. godine.) organi unutrašnjih poslova (OUP) su bili ovlašćeni da i sami u hitnim slučajevima sprovode istražne radnje. Ali, u tom slučaju morali su da poštuju njeno pravo da bude ispitana u prisustvu svog branioca. U protivnom, na iskazu datom bez upoznavanja o pravu na branioca i o pravu da branilac može biti prisutan njenom ispitivanju, ne može da se zasnuje osuđujuća presuda (član 218. ZKP). Uzimanjem izjave (po članu 151. ZKP), kao što je ovde postupljeno, uskraćeno joj je (bolje reći izigrano) pravo na formalnu odbranu (angažovanjem branioca).

Tek 17. maja 1999. godine, istražni sudija je doneo rešenje o pritvoru (znači, po proteku skoro mesec dana), i Fljora je sve do tada protivzakonito držana u pritvoru. Time joj je uskraćeno (faktički) i pravo podnošenja žalbe.

Pritvor u istrazi (u ovom slučaju vidi se iz napred navedenog nezakonito vođenog postupka) mogao je da traje najduže 3 meseca. Vrhovni sud Srbije bio je ovlašćen da pritvor produži još najviše 3 meseca (počev od 20. jula do 20. oktobra 1999. godine).

Kako je, međutim, Fljora Brovina bez rešenja, time i prava na žalbu, ostala u pritvoru i posle 20. jula 1999. godine, Ministarstvo pravde Srbije je informacijom upozorilo Vrhovni sud Srbije da je “...vreme određenog pritvora isteklo... “. Informacija je napisana 5. avgusta 1999, a Vrhovni

Montirani procesi

sud je reagovao tako što je rešenjem od 12. avgusta 1999. godine produžio pritvor za još tri meseca, ali tako da traje od 20. jula do 20 oktobra, tako da je i u ovom pogledu postupljeno protivno zakonu.

Organi unutrašnjih poslova su od Fljore Brovine uzimali izjave u vreme kada su je protivzakonito držali u pritvoru. Ispitivali su je danima neprekidno od 7 ili 8 pa do 17 časova, a za to vreme je u uslovima NATO bombardovanja držali bez vode i hrane. Na taj način su slamali njenu volju i ona je, pod takvim pritiscima, davala izjave koje su kasnije, na nezakonit način, korišćene kao dokazi o njenoj krivici. Te izjave su poslužile kao jedini dokaz navodne krivice (svi drugi dokazi su potvrđivali njenu odbranu da je ona potpuno nevinna u odnosu na krivično delo za koje je osuđena na 12 godina zatvora), što je po zakonu (član 86. ZKP) izričito zabranjeno. Sve to, i za slučaj da nisu korišćeni, su nedozvoljeni metodi prilikom uzimanja izjave od nje.

No, nezavisno od svega rečenog, ni u tim izjavama (naravno, ni u bilo kom drugom dokazu) nema ni reči o tome da bi Fljora Brovina (citiram deo optužnice): "...Od 1999. godine učestvovala u stvaranju terorističkih bandi tzv. 'Oslobodilačke vojske Kosova', ČIJI JE CILJ DA PREDUZIMANJEM AKATA NASILJA PREMA PRIPADNICIMA MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA, VOJSKE JUGOSLAVIJE I CIVILNOM STANOVNIŠTVU, KOJIMA SE STVARA OSEĆANJE NESIGURNOSTI KOD GRAĐANA, UGROZI USTAVNO UREĐENJE I BEZBEDNOST SAVEZNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE..." Napred citiranim delom optužnice (potom i presude) ustvari je samo prepričan deo teksta Krivičnog zakona SRJ u krivičnom delu terorizma (član 125), nespretno i uopšteno, bez dalje konkretizacije.

Pri tome, ako bi bilo tačno da je Fljora Brovina "...od 1999. godine učestvovala u tome..." , onda svaki normalan misleći čovek mora da se zapita: sa kime i protiv koga su se onda borili oružani sastavi Srbije i SRJ u periodu pre 1999. godine, posebno 1998. godine!?! Kome je potrebna i kome je od koristi ovakva konstrukcija optužnice, a zatim i presude? Ovoj državi i njenim organima, uključujući i pravosudne, to samo nanosi nemerljivo veliku štetu, koja teško pogađa nevino osuđene.

Svi ti neshvatljivi promašaji organa gonjenja i suđenja, grubom i sistematskom povredom zakonskih odredaba o krivičnom postupku doveli su do toga da na dugogodišnju kaznu zatvora bude osuđen afirmisani humanitarni radnik, lekar – pedijatar i pesnikinja ("moja je domovina svugde gde se čitaju moje pesme", reći će Fljora u jednoj prilici), koja je član međunarodnog PEN kluba i većeg broja nacionalnih PEN klubova (samo ne i našeg PEN kluba sa objašnjenjem: samim tim što je član međunarodnog PEN kluba, u koji je učlanjen i naš nacionalni PEN, Fljora je član i našeg PEN kluba?!). Prirodno je, takođe, što je i Ministarstvo pravde Srbije uputilo 5. avgusta informaciju predsedniku Vrhovnog suda Srbije da je pritvaranje Fljore Brovine "...izazvalo pažnju različitih nacionalnih i međunarodnih udruženja,

jer je u nekim napisima taj slučaj predstavljen kao hapšenje i maltretiranje humanitarnog radnika... “, posle čega ukazuje predsedniku suda: “Naš problem je, međutim, što je vreme određenog pritvora isteklo...“ tako da je “...nama sve teže da objašnjavamo razloge za prekoračenje rokova“. Veoma je interesantno, a najozbiljnije brine, što se u ovoj informaciji ističe i ovo: “Podsećamo Vas, gospodine predsedniče da to nije jedini slučaj i da su predstavnici Međunarodnog komiteta crvenog krsta i *Amnesty International*-a indirektno pitali o tome“. U navedenoj informaciji je izraženo da se očekuje “...brzo razrešenje nastalih problema...“.

Posle svega ovoga što se zbililo sa Fljorom Brovinom (videli smo, i ne samo sa njom), svi moramo da se zapitamo: da li nam je bilo potrebno još i ovo drakonsko i neodgovorno suđenje ličnosti za čiju sudbinu je ceo relevantni svet zainteresovan? Šta time mi ovde dobijamo? Ništa dobro! Samo se i dalje produbljuje i rasprostire mišljenje o nama kao parijama ovog sveta i veka! Da li je neko, ko bi trebalo da je nadležan, mislio o posledicama svega ovoga? Bojim se da nije! Ili, ako jeste, zbog čega se dozvoljava začikavanje civilizovanog sveta, protiv svih nas koji na ovim prostorima živimo?

Zbog toga, učinimo nešto. Ne samo nešto, nego sve što možemo. A možemo mnogo. Fljora je bolesna, zapanjena, šokirana onim što nju – nedužnu, sada snalazi.

Psihički je snažna, ali telesno slaba. Ugroženo joj je zdravlje. Nije dovoljno čekati odluku Vrhovnog suda po žalbi Fljore i njenih branilaca. Za njeno oslobađanje od muka u kojima se nalazi treba već sada i odmah preduzeti mere. Ako je mogao sveštenik Džekson da krene u humanitarnu akciju oslobađanja trojice vojnika – njegovih sunarodnika (uspeo je u tome lakše nego što se očekivalo), onda tim pre možemo i moramo inicirati humanitarnu akciju od strane eminentnih humanitarnih institucija (evropske i šire). Oni su na redu da krenu u akciju. Podsećam ih da u nas postoje zakonske mogućnosti (vidi Zakon o pomilovanju, “Službeni list SRJ“, br. 90 od 30. decembra 1994. godine) da se odmah inicira (može korišćenjem usluga i Ministarstva pravde Srbije s obzirom na njenu intervenciju predsedniku Vrhovnog suda Srbije) postupak oslobađanja od krivičnog gonjenja (član 6. pomenutog Zakona). Ovaj postupak se pokreće po službenoj dužnosti. Za to je nadležan savezni organ za poslove pravde. Ovu inicijativu, koju ovim putem pokrećem, trebalo bi da prihvate najistaknutiji predstavnici eminentnih humanitarnih institucija, i neposrednim (kao što je učinio sveštenik Džekson) kontaktima sa saveznim organima nadležnim za poslove pravde i sa predsednikom Savezne Republike Jugoslavije, isključivo nadležnim da donese odluku o oslobađanju Fljore Brovine od krivičnog gonjenja.

(Autor je advokat, branilac Fljore Brovine, a tekst je objavljen u časopisu “Helsinkička povelja“, u martu 2000.)

Montirani procesi

Nedeljnik "Vreme" analizira "Slučaj albanskih zatvorenika"

PRAVOSUDNI HAOS

(6.05.2000.): Mnogi okrivljeni su u policijskom pritvoru već više od godinu dana, na sudu ima svedočenja o iznuđivanju priznanja torturom, a tužilac u slučaju grupe albanskih studenata traži da se kao dokaz prizna – emisija RTS-a.

Tridesetosmogodišnji Nedžmedin Sejfula, iz Peći, radio je kao kuvar u Švajcarskoj. Još pre izbijanja prošlogodišnjeg sukoba na Kosovu, pošao je kući da čuva roditelje, jer preostala dvojica braće nisu mogli: jedan je radio kao lekar u Prištini, drugi je studirao menadžment u Londonu. Pazio je da na putu do kuće izbegne područja gde su se vodile borbe, ali nije zaobišao ono što je UČK zvao oslobođenom teritorijom .

Idući tako, čuo je u blizini pucnjavu. Zabrinuo se za ujaka, za koga je znao da je tu negde, pa je pošao da ga traži. Naišao je, međutim, na patrolu UČK. Objasnio je ko je, šta traži, ali su mu ipak uzeli ličnu kartu i otišli nekud da ga provere. U međuvremenu se pojavio i ujak i zgranuto ga upitao – šta ćeš tu, beži. Čekao je Sejfula, čekao, pa kako se pripadnici UČK neko vreme nisu vraćali, uplašio se i pobegao. Kasnije je njegova lična karta nađena u štabu UČK, a Sejfula je uhapšen i izveden na sud u Požarevcu. U međuvremenu je odrobijao svoje i pušten je na slobodu.

To je jedna od stotinu priča o albanskim zatvorenicima u Srbiji koji su postali, ne samo predmet brige međunarodnih humanitarnih organizacija, već i moneta za političke nagodbe.

POLITIČKI ZATVORENICI: Prema podacima Fonda za humanitarno pravo prikupljenim od advokata, Crvenog krsta i ono malo zvaničnih podataka koji su na raspolaganju javnosti, do ulaska trupa KFOR-a prošle godine, na Kosovu je uhapšeno 2100 ljudi. Do danas ih je pušteno 1070 (u poslednje vreme ih puštaju po 20-30 dnevno). Od onih koji su i dalje u zatvoru dvadesetak su Srbi, što znači da je u Srbiji trenutno 960-970 albanskih zatvorenika. Rasuti su uglavnom po kazneno-popravnim zavodima u Sremskoj Mitrovici, Požarevcu, Nišu, a nešto malo ih je u Vranju, Zaječaru, Leskovcu i Beogradu.

Oko 300 ljudi je u zatvoru zbog tzv. običnog kriminala. Ostali su politički zatvorenici, kažnjeni za krivična dela protiv ustavnog uređenja, odnosno udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizma.

Skoro svi politički zatvorenici su u zatvoru od 1999, dok je nekolicina osuđena u kosovskim sudovima 1998. Svi su, dakle, u zatvoru bar godinu dana. Nekima se sudi, drugima suđenje još nije ni počelo nego se vode kao da su još u policijskom pritvoru. Po Zakonu o krivičnom postupku, međutim,

pritor može da traje najviše tri dana (u vreme ratnog stanja 30 dana, s mogućnošću da se produži). Prema istom zakonu, okrivljeni mora biti pušten ako se u roku od šest meseci protiv njega ne podigne optužnica.

Ne krše se samo odredbe unutrašnjeg prava nego i međunarodnopravni standardi, predviđeni konvencijama koje je Jugoslavija potpisala. Reč je o Konvenciji protiv torture, po kojoj se tortura mora sprečavati i njeni počinioci kažnjavati (zatvorenici svedoče na sudu o iznuđivanju iskaza fizičkom i psihičkom silom) i Konvenciji o građanskim i političkim pravima, kojom su propisani standardi za pravično i fer suđenje.

DVE GRUPE: Pravnici koji se bave albanskim zatvorenici, među njima razlikuju dve grupe. Prvu čine oni koje su srpske vlasti pokupile kad su se povlačile sa Kosova (nekima se već sudilo, neki su bili uhapšeni tokom rata, neki su baš usput pokupljeni); druga su albanski studenti kojima se sudilo i sudi u Beogradu.

Govoreći o prvima, advokat Rajko Danilović prvo pominje improvizacije u optuženjima. Kaže da je to donekle razumljivo: država na Kosovu ni pre rata sa NATO-om nije funkcionisala, a pogotovo nije kad je došlo ratno stanje, bombardovanje. Okrivljeni su bili zatvarani po privatnim kućama i tamo ispitivani, istrage su vođene samo u meri u kojoj je to bilo moguće, bilo je i urednih i neurednih zapisnika.

Kad je počelo povlačenje, počela je i selidba sudova i pritvorenika. Oni se razmeštaju po raznim zatvorima u Srbiji i čine se pokušaji da se organizuju postupci. U Leskovcu i Nišu radi prištinski sud, u Požarevcu prizrenski... Sudi se po skraćenom postupku, na osnovu spisa, dokazi ne mogu da se izvode. Nekad se sudi samo na osnovu policijske obrade.

POSLEDICE: Suđenja se, objašnjava Danilović, obično vezuju za posledice. Ako su poginuli vojnici, policajci, onda su teža optuženja za koja se izriče najmanja kazna od pet godina zatvora. Ako su posledice bile lakše, sudi se zbog udruživanja radi terorizma. Za terorizam se, inače, sudi po međunarodnim standardima koja su uneta i u naše zakonodavstvo. Tu je reč o političkim motivima zbog kojih se stvaraju grupe, bande koje proizvode političke efekte napadom na civilno stanovništvo. Međutim, UČK nije uvek ugrožavao civilno stanovništvo, nego je bilo i organizovanog nasilja protiv države, odnosno policije i vojske.

Jedan od poznatijih slučajeva je Đakovička grupa, koju čine 144 okrivljena. Jednog dana je policija došla u Đakovicu, sve muškarce poterala u centar mesta, sve žene i decu u pravcu Albanije. Veštačenjem je navodno utvrđeno da su imali tragove baruta na rukama i ramenima, odnosno da su pucali. Postoje, međutim, tvrdnje da je većina onih koji su pucali pobegla u šumu, gde su i pobijeni (oko 700 Albanaca se na tom području vodi kao nestalo).

Montirani procesi

Javnosti je poznat i slučaj braće Mazreku, optuženih za višestruki zločin protiv srpskih civila u Klečkoj. Priznali su zločelo pred TV kamerama, što je nadugačko i naširoko emitovano na više televizija – da bi kasnije rekli da je to bilo iznuđeno priznanje. U optužnici je naglašeno da su tamo ubijani i spaljivani žene i deca, ali u nalazu finskih patologa – istih onih koji su ispitivali zločin u Račku i na još šest lokacija – piše da među leševima nije bilo ženskih ni dečjih. Suđenje je u toku.

ANONIMUSI: Prema saznanjima Rajka Danilovića, među okrivljenima i optuženima nema ni jedne ličnosti stvarno afirmisane u delatnostima UČK. Jedina poznata osoba među njima jeste Fljora Brovina, ali je ona poznata ne kao pripadnik UČK, nego kao pesnikinja i lekarka, kao predsednica Demokratskog udruženja žena Kosova koja je na sebe uzela misiju prosvetavanja kosovskih žena. Njena nevladina organizacija bila je prijavljena, saradivala je s drugim NVO u zemlji i svetu, sve je bilo legalno. Njen greh je u tome što je u nekoliko navrata organizovala demonstracije kad je neko pretučen ili ubijen. Brovina je više puta ispitivana u policiji, i bila je optužena po članu 125 KZ SRJ (terorizam). Da je po tom članu osuđena, verovatno bi dobila godinu dana zatvora. Međutim, na osnovu dva zapisnika sa saslušanja optužnica je prekvalifikovana u teže krivično delo. Na ta dva zapisnika temelje presudu – ali ni ono što je u tim zapisnicima ne potvrđuje izreku u optužnici. Uglavnom, sad izdržava kaznu od 12 godina zatvora. Nedavno je nju i druge zatvorenike posetio ministar pravde u Vladi Srbije Dragoljub Janković. Rekao je Brovini da lepo izgleda. Odgovorila mu je da se posebno potrudila za tu priliku.

Pa dobro, gde su krivci – organizatori, naredbodavci ili izvršioци – nespornih zločina protiv civila na Kosovu? “Sa takvima su pregovarali u Rambujeu“, kaže kratko Rajko Danilović.

STUDENTI: Kada je reč o studentima koji su se zatekli u Beogradu kad je počeo rat i tu bili uhapšeni, i tu postoje dve grupe. Prva se prošle godine, na osnovu presude predsednika Veća Okružnog suda u Beogradu Zorana Savića, našla na slobodi.

Suđenje drugoj grupi je u toku (nastavak je zakazan za 18. maj), i vuče se već nekih godinu dana kod predsednika Veća Dragiše Slijepčevića. Skoro svi studenti u toj grupi u Beograd su došli sa sarajevskog univerziteta kad je počeo rat u BiH. Uglavnom su studirali farmaciju i veterinu. Među njima je bio i Zef Baljuca, katolik i zlatar iz Prizerna, kome se sudi u odsustvu. Jedan student je optužen da je učestvovao u akcijama UČK dok je bio na odmoru u Peći.

Petorica optuženih u ovoj grupi studirali su u Beogradu kada je počelo bombardovanje, iz čega oni upućeni u ova suđenja zaključuju da su morali

biti lojalni, jer su oni drugi mogli biti na raznim mestima – ali sigurno ne ovde. “Mislim da su ova dva suđenja nameštena u funkciji etničkog čišćenja Beogradskog univerziteta“, kaže Danilović.

PRIZNANJE: Postoje dve optužbe protiv grupe kojoj se sada sudi. Prva je da su stvorili terorističku grupu koja je u Beogradu tokom rata planirala brojne diverzije: podmetanje bombi u skloništa sa ženama i decom, na Trgu republike u vreme održavanja protestnih koncerata i u Glavnu poštu. Ništa od toga nisu uspeali da urade zbog – kako nedavno u jednom govoru reče srpski ministar policije Vlajko Stojiljković – dobrog rada organa bezbednosti. Druga optužba odnosi se na zločine na samom Kosovu. Reč je o učešću u borbama na strani UČK, kad su ubijena dva policajca i, pored toga, o mučenju i masakriranju ubijenog kapetana policije Srđana Petrovića (odsecanje nosa, ušiju, polnog organa). Snimak njihovog priznanja – iznudenog policijskom torturom, kako su rekli na početku suđenja – emitovan je u emisiji “Aktuelnosti“ (30. maja 1999.). Studenti su priznali najgnusnije zločine – ali drugih dokaza, osim tog snimka, nema. Sad tužilac (Veselin Mrdak) traži da pomenuta emisija posluži kao dokaz na sudu – što bi bio apsolutni pravosudni predsedan. Tužilac je, tražeći da se emisija “Aktuelnosti“ odgleda, naveo da je njihova krivica očigledna “iz spontanih i uverljivih izjava “pred kamerama RTS-a. Ukoliko bi sudija Slijepčević tako nešto prihvatio, to bi značilo da optuženi u našim sudovima zaista više ne uživaju nikakve procesne garancije, da mogu biti osuđeni na najteže kazne bez dokazane krivice.

(Roksanda Ninčić)

Priča Ahmeta Ahmetija, zatvorenika iz Lipljana, Istoka, Prištine i Sremske Mitrovice

TUKLI SU NAS, MUČILI ELEKTROŠOKOVIMA I PUCALI NA NAS

Ahmet Ahmeti (51), profesor istorije, proveo je godinu dana u zatvorima u Lipljanu, Istoku, Prištini i Sremskoj Mitrovici. Iskoristili smo njegovo prisustvo u prištinskoj kancelariji Fonda za humanitarno pravo, koji nam je garantovao autentičnost priče, odakle nam je, u telefonskom razgovoru, ispričao o mučenjima koja je preživeo i ubistvima koje je video u kosovskim zatvorima. Policija je uhapsila Ahmeta Ahmetija 7. septembra prošle (1998.) godine, na putu između sela Štimlje i Uroševca u selu Košare. Optužen je da je jedan od organizatora OVK i da ju je pomagao.

Ahmeti je krenuo da pripremi nastavu na albanskom jeziku u srednjoj školi u selu Štimlje, kao član Demokratskog saveza Kosova i predsednik odbora za prosvetu u tom mestu. Policija ga je izvela iz kola i odvela u stanicu milicije u Uroševcu, gde je zadržan 48 sati. “Mučili su me

Montirani procesi

elektrošokovima. Onesvestio sam se sedam puta. Batinali su me palicama za bejzbol i pendrecima. Jedan od inspektora, zvao se D. J. (puno ime poznato Fondu za humanitarno pravo), verovatno je poreklom iz Peći, ali živi u Uroševcu. Drugome je nadimak Sparavalo, a ostaloj trojici ne znam imena“, kaže Ahmeti.

Insekti u tanjiru

Prebačen je u Prištinu gde je osuđen na godinu dana zatvora. Sudski proces je trajao od 9. septembra, kada je doveden pred istražnog sudiju, do 25. decembra 1998. godine, kada je osuđen.

“U zatvoru u Prištini iz jednog tanjira su jela po dva čoveka. Hrane je bilo tako malo da nismo mogli da napunimo celu kašiku. Jedan hleb delilo je nas osmorica. U hrani su bili razni insekti. Namerno su ih stavljali. To nije moglo da se jede“, priča Ahmeti. Kaže da je u prištinskom zatvoru najveći deo vremena proveo u sobi 5 sa još šestoricom Albanaca u kojoj se nikada nisu gasila neonska svetla. U sobi su, prema njegovim tvrdnjama, bile postavljene kamere i prisluškivači. Bila je puna vlage. “Svakodnevno smo dobijali batine samo zato sto bismo sklopili oči od umora. Kada bi se to desilo upali bi u sobu i sve nas izubijali, a posebno onog ko je zatvorio oči. Izvukli bi ga napolje i mučili dok ne bi pao u nesvest. Kada bi ga uneli u sobu, koža mu je bila potpuno crna. Nismo imali nikakve mogućnosti da pomognemo jedni drugima“, seća se Ahmeti. Kaže da su nekoliko puta molili čuvaru da ugase svetla, ali da njihove molbe nikada nisu bile uslišene. Spavali su povremeno krišom i na kratko. Kada bi jedan spavao, ostali bi dežurali da ne naiđe čuvar.

“Noću su izvodili zatvorenike na informativni razgovor. Tada su svi mučeni do iznemoglosti. Medicinska sestra je bila dva puta, ali to je bila formalnost. Kada bismo joj tražili lekove, nikada ih nismo dobili“, priča Ahmeti.

Bombardovanje zatvora

Osim čuvara i inspektora, Albance su, prema njegovim rečima, mučili i (srpski) zatvorenici. “Brica, koji nas je šišao, i jedan koji je delio hranu, imali su slobodu da nas tuku metlama. Čuvari su to gledali, čak su im i pomagali“, tvrdi Ahmeti. On je 17 dana proveo i u sobi 9, sa zatovrenikom Dejanom iz Prizrena, osuđenim za četiri ubistva i razbojništvo. “On nas nije dirao“, kaže Ahmeti.

Iz prištinskog, Ahmeti je premešten u zatvor u Lipljanu gde su albanske zatvorenike, kako kaže, takođe mučili. U zatvor Dubrava u Istoku premešten je 25. februara, a ostao je u njemu do 24. maja. Prema njegovim rečima, kada je premešten, u Dubravi je bilo oko 970 do 980 zatvorenika. Među njima je bilo 30 do 40 Srba, koji su odmah nakon prvog napada NATO-a na

zatvor, 19. maja u 7 ujutro premešteni. Ahmeti ocenjuje da je NATO gađao zatvor, jer je oko njega bila postavljena protivvazдушna odbrana koja je uzvraćala na napade aviona.

“Tog dana pogoden je paviljon C i stradala su četiri zatvorenika. Znam samo da se jedan zvao Enver Topali i da je iz Uroševca. Drugi je bio iz Dečana“, kaže Ahmeti koji je tada bio u paviljonu B. Seća se da su zatvorenici u njegovom paviljonu molili čuvare da ih puste u dvorište. Nakon dužeg insistiranja pušteni su u dvorište, a čuvari su pobjegli i sakrili se. “Kada smo izašli čuli smo glasove zatvorenika u drugim paviljonima koji su tražili da i njih puste. Našli smo neke pijuke i otvorili vrata drugih paviljona i oslobodili ih. Uhvatala nas je panika. Nismo znali kako da se branimo od bombi“, priča Ahmeti. Kaže da je drugi napad, 19. maja bio oko 9 časova posle čega su se, po naređenju čuvara, vratili u paviljone. Zatvorenici su organizovali dežurstva kako bi, ako čuju avione, ponovo tražili da izađu u dvorište. Bilo je ranjenika, ali van životne opasnosti. Zatvorenici su im pružali pomoć kako su znali i umeli. Ponovo bombardovanje bilo je 21. maja ujutro. Napad je, kaže Ahmeti, trajao 24 sata sa pauzama. Tog dana napadnuti su skoro svi objekti zatvora, uprava i menza. Prema njegovim rečima, poginulo je 19 zatvorenika, “čime se ukupan broj poginulih u svim NATO napadima na zatvor popeo na 24“. Jedan od njih je teško ranjen i umro je tokom noći. Među poginulima bili su: Mehti Daloši iz Lipljana, Ahmet Hodža iz Uroševca, Alji Keljmendi iz Peći. Imena ostalih Ahmeti ne zna.

Pucnji po stroju

“Te noći odlučili smo da ostanemo u dvorištu krijući se na raznim mestima. Neki su ušli u šahte, da bi se sakrili. Čuvari su nestali“, seća se Ahmeti. “Sutradan, 22. maja, oko 6 ujutro, čuvar sa karaule“, kako nastavlja Ahmeti, “naredio je zatvorenicima da se sprema ‘jer treba da krenu za Niš’. Naredio je da stanemo u kolone po četvorica. Čim smo se postrojili, sa karaule su počeli da pucaju na nas. Bilo je i snajperista. Sa spoljne strane zatvora bacali su u dvorište po tri vezane bombe u obliku jabuke i tromblonske mine. Poginuo je veliki broj zatvorenika“, tvrdi Ahmeti. Kaže da su među poginulima Tefik Raka iz Kačanika, šesnaestogodišnjak Suad Brava iz Elez Hana (Đeneral Janković), Defrim Kicina iz sela Bajica, Naim Zahiti iz Vučitrna, Džon Džini iz Prizrena, Valjentin Nikolbibaj, Ljusper Bazi, Besim Pačarizi. Ranjenima nisu mogli da pomognu.

“Svako je gledao da spase sebe. Bio je pravi haos. To je trajalo od 6.00 do 18.30 sa pauzama“, seća se Ahmeti. Oko 19 časova, prema njegovim rečima, došli su vojnici, policajci i čuvari i naredili grupi koja se sklonila u podrumu menze da izađe. “Nismo pristali. Rekli smo da smo odlučili da tu umremo. Počeli su da pucaju i ubili su nekoliko zatvorenika. Posle toga

Montirani procesi

smo bili primorani da izađemo“, kaže Ahmeti. Napolju su ih dočekali čuvari zatvora i vojnici sa maskama. “Potom su nas odveli u neku salu. Tu su nas ismevali i vređali. Čekali smo smrt. Mislili smo da je sala minirana. Bilo nas je oko 300“, navodi Ahmeti. Kaže da je iz sale video da su policajci, čuvari i vojnici otvarali šahte u dvorištu i bacali bombe u njih. “Obratio nam se jedan vojnik i u šali, rekao nam: ‘Što se desilo, desilo se. Dosta je bilo i vi koji ste preživeli znajte da ćete ostati živi jer vas sutra premeštamo na sigurnije mesto“, seća se Ahmeti. Prema njegovim rečima, sami zatvorenici su brinuli o ranjenima. Bilo ih je, kako kaže, svuda po čoškovima dvorišta, šahtama, u sali. Zatvorenici su, prema Ahmetijevim rečima, transportovani u Lipljane 24. maja ujutro.

Hleb kao mamac

Kaže da je bilo ukupno oko 700 zatvorenika koji su transportovani u 12 do 15 autobusa. “Rekli su nam da uzmemo samo najneophodnije stvari, a onda da i to ostavimo. U Lipljanu smo ostali 17 dana. I tu su nas mučili. Policajci bi napravili špalir kroz koji smo morali da prodemo. Tukli su nas tada pendrecima, metalnim cevima i bejzbol palicama od dvorišta pa sve do sobe. Zatvorenik Gani Morina je umro od posledica batina“, priča Ahmeti. Prema informacijama koje su zatvorenici čuli od čuvara u Lipljanu, teži ranjenici iz Dubrave transportovani su posebnim kamionima u Prištinu, a lakši u stacionar u Lipljanu. Ahmeti je u Lipljanu proveo 17 dana, posle čega su zatvorenici transportovani u Niš, Prokuplje i Sremsku Mitrovicu.

U zatvor u Sremskoj Mitrovici je, prema njegovim rečima, prebačeno 320 zatvorenika. Kaže da su zatvorenici u tom zatvoru jeli dva puta dnevno po dva tanka parčeta hleba. “Ponekad smo za doručak dobijali mleko pomešano sa vodom i svinjsko meso ili paštetu, a znali su da to ne jedemo. Ponekad smo dobijali kuvana jaja“, navodi Ahmeti. Bio je u sobi sa 90 zatvorenika. Dušeci za spavanje bili su poređani u tri reda i imali su po jedno ćebe. Poneko je imao i jastuk. “Čuvari su nas provocirali da bi nas maltretirali. Radnici u menzi bi, na primer, na kraju ručka doneli kofe sa hlebom i ponudili nam da uzmemo po parče. Mnogi bi krijući uzeli, a onda bi ti radnici to rekli čuvarima koji su tukli ljude zbog hleba. Nisam pao u tu zamku, ali video sam druge kako ih tuku“, kaže naš sagovornik.

Ahmeti je dobio alergiju kada je posle dugog gladovanja pojeo boraniju. Pitao je čuvara da mu nađe neki lek, a on mu je odgovorio: “Ne mogu ti pomoći. Bog zna šta ti imaš, možda sidu“. Dok je Ahmeti bio u Sremskoj Mitrovici, zatvorenike je jednom posetio Crveni krst koji je samo popisao imena, ko je živ i gde se nalazi.

Ahmet Ahmeti je oženjen i ima sedmoro dece. Kaznu je izdržao do kraja. Iz zatvora je izašao 9. septembra. Ispred zatvora ga je dočekao advokat s

kojim je otišao do rodnog sela Račak. Naišao je na spaljenu kuću. Članovi porodice su preživeli. Živeće u Račku kod rođaka dok se ne snađe. “Brinem se za druge zatvorenike koji se drže bez osnova. Pozivam se na međunarodna prava i tražim da se oni oslobode“, kaže na kraju razgovora Ahmet Ahmeti.

Izabela Kisić

(Tekst je objavljen u listu “Danas“ 5. 11. 1999. godine)

ADVOKATI ZELENAŠI, I NAIVNI ALBANCI!

Piše: dr. Husni Bitići, advokat

Odgovarajući na zahtev autora ove dokumentarne knjige, da kao branilac mnogih optuženih Albanaca opišem najzanimljivije slučajeve sa sudskih procesa tokom 1999. i 2000. godine, zadržaću se samo na dva suđenja koja su karakteristična, mada je svaki predmet “sui generis“.

U junu 1999. godine, Srbija je prebacila u zatvore po Srbiji oko 2.000 Albanaca koji su se nalazili po kosovskim zatvorima. Jedan broj njih tada već je izdržavao kazne, dok je većina čekala optužnice i izvođenje pred “pravdu”. U ono vreme nije bilo komunikacije na relaciji Kosovo-Srbija, tako da sam jedina veza zatvorinika sa njihovim porodicama bio ja. U početku mi se javilo na stotine “klijenata” koje sam posećivao po srpskim zatvorima (Niš, Vranje, Leskovac, Zaječar, Prokuplje, Požarevac, Sremska Mitrovica, Beograd). Međutim, u jesen 1999. godine, na scenu je stupio veći broj advokata koji su primenjivali norme nepoznate našoj profesiji. Počela su obećanja na sve strane da navodno oni imaju mogućnosti da uspešno okončaju svako suđenje. Srba Čočanović, Momčilo Kovačević, Marko Blagotić, Žarko Gajić... postali su “veliki advokati“ u očima Albanaca. U sve što su rekli, većina uhapšenih i njihove porodice je poverovala i bilo je nemoguće ubediti da stvarnost nije takva. Umesto pravnih saveta i profesionalne odbrane, oni su obećavali oslobađanje zatvorenika, tražeći određene sume nemačkih maraka. Kao preprodavci na tržištu oni su se cenkali životima ovih ljudi.

Kada su advokati preprodavci videli da se ova ljudska nesreća optuženih može materijalno iskoristiti, pribegli su svim sredstvima da bi obezbedili da što više zarade. Oni sada nisu bili zadovoljni dobijanjem ovlašćenja i dosta nemačkih maraka, već su govorili: “Kao što sada nama ne ide reč na Kosovu, tako ne ide ni Husniju Bitićiju u Srbiji. Ako želite da se vratite kući, onda Husnija treba udaljiti sa suđenja. Svi oni koji se nalaze na optužnici treba da mu oduzmu ovlašćenje, jer je on opasan”. Donekle su bili u pravu. Stvarno, ja sam bio opasan, ali ne za optužene klijente već za njih, jer sam raskrinkao njihova neosnovana obećanja. Sećam se jednog slučaja, dok smo ručali u restoranu u Požarevcu, u toku pauze suđenja,

Montirani procesi

kada su mi Srba Čočanović i Momčilo Kovačević rekli: “Ti ne znaš da radiš. Klijentima uzimaš isuviše malo para ili ih braniš džabe. Upropastio si i nas i svoju porodicu. Ti ne možeš obezbediti egzistenciju za njih ako ovako nastaviš. Mnogo je bolje i za tebe ako klijente upućuješ na nas, a mi ćemo tebe platiti daleko više od onoga što dobijaš sada“. Svaki komentar je suvišan. Nakon ovakvog iskustva kao branilac pravde i ljudskih prava, sada su oni koji sebe nazivaju advokatima pokušali da me pokolebaju u mojim principima i mojoj profesiji, ubeđujući me da navodno oni brinu za moju porodicu!

Rekao sam da ću navesti samo dva slučaja, ali dao sam jedan pregled događaja da bi se videlo da je bilo dosta suđenja gde su vršene velike manipulacije, gde su prevareni mnogi zatvorenici.

Prvi slučaj:

Nakon okončanja prve “srpske oružane ofanzive“ protiv UČK i albanskog stanovništva u leto 1998. godine, najviši organi Srbije uputili su 18. septembra te godine apel Albancima da “svi koji su se latili oružja i obmanuli se priključenjem UČK, ako nisu okrvarili ruke mogu da se vrate svojim kućama, bez ikakvog straha za odgovornost pred sudom, ako predaju oružje”. Grupa od 15 Albanaca pristala je potpuno na ovaj zahtev. Formiraju komisiju u selu koja predaje 16 automatskih i poluautomatskih pušaka. Međutim, i pored toga, ovi ljudi iz sela Muhlane kod Suve Reke našli su se iza rešetaka zatvora u Prizrenu, gde je i počelo suđenje.

Suđenje nije završeno na Kosovu, i sada Vrhovni sud Srbije, uz mnoge druge predmete, i ove poverava Okružnom sudu u Prokuplju. Tokom leta 1999. godine, posetio sam ih nekoliko puta, ali nekih tridesetak dana pre početka suđenja došao je kod mene u selo, gde sam boravio privremeno, jedan čovek prilično star i rekao mi da se zove Džafer Kabaši i da su mu tri sina u zatvoru u Prokuplju. Zamolio me da uzmem 300 DM i odnesem njegovim sinovima. Nakon što sam uzeo novac, pitao sam ga koga je angažovao za branioce svojih sinova. Uzvratio mi je kao iz topa: Filipovića! Za trenutak sam se kolebao, pošto nisam mogao da shvatim kako neko može da me angažuje za jednu potrebu koju možeš nazvati uslugom, dok posao za koji sam ja bio kvalifikovan, poverava drugima. Ipak, zarad trojice njegovih sinova, koji svoju mladost ostavljaju po zatvorima, pristao sam da uzmem taj novac, upozorivši njihovog oca da nas je zapravo takvo ponašanje dovelo tu gde smo.

Kada je počelo suđenje, dva sina ovog starca izjasnila su se da žele da ih branim ja, dok se treći – Husnija, opredelio za dva advokata: rekao je – brane me Husni Bitići i Filipović (advokat iz Prokuplja). Da je to bilo normalno suđenje, da se vodio postupak u skladu sa zakonom i da se sprovodio zakon,

oni ne bi uopšte bili kažnjeni, jer su predali oružje još na početku oružanih sukoba, 1998. godine. Oni su se odazvali na poziv i trebalo je da budu amnestirani. Međutim, sudski proces vodi jedan zakleti anti-Albanac, sudija Branislav Niketić, koji ih je proglasio krivima i osudio na zatvorske kazne od 10 do 13 godina. Osuđenima sam rekao da se ne sekiraju, jer ova presuda ne može da opstane. Vrhovni sud Srbije, kao drugostepeni sud, mora da je poništi. Ovo sam im ponovio i posle nedelju dana kad sam ih posetio.

Nakon što sam primio presudu, podneo sam žalbu u predviđenom roku i predao drugostepenom sudu i čekao poziv od Vrhovnog suda da prezentiram žalbu i usmeno. Jedna od gorepomenutih osoba, odnosno advokat Čočanović, uspeo je da ubedi osuđene da će ih on osloboditi iz zatvora najkasnije do 15. marta 2000, ako optuženi angažuju njega kao branioca u drugostepenom sudu. Sada su se svi oni opredelili za njega kao branioca. Mislili su da će ako daju mnogo nemačkih maraka biti pušteni iz zatvora do 15. marta i otići svojim kućama. Kada se približio 15. mart, a predmet još nije bio određen za razmatranje, on - dakle Čočanović, optužio me je kod njihovih porodica da navodno ja odlažem sednicu drugostepenog suda i da pravim smetnje. Porodice su počele da me zovu i prete mi: "Ne igray se sudbinom naše braće jer smo dali po 15.000 DM, inače imaš posla sa nama. Ne ometaj Srbu, ne ometaj proceduru...!"

Zašto se to desilo? Odgovor je: Čočanović je računao, na osnovu iskustva, da će nakon predaje žalbe procedura trajati oko dva meseca. Računao je i na to da se u Vrhovnom sudu Srbije sve kazne maksimalno ublažavaju. Najviše se oslanjao na činjenicu da su oni amnestirani samim tim što su predali oružje, po pozivu srpskih zvaničnika, što je imalo zakonsku snagu, i čekao je ukidanje presude suda u Prokuplju. Ovo smo znali i čekali svi. Ali razlika je u tome što je Čočanović odredio datum da bi opravdao 15.000 DM; jer ljudi veruju da je ono što košta više i vrednije. Međutim, kada je video da se rok približava, Čočanović je našao "krivca" koji usporava suđenje, a to sam ja. Jedna takva optužba na osnovu njegovih dotadašnjih postupaka mogla se i očekivati, ali sam se ne malo iznenadio, kada sam čuo da u jednu takvu apsurdnost veruju i porodice i zatvorenici. Naspram svega onoga što sam učinio do tada da bih dokazao ono što su rekli sami optuženi, dakle njihovu nevinost, i da bi ih izvukao iz zatvora, ne tražeći čak ni minimum honorara određenog pravilnikom, sada oni, odnosno njihove porodice, zaboravljaju sve to i prete mi. Ali, na žalost, to je još jedan gorak primer o realnosti u kojoj se nalazi naše društvo.

Vrhovni sud je presudom br. Kž I 214/00 poništio presudu prvostepenog suda, optužene proglasio krivim i osudio ih na po jednu i po godinu zatvora. U aprilu 2000. godine svi su otišli svojim kućama pošto su odslužili kazne izrečene od strane Vrhovnog suda Srbije. Da sam bio na sudskom

Montirani procesi

razmatranju u Vrhovnom sudu, insistirao bih na onome što je garantovano od srpskih zvaničnika: oni koji predaju oružje, ne kažnjavaju se. Međutim, sami zatvorenici tražili su, preko “specijalnog“ advokata angažovanog za Vrhovni sud, da se kazne što blaže. Možda namerno, da bi se opravdao novac i da bi bili ponosni što je “i njih osudila Srbija”.

Drugi slučaj:

U jesen 1998. godine, Srbija je preduzela “oružanu ofanzivu“ na teritoriju opštine Suva Reka. Tih dana su spaljivana mnoga albanska sela, tako da je stanovništvo nekih od njih napustilo domove i okupilo se u jednoj dolini pored sela Vranić.

Policija, da bi dokazala svoju “sposobnost”, iz ove mase odvodi na stotine muškaraca i hapsi ih. Nakon dva-tri dana većinu oslobađa, dok je protiv 78 osoba podnela prijave Okružnom javnom tužilaštvu u Prizrenu, koje je podiglo optužnicu za krivično delo terorizam. Po oceni policije i Okružnog javnog tužilaštva, ovih 78 osoba (svi Albanci) pucali su iz vatrenog oružja 28. septembra 1998. godine (tog dana su uhapšeni). Tada su ubili tri ili četiri policajca (tačnog broja se ne sećam), a neke ranili. Suđenje je počelo u Okružnom sudu u Prizrenu, gde sam prisustvovao nekoliko puta, ali nije završeno do povlačenja Srbije sa Kosova. I ovo suđenje je bilo povereno Okružnom sudu u Prokuplju gde je opet predsednik veća bio Branislav Niketić, za koga je suđenje samo formalnost, dovoljno je biti Albanac i ne treba ništa drugo. Tužilac nije ponudio nikakve dokaze da bi pokazao da su ovi ljudi pucali iz oružja. U stvari, oni ne samo što nisu uzeli oružje u ruke, već je među njima bilo staraca i bolesnih koji i da su hteli da to urade, nisu imali mogućnosti. Kao što je recimo, Muhamed Baša, koji je umro u zatvoru u Prokuplju. Dakle, nije bilo dokaza o upotrebi oružja sa njihove strane, ali bilo je dokaza koji su tvrdili suprotno.

Masa ljudi sklonjena u toj dolini kod Vranića zadržana je u opsadi srpske policije još dan ranije. Oni su 27. septembra bili opkoljeni u deset sati pre podne i nikako nisu mogli da ratuju u naselju Bužala i pucaju na policajce. To je snažan dokaz, koji, međutim, ne uvažavaju u prokupačkom sudu. (Na drugom suđenju drugostepenog suda gde je razmatrana presuda Suda u Prokuplju, odlučujuće za njeno ukidanje je bilo zapravo ovo što sam naveo gore).

Pre nego što je suđenje počelo, znajući kakvu će odluku doneti sudija Niketić, pripremio sam se dobro i hteo sam da Sudsko veće napravi što više proceduralnih povreda što bi bio veliki kapital, zajedno sa neutvrđivanjem faktičkog stanja, za ukidanje presude u drugostepenom sudu. Na početku sudskog pretresa, još dok se nije pročitala optužnica, tražio sam izuzeće sudije Branislava Niketića i celog Sudskog veća iz ovog predmeta. Prema zakonskim propisima nakon ovog zahetva, on treba da prekine postupak i predmet prosledi Vrhovnom sudu Srbije kao nadležnom za odlučivanje o

mom zahtevu, koga su podržali i drugi advokati – Gradimir Nalić, Dragoljub Todorović i Slobodan Tomić, koji su došli da zamene Baškima Nevzatija, advokata iz Prizrena. Baškim je pratio proces sve dok se vodio u Prizrenu, ali nakon premeštanja zatvorenika u Srbiju, on nije imao mogućnosti da putuje. Treba istaći da su ovi advokati iz Beograda, ne samo u ovom sudskom procesu, već i na drugim suđenjima na kojima su učestvovali, pokazali ljudsku i profesionalnu zrelost najvišeg stepena. Predsednik veća odlučio je sam, iako nije imao to pravo.

Ovo suđenje je želeo da završi što pre. Čak je u sudnicu pozvao dva advokata “rezerviste”, Desimira Stamenkovića iz Prokuplja i Vukoja Jokovića iz Prištine. “Rezervisti” su pozvani sa ciljem da, ako neko od optuženih nije obezbedio odbranu, ili njegov branilac nije došao ili se sukobljava se Sudskim većem i donosi se odluka o njegovom udaljavanju, kao što se desilo kasnije sa mnom, oni preuzmu ulogu branilaca po službenoj dužnosti. Četvorica od 12 optuženih, nisu obezbedila branioca i krivično veće odredilo je ova dva advokata za njihovu odbranu, zbog čega je suđenje počelo na vreme. Ovo suđenje je pratio i Visoki komesarijat UN za ljudska prava sa sedištem u Beogradu, preko svog saradnika Nikole Barovića, advokata sa dugogodišnjim iskustvom. U sudnici je bio i prevodilac koji uopšte nije znao albanski jezik. On je pre tridesetak godina živeo na Kosovu i to je bilo dovoljno za sudiju Branislava Niketića, misleći da je i taj problem rešio zakonski.

Pitanje predsednika Veća optuženima: “Da li ste bili pripadnici UČK i da li ste osmatrali da biste obavestili rukovodstvo UČK”, on je prevodio: “Da li ste bili askeri (vojnici) i da li ste obavestili putnike UČK?” To me je naljutilo i obratio sam se predsedniku Veća rečima: “Ovaj čovek ne zna šta govori i treba da prekinete suđenje dok ne obezbedite pravog prevodioca.” Niketić mi je uzvratilo da je on dobar prevodilac, da ga poznaje godinama i ako kojim slučajem još jednom budem govorio ovako, udaljiće me sa suđenja. Zatim je pitao optužene: “Da li razumete prevodioca?” Moj klijent, Veselj Lugadžiu (u ovom procesu branio sam šestoricu optuženih), odgovorio je: “Ne razumem prevodioca, ne razumem vas, ne razumem mog branioca, ne razumem i to zašto sam ovde, ništa ne razumem!” Međutim, suđenje se nastavilo po starom.

Pošto je ovaj prevodilac govorio besmislice nisam mogao a da opet ne reagujem. Ponovo sam se obratio predsedniku Veća rečima: “Gospodine predsedniče, imajući u vidu da ste vi obezbedili prevodioca za ovo suđenje, prema zakonskim propisima i imajući u vidu da mi tako nešto omogućuje zakon, od ovog trenutka u skladu sa članom 7. st. 2. Zakona o krivičnom postupku SRJ, govoriću na albanskom jeziku”. Branislav Niketić mi je uzvratilo rečima: “Ovo je Srbija i zvanični jezik je srpski. Ti ćeš govoriti na srpskom i ja želim da te direktno slušam šta ćeš govoriti”. Nisam se sa

Montirani procesi

ovim složio, jer je zakon bio na mojoj strani i počeo sam na albanskom jeziku: “I nderuari zoti kryetar... (Poštovani gospodine predsedniče...)” On je još oštrije reagovao, i nakon što se konsultovao sa ostalima članovima Veća, doneo odluku da me udalji sa suđenja za taj dan. I ovo je bila još jedna teška povreda zakonske procedure. Odlučio sam da ovlastim advokata Nalića da me zameni, ali i to predsednik Veća nije prihvatio, što je bilo druga povreda zakona. Pošto je odbrana obezbedila dosta argumenata za ukidanje presude, bez obzira kakva će biti ona, nije više bilo zanimljivo šta se događa u sudnici.

Dan kasnije došlo je vreme za završnu reč. Svi mi advokati, čak i jedan od onih “rezervista“, gorepomenuti Vukoje Joković, tražili su da se optuženi oslobode, jer nije bilo nikakvih dokaza da bi se potvrdila optužnica, a Desimir Stamenković je, nakon što je nas “bombardovao“ za navodno ometanje sudskog procesa, i zahvalio sudiji B. Niketiću što mu je “poverio odbranu u jednom ovako zanačajnom procesu koga je on vodio na veličanstven način, gde su utvrđeni svi argumenti optužnice, a posebno one da su ovi teroristi” – tražio od ovog Veća da nakon što ih proglasi krivim, bude blaži u odmeravanju kazni. Krivično veće je sve njih proglasilo krivim i osudilo na po 14 godina zatvora, ili ukupno na 168 godina, bez ijednog argumenta.

Dok sam još bio u sudnici, rekao sam osuđenima da ne brinu, jer nema šansi da se održi jedna takva presuda i da treba još malo da se strpe. Ovo sam im ponovio još nekoliko puta tokom poseta u zatvoru. Nakon što sam primio pismenu presudu, svi mi branioci predali smo žalbe, čak je tako postupio i advokat “rezervista“, Vukoje Joković, ali ne i Desimir Stamenković. Za njega je kazna od 14 godina zatvora bila pravedna i on se sa tim “pomirio”. Dakle, od 12 osuđenih, za destoricu su izjavljene žalbe, dok za dvojicu nisu. Znači, za ovu dvojicu osuđenih, kad bi bili sami u presudi, ona bi postala punovažna i Vrhovni sud uopšte ne bi održao sednicu radi njih.

Na početku teksta pomenuo sam termin “advokati preprodavci“. Jedan takav zaključak ilustruje i slučaj koji sledi.

Gore pomenuti advokati, tačnije Čočanović i Blagotić, angažovani kao branioci, otišli su u zatvor i rekli albanskim zatvorenicima da, ako žele da okuse slobodu, treba njih da angažuju za drugostepeni sud. Rekli su im da “imaju mogućnost da ih oslobode, ali da to mnogo košta”. Kao što se vidi, zloupotrebljavajući verovanje ljudi, posebno u ovim uslovima Albanaca, da skupe stvari imaju veću vrednost, oni su od Albanaca tražili visoke honorare u nemačkim markama. To je ubedilo osuđene, i oni su potpisali ovlašćenja ovoj dvojici advokata. Da apsurd bude veći, ovlašćenja i marke su primili i od one dvojice osuđenih za koje uopšte nisi podneli žalbu Vrhovnom sudu. Ova pljačka je učinjenja ne zbog neznanja, već namerno. Oni su dobro znali da za onu dvojicu osuđenih nema šta da se priča na drugostepenom sudu, jer žalbe nisu podneli, ali su znali da su svih 12 osuđenih bili optuženi za isto krivično delo i svi su delili istu sudbinu: ako

samo jedan od njih podnese žalbu, a drugi ne, žalba važi za sve.

Koristili su priliku da prevare Albance da bi zaradili novac. Jedne noći telefonirao mi je otac jednog od osuđenih, Emruš Mučaj iz Nemačke, gde je bio zaposlen, i rekao mi: “Sinoć me je zvao Srba Čočanović i rekao mi ‘Ako želiš da ti se sin vrati kući pošalji mi 14.000 DM. Cena je 15.000, ali za tebe 1.000 DM manje. Treba da znaš da, kao što nama Srbima ne ide reč na Kosovu, tako i Husniji ne ide u Srbiji. Dakle ako se ne uključim ja u ovaj posao, Emruš će ostati 14 godina u zatvoru’”. Zatim je dodao da je, navodno, rekao Srbi da o tome odlučuje Husnija, u koga imaju puno poverenje, i ako misli da treba da se angažuje još neko, onda će on dati ovlašćenje... Rekao sam “da mu je navodno rekao”, ali nije bilo tako. Srba Čočanović je uzeo pare i bio je uključen u postupak.

Ova dvojica “advokata“ dala su velika obećanja: navodno da imaju mogućnosti da ublaže kazne toliko mnogo, da mogu da se okončaju istog dana kada se održi sednica drugostepenog suda. U stvari, oni nisu obećali nešto što mi nismo rekli onog dana kada je izrečena optužnica. Ali razlika je sasvim mala: mi smo rekli da će se presuda poništiti, da se određuje ponovno suđenje, ali u nekom drugom sudu, a ne u Prokuplju. Srba Čočanović i Marko Blagotić određivali su i dan oslobađanja. Međutim, ovaj izmišljen datum imao je veliki efekat u očima optuženih. Oni su mislili da su ti što određuju i dan oslobađanja, stvarno advokati na glasu. Međutim, Srba i Marko dobro su znali da ova presuda ne može da se održi. I ako optuženi “priznaju grešku”, da su samo bili organizovani za neprijateljsko delo, a ne i da su pucali iz oružja, onda će i Vrhovni sud prihvatiti da ih osudi na onoliko koliko su bili u pritvoru, jer i oni sami traže da se osude, i počeli su da manipulišu.

Napisali su Vrhovnom sudu zahtev gde su nastojali da odbace iz naših žalbi sve ubedljive argumente, koji bi sigurno doveli do ukidanja presude prvostepenog suda, i zahtevali da se proglase krivim i da se osude za krivično delo po članu 136. st. 2. KZ SRJ, gde se predviđa kazna od šest meseci do pet godina zatvora. Dakle, oni su čekali takvu kaznu i da se njima pripiše da mogu da odrede i dan oslobađanja.

U stvari, ova njihova predstava da se povuku glavni argumenti iz žalbe nije bila realna, jer i da to nisu naveli u žalbi, Veće Vrhovnog suda uzelo bi to u obzir po službenoj dužnosti. Ali, oni su ovim marifetlukom hteli da pred osuđenima sačuvaju imidž da mogu sve da urade, dok su drugi advokati pogrešili još na početku. Bili su toliko beskrupulozni da je Čočanović nastojao da ubedi i advokata Nalića da ne učestvuje u usmenom obrazloženju žalbe na sednici suda, i od njega je zahtevao da i mene ubedi. Pošto sam bio teško povređen i ležao u postelji nepokretan, kolega Nalić je došao da me poseti i tada smo još jednom analizirali sve argumente žalbe i dogovorili se da me on zameni na sednici drugostepenog suda, gde će zahtevati ukidanje

Montirani procesi

presude prvostepenog suda i ponovno razmatranje pred Većem suda u Požarevcu, pošto se tamo već vodi postupak istim licima i za isto delo. Sednica drugostepenog suda održana je u maju 2000, i na njoj su Nalić i drugi advokati branili svoje argumente iznete u žalbi, dok su Čočanović i Blagotić zahtevali blaže kazne. Devetog maja 2000, veće Vrhovnog suda Srbije ukinulo je presudu prvostepenog suda kao neosnovanu i naložilo ponovno suđenje u sudu u Požarevcu.

Ponovno suđenje je održano 24. juna. 2000. Na ovom suđenju, 12 lica je proglašeno krivim i osuđeno na po 23 meseca zatvora, ne zbog toga što su postojali dokazi za to, već je to bio jedan sudski kompromis pošto su optuženi toliko dugo bili u zatvoru i kada bi bili oslobođeni od krivice onda bi imali pravo na nadoknadu štete. Takva odluka, čini se, pomalo zadovoljava sve aktere: optužene – što je kazna smanjena sa 14 godina na 23 meseca, i mi advokati prisutni još od prvog suđenja, donekle smo bili zadovoljni, jer je okončano onako kako smo i očekivali. Najzadovoljniji su bili advokati Srba Čočanović i Marko Blagotić, jer su primili mnogo nemačkih maraka od 12 optuženih. Osuđeni su pušteni iz zatvora 28. avgusta 2000. godine.

Postavlja se logično pitanje: Zašto se ovo desilo i zašto su date tolike pare bez ikakvog efekta? Da li su možda bile odlučujuće reči “advokata - preprodavaca“ da “kao što nama ne ide reč na Kosovu, tako i Husniji ne ide u Srbiji ? “Ali, ako je to bilo odlučujuće, zašto onda odbrana nije dopuštena i za drugostepeni sud samo Naliću, Todoroviću i Tomiću jer i oni nisu bili “Husnija”, dakle Albanci, već Srbi kao Čočanović i Blagotić?!

Možda je odgovor – nemačke marke!!! Oni koji traže nemačke marke su priznati advokati, dok oni koji traže manje, ali koji sa dostojanstvom brane optužene, loši advokati!? Ova logika nažalost prevladava kod velikog broja Albanaca. Sličnih primera imamo na stotine tokom ovih dveju godina. Ljudi misle da samo onaj ko govori srpski i ko je vrlo skup, može da obavi posao kako treba. Ovo je jedna gorka realnost.

Ovo su bila dva od mnogih suđenja koja su vođena tokom poslednjih dveju godina protiv kosovskih Albanaca u Srbiji. Ona potpuno potvrđuju činjenicu da su date velike pare bez nekog efekta. Troškovi su napravljeni zbog naivnosti ili je to možda postalo moda: dao je taj i taj, zašto da ne dam i ja ? I zatim, da bi se izišlo pred TV kamere i novinare, da bi se hvalilo ili žalilo da su dali mnogo novca. Na takav način su okaljani sva suđenja, sudije, advokati. Ali to se ne odnosi na sve. Zarad istine, moram da konstatujem da ima i drugih pozitivnih, ljudskih i profesionalnih slučajeva ponašanja. Bio sam svedok suđenja koja su vođena na najvišem mogućem profesionalnom i ljudskom nivou, i to javnost treba da zna. Ali, o ovim procesima i advokatskim iskustvima napisaću posebnu publikaciju.

London, u martu 2001. godine.

Memorandum o albanskim političkim zatvorenicima u Srbiji

(13. oktobar 2000.): Novi predsednik Jugoslavije, Vojislav Koštunica, obavezao se da će poštovati ljudska prava i raditi na uspostavljanju vladavine prava u Jugoslaviji. Ispravljanje slučajeva u kojima je pravda izostala, poput slučajeva zatvorenih kosovskih Albanaca, pokazalo bi rešenost da se ovo obećanje ispuni. Istovremeno, Fond za humanitarno pravo i Human Rights Watch ukazuju na potrebu da se hitno pristupi rešavanju problema nestalih Srba i Albanaca. Nova vlast u Beogradu i administracija Ujedinjenih nacija na Kosovu smesta treba da preduzmu zajedničke napore u rešavanju ovog problema.

Politički zatvorenici: činjenice

- Nakon što su predstavnici Vojske Jugoslavije i NATO-a potpisali Vojno-tehnički sporazum, 10. juna 1999. godine, kojim je okončan sukob na Kosovu, oko 2100 albanskih zatvorenika prebačeno je iz kosovskih zatvora u zatvore širom Srbije. Najveći broj njih su civili koje su srpska policaja ili Vojska Jugoslavije nezakonito lišili slobode tokom intervencije. Do 13. oktobra 2000. godine na slobodu je pušteno oko 1250 kosovskih Albanaca.
- Od 850 kosovskih Albanaca, koji se i dalje nalaze u zatvorima u Srbiji, oko 650 su politički zatvorenici optuženi ili za udruživanje radi neprijateljske delatnosti, ili za terorizam. Još oko 200 albanskih zatvorenika izdržavaju kaznu za nepolitička krivična dela.
- 14 albanskih zatvorenika, među kojima dvojica maloletnika, nalaze se u policijskom pritvoru sedamnaest meseci a da protiv njih nije pokrenut postupak. Dok se protiv jednog broja zatvorenika i dalje vodi prvostepeni postupak, ostali ili čekaju odlučivanje po žalbi, Vrhovni sud Srbije, odnosno Vrhovni vojni sud, već je doneo drugostepenu presudu.
- Albanskim političkim zatvorenicima po pravilu je bilo uskraćeno pravo na pravično suđenje. Sudije su izricale osuđujuće presude na osnovu iznuđenih dokaza, i često su odbijale razmatranje dokaza koji bi oborili optužbu. U velikom broju slučajeva, optuženi su prvi put čuli optužnicu tek na suđenju. Osnovni dokaz za izricanje osuđujuće presude u velikom broju slučajeva bio je test parafinske rukavice, metod koji je u pravnoj teoriji i praksi odbačen kao nepouzdan.
- Prema Ustavu SR Jugoslavije i saveznom Zakonu o pomilovanju, jugoslovenski predsednik ima pravo da pomiluje osobe koje su optužene ili osuđene za kršenje saveznih zakona, u šta spadaju krivična dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti i terorizam.

Zahtevi Vlastima u Srbiji i Jugoslaviji:

- *Vrhovni sud Srbije* trebalo bi da hitno preispita političke slučajeve u kojima su osuđeni kosovski Albanci podneli žalbu na presudu i da

Montirani procesi

oslobodi one protiv kojih nema dokaza da su učinili krivično delo. Predsednik Koštunica trebalo bi da odmah ispita sve slučajeve političkih suđenja kosovskim Albancima u Srbiji u kojima je Vrhovni sud Srbije već odlučivao. Zatvorenici protiv kojih nema dokaza trebalo bi da budu odmah oslobođeni. Fond za humanitarno pravo i Human Rights Watch, koji su ili zastupali optužene ili posmatrali njihova suđenja, spremni su da ponude informacije koje bi pomogle u preispitivanju konkretnih slučajeva.

- *Predsednik Koštunica* bi trebalo da omogući trenutno puštanje četrnaest lica koja se već sedamnaest meseci nalaze u nezakonitom pritvoru. Puštanje političkih zatvorenika, kosovskih Albanaca, ne bi trebalo uslovljavati rešavanjem pitanja nestalih osoba ili povratkom izbeglica na Kosovo.
- *Međunarodnoj zajednici*: Evropska unija i Ujedinjene nacije, kao i vlade pojedinačno, trebalo bi da insistiraju da predsednik Koštunica i buduće vlasti u Srbiji i Jugoslaviji potvrde svoju odanost vladavini prava time što će osloboditi osobe uhapšene ili osuđene bez valjanog osnova.

Nataša Kandić

Peticija 44 Albanca – “RATNA ZAROBLJENIKA”, koji se nalaze u zatvoru u Sremskoj Mitrovici

Priština, 8. decembar 2001:

Advokat iz Đakovice, Teki Bokši, u petak je posetio albanske zatvorenike u zatvoru u Sremskoj Mitrovici, i oni su mu predali peticiju koju su potpisala 44 zatvorenika koji se obraćaju domaćim i međunarodnim institucijama i zahtevaju da se ista objavi u svim medijima na albanskom jeziku. U peticiji se kaže:

“Nas 44 Albanaca, politički taoci rata, trenutno smešteni u zatvoru u Sremskoj Mitrovici u Vojvodini - Srbija, obraćamo se gorepomenutim institucijama sa zahtevom za:

- Momentalni povratak na Kosovo svih albanskih talaca koji se drže po zatvorima u Srbiji.

Peticiju – zahtev, obrazložimo sledećim argumentima:

1. Nismo obični zatvorenici, već smo politički taoci rata što je u suprotnosti sa međunarodnim normama, posebno sa Rezolucijom 1244 SB OUN, kao i u suprotnosti sa zakonima Srbije i “Jugoslavije”. 10. juna 1999. godine, na dan potpisivanja kumanovskog sporazuma, oteti smo iz srpskih koncentracionih logora na Kosovu i deportovani takođe ilegalno u zatvore u Srbiji;

2. Tokom zadržavanja po srpskim logorima i zatvorima, podvrgavani smo zverskim torturama koji su uključivali i upotrebu elektrošokova od strane zvaničnika policije i srpskih zatvora, po naređenju srpskog državnog

vrha; osuđivani smo u montiranim političkim procesima; podvrgnuti smo kolektivnom masakru u zatvoru Dubrava, koji je okončan sa oko 200 ubijenih, sa više od 350 teško ranjenih, i mnogo lakše ranjenih.

3. Naše zdravstveno stanje je veoma teško kao posledica užasnih tortura koje su primenjivane na nama; usled neizlečenih povreda i rana od tortura i od vatrenog oružja; kao posledica prinudnog rada na imanjima srpskih zatvora; kao posledica rasističke diskriminacije u medicinskoj nezi i zatvorskim uslovima.

4. Sada, kada je Milošević optužen javno u Haškom sudu za izvršenje kolektivnog masakra nad albanskim taocima u zatvorima Dubrava i Smrekovica, neljudski je da se mi taoci, njegove žrtve, držimo u njegovim zatvorima, čak navodno u skladu sa njegovim “zakonodavstvom“!

5. Mi albanski taoci, jedina smo kategorija ljudi koja se, u suprotnosti sa zakonima, ali u njihovo ime, drži daleko od porodica, u nemogućnosti da kontaktira sa njima.

6. U srpskim zatvorima ne osećamo se sigurno, i polazeći od iskustva i posttraumatskih simptoma, stalno živimo u strepnji za naš život”, kaže se u ovoj peticiji koju su potpisali: Besim Zymberi, Besim Jashari, Gazmend Tahiraj, Skënder Ferizi, Ejup Salihu, Musli Ramadani, Agim Reçica, Avdi Ymeri, Muhamet Thaçi, Idriz Asllani, Sheptjim Ahmeti, Skyfter Avdyli, Enver Ajrizi, Nexhdet Zymberaj, Avni Ahmeti, Muhamet Avdijaj, Fadil Dabiçaj, Hysen Latifaj, Besim Sylejmani, Tahri Salihi, Qerim Jetishi, Fatmir Krasniqi, Hamdi Hyseni, Isak Çerkinaj, Lutfi Voca, Sefer Ferizi, Nysret Hoti, Sherif Demaj, Arif Bekteshi, Esat Veseli, Ilmi Mahmuti, Isa Bushi, Bujar Maksuti, Ismet Ademi, Halil Kadrijaj, Asllan Ademi, Bajfram Berisha, Bajram Hoxha, Hysni Murseli, Naser Istogu, Mehmet Keljmendi, Fadil Xhema, Mumin Salihu, Halil Deliu.

Kako se odvijala OTMICA advokata Tekija Bokšija

Dana 3. decembra 1999. godine (petak), zajedno sa kolegama Mustafom Radonjićijem i Ibišem Hotijem, ujutro sam krenuo iz Hotela “Slavija-lux”, u Beogradu za Sremsku Mitrovicu, radi poseta zatvorenicima, kosovskim Albancima, u svojstvu advokata Fonda za humanitarno pravo iz Beograda. Putovali smo službenim vozilom Fonda za humanitarno pravo, belim putničkim vozilom marke “Suzuki”, beogradske registracije, kojim je upravljao kolega Mustafa Radonjići.

Treba napomenuti da je u KPZ Sremska Mitrovica bilo određeno da se posete advokata zatvorenicima obavljaju jedino **prvog petka** u mesecu, tako da je takva naša maršruta bila unapred poznata, jer mi smo redovno svakog prvog petka u mesecu posećivali zatvorenike. Obično je bilo mnogo

Montirani procesi

advokata. Čekalo se dosta dugo. Bilo je i nama poznatih advokata od ranije (advokata Srba sa Kosova), te smo skoro uvek sretali kolegu, sada pok. Vukosava Stankovića, ranije advokata u Prištini, koji je imao kancelariju u Beogradu, Trg Nikole Pašića 4. (koji je u međuvremenu umro prirodnom smrću). Zajedno sa njim skoro uvek je bio advokat iz Peći, Ninoslav Rajević, koji je radio u istoj kancelariji sa sada pok. Vukosavom, a sa njim je bilo i lice iz Đakovice, koje se zove Roko.

Oko 13,00 časova završili smo posao i krenuli iz Sremske Mitrovice u pravcu Beograda.

Kada smo prošli naplatnu rampu, kod mesta za koje sam kasnije saznao da se zove Dobanovci, preticalo nas je vozilo marke "Mercedes", tamne boje, sa policijskim tablicama. Kada su stigli paralelno sa našim vozilom, suvozač ("Plavi") otvorio je prozor i pokazujući tablicu "Stop-milicija", koju obično nose saobraćajni policajci, naredio nam je da stanemo. Kolega koji je vozio "Suzukija" zaustavio je vozilo na desnoj strani. Vozilo "Mercedes" je parkirao ispred našeg vozila. Iz vozila su izašla tri čoveka. Jedan je stao kod vozila, a druga dvojica su nam prišla. Predstavili su se kao policija i pokazali legitimacije sa slikama i metalnim znakom policije. Tražili su nam isprave¹.

Kako nisam imao ličnu kartu koja je ostala na recepciji Hotela "Slavijalux" u Beogradu, dao sam vozačku dozvolu i advokatsku legitimaciju. Isto su uradili i kolege Radonjići i Hoti.

Meni su rekli da idem sa njima a da kolege ostaju tu da čekaju, dok se mi ne vratimo. Kolegi Ibišu Hotiju su uzeli mobilni telefon, a kolegi Mustafi ključeve od auta.

Nakon što smo krenuli, lice koje je sedelo sa mnom na zadnjem sedištu iza vozača, reklo mi je "Gde Vam je ona četvrta? "Ja sam pitao "Koja?", rekao mi je "Ona što menja ime". Rekao sam: "Ne znam takvo lice." Rekao

¹Da bi bila jasnija identifikacija otmičara, daću njihov opis i radi lakse orijentacije naznačiću ih posebnim nazivima:

"Načelnik" je bio čovek od oko 35 i nešto godina. Visok, možda oko 180 cm. Nosio je civilnu odeću, crno odelo. Bio je crnomanjast i imao je malo dužu crnu kosu. Govorio je odsečno, ekavski. Obraćao mi se uvek sa "Vi". Imam utisak da je sa Kosova. Poslednje noći kada su me pustili, nosio je beli, malo duži mantil.

"Plavi" je bio rasta oko 175 cm. Korpulentan. Verovatno više od 100 kg. Ošišane kose. Debelog vrata. Kosa plava. Na zadnjem delu glave imao je ožiljak. Govorio je ijekavski. Kasnije sam saznao da je malo znao albanski, da je službovao na Kosovu kao policajac baš na nekim punktovima u Opštini Đakovica, u Bistrazinu. Oženjen.

"Čuvar" 1: Visok, možda 185 i više. Mršav. Govorio je izrazito ijekavski. Pominjao je često Doboj. On je za 13 dana samo jedan dan izašao na jedno 2 sata, kada je dobio zamenu. Drzak. Kada su ga zvali telefonom govorio je: "Radim neki posao".

"Čuvar 2": Rasta 175. Crn. Kovrdžave kose. Govorio je ijekavski. Nekako je bio tih.

"Čuvar 3": Rasta 175. Crn. Nosio je kratku kožnu jaknu. Korpulentan. Mislim da je bio vozač "Mercedes"-a.

mi je: "Ona što dolazi uvek sa Vama". Rekli su mi da sam se prethodni put, kada sam bio u poseti Sr. Mitrovici, vratio sa njom Opel Corsom². Onda sam razumeo o kome je reč, i rekao sam da je to Olga Janićijević, advokat iz Đakovice, koja sada živi u Beogradu, a koja sa nama nema nikakve veze već je privatni advokat i da smo je mi povezli da joj učinimo uslugu, jer ona ima svoje branjenike po zatvorima, i da ona nema veze sa Fondom.

Isti mi je rekao: "Dobro, dobro, to ćeš sve sada načelniku da objasniš".

Suvozač je rekao vozaču da prvo idemo do načelnika, a da će potom neko od nas ići po ličnu kartu u hotel.

Kada su krenuli u pravcu Beograda, vozili su veoma brzo. Na prvi znak skretanja za Novi Beograd su skrenuli. Prolazili su kroz crvena svetla na semaforima. Onaj suvozač je govorio vozaču kako i gde da skrene. U ruci je imao voki-toki kao i dva ili više mobilna telefona, koji su stalno zvonili. On je stalno odgovarao "U redu je", "Idemo", i u tom stilu.

Znam da smo skrenuli više puta, mislim desno, i vozilo je stalo na nekom parkingu. Svi smo izašli. Ja sam ostao u sredini, dvojica od njih su bili sa moje leve i desne strane.

Jedan je bio iza nas. Krenuli smo peške. Kada smo krenuli sa parkinga, zgradi smo prišli od pozadi da bismo se sreli gde smo se dogovorili, ali ispred smo izašli s leve strane.

Očekivao sam da se pojavi zgrada policije. Kada smo prošli pored jedne stambene zgrade, skrenuli smo. Ušli smo u jednu zgradu koja je izgledala kao stambena. Rekli su mi da u toj zgradi treba da čekamo.

Ušli smo u prizemnu garsonjeru, ali prizemlje je bilo visoko tako da nije moglo da se vidi unutra. Primetio sam da je u tom kompleksu bilo stambenih zgrada. Metalne ograde balkona kompleksa zgrada su bile blede žute boje. Kada smo skrenuli da uđemo u zgradu, ulaz je bio prvi, s leve strane, gledano iz pravca kada se u zgradu ulazi. U hodniku su bila 2 lifta. Pre ulaska u zgradu primetio sam da pored zgrade ima pristupni put, ali da dalje u dvorištu ima dečijih igračkaka – ljuljaški, tobogana i dr. U dvorištu, ispred stana, bilo je jedno zimzeleno drvo. Gledano iz stana video mu se vrh. Dakle, radi se o relativno visokom prizemlju. Dok sam bio u tom stanu, a bio sam 13 dana, primetio sam da je blizu restoran "McDonalds", jer

²Mesec dana pre toga ja sam bio u poseti sa kolegama M. Radonićijem i I. Hotijem. Mi smo povelili još i kolegicu Olgu Janićijević. To je bilo prvog petka novembra 1999. Međutim, tom prilikom kolegama Radonićiju i Hotiju nisu dozvolili posete u KPZ Sr. Mitrovica, pa smo se dogovorili da nas oni ne čekaju, da se vrate za Beograd da se ne bi žalili u Min. pravde zbog onemogućavanja posete, a ja sam ostao da obavim posetu i kako je tu bio advokat iz Beograda Radomir Pesić, razgovarao sam sa njim i on je pristao da se ja i Olga sa njim vratimo za Beograd. Kada su mi otmičari rekli da sam se ja pre mesec dana vratio drugim kolima, "Opel Corsa", zaključio sam da su oni zapravo prethodnog meseca pripremali otmicu, ali kako su se prilike promenile, tog puta otmicu nisu izveli. Dakle radi se o duغو i stpljivo pripremljenoj "akciji".

Montirani procesi

su ponekad neki od otmičara kupovali sendviče “McDonalds”-a, što sam ustanovio na osnovu ambalaže. Kada su išli u takvu kupovinu, dosta brzo su se vraćali, na osnovu čega sam zaključio da je restoran “McDonalds” dosta blizu.

Kada smo ušli, tu smo zatekli jednog čoveka (“Čuvar 1”) i rekli su mi da sednem na kauč. Dali su mi novine “Blic” i reki su mi: “Sedite, dok ne dođu još i dvojica kolega pa da idemo kod načelnika”. Ja sam pitao: “Šta je ovo?”. Rekli su mi: “To će se brzo rešiti”. Sve je bilo u okvirima korektnog ponašanja.

Garsonjera je bila mala. Kada se uđe, iza ulaznih vrata, bila je mala kuhinja. U nastavku hodnika, sa desne strane, nalazilo se kupatilo, a pravo soba. U sobi, s leve strane, bila je vitrina, a paralelno sa prozorom kauč.

U polici vitrine video sam saržer pištolja i policijske lisice.

Nakon jedno 15 minuta, čovek kojeg smo zatekli u stanu rekao mi je da ispraznim sve što imam u džepovima.

Ispraznio sam džepove.

Imao sam oko 5.400 DM, i oko 2.500 din. Novac u dem je bio u apoenima od 20 i 50 DM, jer mi je taj novac bio dat od strane članova porodica zatvorenika da ih promenim u dinare i da ih uplatim u pošti u Beogradu, jer to na Kosovu nije bilo moguće zbog obustavljenog poštanskog prometa.

Počeo je kao da broji novac i uzeo svesku kao da napiše potvrdu i rekao: “Nema problema, ja ću da brojim i napisaću potvrdu”.

Uzeo mi je oba para naočara, one za čitanje, kao i one koje stalno nosim.

Potom mi je rekao: “Ustani i pođi sa mnom”. Ja sam pošao i on mi je otvorio vrata od kupatila. Kada sam ušao, u rukama sam mu video lisice, identične onima koje ima policija³. Misim da je na liscama bio broj 0402. Spustio je poklopac od WC šolje i rekao da tu sednem. Potom mi je naredio da pružim ruke i nakon što mi je skinuo sat, stavio mi je lisice, standardne policijske lisice. Bilo je oko 15,30 časova. Ja sam pitao: “Pa zbog čega, jel’ sam uhapšen?”; rekao mi je: “Vidiš, politička situacija je loša, pa je to radi Vaše bezbednosti”. Rekao sam: “Koja bezbednost sa liscama?”. Rekao mi je: “Dok dođe načelnik, pa to sa njim razjasni”. U sobi su ostala neka lica, koja su govorila tihim glasom.

Oko 16,00 časova (dana 3.12.1999.), pojavio se taj “Načelnik”. On mi je rekao: “Gospodine Bokši, mi znamo sve o tebi. Znamo ko si, šta si, odakle si. Znamo da branite teroriste, da si separatista, da si blizak OVK, da si iz tih

³Od tog momenta do kada sam oslobođen 16. decembra 1999. godine, samo su me jednom izveli van kupatila i dozvolili da sednem na kauč i razgovaram telefonom sa mojom suprugom. Imao sam samo jedno tanko ćebe. U kupatilu je bila tepih staza. 13 zimskih noći spavao sam na keramičkim pločicama, a noću su me uvek vezivali liscama za cev radijatora, tako da sam teško mogao da spavam. Zapravo, sasvim malo sam spavao. Bilo je jako hladno. Grejanje noću nije radilo. I kada su grejali, slabo je grejao jedan mali radijator. Danju bi me odvezivali od radijatora, ali sam imao vezane ruke.

struktura, da imaš autoritet i uticaj na Kosovu. Ubijate tamo na Kosovu žene i decu. Vi branite takve. Svi ste vi takvi." Nije mi dozvolio da se usprotivim. "No", nastavio je, "sada nas interesuje drugi aspekt, finansijski. Tvoja glava vredi 500.000 maraka. Ukoliko do sutra u 17 časova iz Đakovice ne stigne iznos od 500.000 dem, ode tvoja glava. Ubićemo te i bacićemo te u Savu. Sava je ovde blizu. Bićeš hrana za ribe. Niko nikada neće ništa saznati o tebi. Ukoliko hoćeš da sa nama saraduješ, dobro ćeš proći, ovo je ozbiljna stvar, mi se ne šalimo, jel' ti jasno?" Bio je jako uzrujan.

Iako mi nije dao da govorim, ipak sam uspeo da mu kažem: "To sve nije tačno. Ja nisam blizak OVK. Ja radim ovaj posao preko Fonda za humanitarno pravo iz Beograda. Ja taj novac nisam ni na filmu video. "

Odgovorio mi je: "Mi znamo da vi sve te pare nemate, ali će ga za tebe prikupiti OVK, i ukoliko taj novac ne prispe, bićeš hrana za ribe u Savi. Jesi li razumeo. Je li ti jasno? Da li hoćeš da saraduješ sa nama ili nećeš? Ukoliko nećeš, da stvar završimo odmah. Ja ću doći za dva sata, do 17,00 časova."

Rekao sam: "Izvinite, u čijim sam ja rukama?" On mi je rekao: "U određenom trenutku ćete o tome saznati".

Zatvorili su vrata od WC-a. Zapravo "Načelnik" se vratio u sobu. Došao je "Čuvar 1" i proverio lisice, stegao ih je još malo i rekao mi je: "Ukoliko bilo šta pokušaš, otkinuću ti glavu, je si li čuo?", i jednom me je udario pesnicom u glavu i izašao. Ostao sam u mraku, vezan liscicama. U hodniku garsonjere, tu ispred vrata WC-a, čuo sam da repetiraju pištolje, skidaju i stavljaju šaržere, te su sve to radili da bi me zaplašili i da čujem da su naoružani.

Nakon 15-tak minuta, u kupatilo su ušli "Plavi" i "Čuvar". Ovaj drugi pustio je vrelu vodu u kadu, i kupatilo se punilo parom. Onda me je uhvatio za vrat i gurnuo mi glavu u kadu. Ja sam pružio otpor koliko sam mogao. Ali, kako je metalna kada bila hladna, malo se voda ohladila i nisam se ošurio. Onda, je "Plavi" nasrnuo na mene, udario me iznenada po licu i psujući, rekao: "Jebem ti majku šiptarsku, meni su muslimani u Bosni ubili ćerku." Onda je "Čuvar 3", kao da pokušava da me zaštiti, uhvatio "Plavog" da me više ne tuče. Usta su mi bila krvava. On me je sutradan i prekosutra tukao pesnicama po glavi i telu, psujući me.

"Načelnik" je trebalo da dođe nakon 2 sata, ali je došao oko 19,00 časova.

Otvorili su vrata i "Načelnik" mi je rekao:

"Jesli li razmislio? Jesi li odlučio? Slušaj, mi se ne šalimo". Rekao sam da ja novca nemam. "Ja mogu da pokušam i da razgovaramo o tome, ali to što Vi govorite je neizvodljivo, gubimo vreme". Rekao mi je: "Neću o tome da razgovaram".

Nakon tri dana mi je rekao: "Ima tolerancije" Ja sam razumeo da hoće da kaže: "Pristaćemo i na manje od 500.000 DM."

Rekao mi je da će sada da pozove Olgu Janićijević telefonom, i da treba da joj kažem da ide do Đakovice, da uzme novac, i da se vrati do sutra u 17,00 časova.

Montirani procesi

Rekao sam da je to nemoguće. Ona ne može u Đakovicu a i nemam sa njom neki odnos da bi ona pristala na to. Rekao mi je da oni znaju moj odnos sa njom, da sam navodno ja sa njom u nekim intimnim odnosima, što nije bilo tačno. Rekao mi je da ga ne interesuje kako će ona da to izvede, da li će ići do Rožaja ili Đakovice, bitno je da ona stigne do sutra u 17,00 časova. Rekao sam da ona to neće da uradi jer ja nemam takav odnos sa njom. Rekao mi je “Znamo mi”. Rekao je da treba da razgovaram sa njom i da strogo pazim šta govorim, ništa van toga što mi je rečeno, te da strogo vodim računa.

Onda ju je taj “Načelnik” pozvao. Rekao joj je da sačeka trenutak i prislonio telefon na moje uvo. Ja sam strogo birao reči da bi me ona razumela da sam prinuđen da to kažem i da joj pružim što više informacija. Međutim, ona je nastupila nezgodno i nerazumno. Razgovor je otprilike tekao ovako:

“Olga, ja sam, Teki. Nalazim se ovde negde. Ovi ljudi, u čijim sam rukama kažu da će me ubiti ukoliko do sutra do 17,00 časova ne budu od mojih u Đakovici dobili 500.000 DM. Molim te da se snađeš, jer će me oni ubiti.”

Ona mi je rekla: “Gde si mene našao, kako?” Odgovorio sam: “To nije moj izbor”. Kada sam hteo još nešto da kažem, sklonili su mi telefon.

Nakon toga, osetio sam da su bili zadovoljni razgovorom. Ja sam bio siguran da je to neizvodljivo i da neće biti ništa od toga, ali sam pokušao da dobijem na vremenu, jer sam računao da će nešto da bude, da se preduzima od policije i dr.

Sutradan su došli i rekli da ponovo razgovaram, jer Olga nije otputovala. Ja sam opet razgovarao. Ona mi je rekla, da nema, da će videti. Sutradan nisu došli. Tek prekosutra, ona mi je rekla da ništa nije uradila. Zašto ja ne razgovaram sa Natašom (Kandić) jer ona može da ide na Kosovo. Opet sam joj ponovio da to nije moj izbor.

Nakon toga, ja sam im rekao da me ona upućuje da se obratim Nataši Kandić i da bih ja sa njom razgovarao. Imao sam nameru da čujem nešto više o toku stvari.

Taj “Načelnik” me je pitao za broj telefona i ja sam mu dao fiksni službeni: 4443944. On je nazvao i naslonio mi telefon na uvo. Kada sam rekao: “Nataša, ovde Teki”, ona mi je rekla: “Teki, gde si, jesi li u policiji?” Ja sam odgovorio. “Nije mi jasno” onda su oni sklonili telefon.

Taj “Načelnik” je otišao. Došao je sutradan i rekao mi je: “Ona tvoja druga-rica (mислеći na Olgu) je poludela. Poslata je u Neuropsihijatrisku bolnicu”.

Potom mi je rekao da treba da razgovaram sa Đokicom Stanojevićem⁴, bivšim predsednikom Skupštine Opštine Đakovica. Ja sam im rekao da ja Đokicu jedva da znam, i sa njim nemam nekakav odnos. Kako da tražim nešto od čoveka kojeg jedva znam.

⁴Đokica Stanojević je negde do 1996. godine bio predsednik SO Đakovica. Starosedelac je. Brat Milan mu je bio Načelnik Javne bezbednosti SUP-a Đakovica. Sada radi u Jagodini. Potiče od tada dosta uvažavane porodice. Oni su mi rekli da Đokica to može da uradi jer ima bliskih veza sa uglednim Albancima u Đakovici. Međutim, ja sa njim nisam imao neki poseban odnos. Dva kontakta, i to službena, sam sa njim u Đakovici imao.

Oni su ga zvali i ja sam rekao: “Đokice, ovde je Teki Bokši. Ovi ljudi mi nalažu da Vam kažem da ukoliko se ne obezbedi 500.000 DM. do sutra, ja ću biti ubijen” i da on treba da stupi u kontakt sa Đakovicom i da obezbedi novac. Rekao mi je: “Videću”.

Nakon toga se nisu pojavljivali u stanu. Mene nastavljaju da čuvaju “Čuvar 1” i “Čuvar 2”.

Nakon tri-četiri noći, opet je došao taj „Načelnik“. Rekao mi je da niko neće da mi pomogne. Da čim se čuje moje ime, svi pobegnu. Mi hoćemo da nađemo nekog čoveka da ovaj posao okonča. Onda ih opet nije bilo dva dana izuzev čuvara koji su stalno bili prisutni, i nakon dva dana, prvi put su mi rekli da izađem iz kupatila. Ugasili su svetlo. Spustili su zavese. U sobi je bilo četvorica njih. Skinuli su mi lisice i rekli: “Sada ćeš se javiti supruzi, ona je u Prištini i hoće da se uveri da si živ”. Rekli su mi da budem kratak. Mada moja supruga odlično govori srpski, ja sam im rekao da moram da razgovaram na albanskom, ali su mi rekli da ne može. Zvali su i ona se odmah javila. Ja sam rekao da sam dobro i pitao kako su deca. Ona mi je samo rekla da su uz mene, da me svi podržavaju i da je uverena da će stvar biti rešena. Rekla mi je da je razgovarala sa Tomom⁵, i da njemu treba da da novac. Ja sam pitao kojim Tomom. Ona mi je odgovorila, “Zar ga ne znaš? On je advokat iz Prištine. On tebe zna”. Rekla mi je da joj je on rekao da mi je prošlog meseca dao jednu vizit kartu, da istu dam advokatu Idrizu Daci iz Đakovice. Onda sam se setio. Bio sam strašno napet i ljut. Rekao sam im da moram da razgovaram na albanskom jer me supruga ne razume. Iz navedenog razgovora razumeo sam da su oni stupili u kontakt sa mojom porodicom. Onda sam joj na albanskom rekao:

“Slušaj me dobro. Nemoj da pristaneš na bilo kakav sporazum. Ja vidim kakvi su ovi. Tražim da mi paziš decu i da mi oprostiš ukoliko sam ti učinio bilo kakvu nepravdu, ali sa ovima nemoj nikako da pristaneš na bilo kakve uslove⁶.”

Ja se tog advokata nisam mogao setiti sa Kosova. Mislim da se nikada sa njim nisam video niti razgovarao na Kosovu. Kako mi je supruga rekla, on je njoj rekao da me odlično zna i da smo jednom, navodno imali neki spor u kojem smo zastupali suprotne stranke. Da je tako bilo, teško da bih ga mogao zaboraviti. Ali što je najbitnije, ja njega uopšte ničim nisam zadužio da bi se on nešto posebno založio u vezi sa mnom. Mislim da je lagao da me je znao od ranije.

Onda su prekinuli vezu.

⁵Tomislav Stojković, advokat iz Prištine, koji sada živi u Beogradu.

⁶Ti razgovori i razgovori moje žene sa Tomislavom Stojkovićem i razgovor Tomislava Stojkovića sa Mahmutom Humolijem su snimljeni na audio kaseti.

Montirani procesi

Kao i obično, kada bi im išlo po planu, pitali su me: “Hoćeš kafu, hoćeš sok, da li si gladan”, a potom po tri dana ništa ne bi bilo od hrane i pića.

Onda se opet dva tri dana ne pojavljuju. Poneki dan su mi davali novine i naočare. Poneki dan me ostavljali u mraku. Kako nisam imao sat, orijentacija su mi bili radio i TV program. Naime, čitavih 13 dana sve vreme su bili uključeni i TV i radio-kasetofon. Ja sam hteo da vičem glasno i tražim pomoć, ali procenio sam da je to nemoguće, jer bi oni u tom slučaju pojačali radio i TV, a mene napali.

Dana **16. decembra 1999.** negde kasno popodne došao je “Plavi” i rekao mi da će me tog dana pustiti, da će mi oni dati novac za taksi i za hotel i da ja treba sutra da se vratim na Kosovo. Normalo da sam se radovao, ali nisam znao šta se desilo. On je izašao iz stana i nije došao do kasno. Došao je oko ponoći, sav radostan, trljajući ruke, i rekao mi:

“Znaš šta, evo, pozovi suprugu, reci joj da donese još 100.000 DM i sve će biti u redu i sutra ćeš biti pušten.” Video sam da su bili neozbiljni. Rekao sam da ne mogu. Rekao mi je “Eto, razgovaraj na albanskom”. Zvao je. Ja sam razmišljao u sebi da, i kada bih imao te pare, ovi na ovaj način neće da prestanu nikada. Odvezali su me, on je zvao. Kada se javila moja supruga, Hamijeta, ja sam joj rekao na albanskom: “Govori slobodno. Oni ne razumeju ništa na albanskom”. U tom trenutku on je uskočio i rekao na albanskom “Marrë vesh, Marrë vesh”. (Razumem, razumem). Rekao sam ženi: “Kako ste se dogovorili?” Ona mi je rekla da su platili Tomislavu Stojkoviću 100.000 DM i on je dao čvrste garancije da ću biti oslobođen. Ja sam joj rekao da ovi podlaci traže još 100.000 DM, ali da nikako ne pristane. Više puta sam rekao “nemoj nikako da pristaneš”. Onda je moja supruga tražila da razgovara sa njim. Ona je razgovarala sa njim i slušao sam da je rekla da nemamo i ne možemo da obezbedimo više para, jer ono što smo dali najveći deo smo pozajmili. Onda je on rekao da da barem još 80.000 DM, pa posle 60.000, pa potom snizio na 20.000 DM. Kada sam video kako se ponaša, rekao sam ženi da nema više razgovora. “Šta sada hoćete?”, rekao sam mu. Rekao mi je: “Ja ništa ne odlučujem. Ja sam običan vojnik. Ja sprovodim naređenja mojih starešina. Eto, od mojih 3.000 din. mesečne plate dajem ti 1.000 din. za hotel i taksi. Ja sada idem i moliću moje starešine da ne traže više novca i da te puste večeras ... Nemoj ti da slušaš onu Natašu. Ona je mogla da te košta glave”. Kako mi je upravo on bio rekao da će mi vratiti novac kojeg sam imao sa sobom, pitao sam ga: “Hoćete li mi vratiti moj novac koji ste obećali da ćete mi vratiti?” Rekao je da je taj novac predat i da ne može. Vratio mi je lične isprave. Naočare mi nije vratio. Rekao mi je da će mi ih predati u kolima. Primetio sam da je čuvarima u stanu tiho rekao: “Spremite ga”. Onda je izašao.

Izveden sam iz kupatila. Obukao sam jaknu. Čuvar mi je rekao da sednem na stolicu koju mi je doneo, u tom uskom hodniku.

Najveće poniženje mi se desilo tom prilikom. "Čuvar 1" ušao je u kupatilo i gledao da li nešto nedostaje. Rekao mi je: "Da nisi nešto ukrao, neki dezodorans ili nešto drugo". Onda me je pretresao po telu i svim džepovima. Rekao sam: "Nisam ja čovek koji krade dezodoranse i sapune, čoveče". Rekao mi je da ćutim.

Zvonio je telefon. Stavio mi je crnu kapu na glavu. Rekao je da kada budemo izašli gledam u zemlju i samo slušam. Video sam kada je poneo pištolj i stavio za pojas.

Izašli smo u hodnik. Dok je on zaključavao vrata, ja sam gledao unaokolo. Uputio mi je tiho psovku i rekao: "Gledaj u zemlju". Gledao sam u zemlju. Kada smo izašli video sam još i "Načelnika" i "Plavog". "Čuvar 1" i "Načelnik" su mi bili sa leve i desne strane, uhvativši me pod levu i desnu ruku. Čim smo se spustili niz stepenice, spustili su mi kapu i sakrili mi lice. Tako su me vodili. Mada su mi kapom bile pokrivenne oči, moglo je da se vidi da li je svetlo ili mrak.

Tako peške smo išli oko 300 metara. U nekom mraku su mu rekli da uđem u kola. Iako nisam video ništa, nekako sam ušao. Malo sam hteo da oslobodim oči, što mi oni nisu dali. Vozio je "Plavi". Na mesto suvozača seo je "Načelnik", a pozadi je bio "Čuvar 1".

Glavu su mi rukom držali naslonjenu na sedište, dole, da ne bih video ništa. Ćutali su. Osetio sam da prolaze kroz neravne ulice, preko mostova. Suvozač je naređivao kako i u kom pravcu da vozi. On bi rekao "levo, desno, sporije, brže". Kako sam video idu lošim putevima, gotovo sam bio siguran da me vode negde da me pored reke streljaju. No, nakon vožnje od oko možda 30 minuta, vozilo je stalo, otvorili su vrata od kola, i rekli mi da izađem. Kada sam izašao, skinuli su mi kapu i "Načelnik" mi je rekao: "Idemo". Pomerio se jedno 4-5 metara od vozila kojim smo se vozili, da ne bih primetio koje i kakve je marke vozilo i rekao mi je: "Nemoj da gledaš pozadi". Pa je nastavio: "Vidiš tamo, piše 'Hotel Beograd'". Kako sam bio uzbuđen i uplašen, nisam video. Rekao sam: "Ne vidim". Rekao mi je: "Vidiš kontejnere, tu piše 'Hotel Beograd'". Odgovorio sam mu "Da, vidim", mada nisam video. Rekao mi je: "Novac smo ti dali, da večeraš spavaš u tom hotelu, sutra će doći čovek po tebe da te vozi na Kosovo i pazi šta radiš, mi ćemo te pratiti".

Jedva sam čekao da se razdvojim od njih. Otišao sam u 'Hotel Beograd', i kad sam stigao bilo je oko 01,30 časova. Spavao sam u tom hotelu, a sa recepcije javio supruzi da sam oslobođen.

Sutradan sam se probudio rano. Mada sam se plašio da me prate, a i nisam znao ko je taj čovek koji će me pratiti do Kosova, uzeo sam taksi i došao do centra grada, tj. do Slavije, slikao sam se i otišao u berbernicu i obrijao se.

Odmah nakon što sam se okupao i promenio odelo, javio sam se FHP-u u Avalskoj 9, gde sam, moram reći, naišao na oduševljenje personala kada su me videli živog. Iskrenu radost tih ljudi nikada neću zaboraviti.

Montirani procesi

Oko 10 časova u prostorije FHP-a došao je advokat Tomislav Stojković i rekao mi je da on treba da me vozi do granice sa Kosovom, da se izvinjava što je zakasnio jer je došao čak iz Niša. Ja nisam pristao da sa njim putujem. Susreli smo se u kancelariji Direktora FHP, Nataše Kandić, i advokatu Tomislavu sam rekao: “Hvala što si došao da me voziš, ali nezavisno od toga što mi se desilo, iako sam opljačkan i oduzet mi je toliki novac, ja imam prijatelje pa mi pitanje transporta uopšte nije problem”.

Kada je krenuo iz kancelarije, rekao mi je: “Ne brini za pare. Ti imaš ove Đakovčane u zatvoru, ti ih meni uputi, ja ću im uzeti po 2.000 DM. I kako je njih 150, pola novca ću tebi dati i biće sve to u redu”. Rekao sam mu da ja za zatvorenike radim preko organizacije po drugom osnovu i da je to neizvodljivo. Pozdravili smo se i on je otišao.

Kako sam obavešten u FHP-u, organizacija je odmah obavestila policiju, pa su policajci zaduženi za moj slučaj došli u kancelariju FHP-a, direktor je bila u beogradskom SUP-u, inspektori su saslušali kolege Ibiša Hotija i Mustafu Radonjićija.

Mislim da je bio 17.12.1999. godine kada sam se javio Gradskom SUP-u (“29 Novembar”). U FHP-u su mi dali ime inspektora kod kojeg treba da se javim. Javio sam se inspektorima, koji su mi dali podatke i brojeve telefona da im se javim po potrebi:

- Goran Stupar, i
- Jadranko Petković, III sprat, soba broj 12, lokal 3441.

Obojici sam objasnio kako je bilo od početka do kraja, a posebno sam dao opis otmičara. Rekao sam im da sam od momenta kada sam otet, pošto sam video da stvar nije u redu, pokušao da opišem gde su me odveli. Rekao sam im da, ukoliko oni to hoće, ja u dva-tri pokušaja mogu da nađem stan gde sam držan 13 dana. Oni su samo gledali, meni se činilo indiferentno. Rekli su mi da ja to napišem u izjavi. Oni nisu pisali ništa. Dali su mi par listova karo papira i ja sam pisao. Pokušao sam od pišem malo detaljnije, važnije stvari, ali oni su mi rekli da pišem kraće, jer oni imaju sve informacije.

Onda su mi rekli da bi oni njih uhvatili odmah ali da im je Nataša Kandić komplikovala posao, jer je objavila otmicu preko javnih sredstava informisanja i da je to za njih bila smetnja, da imaju sve informacije. Pokazali su mi predmet, podebeo, rekli su mi da su saslušali veliki broj svedoka i da će otmičare otkriti. Kada smo završili, pitali su me da li bih ja došao na identifikaciju otmičara i da bi se identifikacija vršila na takav način, da me lica koja se dovode na identifikaciju ne vide. Rekao sam im da bih došao u bilo koje vreme. Rekao sam im da mi sve poruke mogu poslati preko FHP-a. Dao sam im brojeve telefona. Kako sam imao vizit kartu Tomislava Stojkovića, ostavio sam im je.

Od tada mi se niko nije javio.

Početakom 2001. godine tražio sam ih telefonom, i iz te kancelarije su mi rekli da je g. Stupar na odmoru a da je g. Petković odsutan.

Poslao sam pismo na ime inspektora Stupara sa molbom da mi odgovore šta je bilo sa tim slučajem. Nisam dobio odgovor.

Dana 18.12.1999. godine vratio sam se na Kosovo. Mada su mi otmičari rekli da ne dolazim više ili barem da ne dolazim duže vreme, ja sam se, ipak, u januaru vratio u Beograd, da nastavim posao koji sam započeo...

Kada sam se vratio na Kosovo, od članova moje porodice sam saznao:

Četiri dana nakon otmice, u moju kuću je došao neki Mahmut Humoli iz Prištine, sa nekim licem, isto iz Prištine, drugom od navedenog Mahmuta. On je mojoj supruzi i mojoj braći pričao da ga je nazvao neki njemu nepoznati Srbin iz Srbije i da mu je rekao da ukoliko on želi da mi pomogne, da mi spase život, da dođe u Đakovicu i obezbedi novac i da ga odnese tom čoveku, a ja ću biti oslobođen. Taj čovek za mene i moju porodicu je totalno nepoznat i nikada ni u kakvim vezama nismo bili. On je obrazložio to time da je on takvu ulogu prihvatio da bi mene spasao, da meni pomogne. Onda je moja supruga otišla u Prištinu, da bi sa (Tomom Stojkovićem) u Beogradu razgovarala telefonom.

Kako mi je objašnjeno, razgovori Humolija i Stojkovića i moje supruge sa Tomislavom Stojkovićem obavljali su se u Prištini, u stanu Mahmuta Humolija. Nakon dilema koje su imali, plašeći za moj život, moja supruga i braća su se dvoumili da li da slučaj prijave policiji na Kosovu. Na kraju su odlučili da slučaj prijave. Prijava je izvršena kod međunarodne policije. Ona se ozbiljno zauzimala, koliko je mogla. Moja supruga je snimila razgovore koje je obavila sa Tomislavom Stojkovićem. Humoli se prvih dana pravio da navodno ne zna Stojkovića, da bi se kasnije navodno setio ko je taj, da je advokat i da ga zna. Naknadno, moja supruga, u pratnji međunarodne policije, u Merdare je odnela 50.000 DM i razgovarala sa Tomislavom Stojkovićem, koji je rekao da stvar ne može da se reši dok se ne donose 100.000 DM. Moja braća su sakupila gde su mogla još 50.000 DM i opet su se videli na granici i moja supruga mu je dala 100.000 DM. Ona je pitala gde sam ja, on joj je rekao da ću biti naknadno oslobođen. Ona se osetila prevarenom, jer je dogovor bio da ona nosi novac, a da me Toma vrati istog trenutka na granicu. Diskretno, čitav slučaj je pratila međunarodna policija i KFOR, helikopterima. Tajnom kamerom snimljena je primopredaja novca.

Na audio kaseti koja je snimljena, u jednom od razgovora čuje se da Tomislav Stojković kaže Mahmutu Humoliju da će i Mahmut dobiti svoj deo od njegovog prvog dela. Moja supruga je ubeđena da je Mahmut, nakon što je sa Tomom razgovarao u prisustvu moje supruge, opet razgovarao sa Tomom.

Montirani procesi

Dana **7. septembra 2001.** godine bio sam u poseti zatvorenicima albanske nacionalnosti u KPZ Sremska Mitrovica, službenim vozilom Fonda za humanitarno pravo, sa vozačem Savom Kolakovićem. U povratku sam se dogovorio sa njim da idemo u pravcu Novog Beograda i da pokušam da nađem stan gde sam držan za vreme otmice. Rekao sam vozaču da je blizu stana gde sam držan bio restoran „McDonalds”, jer su se otmičari par puta, kada su odlazili po hranu, brzo vraćali. On je vozio po mojim uputstvima, pokušao sam da nađem stan. Tokom vožnje po Novom Beogradu, vozač je stao, jer mu se pojavio neki kvar na motoru. Ja sam krenuo peške. Nakon kratkog vremena našao sam stan. Utvrdio sam da se navedeni stan nalazi na Novom Beogradu, Ul. Gandijeva br. 158, prvi ulaz s leve strane zgrade, prizemlje, a kada sam rekao vozaču da sam stan našao, došao je i on. Zajedno smo ušli u hodnik i primetili da na vratima stana u kome sam bio i na sandučetu pošte piše „Ušćumlić”.

Kada sam se vratio u Đakovicu, pozvao sam informacije u Beogradu (011 988), i tražio sam broj telefona dajući podatke Ušćumlić, Novi Beograd, Ul. Gandijeva 158, pa su mi iz informacija rekli da u Gandijevoj, ali u br. 19, ima Ušćumlić Momčilo, i da mu je broj telefona 011/163-237. Ovaj broj sam pozvao i na isti se javio ženski glas.

Pravna analiza sudskih procesa protiv kosovskih Albanaca (Fond za humanitarno pravo, Beograd)

PRESUDE:

Kao i sve u ovom pregledu, analizirane segmente krivičnog postupka u procesima kosovskim Albancima i fazu donošenja i izrade presude karakteriše eklatantno kršenje odredbi i procesnog i materijalnog prava, kao i nepoštovanje osnovnih postulata međunarodnih standarda iz oblasti fer i pravičnog suđenja.

Obrazloženja presuda su unisona i skoro tipska za sve slučajeve i sva sadrže iste nedostatke:

1. U svakoj izreci presude navedeno je najmanje pet, a najčešće i po desetak i više radnji izvršenja krivičnog dela za optužene Albance. Ni za jednu radnju izvršenja ne postoje nikakvi dokazi. Ne postoji čak ni priznanje okrivljenog, a ipak se osuđuju, jer je na njih prvo krivičnom prijavom, a zatim i optužnicom ukazano. Tako u skoro svim presudama stoji da su okrivljeni postali pripadnici terorističke organizacije OVK iako za to po pravilu nema ni jednog dokaza. Zatim, u većini presuda stoji da su učestvovali u davanju straže, izgradnji fortifikacija i kopanju rovova, a za takve radnje izvršenja u spisima predmeta ne postoje nikakvi dokazi, čak nema ni indicija u tom pravcu, a po pravilu za sve te radnje se svi osuđuju.

2. Da bi se ostvarila zakonska obeležja bilo kog krivičnog dela potrebno je da se pored objektivnih elemenata ispune i subjektivni elementi dela. Kod krivičnih dela za koje odgovaraju okrivljeni Albanci iz čl.125, 136 i 139 KZJ potrebno je da okrivljeni preduzimaju radnje izvršenja krivičnog dela u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije. Po pravilu, svim okrivljenima se pripisuje namera ugrožavanja ustavnog poretka i bezbednosti SRJ, iako se nigde ne navodi niti objašnjava na osnovu čega se izvodi takav zaključak. U mnogim presudama ta namera se konkretizuje, pa se kaže da okrivljeni polaze sa pozicija albanskog separatizma i želje da se Kosovo i Metohija nasilno otepe, a zatim pripoje Albaniji. Sve to se uzima kao aksiom, kao notorna činjenica, kao nešto što ne treba dokazivati i za šta ne treba davati nikakve razloge.
3. U mnogim predmetima osuđuju se grupe Albanaca za izvršenje krivičnih dela u saizvršilaštvu. Uopšte se ne vodi računa o tome da svaki saizvršilac odgovara samo u granicama svoga umišljaja. Kako se za saizvršilaštvo traži poseban odnos učesnika u izvršenju krivičnog dela, zajednička svest o delovanju, prethodni dogovor i, kako se uloga svakog pojedinca u događaju mora znati i ispitati da li svi postupaju u cilju zajedničkog delanja, to je sve te elemente saizvršilaštva neophodno u toku postupka detaljno utvrditi i ustanoviti da li postoji saizvršilaštvo ili ne i za to dati detaljne razloge u presudi. Može se slobodno reći da se zakonski elementi saizvršilaštva uopšte ne utvrđuju, niti obrazlažu. Dešava se da se osuđuju za saizvršilaštvo ljudi koji se uopšte ne poznaju i koji nikada i nikakvim povodom nisu delovali zajedno, niti između njih postoji bilo kakva veza, osim iskonstruisane i montirane u optužnicama i presudama. Ne postoji prvostepena presuda u kojoj su obrazloženi zakonski elementi saizvršilaštva.
4. Vinost je jedno od najvažnijih pitanja svakog krivičnog postupka. Pitanje vinosti je ustvari pitanje krivice i sadrži svest pojedinca o izvršenju krivičnih dela koja se manifestuje umišljajem ili nehatom kao oblicima vinosti. Vinost predstavlja subjektivni element svakog krivičnog dela, a krivično delo se ne može izvršiti bez postojanja i objektivnog i subjektivnog elementa. Vinost se utvrđuje za svakog pojedinca osumnjičenog da je izvršio krivično delo. Dakle, nema ni jednog krivičnog dela za koje nije potrebno utvrđivati vinost jer to predstavlja subjektivni odnos učinioca prema delu, niti se vinost utvrđuje za grupu, već samo i isključivo za pojedince. Zbog toga nema kolektivne odgovornosti, već samo odgovornosti za izvršenje dela više lica u saizvršilaštvu gde svako odgovara u granicama svoga umišljaja (svoga oblika vinosti, svoga subjektivnog odnosa prema delu). U

predmetima koje analiziramo često je po 10, 20, u jednom čak i više od 140 ljudi osuđeno po principu kolektivne odgovornosti bez ikakvog utvrđivanja odgovornosti pojedinca, ni za objektivne, ni za subjektivne elemente dela.

5. U većini predmeta grupama okrivljenih od deset, dvanaest, šesnaest, dvadeset ili čak više od 140 lica stavlja se na teret konkretni događaji u kojima su tačno određenih datuma izvršeni napadi na pripadnike vojske i policije i u kojima su poginuli ili teško povređeni konkretni ljudi. Dokazi o tome da su se ti napadi stvarno odigrali i ljudi poginuli ili povređeni, postoje u spisima predmeta. Međutim, nema nikakvih dokaza da je bilo ko od okrivljenih učestvovao u tim napadima ili imao bilo kakve veze sa njima. Skoro po pravilu kao dokaz za učešće u tim akcijama uzima se da je kod okrivljenih uzeta tzv. parafinska rukavica na osnovu kog testa je utvrđeno postojanje barutnih čestica na rukama okrivljenih, što dalje znači da su pucali iz vatrenog oružja. Bez obzira što test parafinske rukavice nije pouzdan, jer ne može pouzdano da utvrdi postojanje barutnih čestica, čak i da je utvrđeno da je neko pucao iz vatrenog oružja to nije dokaz da je pucao u konkretnom događaju koji je inkriminisan i u kome su poginuli i ranjeni pripadnici bezbednosti.
6. Odbrane okrivljenih koje su u većini slučajeva logične, koje sadrže ubedljiva objašnjenja, koje se pozivaju na pravila egzaktnih disciplina, koje se mogu empirijskim putem proveriti u obrazloženjima svih presuda odbacuju se uobičajenom i banalnom administrativnom frazom: "Sud je cenio odbranu optuženih, pa je našao da je njihova odbrana neosnovana, neprihvatljiva i uperena na izbegavanje krivične odgovornosti." Navedena fraza postoji i u presudi K -44/98 Okružnog suda u Prizrenu. Dvadesetčetiri okrivljena brane se da nisu mogla učestvovati u inkriminisanom događaju, kada su poginuli i povređeni pripadnici bezbednosti, koji se odigrao 21. jula 1998. godine u 17,00 časova, jer su istog dana bili u pritvoru, a u 16,00 časova, čak su potpisali da su im uručena rešenja o pritvoru. Takva odbrana je ubedljiva, logična i ima uporište i potvrdu u najznačajnijem mogućem materijalnom dokazu – u dostavnici da su 21. jula 1998. godine u 16,00 časova primili rešenje o određivanju pritvora, u kome su se već nalazili. Bez obzira na takav dokaz, svih dvadesetčetiri okrivljena, osuđena su za učestvovanje u tom događaju. Rešenjem Vrhovnog suda Srbije, kojim je povodom žalbi okrivljenih ukinuta presuda prvostepenog suda u Prizrenu K -44/98, doslovno stoji: "Postoji znatna protivrečnost i oko učešća optuženih u akciji protiv snaga MUP-a, dana 21.07.1998. godine kada je u 17,00 časova smrtno stradao policajac Dejan Trifunović, jer se u spisima predmeta nalaze rešenja o određivanju pritvora protiv svih optuženih

koji su lišeni slobode dana 21.07.1998. godine i koji su rešenja o određivanju pritvora potpisali istog dana u 16,00 časova, znači jedan sat pre sukoba u kome je bilo poginulih pripadnika MUP-a". "Bez obzira na ovako jasnu, eksplicitnu i na materijalnim dokazima utemeljenu primedbu u ponovnom suđenju svi okrivljeni su ponovo osuđeni za učešće u tom događaju. Takav ignorantski odnos prema materijalnom dokazu iz spisa predmeta, dokazu koji predstavlja službenu radnju organa MUP-a, ne treba uopšte komentarisati, ali se može postaviti pitanje: kako se sudovi odnose prema drugim dokazima koji nemaju snagu službenog papira organa MUP-a. U postupku tzv. Đakovičkoj grupi (Okružni sud Peć, K -8/2000), za događaj koji se odigrao 10. aprila 1999. godine, u kome su poginuli ili teško povređeni pripadnici MUP-a, oglasili su krivim 143 okrivljena Albanci na osnovu rezultata testa metodom parafinske rukavice, koji je obavljen 11. maja 1999. godine. Imajući u vidu sve što smo rekli o parafinskoj rukavici, jasno se vidi o kakvom apsurdnom i bezakonju se radi. Na osnovu izložena samo dva primera, jasno je kakvim dokazima prvostepeni sudovi poklanjaju pažnju i kakav je kvalitet prvostepenih presuda protiv okrivljenih Albanaca, kao i na kakvim dokazima se presude zasnivaju.

U vezi sa analizom nedostataka presude, koji se tiču namere ugrožavanja ustavnog uređenja SRJ, vinosti i saizvršilaštva, ne mogu se istaći primeri iz presuda pošto oni uopšte ne postoje, pošto u presudama ta pitanja nisu tretirana niti obrazlagana. Nešto što ne postoji ne može se istaći kao primer, pa će malo precizniji i konkretniji podaci biti izneti u nastavku ovog dela teksta gde se inače iznose konkretni primeri iz konkretnih predmeta.

Istakli smo da sve presude okrivljenim kosovskim Albancima koje smo analizirali sadrže podatak u izreci presude da su radnje izvršenja preduzimali u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ. Ni u jednoj presudi koju smo razmatrali ta namera nije obrazložena, nije navedeno na osnovu kojih dokaza, kojih okolnosti, kojih činjenica, na osnovu kakvog ponašanja je sud izveo takav zaključak. Jednostavno, ta namera se uopšte ni jednom jedinom rečju ne obrazlaže. To predstavlja bitnu povredu odredaba ZKP predviđenu čl.364 st.1 tač.11, jer je izreka presude protivrečna razlozima presude i presuda nema uopšte razloga.

Vinost ili subjektivni odnos okrivljenog prema delu ili subjektivni element krivičnog dela takođe u presudama kosovskim Albancima, koje smo razmatrali, nije obrađena. Vinost predstavlja odlučnu činjenicu u svakom krivičnom predmetu i ako se u obrazloženju presude detaljno ne obrazloži to predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka predviđenu u čl.364 st.1 tač.11 ZKP, jer presuda ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama. Ne postoji mogućnost da navođenja ni jednog primera, ni

Montirani procesi

jedne presude, gde je vinost adekvatno i na pravi način opisana, zbog toga što ni jedna analizirana presuda nema nikakve razloge o vinosti.

U vezi sa primerima iz presuda kosovskim Albancima koje ne primenjuju institut saizvršilaštva, ističemo da ni jedna prvostepena presuda okrivljenim Albancima u kome je okrivljeno pet, šest, deset, petnaest, dvadeset ili stočetrdesettri nije u skladu sa pravilima i zakonskim obeležjima instituta saizvršilaštva. Po pravilu, u svim presudama gde je okrivljeno više lica, svi se osuđuju da su delovali (uglavnom upotrebom vatrenog oružja) u tačno određenim i konkretnim događajima, bez ikakvog razmatranja pojedinačnog učinka u tom delovanju pojedinih okrivljenih i bez obzira na umišljaj svakog pojedinca, jer se zna da svaki okrivljeni pojedinačno odgovara u granicama svog umišljaja. Najdrastičniji primer za kršenje odredbi saizvršilaštva je predmet K-8/2000 tzv. Đakovičke grupe, gde se 143 okrivljena osuđuju za delovanje u konkretno i precizno određenom događaju. Potpuno ista situacija je i sa suđenjima tzv. Orahovačkim grupama (kojih je bilo pet), Uroševačkoj grupi i svim predmetima gde je bilo više okrivljenih lica, a dogovarali su za terorizam.

Okružni sud u Prokuplju, presuda K –90/99 od 29. 10. 1999.g.

“Sud je ocenio odbranu Hajredina, datu u istrazi i na glavnom pretresu, pa je našao da je neosnovana. Ovo stoga što negira da je pristupio terorističkoj organizaciji OVK i u njoj boravio od juna do kraja septembra 1998. godine. Po nalazu suda, ovakva odbrana je protivrečna materijalnim dokazima o kojima je bilo reči u ovoj sudskoj odluci. Sračunata je na izbegavanje krivične odgovornosti.”

Okružni sud u Prokuplju, Vranička grupa

Optužnicom OJT iz Prizrena, Kt.br. 148/98 od 24. 12. 1998. godine, optuženim Baša Rahmanu, Koljgeci Abdulahu, Baša Muhamedu, Ljoši Ramizu, Koljgeci Rizi, Koljgeci Destanu, Luža Redžepu, Baša Armenu, Matoši Hajrulahu, Beriša Hisenu, Rači Sadiku, Koljgeci Avniji, Nugađiju Arbenu, stavlja se na teret izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZ SRJ, kažnjivo po čl.139 st.1, u saizvršilaštvu, a Koljgeci Alberu krivično delo terorizma iz čl.125 KZ SRJ.

Radnje izvršenja koje im se stavljaju na teret su:

- da su u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ.

1. Postali pripadnici terorističke bande.
2. Vršili oružane napade na policijske organe RS.
3. Vršili oružane napade na pripadnike Vojske Jugoslavije.
4. Vršili oružane napade na državne institucije RS.

5. *Vršili oružane napade na građane srpske i crnogorske nacionalnosti i njihove objekte.*
6. *Vršili oružane napade na pripadnike albanske nacionalne manjine koji pokazuju lojalnost prema Republici Srbiji i SRJ.*
7. *Vršili akte nasilja sa ciljem da se stvore uslovi za nasilno otcepljenje Kosova i Metohije od Republike Srbije i SRJ.*
8. *Naoružavali vojničkim automatskim puškama i drugim eksplozivnim sredstvima.*
9. *Preduzimali opšteopasne radnje kojima je izazvana opasnost po život ljudi.*
10. *Nastupali sa pozicija albanskog separatizma.*
11. *Učestvovali u davanju straže.*
12. *Pratili kretanja pripadnika MUP-a.*
13. *Obaveštavali vođe terorističke bande.*
14. *Učestvovali u kopanju rovova.*
15. *Učestvovali u izgradnji fortifikacije.*
16. *Izvršili napad na pripadnike MUP-a dana 28. 09. 1998.godine, u selu Budakovo, što je imalo za posledicu smrt pripadnika MUP-a Simeunović Saše, Jovičić Željka i Jeftić Nebojše, kao i teško ranjavanje Stojanović Saše, Vasić Milana, Jovičić Gorana, Škorić Saše i Jojić Slavka,*

*Četrnaestorica okrivljenih iz Vraničke grupe su oglašeni **krivim** za izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZ SRJ i osuđeni na kazne zatvora u trajanju od **14 godina** (trojica), i **15 godina** zatvora (jedanaestorica). Jedini dokaz javne optužbe, a na kojem se zasnivala osuđujuća presuda je “**parafinska rukavica**”.*

(presuda K -96/99 od 2. 11. 1999. g. “...te je sud zaključio na osnovu činjenica..., a posebno na nalazu i mišljenju veštaka hemijske struke... Ovo je nepobitan dokaz i siguran dokaz da su svi od prvog zaključno sa trinaestim optuženim dejstvovali vatrenim oružjem na pripadnike MUP-a Republike Srbije, 28. 9. 1998. g...)

Okružni sud u Prizrenu, sudija Pavle Vukašinović, Orahovačka grupa I
Optužnica OJT iz Prizrena KT.br. 63/98 od 27. avgusta 1998. godine, tereti Isma Fadilja, Miftari Ranadana, Kolari Bećira, Durgutu Kadrija, Miftari Zijajdina, Kolari Mehdiya, Kolari Jusufa, Klječka Behajdina, Hadžimustafa Hakija, Rama Bekima, Klječka Avdulja, Haska Arsima, Hađimeri Fljorima, Dina Nijazija, Klječka Ešrefa, Tara Dritona, Topali Adnana, Šehu Sabita, Štavica Seljmana, Dina Fahredina, Durguti Dževdeta, Hodža Baškima, Kasapi Esata i Ejupi Burima da su izvršili krivično delo terorizma iz čl. 125 KZJ u vezi čl. 139 st.1 KZJ.

Montirani procesi

Radnje izvršenja, koje se optuženim stavljaju na teret, su:

da su u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ:

- 1. Preduzimali opšteopasne radnje kojima je izazvana opasnost po život ljudi.*
- 2. Izvršili napad na patrolu MUP-a, dana 18. 7. 1998 .g. na komunikaciji Bela Crkva – Orahovac.*
- 3. Izvršili napad na pripadnike MUP-a, dana 19. 7. 1998. g. oko 17,00 časova u Orahovcu, što je imalo za posledicu smrt pripadnika MUP-a, Tihosavljević Gorana.*
- 4. Izvršili napad na pripadnike MUP-a Srbije, dana 20. 7. 1998. godine, što je imalo za posledicu ranjavanje pripadnika MUP-a, Matić Radeta, Nikolić Branislava, Mladenović Jovice, Jovanović Jovana, Protić Vladice i Bogdanović Dejana, Popov Darka, Živojinović Gorana, Radojković Dejana i Dimitrijević Zorana.*
- 5. Ispalili više projektila, dana 20. 7. 1998. g. oko 15,00 časova, prilikom deblokade vršene od strane MUP-a, u Orahovcu, što je imalo za posledicu ranjavanje Petrović Vojkana i Radanović Dragana.*
- 6. Izvršili napad na pripadnike MUP-a, dana 21. 7. 1998 .g. oko 17,00 časova, na mestu zvanom “Mala Krasta”, nedaleko od Orahovca, što je imalo za posledicu smrt pripadnika MUP-a Trifunović Dejana.*

*Presudom Okružnog suda u Prizrenu, koju je na glavnom pretresu 12. marta usmeno izrekao predsednik Veća sudija Pavle Vukašinović, svi optuženi su oglašeni **krivim** za krivično delo terorizma iz čl. 125 KZJ, pa su osuđeni na kazne zatvora u trajanju:*

- Isma Fadilj, Kolari Bećir, Durgutu Kadri, Miftari Zijajdin, Kolari Mehdi, Kolari Jusuf, Klječka Behajdin, Hadžimustafa Haki, Rama Bekim, Klječka Avdulj, Haska Arsim, Hađimeri Fljorim, Klječka Ešref, Topali Adnan, [ehu Sabit, Dina Fahredin, Durguti Dževdet, Hodža Baškim, Kasapi Esat i Ejupi Burim **na četiri godine,***
- Miftari Ramadan, Dina Nijazi i Štavica Seljman **na dve i po godine i***
- Tara Driton **na godinu dana.***

Jedini dokaz bila je parafinska rukavica:

(presuda Kž -44/98 od 12.marta 1998.g. “...Sud je ocenio odbranu optuženih, pa je našao da je njihova odbrana neosnovana, neprihvatljiva i uperena na izbegavanje krivične odgovornosti. Kako se vidi iz odbrane optuženih, optuženi, i to svi optuženi preko svojih branilaca ističu da ovo veštačenje prisustva čestica nitrata i nitrita koje je navodno utvrđeno u pretkrivičnom postupku nema nikakvog značaja, i to procesno-pravnog značaja, jer naredbu za veštačenje nije izvršio odnosno dao istražni sudija,

već je MUP, odnosno SUP Prizren, i to učinio samoinicijativno, bez ikakve pismene inicijative istražnog sudije. Sud je razmatrao ovakve prigovore i tumačenje ovog dokaza, pa je našao da je ovo tumačenje neprimereno odredbama krivičnog postupka i s druge strane, utvrdio da nema nikakvog uticaja na pravovaljanost ovog nalaza i mišljenja, to što je prethodno veštačenje učinjeno bez naredbe istražnog sudije.... Sud je našao da ovakvom nalazu treba ukazati veru, te je to i učinjeno u krivičnom postupku...”)

Okružni sud u Peći (delegirani Okružni sud iz Leskovca), sudija G. Petronijević, “Đakovička grupa”

Po prvobitnoj optužnici optužena su 144 stanovnika Đakovice i stavljen je predlog za kažnjavanje protiv jednog maloletnika. Međutim, kako se ispostavilo, među 144 okrivljenih iz optužnice bio je još jedan maloletnik i to optuženi pod brojem 137. Valjdet Krasnići. Prema tome, sudilo se 143-jici punoletnih i dvojici maloletnika. U toku postupka, a radi psihijatrijskog veštačenja, izdvojen je postupak prema Ađanjeli Isi i Juan Džeki. Prema tome, suđeno je ukupno 141 punoletnom licu i dvojici maloletnika.

Svi okrivljeni su optuženi za krivično delo terorizma iz čl.125. KZ SRJ kažnjivog po čl. 139. st.3. u vezi čl.22. KZ SRJ.

Optužnicom se svim okrivljenim stavlja na teret sledeće radnje izvršenja:
- u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije.

1. Preduzimanje opšteopasnih radnji kojima je izazvana opasnost po život ljudi.
2. Pripadnost diverzantsko-terorističkoj grupi za područje grada Đakovice terorističke organizacije tzv. “OVK”.
3. Nastupanje sa pozicija albanskog separatizma.
4. Vršenje oružanih napada na pripadnike MUP-a Republike Srbije.
5. Vršenje oružanih napada na pripadnike Vojske Jugoslavije.
6. Vršenje oružanih napada na građane srpske i crnogorske nacionalnosti i njihove objekte.
7. Vršenje oružanih napada na pripadnike albanske nacionalne manjine koji pokazuju lojalnost prema Republici Srbiji i SRJ.
8. Vršenje akata nasilja sa ciljem da se stvore uslovi za nasilno otcepljenje Kosova i Metohije od Republike Srbije i SRJ.
9. Naoružavanje automatskim vojničkim puškama i drugim eksplozivnim sredstvima.
10. Napad na pripadnike MUP-a Republike Srbije 10. 4. 1999. g. u kojem je ranjen policajac Novović Ljubiša.

Montirani procesi

11. Napad na pripadnike MUP-a Republike Srbije i pripadnike Vojske Jugoslavije 7. 5. 1999. g. gde su povređeni Novaković Milutin, Tanasijević Mladen i Bogavac Radovan.
12. Napad na pripadnike MUP-a Republike Srbije i Vojske Jugoslavije 9. 5. 1999. g. gde su poginuli pripadnik MUP-a RS Stanko Tomović i pripadnici VJ Aleksandar Raković i Dejan Milanović, a povređeni su pripadnici VJ Ljubomir Marić i Srđan Krstić.
13. Odbacivanje oružja i pokušaj prikrivanja u Đakovici.
14. Pokušaj ilegalnog bekstva u Republiku Albaniju.

22. maja 2000. godine sudija Goran Petronijević, saopštio je presudu kojom sve okrivljene proglašava **krivim** za izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZ SRJ, kažnjivo po čl.139. st.3 u vezi čl.22 KZ SRJ, pa je 49-orici okrivljenih izrekao kazne zatvora u trajanju od po 13 godina, 51-om okrivljenom kazne zatvora od po 12 godina, 20-orici okrivljenih kazne zatvora od po 10 godina, 11-orici okrivljenih kazne zatvora od po 9 godina, 10-orici okrivljenih kazne zatvora od po 7 godina i dvojici maloletnika kazne maloletničkog zatvora u trajanju od po 7 godina.

Jedini dokaz - parafinska rukavica.

Okružni sud u Požarevcu, sudija Dušan Spasić, Orahovačka grupa II

Optužnicom OJT u Požarevcu, Kt.br. 151/99 od 28. 8. 1998. godine, koja je nakon delegacije Okružnog suda u Prizrenu dobila broj Kt.br. 151/99 optuženi su Muljaaljia Nijazija, Durguti Nahit, Muljaaljija Veton, Šehu Biljibilj, Šalja Arben, Korenica Mejdin, Merđa Bajram, Nurbaša Destan, Emin Đemailj, Šarku Seljami, Šatri Haljim, Beriša Zećir, Hajda Ljulzim, Šehu Zekir, Kolari Adilj, a prema maloletnom Kasapi Bekimu je stavljen predlog za kažnjavanje, da su izvršili krivično delo terorizma iz čl. 125, kažnjivo po čl.139. st.1 KZ SRJ u saizvršilaštvu.

Radnje izvršenja koje se optuženim stavljaju na teret su:
da su u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ:

1. Postali pripadnici terorističke organizacije tzv. "Oslobodilačke vojske Kosova".
2. Kopalili rovove.
3. Postavljali barikade.
4. Vršili oružane napade na pripadnike MUP-a Republike Srbije
5. Izvršili napad na patrolu MUP-a, dana 18. 7. 1998. godine, na komunikaciji Bela Crkva – Orahovac.
6. Izvršili napad na pripadnike MUP-a, dana 19. 7. 1998. g. oko 17,00 časova u Orahovcu, što je imalo za posledicu smrt pripadnika MUP-a, Tihosavljević Gorana.

7. *Izvršili napad na pripadnike MUP-a Srbije, dana 20. 07. 1998 .godine, što je imalo za posledicu ranjavanje pripadnika MUP-a Matić Radeta, Nikolić Branislava, Mladenović Jovice, Jovanović Jovana, Protić Vladice i Bogdanović Dejana, Popov Darka, Živojinović Gorana, Radojković Dejana i Dimitrijević Zorana.*
8. *Ispalili više projektila, dana 20. 7. 1998 .g. oko 15,00 časova, prilikom deblokade vršene od strane MUP-a, u Orahovcu, što je imalo za posledicu ranjavanje Petrović Vojkana i Radanović Dragana.*
9. *Izvršili napad na pripadnike MUP-a, dana 21. 7. 1998. god. oko 17,00 časova, na mestu zvanom "Mala Krasta", nedaleko od Orahovca, što je imalo za posledicu smrt pripadnika MUP-a Trifunović Dejana.*

Okružni sud u Požarevcu je presudom od 12. 01. 2000.g. oslobodio sve okrivljene, usled nedostatka dokaza, smatrajući da nalaz "parafinske rukavice" ne može biti dovoljan dokaz za utvrđivanje krivične odgovornosti optuženih.

(presuda K -77/99 od 12. 1. 2000. god. "...Sud nije mogao prihvatiti nalaz veštaka o postojanju čestica nitrata i nitrita od 3. 8. 1998. godine, kao dokaz koji bi povezivao optužene sa oružanim dejstvima u Orahovcu u kritičnom periodu, ne samo zbog toga što se veštak izjasnio da te čestice mogu poticati od baruta, već zbog toga što u spisima predmeta nema drugih dokaza koji bi ukazivali na pojedinačno ili u grupi učešće optuženih u oružanim dejstvima.")

Okružni sud u Požarevcu, (delegirani Okružni sud iz Prizrena), Ekrem Veseljaj i dr.

Optužnicom OJT iz Prizrena, Kt.br.57/98, optuženim Veseljaj Ekremu, Krueziju Hazizu, Mazreku Ešrefu i Hiljmi Petrešiju se stavlja na teret izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZ SRJ u saizvršilaštvu.

Radnje izvršenja, koje im se optužnicom stavljaju na teret, su:

- *da su u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ:*
 1. *Postali pripadnici terorističke organizacije tzv. "Oslobodilačke vojske Kosova".*
 2. *Preduzeli akt nasilja i opšteopasne radnje kojima je stvoreno osećanje nesigurnosti kod građana.*
 3. *Kopali rovove.*
 4. *Postavljali barikade.*
 5. *Izvršili napad na pripadnike MUP-a, 4. 07. 1998 .godine, što je za posledicu imalo oštećenje dva oklopna vozila MUP-a RS.*

Montirani procesi

Okružni sud je, smatrajući da nalaz "parafinske rukavice" "ne može biti dovoljno dokazno sredstvo, usled nedostatka dokaza oslobodio sve okrivljene.

Okružni sud u Peći, sudija G. Petronijević, okr. Zukaj Arzen

Zukaj Arzena optužnica OJT iz Peći, Kt.br.95/98 od 16.12.1998. godine, tereti da je izvršio krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2 u vezi st.1 u vezi čl.125 KZ SRJ.

Radnje optuženja koje se okrivljenom stavljaju na teret su:

- *da je u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ:*
- 1. *Preduzimaao akte nasilja kojima je izazvano osećanje nesigurnosti kod građana.*
- 2. *Pripadnost diverzantsko-terorističkoj grupi za područje sela Beleg, opština Dečane u sastavu terorističke organizacije tzv. "OVK".*
- 3. *Nastupanje sa pozicija albanskog separatizma, a u cilju:*
 - *vršenja oružanih napada na pripadnike MUP-a Republike Srbije,*
 - *vršenja oružanih napada na pripadnike Vojske Jugoslavije,*
 - *vršenja oružanih napada na građane srpske i crnogorske nacionalnosti i njihove objekte,*
 - *vršenja oružanih napada na pripadnike albanske nacionalne manjine koji pokazuju lojalnost prema Republici Srbiji i SRJ.*
- 4. *Odlazak u Republiku Albaniju u nabavku oružja.*
- 5. *Zaduživanje poluautomatske puške sa pripadajućom municijom.*
- 6. *Čuvanje straže u selu Beleg.*

Okružni sud u Leskovcu je Zukaj Arbena presudom K –83/99 od 27.12.1999. god. oglasio krivim i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i 7 meseci.

Obzirom da se okrivljeni nalazio u pritvoru od 20 .06. 1998. godine, to je ovom presudom Sud pokrio pritvor.

Okružni sud u Peći, sudija G. Petronijević, okr. Humaj Zija

Humaj Zija je optužen optužnicom OJT iz Peći, Kt.br.47/99, da je izvršio krivično delo iz čl.136 st.1 u vezi čl.125 KZ SRJ.

Radnje izvršenja koje mu se stavljaju na teret su:

- *da je u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ:*
- 1. *Preduzimaao akte nasilja kojima je izazvano osećanje nesigurnosti kod građana.*
- 2. *Pripadnost diverzantsko-terorističkoj grupi za područje sela Babaloć u sastavu terorističke organizacije tzv. "OVK".*

3. *Nastupanje sa pozicija albanskog separatizma, a u cilju:*
 - *vršenja oružanih napada na pripadnike MUP-a Republike Srbije,*
 - *vršenja oružanih napada na pripadnike Vojske Jugoslavije,*
 - *vršenja oružanih napada na građane srpske i crnogorske nacionalnosti i njihove objekte,*
 - *vršenja oružanih napada na pripadnike albanske nacionalne manjine koji pokazuju lojalnost prema Republici Srbiji i SRJ.*
4. *Prisustvovanje sastanku DTG.*
5. *Držanje straže.*
6. *Sprečavanje pripadnika MUP-a i Vojske Jugoslavije u vršenju redovnih zadataka.*

Presudom K –75/99 od 2. 3. 2000. godine, Zija Humaj je proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine.

Okružni sud u Kraljevu, sudija Mirko Rakić, okr. Hasani Ukšini

Optužnicom Kt.66/99 od 9. 06. 1999. godine, OJT iz Kosovske Mitrovice, Hasani Ukšinu se stavlja na teret izvršenje krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136.st.2. u vezi st.1. u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl.125 KZJ.

Radnje izvršenja koje se optuženom stavljaju na teret su:

1. *Pripadnost diverzantsko-terorističkoj grupi za područje sela Strovce u sastavu terorističke organizacije tzv. "OVK".*
2. *Čuvanje straže.*
3. *Praćenje kretanja pripadnika MUP-a i Vojske Jugoslavije.*
4. *Obaveštavanje štaba "OVK".*
5. *Kopanje rovova.*
6. *Izgradnja bunkera.*
7. *Naoružavanje poluatomatskom puškom.*

*Sud je Hasani Ukšina presudom K.90/99, dana 18. 04. 2000. godine, oglasio krivim i osudio na kaznu zatvora u trajanju od **II meseci** u koju mu se uračunava i vreme provedeno u pritvoru počev od 24. maja 1999. godine.*

Hasani Ukšinu je pritvor ukinut 19. aprila 2000. godine.

Ovakvom kaznom Sud mu je pokrio vreme provedeno u pritvoru.

Okružni sud u Nišu, sudija Dragoljub Zdravković, okr. Ešljani Haki i dr.

Okružno javno tužilaštvo u Prištini, optužnicom Kt.br.219/98 od 3. 03. 1998. godine, optužilo je 16 punoletnih i dva maloletna lica za izvršenje krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136.st.2. u sticaju sa krivičnim delom terorizma iz čl.125. KZ SRJ.

Montirani procesi

Radnje izvršenja koje se optuženima stavljaju na teret su:

1. *Pripadništvo neprijateljsko-terorističkom udruženju "Oslobodilačka Vojska Kosova" za selo Banjica, opština Glogovac.*
2. *Zaduživanje pušaka kojima su čuvali stražu, kopanje rovova, a zatim, u periodu od 20. 09. 1998. godine:*
 - *Planiranje, dogovaranje i koordiniranje radi napada na pripadnike MUP-a.*
 - *Vršenje više desetina napada vatrenim oružjem na pripadnike MUP-a koji su obezbeđivali putne pravce, objekte i uopšte održavali bezbednost u ovoj opštini i šire*

Ni jedan od okrivljenih nije priznao ni jednu od radnji izvršenja krivičnog dela, ni u istražnom postupku, ni na glavnom pretresu. Nema ni jednog svedoka koji je potvrdio da je bilo ko od optuženih postao pripadnik OVK. Nema ni dokaza da je bilo ko od okrivljenih učestvovao na sastancima OVK, gde je navodno planirano izvođenje terorističkih akcija. Nema dokaza da su postojali bilo kakvi planovi ni dogovori između okrivljenih međusobno ili između okrivljenih i drugih lica. Ne postoji ni jedan podatak o tome gde je održan bilo koji sastanak, ko je sastanku prisustvovao i kada je i gde ko od okrivljenih postao član OVK. Okrivljeni se među sobom i ne poznaju, živeli su u međusobno prilično udaljenim selima, a stavlja im se na teret koordinirano delovanje u napadima na objekte, sredstva i pripadnike MUP-a RS.

Što se tiče oružanih napada na objekte, sredstva i pripadnike MUP-a RS, u spisima predmeta se ne navodi ni jedan objekat na koji je izvršen napad, ni jedan pripadnik MUP-a koji je napadnut, na kom mestu i u koje vreme. Ni kod jednog od okrivljenih nije pronađeno nikakvo oružje, nikakva dokumentacija koja bi potvrđivala da su okrivljeni bili pripadnici OVK i da su učestvovali u oružanim ili bilo kakvim drugim napadima na pripadnike ili objekte MUP-a RS. Za činjenični opis dela i radnje izvršenja krivičnog dela, koja se optužnicom stavljaju na teret okrivljenima, nema ni jednog dokaza.

Optužnica nudi samo jedan dokaz-veštačenje "parafinske rukavice".

Svim okrivljenima je presudom K -164/99 od 27. 3. 2000. godine izrečena kazna zatvora u trajanju od 3 godine.

Okružni sud u Nišu, sudija Zoran Saveljić, optuženi Ajvazi Murselj i dr.

Optužnicom OJT iz Niša, Kt.br. 58/99, od 3. 11. 1999. godine, optuženi su Ajvazi Murselj, Ajvazi Đavit, Rahmani Mustafa, Tači Enver, Tači Sabit, Đoljani Nazif, Muljaj Abedin, Đuljani Đevdet, Zarići Ajet, Istogu Fljorim, Gaši Ismailj, Podrimčaku Hisni, Aziri Safet i Ademi Jakup za izvršenje

krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl. 136 u sticaju sa krivičnim delom terorizma iz čl. 125 st. 1, kažnjivo po čl. 139 KZ SRJ.

Radnje optuženja, koje se okrivljenima stavljaju na teret su:

- *Da su u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ:*
- 1. *Učestvovali u stvaranju terorističkih bandi, u svojim selima, u sastavu terorističke organizacije "OVK".*
- 2. *Izvodili akte nasilja da bi stvorili osećanje nesigurnosti kod građana.*
- 3. *Otcepljivanje od SRJ.*
- 4. *Formiranje zasebne države i njeno pripajanje Republici Albaniji.*
- 5. *Obaveštavanje pripadnika bande o kretanju snaga MUP-a i VJ.*
- 6. *Otvoranje vatre na pripadnike policije.*
- 7. *Kopanje rovova.*
- 8. *Učestvovanje u izgradnji puta za potrebe pripadnika "OVK" na relaciji Vrbovac – Gladno Selo.*

Svi okrivljeni su negirali optužnicu u celosti. Jedini dokaz koji je predložio javni tužilac je nalaz "parafinske rukavice" koja je uzeta Ajvazi Murselju i Džavidu, Rahmani Mustafi i Tači Enveru u kojem stoji da su kod njih nađene čestice nitrata i nitrita i to na delovima ruku koji sa velikom verovatnoćom ukazuju da se radi o barutnim česticama.

U završnoj reči tužilac je izmenio kvalifikaciju optužnice tako da se svim optuženim umesto čl.136 st.1 stavlja, čl.136 st.2 KZJ. Takođe je tužilac izmenio tekst optužnice pa je izbrisao deo "... učestvovanje u stvaranju." i umesto toga stavio "...postali pripadnici.." Naravno, radi se o bandi OVK, kako je tužilac zove.

Na osnovu ovako izmenjene optužnice, presudom Suda K –188/99 od 4. 7. 2000. godine, usled nedostatka dokaza, Tači Sabit, Đoljani Nazif, Muljaj Abedin, Đoljani Đevdet, Zarići Ajet, Istogu Fljorim, Gaši Ismailj, Podrimčaku Hisni, Aziri Safet i Ademi Jakup oslobođeni su optužbe.

Okružni sud u Nišu, sudija Marina Milanović, optuženi Baškim Sadiku i dr.

Optužnicom OJT iz Niša, Kt.br. II 54/99 od 28. 10. 1999. godine, optuženi su Baškim Sadiku, Žegrova Azem, Kaćiju Feriz, Jusufi Ekrem, Tahiraj Fatmir i Šalja Džafer, zbog krivičnog dela iz čl.136 st.2 u vezi sa kriv. delom iz čl. 125 KZ SRJ u sticaju sa kriv. delom iz čl.125 KZ SRJ, kažnjivo po čl.139. st.1 i 3 KZJ.

Radnje izvršenja, koje se optuženim stavljaju na teret, su:

- *da su u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja i bezbednosti SRJ:*
- 1. *Postali pripadnici neprijateljsko terorističkog udruženja u sastavu terorističke organizacije "OVK".*

Montirani procesi

2. Izvodili akte nasilja da bi stvorili osećanje nesigurnosti kod građana.
3. Otcepljivanje od SRJ.
4. Formiranje zasebne države i njeno pripajanje Republici Albaniji.
5. Obaveštavanje pripadnika bande o kretanju snaga MUP-a i VJ.
6. Otvaranje vatre na pripadnike policije.

Svi optuženi u svojim odbranama negiraju bilo kakvu povezanost sa "OVK" i bilo kakvo učestvovanje u akcijama protiv organa MUP-a i VJ. Priznaju da im je rađen test "parafinske rukavice", osim Jusufi Ekrema, koji se ne seća da li je njemu rađen test, jer je bio u besvesnom stanju, pošto je bio izložen batinanju od strane policije.

Izvedeni su dokazi čitanjem Izveštaja MUP-a RS Sekretarijata u Prištini 03 br. 2207/00 od 24. 4. 2000. godine, na osnovu kojeg je utvrđeno da su u periodu od 25. 4. 1999. g. pa do 30. 5. 1999. g. na području sela Majance vođena borbena dejstva, nalaz i mišljenje veštaka hemijske struke, Slaviše Jankovića, na okolnost prisustva čestica nitrata i nitrita, čijim je nalazom utvrđeno je kod okr. Baškim Sadikua, Žegrova Azema, Feriza Kaćiju i Jusufi Ekrema prisustvo čestica nitrata i nitrita na mestima koja su karakteristična prilikom pucanja iz vatrenog oružja.

Takođe je saslušan i veštak Slaviša Janković. Sud je cenio činjenicu da nitrati i nitriti mogu poticati od drugih materija, a ne samo od baruta, ali je obzirom na nalaz veštaka da su se čestice nalazile na kažiprstu, između kažiprsta i korena palca, zaključio da su Baškim Sadiku, Žegrova Azem, Kaćiju Feriz i Jusufi Ekrem bili u kontaktu sa vatrenim oružjem i iz njega pucali.

Presudom Okružnog suda u Nišu, K – 183/99 od 11. maja 1999. godine, oglašeni su **krivim** za krivično delo udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136. st.2 u vezi čl.125 KZJ, pa su BAŠKIM SADIKU, ŽEGROVA AZEM I KAĆIJU FERIZ osuđeni na kazne zatvora u trajanju od po 2 godine i 6 meseci u šta im se ima uračunati vreme provedeno u pritvoru od 1. 5. 1999. godine, a JUSUFI EKREM na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i 6 meseci, u šta mu se ima uračunati vreme provedeno u pritvoru od 1. 5. 1999. godine.

Sud je ove okrivljene oglasio krivim za kriv. delo iz čl.136.st.2 u vezi čl.125 KZJ, jer javna optužba nije ponudila ni jedan dokaz vezano za mesto i vreme napada na pripadnike MUP-a RS, kao i da li su takvi napadi proizveli bilo koju posledicu, te Sud nije prihvatio tezu iz optužnice da se radi o delu iz čl.136 st.2 u vezi čl.125 KZJ u sticaju sa kriv. delom iz čl. 125 KZJ.

Istom presudom optuženi TAHIRAJ FATMIR i ŠALJA DŽAFER **se oslobađaju optužbe**, iz razloga nepostojanja dokaza koji bi upućivali da su isti bili članovi "OVK", što je potvrđeno izvedenim dokazima i izjavama ostalih saoptuženih (kod ovih optuženih test "parafinske rukavice" je bio negativan).

KAZNE:

U pogledu izricanja kazni okrivljenim Albancima, uočljivo je da su za osude za krivična dela terorizma kazne visoke, drastične i drakonske. U nekoliko predmeta predsednik Okružnog suda u Prokuplju, Branislav Niketić, zbog krivičnog dela terorizma osudio je sve okrivljene na kaznu zatvora u trajanju od po 14 godina. Ni jedna od tih presuda na Vrhovnom sudu nije opstala. Sve su one ili ukinute, pa je u ponovnom postupku došlo do prekvalifikacije dela i znatno blažeg kažnjavanja, ili su preinačene, prekvalifikacijom krivičnog dela i izrečene daleko blaže kazne.

Važna karakteristika kaznene politike u predmetima kosovskih Albanaca je ta da prilikom izricanja kazni grupama okrivljenih nije primenjena zakonska obaveza individualizacije krivičnih sankcija. U presudi Okružnog suda u Peći, K –8/2000 (Đakovička grupa), gde je osuđeno 143 lica, izvršena je jedna vulgarna, laička, nepravnička, nezakonska i nesudijska individualizacija kazne. U tom predmetu uzeta je kao olakšavajuća okolnost činjenica da se radi o starijem licu, svima koji su stariji od 50 godina, olakšavajuća okolnost zbog porodičnih prilika uzeta je svakom okrivljenom koji ima više od troje dece, a priznanje kao olakšavajuća okolnost cenjena je kod onih koji su priznali činjenicu da im je urađen test parafinske rukavice. Te kriterijume je odredila i po njima postupala prvostepena presuda, a razlike u kaznama nisu male. Neko ko nema dece, ko nije priznao da mu je urađena parafinska rukavica i ko je mlađi od 50 godina dobio je 13 godina zatvora, a ko ispunjava sve te kriterijume presude dobio je 7 godina zatvora. Dakle, radi se o razlici od 6 godina, što nije mala, niti zanemarljiva razlika. Ovakvi kriterijumi za olakšavajuće okolnosti ukazuju na veliki voluntarizam, bahatost i nepridržavanje ni osnovnih zakonskih odredbi kod sudija koji sude uhapšenim Albancima. Stiče se utisak da 90% sudija koji su sudili u predmetima kosovskim Albancima, uopšte nije zainteresovano za primenu zakonskih odredbi i to u bilo kojoj fazi postupka, pa normalno ni u fazi odmeravanja kazne.

Kada se radi o kaznenoj politici u predmetima kosovskih Albanaca, interesantno je istaći jednu vrlo karakterističnu pojavu, a to je da se na izvesnim suđenjima, u izvesnim okolnostima, izriču kazne zatvora koje praktično pokrivaju vreme koje je okrivljeni proveo u pritvoru ili 15, 21 ili 30 dana više. To se dešava u slučajevima kada Vrhovni sud preinači prvostepenu presudu u pogledu pravne ocene dela, pa umesto krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZJ oglasi okrivljenog krivim za krivično delo udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2, pa mu izrekne kaznu zatvora u vremenskom trajanju za petnaest ili trideset dana dužem od vremena koje je proveo u pritvoru, ili ukine prvostepenu presudu i naloži prekvalifikaciju krivičnog dela, do koje na ponovljenom suđenju

Montirani procesi

obavezno dode, i tada se po pravilu "pokriva pritvor". Pritvor se "pokriva" i u predmetima gde se okrivljeni osuđuju za delo iz čl.136 KZJ, ako nema posebno otežavajućih okolnosti. Zakon ne poznaje instituciju "pokrivanja" pritvora, i ta praksa se koristi uglavnom kada u spisima predmeta nema dokaza da je izvršeno krivično delo, i gde se mora doneti oslobađajuća presuda. Međutim, okrivljeni Albanci koji su u zatvoru proveli više od godinu dana i to "pokrivanje" doživljavaju kao oslobađanje, jer ubrzo odlaze kući. Sve je to u sferi volontarističkog, laičkog, političkog, montiranog pristupa Krivičnom zakonu i krivičnim suđenjima što je, videli smo, osnovna karakteristika ne samo kaznene politike, već svih faza krivičnog postupka protiv kosovskih Albanaca.

U vezi sa kaznenom politikom ističemo još samo detalj, gde se za krivično delo terorizma, u kome je poginulo nekoliko ljudi, okrivljeni osuđuju na vrlo blagu kaznu od 4 godine zatvora (Okružni sud Prizren, K-44/98), što ukazuje da tu u stvari nikakve krivice i nema, već da je bitno okrivljene osuditi i zadržati u pritvoru.

Okružni sud u Prokuplju, K-95/99, okr. Ljoši Gzim i dr.

Okružni sud u Prokuplju, K-95/99, oglasio je krivim dvanaest Albanaca za izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZJ i sve ih osudio na po 14 godina zatvora. Vrhovni sud je tu presudu ukinuo. Na novom suđenju Okružni sud u Prizrenu (koji je izmešten u Požarevac), i to Veće kojem je predsedavao Nikola Vazura, izreklo je svim okrivljenim kazne zatvora kojima im je pokriveno vreme koje su proveli u pritvoru, s tim da su imali da izdrže još 21 dan i to za krivično delo iz čl.136 st.2 KZJ.

Okružni sud u Prokuplju, K-96/99, okr. Basha Rahman i dr.

Presudom Okružnog suda u Prokuplju, K-96/99, jedanaest okrivljenih je osuđeno na kaznu zatvora u trajanju od 15, a trojica okrivljenih na kaznu zatvora u trajanju od 14 godina zatvora. Vrhovni sud je tu presudu ukinuo. U ponovnom postupku pred Okružnim sudom u Prizrenu (izmeštenim u Požarevac), Veće sudije Nikole Vazure je svim okrivljenim izreklo kaznu, kojom se pokriva vreme provedeno u pritvoru, sa razlikom od 5 dana, koliko je trebalo da provedu u pritvoru, po objavljivanju presude.

Okružni sud u Prokuplju, K-93/99, okr. Daka Arif i dr.

Presudom Okružnog suda u Prokuplju, K-93/99, petorica okrivljenih oglašeni su krivim za izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZJ, pa je jednom okrivljenom izrečena kazna u trajanju od 14 godina zatvora, dvojici okrivljenih od po 13 godina i dvojici okrivljenih od po 10 godina. Vrhovni Sud je svojom presudom Kž-195/00 preinačio navedenu presudu, i u pogledu pravne ocene dela i u pogledu kazne, pa je za krivično delo

udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2, dvojicu okrivljenih osudio na kaznu zatvora u trajanju od po 3 godine, dvojicu okrivljenih u trajanju od po 2 godine i jednog okrivljenog na 2 godine i 6 meseci.

Okružni sud u Prokuplju, K-90/99, okr. Suljaj Hajredin

Presudom Okružnog suda u Prokuplju, K-90/99, okrivljeni Suljaj Hajredin osuđen je na 13 godina zatvora, zbog krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZJ.

Navedena presuda je preinačena presudom Vrhovnog suda K-203/00, i u pogledu pravne kvalifikacije dela i u pogledu kazne, pa je okrivljeni osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine i 6 meseci za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2.

Okružni sud u Prizrenu, K-44/98, okr. Isma Fadilj i dr.

Presuda Okružnog suda iz Prizrena, K-44/98, doneta je u Prizrenu 12. marta 1999. godine, dakle desetak dana pre intervencije NATO pakta. Veću petorice predsedavao je sudija Pavle Vukašinić, sudija Okružnog suda iz Beograda, delegiran u Okružni sud u Prizren. Presuda Veća sudije Vukašinića je karakteristična pre svega po tome što su okrivljeni osuđeni zbog krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZJ, i to za učestvovanje u četiri događaja. U tim događajima dvojica pripadnika bezbednosti su poginula, a deseterica zadobila teške telesne povrede, a svi okrivljeni su dobili vrlo blage kazne zatvora od 4 godine. Ta presuda je najbolja ilustracija da uopšte nije bilo važno ni da li su okrivljeni izvršili krivično delo ni na koju kaznu će biti osuđeni, već je bitno bilo samo da se zadrže u pritvoru. Ta presuda je od strane Vrhovnog suda ukinuta, na ponovnom pretresu pravna ocena dela je izmenjena i svim okrivljenima je izrečena kazna za dvadeset dana veća od vremena koje su proveli u pritvoru. Taj predmet je školski primer da su okrivljeni proveli dve godine u zatvoru, a da nisu krivi. Naime, u spisima tog predmeta postoje pouzdani materijalni dokazi, sa sigurnošću od 100%, da okrivljeni nisu izvršili delo. To je u svojoj odluci konstatovao i Vrhovni sud.

Postoji veliki broj presuda prvostepenih sudova u Prištini, Peći i Prizrenu, koje su doneli predsednici veća Marina Milanović, Zoran Saveljić, Dušan Spasić, Nikola Vazura, Brankica Dašić, Života Đinčević i dr. gde je u prvostepenom postupku došlo do prekvalifikacije krivičnog dela sa čl.125 na čl.136 st.2 i gde su izrečene kazne zatvora u vremenskom trajanju od 15 dana pa do nekoliko meseci više nego što su okrivljeni proveli u pritvoru.

Pravo na žalbu

O žalbama na presude kosovskim Albancima odlučivao je isključivo Vrhovni sud Srbije, kao drugostepeni sud.

Montirani procesi

Da bi okrivljeni i njegovi branioci mogli da ulože žalbu, neophodno je da se uradi pismeni otpravak presude. Rok za izradu pismenog otpravka je 15 dana od dana javnog objavljivanja presude. Međutim, kada se radi o procesima kosovskim Albancima, taj rok se ne poštuje, pismeni otpravak se radi i nekoliko meseci nakon javnog objavljivanja presude. Posebno je karakterističan predmet K-85/98, Okružnog suda u Prištini, gde su 23-jica okrivljenih osuđeni na vrlo stroge kazne i to najviše njih na kazne od 14 i 15 godina zatvora, u kome je presuda javno objavljena 5. 2. 1999. godine, a pismeni otpravak još nije urađen, iako je prošlo više od godinu i po dana. Pošto se svi okrivljeni Albanci nalaze u pritvoru, nepoštovanje zakonskog roka za izradu pismenog otpravka predstavlja ozbiljnu povredu prava na pravično i fer suđenje.

Okružni sud u Leskovacu, K-81/99

10. 2. 2000. godine okončan je prvostepeni postupak protiv Nitaj Imera, Dukaj Avnije, Mazrekaj Hasana, Mazrekaj Rustema, Mazrekaj Rama, Nitaj Sefera, Nitaj Zenelja, Nitaj Besima, i Lekaj Valjdet. Osuđeni su na po 15 godina zatvora za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.1. Glavni pretres je okončan 10. 2. 2000. Okrivljeni su osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, a pismeni otpravak presude je strankama prosleđen nakon 5 meseci.

Okružni sud u Leskovacu, K-119/99

Prvostepeni postupak protiv Esat Šehua, Ardijana Kumnova, Kastriot Gurkućija i Arben Bobanija okončan je 28. 2. 2000. godine, a okrivljeni su osuđeni na 4 godine zatvora za izvršenje krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.1 u vezi čl.125. Presuda im je uručena krajem juna 2000. godine, dakle nakon 4 meseca.

Okružni sud u Prištini, K-85/98

Prvostepeni postupak protiv Sulejmana Bitićija i još 23-ojice okrivljenih; glavni pretres je okončan 5. 2. 1999. Osuđeni su na kazne zatvora u trajanju od 15 i 14 godina. Do septembra 2000. god. nije izrađena prvostepena presuda. Na usmene molbe da izradi presudu sudija Zdravković, inače predsednik veća, je odgovarao da je predmet zaplenjen od strane KFOR, te da je u toku njegova rekonstrukcija. Branilac trojice okrivljenih, inače advokat FHP, nudio je zapisnike iz istrage i glavnog pretresa, da bi Sudu pomogao u rekonstrukciji predmeta, ali to nije naišlo na odaziv. U avgustu 2000. godine, ovaj branilac je predao Sudu svu dokumentaciju iz ovog predmeta koju je posedovao i uputio pismene dopise Ministrastvu pravde Republike Srbije, Vrhovnom sudu Srbije, Okružnom sudu u Prištini, Predsedniku Okružnog suda u Prištini i sudiji Zdravkoviću lično. Ovakvim

postupanjem prvostepenog suda, okrivljeni se nalaze u pritvoru još od juna 1998. godine, bez mogućnosti da prvostepenu presudu ispita Vrhovni sud.

Postupak po žalbama i odluke Vrhovnog suda Srbije

Postupak pred Vrhovnim sudom i odluke koje Vrhovni sud povodom žalbi donosi, u kompletnom krivičnom postupku protiv kosovskih Albanaca, od momenta pritvaranja pa do pravosnažnosti presude, predstavlja fazu postupka u kojoj su se najmanje kršile odredbe procesnog i materijalnog prava i postulati međunarodnih standarda iz oblasti pravičnog i fer suđenja.

Što se tiče žalbenog postupka, njegova najpotpunija i najozbiljnija analiza može se izvršiti ako se analiziraju odluke Vrhovnog suda. Pred Vrhovnim sudom se održavaju i javne sednice, koje za ovu analizu nemaju neki poseban značaj, jer se radi o rutinskim sednicama, koje se uopšte ne razlikuju od sednica veća u drugim predmetima. Dakle, postupak po žalbi i drugostepeni postupak analiziraćemo kroz odluke Vrhovnog suda.

Na osnovu nekoliko analiziranih odluka Vrhovnog suda mogu se uočiti svi propusti ranijih faza postupka, sa zajedničkim karakteristikama predmeta u kojima su osuđeni kosovski Albanci.

Kao ozbiljan propust prvostepenog postupka, karakterističan za skoro sve predmete, istakli smo da se saizvršilaštvo u prvostepenim presudama uopšte ne obrazlaže. Vrhovni sud u svojoj odluci Kž-269/00 zauzima stav da saizvršilaštvo traži poseban odnos učesnika u izvršenju krivičnog dela, zajedničku svest o delovanju, prethodni dogovor, pri čemu se uloga svakog pojedinca u događaju mora znati, makar i okvirno, u cilju zajedničkog delanja. Ovakvim stavom Vrhovni sud je doveo u pitanje sve presude grupama okrivljenih, gde ni jednom rečju u obrazloženjima nije objašnjen institut saizvršilaštva.

U osuđujućim prvostepenim presudama za krivično delo terorizma, kao glavni dokaz za učestvovanje u inkriminisanoj događaju navodi se test tzv. "parafinske rukavice". U više svojih odluka Vrhovni sud navodi da "parafinska rukavica" ne može biti dokaz izvršenja krivičnog dela, jer veštak izričito ne tvrdi da parafinska rukavica ukazuje na postojanje barutnih čestica. Dalje, Vrhovni sud ne prihvata stanovišta, izražena u prvostepenim presudama, da optuženi prisustvo barutnih čestica opravdavaju na razne načine samo radi izbegavanja krivične odgovornosti. U odluci Kž-124/00 Vrhovni sud nalazi da činjenice utvrđene putem testa "parafinske rukavice" ne mogu biti dokaz, jer su okrivljeni uhapšeni na mestu udaljenom od mesta, koje je inkriminisano, deset odnosno trideset kilometara. U odluci Kž-201/00 Vrhovni sud konstatuje da je na glavnom pretresu jedini dokaz

Montirani procesi

koji je izveden nalaz veštaka hemijske struke Slaviše Jankovića o nađenim tragovima nitrata i nitrita na rukama svih optuženih. U vezi s tim Vrhovni sud nalazi da taj dokaz nije dovoljan da bi se utvrdilo učešće okrivljenih u kritičnom događaju kada su tri pripadnika MUP-a lišena života, a pet teško povređena. Zbog toga je presuda prvostepenog suda ukinuta.

Razmatrajući pitanje vinosti okrivljenih, koje po pravilu u prvostepenim odlukama nije obrazlagano, Vrhovni sud u svojoj odluci Kž-203/00 preinačuje presudu Okružnog suda u Prokuplju, tako što vrši prekvalifikaciju krivičnog dela sa krivičnog dela terorizma iz čl.125 na krivično delo udruživanje radi neprijateljske delatnosti iz čl.136. Takođe preinačuje i kaznu sa 13 godina zatvora na dve godine i šest meseci zatvora. Obrazlažući ovo preinačenje, Vrhovni sud nalazi da vinost okrivljenog nije u prvostepenoj presudi utvrđena niti je utvrđivana, a da na osnovu stanja u spisima predmeta proizlazi da je subjektivni odnos učinioca prema krivičnom delu bio manifestovanje volje za pristupanje grupi i terorističkoj tzv. OVK, a ne da preuzima opšte opasne radnje, koje mogu da izazovu teške posledice. Dakle, analizom vinosti okrivljenog, Sud je drastično izmenio presudu i u pogledu pravne kvalifikacije i u pogledu kazne, a već smo istakli da je karakteristika svih analiziranih prvostepenih presuda da se sudovi nisu upuštali u pitanje vinosti okrivljenog, niti su pitanje vinosti obrazlagali u svojim odlukama.

U svojim odlukama, Kž-425/00 i Kž-195/00, Vrhovni sud jasno ukazuje da u spisma predmeta i u obrazloženju presude ne postoje dokazi za koje prvostepeni sud navodi da su utvrđeni. U predmetu Kž-425/00 odluka prvostepenog suda se ukida zato što u obrazloženju nije jasno na osnovu kog dokaza je sud utvrdio odlučne činjenice za donošenje prvostepene odluke i izricanje kazne od 12 godina zatvora, kada te činjenice ne proizlaze ni iz sadržine dokaza izvedenih na glavnom pretresu, ni iz iskaza optuženih, ni iz izjave optuženih date organima MUP-a, koja je kao dokaz izvedena na glavnom pretresu. U svojoj odluci Kž-195/00 Vrhovni sud nalazi da dokazi koji su izvedeni na glavnom pretresu, koji se nalaze u spisima predmeta ukazuju na izvršenje krivičnog dela iz čl. 136, a ne čl.125 KZSRJ, pa se presuda preinačava i u pogledu pravne kvalifikacije i u pogledu odluke o kazni, gde se zatvorske kazne svim okrivljenim drastično smanjuju (Jedan okrivljeni je osuđen na 14, dvojica na 13 i dvojica na 10 godina zatvora. Po presudi Vrhovnog suda kazne su smanjene na tri, dve i po i dve godine.)

Analizirajući odluke Vrhovnog suda, može se konstatovati da je Vrhovni sud uočio sve propuste prvostepenog suda u toku postupka i u odlukama koje je doneo i u pogledu utvrđivanja činjeničnog stanja i u pogledu pravne ocene dela i odmeravanja krivične sankcije, da je na sve te nedostatke ukazao, i u okviru svoje nadležnosti primenio zakon.

Propusti prvostepenog suda tiču se neutvrđivanja i neobrazlaganja instituta saizvršilaštva, vinsti, zatim pogrešne ocene dokaza i davanja neprimerenog značaja pojedinim dokazima, kao što je parafinska rukavica, zatim neuvažavanja u dovoljnoj meri olakšavajućih okolnosti i izricanju visokih, drakonskih i neprimerenih kazni, stoga je iz odluka Vrhovnog suda jasno da značajan broj propusta u prvostepenim presudama proizlazi iz pogrešne pravne kvalifikacije dela.

Vrhovni sud, okr. Suljaj Hajredin

Presudom Okružnog suda u Prokuplju Suljaj Hajredin je bio osuđen za krivično delo terorizma, na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina.

Vrhovni sud je, pošto je ispitao prvostepenu presudu, utvrdio da dokumentacija pronađena u štabu OVK, ne može biti dokaz da je optuženi izvršio krivično delo terorizma, već da može predstavljati dokaz da se radi o krivičnom delu udruživanja radi neprijateljske delatnosti, jer je umišljaj okrivljenog bio upravljen u pravcu pristupanja terorističkoj organizaciji, a ne u pravcu izazivanja opšte opasnih radnji. (Presuda Kž. I 203/00 od 11. 04. 2000. g. “Uvažavanjem žalbe branilaca optuženog Suljaj Hajredina, adv. Husnije Bitićija, PREINAČUJE SE presuda K –90/99 Okružnog suda u Prokuplju u pogledu pravne ocene dela i odluke o kazni, tako što Vrhovni sud radnje optuženog opisane u izradi prvostepene presude, za koje je oglašen krivim, kvalifikuje kao krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2 u vezi st.1 KZ SRJ u vezi čl.125 KZ SRJ, za koje optuženog Suljaj Hajredina osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od dve godine i šest meseci,... I po stavu Vrhovnog suda radnje optuženog za koje je oglašen krivim nemaju karakter radnji iz čl.125 KZ SRJ (...potrebno je da učinilac preduzme opšte opasnu radnju – eksploziju, požar ili drugu opšte opasnu radnju..... koje su podobne da izazovu stvaranje osećanja nesigurnosti kod građana), već ove radnje predstavljaju manifestovanje volje za pristupanje grupi ili terorističkoj organizaciji tzv. OVK...)”.

Vrhovni sud, Rešenje Kž. I 425/00, okr. Fljora Brovina

Presudom Okružnog suda u Nišu, K –168/99, dr Fljora Brovina osuđena je za izvršenje krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2 u vezi st.1 u vezi sa krivičnim delom terorizma iz čl.125 KZ SRJ kažnjivo po čl.139 st.3 KZ SRJ, na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina.

Vrhovni sud je Rešenjem Kž. I 425/00 ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio na ponovno suđenje.

U tom rešenju Vrhovni sud, govoreći o bitnoj povredi odredaba ZKP-a, nesaglasnosti izreke i obrazloženja presude, otvoreno, direktno i jasno iznosi stav da u spisima predmeta ne postoje dokazi da je okrivljena Fljora Brovina u vreme neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja sarađivala

Montirani procesi

sa OVK. Takvom primedbom, ako ništa drugo, Vrhovni sud potpuno dezavuiše pravnu kvalifikaciju krivičnog dela za koje je Brovina osuđena. (Rešenje Kž. I 425/00 "...presuda u pogledu tih bitnih kvalifikatornih činjenica za primenu st.3 čl.139 KZ SRJ uopšte nema razloge....Iz takvog obrazloženja uopšte nije jasno na osnovu kog dokaza je te odlučujuće činjenice prvostepeni sud utvrdio, a osim toga, ni iz sadržine dokaza izvedenih na glavnom pretresu, pa ni iz iskaza optužene, ne može se sa sigurnošću utvrditi da je učestvovala u aktivnostima koje joj se propisuju za vreme neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja...").

Vrhovni sud, Rešenje Vrhovnog suda Kž. I 269/00, Orahovačka grupa I

Presudom K –44/98 Okružni sud iz Prizrena oglosio je krivim Isma Fadilja, Miftari Ranadana, Kolari Bećira, Durgutu Kadrija, Miftari Zijajdina, Kolari Mehdija, Kolari Jusufa, Klječka Behajdina, Hadžimustafa Hakija, Rama Bekima, Klječka Avdulja, Haska Arsima, Hađimeri Fljorima, Dina Nijazija, Klječka Ešrefa, Tara Dritona, Topali Adnana, Šehu Sabita, Štavica Seljmana, Dina Fahredina, Durguti Dževdeta, Hodža Baškima, Kasapi Esata i Ejupi Burima za izvršenje krivičnog dela terorizma iz čl. 125 KZJ u vezi čl. 139 st.1 KZJ i osudio ih na po **4 godine** zatvora, odnosno Muftari Ramadana, Din Nijazija i Štavica Seljmana na **2 godine i 6 meseci** i Tara Dritona na **1 godinu**.

Rešenjem Vrhovnog suda Kž. I 269/00 od 7. 4. 2000.g. **ukinuta je prvostepena presuda.**

Primedbe Vrhovnog suda na prvostepenu presudu su bile suštinske. Vrhovni sud u svom rešenju nalazi da je centralno pitanje kod utvrđivanja krivične odgovornosti optuženih prisustvo barutnih čestica na rukama okrivljenih. Ceneći taj dokaz, Vrhovni sud nalazi da iz spisa predmeta ne proizilazi da pronađene čestice nitrata i nitrata potiču od baruta. U rešenju se izričito navodi da saslušani veštak hemijske struke Slaviša Janković ne tvrdi da pronađene čestice potiču od baruta.

Drugi vrlo bitan element iz rešenja Vrhovnog suda je taj da taj sud nalazi da uopšte nema dokaza da je bilo koji od optuženih učestvovao u konkretnim događajima u kojima su povređeni ili poginuli policajci. Vrhovni sud konstatuje da u tom pravcu nema ni jednog dokaza i da se radnje okrivljenih ne mogu povezati sa događajima u kojima su poginuli ili teško povređeni policajci. Pri tom, Vrhovni sud traži da se uloga svakog pojedinca u samom događaju mora znati, da se u izvršenju krivičnog dela u saizvršilaštvu traži poseban odnos učesnika u izvršenju dela i to zajednička svest o delu, prethodni dogovor i cilj zajedničkog delovanja. Po stavu Vrhovnog suda u prvostepenoj presudu o svemu tome nema ni govora .

Vrhovni sud u svom rešenju ide dalje pa, analizirajući spise predmeta, utvrđuje da su svi okrivljeni dobili rešenje o određivanju pritvora 21. jula. 1998. god. u 16h. Jedan od inkriminiranih događaja, u kome je poginuo milicioner, odigrao se 21. jula. 1998. u 17h, dakle, kad su okrivljeni već potpisali rešenja o pritvoru. Iz izjava okrivljenih se vidi da su oni lišavani slobode 19, 20 i 21. jula a da su im rešenja uručena 21. jula 1998. u 16 časova; dakle, po stanovištu odbrane u vreme svih inkriminiranih događaja 19, 20 i 21. jula okrivljeni su već bili uhapšeni.

(Rešenje Vrhovnog suda Kž. I 269/00 "Iako je pitanje prisustva ovih čestica na rukama optuženih centralno pitanje kod utvrđivanja krivične odgovornosti optuženih, sud se nije upustio u objašnjavanje zašto je nalaz veštaka dokaz...nema dokaza da su optuženi izvršili napad na snage MUP-a...Postoji znatna protivrečnost i oko utvrđivanja učešća optuženih u akciji protiv snaga MUP-a, dana 21. 07. 1998. g. u 17 sati... Nejasan je stav prvostepenog suda da su optuženi krivično delo izvršili kao saizvršioc, jer o tome u napadnutoj presudi nema nikakvih razloga, a saizvršilaštvo traži poseban odnos učesnika u izvršenju krivičnog dela....ostaje nejasno zašto izrečene kazne zatvora optuženima imaju različitu dužinu trajanja, kada se u presudi ne daju razlozi za individualizaciju kazne.")

Vrhovni sud, Rešenje Vrhovnog suda Kž. I 201/00, Vranićka grupa

Presudom Okružnog suda u Prokuplju, K -96/99, svi okrivljeni su oglašeni krivim za krivično delo terorizma iz čl.125 KZ SRJ, pa su Baša Rahman, Koljgeci Abdulah i Baša Muhamed osuđeni na kaznu zatvora u trajnju od po 14 godina, a Ljoši Ramiz, Koljgeci Riza, Koljgeci Destan, Luža Redžep, Baša Armen, Matoši Hajrulah, Beriša Hisen, Rači Sadik, Koljgeci Avnija, Nugađiju Arben i Kolgeci Alber osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od po 15 godina.

Rešenjem Vrhovnog suda Kž. I 201/00 **ukinuta je** prvostepena presuda i predmet vraćen na ponovno suđenje pred drugim sudom.

Vrhovni sud je u Rešenju konstatovao sledeće:

- da je izreka prvostepene presude nerazumljiva, a razlozi o odlučnim činjenicama protivrečni,
- da sud nije pravilno utvrdio činjenično stanje, naime jedini dokaz koji je izveden je dokaz parafinske rukavice, što po odluci Vrhovnog suda nije dovoljno da bi se utvrdila krivica okrivljenih,
- da nije izveden ni jedan drugi dokaz koji bi ukazivao na učešće okrivljenih u događaju od 28. 09. 1998. godine, kad su poginula tri pripadnika MUP-a,
- da ničim nije dokazano saizvršilaštvo okrivljenih.

Montirani procesi

Sud je takođe, uvažavajući navode iz žalbe adv. Husnije Bitićija kojim je tražio izuzeće Okružnog suda u Prokuplju, odredio nadležnost Okružnog suda iz Požarevca.

(Rešenje Vrhovnog suda Kž. I 201/00 od 30.05.2000.g. "... na glavnom pretresu jedini dokaz koji je izveden je izveštaj, odnosno nalaz, veštaka hemijske struke...Osim tog dokaza na glavnom pretresu nije izveden ni jedan dokaz, niti se u spisima nalaze drugi dokazi...Samim tim, izreka pobijane presude, kao i obrazloženje iste pokazuje se nerazumljivom, nejasnom i sve to je samo sebi protivrečno, na osnovu kojeg dokaza je prvostepeni sud utvrdio odlučne činjenice...")

Vrhovni sud Srbije, Presuda Kž -195/2000, Daka Arif, Kabaši Gzim, Salauka Gani, Gaši Isuf, Gaši Ahmet

Ovom presudom preinačena je presuda Okružnog suda u Prokuplju, K-93/99, u pogledu pravne kvalifikacije i doluke o kazni. Umesto krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZJ, okrivljeni su osuđeni za krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 KZJ, a umesto kazni od 10 do 14 godina zatvora, izrečene su im kazne od dve do tri godine.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Kž -195/2000 od 31.03.2000.g. "Ispitujući primenu krivičnog zakona na delatnost optuženih, Vrhovni sud nalazi da prema utvrđenom činjeničnom stanju ne proizilazi da se u radnjama optuženih Daka Arifa, Kabaši Gzima, Salauka Ganija, Gaši Isufa i Gaši Ahmeta stiču elementi bića krivičnog dela terorizma iz čl.125 KZ SRJ, za koje su pobijanom presudom oglašeni krivim, već se stiču elementi bića krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136 st.2 KZ SRJ. Naime, utvrđeno je da su optuženi pristupili terorističkoj organizaciji tzv. 'Oslobodilačkoj vojsci Kosova', zbog čega ih je Vrhovni sud, obzirom na radnje izvršenja ovom presudom i oglasio krivima za krivično delo iz čl.136 st.2").

Vrhovni sud Srbije, Rešenje Kž -194/00, Orahovačka grupa II

Vrhovni sud u ovom Rešenju ističe da činjenice, utvrđene veštačenjem testa dobijenog "parafinskom rukavicom", ne mogu ukazivati na učešće optuženih u vatrenim dejstvima. (Rešenje Vrhovnog suda Kž-194/00 od 09.maja 2000: "Zato i činjenice utvrđene veštačenjem od strane veštaka, diplomiranog hemičara Slaviše Jankovića, po oceni Vrhovnog suda, za sada ne mogu ukazivati na učešće optuženih u vatrenim dejstvima u kritičnom događaju od 28. 09. 1998, godine, na mestu označenom u izreci presude, kako je to prvostepeni sud zaključio, zbog čega su i razlozi dati o tim odlučnim činjenicama potpuno nejasni.")

Dalje, u istom Rešenju Vrhovnog suda se konstatuje da su okrivljeni uhapšeni iznad sela Vranić, na mestu "Reka", gde su lišeni slobode, a

da su se događaji inkriminirani u optužnici dogodili u selu Budakovo u mahali "Bužalj", koji su od mesta gde su okrivljeni lišeni slobode udaljeni deset, odnosno trideset kilometara, pa je po stanovištu Vrhovnog suda ta činjenica dovela u ozbiljnu sumnju zaključak prvostepenog suda o učešću optuženih u događaju opisanom u izreci prvostepene presude.

Ponovljeni postupci

Nakon ukidanja presuda od strane Vrhovnog suda održana su nova suđenja, na kojima je došlo i do prekvalifikacije pravne ocene dela i do smanjivanja kazne. Kazne izrečene u ponovljenom postupku, nakon ukidanja od strane Vrhovnog suda, samo "pokrivaju pritvor". Te kazne su u vremenskom trajanju od 7 do 30 dana više nego što su okrivljeni proveli u pritvoru. Ukidanje prvostepenih presuda od strane Vrhovnog suda po žalbi javnog tužioca, po informacijama i saznanjima koje ima FHP, nije bilo.

Ovde treba napomenuti da su okrivljeni ovakve presude, kojima je pokriveno vreme koje su proveli u pritvoru, shvatali kao oslobađajuću presudu jer su za sedam, petnaest ili trideset dana bili slobodni. Imajući u vidu takvu situaciju, činjenični i pravni argumenti presude, koje je trebalo izneti u pismenom otpravku, postali su bespredmetni. Činjenična i pravna pitanja tretirana u pismenom otpravku presude nisu više zanimala nikoga, pa se o primedbama Vrhovnog suda, kada se tiče problema pravne prirode, koji nemaju direktnog uticaja na pravnu kvalifikaciju i izrečenu kaznu, nije ni raspravljalo.

Okružni sud u Požarevcu, sudija Dušan Spasić, Orahovačka grupa I

Imajući u vidu navedene primedbe Vrhovnog suda očekivala se jedino moguća oslobađajuća presuda u smislu čl.350 st.3 ZKP. Međutim, tužilac je samo stilski prekomponovao dispozitiv optužnice i izmenio pravnu kvalifikaciju, stavljajući okrivljenima na teret umesto krivičnog dela terorizma iz čl.125, krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz čl.136.st.2 KZJ i sud je prihvatajući optužnicu, izrekao kompromisnu presudu tako što je svim okrivljenima dao kazne zatvora od po 2 godine, koliko su i proveli u pritvoru pri tom potpuno ignorišući primedbe iz Rešenja Vrhovnog suda Srbije.

Okružni sud u Požarevcu, sudija Nikola Vazura, Vranićka grupa

Potpuno identična situacija postoji i u postupku protiv tzv. Vranićke grupe. U očekivanju oslobađajuće presude, a u smislu primedaba iz Rešenja Vrhovnog suda, i ovde je tužilac izmenio dispozitiv optužnice i izmenio pravnu kvalifikaciju stavljajući okrivljenima na teret umesto krivičnog dela terorizma iz čl.125, krivično delo udruživanja radi neprijateljske delatnosti

Montirani procesi

iz čl.136.st.2 KZJ i sud je, prihvatajući optužnicu, izrekao kompromisnu presudu tako što je svim okrivljenima dao kazne zatvora od po 1 godine i 10 meseci koliko su i proveli u pritvoru pri tom potpuno ignorišući primedbe iz Rešenja Vrhovnog suda Srbije.

IX Summary

SUMMARY

The book “Framed Trials of Kosovo Albanians” is a product of the author’s three-year coverage of some of hundreds of proceedings against Kosovo Albanians from the autumn of 1999 till mid-2001. As the only Albanian journalist and longstanding Belgrade correspondent for the media in Albanian, the author was keeping the Albanian public posted on those trials via the Radio Voice of America and the Pristine-seated Zeri daily.

Though not in detail such political trials usually necessitate, the book factually and authentically speaks of the legal processes instituted against prisoners of war – actually 2,000 Albanian hostages who were lucky enough to survive. The others met their death in prisons. The author finished his manuscript in May 2001 when all trials were practically over and the great majority of prisoners released under the Amnesty Law. However, for objective reasons, it was only in May 2002 that the book came out of print in Albanian. On March 26, 2002, the last group of 145 prisoners was transferred from Serbian prisons to Kosovo under the agreement between the Serbian authorities and the UNMIK administration. Thus, as mother of the well-known political prisoner Nait Hasani put it, “the doors of Serbian prisons were finally and forever closed for Albanians.”

The book also reveals the nature and philosophy of Serbian public prosecutor offices and trial chambers that have been moved from Kosovo to Serbia. They did all but administer justice. They were nothing but mouthpieces of the then criminal regime symbolized in Slobodan Milosevic. The Albanians – including numbers of juveniles and women – they took hostage were indicted of terrorism either as members or supporters of the KLA labeled a terrorist organization. Without a single argument and evidence supportive to the charges, they meted out draconian punishment to those people. Many legal experts, independent intellectuals and human rights organizations from Serbia raised their voice against court decisions, calling those trials “the biggest defeat of the Serbian judiciary ever disgracing not only the legal profession but also the Serbian nation as a whole.”

The book is divided into two major sections:

Section One brings to the public eye the official list of some 2,000 Albanian prisoners (arrested before and during the war) transferred from Kosovo to Serbia on the eve of the entrance of the international peace forces. The author obtained the list from the Serbian Ministry of Justice.

Montirani procesi

The Humanitarian Law Center from Belgrade provided other lists included in this section.

Section Two deals with individual and group trials instituted in the period September 1999 – April 2001. Objectively unable to follow all those trials – marked by similar or same indictments and judicial treatment - with poor access to sources of information and endangered by the police system in Serbia at the time - the author decided to elaborate just the most characteristic ones he had attended from the beginning to the end. This includes the trials of humanitarian, medical doctor and poetess Fljora Brovina, of the group of 145 Albanians from Đakovica (the so-called Đakovica group), of well-known student leader in Kosovo in 1997/98 Aljbin Kurti, of Albanian students at the Belgrade University, as well as the marathon trial of the Mazerku brothers, known as the Klecka case.

The same section presents reactions, articles and analyses by experts, intellectuals and human rights organizations from Belgrade, testifying of the voices of reason in Milosevic's Serbia. At that time when one could be swallowed by the night for a trifle, those people and organizations were courageous enough to speak openly and oppose the regime's policy they called "criminal and fascist-like."

The section also speaks of under the counter deals made by a number of lawyers and judicial officials, of the big riot in Serbia's major prisons in November 2000, but also of Albanian and international factors inadequate action to have all prisoners of war released though their lives have been under constant threat during the riot. In his open letter of February 2001, imprisoned poet Besim Zumberi says, "We have been deliberately forgotten. Domestic and international factors do not consider us – political prisoners leaving parts of our bodies in prisons throughout Serbia – patriots and even human beings. As it seems, no one shows understanding for our position, which as time goes by may become fatal to us... True, they have not managed to break down our resolve. But the truth is also that now we can only rely on our will power to overcome this situation, let alone our physical wounds... As it seems to me, we are insignificant to our political factors and to our people in spite of the fact that we are hostages of their future."

The trial that probably attracted the biggest attention of both domestic and international publics was the one of Dr. Fljora Brovina, poetess and human rights activist. The trial opened in November 1999. Serbian police forces arrested Dr. Brovina on April 20, 1999 at the time of NATO air

raids. The municipal (Serbian) public prosecutor indicted her of “terrorist activities against the state, aimed at secession of the Autonomous Province of Kosovo and Metohija, and proclamation of an independent republic of Kosovo.” She was also charged with “storing medicaments, providing medical services to members of the KLA, founding the Alliance of Albanian Women, acting as a minister of healthcare of Bujar Bukoshi’s government in exile,” etc.

Dr. Brovina pleaded not guilty on all counts before the Nis Trial Chamber. She admitted that in January 1992 she had founded the Alliance of Albanian Women, a non-partisan association, and organized only one protest with police permission. “I would have founded the organization even were I not an Albanian. It assembled Albanian women and those of other ethnic origin alike. And this is why, being an Albanian, I will now stand for Serb refugees from Kosovo,” she said. Was it wrong for a humanitarian to try to save children, she wondered. “I’ve always opposed war and have never been motivated by national reasons,” said Dr. Brovina.

However, in spite of insufficient evidence, the Nis Trial Chamber found her guilty on December 9, 1999 and sentenced to 12-year imprisonment. Though her health was impaired she was brimming with emotions. “As a mother, doctor and humanitarian, I’ve never treated people by their ethnic origin. Children cannot choose their parents,” she said after the sentence was read out.

“I would do the same if I were in Kosovo today. I would be helping everyone in jeopardy. As a well-known Albanian poetess I could have not but struggle for the rights of Albanian women and raise their awareness about economic independence as a precondition to any freedom...I am proud of having built first bridges of cooperation between women. I’ve worked more with Serbian women – something I’ll never forget – and with women from all over the world. I’ve represented Albanian women in the world...We have never discussed the borders of the Greater Albania, for my homeland is where my friends are and where people read and listen to my poetry...I wish everyone should return to his or her homestead for, being a women, I know how important one’s homestead is. It’s high time for Albanian intellectuals to speak up and reconcile with the Serbian people,” said Ms. Brovina.

The trial to 145 Albanians from Đakovica was unique by the way they had been arrested (Serbian police and army forces handcuffed those people in their homes, in the street, in shops), by the legal procedure and, above

Montirani procesi

all, by the punishment meted out. For the first time in the history of Serbian judiciary – and that of civilized world – proceedings were instituted against such a large group of people. They were not tried individually but as a group, and eventually found collectively guilty. The trial that took about a month ended on May 22, 2000. The group was draconically sentenced to the total of 1,632 years in jail. Not a single evidence of their guilt was produced in the courtroom.

Over 20 Albanian and Serbian lawyers representing them and a number of human rights organizations and journalists from Serbia and from all over the world were astounded at the court's decision and called it "catastrophic." That was, as they put it, a "political decision" that had nothing to do with actual developments in the courtroom. "Not a single piece of evidence supported the counts of the indictment against those people," they said. Lawyers and legal experts in Serbia labeled the trial "unprecedented in the Serbian judiciary" and "the biggest defeat of the Serbian judiciary ever."

Natasa Kandic of the Humanitarian Law Center said that by this trial "the incumbent Serbian regime wants to prove that terrorist groups have operated in Đakovica and thus hush up the monstrous crimes the Serbian police, military and para-military forces committed against the Albanian population in Đakovica having killed and massacred numbers of civilians, many of whom simply disappeared."

The trial of Aljbin Kurti differs from other trials of Kosovo Albanians. What made it different were Kurti's defense and overall stance, and two brief hearings. Accused of "hostile activity and terrorism" like most Albanians, Kurti truly showed spirit. Almost all reporters following the trial called him "a hero of the courtroom. He was tried by the Nis Municipal Court that was meting out everything but justice. All the court intended to do was to sentence all Albanian hostages kept in Serbian prisons under the pretext of terrorism.

Kurti was called a hero not for having used communist phrases such "I recognize not this court but only the court of my people, the same as I recognize not this prosecution, lawyers, Serbia and the so-called Yugoslavia" but rather for doing it out of conviction that the court that had put him in the dock was both anti-Albanian and anti-civilizational. Kurti refused to engage a lawyer. He told me several times on his way the courtroom, "My decision is final as I have nothing to defend myself from." Instead of defending himself he delivered a brilliant political speech. Throughout it he was correcting a rather poor interpreter from Albanian into Serbian, and

asking the presiding judge, Sladana Petrovic, to dictate his exact words for the court record. Ms. Petrovic could not but be embarrassed particularly when she had to dictate phrases such as “Milosevic’s fascist and criminal regime.” Kurti was keeping his chin up all the time, and showed no signs of anxiety or fear. He listened to the court’s decision sentencing him to 15-year imprisonment serenely and with an ironic smile on his face. “I said what I had to say. I am not interested in any sentence whatsoever you might pass,” he said.

The trial to the group of Albanian students at the Belgrade University was a marathon one – scores of witnesses had to take stand, while the trial chamber was unable to present any evidence to justify the indictment against students Petrit and Driton Berisha, Dritan Mecaj, Shkodran Derguti and Isam Abdulahu, who have allegedly founded the “Shkumbini” organization in Belgrade, a branch of the “People’s Movement of Kosovo” and planned acts of terrorism and subversive activities against Belgrade’s public utilities at the time of NATO bombardment. “Their purpose was to spread panic among local population,” quoted the indictment. The trial itself was a farce. The presiding judge, Dragoljub Sljepcevic, was in agony, practically unable to put an end to this marathon political trial testifying of the absurdity of the Serbian judiciary in the service of the regime. Eventually he sentenced the students to 6 to 12 years in jail.

All the accused without exception pleaded not guilty on all counts of the indictment. They said they were framed by Serbia’s secret services, and that their “confessions” to inspectors and televised by TV Belgrade had been made under coercion, threats and physical and psychological torture. Petrit Berisha, labeled the group’s leader, told the trial chamber inspectors had taken him to a river bank at the outskirts of Belgrade and held him at gunpoint. They even unbolted their guns at one point. A police general who showed up all of a sudden “saved my life,” said Berisha. Other accused also testified of cruel, inquisition methods of torture they had been subjected to for several months before they were questioned by an investigating judge.

What also earmarked this trial were the testimonies by Serbian witnesses in favor of the accused. Brave testimony given by student Valentina Petrovic should be singled out in this context. “Having arrested Shkodran in the street and taking away from him the keys to my apartment – he had them as he often came to visit me – the police planted in it bombs and other explosives so as to compromise Shkodran and others, who are totally innocent. They have been framed by the secret police,” said Valentina.

Montirani procesi

Speaking of the trial's absurdity, well-known Belgrade lawyer Rajko Danilovic told the press, "The purpose here is to cleanse the Belgrade University of ethnic Albanians and to intimidate them in Belgrade and beyond it. This is nothing but propaganda intent to show that ethnic Albanians from Kosovo are ethnically predisposed to commit such acts. No piece of evidence indicates that the accused were raising funds for the KLA, storing explosive devices or distributing propaganda material. The indictment is a rigged one...These are the proceedings wherein wrong people are accused of serious crimes, while real culprits are negotiating. Unless they are tried fairly and by the book how can we expect Serbs in Kosovo to stand fair trials? That's an exhausting trial and detrimental in many respects to justice and the state of Serbia. For, the plan behind it is to intimidate all Belgrade Albanians and cleanse Belgrade from that population."

Another marathon trial the book deals with is the one of Luan and Bekim Mazerku, known as the Klecka case. Though not a single piece of evidence testifying of their guilt was produced in the courtroom, on April 18, 2001 the Nis Municipal Court sentenced the Mazerku brothers to 20-year imprisonment. The sentence was grounded on the statements the two gave to the police during investigation, recorded and broadcast by the state-run television (RTS). The Mazerku brothers were arrested in early August 1998. The district (Serbian) public prosecutor in Pristine accused them of "joint criminal enterprise aimed at undermining national security, and of kidnapping, murdering, raping and torching both Serbian and Albanian civilians in the lime kiln in Klecka nearby Lipljan." At the main hearing in the Nis District Court on April 3, 2000, held 21 months after the arrest, the accused pleaded not guilty, saying they had been framed by secret services. "I couldn't stand the pain any longer. So I simply had to make my confession before TV cameras in Klecka. In the presence of prosecutor Danica Marinkovic I read out the text the police handed over to me. I confessed that I've partook in the massacre of civilians at that location," said Luan Mazerku.

Bekim Mazerku also denied the counts of the indictment. He said the police had beaten him up cruelly. "A policeman stubbed his cigarette on my penis and then pierced it with electric wire. They put a gun barrel in my mouth and broke two of my teeth. They cut my nose with a knife. Then they gave me some papers to sign. I refused to sign them. Later on they gave me a cup of coffee, which made me feel dizzy. This is probably when I signed those papers. I recall nothing," said Bekim.

Summary

Deputy Prosecutor Miodrag Surla tried to make his closing statement three times since the beginning of the trial. He was short of concrete evidence against the Mazerku brothers. All he had at his disposal were signed papers and TV recordings. However, he called the court to accept the evidence the Mazerku brothers had provided during investigation, and labeled their defense “illogical, unconvincing and somewhat naïve.” He demanded adequate punishment. The Trial Chamber went along with it regardless of defense lawyers’ well-argued statements about disrespect for evidence and drastic breach of the legal procedure.

Defense lawyers appealed to the Supreme Court of Serbia, which found the Nis District Court had breached the legal procedure and revoked the sentence in the autumn of 2001.

A new hearing was never convened. On March 26, 2002, Luan and Bekim Mazerku, together with other Albanian prisoners, were transferred to Kosovo under the Amnesty Law.

Podaci o autoru:

Fahri Musliu je rođen 20. 7. 1948. u selu Zaplužje, opština Dragaš, (Kosovo). Od 1972. živi i radi u Beogradu. Osmogodišnju školu je završio u rodnom kraju, a gimnaziju u Prizrenu 1967. Radio je kao učitelj u rodnom kraju i uporedo, od početka 1968, bavio se novinarstvom kao saradnik dnevnog lista »Rilinda« i Radio Prištine iz Dragaša. Završio je vanredno Fakultet političkih nauka u Beogradu, smer novinarstvo. Radio je u preduzećima "Gradska čistoća", "Infostan" i "Radio Jugoslavija" (albanska redakcija), a istovremeno je nastavio saradnju sa "Rilindom" da bi u aprilu 1985., postao njen stalni dopisnik iz Beograda. Saradivao je i sa drugim listovima i časopisima na albanskom jeziku na Kosovu, a pisao je i za listove »Borba«, »Naša Borba« i "Danas" (Beograd). Od maja 1993., do maja 2005., bio je dopisnik albanskog servisa »Glas Amerike«, a od juna 2005. je stalni dopisnik Radiotelevizije Kosova (RTK).

Dobitnik je godišnje nagrade za najboljeg novinara "Rilinde" za 1986. god.

Osim novinarstvom, bavi se publicistikom i prevodjenjem.

Objavljene knjige:

"Tunelet e tmerrit" ("Tuneli užasa" - koautor sa Ibrahimom Osmanijem) - 1992., Priština; "Gjykimet e pengjeve"- qershor 2002., Prizren; "Rasplitanje kosovskog čvora" - koautor sa Draganom Banjcem (na albanskom, srpskom i engleskom), jun 2005. Beograd; "Ditari i një shqiptari në Beograd", avgust 2006., Prizren; ("Dnevnik Albanca u Beogradu"), decembar 2006., Beograd.

Prevedene knjige:

"Albansko-srpski dijalog – I", (1997.), Beograd
"Albansko-srpski dijalog –II", (1998.), Beograd
"Kosovo od autonomije do samoopredeljenja", 1998., Beograd, (na albanskom); "Susreti razlika", 2002., Beograd; (na albanskom);
"Tolerancija i religijski principi", 2005., Sarajevo (na albanskom);
"Albanija i Jugoslavija 1918.-1927.", autor dr Paskalj Miljo (na srpskom, rukopis kod izdavača).

Sadržaj